

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ ТВОРЧАСЦЬ

МАСЛЕНІЦА

Абрад. Песні. Напевы

Б Е Л А Р У С К А Я
Н А Р О Д Н А Я
Т В О Р Ч А С Ц Ь

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры
Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору
імя Кандрата Крапівы

БЕЛАРУСКАЯ
НАРОДНАЯ
ТВОРЧАСЦЬ

Серыя заснавана ў 1970 годзе

Мінск
«Беларуская навука»
2020

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры
Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору
імя Кандрата Крапівы

МАСЛЕНІЦА

Абрад. Песні. Напевы

Мінск
«Беларуская навука»
2020

УДК [398.3+398.8](=161.3)
ББК 63.5(4Бен)
МЗІ

Укладанне, уступны артыкул

А. І. Ляшкевіч, В. М. Прыбылова

Навуковы рэдактар

Т. В. Валодзіна

Рэцэнзенты:

кандыдат філалагічных навук *М. П. Антропаў*,
кандыдат філалагічных навук *А. А. Гулак*,
кандыдат мастацтвазнаўства *Т. Б. Варфаламеева*

Масленіца. Абрад. Песні. Напевы / Цэнтр даследаванняў
МЗІ беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі ; уклад.,
уступ. арт. : А. І. Ляшкевіч, В. М. Прыбылова ; навук. рэд. Т. В. Ва-
лодзіна. – Мінск : Беларуская навука, 2020. – 815 с., нот. іл. –
(Беларуская народная творчасць : БНТ).

ISBN 978-985-08-2657-2.

Кніга з'яўляецца першым навукова атрыбутаным зборам, прысвечаным абрадавым традыцыям перыяду Масленіцы на Беларусі. Заснаваны на багатай факталогіі XIX–XXI стст., збор уключае тры раздзелы, у якіх даецца комплекснае апісанне абрадавых дзеянняў масленічнага перыяду, прымеркаваных да іх песень і напеваў.

Выданне адрасуецца спецыялістам у галіне нарадазнаўства, усім, хто цікавіцца пытаннямі беларускай этнічнай культуры, яе гісторыяй і сучаснасцю.

УДК [398.3+398.8](=161.3)
ББК 63.5(4Бен)

ISBN 978-985-08-2657-2

© Укладанне, уступны артыкул
А. І. Ляшкевіч, В. М. Прыбылова, 2020
© Афармленне. РУП «Выдавецкі дом
«Беларуская навука», 2020

ГІСТОРЫЯ ВЫВУЧЭННЯ БЕЛАРУСКАЙ МАСЛЕНІЦЫ: КРЫНІЦАЗНАЎЧЫ РАКУРС

Багацце прадстаўленага ў кнізе матэрыялу, прысвечанага Масленіцы, дазваляе сцвярджаць, што перыяд перад Вялікім постам так ці інакш вылучаўся па ўсёй Беларусі. У выданні змешчаны запісы з усёй беларускай этнічнай тэрыторыі, аднак найбольшая ўвага надаецца запісам, зробленым у сучасных адміністрацыйных межах Рэспублікі Беларусь. Найменне *Масленіца* выкарыстоўваецца як агульнабеларускае для перыяду, які вылучалі перад Вялікім постам і праваслаўныя, і католікі. У шэрагу лакальных традыцый назва невядомая, могуць бытаваць хранонімы кшталту *Запусты* ці *Улас*, а *Масленіца* – асацыявацца толькі з сучаснымі праявамі масавай культуры, а не з даўнімі мясцовымі звычаямі. Разумеючы ўмоўнасць такога абагульнення, даецца цэльнае ўяўленне пра масленічны перыяд у разнастайнасці яго лакальных назваў і варыянтаў.

Да XIX ст. у большасці выпадкаў фігуруе толькі назва свята, без апісання абрадаў ці песень. Да сярэдзіны XX ст. назапасіўся значны масіў матэрыялаў па святкаванні Масленіцы ў розных рэгіёнах Беларусі, аднак толькі сабраныя пазней звесткі дазволілі акрэсліць арэалы бытавання і асаблівасці некаторых масленічных песень і абрадаў. Для крыніц XIX – 1-й паловы XX ст. характэрныя перадача тэкстаў песень без асаблівай увагі да дыялектных асаблівасцей, апісанні абрадаў літаратурнай мовай ад імя збіральніка. Не праводзілася дакладнай пашпартаўзацы запісаных звестак.

Першае разгорнутае апісанне Масленіцы змешчана ў часопісе Рускага геаграфічнага таварыства «Этнаграфічны зборнік». У 1853 г. тут апублікаваны нарыс І. Юркевіча «Астрынскі прыход Віленскай губерні Лідскага павета», дзе аўтар апісвае масленічныя ігрышчы моладзі, катанні, прывязванне «калодкі» [Юркевич 1853, с. 292]. Першым надрукаваў беларускія масленічныя песні П. Бяссонаў у 1871 г. Гэта 40 тэкстаў, сабраных у Слуцкім і Барысаўскім паветах Мінскай

губерні. Большасць твораў мае любоўна-шлюбную і сямейна-побыватую тэматыку, сем песень – абыходныя [Бессонов 1871, с. 106–166].

У «Апісанні Барысаўскага павета» Я. Тышкевіч згадвае *Зімовыя Дзяды*, якія прыпадаюць перад *Запустамі*, і піша, што на стол падавалі ногі вепрука і бліны [Tyszkiewicz 1847, с. 379]. Гэта першае вядомае апісанне Масленічных Дзядоў. Яно мае паралелі ў сучасных запісах пра *Буркаўскія Дзяды*, *Буркаўкі* – назва Масленічных Дзядоў, якая фіксуецца ў ваколіцах Бягомля (тэрыторыя ўваходзіла ў склад Барысаўскага п., цяп. – Докшыцкі р-н). На *Буркаўкі* варылі свіныя ногі, якія таксама маглі называць *буркаўкі*: *...калі буркаўкі вараць, то тады завіруха. Ну, дык жа ж буркаіць тады*¹. Такая ж назва сустракаецца ў дачыненні да дзіцячых забавак са свіной костачкі: *...з костачкі такой прадалгаваеценькай буркаўкі дзелалі. І буркалі, вродзе, штоб свінні вяліся. На нітачку навязавалі. Цягаеш, яны буркаюць, костачка круціцца. [Гэта гульня такая?] Не, дзеці, гэта не гульня. Былі такія старыя людзі, і вот яны як якая варажба ці што такая. Пабуркаць нада абізацельна на Дзяды гэтай костачкай, каб вялася скаціна. Дзеці потым з ей вазіліся*². Т. В. Валодзіна, аналізуючы лексему *буркаўкі*, адзначае складаня ўзаемадачыненні матываў ушанавання памерлых, атмасферных з’яў і магіі плоднасці [Валодзіна 2011].

М. Анімеле ў нарысе «Побыт беларускіх сялян» у «Этнаграфічным зборніку» за 1854 г. апісвае Масленічныя Дзяды, а таксама мясныя і масляныя Запусты [Анімелле 1854, с. 230].

У 1871 г. апублікавана кніга К. Тышкевіча «Вілія і яе берагі» па выніках экспедыцыі 1857 г. Там змешчаны пяць запусных песень з Барысаўскага п. Магчыма, яны абыходныя [Тышкевіч 2018, с. 370–371].

У «Запісках Імператарскага Рускага геаграфічнага таварыства» ў 1873 г. апублікаваны звесткі, сабраныя І. Берманам у Валожынскім прыходзе. Ён апісвае, як сяляне разлічваюць час наступлення Масленіцы, і дзеліцца ўражаннямі: «На Масленічным тыдні не адбываецца ў нас ніякіх забаў, людзі не ўмеюць так павесяліцца, як велікарусы: ні арэлямі, ні катаннем не пацяшаюцца, запрашэнняў адзін аднаму не робяць; блінамі таксама Масленіца не адзначаецца, таму што бліны

¹ АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 29. Зап. Т. Валодзіна і У. Лобач у 2008 г. у в. Бродок Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзці Філіпаўны Балілей, 1928 г. н.

² АІМЭФ, ф. 23, воп. 6, спр. 1, арк. 69–70. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2006 г. у в. Сасновая Бягомльскага п/с Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Тацяны Фёдаўны Гайдук, 1934 г. н., мясц.

падаюць на кожны, як гавораць, багаты стол з выпадку свята» [Берман 1873]. Як бачым, І. Берман параўноўвае Масленіцу на Валожыншчыне са святкаваннямі ў рускіх. Гушканне на арэлях і катанні, адсутнасць якіх ён адзначае, бытуюць у іншых рэгіёнах Беларусі.

Ю. Ф. Крачкоўскі ў працы «Побыт заходнярускага селяніна» апісвае, як сяляне разлічвалі даўжыню мясаеду і час Масленіцы па тым, на які дзень Каляд прыпадае маладзкі [Крачковский 1874, с. 182–183].

У «Беларускіх народных песнях» П. В. Шэйна змешчаны масленкі з паўночнай Беларусі [Шейн 1874, с. 68–75]. Некалькі песень і апісанні масленічных абрадаў даследчык дае ў зборніку «Матэрыялы для вывучэння побыту і мовы рускага насельніцтва Паўночна-Заходняга краю» [Шейн 1887, с. 115–124; Шейн 1902, с. 381–382]. Калі ў 1-м томе П. В. Шэйна не падае дакладнай лакалізацыі абрадаў (Ігрушацкая вол. Сенненскага п. Магілёўскай губ., Слоніўскі п. Гродзенскай губ., Віцебская губ.), то ў 3-м томе называюцца населеныя пункты: с. Спорава Кобрынскага п., с. Гошчава. Гэта адны з першых вядомых у беларускай этнаграфіі і фалькларыстыцы апісанні масленічных абрадаў з іх дакладнай лакалізацыяй. Абмежаванасць вядомага П. В. Шэйну матэрыялу абумовіла яго выснову аб тым, што абрады беларускай Масленіцы «ў параўнанні з велікарускімі і маларускімі з’яўляюцца вельмі сціплымі» [Шейн 1887, с. 124]. Пазней ён нават напіша, што Масленіцу ў беларускіх вёсках амаль не святкавалі [Шейн 1902, с. 381]. Гэта недакладныя высновы, улічваючы, што матэрыял Шэйна паходзіць з рэгіёна, дзе масленічны комплекс, бадай, найбольш развіты адносна ўсёй тэрыторыі Беларусі.

А. К. Кіркор у нарысе «Беларускае Палессе: сляды паганства ў святах, абрадах і песнях» паведамляе аб масленічным абыходзе вёскі гуртом моладзі, што бытаваў «у некаторых месцах» [Киркор 1882].

Даволі дакладную лакалізацыю выкарыстаных звестак дае А. С. Дэмбавецкі ў «Вопыце апісання Магілёўскай губерні». Ён паведамляе пра масленічныя катанні (Магілёўскі і Гомельскі п., Рогінскі прыход Рагачоўскага п., м. Манастыршчына Мсціслаўскага п., с. Літвінава Горацкага п.), гушканне на арэлях (с. Госмір Сенненскага п.), катанне бабак-павітух (в. Старыя Юрковічы Гомельскага п.), цяганне калодак (сс. Гараны і Рэчкі Магілёўскага п.), масленічныя стравы, «паласканне зубоў» у першы дзень Вялікага поста (с. Таўкачы Магілёўскага п.), прыводзіць масленічную песню з с. Ульянавічы Сенненскага п. [Дембовецкий 1882, с. 511].

М. А. Янчук у працы «Па Мінскай губерні, зацемкі з паездкі 1886 г.» згадвае шанаванне беларусамі масленічнай пятніцы ў якасці прысвятка і публікуе дзве масленічныя песні на лірычныя сюжэты з в. Юрэвічы Ігуменскага п. Мінскай губ. [Янчук 1889, с. 74, 92].

Каштоўныя звесткі пра Масленіцу ўтрымліваюць матэрыялы дарэвалюцыйнага перыядычнага друку. У нарысе «Масленіца ў вёсцы», апублікаваным у «Смаленскім весніку» № 29 за 1888 г., апісваюцца масленічныя стравы, катанні, цяганне калодкі ў Смаленскай губ. [Масленіца 1888]. У «Віленскім весніку» за 1895 г. публікаваў свае «Нататкі з жыцця беларуса» П. П. Дземідовіч. Яго звесткі паходзяць з с. Мікольск (цяп. в. Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага р-на). Як і некаторыя іншыя даследчыкі таго часу, Дземідовіч параўноўвае беларускую Масленіцу з рускай: «Ціха, амаль бязгучна праходзяць дні шырокай Масленіцы ў Беларусі. Можна назіраць толькі слабыя водгласы ўсеагульнага разудалага балявання Русі». У той жа час аўтар апісвае разнастайнасць масленічных дзеянняў: багацце ежы, святкаванне дня святога Уласа ў масленічны чацвер, да якога прымяркоўвалася гушканне на арэлях і навучанне маладых коней, «цяганне калодкі», «паласканне зубоў» у першы дзень поста. Такім чынам, высновы, да якіх прыходзіць П. П. Дземідовіч, карэктуюцца ягоным жа матэрыялам. Сярод масленічных страў даследчык выдзяляе квашаніну (студзень), якая «гатуецца... з свіных ног, галавы і вушэй» [Демидович 1895]. Інгрэдыенты вымушаюць угадаць матэрыял Я. Тышкевіча пра Масленічныя Дзяды, калі гатавалі ногі вепрука [Tyszkiewicz 1847, с. 379], і сучасныя запісы пра *буркаўкі* (гл. вышэй).

Э. Яленьска ў рабоце «Вёска Камаровічы Мазырскага павета» апісвае весялоць на працягу Масленічнага тыдня, частаванне павітух, «паласканне зубоў» у Папяльцовую сераду. У адрозненне ад рускамоўных даследчыкаў, Яленьска не піша, што Масленіца святкуецца сціпла. Наадварот: «Запусты, мясаед, як правіла, надзвычай вясёлыя. На працягу тыдня перад Вялікім постам забавы і гулянкі не спыняюцца. Тады таксама ядуць найсмачней, як бы робячы запас сіл і весялоці на доўгае і сумленнае трыманне посту» [Jeleńska 1892, с. 76]. Такую розніцу нельга патлумачыць, зыходзячы з аналізаванага матэрыялу, бо ва ўсіх ён надзвычай багаты і яркі. Бадай, справа ў даследчай вопыцы: і Э. Яленьска, і П. П. Дземідовіч апісваюць свае родныя мясціны, але робяць розныя высновы адносна разгорнутасці

масленічным святкаванняў. П. В. Шэйн нарадзіўся ў Магілёве, але вялікую частку жыцця правёў у Расіі, што абумовіла яго погляд на матэрыял.

У XIX ст. тэксты песень часта даюцца асобна ад апісанняў абрадаў і не суправаджаюцца разгорнутымі каментарамі, што ўскладняе разуменне месца песень у паслядоўнасці абрадавых дзеянняў. Выключэнне – праца А. Я. Багдановіча «Перажыткі старажытнага светаўспрымання ў беларусаў». Даследчык піша пра тэксты з зачынам *На вулице дзеуки гуляли, про мяне молоду гукали* (сюжэт «муж пусціў на вуліцу позна»): «...нярэдка спяваюцца пад вокнамі “молодых”, якія ў гэты “мясоед” павянчаліся». Дзякуючы Багдановічу можна выказаць здагадку пра месца ў абрадзе песень на распаўсюджаны сюжэт «бабы судзяць нявестак» (з зачынам *На гарэ бабы сядзелі*): «Маладыя часам запрашаюць дзяўчат у хату і частуюць іх. Тады ў хаце яны спяваюць жартоўныя ці дакорлівыя песні на адрас прыдзірлівай свякрухі або свёкра, як бы заступаючыся за сваю былую сяброўку» [Богданович 1895, с. 99–101]. Даследчык публікуе звесткі пра Масленіцу, сабраныя ім у Барысаўскім, Сенненскім і Лепельскім пав.: звычай *возить бабу на почастунок*, «чаплянне калодкі», «вязанне нежанатых», катанні, пчээнне бліноў, «конскае свята» на Аўласа 11 лютага.

У «Прастанародных прыкметах і павер’ях» М. Я. Нікіфароўскага ўтрымліваюцца звесткі з Віцебскай губ. аб правілах паводзінаў і прыкметах на Масленічным тыдні і ў першыя дні Вялікага посту, аб святкаванні Масленічных Дзядоў [Никифоровский 1897, с. 238–240, 295–297].

У працы М. М. Косіч «Літвіны-беларусы Чарнігаўскай губерні» апісаны святачныя масленічныя стравы, звычай дражніць несямейную моладзь шлюбнага ўзросту адмысловымі песнямі і «прывязваннем калодак»; друкуюцца чатыры масленічныя песні [Косич 1901, с. 255–257].

У «Смаленскім этнаграфічным сборніку» У. М. Дабравольскага змешчана некалькі масленічных песень, запісаных ад беларусаў Смаленшчыны, у тым ліку тэксты, якія суправаджалі сустрэчу свята і яго провады, «спальванне Масленіцы» (у гэтым выпадку бочкі) [Добровольский 1903, с. 73–79]. У «Смаленскім абласным слоўніку» У. М. Дабравольскага змешчана апісанне масленічнага «цягання калодкі» [Добровольский 1914, с. 82]. Заходнія раёны Смаленскай вобл. Расіі

з'яўляюцца часткай беларускай этнічнай тэрыторыі згодна з картамі А. Ф. Рыціха, Я. Ф. Карскага, М. В. Доўнар-Запольскага [Атлас 2004, с. 76]. Таму характарыстыка беларускай Масленіцы без смаленскіх матэрыялаў была б няпоўнай. У гэтым томе змешчаны таксама матэрыялы з беларускіх этнічных тэрыторый, якія цяпер знаходзяцца ў складзе Пскоўскай вобл. Расіі і Беластоцкага ваяв. Польшчы.

У 1-м выпуску «Матэрыялаў па этнаграфіі Гродзенскай губерні» Е. Р. Раманаў апісвае Валоссе ў чацвер і Загавіны ў нядзелю Масленічнага тыдня, «пласказуб» у першы панядзелак Вялікага посту [Романов 1911, с. 35–36]. У 8-м выпуску «Беларускага зборніка» даследчык змясціў некалькі масленічных песень, апісанні дня святога Власія, масленічных катанняў, Загавінаў у масленічную нядзелю. Ён адзначаў: «Масленічны тыдзень... праводзіцца шумна» [Романов 1912, с. 136–141]. У дадзеным выданні апісанні Е. Р. Раманава змешчаны ў раздзеле «Масленічны тыдзень», а песні разнесены па адпаведных іх тэматыцы раздзелах. Тэксты песень з крыніц канца XIX – пачатку XX ст. у томе даюцца ў часткова рэдагаваным выглядзе: слова *Масленіца* і яго варыянты пішуцца з вялікай літары незалежна ад таго, якое напісанне было ў збіральніка; слова *мясаед* пішацца з малой літары незалежна ад напісання збіральніка; ь у канцы слоў прыбраны, аднак захаваны ў сярэдзіне, дзе выконвае функцыю, якая ў сучаснай беларускай мове замацавана за апострафам (*сьежжэя, аб'ядуць*); ь заменена на е; аўтарскае напісанне и, і, у, ў захавана; прастаўлены збіральнікам націск захаваны ў выпадках, калі паказвае адрознае ад літаратурнага вымаўленне ці распяванне складоў слова.

Пасля ўсталявання савецкай улады і падзелу Беларусі паводле Рыжскай дамовы 1921 г. збіральніцкая дзейнасць працягвалася і ў заходняй, і ва ўсходняй частках краіны. Польскі этнограф К. Машынскі даследаваў тэрыторыю Мазырскага п. у 1914 г. Вынікам стала манаграфія «Усходняе Палессе» (1928). Кніга ўтрымлівае згадку Масленічных Дзядоў і апісанне гукання вясны на Масленіцу [Машынскі 2014, с. 238, 242–243]. У кнізе «Грамадская культура Рэчыцкага Палесся» Ч. Пяткевіча – звесткі, якія аўтар памятае з дзяцінства (нар. у 1856 г. у в. Бабчын, цяп. Хойніцкі р-н, працаваў на Палессі і пакінуў гэты край у 1887 г.). Рабіць этнаграфічныя нататкі Ч. Пяткевіч пачаў па памяці з 1912 г., пасля сустрэчы з К. Машынскім. Ч. Пяткевіч апісвае Масленічныя Дзяды, катанні, гульні ў снежкі, абрадавае

пераапраанне. Даследчык апублікаваў апісанне самага вялікага з вядомых звестак пра беларускую Масленіцу складу пераапраанутых: персанажы Дзед, Смерць, Цётка Масленіца, Ведзьма, Чорт. Аўтар згадвае таксама нашэнне «мяртвецкай ліхтарні» (выдзяўбанага гарбуза са свечкай унутры). Гэта ўнікальныя звесткі. Не называючы звычай «калодкай», Пяткевіч апісвае, як дзяўчаты клалі перад нежанатым хлопцам чырвоны пояс, і той даваў ім *адчэпнёе* (некалькі капеек) [Пяткевіч 2015, с. 154–164].

У 1-м томе працы А. А. Шлюбскага «Матар’ялы да вывучэння фольклёру і мовы Віцебшчыны» змешчаны апісанні падрыхтоўкі да Масленіцы, Масленічных Дзядоў і ўласна святкаванняў. Раздзел «Запусныя песні» ўтрымлівае тэксты песень амаль усіх відаў, якія сустракаюцца на Масленіцу [Шлюбскі 1927, с. 60–63]. У «Віцебскім краёвым слоўніку» М. Каспяровіча ёсць артыкул «Калодка», дзе апісваецца жаночае свята на Масленіцу ў Новым Сяле Бешанковіцкага р-на [Каспяровіч 1927, с. 151].

Матэрыялы з Заходняй Беларусі захоўваюцца ў АІМЭФ і LTR. У АІМЭФ пад шыфрам ф. 9, воп. 3, спр. 33, сш. 6 – копія нататак мастака П. Сергіевіча, якія ён запісаў ад маці ў сваёй роднай вёсцы Стаўрова (цяп. Браслаўскі р-н). Тры песні атрыбутаваныя як «запустная». У Рукапісным фондзе літоўскага фальклору Інстытута літоўскай літаратуры і фальклору (LTR) пад шыфрам 7579/III-14 захоўваюцца тэксты песень, каляндарная прымеркаванасць якіх пазначана як «zarusnuja». У 1930 г. іх запісалі Б. Вілкойць у в. Заблацишкі (цяп. Свянцянскі р-н Літвы) і У. Сяліцкі ў в. Мікуліна (цяп. Вілейскі р-н Мінскай вобл.). Гэта матэрыялы, перададзеныя ў LTR з архіву былога Беларускага музея імя І. Луцкевіча ў Вільні, куды яны, у сваю чаргу, трапілі з рэдакцыйнай пошты газеты «Наша ніва» [Внуковіч 2020].

Вельмі каштоўная песня з м. Ярэмчы Карэліцкага р-на, запісаная ў 1933 г. Р. Р. Шырмам. Гэта адна з нешматлікіх фіксацый песень, што выконваліся на Уласа [Шырма 1962, с. 290–291]. У 1934 г. віленскі часопіс «Шлях моладзі» друкуе «Беларускі каляндар» за аўтарствам У. Паўлюкоўскага. Ён згадвае дзень святага Уласа, падае звязаныя з ім прыкметы, апісвае масленічныя катанні [Паўлюкоўскі 1934, с. 13].

У 1940–1950-х гг. рэгулярнага збору матэрыялаў па Масленіцы не вялося, толькі з 1960-х гг. наладжваецца збіральніцкая праца, пачынаюць публікавацца фальклорныя зборнікі з нотнымі расшыфроўкамі.

Масленічная песня была ўпершыню апублікавана такім чынам В. І. Ялатавым у зборніку «Ад песні да песні» [Елатаў 1961, № 18]. У 2-й палове XX ст. зборам фальклору займаліся супрацоўнікі НАН Беларусі і вышэйшых навучальных устаноў, музыкі-практыкі, студэнты, грамадскія энтузіясты. Пашпартызацыя сабраных звестак становіцца больш дакладнай, але застаюцца некаторыя праблемы. Варта заўважыць, што поўная пашпартызацыя звестак, атрыманых ад інфарманта, мае пад сабой успрыманне яго аповеда ці песні як аўтарскага твора, што мусіць быць адпаведным чынам атрыбутаваны. У той жа час у замежных публікацыях прынята лічыць атрыманыя ад інфарманта звесткі асабістымі, што вядзе да шыфравання яго імя ці ўказання толькі месца запісу.

У АІМЭФ захоўваюцца запісы масленічных песень і апісанні масленічных абрадаў з усёй Беларусі, сабраныя ў 1960–2010-х гг. М. Я. Грынבלатам, А. С. Лісам, В. М. Каламыцавай, Н. І. Гуд, Т. В. Валодзінай, Т. І. Кухаронак, Т. К. Цяпковай, Г. А. Барташэвіч, А. Ю. Лозкам, Л. П. Барабанавай, А. А. Малаш, У. М. Сысовым, К. П. Кабашнікавым і В. К. Кабашнікавай. Асаблівую каштоўнасць маюць аўдыязапісы (ф. 20), якія дазваляюць зрабіць дакладную расшыфроўку тэкстаў з захаваннем дыялектных асаблівасцей. Расшыфроўкі запісаў з ф. 20 для публікацыі ў гэтым выданні зроблены А. І. Ляшкевіч. Падчас расшыфроўкі рабілася спроба захаваць дыялектныя асаблівасці маўлення інфарманта. У тэкстах дапускалася перастаноўка частак расповеду для надання ім лагічнай завершанасці. Не захоўвалася аглушэнне зычных у канцы слова і перад іншымі глухімі, націск прастаўляўся толькі ў выпадках, калі яго пастаноўка можа выклікаць сумнеў. Матэрыялы рукапісных фондаў падаюцца ў расшыфроўках збіральнікаў. Расшыфроўкі запісаў з Брэсцкай вобласці рэдагавала І. В. Мазюк.

Выбарка масленічных песень і апісанняў свята з розных крыніц, на жаль, часта не пазначаных, зроблена А. М. Доўнар-Запольскай (захоўваецца ў АІМЭФ пад шыфрам ф. 9, воп. 5, спр. 42). Як згадвае даследчыца ў рукапісных нататках, матэрыялы яна брала пераважна з АІМЭФ і з запісаў студэнтаў Мінскага і Віцебскага педінстытутаў. У АІМЭФ перададзены студэнцкія запісы з розных навучальных устаноў, напрыклад, БДПУ і Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Дакладнасць гэтых звестак выклікае пытанні, аднак, ігнараваць іх

цалкам нельга. Матэрыялы па Масленіцы, перададзеныя з БДПУ, захоўваюцца ў АІМЭФ пад шыфрамі ф. 13, воп. 2, спр. 16, ф. 13, воп. 10, спр. 47, 57, 82 і ф. 13, воп. 11, спр. 63, 68, 338, 339. Яны сабраны студэнтамі пад кіраўніцтвам У. А. Васілевіча, А. Ю. Лозкі, Н. Г. Мазурынай.

З 1970 г. Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР (цяпер у складзе Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) выдаецца серыя «Беларуская народная творчасць» (БНТ). У томе «Пахаванні. Памінкі. Галашэнні» змешчана апісанне Масленічных Дзядоў у пас. Крупскі Крупскага р-на, зробленае У. А. Васілевічам у 1980 г.; акрамя таго, Масленічныя Дзяды згадваюцца ў шэрагу памінальных дат у розных рэгіёнах Беларусі. У томе «Земляробчы календар: Абрады і звычаі» (першае выданне 1990 г.) змешчана 4 апісанні Масленіцы з крыніц XIX ст. У томе «Паэзія беларускага земляробчага календара» – 8 масленічных песень. Том «Гульні, забавы, ігрышчы» ўтрымлівае некалькі апісанняў масленічных дзей, частка якіх мае не толькі забаўляльныя, але і абрадавыя функцыі. У томе БНТ «Песні Беласточчыны» змешчана 14 масленічных песень і 3 нотныя расшыфроўкі. Песні запісаны ўкладальнікам тома М. Гайдуком у 1972–1985 гг. у гмінах Нарва, Нараўка, Гайнаўка, Мілейчычы, Міхалова, Гарадок, Кляшчэлі і атрыбутаваны як «запусная ці валосеўная». Не пазначана канфесійная прыналежнасць інфармантак, але ва ўступе аўтар адзначае, што запісваў пераважна ад прываслаўных.

У Палескім архіве Інстытута славяназнаўства Расійскай акадэміі навук (ПА ІС РАН) захоўваюцца матэрыялы, сабраныя на тэрыторыі беларускага Палесся ў 1966–1985 гг. экспедыцыямі пад кіраўніцтвам Н. І. Талстога. Звесткі, якія датычацца беларускай Масленіцы, часткова апублікаваныя [Агапкина 2002; Толстая 2005; Страхов 2013]. Некаторыя матэрыялы ПА ІС РАН гэтым выданнем уведзяцца ў навуковы ўжытак. У рэчышчы этналінгвістычнай школы, створанай Н. І. Талстым, працуе М. П. Антропаў, які далучыўся да палескіх экспедыцый у 1984 г. Пад яго кіраўніцтвам да 1992 г. дзейнічаў студэнцкі спецсемінары на філалагічным факультэце БДУ. Праграма этналінгвістычнага даследавання Палесся была пашырана на ўсю Беларусь. Сабраныя матэрыялы захоўваюцца ў базе даных Беларускага фальклорна-этналінгвістычнага атласа (БФЭЛА). Звесткі па Масленіцы выкарыстоўваліся ў публікацыях М. П. Антропава [Антропов 1998]

і М. І. Ісачанкавай [Ісачанкава 2001-1; Ісачанкава 2001-2]; некаторыя поўныя варыянты тэкстаў з БФЭЛА публікуюцца ў гэтым зборніку ўпершыню.

Некалькі масленічных песень змешчана ў зборніках «Песні сямі вёсак. Традыцыйная народная лірыка Міншчыны» [Гілевіч 1973, с. 347–348] і «Песні народных свят і абрадаў» [Гілевіч 1974, с. 54–64] пад рэдакцыяй Н. С. Гілевіча. Усе масленічныя песні ў зборніку «Песні сямі вёсак» паходзяць з в. Паляны Барысаўскага р-на і запісаны ўлетку 1970 г. студэнтамі БДУ. Тэксты ў зборніку «Песні народных свят і абрадаў» маюць шырэйшую геаграфію: Віцебская вобл., Крупскі і Барысаўскі р-ны Мінскай вобл., Круглянскі р-н Магілёўскай вобл. Ёсць праблемы з пашпартызацыяй запісаў. Песні для абодвух выданняў узятыя з фальклорнага архіву кафедры беларускай літаратуры БДУ.

Матэрыялы па Масленіцы публікаваліся ў зборніках В. Д. Ліцвінкі [Беларускі 1989, с. 37; Беларускі 1995, с. 13–19], У. І. Раговіча [Раговіч 1988, с. 43; Раговіч 2001, с. 17–19], У. В. Анічэнкі [Анічэнка 1995, с. 377–378], В. Несцяровіча [Несцяровіч 2004, с. 58–61]. У большасці выпадкаў змешчаны тэксты з нотамі, але без пазнак аб месцах запісу песень у абрадавым дзеянні. Выключэнне – некаторыя запісы У. І. Раговіча.

Комплексным падыходам вылучаюцца зборнікі З. Я. Мажэйка: тэксты песень даюцца з нотнымі расшыфроўкамі і каментарамі інфармантаў, з якіх можна даведацца пра назвы песенных жанраў у жывой гутарковай мове і прымеркаванні песень да частак абрадаў. У кнізе «Песні беларускага Паазер’я» даследчыца змясціла ўласныя запісы 1970-х гг. з Сенненскага, Чашніцкага, Браслаўскага, Пастаўскага і Лельскага р-наў [Мажэйка 1981]. У зборніку «Песні беларускага Палесся» пазначана як масленічная толькі песня «Ой, весна, ой, красна» з в. Тонеж Лельчыцкага р-на [Можейко 1983, с. 169]. У манаграфіі «Песні беларускага Падняпроўя» (у суаўтарстве з Т. Б. Варфаламеевай) надрукаваны масленічныя песні, сабраныя аўтарамі і Т. І. Кухаронак у 1960–1990-х гг. у Быхаўскім, Бялыніцкім, Шклоўскім і Хоцімскім р-нах [Мажэйка 1999, с. 38–50].

Дзякуючы этнамузыкалагам быў зроблены шэраг аўдыявыданняў, куды ўвайшлі і масленічныя песні: пласцінкі фірмы «Мелодыя» «Каляндарныя песні беларускага Палесся» [Календарные песни 1983, № 3, 4], «Беларускі спеўны фальклор. Паўночна-ўсходняя зона»

[Можейко 1986, № 2], «Традыцыйныя песні Полесся» [Традиционные песни Полесья 1989, № 28], «Традыцыйнае мастацтва Паазер’я. Абрадавая музыка» [Ромодин 1989, № 1], «Беларускі музычны фальклор» [Варфаломеева 1990, № 1].

Публікацыя Л. М. Іўлевай і А. В. Рамадзіна «Масленічная пахавальная гульня ў традыцыйнай культуры беларускага Паазер’я» [Івлева 1990] зроблена на аснове экспедыцыйных запісаў 1990 г. У артыкуле разглядаецца «пахаванне Дзеда і Бабы». Гэта першая навуковая публікацыя занатаванага ў Гарадоцкім р-не варыянта гульні, якая цяпер унесена ў Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі і з’яўляецца яркай адметнасцю рэгіёна і краіны ў цэлым. Пазней гарадоцкую маленічную гульню «Пахаванне Дзеда і Бабы» даследавала Т. І. Кухаронак. Масленіцы прысвечана некалькі раздзелаў яе кнігі «Маскі ў каляндарнай абраднасці беларусаў» [Кухаронак 2001, с. 78–98, 193–195]. Апісанні Л. М. Іўлевай, А. В. Рамадзіна і Т. І. Кухаронак не ўлучаны ў гэты том праз іх вялікі аб’ём. Звесткі пра пахавальныя масленічныя гульні захоўваюцца ў АІМЭФ (публікуюцца ў гэтым выданні ўпершыню) і ФЭ БДАМ (публікаваліся ў [Якіменка 2018]). Матэрыял, сабраны А. М. Боганевай, змешчаны ў [ТМКБ 2004, с. 66–68].

Шасцітомная серыя «Традыцыйная мастацкая культура беларусаў» (2001–2013) задала сучасныя стандарты публікацыі палявых матэрыялаў. Кнігі серыі ўтрымліваюць каштоўныя і разгорнутыя звесткі пра святкаванне Масленіцы ва ўсіх абласцях Беларусі, а таксама нотныя расшыфроўкі масленічных песень [ТМКБ 2001–2012]. Аўтары прытрымліваюцца прынцыпаў аб’ектыўнасці, навуковасці, сістэмнасці, комплекснасці, верыфікаванасці, этычнасці. Запісы пацвярджаліся аўдыя-, фота- і відэафіксацыямі. Значнае месца ў публікацыях займае цытаваная дыялектная мова [Варфаломеева 2013].

Звесткі з АЛБФ БДУ публікуюцца на сайце folkndl.bsu.by. Шмат каштоўных матэрыялаў было выдадзена супрацоўнікамі лабараторыі ў метадалагічным дапаможніку для фальклорнай практыкі студэнтаў-філолагаў «Масленічныя песні», што выйшаў пад рэдакцыяй Р. М. Кавалёвай [Масленічныя 2008].

Вялікую збіральніцкую і даследчыцкую працу на Гомельшчыне вядуць выкладчыкі Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта В. С. Новак і А. А. Кастрыца [Новак 2007; Новак 2008; Новак 2011; Кастрыца

2011; Фальклорная 2009 і інш.] і супрацоўніца Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці І. В. Глушэц [Глушэц 2013; Глушэц 2014; Глушэц 2018], публікацыі якіх утрымліваюць звесткі пра Масленіцу.

Апісанні каляндарных абрадаў, у тым ліку масленічных, сустракаюцца ў кнігах серыі «Памяць», выпушчаных па кожным раёне Беларусі.

У 2006 г. у серыі «Аўдыятлас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі» Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі выйшаў укладзены В. М. Прыбыловай дыск «Музычныя традыцыі Масленіцы Беларускага Падняпроўя». На ім змешчана 26 масленічных песень, некаторыя з іх суправаджаюцца каментарамі інфармантаў. У буклеце да дыска даследчыца апісвае выдзеленыя ёй чатыры арэалы масленічных напеваў Падняпроўя: пскоўска-смаленска-віцебскі, чашніцка-аршанска-мсціслаўскі, клімавіцка-хоцімскі, сожска-бесядска-іпучкага вусця [Аўдыятлас 2006]³. Дадаецца карта гэтых арэалаў і нотныя расшыфроўкі па адной з песень кожнага арэала. Масленічныя песні ўтрымліваюць і іншыя выпускі серыі. У 2010 г. выйшла манаграфія В. М. Прыбыловай «Музычны ландшафт песенна-абрадавых традыцый Масленіцы Верхняга Падняпроўя». Аўтар абапіраецца на ўласныя палявыя запісы 1995–2006 гг., матэрыял, сабраны ў экспедыцыях БДАМ, а таксама запісы з фондаў Фанаграмархіва Інстытута рускай літаратуры (Пушкінскі дом) Расійскай акадэміі навук і калекцыі «Традыцыйная музыка рускага Паазер’я» этнамузыкалага А. М. Разумоўскай. У манаграфіі змешчана гісторыя навуковага даследавання песенных форм масленічнай абраднасці Верхняга Падняпроўя ў публікацыях XIX–XX стст. У навуковы ўжытак уведзены новы сістэмна арганізаваны песенны матэрыял, прадстаўлены ў выглядзе партытурных нотна-тэкставых транскрыпцый [Прыбылова 2010].

Зборнік навуковых прац Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі «Беларускі фальклор» (заснаваны ў 2014 г.) значна пашырае крыніцазнаўчую базу. Унікальны матэрыял, прысвечаны жаночай «запустовай містэрыі» 1947 г. у Талюшанах Астравецкага р-на, аднаўляе па сваіх дзіцячых успамінах этнограф-аматар С. В. Казлоўскі [Казлоўскі 2015]. Дзякуючы здольнасцям аўтара да малявання і добрай памяці, акрамя

³ Ва ўступе да гэтага тома даследчыца перагледзела назвы і межы выдзеленых раней арэалаў (гл. ніжэй).

падрабязнага апісання, апублікавання і выявы персанажаў містэрыі. Матэрыял па Масленіцы надрукаваны ў падборцы «З пскоўскіх сшыткаў», падрыхтаванай Т. К. Цяпковай [Цяпкова 2015, с. 456–459]. Звесткі аб святкаванні Запустаў на беларуска-літоўскім памежжы ўтрымліваюць публікацыі Ю. І. Внуковіча [Внуковіч 2014; Внуковіч 2015; Внуковіч 2016; Внуковіч 2018].

У томе публікуюцца палявыя матэрыялы А. І. Ляшкевіч. Даследавана 51 вёска ў 22 раёнах Беларусі: Аршанскім, Віцебскім, Талачынскім, Асіповіцкім, Горацкім, Клічаўскім, Краснапольскім, Круглянскім, Мсціслаўскім, Жыткавіцкім, Лельчыцкім, Бярэзінскім, Капыльскім, Крупскім, Любанскім, Маладзечанскім, Мастоўскім, Драгічынскім, Камянецкім, Лунінецкім, Пінскім, Столінскім. Разгорнутыя апісанні масленічнай абраднасці і тэксты масленічных песень захоўваюцца ў АІМЭФ: ф. 23, воп. 15, спр. 3 (Талачынскі р-н); ф. 23, воп. 15, спр. 4 (Бярэзінскі р-н); ф. 9, воп. 5, спр. 45 (астатнія запісы). У апошняй справе захоўваюцца таксама запісы з асабістых архіваў некаторых іншых збіральныхнікаў, перададзеныя ў АІМЭФ адмыслова для публікацыі ў гэтым выданні. Некаторыя ПМА запісаны ў экспедыцыях СЭТ і захоўваюцца ў архіве арганізацыі. Зборнік уводзіць у навуковы ўжытак матэрыялы, сабраныя іншымі сябрамі СЭТ у самастойных паездках і ў межах экспедыцый, арганізаваных Таварыствам. ПМА, сабраныя ў Маладзечанскім р-не, запісаны ў межах экспедыцыі 2019 г. этнаграфічнага клуба «Кола».

У зборнік улучаны таксама запісы ад беларускіх перасяленцаў у Сібіры [Прямское; Фурсова 2013; Масленица 2016]. Іх пераклад з рускай мовы зроблены А. І. Ляшкевіч. Гэтыя матэрыялы дазваляюць прасачыць, якія элементы масленічнага комплексу лічацца істотнымі, захоўваюцца па-за «мацярыковай» беларускай культурай.

А. І. Ляшкевіч

МАСЛЕНІЧНЫЯ АБРАДЫ І ПЕСНІ

Масленічны комплекс, маючы складана арганізаваную структуру, упісаны ў сістэму храналагічных каардынат іншых каляндарных перыядаў. Масленіца як адно са святаў навалецця (у шэрагу Калядаў, Вялікадня і іншых веснавых свят) належыць да рытуалаў пераходу, прыступкамі якога выступаюць провады зімы і сустрэча вясны, якія ўзаемазвязаныя. Масленіца фіксуе мяжу зімы і вясны, сытага вясёлага жыцця падчас Калядаў і мясаеду і ўстрымання падчас Вялікага посту.

Сама назва свята, *Масленіца*, утворана ад наймення малочнага прадукта. Сустрадаюцца таксама хранонімы *Сырніца*, *Запусты*, таксама звязаныя з асаблівацямі святочнага харчавання. Найбольш распаўсюджаная назва для святочнага перыяду – *Масленіца* і яе варыянты *Масленка*, *Маслена(я)*, *Маслены(ая) тыдзень (нядзеля)*. Толькі на Заходнім Палессі, дзе назіраецца найбольшая разнастайнасць хранонімаў, зафіксаваны назвы свята *Масніца*, *Масна нядзеля*, *Маслеца*. *Запускі* як назва апошняга дня перад постама сустракаецца ў басейне Нёмана і Шчыры, а таксама па цячэнні Прыпяці і на Заходнім Палессі. Хранонім *Запусты* бытуе на Панямонні і Падзвінні, а *Запусы* – у басейне Віліі. Ва ўсходняй Беларусі ў асноўным казалі *Заг(а)віны*. Разнастайнасць хранонімаў, характэрных для Масленічнага тыдня на Заходнім Палессі, адзначала Т. А. Агапкіна. Там сустракаюцца нехарактэрныя для астатняй тэрыторыі Беларусі назвы *Пушчэнне* і *Запусцень* [Агапкина 1995, с. 21–22]. Назвы апошняга дня Масленіцы паходзяць ад дзеясловаў, што апісваюць масленічнае харчаванне ў адрозненне ад поставага: *загавець*, *запусціць*, *запускіць*.

М. А. Ісачанкава адзначае, што ў некаторых мясцінах найменне свята асацыявалася толькі з нядзеляй. На думку даследчыцы, большасць народных назваў Масленіцы, што бытуюць у Беларусі, – гэта пераасэнсаванне царкоўных свят *Мясануст* і *Сырны тыдзень*. Даволі рэдкія назвы, не звязаныя з ежай і царкоўнай тэрміналогіяй – *Маладзя-*

кова нядзеля, кривыя вечары, святы вечар [Ісачанкава 2001-1]. На ўсходнім Палессі фіксуецца назва *Белая нядзеля*, не звязаная з царкоўнай тэрміналогіяй, у Столінскім р-не – *Прощальны тыждень* [Агапкина 1995, с. 21–22]. У гэтым томе даюцца апісанні рытуальных дзеянняў перад Вялікім поста́м, якія маглі мець розныя назвы, і песні, якія іх суправаджалі. Выданне складаецца з частак: «Абрад», «Песні», «Напевы».

У першым раздзеле змешчаны апісанні рытуалаў, звычайў і павер'яў, характэрных для масленічнага абрадавага комплексу. Спачатку – суцэльныя апісанні (раздзел «Масленічны тыждень»). Яны цікавыя сваёй паўнотай: можна прасачыць, якія элементы свята сустракаліся ў адной лакальнай традыцыі. У гэтым раздзеле змешчаны і тэксты масленічных песень, калі яны суправаджаліся разгорнутымі апісаннямі святочных рэалій. Масленіца ў найбольшай разнастайнасці сваіх праяў фіксуецца на памежжы Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай абласцей: тут гойдаліся на арэлях, «цягалі калодку», ладзілі абыход маладых сем'яў, праведвалі павітух, гулялі ў разнастайныя гульні, каталіся на конях і з горкі. У гэтай мясцовасці В. М. Прыбылова выдзяляе чашніцка-аршанска-мсціслаўскі арэал масленічных напеваў.

Канфесійная прыналежнасць уплывала на час святкавання Масленіцы: звычайна цэлы тыждень перад Вялікім поста́м у праваслаўных і з чацвярга да аўторка перад поста́м у католікаў (даўжыня святкаванняў вар'явалася ў розных мясцовых традыцыях). Таксама магло адрознівацца стаўленне да мясной ежы на Масленічным тыдні і асабліва на Запусты: католікі называюць мяса і сала сярод абавязковых страў, а праваслаўная царква забараняе ўжыванне мяснога на Сырным тыдні, аднак мяркуючы па запісах канца XIX – пачатку XXI ст., гэтай забароны не прытрымліваліся строга.

У некаторых мясцовасцях Масленіца нават не лічылася святам, але гэта не значыць, што ніяк не адзначалася. Акцэнт мог змяшчацца на пачатак посту ці на асобныя дні Масленічнага тыдня. Можа быць невядомай назва *Масленіца*, але гучаць найменні кшталту *Улас*, *Запусты* ці *Панелец*. Лакальныя адметнасці беларускай Масленіцы вызначаюцца ў большай ступені асаблівасцямі мясцовай традыцыйнай культуры, чым канфесійным фактарам. Узаемаўплыў праваслаўных і каталіцкіх звычайў святкавання Масленіцы даследчыкі адзначалі ўжо ў XIX ст., а ў XX ст. розніца яшчэ больш нівелявалася з паніжэн-

нем ролі рэлігіі ў грамадстве. Асаблівасці беларускай Масленіцы можна выдзеліць як у разрэзе захад – усход, так і поўнач – поўдзень (*запустныя і валосеўныя* песні на захадзе і *масленічныя, масленкі* на ўсходзе; спальванне пудзіла на ўсходзе і адсутнасць такога звычаю на захадзе; гуканне вясны песнямі на поўдні і акцыянальна, гушканнем на арэлях, на поўначы). Па выніках даследаванняў М. А. Ісачанкавай, паўночна-ўсходняе Паазер’е і Брэсцка-Пінскае Палессе вылучаюцца забаронамі на працу ў масленічныя вечары, усход Беларусі – катаннем з гор, паўднёвы захад краіны – прымеркаванасцю катанняў на конях да масленічнага чацвярга [Ісачанкава 2001-1].

Раздзел «Масленічныя Дзяды» ўтрымлівае апісанні шанавання продкаў перад Масленічным тыднем. Сюды трапілі звесткі, якія характарызуюць адметнасць масленічнага памінання ў параўнанні з іншымі Дзядамі на працягу года. Калі інфармант згадвае, што Масленічныя Дзяды адзначалі, але яны нічым не вылучаліся сярод іншых памінальных дат, то такія апісанні не выдзяляліся з суцэльных апісанняў, змешчаных у раздзеле «Масленічны тыдзень».

Згадкі пра Масленічныя Дзяды сустракаюцца па ўсёй Беларусі. Сярод іх адметнасцяў часам называюць большую колькасць страў: «Субота перад мясапусным тыднем. Сяляне завуць яе “Толстою субботою”... таму што ў гэты дзень гатуюць больш страў, чым у іншыя памінальныя дні» [Анимелле 1854, с. 212]. Назва *Тоўстая субота* сустракаецца і ў сучасных запісах з Віцебшчыны, бытуе ў іншых рэгіёнах. Сустракаюцца звесткі, што Масленічныя Дзяды – самыя галоўныя ў годзе. Дзяды перад Масленіцай у розных лакальных традыцыях могуць звацца *Масленічныя (Масленыя, М’астныя, Масныя, Масленіцкія), зімнія, вясеннія, мясаедныя, мясныя, Багатыя, Дзе(я)давая субота*. Яны могуць не мець уласнай назвы і пазначацца адносна цякучага ці будучага календарнага перыяду: *у мясоед, перэд Масьленьым тыжнем, перадмасляныя, przedzapustne, перад Масленкай, на Маслену, перед постом*. На тэрыторыі былога Барысаўскага п., пераважна ў ваколіцах Бягомля, Масленічныя Дзяды маглі зваць *Буркаўкі ці Буркаўскія Дзяды*. Іх адметнасць – стравы з вараных свіных ног (падрабязней гл. вышэй).

Сустракаюцца звесткі, што на Масленічныя Дзяды *гатавалі ўсё масляное* [Аўсейчык 2014, с. 328]. Сярод памінальнай ежы выдзяляюць бліны: *Пякуць первы блін, эта ўсёгда пакойніку. І такі канун робюць,*

мёду туды нямножка. А вечарам эты блін, што первы, нада ў гэту ваду пакрышыць. І браць ложкай. Первую ложку ўзяць і паліць пакойніку. На стол паліць і палажыць. Тады браць сабе ў рот. Тады апяць. На стол трошку і сабе ў рот. Тры разы так⁴; Блін пяклі рانیцай, мазалі мёдам, а вечарам з'ядалі⁵. Бліны для дзядоў маглі класці на вокны ці на вільчык страхі. У Лепельскім р-не на Масленічныя Дзяды маглі клікаць Мароз на куццю.

У. Я. Аўсейчык адзначае, што Масленічныя Дзяды – гэта адно з найбольш распаўсюджаных памінанняў на працягу года на Падзвінні, і доўжыцца яно звычайна, у адрозненне ад іншых гісторыка-этнографічных рэгіёнаў, адзін дзень [Аўсейчык 2015, с. 43, 44]. На Гомельшчыне Масленічныя Дзяды святкавалі ў пятніцу (посныя), а ў суботу рабілі Бабы (скаромныя). Двухдзённыя Дзяды перад Масленіцай спраўлялі таксама ў Капыльскім, Бярэзінскім, Пінскім, Слоніўскім, Мастоўскім і Бераставіцкім р-нах. У вв. Дзякавічы Жыткавіцкага р-на і Рог Салігорскага р-на Масленічныя Дзяды адзначалі па тры дні.

Тыздзень перад Масленіцай маглі зваць *Дзедава нядзеля, Дзедовый тыждзень*. Найбольшая колькасць фіксацый такіх назваў зроблена на Палессі; найменне сустракаецца і ў Старадарожскім, Капыльскім, Бярэзінскім р-нах. Дзедава нядзеля, як і Буркаўкі, звязваецца з моцнымі завеямі: *Дзедава нядзеля, едзе, мяцеліца дужа. Эта едзе Дзедава, Дзяды ўжэ едуць... Дзедава нядзеля – эта сем дней, цэлы тыдзень... Кажуць: «О, у госьці во едзе Дзедава нядзеля». А тады ўжо мяцеліца на другую нядзелю ўжо мяце – гэта ўжо з гасьцей едзе⁶. Для тыдня перад Масленіцай сустракаюцца таксама назвы кшталту *памінальная нядзеля, памінальны тыждзень*. На той жа тэрыторыі, дзе Масленічныя Дзяды звалі *Буркаўкі*, бытуе найменне *Буркаўская нядзеля*. На перадмасленічным тыдні забаранялася церці лён, прасці, снаваць і навіваць кросны. Большасць гэтых забарон распаўсюджвалася і на Масленічны тыдзень (гл. раздзел «Забароны і прадпісанні»).*

⁴ АІМЭФ, ф. 23, воп. 7, спр. 3. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2007 г. у в. Рамашкава Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад грам. жанчын.

⁵ АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 29–30. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Губічы Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ніны Назараўны Пахомавай, 1931 г. н., мясц., 3 кл., прав.

⁶ АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 4, арк. 7–10. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Любушаны Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Карнеёўны Цэдрык, 1929 г. н., нар. у в. Селішча Бярэзінскага р-на, з 1941 г. жыве ў Любушанах; Гл. таксама: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 21. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Якшыцы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Міхайлаўны Ганчаронак, 1938 г. н., мясц.

У тых жа лакальных традыцыях, дзе вядомы *Дзедавы*, ці *Памінальны тыдзень*, перад ім называюць *Усерадны*. Назва мае багатую народную этымалогію: *Да Дзедавой – нядзеля называецца Усерадная. Усерадная – шчэ холад будзе, мароз, усерадная, значыць, сярдзітая* [ТМКБ 2012, с. 158]; *Усяёдная, што няма і пятніцы, і серады посныя, усё ядуць*⁷.

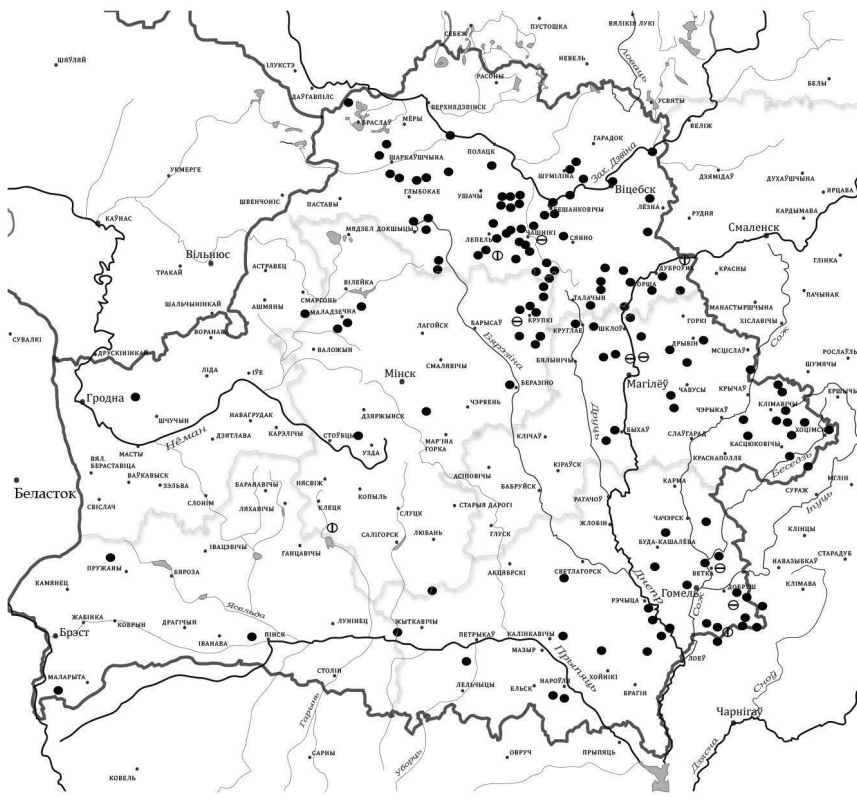
Раздзел «Абыход двароў (абрад і песні)» змяшчае апісанні абыходаў «на доўгі лён», дзівочых і жаночых абыходаў з мэтай збору пачастункаў. Адметны абыход з лялькай *Немкай* зафіксаваны ў в. Будча Ганцавіцкага р-на. У раздзел змешчаны таксама песні, якія выконвалі падчас абыходу двароў, нават калі яны не суправаджаюцца разгорнутымі апісаннямі. Сюжэт адной з такіх песень, «шуба для жонкі» (абыходная жанатым) [Бессонов 1871, с. 154–156] даў падставу аднесці ў раздзел «Абыход двароў» песні з падобнымі тэкстамі. Па радках, звернутых да гаспадароў (кшталту *А хто сыру не дае – няхай таму пагніе* і інш.), ідэнтыфікаваны як абыходныя яшчэ шэраг песень. Падчас Масленіцы адбывалася завяршэнне старога і пераход да новага гадавога шлюбнага цыкла. Пішучы пра «маладую ігру», пад якой разумеліся рытуальныя формы ўзаемаадносінаў несямейнай моладзі, Т. А. Бернштам адзначала, што яе адраджэнне, паварот, пачатак новага цыкла адбываліся менавіта на Масленіцу і засяроджваліся ў сімваліцы рытуалаў, звязаных з маладымі, што нядаўна ўзялі шлюб [Бернштам 1995, с. 18]. У большасці выпадкаў масленічныя віншаванні звернутыя да маладучы, радзей – адначасова да яе мужа, у адзінкавых сведчаннях – выключна да яго. Раздзел «Абыход маладых сем'яў (абрад і песні)» утрымлівае апісанні рытуальных дзеянняў і тэксты песень з сімвалікай завяршэння гадавога шлюбнага цыкла. Як форму шанавання маладзіцы варта разглядаць масленічны звычай *трэсці падушкі*, што фіксуецца ў Шклоўскім і Крупскім р-нах. Гурт жанчын краў ці пагражаў скрасці ў маладучы падушкі, і тая іх частавала. Падушкі маглі таксама *мачыць* ці *вязаць*. Яшчэ ўшанаванне маладой сям'і набывала форму рытуальнага разування жонкі ці мужа. У раздзел «Абыход маладых сем'яў» аднесены песні з радкамі кшталту *Вынесь сыра – родзіш сына*. Памежжа Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай абласцей – асноўны арэал масленічных абыходаў маладых сем'яў,

⁷ АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 21. Зап. А. І. Ляшкewіч у 2015 г. у в. Якшыцы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Тацяны Міхайлаўны Ганчаронак, 1938 г. н., мясц.

з найбольшай канцэнтрацыяй фіксацыі у Барысаўскім, Крупскім, Круглянскім і Шклоўскім р-нах.

Баба-павітуха карысталася ў вясковым соцыуме вялікай павагай, бо выконвала функцыі акушэркі, дзіцячага лекара, дапамагала парадзісе пасля родаў. Акрамя таго, сяляне верылі ў магічную сувязь між павітухай і «перабабленымі» ёй дзецьмі. Увасабленнем і падтрымкай такой сувязі выступала ўшанаванне павітух: самае ўрачыстае на хрэсьбіны і штогод на Вялікдзень, Масленіцу. Раздзел «Ушанаванне павітух» складаецца з апісанняў рытуалізаваных выказванняў павагі павітухам. Масленічныя ўшанаванні бабак-павітух фіксуюцца ва ўсіх гісторыка-культурных рэгіёнах Беларусі, акрамя Панямоння. Галоўным чынам пашана выяўлялася ў іх катанні і частаванні. Так жа рабілі і на хрэсьбінах, хаця масленічнае ўшанаванне ў параўнанні з хрэсьбінным больш сціплае. Зафіксаваны таксама згадкі масленічных падарункаў павітухам (для хрэсьбінаў гэта амаль паўсюдная практыка). Часта ў якасці падарункаў выступала ежа, і ў такім выпадку складана акрэсліць дакладную мяжу між уласна падарункамі і застоллямі ў складчыну. Павітуха, са свайго боку, рыхтавала стол для сваіх *унучак* (жанчын, у якіх яна прымала роды) ці пачастункі для *ўнукаў* (перабабленых дзяцей).

Раздзел «Дзеянні з калодкай і сінанімічнымі прадметамі (абрад і песні)» дапаўняе сімваліку Масленіцы як часу завяршэння гадовага матрыманіяльнага цыкла. Звычай «цягаць калодку» ўяўляў сабою вешанне на шыю, чаплянне да нагі, катанне па зямлі кавалка дрэва, часта з патрабаваннем выкупу. Дзеянні маглі мець функцыі «выклікання ўраджайнасці/плоднасці», матрыманіяльнай або антыматрыманіяльнай магіі (стымуляцыя шлюбаў, складанне пар, варажба на шлюб, заляцанне, прадухіленне шлюбу са старым бабылём), пакарання моладзі (або іх бацькоў) за няўступленне моладзі ў шлюб да пэўнага ўзросту, збору аднавяскоўцаў на бяду, рытуальных бясчынстваў, атрымання частунку. У якасці «калодкі» мог выступаць кавалак дрэва рознага памеру (ад вялікай калоды да трэскі), сінанімічныя прадметы (ночвы, ступа, дзверы), старыя прадметы (растаптаны лапаць), падарункі (адэкалон, шкарпэткі, цыгарэты, запалкі), пачастункі (цукеркі, баранкі). Беларускія масленічныя абрады з калодкай і сінанімічнымі прадметамі нават у 2-й палове XX ст. захоўваюць архаічныя матывы ў розных аспектах: рэаліі (вялікі кавалак дрэва), матывацыі

- Масленіца
- ⊖ нядзеля масленічнага тыдня
- ⊕ панядзелак масленічнага тыдня

Карта 1. Масленічная калодка

(выкліканне плоднасці, матрыманіяльная магія, асуджэнне за неўступленне ў шлюб), суб'екта абрадавых дзеянняў (замужнія жанчыны як «адказныя» за фертыльнасць соцыуму, урадлівасць раслін і плоднасць жывёл). Арэал найбольш шчыльных фіксацый абрадаў з калодкай – памежжа Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай абласцей (гл. карту 1). Найбольшая колькасць архаічных матываў захоўваецца на перыферыі распаўсюджвання з'явы. Частка песень, якія суправаджалі «цяганне

калодкі», адпавядае прагматыцы абраду. Гучалі таксама песні, у іншых лакальных традыцыях прымеркаваныя да самых розных масленічных абрадавых дзеянняў. Падрабязней пра масленічную калодку гл. [Ляшкевіч 2020].

Масленічныя абыходы двароў маглі здзяйсняць пераапраанутыя ў антрапаморфных і зааморфных персанажаў, што яднае масленічны комплекс з калядным. Такія апісанні змешчаны ў раздзеле «Абрадавае пераапраананне». Часцей персанажы антрапаморфныя: Масленіца, Чорт, Чараўніца, Дзед, Смерць, Нябожчык, Поп, Лекар, цыганы, старцы; жанчыны маглі пераапраанацца проста ў мужчын. З зааморфных персанажаў сустракаюцца Мядзведзь, Певень, Каза, Казёл. Характэрныя для каляднага абыходу з Казой песні запісаны як масленічныя ў Докшыцкім р-не. Масленічнае пераапраананне мае паралелі з калядным, але персанажны склад калядных пераапраанутых значна шырэйшы, калі казаць і пра свята як такое, і пра гурт пэўнай вёскі. На Масленіцу пераапраанутыя маглі не проста абыходзіць вёску, а яшчэ і «цягаць калодку», наведваць бабку-павітуху і маладыя сем'і, ладзіць жартоўныя вяселлі.

Ігрышчы і рытуальныя бячынствы моладзі на Масленіцу паўтаралі калядныя. Сустракаюцца апісанні танцаў, супольных застоляў. Адметнасць Масленіцы – катанне моладзі на конях. Шматлікія масленічныя моладзевыя гульні фіксуюцца як калядныя ў іншых мясцовых традыцыях.

Масленічная лялька як адзін з самых яркіх каляндарных сімвалаў гэтага часу магла выдаляцца са «сваёй» прасторы як спаленнем, так і «пахаваннем». Пад «каляндарным сімвалам» Т. А. Агапкіна разумее антропа-, арніта- або фітаморфныя «рэчавыя» сімвалы, што адлюстроўваюць міфапэтычную семантыку каляндарнага часу [Агапкина 2002, с. 578–579]. Акрамя перыяду часу, што заканчваецца (зіма, Карнавал, Мясапуст), яны ўвасабляюць продкаў, якіх «праводзяць» на «той» свет дзеля забеспячэння плоднасці. Звычайна «пахаванне» лялькі суправаджалася абрадавымі гульнямі. Гульнівыя масленічныя пахаванні лакалізуюцца ў паўночна-ўсходняй Беларусі (Гарадоцкі, Шумілінскі, Лёзненскі, Ушацкі, Полацкі р-ны (гл. карту 2). Масленічныя абрады пахавання саламянага пудзіла *Овласія*, *Овласа* бытавалі ў памежным з Беларуссю Невельскім р-не Пскоўскай вобл. Расіі [Плошук 2015, с. 92–93], які згодна з картамі М. В. Доўнар-Запольскага і Я. Ф. Карскага з'яўляецца часткай беларускай этнічнай тэрыторыі.

Карта 2. Пахавальныя масленічныя гульні

У Гарадоцкім р-не пахаванне лялькі Дзеда (*Дзед касцёй падавіўся*) маркіруе пачатак Масленіцы, а пахаванне Бабы (*Баба сырніцай падавілася*) – канец. Эратычны аспект гульні накіраваны на захаванне патэнцыялу фертыльнасці соцыума ў перыяд посту, калі адносіны паміж мужчынам і жанчынай забараняліся царквой. Пахаванне Дзеда ў Гарадоцкім р-не захоўваецца ў жывой традыцыі. Апісанні змешчаны ў раздзеле «Пахавальныя масленічныя гульні».

Сустрэча вясны на Масленіцу ўвасаблялася вербальна (гукальныя і агульнавяснавыя песні, заклічкі) і акцыянальна (ваджэнне карагодаў на вуліцы, гушканне на арэлях). Гуканне вясны менавіта ў гэты каляндарны адрэзак з’яўляецца рэгіянальнай адметнасцю Палесся (з найбольшай канцэнтрацыяй фіксацый у яго цэнтральнай частцы), а на

Карта 3. Гуканне вясны і спяванне вяснянак на Масленіцу

поўнач ад яго сустракаецца спарадычна (гл. карту 3). Сярод асаблівасцяў масленічных гуканняў вясны ў параўнанні з больш познімі – сувязь з провадамі зімы, выкананне вяснянак і гукальных песень пры вогнішчы, лакальна (Любанскі, Жыткавіцкі і Столінскі р-ны) – гуканне з малочнымі прадуктамі ў руках, з караваем (Жыткавіцкі і Петрыкаўскі р-ны), з упрыгожанай ёлкай (Лельчыцкі р-н). Дадатковыя дзеянні, што маглі суправаджаць масленічнае гуканне вясны, – абыход двароў (Бялыніцкі і Чэрвеньскі р-ны), гульнёвыя вяселлі (Столінскі р-н).

Адметны сюжэт масленічных гукальных песень – «вясна прыносіць сыр і масла». Ён фіксуецца ў Жыткавіцкім, Лельчыцкім, Столінскім, Лунінецкім, Любанскім і Салігорскім р-нах. У гэтым арэале масленічную нядзелю часам звалі *Гу-вясна* (пераважна Жыткавіц-

кі р-н) ці *Чыр(ач)ка* (Лельчыцкі р-н). Палескі сюжэт «вясна прыносіць сыр і масла» перагукаецца з сюжэтамі масленічных песень «ластавіца/Масленіца кідае сыр/масла» і «ластаўка прыносіць бліны/масла/сыр», характэрнымі для іншых частак Беларусі. К. А. Дорахава адзначае: «...у паэтычных тэкстах масленічных песень часта сустракаюцца матывы, тыповыя для вясновых загуканняў» [Дорохова 1992, с. 6]. У акрэсленым арэале на Масленіцу выконвалі і іншыя вяснянкі, але менавіта песні на сюжэт «вясна прыносіць сыр і масла» складаюць асаблівасць масленічнага гукання.

Абрад *Чырачка* захоўваецца ў жывой традыцыі в. Тонеж Лельчыцкага р-на, зафіксаваны таксама ў вв. Букча і Іванава Слабада, унесены ў Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі. Свята ў Тонежы прыверкавана да нядзелі Масленічнага тыдня і ў сваёй семантыцы заканамерна сумяшчае матывы провадаў зімы і гукання вясны. Назва *Чырка* (*Чырачка*) паходзіць ад віду вадаплаўных птушак з падсямейства качак, якія водзяцца ў гэтай мясцовасці (па звестках іншых інфармантаў, вераб'ёў). Ад слова *чырачка* вытворнае *чыркаваць*, што значыць «гукаць вясну». Цяпер у Тонежы *чыркуюць* усе пакаленні. Удзельнікі ўтвараюць тры карагоды, ва ўнутраным ідуць дзеці, у сярэднім – моладзь, у вонкавым – старэйшыя жанчыны. Паводле запісаў З. Я. Мажэйка, дзеці і падлеткі і ў 1960-х гг. *чыркавалі* разам з дарослымі. А вось у рэпертуары моладзі дашлюбнага перыяду каляндарныя песні адыходзілі на другі план: «У Тонежы... дзяўчаты крыўдзяцца, калі іх просяць праспяваць веснавую песню “Ой, чырачка-пташачка”. “Мы ўжо не чыркуем”, – прырачаць яны, што раўназначна сказанаму “Мы ўжо дарослыя”» [Можейко 1971, с. 30–31].

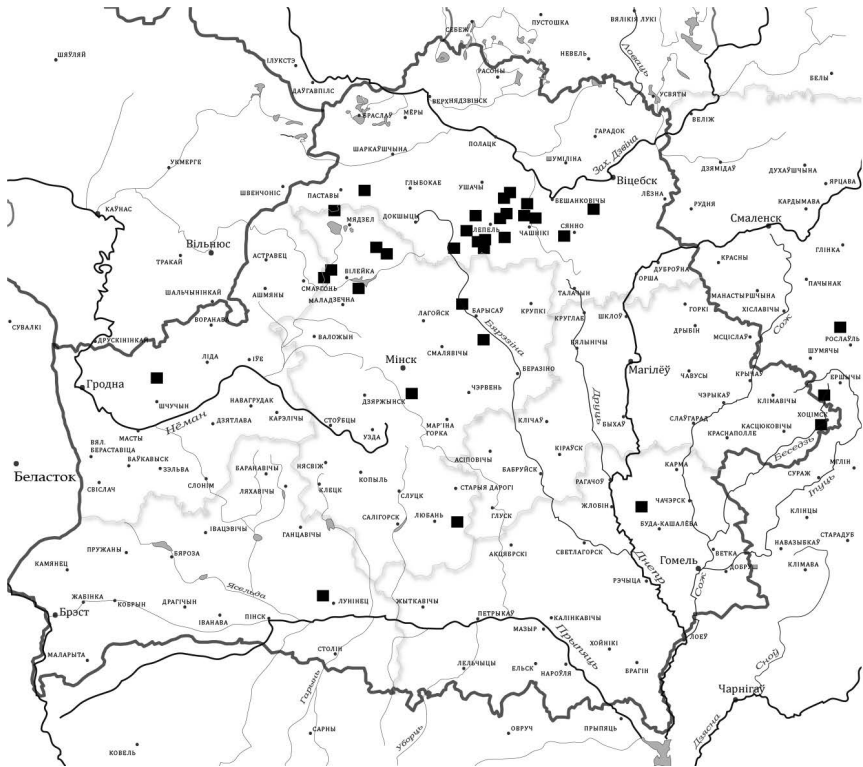
Галоўная песня абраду ўлучае шлюбныя матывы – вянок як сімвал дзявоцтва і згадку будучых вяселляў: *Ой, чырочко-пташэчка, / Не залетай далечко, / Не занось мого венчыка, / Бо мой венчык – потрэбчык: / Трэба братка жаніці, / А сестрыцу й отдаваць... / Да веселлейко спраўляць...». Мянэцца мелодыя, і тады пачынаецца гукальная песня: «Ой, гу, вясна, ой, гу, красна, / Ой, шо ж ты нам вунесла? / Горшчок масла, галава красна, / Горшчок сыра, голова сіва. Разглядаючы гэту песню сярод матэрыялаў, сабраных у 1930-х гг., З. В. Эвальд піша пра яе «веснавая абрадавая», не пазначаючы прыверкаванасць да Масленіцы, падкрэслівае сувязь яе напеву з вясельнымі [Эвальд 1979, с. 33–41]. З. Я. Мажэйка класіфікуе песні, што сёння выконваюць*

ца падчас абраду *Чырачка*, як веснавія. Даследчыца піша, што гукаць вясну, *чыркаваць* (спяваць вяснянку «Чырачка-пташачка») у Тонежы пачыналі як толькі з'яўляліся праталіны. Астатнія песні маглі выконваць на працягу ўсяго веснавога перыяду як лірычныя [Можейко 1971, с. 53, 56]. Пазней даследчыца пазначае як масленічную песню «Ой, весна, ой, красна», якая цяпер гучыць у Тонежы падчас *Чырачкі* [Можейко 1983, с. 169]. Сёння ў вёсцы назіраецца працяг «агульнай тэндэнцыі абрадаў да скарачэння ці аб'яднання некалькіх у адзін», якая адзначалася ў 1960-х гг. [Можейко 1971, с. 61]. *Чыркванне*, раней расцягнутае на ўвесь ранневеснавы перыяд, цяпер адбываецца ў Тонежы аднойчы, на Масленіцу.

Сімвалічнае абуджэнне плоднасці зямлі, чалавека і жывёлы на Масленіцу магло акцыянальна ўвасабляцца ў ідэі імклівага руху: гушкаліся на арэлях; вадзілі карагоды⁸; танцавалі; каталіся з горак, на конях, на *круцёлцы*, выкарыстоўваючы самыя розныя прыстасаванні (сані, ледзяшы, ночвы, прасніцы, лавы і г. д.); гулялі ў рухомыя гульні. Ваджэнне карагодаў і гушканне на арэлях/скаканне на дошцы акцыянальна ўвасабляюць яшчэ і сустрэчу вясны. Масленічныя карагоды часта вадзілі вакол вогнішча, што звязвае іх з провадамі зімы. Часцей згадкі пра карагоды сустракаюцца ва ўсходняй частцы краіны. Масленічнае гушканне – адметнасць паўночнай Беларусі (гл. карту 4). Гушканне на арэлях набывала рытуальны характар на розныя вясновыя святы, аднак спецыфічныя веснавія гушкальныя песні з адмысловымі напевамі і сюжэтамі зафіксаваны толькі на Масленіцу. Калыханне на арэлях і адпаведныя песні ўвасабляюць клопат моладзі аб стварэнні сям'і, звязваюць плоднасць дзяўчат і жанчын з плоднасцю яшчэ не пасеянага ільну, добры ўраджай якога «праграмуецца» гушканнем.

Існавала полаўзроставая дыферэнцыяцыя розных відаў дзеянняў «на доўгі лён», звязаных з імклівым рухам: на арэлях гойдаецца моладзь; з горак катаюцца ўсе, але на санках пераважна моладзь і сямейныя людзі, на ледзяшах – дзеці, а на прасніцах – замужнія жанчыны; на *круцёлках* забаўляецца моладзь; вярхом на конях ездзяць мужчыны; на запрэжаных конях моладзь ездзіць асобна ад сямейных людзей з дзецьмі. Сустракаюцца звесткі пра спецыфічна жаночыя масленічныя танцы. Часцей танцы на Масленіцу былі часткай моладзевых забаў.

⁸ Гл., напрыклад, вясновы карагод «вужакай» у в. Панкратавічы Бабруйскага р-на [ТМКБ 2001, с. 492].

Карта 4. Гушканне на арэля на Масленіцу

Масленіцу і Каляды ў іх сімволіцы памежных перыядаў, свят навалецця, яднае вера ў магчымасць даведацца будучыню. У раздзеле «Прыкметы і варажба» змешчаны прыкметы пра надвор'е, апісанне дзвочай і хлапечай варажбы на шлюб. Масленічныя падобныя да шырока распаўсюджаных калядных варыянтаў: слуханне пад вокнамі, «абдыманне» плота з лічэннем штыкецін. Варажбы на шлюб з выкарыстаннем бліноў таксама нагадваюць калядныя. Сустрэкаюцца згадкі масленічнай варажбы з сырам. Падобна, сыр выкарыстоўваецца менавіта як ежа, характэрная для масленічнага перыяду, да таго ж суаднесена са шлюбнай сімволікай. Варажбу з сырам можна назваць адметнасцю Масленіцы. Акрамя варажбаў на шлюб у масленічны перыяд шукалі адказаў на больш глабальныя пытанні жыцця і смерці: *Кожны прыкмячае пакінутую на сталe сваю лыжку, а на*

другі дзень глядзяць – чыя лыжка перавернеца, той у гэтым годзе павінны памерці [Шлюбскі 1927, с. 60].

Раздзел «Забароны і прадпісанні» паказвае, што яны, як і варожбы, могуць быць агульнымі для Масленіцы і Калядаў. Гэта тлумачыцца сімволікай першага, важнай для абодвух святаў. Прасочваецца сувязь між вегетацыяй ільну і малочнасцю кароў праз забароны на выкананне жаночых работ, звязаных з апрацоўкай ільну, якія матывуюцца пагрозай псавання малочных прадуктаў ці здароўя каровы. У той жа час сустракаюцца, наадварот, прадпісанні сьнаваць кросны на Масленічным тыдні, бо будзе вельмі лёгка ткацца – *як па масле*.

Раздзел «Стравы і застоллі» паказвае, што багаты стол на Масленіцу ва ўяўленнях інфармантаў выступае як ідэал, які па меры магчымасці рэалізуецца на практыцы. Спажыванне вялікай колькасці ежы сімвалічна ўплывае на дабрабыт сям'і ў наступным годзе па прынцыпе магіі падабенства. Каб сабраць масленічны стол, гаспадыні рыхтаваліся загадзя, ужо з Пятроўскага посту, ужываючы розныя прыёмы захоўвання прадуктаў. Масленіца лічылася часам закладання багацця гаспадаркі малочнымі прадуктамі на наступны год. У перыяд, што прыкладна супадаў з Масленіцай, адбываўся ацёл кароў. Такім чынам, Масленіца можа разглядацца не толькі як аграрнае, але і як «малочнае» навалецце.

Малочныя стравы абавязкова прысутнічалі на масленічным стале. Часта згадваецца спажыванне малака. Асабліва выдзяляецца малозіва – першае малако пасля ацёлу каровы. Сыр прысутнічае ў шэрагу масленічных страў, да таго ж выступае папулярным сімвалам у тэкстах масленічных песень: увасабляе ідэю плоднасці, даследчыкі прыпісваюць яму ролю пасрэдніка між жывымі і нябожчыкамі.

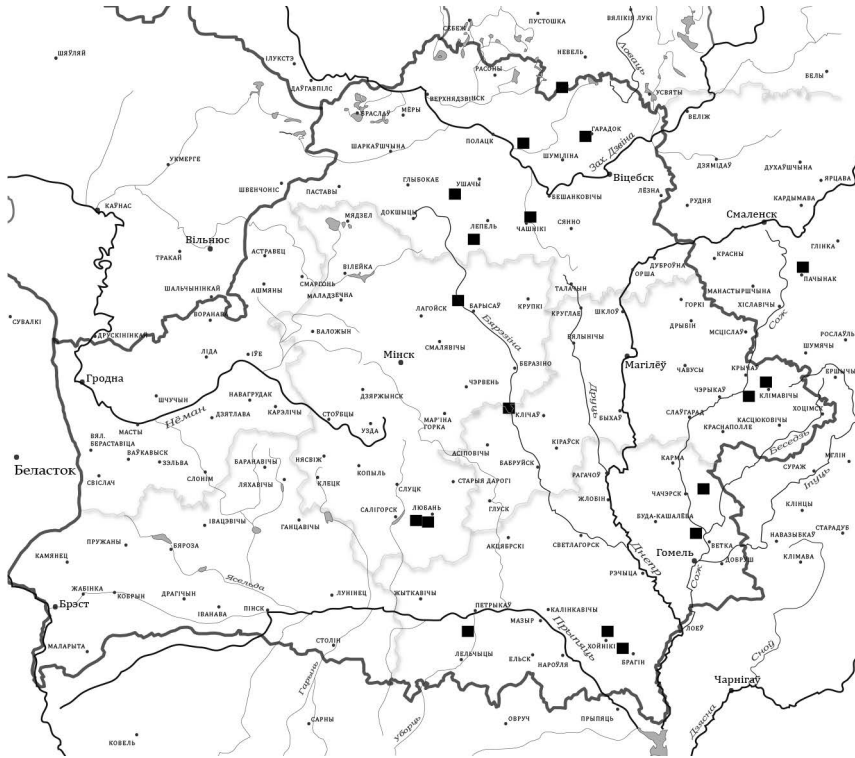
Масла ўжывалася разам з блінамі. У шэрагу песень згадваюцца *бліны масленыя*. Масла на Масленіцу свяцілі ў царкве. Бліны ў сучаснай масавай культуры – самая вядомая масленічная ежа. Звесткі пра іх спажыванне падчас святкавання Масленіцы сустракаюцца ў крыніцах XIX стст. і ў сучасных запісах. Сярод масленічных страў называюць таксама куццю, яйкі, яечню, пірагі, драпікі, варэнікі, лапшу, селядзец, кісель, тоўчаны мак. У с. Спорава Кобрынскага п., ушаноўваючы бабу-павітуху ў карчме, варылі адметную страву, *сялянку*: «...у гаршчок наліваюць смятаны, кладуць масла і вараць на агні, памешваючы, пакуль не злучыцца смятана з маслам. Потым выліваюць у міску, крышаць яшчэ туды трохі падсохлы сыр, і “сялянка” гатовая»

[Шейн 1902, с. 381–382]. Ужыванне/неўжыванне мяса ў масленічны перыяд абумоўлена канфесійным фактарам.

На Масленіцу часта адбываліся гасцяванні па суседзях і родных у сваёй і чужых вёсках. Пра гэта можна даведацца ў раздзеле «Гасцяванні і кірмашы». Маладая сям’я магла выпраўляцца да бацькоў жонкі. Адною з функцый такіх паездак было ўсталяванне сувязей з соцыумам нядаўніх маладых у іх новым, сямейным, статусе. Ва ўсходняй Беларусі цешча масліла зяцю галаву, *каб сыта жылі, каб масьліна жылі*. У Віцебскай вобл. ладзілі масленічныя кірмашы (вулічныя гулянні).

У Беларусі няма выразнага функцыянальнага падзелу дзён Масленічнага тыдня. Аднак у некаторых лакальных традыцыях за пэўнымі рытуальнымі дзеяннямі маглі быць замацаваны асобныя дні тыдня (гл. раздзел «Асобныя дні Масленічнага тыдня і Валоссе (Улас)»). Жаночыя святкаванні ў масленічны перыяд маглі мець характар закрытай містэрыі, куды не дапускалі мужчын, а часам і незамужніх дзяўчат. Святкаванні часта прымяркоўвалася да чацвярга Масленічнага тыдня, за якім замацаваныя і некаторыя іншыя масленічныя абрады. Масленічнае «жаночае свята» магло таксама прыпадаць на сераду ці суботу (*гуляць напрудухі*). Масленічны чацвер амаль нароўні з Масленічнай нядзелай выступае як адзін з пунктаў кульмінацыі Масленічнага тыдня. У католікаў гэта часта пачатак масленічных гулянняў. У праваслаўных у нядзелю, а ў католікаў у аўторак перад Вялікім поста́м адбываліся вялікія святкаванні, звязаныя з завяршэннем масленічнага перыяду.

Провады зімы на Масленіцу ўвасабляюцца як дэманстрацыяй ці «пахаваннем» лялькі-пудзіла, так і спальваннем пудзіла, старызны, іншых прадметаў. Як гэта адбывалася, можна даведацца з раздзела «Масленічныя вогнішчы». Масленічнае пудзіла і сінанімічныя яму рэчы (старызна, салома, кастрыца, кола) могуць разглядацца як каляндарныя сімвалы. Шляхі, якімі каляндарныя сімвалы выдаляліся са «сваёй» прасторы – спальванне, пахаванне, «натуральная смерць», – варта таксама разглядаць як сінанімічныя. У некаторых лакальных традыцыях падчас спальвання пудзіла варажылі на ўраджай і сямейны лёс. Спальванне пудзіла, што мае карані ў мясцовых традыцыях, а не ў масавых святах савецкага перыяду, характэрна для ўсходняй Беларусі (гл. карту 5; картаграфаваліся звесткі пра спальванне пудзіла да 1950 г.).

Карта 5. Спальванне пудзіла на Масленіцу (да 1950 г.)

Знішчэнне каляндарнага сімвала насіла характар ачышчэння «свай» прасторы, што магло працягвацца ў рытуалах першага дня Вялікага посту. У католікаў гэта *Папяльцовая серада*, *Папéлец*, ці *Папялёц*, а ў праваслаўных – панядзелак, які мог насіць разнастайныя назвы: на заходнім Палессі – *Пласказуб* і *Зубопалоскіны*, на Падняпроўі – *Белы панядзелак*, на паўночным усходзе Беларусі – *Шыльны*, *Шылаваты панядзелак*; у паўднёвай частцы Падзвіння сустракаюцца назвы *Крывы* і *Сухі панядзелак* [Ісачанкава 2001-1, с. 61]. На Віцебшчыне таксама казалі *Чысты панядзелак* [Никифоровский 1897, с. 240]. Мабыць, пад уплывам католікаў, першы панядзелак посту праваслаўныя маглі зваць *Панелец*. Застолле з гарэлкай і скаромнай ежай – *Паласканне зубоў* – у першы дзень посту можна разглядаць як працяг Загавінаў, тым больш маглі працягвацца і масленічныя забавы (катанні

з гор, ігрышчы моладзі). Аднак некаторыя ачышчальныя дзеянні (вымыванне посуду, мыццё ў лазні, *паласканне зубоў* вадой), забароны і назвы хранонімаў, характэрных для гэтага дня, маюць асобную ад Загавінаў семантыку. На каталіцкі Папелец вернікі наведвалі касцёл, дзе ксёндз пасыпаў ім галовы попелам ад спаленай вярбы, асвечанай летась у Вербную нядзелю.

У раздзеле «Прыгаворы і прыказкі» змешчаны як выразы, што маглі ад пачатку бытаваць у якасці частак песень, так і самастойныя парэміялагічныя адзінкі.

* * *

Масленічныя песні адлюстроўваюць настрой святочнага перыяду, пытанні, якія хвалявалі людзей у гэты час. Паэтычныя тэксты дазваляюць зразумець асаблівасці ўяўленняў пра Масленіцу, якія не перадаюць аповеды пра свята. Часта тэксты песень фіксаваліся даследчыкамі дэкантэкстуалізавана, застаецца невядомым іх месца ў масленічным абрадзе, інфармацыі для падзелу на абрадавыя і прымеркаваныя тэксты недастаткова. У томе змешчаны песні, якія кваліфікавалі як масленічныя інфарманты ці збіральнікі. Іх каментары даюцца ў двукоссі пасля пашпарта запісу. Пакінуты каментары, якія ўтрымліваюць дыялектныя назвы свята ці згадку абрадавых дзеянняў, якія суправаджаліся песняй. У выпадках, калі прыналежнасць песні да масленак вызначаецца стандартнай для апісання экспедыцыйных матэрыялаў пазнакай на літаратурнай мове *Масленіца* ці *масленічная песня*, ці тэкст змешчаны ў адпаведным раздзеле друкаванай крыніцы, такія каментары не захаваны.

У гэтым томе за аснову ўзята класіфікацыя масленічных песень А. С. Ліса. Даследчык выдзяляе рытуальныя песні, звернутыя да персаніфікаванага вобраза Масленіцы; песні, адрасаваныя маладой замужніцы; песні любоўна-шлюбнай тэматыкі; песні на сямейную тэматыку; дражнілкі (дзяўчат да хлопцаў і хлопцаў да дзяўчат); жартоўныя (заснаваныя на антытэзе; эратычныя, фрывольныя; песні-«перавёртышы») [Ліс 2001, с. 185]. Сабраны матэрыял абумовіў пашырэнне класіфікацыі А. С. Ліса. У раздзеле «Апяванне рэалій свята» аб'яднаны песні, звернутыя да персаніфікаванага вобраза Масленіцы, песні з зачынам *А ў нас сёння Масленіца, прыляцела ластавіца* (на сюжэты «ластаўка-вяшчуння» і «ластаўка кідае масла» з варыянтамі «Масле-

ніца кідае масла/сыр» і «красавіца/дзяўчаты/бабы кідаюць масла»), песні з прыпевам *Бліны, мае бліны, бліны масленыя*, песні-праклёны за няўдзел у святкаванні. У раздзеле «Жартоўныя песні» аб'яднаны ўсе іх падвіды, выдзеленыя А. С. Лісам. Асобныя раздзелы складаюць песні-дражнілкі, любоўныя песні, сямейна-побытавыя песні. У раздзеле «Розныя песні» аб'яднаны тэксты з зачынам *Ой, кося, кося, кося вараны* (сюжэт «размова з канём»); бяседныя песні і творы, якія не ўвайшлі ў іншыя раздзелы. У тым, што як масленічныя фіксуюцца тыповыя бяседныя песні, няма нічога дзіўнага, бо бясёда, застолле было істотнай часткай масленічнага абрадавага комплексу. Песні, што выконвалі падчас абыходу двароў і маладых сем'яў, «цягання калодкі», гукання вясны, гушкання на арэлях, вынесены ў адпаведныя раздзелы часткі тома «Абрад».

Песні, звернутыя да персаніфікаванага вобраза свята, звычайна пачынаюцца з закліку (*А ты, Масленіца-пылізуха; А ты, Масленіца, белы сыр; А ты, Масленка-каўзуха, працягніся да Духа; Чаму ў цябе, Маслянка, не сем нядзель?*) ці з апісання святочных рэалій (*Мы Масленіцу дажыдалі; Мы Маслянку сустракалі*). Зачын песні можа ўтрымліваць абодва элементы: *Масленка-кывашэйка, валяліся хлопцы каля шынкі*. Свята надзяляецца шэрагам характарыстык:

любімы каляндарны перыяд (*Наша Масленіца гадавая, / Яна госцейка дарагая; Масліца, добрая ана маладзіца; Масьліная, щасьлівая, пратягніся да Вялікадэня!; Масляница – каўзуха, пратягніся да Духа!; Ай, Масленка добра, протягніся до Пятра!; А ты, Масленіца-каталічка, / Чаго ты сёлета невялічка?; Масленіца-кургузка, прыводить нам тебе груско; Хорошая наша Маслянка*);

час для гулянняў і катанняў (*Наша Масляница з гор катлива; А ў нас Масліца-гуляница... Весела Масленіцу мы гуляем; Ой, я Масленіцу пракатала, / Усе святыя вечарочкі прагуляла*);

багаты масленічны стол (*Масьліная, щасьлівая, бела вутка, / Няси сыру, масла, да ня хутка!; Масленіца – белы сыр; Блінам горку ўсцілалі, / Сырам горку набівалі, / Маслам горку палівалі; Масленіца-палізуха; Масленіца-ласуха*);

Масленіца як прадвесніца посту, «галоднага» часу (*Масленіца-голодуха / Творог полизала / Мясо запретила / А постное есть разрешила; Нас Масьлінка абманила, / На сем нядель пыста пысадила; Нашай Масленіцы сем дзянэчкаў, / Ды сем нядзель пасточку*).

Песні пра вобраз свята могуць утрымліваць наступныя сюжэты: «Масленіца нас падманула» (*Мы думалі, Масленіцы сем нядзелек, ажно Масленіца сем дзянёчкаў*); «чаканне Масленіцы / вынас сыру і масла на гару / укладанне сырных гор, палітых маслам / усланых блінамі, і катанне з іх»; «прыезд і ад'езд Масленіцы на конях»; «пошукі Масленіцай двара пэўнай гаспадыні»; «дзяўчаты на споведзі ўтойваюць грэх»; «Масленка ад поста ўцякала / дагнала Каляды»; «закопванне Масленіцы ў пясок / абяцанне адкапаць». На Смаленшчыне песні, звернутыя да персаніфікаванага вобраза Масленіцы, маглі выконваць падчас спальвання саломы і катанняў з горах, у Крупскім р-не – на арэлях. Мяркуючы па саміх тэкстах, такія песні суправаджалі сустрэчу і провады свята, абыход вёскі, катанні і гулянні.

У масленічных песнях часта паўстае вобраз ластаўкі, ластавіцы. Масленіца можа сімвалічна прыраўноўвацца да птушкі: *Масляница, Масляница, / Масляница-ластавица! / Дала масла на кашу...; Ў нас сягоння Масленіца, / Вылеціла з лесу ластавица, / Садзіціца, мальцы, на коні, / Даганяці Масленіцу у полі!* Асноўныя сюжэты масленічных песень з зачынам *А ў нас сёння Масленіца, прыляцела ластавица* – «Ластаўка-вяшчуння» і «Ластаўка кідае масла». Вобраз ластаўкі ў масленічных песнях раскрываецца праз веставанне вясны. Магчыма, ластавіца ўвасабляе прылёт птушак як такіх, бо замест яе масла можа прыносіць качка, сарока ці варона. Ёсць варыянты гэтага сюжэта, дзе масла ці сыр кідае сама Масленіца, а таксама *красавіца*, дзяўчаты, бабы. У песнях на гэты сюжэт масла звязваецца з сімвалікай кахання (*Пі, мой мілы, хоць да дна, / Я ў цябе буду адна*), фертыльнасці (*сына радзіла; дочку радзіла*).

Што да сюжэта «ластаўка-вяшчуння», то птушка можа «адказваць» на пытанні пра само свята: *Папытайце ў ластавіцы, калі будзе Масленіца; А скажы ты нам, ластовыца, колькі нэдэль Масленіца?* Таксама ластаўка можа «абвяшчаць» приход свята: *А ў нас сёння Масленіца, / Прыляцела ластавица, / Села-пала на жэрдачку, / Шчабятала нам вестачку, / Што ў нас сёння Масленіца...* Часцей сюжэт «ластаўка-вяшчуння» датычацца любоўна-шлюбнай тэмы, птушка апавядае пра жаніцьбы: *Да ў нас сягоня Масленіца! / Да вылятела ластовица... / Да ў ластоўкі пытайця: / Што ў Кіяве деяцца? / – Ой деяцца-деяцца: / Девять молодцоў женицца, / А десятая панна замуж иде.* На месцы ластаўкі-вяшчунні ў песні на такі сюжэт можа выступаць персаніфікаваны вобраз Масленіцы.

Можна выдзеліць наступныя сюжэты жартоўных масленічных песень: «пакаранне двараніна» з зачынам *Дзеўкі каліну ламлі, «за дзеўкамі гоніцца стары і малады» з зачынам Пойдем мы, дзевачкі, за мора ў красачкі*. Сярод жартоўных масленічных песень А. С. Ліс выдзяляе т. зв. перавёртышы, адна з функцый якіх – выклікаць смех прысутных. Большасць песень-перавёртышаў маюць зачын *У сераду на Масленіцу*. Разам з гумарыстычным складнікам гэтыя песні адлюстроўваюць міфалагічны вобраз «перавернутага свету», актуальны для карнавальнага перыяду.

Сюжэты масленічных дражнілак наступныя: «дзеўкі ядуць заечае мяса, а хлопцы грызучь косткі», «у дзяўчат ёсць “праўда”, а ў хлопцаў няма», «хлопец-жарабочак», «дзеўкі мыюць ногі, хлопцы п’юць брудную ваду», «высмейванне вонкавага выгляду хлопцаў», «хлопцаў чорт пабраў // стачылі чэрві/мошкі». Апошні сюжэт адлюстроўвае завяршэнне гадовага матрыманняльнага цыкла на Масленіцу: *Нашу Маслінку кот пьдраў, / Нашых хлопчыкаў чорт пубраў, / Асталося чатыры, / І тых чэрві стачылі...* – большасць хлопцаў ажанілася, засталіся толькі тыя, каго дзяўчаты не любяць, ці недарослыя. Такім чынам выказвалася расчараванне вынікамі «шлюбнага сезону», малой вясельніцы, якая заканчвалася на Масленіцу. Тэкстаў такога тыпу адносна іншых масленічных песень-дражнілак зафіксавана ці не найбольш, нароўні з песнямі на сюжэт «дзеўкі ядуць заечае мяса, а хлопцы грызучь косткі». Сустракаюцца кантамінаваныя тэксты. Зрэдку ў пазначаных сюжэтах хлопцы з дзяўчатамі мяняліся месцамі. Дражнілкі адлюстроўваюць супрацьпастаўленне дзявочай і хлапечай полаўзроставых груп. Больш зафіксавана песень ад дзяўчат хлопцам, чым наадварот. На думку Т. А. Агапкінай, песні, дзе хваляць сваю полаўзроставую групу (часцей дзявочую) і ганьбяць супрацьлеглую (хлапечую), паказваюць супярэчнасці ў падрыхтоўцы да шлюбу: стаўленне да мужчыны як патэнцыйнага шлюбнага партнёра і адначасова як да «чужога», ворага, захопніка. Гэта супярэчнасць адначасова і агучваецца, і вырашаецца сродкамі рытуалу [Агапкина 2000, с. 167]. Да таго ж аб’ектамі кпінаў могуць выступаць як хлопцы сваёй, так і суседняй вёскі – яны таксама разглядаліся як патэнцыйныя шлюбныя партнёры. Такім чынам, у беларускіх масленічных дражнілках спалучаліся матывы «супрацьпастаўлення сёл» і «барацьбы палоў».

А. С. Ліс выдзяляе масленічныя песні-дражнілкі, звернутыя да дзяўчат і хлопцаў, што ў належны час не ўзялі шлюб. Гэтыя тэксты магла выконваць як сама моладзь, так і замужнія жанчыны. Яны могуць утрымліваць зварот да персаніфікаванага вобраза Масленіцы: *Масленіца-шчасленіца, белы сыр, / Хто не жаніўся, той сукін сын*. Тэксты такога тыпу змешчаны ў раздзел «Апяванне рэалій свята», а таксама сустракаюцца ў складзе апісанняў у раздзеле «Масленічны тыдзень». Жартоўныя масленічныя песні і дражнілкі разам з забаўляльнай маюць і абрадавыя функцыі, смех, які выклікалі гэтыя песні, насіў рытуальны характар.

Любоўныя масленічныя песні паэтызуюць клопат моладзі пра стварэнне сям'і. З іх можна ўмоўна выдзеліць «дзявочыя» і «хлопечыя» сюжэты ў залежнасці ад полу галоўнага лірычнага героя, а таксама апавядальныя, дзе п'яецца пра моладзь абодвух полаў. «Дзявочыя» сюжэты, акрамя разгледжанага вышэй «ластаўка кідае масла» (хаця і там масла мог хапаць хлопец ці дзеці): «дачка просіцца ў маці на вуліцу», «дзеўка збіраецца замуж», «як замуж ісці за старога і як за маладога (роўніцу)», «як ісці замуж за старога/нялюбага». Шэраг песень апявае саму дзяўчыну ці яе дзявоцтва, што сімвалізуецца вішанькай, вінаградом. «Хлопечыя» сюжэты любоўных масленічных песень – «хлопец выбірае жонку», «хлопцы пабіліся за дзеўку», «хлопец варажыць, ці здраджвае дзяўчына». Сярод апавядальных сюжэтаў, акрамя разгледжанага вышэй «ластаўка-вяшчуння» можна выдзеліць наступныя: «месяцы-хлопчыкі і зорачкі-дзевачкі», «Дунай на шляху ў вяселля», «крутое калясо», «хлопец ажаніўся падманам». Некаторыя любоўныя масленічныя песні маглі выконваць падчас гушкання на арэях. Сюжэтная разнастайнасць песень дазваляе разглядаць масленічнае калыханне на арэях як акцыянальнае ўвасабленне ідэі падрыхтоўкі моладзі да шлюбу.

У сямейна-побытавых масленічных песнях звычайна апісваецца жыццё маладой жонкі ў сям'і мужа. Свята завяршае гадавы матрыманіяльны цыкл, маладая замужніца на Масленіцу выступае адным з аб'ектаў шанавання вясковым соцыумам. У сямейна-побытавых сюжэтах раскрываецца ўнутраны свет маладой жонкі, п'яецца пра яе цяжкасці і беды. Гаспадарчыя праблемы апісваюць сюжэты «свакроў/свёкар шле нявестку па вадзі ўначы», «маладзіца не ўмее ткаць». У апошнім акрамя побытавай асновы можна выдзеліць і магічны аспект

клопату пра новы ўраджай льну, як і ў песнях-заклёнах са словамі *зарадзіся, мой лён, даўгі*.

Шэраг сюжэтаў апавядае пра лёс жанчыны, якая замужам нядаўна, яшчэ не адарвалася канчаткова ад дзявочай групы: «муж пусціў на вуліцу позна», «маладзіца бітая за тое, што калыхалася на арэлях з дзеўкамі». У такіх песнях амаль няма згадак пра наяўнасць дзіцяці ў жанчыны, таму яе пераход у кампанію замужніц не можа лічыцца завершаным. Магчыма, маецца на ўвазе маладуха, якая пайшла замуж на працягу апошняга года. А. Я. Багдановіч адзначае, што такую песню спяваюць пад вокнамі маладых, якія павянчаліся ў мясэд [Багдановіч 1895, с. 99–100]. Гэту песню А. Я. Багдановіч вылучае як «найбольш тыповую», адзначае, што для маладых выконваліся таксама іншыя песні пра жыццё замужняй жанчыны. Песня на сюжэт «муж пусціў на вуліцу позна» фіксуецца як арэльная, веснавая, карагодная; магла суправаджаць цяганне калодкі. Сюжэт сустракаецца таксама як калядны [Добровольский 1903, с. 59], што яшчэ раз сведчыць пра семантычную блізкасць масленічнага і калянднага абрадавых комплексаў. У Неглюбцы Веткаўскага р-на песню на такі сюжэт спявалі ў карагодзе падчас ваджэння стралы [Глушэц 2018, с. 23].

Песні з зачынам *На гарэ бабы сядзелі* (сюжэт «бабы судзяць нявестак») сустракаюцца пераважна ў межах акрэсленай А. Я. Багдановічам тэрыторыі Барысаўскага, Сенненскага і Лепельскага п., дзе такія песні выконвалі для маладых сем'яў [Багдановіч 1895, с. 100–101], з варыянтам сюжэту «бабы судзяць падчарак», зафіксаваным Е. Р. Раманавым у с. Дубіны Ашмянскага п. [Романов 1912, с. 139]. На Смаленшчыне зафіксаваны варыянт тэксту, дзе незамужнія дзяўчаты судзяць замужніх жанчын, які *пелі на гарэ жєнішшшны вєчєром* [Дорохова 2003, с. 715, 749]. У в. Капачэўка Барысаўскага р-на *бывала, дзеўкі пїялі на Маслєнїцу бабам гэту пєсьню. Асобна тым бабам, якія збїралїся браць сєора сабе нявєстку: «На гарэ бабы сядзелї...»*. Як бачна, песня магла спрыяць завяршэнню пераходу, што ўжо адбыўся, калі выконвалася для маладой сям'і, ці «прадказваць» яго, калі спявалася будучай свекрыві. Адною з абрадавых функцый песень на сюжэт «бабы судзяць нявестак», верагодна, было палегчыць для ўсёй сям'і мужа пераход у яе маладой жонкі: складана было не толькі ёй самой, але і свекрыві, якой абранніца сына спачатку магла здавацца няўдаліцай, што і адлюстроўваецца ў тэкстах песень. Для зняцця напружання

між старэйшай жанчынай і малодшай выкарыстоўваецца смех: прэ-тэнзіі свекрыві, агучаныя ў песнях, выглядаюць камічнымі. Няўдалай нявестцы «інкрымінуецца» страта «вялікага» багацця: ...*Камарова сцягну мяса было, / Шасток анучык пляцьця было, / І арэхава чашка масла было, / Саломіна дудка мёду было* і г. д. Падобныя прэтэнзіі да нявесткі выказваюцца ў вясельнай песні з Пскоўшчыны [Цяпкова 2015, с. 475], што пацвярджае сувязь сюжэта менавіта з маладой замужніцай. Варта звярнуць увагу на варыянт зачына *На гарэ бабы сядзелі, кулаком зямлю прабілі*. Магчыма, гэта сімвалічны паказ «адкрывання» зямлі, абуджэння яе пасля зімы.

Большасць сямейна-побытавых песень прысвечана цяжкой долі жанчыны ў чужой сям'і. Некалькі сюжэтаў, аднак, апавядае пра сямейны лёс і пачуцці мужчыны: «непрыязь цешчы і зяця», «маладая жонка кінула старога мужа». Песні на сюжэты «жонка б'е мужа», «жонка атруціла мужа» – хутчэй камічныя, чым трагічныя. Сюжэты «сямейнікі б'юць жанчыну» могуць таксама разгортвацца як камічныя, але могуць мець і суцэльна трагічнае гучанне. Зусім няшмат песень апавядае пра цяжкасці сямейнага жыцця з п'яніцам (сюжэты «дачка скардзіцца маці, што выйшла за п'яніцу», «муж прапіў каня», «п'яны прымушае яго распранаць»).

Тэксты песень, якім адпавядаюць ноты ў раздзеле «Напевы», даюцца ў расшыфроўцы В. М. Прыбыловай. Пасля некаторых песень і апісанняў абрадаў для скарачэння аб'ёму тома даюцца пашпарты варыянтаў замест саміх тэкстаў у поўным варыянце. Для апісанняў варыянт падбіраліся па сэнсе, для песень улічвалася таксама форма паэтычнага тэксту. Для некаторых варыянтаў друкуюцца часткі песень, якія значна адрозніваюцца ад тэксту, які ўзяты як асноўны (звычайна ён найбольш поўны).

Афіцыйная старонка выдання ethno.by/bnt/maslenica.

А. І. Ляшкевіч

ПЕСЕННА-АБРАДАВЫЯ ТРАДЫЦЫІ БЕЛАРУСКАЙ МАСЛЕНІЦЫ (СПЕЦЫФІКА ФУНКЦЫЯНАВАННЯ, ТЫПАВЫЯ НАПЕВЫ, ІХ АРЭАЛЫ)

У каляндарным коле беларускіх абрадаў этнапесенны комплекс масленічнага перыяду займае значнае месца і па сэнсе, і па функцыянальнай нагрузцы.

На Беларусі песенныя рытуалы масленіцы* з'яўляюцца яркім «знакам» веснавога сезоннага падцыкла. Разам з абрадавымі практыкамі гукання вясны яны насычаюць адметнымі песеннымі формамі гукавую прастору ранневеснавога перыяду. Менавіта масленічныя песні, азначаныя спевакамі як «масленічная», «масленка», «масленская», «як на масленіцу ў пуні калышуцца», «масленка, як гушкаюцца», «масленка, як вясну заклікалі», «гукалі вясну», «масленіца, калі на калысках калыхаліся», «на масленіцу, як калодку цягалі», адкрываюць новую, пасля зімовай, сферу абрадавага інтанавання.

У сучасных каляндарна-абрадавых практыках масленіца – перасоўнае свята, якое прыпадае на тыдзень перад Вялікім постам. Нягледзячы на звыклае на працягу XIX–XX стст. прымеркаванне святкавання масленіцы да зімовага перыяду, у навуковай літаратуры з канца 1970-х гг. упэўнена акрэсліваецца думка аб веснавым прымеркаванні масленічных рытуалаў у дахрысціянскія часы. В. Сакалова ўключае аналіз абрадавага комплексу масленіцы рускіх, украінцаў і беларусаў у разгляд менавіта вяснова-летніх каляндарных абрадаў. Яна адзначае, што «сустрэча Масленіцы першапачаткова была, відавочна, сустрэчай вясны, якая спраўлялася адначасова з провадамі зімы. Калі з прыняццем хрысціянства з-за Вялікага посту свята было перанесена на ранейшы, зімовы час, гэта сустрэча адарвалася ад Масленіцы і стала святкавацца пазней» [Соколова 1979, с. 48].

* У дадзеным артыкуле і ў раздзеле «Напевы» аўтар прытрымліваецца прынятай у беларускіх і некаторых замежных этнамузыкалагаў практыкі напісання слова «масленіца» з малой літары пры абазначэнні масленічнага святочнага перыяду. Вялікая літара ў слове «Масленіца» выкарыстоўваецца для персаніфікацыі міфалагічнай істоты і зварота да яе. – *Заўв. аўт.*

Масленкі і загуканні, з аднаго боку, з'яўляюцца тоеснымі па функцыянальнай нагрузцы і ў агульным музычна-стылявым ключы рэалізуюць адзіную гукавую ідэю закліку. Пры гэтым можна вызначыць дакладнасць функцыянальнага прызначэння ранневеснавых напеваў да канкрэтнай абрадавай дзеі. І масленкі, і веснавыя загуканні прыналежаць самастойным абрадавым комплексам і маюць рознае акцыянальнае нападзенне. Для Масленіцы характэрны разнастайныя дзеянні аграрна-прадудыравальнай накіраванасці, такія як калыханне на арэлях, праезды на конях, катанне з горак, таптанне зямлі альбо качанне па ёй, а таксама абходы сацыяльна-рэгламентуючай функцыі – «цяганне калодкі», наведванне маладух. Дзеянні падчас гукання вясны пазначаны дастаткова аднароднасцю і скіраваны на аптымальную рэалізацыю абрадавага гуку – выходы на вуліцу, уздым на горкі ці стрэхі, размяшчэнне ля вадаёмаў.

Разнастайны па наборы абрадавых дзей перыяд масленіцы насычаны загукальнасцю, якая пададзена не проста выгукамі, воклічамі, прыгаворамі. Праявы загукальнасці арганізуюцца ў завершаныя песенныя формы з устойлівым замацаваннем у масленічным абрадавым комплексе. Пры гэтым у асобных выпадках (як з'ява лакальнага характару) выкананню тыпавых масленічных напеваў могуць папярэднічаць інтанацыйна і структурна ёмістыя заклікі-замовы. Характэрным прыкладам з'яўляецца наступны фрагмент з экспедыцыйнага запісу 2006 г.:

«<Калі пачыналі спраўляць масленіцу, у які дзень?>

У васкрэсенне ўсёгда. Яны бываюць на дзяды... Павячэраем ужо, у бані памыемся, павячэраем, дзяды паспраўляем етыя і ідзём співаць песні... Пад кожнае пад акно, спрашым у хазяйкі, ці можна папець маслянюю. Еслі ўжо разрышуць, мы начынаім пець. Зразычку ету пям, што

♩ = 90

А па - ма - жы, Бо - жа, Бо - жа мі - лы!

Вя - сну за - клі - ка - ці, Бо - жа мі - лы!

Каб жыта радзіла, Божа мілы!
Каб стада пладзіла, Божа мілы!
Што год – то кароўкі, Божа мілы!
Што калода – то пчолкі, Божа мілы!

*Так мы заклікалі вясну зразу як прыходжаім... як да хаты падходзім*⁹.

У комплексе абрадаў масленіцы вылучаюцца дзве семантычна блізкія, але розныя па формах групы рытуалаў¹⁰. Першая больш звязана ў сваёй дамінантнай ідэі з сямейна-родавымі культурамі (абрады «калодкі», ушанавання маладух, наведванне павівальных бабак), другая – з аграрнымі (гушканне на арэлях, катанне з снегавых горак, праезды па вёсцы на конях, спальванне пука саломы, абсыпанне снегам). Непераадольнай мяжы паміж гэтымі групамі не існуе, бо сэнс магічных патрабаванняў, малення на ўрадлівасць прыроды і чалавека функцыянальна аднолькавы ў дзеях каляндарна-земляробчага і жыццёвага (сямейна-родавага) цыклаў.

Насычанасць масленічных абрадаў, у тым ліку іх песенных форм, сэнсамі і вобразамі, звязанымі з вясной, абуджэннем прыроды, ад якой у вялікай ступені залежыць жыццё чалавека, змушае бачыць беларускі масленічны комплекс у яго акцыянальным і функцыянальным нападуненні не толькі прыналежным веснавой каляндарна-земляробчай сістэме. Перадаць зямлі плоднасць праз абрадавыя дзеі кшталту масленічных альбо траецкіх, калі пры дапамозе раслін спрабавалі выкарыстоўваць моц зямлі для нараджальнасці, адлюстроўвае тое ж мысленне, якое, як пісаў У. Проп, «прыводзіць да ўяўлення, што чалавечая пладавітасць і ўрадлівасць зямлі стаяць у самай шчыльнай сувязі». Але яшчэ больш моцна, лічыў даследчык, «вьяўляецца зваротная сувязь: чалавечая пладавітасць і ўсё, што з ёй звязана, стымулюе сілы зямлі і прымусіць яе даць ураджай» [Проп 1995, с. 129].

У святле такой тэарэтычнай канцэпцыі не выглядае выпадковым тое, што ў масленічным абрадзе галоўную ролю адыгрываюць жанчыны.

⁹ Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. у в. Ухвала Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Аляксееўны Мігаль, 1936 г. н., Марыі Уладзіміраўны Сасноўскай, 1932 г. н. ФЭ БДАМ, 1Е119, № 35–36.

¹⁰ Геаграфічна акцэнтаваны этнаграфічны агляд асноўных сістэмаўтваральных кампанентаў акцыянальнага рада абрадаў масленіцы здзейснены ў манаграфіі: Прыбылова В. М. Музычны ландшафт песенна-абрадавых традыцый Масленіцы Верхняга Падняпроўя. Мінск, 2010.

У перыяд масленічнага тыдня на іх ляжыць не толькі «адказнасць» за гукавы бок абраду. Да прыкладу, Надзея Фёдараўна Карань, 1937 г. н., з в. Выдрыца Крупскага р-на Мінскай вобл., якая сама прапанавала праспяваць масленічную, на пытанне аб чаплянні калодкі адказала: *Вот да мяне эта дзелалі... Жэнішчыны – эта ціна іхны быў дзень – вот мужыка ўловяць і калодку – што б ім на бутылку ілі ну там... Калодку прывязвалі. Мужыкам. Які пападзецца*¹¹. Толькі гурту жанчын, паводле слоў інфарматараў, дазвалялася хадзіць пад вокны, наведваць маладыя пары, чапляць калодку і да т. п. Менавіта ў іх паводзінах павінна была праявіцца тая доля нахабнасці, нават распушчанасці, якая ў сітуацыі рытуалу і яго магічнай функцыі ніякім чынам з боку вясковай грамады (соцыуму) не ганілася, а наадварот, прымалася як неабходны і абавязковы складнік масленічных дзей.

Усе масленічныя рытуалы па асноўнай форме іх здзяйснення можна развесці на абходныя (ушанаванні/наведванні маладух, «калодка») і тыя, якія абходнымі не з'яўляюцца (гушканні, катанні на конях, з горак, коўзанні і да т. п.). Такія масленічныя звычаі, як наведванне бацькоў, абсыпанне снегам маладых, спальванне пука саломы і інш., у тэрытарыяльных межах беларускіх масленічных практык маюць «кропкавыя» праяўленні і не маркіраваны абрадава значнымі музычнымі формамі. Рэальнасць масленіцы паказвае, што мела- і актыянальныя тыпы маюць свае незалежныя траекторыі і адрозны характар геаграфічных лакалізацый.

* * *

Пры паўсюднасці святкавання Масленіцы на Беларусі спецыфічныя абрадавыя дзеянні, пазначаныя спецыяльнымі песеннымі «знакамі», маюць дакладную лакалізацыю ў басейне Верхняга Падняпроўя і ў міжрэччы Заходняй Дзвіны і Ловаці.

Тыпалагізацыя масленічных напеваў праводзіцца на падставе не ўсяго комплексу музычна-стылістычных адзнак (форма напева, структура вершарадка, яго музычна-рытмавае распяванне, ладамеладыйная аснова, інтанацыйны комплекс), а толькі шэрагу стабільных характарыстык. Прычым у якасці стабільных характарыстык могуць выступаць розныя параметры музычнай структуры.

Сістэмнае вывучэнне абрадавых масленічных напеваў у апоры на тыпалагічныя і мелагеаграфічныя характарыстыкі выявіла чатыры

¹¹ Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. ФЭ БДАМ, 1Е119, № 9.

ўстойлівых тыпы, паводле якіх акрэсліваецца чатыры аўтаномных арэалы масленічнай песенна-абрадавай традыцыі (гл. карту 1). Кожны з гэтых арэалаў адрозніваецца спецыфікай музычнага і выканальніцкага стыляў, што праяўляецца не толькі ў напевах асноўных тыпаў, але і ў шэрагу груп, лакальных паводле тэрытарыяльнага абсягу і структурных паказчыкаў.

Найбольшай геаграфічнай дакладнасцю і музыка-стылістычнай аднароднасцю вылучаецца арэал у **міжрэччы Заходняй Дзвіны і Ловаці**, дзе пашыраны напевы **Тыпу I** (№ 1–6). На тэрыторыі Беларусі ён акрэслівае віцебска-гарадоцкі локус, далей мае працяг на тэрыторыі Пскоўскай, Смаленскай, Наўгародскай і Цвярской абласцей, дзе ахоплівае наўгародска-пскоўска-смаленска-цвярское сумежжа.

Для напеваў Тыпу I характэрна двухрадковая страфа з улучаным кароткім рэфрэнам у другім радку, у адпаведнасці з чым форма паэтычнай страфы мае выгляд аб/бгб («пт» у схеме). У мелаформе – aba_1b_1 – рэфрэн не праяўлены («мф» у схеме). Пры апоры на сілабічную норму вершарадка 5 (6, 4)+4 стабільныя прыкметы музыка-рытмавай структуры канцэнтруюцца ў другім (нязменная зацягванне трэцяга склада) і трэцім (прапяванне паэтычнага тэксту роўнымі працягласцямі) сегментах страфы.

ПТ	а	б	б	г	б
МФ	а	б	а ₁		б ₁

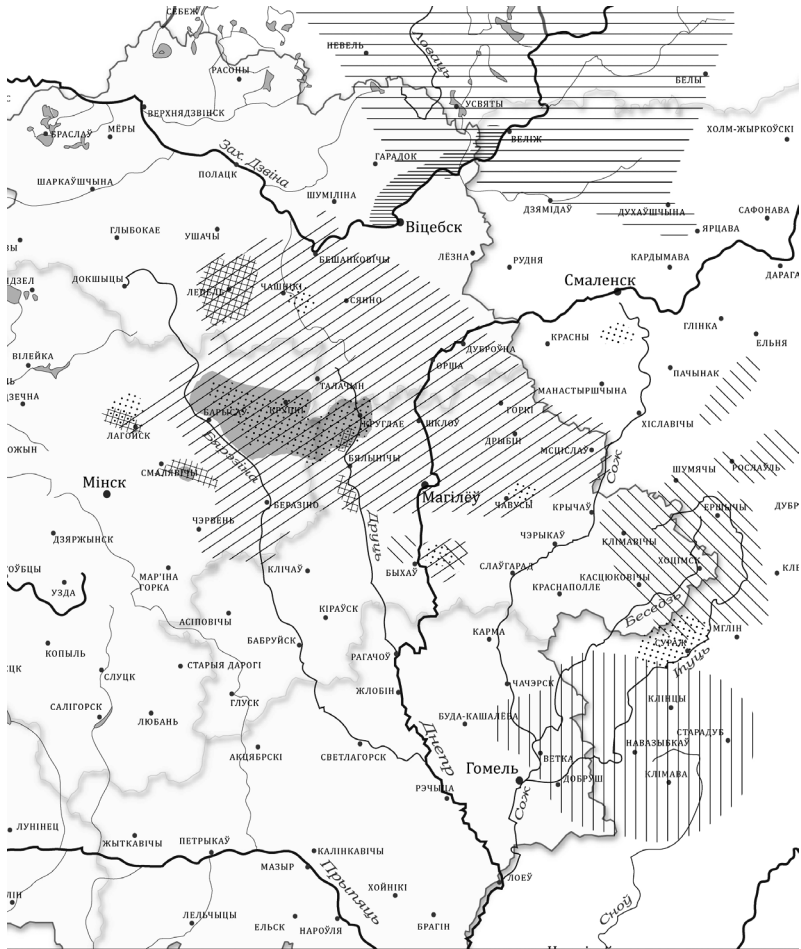
А мы ма - сле - нку да - жы - да - лі, да - жы - да - лі, лю - лі, да - жы - да - лі.

альбо

Мы ма - слі - нку ды - жы - да - лі, ды - жы - да - лі, лю - лі, ды - жы - да - лі.

У ладаінтанацыйнай будове гэтых напеваў выразным паўстае старажытны ангемітонны «каркас» – трыхорд у кварце з малатэрцавай асновай і апорай на першую ступень ладу. Моцным імпульсам меладычнага разгортвання выступае інтанацыя воклічу з субкварты да асноўнага тону, з якой пачынаецца напеў, і наступны імклівы квартавы ход да самага высокага гуку ладу. Пры руху на поўнач арэала ў першай тыпалагічнай групе вылучаецца некалькі іншых ладаінтанацыйных разнавіднасцяў. Іх існаванне пацвярджаецца вялікім факталагічным

- арэал заходнядзвінска-ловацкага міжрэчча
- Тып I
 - Тып I-лак
- арэал бярэзінска-сожскага міжрэчча
- Тып II, IIa, IIб
 - БД-лак 1
 - БД-лак 2
 - БД-лак 3
- клімавіцка-хоцімскі арэал
- Тып III
- арэал сожска-бесядска-іпунскага вусця
- Тып IV, ГБ-лак 1, ГБ-лак 2, ГБ-лак 3

Карта 1. Арэалы масленічнай песенна-абрадавай традыцыі

матэрыялам, прадстаўленым у зборы «Песни Псковской земли» [Песни Псковской земли 1989, с. 48–64]. Паказальна аднак, што пры дастаткова значнай варыятыўнасці ў сферы ладаінтанацыйнага зместу, пры наяўнасці ў паэтычных тэкстах шэрагу новых лексічных і фанетычных элементаў рытмавая структура масленічных напеваў паўднёваўсходняй часткі Пскоўшчыны і заходняй Наўгародчыны застаецца стабільнай. Менавіта яна выступае асноватворным фактарам структурнай тыпізацыі масленічных.

Сучасныя фіксацыі шэрагу варыянтаў тыпавага напева ў Віцебскім р-не паказалі наяўнасць на паўднёвым захадзе заходнядзвінска-ловацкага арэала кампактнага локуса. У масленічных напевах дадзенай групы – **Тып І-лак** (№ 7–9), з аднаго боку, захоўваецца асноўная рытмаструктурная прыкмета Тыпу І. З другога – кампазіцыйная будова такіх напеваў мае істотныя адрозненні. У іх назіраецца пашырэнне чатырохсегментнай структуры страфы за кошт паўтора асноўных сегментаў формы і павелічэння працягласці слоўнага рэфрэна. У выніку двухрадкавая песенная страфа з трохсегментнай разбіўкай у кожным радку мае выгляд люстэркавай меладыйна-рытмавай кампазіцыі.

а	б	б	R	б	б
а	b	с	a ₁	b	a ₂

А ны два-ре сня-жкі пы - шуць, сня-жкі пы-шуць, лю-лі, лю - лі, сня-жкі пы - шуць, сня-жкі пы - шуць.

Змены выяўляюцца і ў ладавай арганізацыі напеваў. Іх меладыйнае развіццё адбываецца ў межах дыятанічна запоўненай квінты з малой тэрцыяй у аснове. Толькі ў трэцім сегменце першага радка з'яўляюцца інтанацыйныя абароты, тыповыя для напеваў ловацка-дзвінскага арэала (трыхорд у кварце з малатэрацавай асновай).

Усе ўзоры масленічных напеваў ловацка-дзвінскага арэала выконваюцца ва ўнісон, часам з гетэрафоннымі ўтварэннямі. Разам з гэтым у манеры іх выканання адчуваюцца лёгкія прытупы, плаўныя павароты карагоднага руху. Гэта дасягаецца спецыфікай штрыхоў, пры дапамозе якіх адбываецца падкрэсленне амаль што кожнага інтанацыйна прамоўленага складу паэтычнага тэксту. Пры даволі хуткім тэмпе ў напевах стабільна выкарыстоўваюцца слізганні ад гуку да гуку, фар-

шлагі, уздрыгванні/скідванні голасам пры паўтарэнні гуку на адной вышыні (як правіла), «гейканне» (выканальніцкі прыём, падобны на ёдль – № 4) і інш. У асобных выпадках спявачкі нават пачынаюць прыстукваць, што ўтварае своеасаблівую рытмавую партытуру, у якой прысутнічаюць свае акцэнты (№ 2).

Наступны арэал масленічных напеваў – **бярэзінска-сожскі** – вылучаецца тэрытарыяльнай шырынёй, ахопам лева- і правабярэжжа Дняпра ў дыяганальнай накіраванасці з паўночнага захаду (Лепельскі р-н) на ўсход (Хіславіцкі р-н Смаленскай вобл.) і прыпадае на міжрэчча Бярэзіны і Сожа ў іх верхнім цячэнні. На поўначы арэал абмежаваны левабярэжжам Заходняй Дзвіны, на поўдні мяжа праходзіць прыкладна па лініі Беразіно – Быхаў – Крычаў (гл. карту 1).

Бярэзінска-сожскі арэал акрэсліваецца на падставе ўстойлівага паводле абрадавай функцыі і музычнай структуры тыпу масленічных напеваў – **Тып II** (№ 10–20). Яго шматлікія варыянты аб’ядноўвае рэчытатыўна-дэкламацыйная аснова вершарадка і «гушкальны» (З. Я. Мажэйка) рэфрэн «Гу-та-та, гу-ля-лэ!» («Масленіца, масленіца!», «Гу-та-та, рана маё», «Гу-та-та, масленіца!», «Лісця маё зіяноя!»), які паказальны для ўсіх масленічных напеваў, вядомых у гэтым арэале: і тых, якія выконваюцца ў час гушканняў на арэлях, і тых, што гучаць, калі калодку чапляюць альбо цягнуць, і тых, якія спяваюць, калі ходзяць пад вокны да маладух ці «проста» аднавяскоўцаў.

Структурна дакладны і слоўна вылучаны рэфрэн выступае галоўнай прыкметай песенных узораў Тыпу II. Важным з’яўляецца выкарыстанне ў якасці слоўнай формулы рэфрэна зварота да Масленіцы як да персаніфікаванага антрапаморфнага вобраза. Такі рэфрэн-зварот – самы яркі паказчык жанравай прыналежнасці гэтых песень. Выкананне рытуальных масленічных песень з сігнальным рэфрэнам падчас гушканняў на арэлях, накіраванасць іх на магічнае закліканне-замову «вясны» абумовілі і іх стылявую характарыстыку.

У асноўных варыянтах напеваў Тыпу II, для якіх уласціва паэтычная форма абR і музычная форма aa₁bc, рэчытатыўна-дэкламацыйная сэнсавая частка страфы не мае ўстойлівай сілабічнай нормы. Рэфрэн, наадварот, па музычна-рытмавым параметрам дакладна аформлены – ён прадстаўлены шасціскладовікам з цэзурай пасярэдзіне, арганізаваным па прынцыпе «антыметабалы»:

У групе напеваў Тыпу II вылучаюцца дзве разнавіднасці паводле музычна-стылістычных адзнак.

Напевы першай разнавіднасці – **Тып IIa** (№ 21–28) – адзначаны структураванасцю сэнсавай часткі страфы, якая мае інварыянтам сілабічную норму 4+3 (з магчымасцю ўнутрыскладовага драблення ў першым сегменце). Другі радок страфы ў паэтычным плане як рэфрэн не вылучаны, а пабудаваны на двойчы паўтораным апошнім слове альбо словазлучэнні вершарадка (паэтычная форма аб/бб). Аднак па музычных параметрах (рытмавых, меладыйных) ён цалкам адпавядае асноўнаму варыянту напеваў Тыпу II і з’яўляецца квазірэфрэнам:

На га-рэ ба-бы ся-дзе-лі, ся-дзе-лі, ся-дзе-лі.

Масленічныя ўзоры другой разнавіднасці – **Тып IIб** (№ 29–53) – адрозніваюцца ад першай адсутнасцю другога сегмента музычна-паэтычнай формы. Яны належаць да аднарадковых напеваў з паэтычнай формай abb, музычнай формай abc, сілабічнай нормай 4+3+3 і рытмавай структурай

У вузкалакальных напевах Тыпу IIб (у Барысаўскім р-не, № 54–56) пры захаванні трохсегментнага вершарадка прысутнічаюць змены сілабічнай нормы (5+3+3) і характару яе рытмавага «распявання»:

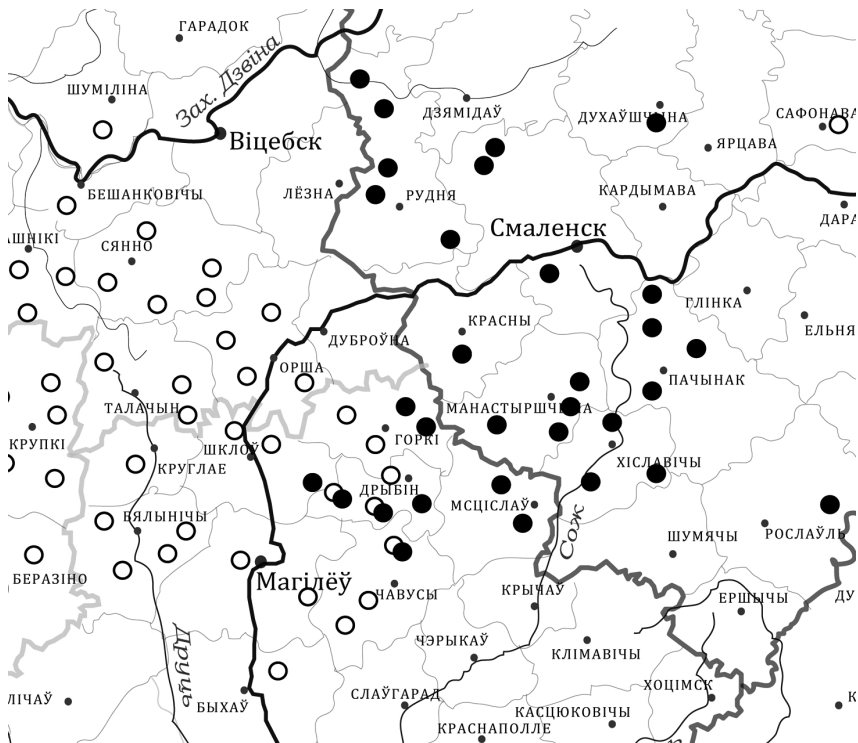

Усім масленічным напевам у арэале бярэзінска-сожскага міжрэчча ўласцівы сугестыўнасць і воклічнасць. Іх ладаінтанацыйны комплекс заснаваны на ангемітонным трыхордзе ў амбітусе кварты з малой тэрцыяй у аснове і вылучанасцю другой ступені ладу ў якасці завяршальнага тону («вясняначны каданс» паводле вызначэння В. Бяляева). Разам з гэтым квартавы трыхорд можа быць заменены на вяліка-ці малатэрцавы ладаінтанацыйны комплекс з субквартай (№ 28, 38, 39), на тэтра- альбо пентахорд квінтавага амбітуса (№ 17, 23–26).

Нарматыўным з'яўляецца дабаўленне да трыхорду ў кварце ніжняй секунды (№ 15, 18, 19) альбо ніжняй тэрцыі (№ 33, 41, 46, 47). У выніку ўтвараецца важная для масленічных бярэзінска-сожскага арэала клічнасць, узмоцненая «адкрытай» кварта-квінтавай альбо сэктавай інтанацыяй.

Асаблівай увагі заслугоўвае ладаінтанацыйная будова бялыніцкіх узораў масленічных напеваў. Яны вылучаюцца ўнутранай неаднароднасцю ладаінтанацыйнага комплексу, які складаецца з дзвюх узаемязвязаных простых структур (№ 48). Інтанацыйнай асновай выступае ангемітонны трыхорд у кварце, які адпавядае вершарадку альбо яго рэфрэна-замяняльнай частцы. Разгортванне мелодыі ў межах асноўнага ладавага комплексу пачынаецца квінтавым сігналам-воклічам. У выпадках паўтарэння першых складоў вершарадка вокліч надае напеву заклінальны характар, які захоўваецца і ў тым выпадку, калі квінтавы ход запаўняецца праз вялікае трохгучча (№ 49). У выніку адбываецца супрацьпастаўленне акрэсленых воклічам ладавых апор I–V (як «ніз – верх»). Не мяняюць карціны варыянты бялыніцкіх масленічных напеваў, якія заснаваны на счাপленні дзвюх ладавых структур (№ 52). Яны аднародныя і нават аднатыпныя. Абедзве прадстаўляюць ангемітонны трыхорд у кварце з апорай на ніжнім (першы трыхорд) і тэрцавым (другі трыхорд) тонах. У цэлым жа суадносіны апор фарміруюць квартавую апазіцыю па ўжо знаёмым «гушкальным» прынцыпе «ніз – верх».

Мелагеаграфія масленічных напеваў бярэзінска-сожскага арэала выяўляе наступную карціну іх тэрытарыяльнага размеркавання. Суіснаванне напеваў Тыпу II, Па і Пб фіксуецца толькі на тэрыторыі, прыналежнай Чашніцкаму, Сенненскаму, Талачынскаму і Аршанскаму р-нам Віцебскай вобл. Гэты факт дае падставу абазначыць названую тэрыторыю як «ядро» масленічнай песеннай традыцыі ў межах бярэзінска-сожскага арэала. На астатняй яго тэрыторыі напевы «гушкальнага» тыпу і яго разнавіднасцей размяркоўваюцца раўнамерна, але аўтаномна: напевы Тыпу II і Пб ахопліваюць тэрыторыі на правым беразе Дняпра на захадзе ад «ядра», напевы Па і Пб – пераважна левабярэжжа Дняпра на ўсходзе ад «ядра». Апісаныя разнавіднасці Тыпу II маюць сваю бесперапынную геаграфічную працягласць у функцыі веснавога загукання ў памежных паўночна-ўсходніх раёнах Магілёўскай вобл. і заходніх (за выключэннем паўднёва-заходніх) раёнаў Смаленскай (гл. карту 2).

- — «масленка»
- — «веснавое загуканне»

Карта 2. Функцыянаванне разнавіднасцей напеваў Тыпу II на магілёўска-смаленскім памежжы

У бярэзінска-сожскім арэале масленічных напеваў вылучаецца локус у верхняй частцы басейнаў Бярэзіны і Друці (тэрыторыі Барысаўскага, Бялыніцкага, Круглянскага, Крупскага, Чашніцкага, Лепельскага, Лагойскага, поўначы Чэрвеньскага, захаду Смалевіцкага р-наў). У гэтым локусе, акрамя напеваў Тыпу II, фіксуюцца тры лакальныя групы (умоўна абазначым іх як БД-лак). Дзве з іх, БД-лак 1 і БД-лак 2, канцэнтруюцца пераважна на барысаўска-бялыніцка-круглянска-крупскіх тэрыторыях з кропкавымі фіксацыямі напеваў групы БД-лак 2 на левабярэжжы Дняпра (у Быхаўскім і Чавускім р-нах). Напеды групы БД-лак 3 маюць разрэджаны характар пашырэння на

тэрыторыях Лепельскага, Лагойскага, Смалявіцкага, Чэрвеньскага, Бялыніцкага раёнаў (гл. карту 1).

Па характары мелодыка-інтанацыйнага напаўнення масленічных напевы **БД-лак 1** (№ 57–62) належаць інтанацыйнаму полю верхнедняпроўскіх веснавых загукальных практык. У іх меладыйнай лініі акцэнтуюцца ўзыходны заклічны рух на квінту ў зачыне напеву (характэрная музычна-стылявая рыса бялыніцкіх масленічных Тыпу II), вярчальны характар мелодыкі з пастаянным спыненнем у агульнай кампазіцыі напеву на верхнім гуку квінты.

Музычна-рытмавая структура вершарадка (калі не ўлічваць двух- або трохскладовы зачын) нясе на сабе адбітак рытуальнага танчання, што абумоўлівае рытмавы малюнак 12-складовікаў (6+6). Ён спалучае роўны «бег» восьмымі з «прытупавай» рытмагрупай у канцы кожнага 6-складовіка:

У асобных варыянтах масленічных напеваў групы БД-лак 1 больш павольным распяваннем паэтычнага тэксту парушаецца раўнамернасць рытмавага руху – зацягваюцца другі і трэці склады ў запеве:

узмяцняецца цэзура паміж 6-складовымі групамі, а ў другім 6-складовіку музычна-рытмавая формула ўтрымлівае ўстойлівае зацягванне шостага складу (падаўжэнне асноўнай рытмавай адзінкі ў двух-і, нават, у чатырохкратным памеры) (№ 59–62).

Група **БД-лак 2** аб'ядноўвае напевы, якім уласцівы выразны лірыка-апаведальны тон выказвання, няспешны тэмп. Па музычна-стылістычных адзнаках яны набліжаюцца як да агульнавеснавых, так і да мясцовых купальскіх напеваў¹². Паводле структурных характарыстык (будова страфы паэтычнага тэксту аА(аб)б, мелаграфы – аВа, музычна-рытмавае распяванне

напевы групы БД-лак 2 належаць да «рамачнай канструкцыі» (азначэнне Б. Яфіменкавай) са складовай нормай вершарадка 4+4 (№ 63).

¹² Паводле класіфікацыі З. Мажэйка – тып ІА куп. асноўны для цэнтральнага, усходняга Паазер'я і поўначы Цэнтральнага этнарэгіёна.

Яе версіяй з'яўляецца музычна-рытмавая структура са скарочаным цэнтральным сегментам – чатыры складовыя адзінкі замест васьмі (№ 64–69).

У меладычным разгортванні напеваў БД-лак 2 прасочваецца апора на ангемітонны трыхорд у кварце са спыненнем на II ступені ладавага комплексу – адзнака «вясняначнага» кадансу, характэрнага для масленічных напеваў бярэзінска-сожскага арэала. У Барысаўскім р-не таксама фіксуюцца напевы з мясцовымі асаблівасцямі ладамеладычнага комплексу (№ 68). Мелодыі такіх масленак распяваюцца ў межах трытонавага амбітусу, запаўненне якога вызначаецца зрашчэннем дзвюх малатэрцавых ячэек і адпаведнай структурай – трыхорд у кварце з верхняй малой секундай і «цэнтральным», паводле класіфікацыі В. Ялатава, палажэннем апорнага тону.

У якасці масленічных напевы, роднасныя БД-лак 2, распаўсюджаны таксама на тэрыторыі сожска-бесядска-іпущкага вусця (у заходніх р-нах Бранскай вобл.). Яны маюць тую ж будову мелаформы, музычна-рытмавай кампазіцыі з 4-складовым абрамленнем, аднак ладаінтанацыйная апора на малатэрцавы з субквартай комплекс, фактурная і тэмбравая палітры адпавядаюць спеўнай сістэме сожска-бесядска-іпущкага арэала (№ 70).

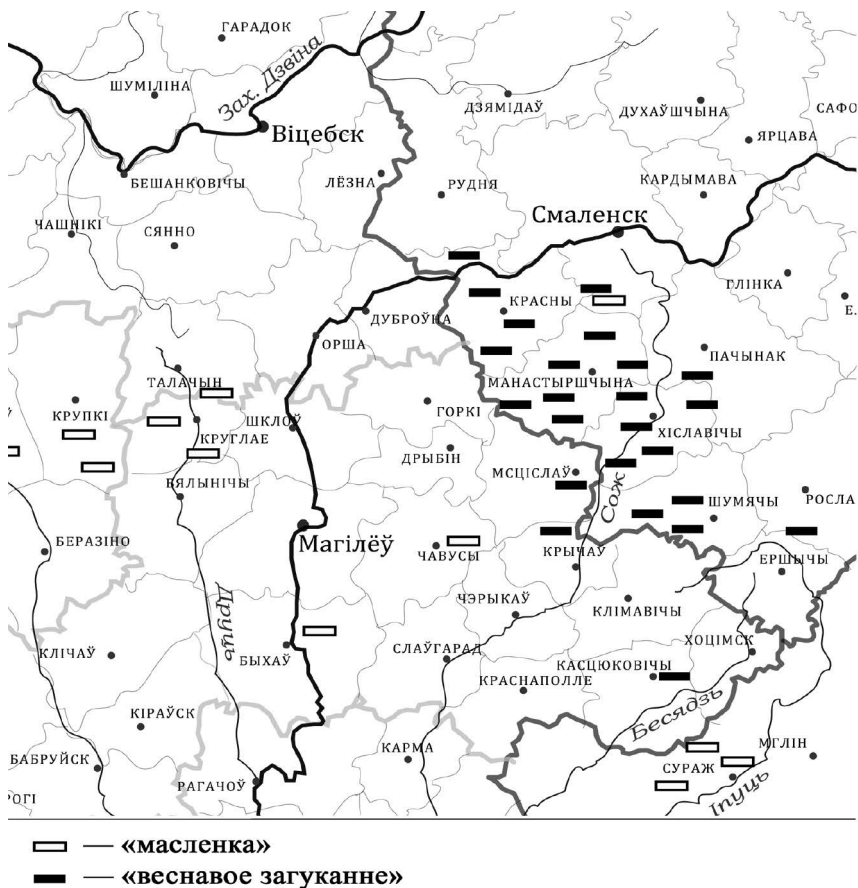
Распаўсюджанне напеваў з тыпалагічнымі прыкметамі БД-лак 2 фіксуецца ў сумежных з Магілёўшчынай раёнах Смаленскай вобл. (Краснінскі, Манастыршчынскі, Хіславіцкі, Шумяцкі р-ны). Важна адзначыць, што амаль усе гэтыя напевы ў каляндарным песенна-абадавым цыкле акрэсленых тэрыторый выконваюць функцыю «загукання вясны» (гл. карту 3).

Група масленічных напеваў **БД-лак 3** (№ 71–78) вылучаецца арганічным спалучэннем у іх музычнай форме прыкмет карагодных і загукальных веснавых практык. Паказальнай у гэтым плане з'яўляецца двухчасткавая арганізацыя паэтычнага тэксту (АБ), якая часцей за ўсё мае парную структуру двухрадковай мелаграфы $A(ab)B(a_1b_1)$, перыядычнае чаргаванне ўстойлівых 4-складовых рытмафігур і 3-складовых «прытупавых» (пераважна) , якія, у залежнасці ад драблення сілабічнай асновы, могуць набываць больш пластычныя формы:

Ой, ма-сле-н-ка – бі-ла ву - тка, кі -да-ла ма - сла ды ня ху - тка.

Даўгая цэзура паміж радкамі (узнікае за кошт зацягвання апошняга складу вершарадка і дабаўлення паўзы) збірае роўную пульсаваную «танцавальнай» рытмайвай плыні і надае мелодыі павольны тон «выказвання».

Карта 3. Функцыянаванне напеваў групы БД-лак 2 на магілёўска-смаленскім сумежжы

Напевы БД-лак 3 выразныя па інтанацыйнаму разгортванню меладыйнай лініі. Яны пераважна заснаваныя на вялікатэрцавым ладавым комплексе з субквартай і верхняй секундай, аднак выяўляюць дзве заканамернасці інтанацыйнай арганізацыі. Першая раскрываецца ў імклівым узлёце мелодыі ад самага ніжняга да самага высокага гуку гукараду і хуткім вяртаннем да асноўнага тону ладу, што надае масленічным «гушкальным» характар (№ 71–75). Другая заканамернасць, праяўленая ў адзінкавых напевах, адлюстроўвае ўстойлівую распрацоўку асноўнай тэрцавай зоны ладу з абавязковым канчатковым спускам у субквартавую (ці субтэрцавую) зону на апошніх гукіх кожнай мелаграфы (№ 76–77).

Пры прасоўванні на поўдзень па левабярэжжы Дняпра ярка акрэсліваецца **клімавіцка-хоцімскі масленічны арэал**. Ён адпавядае прасторы ў верхнім цячэнні Беседзі і Іпуці, улучае разам з тэрыторыяй Клімавіцкага і Хоцімскага р-наў Магілёўскай вобл. паўднёвую тэрыторыю Смаленскай і паўднёва-заходнюю Бранскай абласцей.

У якасці асноўных у клімавіцка-хоцімскім арэале можна вылучыць некалькі разнавіднасцей напеваў, якія адметныя па шэрагу структурных характарыстык. Разам з тым асобныя параметры тыпізацыі з'яўляюцца для іх агульнымі і выступаюць падставай для разгляду ў межах адной тыпалагічнай групы – **Тып III** (№ 79–88).

Пры захаванні ўласцівай ранневеснавым напевам клічнасці, усе ўзоры гэтай групы трапляюць пад моцнае ўздзеянне карагоднай плыні, што праяўляецца ў песеннай строфіцы і музычна-рытмавай арганізацыі. Напевы маюць страфічную будову (вершаваная страфа – АБ, мелаграф – АА₁) з парным структураваннем паўрадкоўяў у межах кожнага радка (аба₁б₁) і характэрным «адсячэннем» 3-скадовай групы напрыканцы, якая можа быць прадстаўлена ў выглядзе рытмафігуры «прытупу» (♩ ♩ ♩) альбо мець падвойнае рытмавае ўзрастанне (♩ ♩ ♩).

Адзін з варыянтаў музычна-рытмавага распявання вершарадка масленічных Тыпу III даюць узоры, якія, на першы погляд, адметныя па структураванні вершарадка з сілабічнай нормай 5+3 (альбо 5+5), а таксама па спосабе арганізацыі («люлі», «душа» ў форме аббгб, «люлі, люлі», калі форма абРб). Гэта вылучае іх асобна. Аднак прадстаўленыя ў мадыфікаваным выглядзе рытмавыя «прытупы» (яны прысутнічаюць

і ва ўстойлівым зацягванні апошняга складу 5-складовікаў, і ў адсечаным 3-складовіку з падвойным рытмавым узрастаннем) дазваляюць улучыць такія ўзоры гучанняў на масленіцу ў асноўную для клімавіцка-хоцімскага арэала тыпалагічную групу, тым больш што мелаграф адпавядае форме АА₁ (№ 82–87).

На ву-лку дзе - ўкі гу-ля - лі, гу-ля-лі, лю-лі, гу-ля - лі.

Кру-ці-цца кру-шталь, на-лі-ва - е-цца, лю - лі, лю-лі, на-лі-ва - е-цца.

Не мяняецца спецыфіка рытмавага структуравання Тыпу III і ў тых варыянтах, у якіх форма мелаграфы (АВ) з унутрырадковым перыядычна парным фразавым драбленнем (аа₁bb₁) не адпавядае няцотнай, трохрадкавай будове паэтычнага тэксту (№ 88). Музыкальна-рытмавая структура зноў выяўляе дамінаванне анапестычнага 3-складовіка, хоць мора рытму ў другім вершарадку мелаграфы павялічваецца ўдвая:

Ка-ка-лу - шамы-я, зі-ля-на - я мы-я, не шу - мі йа ў лу - зе.

Масленічныя напевы Тыпу III маналічны паводле ладаінтанацыйнага комплексу – ангемітонны трыхорд у амбітусе кварты з «вясняначным» кадансам. У некаторых узорах пры захаванні стрыжнявага значэння ангемітоннай трыхордавай асновы гукавы дыяпазон пашыраецца за кошт дабаўлення верхняй альбо ніжняй секунды. Гэта ўзмацняе заклічныя якасці напева, у якім паяўляецца клічны ўзыходны рух па трохгуччы, больш актыўна высвечваюцца квартавыя выгукі.

Яркай стылявой рысай клімавіцка-хоцімскіх масленічных з’яўляецца тып сумеснага ўнісонна-гетэрафоннага спявання¹³ з актыўным расшчапленнем галасоў. Іх лініі не замацоўваюцца як верх і ніз, а свабодна мяняюцца месцамі, перакрываюцца і выяўляюць меладыйную раўназначнасць кожнай. Дзякуючы фактуры інтанацыі кварты і квінты могуць быць пададзены ў вертыкальнай праекцыі:

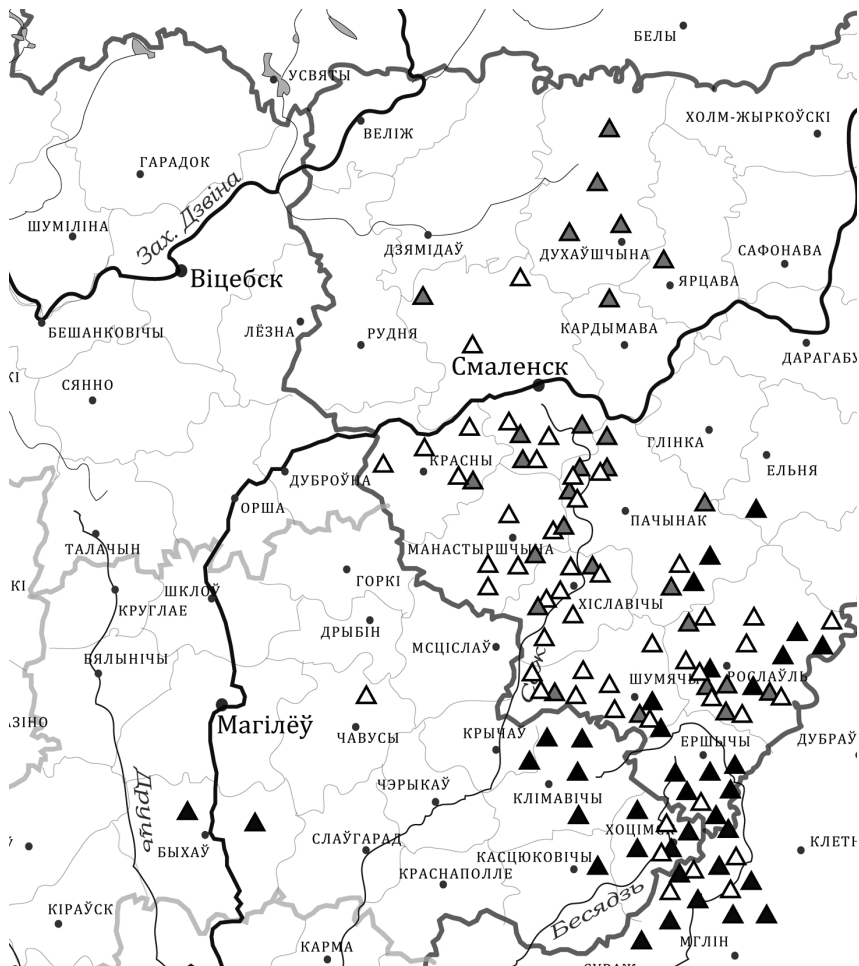
¹³ Адзначаны тып інтанавання характарызуецца выканаўцамі як «спеў з пералівамі» [Мажэйка 1999, с. 11].

Мелагеаграфія напеваў тыпу III паказала, што ў клімавіцка-хоцімскім арэале як музычныя знакі «пачатку вясны» яны адначасова функцыянуюць і ў якасці «масленічных», і ў якасці «веснавых загуканняў». З рухам на поўнач ад арэала напевы дадзенага тыпу нясуць на сябе функцыянальную нагрузку выключна «веснавых загуканняў» (гл. карту 4).

На самых паўднёвых тэрыторыях Верхняга Падняпроўя песенна-абрадавыя масленічныя практыкі прадстаўлены шматстайнымі напевамі, якія аб'ядноўваюцца ў некалькі груп, розных па маштабе і шчыльнасці пашырэння. Усе яны канцэнтруюцца на тэрыторыі гомельска-бранскага памежжа ў **арэале сожска-бесядска-іпуцкага вусця** і знаходзяцца пад уплывам магутных інтэграцыйных фактараў мясцовага спеўнага стылю. У межах названага арэала адбываецца падпарадкаванне літаральна ўсіх «масленак» законам «гукавога поля» магічных дзей, накіраваных на тое, каб паскорыць надыход вясны. Напевы фарміруюцца ў сістэме сродкаў гукавога ўздзеяння, характэрных для веснавых загуканняў: «прасторавасць» голаснага спявання, насычанасць і адметная «гушчыня» фактуры, якая ўзнікае ва ўмовах пэўнага тыпу сумеснага спявання – гетэрафаніі на бурдоннай аснове. Большасць напеваў разгортвае вядучы для масленічных сожска-бесядска-іпуцкага арэала вялікатэрцавы ладаінтанацыйны комплекс. Апошні паўстае «рассунутым» дзякуючы верхняй секундзе, а таксама канчатковаму выгуку «У!». Дыяпазон выгуку надзвычай шырокі. Ён ахоплівае акустычна дасканалую актаву і пераходзіць на квінтавы тон. Да ўстойлівых стылявых адзнак належаць глісандуючыя ўзлёты і спады ў канцы і ў сярэдзіне напеваў, рытмавае расцягванне-акцэнтаванне апорных гукаў ладу і своеасаблівае меладызаванае скандзіраванне паэтычнага тэксту.

Найбольшае пашырэнне ў сожска-бесядска-іпуцкім арэале набываюць напевы з рэфрэнам «Масляная, шчаслівая, прасцягніся даліко» («Масляная, шчаслівая, расцягніся хоць да Вялікадня!») – **Тып IV** (№ 89–93). У агульнай форме паэтычнай страфы (abR) рэфрэн выразна вылучаны і з'яўляецца вызначальным «знакам» песеннага

- ▲ — «масленка»
- △ — «веснавое загуканне»
- ▲ — «веснавое загуканне» з меладычна распетым варыянтам тыпавага напеву (структура верша 5+5)

Карта 4. Пашырэнне напеваў Тыпу III са структурай верша 5(6)+3(5) на магілёўска-смаленскім памежжы

тыпу як у вербальным, так і ў музычным плане. Пацверджаннем абавязковай наяўнасці слоўнага рэфрэна служаць выказванні саміх выканаўцаў. У час экспедыцыі 1979 г. БДАМ (кір. Л. П. Касцюкавец) у Ачэса-Рудня Добрушкага р-на Гомельскай вобл. адна са спявачак гурта пасля першай страфы («Масляная, вот я йду / Пацярала жэніха – не найду. У!»), выкананай без рэфрэнай слоўнай формулы «Масляная, шчаслівая, прасцягніся даліко!», з абурэннем усклікнула: «Нада была маслянуду! А вы так!» Інакш кажучы, адступленне ад «закона», якое можа праявіцца ў адсутнасці масленічнага рэфрэна, успрымаецца як грубае парушэнне, невыкананне галоўнага правіла, у выніку чаго разбураецца аснова асноў – рытуальны музычны «знак» і, увогуле, сэнс масленічнай песні.

Важкасць ролі рэфрэна ў масленічных напевах Тыпу IV праяўляецца і ў тым, што ў параўнанні, да прыкладу, з масленічнымі Тыпу II ён практычна падпарадкоўвае сабе ўсю меласферу. У разгортванні мелодыі дамінуе інтанацыйнасць рэфрэна, якой ахоплены і асноўная частка паэтычнага тэксту, што адпавядае вершарадку. Як вынік – назіраецца раўнамернасць размеркавання аднатыпных гукавых ячэек (№ 89).

Структурна-рытмавы бок напеваў Тыпу IV вылучаецца яркай апазіцыйнасцю музычна-рытмавага распявання вершарадка і рэфрэна.

Кожны вершарадок паэтычнага тэксту рэалізуецца на аснове рознага спалучэння дактылічных і анапестычных, а таксама 4-складовых

 рытмафігур, у выніку чаго раскрываецца камбінаторна-варыятыўны характар музычна-рытмавай арганізацыі. Варыяцыйная рухомасць праяўляецца на ўзроўні чаргавання цэлых вершарадкоў, у якіх дамінуе якая-небудзь адна з названых вышэй рытмафігур. Групоўка іх мае лагічна дасканалую і строгую парную перыядычнасць. У гэтым – функцыянальная дзейнасць устойлівай паводле свайго месцазнаходжання цэзуры, якая падзяляе асноўны вершаваны радок на дзве «песенныя сінтагмы» (В. Ялатаў). Апошнія, у сваю чаргу, таксама структуруюцца, што праяўляецца ў разбіўцы на яшчэ больш дробныя складова-рытмавыя адзінкі.

Рэфрэн адзначаны працягласцю. Асаблівасцю яго музычнай арганізацыі з'яўляецца ўстойлівае акцэнтаванне сэнсава значных складоў, што парушае няспынную рытмавую пульсацыю асноўнага меларадка.

Гэта пераключае мелодыю напеву з рухальна-танцавальнай у моўна-заклінальную сферу.

У арэале сожска-бесядска-іпуцкага вусця існуе шэраг масленічных напеваў, кропкавых па пашырэнні. Іх варыянты фіксуюцца пераважна ў гомельска-бранскім сумежжы (абазначым такія групы як ГБ-лак). З прычыны амаль што тоеснасці загукальнай і масленічнай музычнай лексікі – ладаінтанацыйнай, структурнай, рытмавай, выканальніцкай – функцыйна-жанравы спектр такіх масленічных напеваў даволі размыты. Семантычна яны набліжаюцца да дэкламацыйных практык веснавых магічных загуканняў, што выяўляецца ў захаванні такіх стылявых параметраў, як надзвычайна высокі рэгістр, працяглы апошні гук і доўгія падкрэсленыя выгукі ў канцы кожнага вершарадка/страфы, вярчэнне напеву ў вузкім аб’ёме малой ці пераменнай тэрцыі з дабаўленнем субкварты, бесперапыннае бурданіраванне на асноўным тоне, а таксама паказальнае для выканальніцкага стылю мясцовых загуканняў акцэнтаванне кожнага гуку напеву.

Да першай групы вузкалакальных масленічных напеваў – **ГБ-лак 1** (№ 94–95) – належаць узоры, якія самімі спявачкамі характарызуюцца як «гукальныя». Вызначальнай музычна-стылістычнай прыкметай іх з’яўляецца ўстойлівасць малатэрцавага меладыйна-інтанацыйнага комплексу і працяглыя канчатковыя актаўныя выгукі. Спецыфічнасць напевам групы ГБ-лак 1 надае варыятыўнасць структурна-рытмавых характарыстык. У аднарадковых напевах меларадок адпавядае зменлівай форме радка паэтычнага, які можа быць двух- (аб) або трохсегментным (абв). Таксама варыянтна рухомымі з’яўляюцца структура вершарадка і яго музычна-рытмавае распяванне. У адным напеве могуць спалучацца сілабічныя нормы 4+4+4, 5+5, 5+4, якія абумоўліваюць адпаведна арганізаваныя музычна-рытмавыя формы:

Ой, Ма - сля - нка - не - сча - сля - нка, се - ра ву - тка

Ой, зо-рька ма - я, ве - ча - ро - ва - я

Су-стрэ-нім вя - сну з пі - ра - га - мі

Для напеваў другой лакальнай групы – **ГБ-лак 2** (№ 96) – тыповым выступае скарачэнне страфічнай формы напеву. Толькі першая страфа (і ў форме паэтычнага тэксту, і ў будове напеву) мае чатырох-сегментную няпарную канструкцыю (абвг і авсд адпаведна), сілабічную норму 5+4 | 5+3 і музычную рытмізацыю з паўторам першай рытмавай групы:

Усе наступныя меластрофы напеву пабудаваны па прынцыпе ланцуговага паўтору часткі папярэдняга вершарадка (сегмента «г») з «вылучаным» (вызначэнне Я. Гіпіуса) запевам, у выніку чаго іх першы сегмент знікае.

Масленічныя напевы трэцяй лакальнай групы – **ГБ-лак 3** (№ 97–98) – паводле музычна-стылістычных асаблівасцей надзвычай выразныя. Яны маюць кантрасна арганізаваную форму вершарадка (абв) і трохфразавую форму мелаграфы (аа₁в), вылучаюцца рухомасцю складовай асновы вершарадка 5(6)+5(6)+6(7) і пры гэтым стабільнасцю музычна-рытмавай структуры, заснаванай на паўторы адной рытмагрупы:

Гучанне напеваў ГБ-лак 3 выяўляе складаную ўзорыстасць рытмавага арнаменту. Пераплецення ў іх меладычныя лініі знаходзяцца ў інтанацыйнай сферы вялікатэрцавага ці пераменнатэрцавага ладавага комплексу (часам з субквартай і верхняй секундай), у асобных варыянтах з завяршальным актаўным ускідваннем-узлёткам на апошнім складзе вершарадка. Гэты актаўны вокліч далей можа быць запоўнены сыходным квартавым воклічам на гуку «У!» з дастаткова працяглым завісаннем на квінтавым тоне. Своеасаблівай з'яўляецца устойлівасць з'яўлення аскамістых кластэраў, якія ўтвараюцца ў выніку характэрнага для традыцыі сожска-бесядска-іпущкага вусця тыпу спявання. Усё гэта выклікае аналогію з мясцовымі вышыўкамі на ручніках і асобных элементах жаночага традыцыйнага строю з характэрнай для іх мудрагелістай складанасцю і прыгажосцю багатых па колеры і наборы ў адным фрагменце геаметрычных, раслінна-геаметрызаваных і іншых матываў-ромбаў.

Дзякуючы шырокай унутрыскалавой распетасці, складовым устаўкам у асноўны тэкст «ды», «дэ», «ка», «ой», «ба», а таксама вылучэнню запеву, заснаванага на паўторы апошняга слова кожнага папярэдняга радка паэтычнага тэксту, масленічныя напевы групы ГБ-лак 3 падобныя да лірычных песень. Аднак па каранёвых, тыпалагічна значных прыкметах яны з'яўляюцца выразным прыкладам асобага тыпавага напева, які характэрны для каляндарных песень вяснова-летняга перыяду на паўднёва-ўсходняй тэрыторыі Верхняга Падняпроўя. У межах названых тэрыторый гэты тыпавы напеў мае розную функцыянальную нагрузку. Акрамя масленічнай (веснавы сезон), ён у летні час выконвае функцыю музычнага «знака» жніва. Як паказала В. Пашына, традыцыя жніўных песень, лакалізаваных у басейнах Дняпра і Сожа, прынцыпова адрозніваецца ад жніўных інтанацыйных практык іншых тэрыторый паўднёва-ўсходняй Беларусі (сярэдняе і ніжняе цячэнне Прыпяці) [Пашина 1986]. Тут, у дняпроўска-сожскай зоне, гэтая традыцыя прадстаўлена амаль што адзіным тыпавым напевам, ідэнтычным прыведзенаму лакальнаму (ГБ-лак 3) напева сожска-бесядска-іпуцкага арэала.

Падабенства жніўнага і масленічнага песенных узораў праяўляецца на ўзроўні формаўтварэння паэтычнага тэксту і напева, музычна-рытмавага і ладамеладыйнага структуравання. Разам з гэтым этнафанійны бок ускрывае іх існасную адметнасць. У параўнанні з гучаннем напева ў функцыі жніўнага масленічны напеў вылучаецца павышэннем рэгістра, узмацненнем гучнаскай дынамікі, тэмбравай інтэнсіўнасці, выразным гукавым афармленнем і працягласцю кадансавых выгуковых зон.

На поўдні Беларусі (у паўночна-ўсходняй зоне Беларускага Палесся) вылучаецца толькі адна група тыпалагічна ўстойлівых, вузкалакальных масленічных напеваў¹⁴, якую складаюць узоры **любанскага**

¹⁴ У сувязі з праблемай гукасферы масленічнага перыяду асобнага каментарыя варта напевы веснавых загуканняў з лельчыцка-жыткавіцкага локуса («Ой, чырачка-пташэчка», «Гу, вясна», «Вол бушуе, вясну чуе»). Нягледзячы на тое, што, паводле каментарыяў спевакоў, іх выкананне прыпадае на масленічны перыяд – «у апошні дзень перад вялікім постамам», «як толькі на вясну пацягне, на Масленіцу» і да т. п., – такія напевы не павінны ўключацца ў спецыялізаваны разгляд песенна-абрадавай масленічнай традыцыі. Паводле стылістычнай спецыфікі і абрадавага кантэксту выканання яны цалкам прыналежаць загукальна-веснавому перыяду. Датчна факта прымеркавання азначаных напеваў да масленіцы, ён можа быць улічаны пры вывятленні пытання часовай варыятыўнасці пачатку веснавых загукальных практык.

локуса (№ 99–102). Яны ўваходзяць у святочна-абрадавы масленічны комплекс Любанскага р-на Мінскай вобл. Напевы гэтай групы аб'яднаны адзіным ладаінтанацыйным комплексам вялікай тэрцыі з субквартай, плаўным вядзеннем меладыйнай лініі з падкрэсленнем верхняга тону тэрцыі, узыходнай накіраванасцю інтанацый, гукальнымі характарамі кадансаў (часта ў актаўным падваенні канчатковага асноўнага тону) з наступным скідваннем голасу на кварту, гэтэрафонна-ўнісонным афармленнем фактуры (з элементамі бурданіравання) пры выкананні напеваў, напружанай, звонкай манерай інтанавання. Азначаныя якасці ўскрываюць заклічную функцыянальную прыроду любанскіх масленак.

У іх кампазіцыйнай і структурна-рытмавай арганізацыі назіраецца камбінаторны характар будовы напеваў. Ён праяўляецца на ўзроўні мелаформы як вынік разнастайнага спалучэння 3-скадовай анапестычнай і 4-скадовай выраўнаванай рытмавых мадэляў. Такім чынам, можна акрэсліць наступныя формаўтварэнні:

а) страфічная двухрадкавая са складовай асновай вершарадка 3+4 (з драбленнем 3-скадовіка) (№ 99);

б) нестрафічная трохсегментная са складовай будовай вершарадка 4+3+3 (з драбленнем да 5-, 6-скадовіка ў першай складовай групе) (№ 100);

в) нестрафічная трохсегментная з сілабічнай нормай 4+4+4 (№ 101);

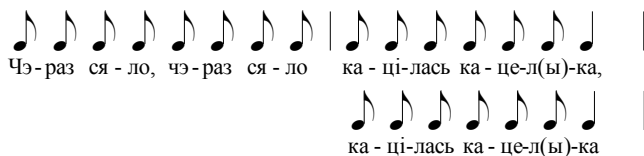
г) нестрафічная з рухомай сегментнай кампазіцыяй вершарадка і, адпаведна, зменлівай сілабічнай нормай – 4+4, 3+3+3, 4(5,6)+3 (№ 102).

У пастаяннай наяўнасці прытупавых рытмаў на фоне моцнай гукальнай інтанацыйнасці масленічных напеваў любанскага локуса выразна праяўляецца ўстойлівае для большасці абрадавых «масленак» спалучэнне рыс карагоднага руху і магічных воклічаў.

Прыкметы танца, скокаў, шэсця, карагодаў, іх пастаяннае праяўленне як у агогіцы масленічнага рытуальнага інтанавання, так і ў структуры напеваў, падпарадкаваных устойлівым рухальным нормам, сведчаць аб тым, што «праходы па вуліцы» або іншыя карагодныя формы шэсцяў маглі быць абавязковай і абрадава значнай формай здзяйснення масленічнага рытуалу, важнага для земляробаў-насельнікаў этнічных беларускіх тэрыторый у старажытнасці.

Асобную частку рпертуару масленічнага перыяду складаюць напевы, для якіх вызначальнай з'яўляецца карагодна-скачкая стылістыка

(№ 103–113). Для іх характэрны вельмі рухавы тэмп, парны прынцып структуравання паэтычнай і музычнай формы, камбінаторны тып спалучэння прытупавых і выраўнаваных рытмафігур. У некаторых узорах адбываецца «парушэнне» парнасці формы паэтычнага тэксту (аабб) за кошт яе адсутнасці ў мелаформе (abb¹) і выхад на першы план маторнасці «каламыйкавага» рытму (№ 108):

У плане тэрытарыяльнага пашырэння карагодна-скачковых напеваў можна адзначыць рассяроджаны характар іх лакалізацыі пераважна ў межах Верхняга Падняпроўя, для рэгіянальнай народна-песеннай сістэмы якога адным з стылёваўтваральных фактараў з'яўляецца «карагоднасць амаль усіх песенных жанраў» [Мажэйка 1999, с. 10].

У беларускай абрадавай традыцыі перыяд масленіцы па-за межамі арэалаў Верхняга Падняпроўя і Заходнядзвінска-Ловацкага міжрэчча, пазначаных пераважна тыповымі песенна-абрадавымі формамі, акрэсліваецца напевамі, якія фарміруюцца ў агульнавеснавым інтанацыйным полі. На захадзе Віцебскага Падзвіння (Пастаўскі, Браслаўскі р-ны) фіксуюцца «запусныя» песні (№ 117). Яны вызначаюцца ўмоўным прымеркаваннем да пэўнага часу і могуць выконвацца ў іншых абставінах (да прыкладу, «на хрэсьбінах» або проста ў бяседзе).

Разам з «запуснымі» на захадзе Беларусі вылучаецца група поліфункцыянальных напеваў, якія маюць кропкавыя фіксацыі, кшталту напеваў на масленіцу з Вілейскага р-на Мінскай вобл., абазначаны выканаўцамі як «калысныя» (№ 116). Такія напевы на гэтых і суседніх тэрыторыях складаюць частку рэпертуару радзін.

Ва ўсходніх раёнах Магілёўскай вобл. побач з тыповымі песенна-абрадавымі масленічнымі існуе шэраг поліфункцыянальных напеваў, якія вядомыя тут не толькі як масленічныя, але і як жніўныя альбо дажыначныя (№ 114–115). Яны вылучаюцца большай лірычнасцю,

працягласцю страфы паэтычнага тэксту (ААБ/АББ), распетасцю ме-ластрафы (АВВ₁). Паводле структурных характарыстык (адсячэнне трохскладовых рытмавых структур пры музычна-рытмавым распяванні вершарадкоў рознага складовага аб'ёму: 5+3, 4(5-7)+3 –

інтанацыйна-ладавых (квінтавы амбітус, рассяроджаная ў напевах клічнасць) і выканальніцкіх (мяккасць, камернасць) параметрах названія напевы знаходзяцца ў сферы мсціслаўска-клімавіцкага песеннага стылю. Пры гэтым яны могуць быць далучаны і да ўмоўна прымеркаваных па часе выканання. Тым больш, што на тэрыторыях, суседніх з мсціслаўска-клімавіцкім локусам (Хоцімскі, Чавускі р-ны), падобныя напевы каментуюцца спевакамі як «бяседныя», а збіральнікі адносяць іх у раздзел сямейна-бытавых песень.

На іншых тэрыторыях, дзе не фіксуюцца спецыяльныя масленічныя песенна-абрадавыя формы, у перыяд масленіцы могуць выконвацца лірычныя песні познетрадыцыйнага і, нават, сучаснага паходжання, якія ўводзяцца ў песенны рэпертуар свята па ўскосных паэтычных асацыяцыях.

* * *

Музычная частка тома ўключае 117 нотна-тэкставых транскрыпцый масленічных песенных узораў. 95 з іх адабраны з экспедыцыйных калекцый розных дзяржаўных фондаў, прыватных архіваў збіральнікаў. 22 натацыі ўзяты з друкаваных крыніц і прыводзяцца ў нашай рэдакцыі з максімальным захаваннем аўтарскіх версій.

Прадстаўленыя ў музычным раздзеле нотна-тэкставыя транскрыпцыі песенных узораў пададзены ў трох варыянтах: 1) у цэласным выглядзе (партытурная натацыя); 2) у выглядзе фрагмента нотнай транскрыпцыі разам з поўным паэтычным тэкстам; 3) у выглядзе фрагмента нотнай транскрыпцыі са спасылкай на паэтычны тэкст, змешчаны ў іншых раздзелах тома.

Пры расшыфроўцы напеваў быў выкарыстаны агульнапрыняты ў этнамузыкалогіі прынцып дэталізаванай натацыі з наборам умоўных абазначэнняў:

-   – паніжэнне ці павышэнне гука менш чым на паўтона;
-   – нязначнае зацягванне ці скарачэнне гука;
- $5/8$ – рэальная працягласць ферматы ($5/8$ – мора , 5 – мора);
- 5 – рэальная працягласць ферматы (5 – мора , 5 – мора);
-   – глісанда (уверх і ўніз);
- (•) – гук, на якім спыняецца глісанда;
- – прыблізная вышыня гука;
- – няпэўная вышыня гука, альбо вымаўленне складу пры ўдыху;
- – гук, узяты фальцэтам;
- – рэальнае гучанне мелодыі на актаву ніжэй;
- () – у круглых дужках пададзены дадатковыя галосныя пры агаласоўцы зычных і на фаршлагавых гуках;
- [] – у квадратных дужках прыводзяцца тыя склады тэксту песень, якія пры спяванні не вымаўляюцца;
- | || – адпаведна заканчэнне музычна-рытмавага перыяду і мела-страфы.

Згодна з прынятай міжнароднай транскрыпцыяй, у напевах выстаўлены толькі тыя ключавыя знакі, якія сустракаюцца ў дадзенай мелодыі на ўзроўні яе дыяпазону ў парадку з'яўлення ў напева.

У паэтычных тэкстах песень захаваны лексічныя і фанетычныя асаблівасці мясцовай гаворкі.

«У» на месцы літаратурна-нарматыўнага «ў» ставіцца ў тых выпадках, калі ў рэальным спяванні на яго прыпадае асобны гук мелодыі; «ў» на месцы літаратурна-нарматыўнага «у» ставіцца ў выпадках, калі ў рэальным спяванні на яго не прыпадае асобны гук мелодыі.

В. М. Прыбылова

АБРАД:
рытуалы, звычайі і павер'і

МАСЛЕНІЧНЫ ТЫДЗЕНЬ

ЗАГАВЕННЕ Ё АСТРЫНСКІМ ПРЫХОДЗЕ ЛІДСКАГА ПАВЕТА

На Раство Хрыстова, на Новы год, на Загавенне і ў іншыя святочныя дні ў вёсках бываюць так званыя ігрышчы. Ігрышчы – не што іншае, як зборы моладзі па вечарох у корчмах, дзе адзін грае на скрыпцы, а іншыя скачуць... На Загавення як моладзь, так і старыя возяць адно аднаго на санях і скідаюць, а маладыя хлопцы прывязваюць дзяўчатам невялікія драўляныя калодкі, у пакаранне быццам бы за тое, што яны не выйшлі замуж на працягу мясаеду, але ўласна з той мэтай, каб дзяўчаты, жадаючы вызваліцца ад калодак, набылі ім гарэлкі.

Юркевич 1853, с. 292. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

ПОБЫТ БЕЛАРУСКІХ СЯЛЯН¹⁵

Мясныя Запусы (Загавіны). Ва ўсе Запусы ядуць больш і лепш, чым звычайна. Смехам беларусы кажучь, быццам яны ў дзень загавінаў апаясваюць жывот лыкам і ядуць да той пары, пакуль яно не парвецца.

Аб Масляніцы. Катаюцца на маленькіх саначках і хоць раз на тыдзень ядуць бліны. Стравы запраўляюць малаком і маслам.

Масляныя Запусы. Адрозніваюцца ад мясных толькі малочнай запраўкай страў.

Маладыя мужчыны, маладучі, дзеўкі і недаросткі падчас Масляніцы¹⁶ па вечарах катаюцца з прыгоркаў па снезе на так званых лядзянках – кавалках ільду, у якіх высечана месца для сядзення і спераду прывязана вярочка, за якую трымаецца той, хто сядзіць, а скаціўшыся ўніз цягне лядзянку на гару, каб зноў скаціцца. Калі-нікалі на гару ўсцягваюць звычайныя сані, у якія садзяцца па 10 і больш чала-

¹⁵ Захаваны аўтарскія падзагалоўкі.

¹⁶ Захавана аўтарскае напісанне.

век, і так катаюцца з гары, з крыкам і рогатам. У апошні дзень Сырнага тыдня, г. зн. у Сырапусную нядзелю, увечары па корчмах бываюць такія ж ігрышчы, як на Каляды.

Анимелле 1854, с. 230. Зап. у Віцебскай губ. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

КАЛЯНДАР ПАВОДЛЕ НАРОДНЫХ ПАДАННЯЎ

Вось якія вывады перадае карта карце адносна вызначэння святочных дзён. Скажу пры гэтым крыху аб народных звычаях, звязаных са святамі. Народ вядзе асобна ўлік свят, якія, па яго словах, пільнуюць аднаго тыдня (трымаюцца адной сядміцы – пераходзячыя), і такіх, што змяняюцца (пераходзячыя). Разгледзім спачатку пераходзячыя святы, якія залежаць, як вядома, ад дня Вялікадня. Месяц і дату Вялікадня сяляне самі папярэдне без абвяшчэння свяшчэннікам дня Запускаў вызначыць не могуць, але мяркуюць, акрамя таго, па тым часе, да якога не адмаўляюць маладым запісвацца для абвяшчэння ў царкве аб іх жаданні ўзяць шлюб. Або высвятляюць у грамацеяў па друкаваным календары. Ведаюць толькі, што Вялікдзень святкуецца заўсёды пасля поўні (у апошнюю квадру), а Запускі, што перад Вялікім постаем, – заўсёды маладзіком. Гэтаксама, калі Запускі (сырныя) выпадаюць на маладзіку, сяляне ведаюць, колькі будзе працягвацца мясаед і разам з тым калі будзе Вялікдзень, глядзячы па тым: калі маладзік настае ў Каляды, то мясаеда будзе 8 тыдняў, а калі на Новы год, то мясаед доўгі – 9 тыдняў, уключаючы Масленіцу. Зрэшты, пра даўжыню мясаеда больш ці менш прыблізна мяркуюць па мясаедзе мінулага года. Калі, напрыклад, у мінулым годзе мясаеда было 6 тыдняў (з Масленіцы, як лічаць у нас у народзе), то ў гэтым годзе мясаеда будзе 9 тыдняў (без Масленіцы – 8), а ў наступным годзе – толькі 7 тыдняў (па царкоўным уліку – 6) і вельмі добра ведаюць, што мясаеда 4 тыдні і менш ніколі не бывае. Падлік па мясаедзе мінулага года, вядома, не заўсёды апраўдвае сябе, але ў цэлым правільны. Велічыні велікодных гадоў складаюцца, як вядома, з 50, 51, 54 і 55 тыдняў; і хоць парадак чаргавання іх самы зменлівы, але найчасцей атрымаецца, што пасля года велічынёю 51 тыдзень ідзе год з 55 тыдняў, потым 50 тыдняў. Напрыклад, бліжэйшыя да нас велікодныя гады:

Велікодны год 1859/60 – 51 тыдзень, 1860/61 – 55, 1861/62 – 50, 1862/63 – 51, 1863/64 – 55, 1864/65 – 50, 1865/66 – 51, 1866/67 – 55, 1867/68 – 50 тыдняў.

Таму часцей атрымліваецца прыблізна, прымаючы пад увагу толькі тыдні, не зважаючы на лішнія дні, што пасля 6 або 7 тыдняў мясаеда ідуць 9 або 10 тыдняў, а потым 7 або 8 тыдняў, уключаючы Масленіцу, так у нас лічаць. Тыдзень Масленіцы таму ідзе ў лік мясаеда, што сяляне ў гэтым краі пад уплывам каталіцызму, у часы уніі, прывыклі есці мясное ў гэтыя дні, і таму трымаюцца гэтага правіла, што тутэйшая мясцовасць зусім не багатая пашаю для жывёлы, і масла – прадукт вельмі дарагі. У некаторых бедных сялян не знойдзецца лыжкі масла да аўсянкі. Таксама нават і самая дробная рыба ў нас рэдкасць. Аднак сяляне пушчавыя (што ў лесе), тыя на Масленіцу не ядуць мяснова і строга прытрымліваюцца гэтага, таму што на свой ужытак маюць масла. Некаторыя сем’і палявых сялян таксама не ядуць мяса на Масленіцу, калі здарыцца што-небудзь ці дадуць абяцанне.

На Масленічным тыдні не адбываецца ў нас ніякіх забаў, людзі не ўмеюць так павесяліцца, як велікарусы: ні арэямі, ні катаннем не пацяшаюцца, запрашэнняў адзін аднаму не робяць; блінамі таксама Масленіца не адзначаецца, таму што бліны падаюць на кожны, як гавораць, багаты стол з выпадку свята. Вядома, сяляне не прапускаць моманту наклюкацца віна, аднак нельга сказаць гэтага пра ўсіх. На Запускі звычайная ежа, акрамя бліноў і розных страў (кіслага, прэснага), гэта: верашчака (г. зн. каўбасы і саланіна, паджараныя з падліўкаю і блінамі), кішкі, начыненыя крывёю з крупамі і запечаныя, сяканка і да т. п.

Берман 1873. Пераклад з рускай В. І. Скідана. Зап. у Валожынскім прыходзе Ашмянскага п. Віленскай губ. Цытуецца па: Земляробчы 2003, с. 328–329.

НАРОДНЫ ШЛЯХ ЗЛІЧЭННЯ ЧАСУ¹⁷

Мы каротка правядзем праз увесь год народны шлях злічэння часу. Народ вядзе асаблівы ўлік тых святаў, якія «одного тыдня пільнуюць» (нерухомыя свята) і тым, якія «змяняюцца». Асновай для першых слугуе свята Вялікадня. Сяляне не могуць, канечне, дакладна вызначыць дзень Вялікадня, але ў сваіх здагадках пра яго прымаюць да ўвагі наступныя абставіны. Яны ведаюць, што Вялікдзень заўсёды святкуецца «после полни, ветошем», а загавіны перад Вялікім постама бываюць «маладзिकом». Адсюль і выводзяць заключэнне пра велічыню

¹⁷Тэкст прыводзіцца з захаваннем аўтарскага напісання слоў у двукоссі.

мясаеда ці пра тэрмін Вялікадня: калі маладзік прыпадае на Раство, то загавіны, значыць, восем тыдняў; а калі на Новы Год, то тыднем болей (у мясаед яны ўлучаюць і Сырны тыдзень). Працягласць мясаеда вызначаецца яшчэ прыблізна па леташніх мясаедах. Калі, напрыклад, летась было мясаеда шэсць тыдняў, то сёлета, па меркаванні селяніна, яго павінна быць дзевяць тыдняў, а ў наступным годзе толькі сем (вельмі рэдка памыляюцца); зноў яны ведаюць, што мясаеду менш за чатыры тыдні ніколі не бывае. Ведаючы велічыню мясаеда і загавіны, лёгка ўжо вызначаюць час Вялікадня.

Крачковский 1874, с. 182–183. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

МАСЛЕНИЦА Ў МАГІЛЁўСКОЙ ГУБЕРНІ¹⁸

Сырны тыдзень прысвячаецца звычайна працы, толькі праца гэта перапыняецца, асабліва ў апошнія дні тыдня, катаннем з гор (Магілёўскі і Гомельскі п.), гушканнем на арэях (с. Госмір Сенненскага п.) катаннем на конях (Рогінскі прыход Рагачоўскага п.) і песнямі. Калі ў вёсцы ці паблізу ёсць гара, то яе за некалькі дзён паліваюць вадой, калі няма гары натуральнага паходжання, то моладзь ладзіць штучную. Катаюцца на санках, на кавалках ільду, высечаных з ракі (м. Манастыршчына Мсціслаўскага п.), на лаўках, на чым давядзецца. Часам прыцягнуць на гару вялікія сані, садзяцца ўдзесьцярох і вобчас ляцяць з гары. У некаторых мясцінах, кацячыся з гары, прыгаворваюць: «На довгую пяньку, на довгій лен» (с. Літвінава Горацкага п.). У іншых мясцінах ёсць звычай падчас Масленіцы катаць бабак-павітух; кожны хлопец катае тую бабку, якая яго спавівала (в. Старыя Юрковічы Гомельскага п.). У апошнія дні Масленіцы, асабліва ў нядзелю (на загавіны), замужнія жанчыны ходзяць па хатах, з гаспадынямі якіх яны сябруюць, і прывязваюць іх дзецям, дарослым хлапцам і дзяўчатам, да ног «калодкі», невялікія палкі, як кару за тое, што тыя не ўзялі шлюб за апошні мясаед; маладыя людзі павінны адкупацца гарэлкай і блінамі (с. Гараны і Рэчкі Магілёўскага п.). Бліны складаюць неабходную прыналежнасць Масленіцы; у заможных сем'ях іх пякуць штодня, на працягу цэлага тыдня; у менш заможных – праз дзень, але ва ўсіх неадменна ў апошні дзень Масленіцы (на Загавіны). У гэты дзень вячэра бывае лепшай, наколькі гэта магчыма, і падчас вячэры – неад-

¹⁸ Тэкст прыводзіцца з захаваннем аўтарскага напісання слоў у двукоссі.

менна гарэлка. Гарэлкі выпіваецца вельмі шмат, бо некаторыя сяляне «заговляюць і на водку», г. зн. на працягу ўсяго Вялікага посту не п'юць гарэлкі (с. Таўкачы Магілёўскага п. і с. Галыні Чавускага п.). У карчме папойка і спевы працягваюцца да поўначы. З песень ёсць некаторыя, якія маюць дачыненне толькі да Масленіцы. Так напрыклад:

Масляница, Масляница,
Масляница, ластовица!
Дала масла на кашу,
Дала девкам по венку,
Старым бабам – по кійку,
Молодым жонкам – по сынку¹⁹.

(с. Ульянавічы Сенненскага п.)

Вялікі пост сяляне асабліва лічаць істотным і таму прытрымліваюцца яго строга. Толькі зусім п'яніцы ў першы панядзелак дазваляюць сабе так званае полосканьне зубов; кружнымі шляхамі прабіраюцца ў карчму і «похмяляюцца» пасля ўчорашняй папойкі (с. Таўкачы Магілёўскага п.). Большасць у першыя дні Вялікага посту не ець нічога варанага (м. Манастыршчына Мсціслаўскага п.); многія па серадах і пятніцах на працягу ўсяго посту нічога не ядуць да вечару (с. Літвінава Горацкага п.). Гавець у Вялікі пост усе лічаць неабходным, святым абавязкам.

Дембовецкий 1882, с. 511. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

СЛЯДЫ ЯЗЫЧНІЦТВА Ў СВЯТАХ, АБРАДАХ І ПЕСНЯХ

Масленіца на Беларусі, як і ва ўсіх славян, – працяг тых жа калядак і служыць заканчэннем свят. Але беларус наогул не такі багаты і заможны, каб збыткаваць. Уся раскоша заключаецца ў блінах, яечні, у нямногіх мясных стравах.

У некаторых месяцах быў звычай, здаецца, ужо не існуючы, гуртам моладзі бадзяцца на Масленіцу пад вокнамі дамоў і выпрошваць падачку, пры гэтым, зразумела, спяваліся святочныя песні. Бяссонаў прыводзіць цікавую масленічную песню з Барысаўскага п.:

– Маладзіца, маладзіца маладая!
Выйдзі к нам на вуліцу,
А вынесь нам сыру,
А пародзіш сына,

¹⁹ Песні з крыніц XIX – пачатку XX ст. тут і далей друкуюцца з частковым захаваннем арыгінальнага напісання.

А вынесь ты мачку,
А пародзіш дачку.
– Як я маю выходзіць –
Свёкар скажа: пазаўгольніца,
А свякруха скажа: пахмурніца,
А дзевяр скажа: палятуха,
Залва скажа: шчабятуха.
– Маладая маладзіца,
Умей гэтак адказаці:
– Пазаўгольніца, заўгольніца –
Свіння чорна,
Пахмурніца – цёмна хмара,
Палятуха – ластавіца,
А шчабятуха – сарока!

Киркор 1882, с. 249–277. Пераклад з рускай В. І. Скідана. Цытуецца па: Земляробчы 2003, с. 354–355.

ЗВЫЧАІ МАСЛЕНІЧНЫЯ Ў БЕЛАРУСІ²⁰

Аб святкаванні Масленіцы, аб абраднасці, што яе датычыцца ў сучаснай Беларусі, праз адсутнасць звестак я, на жаль, не магу паведаміць нічога новага, за выключэннем хіба двух, як бачна, даволі старажытнага паходжання і не пазбаўленых этнаграфічнага інтарэсу, звычайў, што дасюль бытуюць у Магілёўскай губерні. Яны запісаныя нядаўна ў Ігрушаўскай вол. Сенненскага п. народным настаўнікам Г. Ф. Свідэрскім.

Першы з гэтых звычайў заключаецца ў наступным: бацькі са сваімі дзецьмі накіроўваюцца да бабкі-павітухі, што прымала іх падчас нараджэння, і нясуць з сабой вялікі пірог для яе самой, і па малому пірагу для яе дзяцей, колькі б іх у яе ні было. Бабка, ветла прымаючы жаданых гасцей, частуе іх гарэлкай, ушкамі, наліснікамі, локшынам (лапшой), блінамі, малозівам (таплёным малаком ад каровы, што толькі ацялілася), наогул усім, чым можа. На наступны дзень пасля гэтага наведвання бабка, у сваю чаргу, наведвае сваіх дзяцей, вядома, таксама бывае частаванне, але параўнальна ўжо не такое вытанчанае і багатае.

Другі звычай завецца «моладую возить». Ён складаецца з наступнага: у нядзелю (1-ы дзень Масленіцы) увечары дзеўкі і бабы збіраюцца

²⁰ Тэкст прыводзіцца з захаваннем аўтарскага напісання слоў у двукоссі.

Ў загадзя ўмоўленым месцы і гуртом накіроўваюцца да брамы хаты той маладухі, якая ў апошні мясеад выйшла замуж, і выклікаюць яе да сябе асаблівымі песнямі, адну з якіх, як адметную, тут і змяшчаем:

Молодая ты Марутка,
Выйдзи, выйдзи к нам на вулку!
У нас на вулцы дзевок много,
Дзевок много и рыбят.
Возьми сыра, – родзиш сына
Вынись мачку – родзиш дочку,
Вынись репку – родзиш слёпку,
Вынись тоўкача – родзиш сморкача,
Вынись редзьку – родзиш седзьку.

Яшчэ спяваюць «А у мяне молодзенькой муж лихи». Маладая выходзіць на гэта запрашэнне і выносіць абаранкі (крэндзелі), сыр і інш.

На другі дзень таксама бабы і дзеўкі зноў прыходзяць да маладой, пасадзіўшы яе ў саначкі (салазкі), усе разам хапаюцца за прывязаныя да іх вяроўкі і з шумам і вясёлым смехам вязуць яе ў карчму. Калі ж маладая супраціўляецца і не хоча сядзець у падрыхтаваныя для яе саначкі, то яе «лаваюць» (ловяць) і ўсё ж такі, хоць прымусова, яе неадменна пасадзяць і павязуць. Прывёзшы палонную ў карчму, усе гуртом запяюць:

Ой, чуць жа нам, чуць,
Гдзе горелочку пьюць;
Ой, чачу, ой, чачу, –
Грелычки я хочу.

Тут муж маладой абавязкова набудзе гарэлку і пачастуе на славу ўсю кампанію.

Шейн 1887, с. 115–116. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ

У вёсцы Масленіца, уласна, пачынаецца ў чацвер. Спачатку мужычок скупіцца: першыя два-тры дні на Масленічным тыдні яго гаспадыня пячэ бліны аржанья, аўсяныя ці ячныя, а пасля, калі работа зусім спыніцца і настануць дні «развітальныя», мужык, за малым выключэннем, есць бліны з куплёнай грэцкай мукі. Сялянскі блінец рэзка

адрозніваецца ад бліна іншых саслоўяў і па сваім аб'ёме, і па сваім змесце: цяжкі, наздраваты. Звычайна на стол падаецца цэлы стос бліноў. Гаспадар разразае гэты стос крыж-накрыж, на чатыры часткі, а затым кожны член сям'і бярэ чвэрць бліна, скручвае яго і апускае ў міску з тварагом і разагрэтым каровіным маслам. Добрая вясковая баба ўмее цудоўна зберагчы летні «пятроўскі» (г. зн. назапашаны ў час Пятроўскага посту) тварог, які яна злёгка перацірае з соллю, кладзе ў які-небудзь посуд і зверху залівае гарачым каровіным маслам. У такім выглядзе тварог можа доўгі час захоўвацца несапсаваным. Бедны мужык, гаспадыня якога не змагла назапасіць тварагу, змазвае свае бліны посным канапляным алеем.

Разам з блінамі падаецца на стол і селядзец. Гарэлку на Масленіцу пачынаюць піць з пятніцы. Даўней быў добры звычай: у апошні дзень Масленіцы «развітвацца». Вечарам, пасля вячэры, гаспадар садзіўся «на кут» у строгім і набожным настроі духу. Да яго па чарзе падыходзілі спачатку браты і сыны, а пасля і жанчыны і, кланяючыся да зямлі, гаварылі: «Прасці, бацька родны, калі чым саграшыў перад табою, справай ці языком». Пасля таго як усе дамачадцы канчалі з абрадам «развітання», гаспадар сыходзіў са свайго месца і ў сваю чаргу кланяўся да зямлі ўсяму свайму сямейству, просячы таксама даравання за ўсе свае грахі і памылкі.

Сваты, кумы і радня бойка ездзяць на сваіх санках адзін да другога. Прыцемкам збіраецца на вуліцы гурт моладзі. Песні спяваюць, скачуць, Масленіцу праводзяць.

У Краснінскім п. па вёсках існаваў такі звычай, які меў прамыя адносіны да Масленіцы. У панядзелак на Масленічным тыдні збіраюцца бабы з усёй вёскі, бяруць пояс ці папругу і прывязваюць да аднаго канца яго невялікі, але тоўсты абрубак дрэва, а другі канец пояса прывязваюць да нагі халастога хлопца, які ім сустрэкаўся, як бы ў пакаранне за тое, што ён не жаніўся за мінулы мясеад. Калі хлопец не паждае насіць гэты цяжар за сабою ўвесь дзень, ён павінен адкупіцца і даць бабам на пернікі некалькі манет. Тое самае прараблялася і з дзяўчатамі, калі яны не выйшлі ў мясеад замуж, хоць гэта адбылося і не па іх віне.

Масленіца 1888, с. 2. Зап. у Смаленскай губ. Пераклад з рускай А. І. Гурскага. Цытуецца па: Земляробчы 2003, с. 141–142.

НА МАСЛЯНЦЫ Ў ЧАРНІГАЎСКОЙ ГУБЕРНІ²¹

У канцы каляднага мясаеду на Усяядным тыдні²², хто не выйшаў замуж, за тое «дражняць» песняй:

Кала тыну хмель павивайицца,
Иван свайой дачкóй набивайицца –
Вазьми, Ярох, майю дачкú Марыначку,
Дам табе вена
Дзве капы сена,
Люльку й чубúк
И пýцера сабак,
Рéшата бóбу з дачкóю
И Бог с табою.

(с. Расуха Мглінскага п. са слоў 30-гадовай дзевіцы, зап. у 1896 г.)

Брызнули ложки у века
Пашли наши дзеуки у лета,
Маслінка, бела вутка,
Казала вясна: «Буду да ня хутка».
Маслінка, пализуха,
Працягнися, Маслінка,
Хаць да Духа

(ад той жа ў 1896 г.).

На Маслянку падпіўшыя бабы ходзяць прывязваць калодкі тым, хто не паспеў у гэты мясаед выйсці замуж ці жаніцца. Вінаваты павінны адкупляцца або гарэлкай, або грашыма.

Тут Масляніцу праводзяць больш сціпла, чым у паўночнай Расіі: узімку сялянскія клячы з нагоды дрэнных кармоў бываюць падчас так зануджаныя, што катанне нікому і ў галаву не ідзе.

Адны толькі зяці з жонкамі абавязкова на гэтым тыдні едуць у госці «ик сцю» (г. зн. да цесця).

На выгляд адносіны паміж маткай і дачкой здаюцца абьякавымі, але на справе яны маюць адна да адной самыя пшчотныя пачуцці. Асабліва калі дачка выдадзена замуж, тады яе прыхільнасць да бацькоў падвойваецца: яна станоўча марыць аб спатканні з бацькамі і чакае не дачакаецца «Маслянки».

²¹ Захавана аўтарскае напісанне слоў у двукоссі.

²² У арыгінале – «на всеядной неделе».

Вось пацягнуліся «с панядзелка» па прасёлках саначкі аднаконныя з прывязанай ззаду спінкай, у выглядзе кратачкі. Гэта едуць са сваімі мужамі «наші дачушачкі у свой родный двор, да свайго роднага татухны».

Дауно я, дауно у татухны была
И сцьезачкі и дарожачкі
Мурам зараслі
Калиною чырвонаю,
А я-ж тыя дарожачкі пратапчу,
Чырвону калину паламаю,
Я й у свайго татусячки пабываю.

(в. Жыгалкі Старадубскага п., ад 17-гадовай дзяўчыны ў 1898 г.).

Дачка матку прасіла –
Матачка майя, я негатавайя
Ниддавай ты мяне
Далёка ат сябе,
Аддай мяне у свайом сяле,
Близка для сябе.
Тиряз тры двары шырокія,
Тиряз тры сады зиліянія.
Будуць мяне биць – ты пачу́йш,
Ты, майя мамачка,
Мяне паряту́йш,
Адала ты мяне
Далёка ат сябе
Тиряз тры лясы – усё цёмныя,
Тиряз тры гары – усё крутыя,
Тиряз тры рязкі – усё глыбокія.
Будуць мяне биць – ни пачу́йш,
И ты, майя мамачка, ни нарязту́йш,
А я к табе, мамачка, ни прыду,
Тиряз лес буду йцыць, заблужуся,
Па рязце буду плысьць – затаплюся,
На гару буду йцыць – ни узыду,
Я к табе, майя матусичка, ни прыду.
Дзицятка майо! тиряз лес будзиш ицыць,
Правадничка вазьми,
Ты, майя дачушачка, ка мие прыдзи,
На гару будзиш ициць –
Цопочык вазьми,
Ты, майя дачушачка, ка мне прыдзи

(ад той жа, у 1898 г.).

Хоць Маслянка і названая «пализухой», але на самай справе ў гэтыя дні ў сялян вялікае сухаядзенне: бабы скардзяцца, што няма чым «стравы заправляць», салам – грэх, малака і масла не маецца, таму што бедныя каравёнкi яшчэ не ацяліліся. Адно толькі і берагуць яны да Маслянкі – гэта сабраны ўлетку сухі салёны тварог, які, разбоўтваючы, – кладуць у боршч, у вадкую кашу, у бульбу і ва ўсе іншыя стравы. У каго няма гэтага тварагу, тыя запраўляюць канапляным алеем. Але ў большасці няма ўжо да Маслянай ні таго, ні другога, а таму вараць «нищимницу», якая на погляд нашага селяніна зусім не недахоп. Ён есь яе прыгаворваючы, «и за тое дзякуй Богу, абы хлеб быу, а як хлебушка нема, ва идзе гора».

Косич 1901, с. 255–257. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

ЗАПУСТЫ Ў ВЁСЦЫ КАМАРОВІЧЫ МАЗЫРСКАГА ПАВЕТА

Запусты, мясаед, як правіла, надзвычай вясёлыя. На працягу тыдня перад Вялікім постам забавы і гулянкi не спыняюцца. Тады таксама ядуць найсмачней, як бы робячы запас сіл і весялосці на доўгае і сумленнае трыманне посту.

У Папяльцовую сераду ўсе забавы спыняюцца, музыка змаўкае. Гэты дзень, аднак, не праводзяць ніколькі пабожна. Пасля масленічных застолляў усё, маладыя і старыя, жанчыны і мужчыны, ідуць гуртом да карчмы «zuby połoskać»²³, а пад вечар ўсе п’яныя і ледзь трымаюцца на нагах. Маладыя ж жанчыны, якія на працягу году нарадзілі дзіця, купляюць кварту гарэлкі і нясуць сваім бабкам, каб выпіць з імі разам і разам з імі сустрэць пост. Разам з Вялікім постам у вёсцы настае цішыня; пачынаюцца палявыя работы

Jeleńska 1892, с. 76. Пераклад з польскай А. І. Ляшкевіч.

МАСЛЕНІЦА ВА ЎСХОДНІЙ БЕЛАРУСІ²⁴

Святкаванне Масленіцы суправаджаецца тымі ж катаннямі з гор, катаннем на тройках (гэта як бы развітанне з зімой, са снегам, з саннай дарогай), блінамі, што і ў Вялікаросіі; але ёсць і асаблівасці або адмыслова ўласцівыя Беларусі, або якія захаваліся ў ёй выразней.

На Аўласа, святкаванне якога часта супадае з Масленіцай, у некаторых мясцінах Беларусі спраўляецца «конское свято» – даюць лепшы

²³ Захавана аўтарскае напісанне слоў у двукосіі.

²⁴ Таксама.

корм коням, але зусім на іх не працуюць і аб'язджаюць маладых коней. Калі ў кабылы ці ў каровы ў гэты дзень пануры выгляд – гэта знак, што яна не пражыве года: ці воўк з'есць, ці акалее.

У сумежных паветах розных губерняў – у Барысаўскім, Сенненскім і Лепельскім – існуе масленічны звычай «возить бабу на почастунок». Гэта выконваюць унукі, якія або самі запрагаюцца ў саначкі і ўрачыста вязуць сваю бабу-павітуху да сябе на бліны, або прыязджаюць па яе на конях, што ў апошні час часцей практыкуецца.

У той жа мясцовасці ў панядзелак і ў аўторак першага тыдня вялікага посту жанчыны «цепляют колодки» халасцякам, патрабуючы ад іх пачастунку за тое, што тыя не ажаніліся. Калодку трэба прычапіць непрыкметна, і калі гэта выканана, то пачастунак, які складаецца з выпіўкі і закускі, павінен быць абавязкова. Чапляюць калодкі і жанатым, але гэта лічыцца адступленнем ад звычайу. Акрамя таго, кампаніі жанчын «вяжут неженатых», г. зн. скручваюць ім хусткай рукі, і ў такім выглядзе прыводзяць у карчму, прымушаючы купіць гарэлкі, мёду ці піва і закускі, і толькі тады развязваюць, калі іх патрабаванне выканана.

На Масленіцу, па вечарах, дзяўчаты збіраюцца на вуліцы спяваць «масленічныя» песні, змест якіх распадаецца на два аддзелы. Змест адной часткі: закліканне вясны, чаканне надыходу яе і палявых работ; іншы – жыццё замужняй жанчыны з яе радасцямі і нягодамі. Апошнія нярэдка спяваюцца пад вокнамі «молых», якія ў гэты «мясоед» павянчаліся. Прыводзім найбольш тыповую з гэтых песень:

На вулице дзеуки гуляли, гуляли,
Про мяне молодую гукали, гукали:
Што у мяне молодой муж лихий, муж лихий, –
На вулку гуляць не пустіу, не пустіу;
А хоць пустіу – позненько, позненько:
Усе дзевочки розненько, розненько.
А я выйду и гукну, и гукну,
Усих дзевек созаву, созаву,
Звонкаго музыку я найму, я найму
И буду гуляць до свету, до свету,
Аж до познаго абеду, абеду!
А дамоу итци баюся, баюся, –
Дзевератоньку кланюся, кланюся:
«А ты, дзевератка, – большій брат, большій брат, –
Завядзи мене до дому, до дому!»

Пошію кашульку до долу, до долу,
Дам табе хусту шаукову, шаукову».
А почуу тое лихій муж, лихій муж:
«А я табе, шельма, бок пабью, бок пабью,
До долу кашульку сам знашу, сам знашу,
Шоукову хусту сам сотру, сам сотру».

«Молодые» часам запрашаюць дзяўчат у хату і частуюць іх. Тады ў хаце яны спяваюць жартоўныя ці дакорлівыя песні на адрас прыдзірлівай свякрухі або свёкра, як бы заступаючыся за сваю былую сяброўку. Напрыклад:

На дворе бабы сядзели,
Кулаком зямлю пробіли,
Про нявесточек судзили:
А моя нявестка шельма была:
Целую клетку добра звела!
А там добра много было:
Орехова чашка круп было,
Желудова чашка меду было,
Мяшок и рагожа платця было,
В стяне иголлка больш долота і г. д.

Богданович 1895, с. 98–101²⁵. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

МАСЛЕНІЦА І ВЯЛІКІ ПОСТ

Ціха, амаль бязгучна праходзяць дні шырокай Масленіцы ў Беларусі. Можна назіраць толькі слабыя водгаласы ўсеагульнага разудалага балявання Русі. У некаторых сёлах, дзе жыхары доўгі час былі ўніятамі, сяляне часам ужываюць мясную ежу ў гэтыя дні. Бываюць і такія выпадкі (хоць рэдкія), што Загавіны адкладваюцца на аўторак першага тыдня Вялікага посту. Гэта пераважна назіраецца ў змешаных сем'ях. На мясапосным тыдні беларус наладжвае «запускі» на кілбасу і мяса. Гэтыя «запускі» цудоўныя як дзень перанасычэння скаромнай ежаю. На Запускі гаспадыні мардуюць сябе гатаваннем ежы. «То пячы, то вары, нават поту ўцерці некалі», – гавораць яны. Нельга сказаць, каб кухня беларуса ў гэты дзень адрознівалася вытанчанасцю і разнастайнасцю: ежа гатуецца звычайная, толькі багата

²⁵ А. Я. Богдановіч выкарыстоўваў звесткі з Барысаўскага, Ігуменскага, Мінскага, Слуцкага, Навагрудскага, Аршанскага, Сенненскага і Лепельскага п.

заскварваецца салам і свежыной. Варыцца капуста і квас, але такі, каб заслаўся тлустасцю: верашчака, якая павінна перапаўняцца скваркамі. Апрача гэтага, у верашчаку кладуць яшчэ дзве-тры каўбасы, так што тлушч тоўстым слоём закрывае яе зверху. Каша, куцця і крупнік павінны плаваць у тлустасці. Як прывілеяваную страву на Запускі трэба адзначыць квашаніну, ці студзень. Гатуецца яна з свіных ног, галавы і вушэй. Больш блізкія сваякі на Запускі перазываюцца і загаўляюцца сумесна. У такіх выпадках неабходнаю прыналежнасцю стала з’яўляцца «тая, што яна нараджае, яна і пахавая», г. зн. гарэлка. У агульным вячэра на Запускі не адрозніваецца асабліваю абраднасцю.

З шэрагу іншых масленічных дзён па некаторых прымеркаваных да Масленіцы звычай ў выдзяляецца чацвер. Ён носіць назву ў сувязі з імём упамінаемага «святога Уласа». У гэты дзень, паводле павер’я беларуса, першы раз павінен заспяваць жаваранак. Дарэчы, трэба заўважыць, што, паводле ўяўлення беларуса, жаваранак не вылятае на зіму на поўдзень (у вырай), а замірае да наступнай вясны дзе-небудзь ва ўтульным месцы на полі, пераважна пад мяжой. Таму ён і з’яўляецца на полі раней за іншых – як толькі адтануць межы. Ва Усялюбскай вол. Мінскай губ. на Уласа абучаюць маладых коней і быкоў (валоў). Як рэшткі масленічнай весялосці ў той жа мясцовасці захаваўся звычай наладжваць у гэты дзень «гойданку» (імправізаваныя гушкалкі) і гойдацца (гушкацца). Раней «гойданка» наладжвалася «пры браме» (пры варотах), якая вяла з двара. Цяпер (у той час, калі рабілася гэтае апісанне Масленіцы²⁶) «гойданку» наладжваюць у гумне. Гойдаюцца толькі хлопцы і дзяўчаты, прычым іншы раз бывае і пачастунак. На пытанне адносна значэння гэтага звычайу адзін селянін адказаў: «Гэта гойдаюцца ля таго, каб на той год рос лён доўгі і моцны».

Масленіца заканчваецца «запускамі» на малако, якія наладжваюцца ў нядзелю. У гэты дзень таксама бывае вячэра, толькі яна складаецца з адных малочных страў, сярод якіх значную ролю адыгрываюць сыр, масла і тварог з малаком.

У першы дзень Вялікага посту ўвесь посуд чыста вымываюць, «шаруюць вехцём і саломай». У іншых месцах яго папярэдне перад ужываннем нават загартоўваюць. У гэты дзень усе старэйшыя члены сям’і, за рэдкім выключэннем, ходзяць у бліжэйшую карчму «паласкаць зубы». Гэта «паласканне зубоў» складаецца ва ўзаемным часта-

²⁶ Заўвага А. І. Гурскага.

ванні адзін другога гарэлкай. Зразумела, падобныя справы не могуць абысціся без рознага роду непрыстойных для першага дня посту сцэн. Чысціць зубы быццам бы трэба для таго, каб выпадкова там не застаўся кусочак скаромнай ежы. Існуе даволі характэрны ў гэтым сэнсе анекдот: «Адзін цыган пытаўся ў ксяндза, ці можна есці тое мяса, што застанеца ў зубах пасля запускаў. Ксёндз сказаў, а які ж то можа быць грэх, як засадзіў ты яго ў зубы, дык усё роўна што і з'еў. Вось цыган на другія запускі ўзяў цэлы поляц (вялікі кусок сала) і засадзіў яго адным канцом у зубы – і гэтак пераначаваў. Пасля ўжо цэлы пост варыў страву з гэтым салам».

У с. Мікольск Мінскага п. у гэты дзень хлопцы па вуліцах цягаюць «калодку». Для гэтага збіраецца гурт хлопцаў, бяруць драўляны цурбан і прымацоўваюць да яго вяроўку. Адзін з хлопцаў «запрагаецца» і цягне яго па вуліцы. Астатнія, перакідваючыся жартамі, ідуць за ім. Да іх далучаюцца дзеці і шумным гуртам, не звяртаючы ўвагі на покліч бацькоў і холад, часта нават басанож, з напружанай цікаўнасцю суправаджаюць «калодку». Падышоўшы да хаты, дзе ёсць дарослая дзяўчына, хлопцы прыпыняюцца і патрабуюць выкуп за «калодку». Дзяўчына выходзіць на двор і запрашае хлопцаў зайсці ў хату. Там іх частуюць гарэлкай, прычым на закуску падаецца ў большасці выпадкаў сырая капуста. Іншы раз хлопцы жартам загрузваць «калодкаю» ў якога-небудзь селяніна выхад з хаты, і той павінен прапанаваць ім пачастунак. У такім парадку яны абыходзяць усё сяло. Не прыпыніцца з «калодкаю» перад хатай, дзе ёсць сталая дзяўчына, лічыцца вялікай крыўдай для яе.

Демидович 1895. Зап. П. П. Дземідовіч у с. Мікольск Мінскага п. (цяп. в. Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл.). Пераклад з рускай А. І. Гурскага. Цытуецца па: Земляробчы 2003, с. 142–146.

МАСЛЕНІЦА Ў ВІЦЕБСКАЙ ГУБЕРНІ²⁷

1873. Перад тым, як «возицца у Маслінку» на санках, «женки» павінны праехаць з гары на прасніцы: чым далей праедзе, тым даўжэйшы ўродзіцца лён. Калі тая, што едзе, упадзе з прасніцы, то яна не выбера льну па хваробе, ці з іншай скрушняй нагоды (Ловаж, 10 сакавіка 1871 г.).

²⁷ Захавана аўтарская нумарацыя і напісанне слоў у двукоссі.

1874. Пасля вячэры на мясныя «запысты» гаспадыня сядзе на лаву і чэша «повесмо» льну, а гаспадар, што сядзіць у гэты час пры стале, выцірае талерку кавалкам хлеба. Скончыўшы тую і другую працу, гаспадары ідуць у хлеў, дзе гаспадыня гладзіць «повесмом кажиную стачинину, а хозяин пхаіць ей у рот кывалычек хлеба, каб была гладка» (18 лютага 1878 г.).

1875. Падчас Масленіцы нельга прасці льну і пянькі, таму што працаўнікі будуць «слюніць» у працоўны час (15 лютага 1878 г.).

1876. У панядзелак Масленічнага тыдня гаспадыні не пускаюць у хату чужых жанчын і старых мужчын, каб не «щелилися и ня горбилися сыры» (18 лютага 1878 г.).

1877. Наведваючы адна адну ў чацвер Масленічнага тыдня, гаспадыні з блінам у руцэ замест «снувалкі» робяць у кожнай хаце ўзорную «снову кросан», а пасля працы п'юць гарэлку і закусваюць «снувальным блином», каб лепш падрыхтавацца да будучых кросен (Спаскае, 11 сакавіка 1870 г.).

1878. Пасля вячэры на Масленые «Запысты» пасля выхаду з-за стала сямейнікі кідаюць свае лыжкі пад стол: чья лыжка ўпадзе перакуленай і галоўкай да кута, той не дачакаецца «запыстыв придбулшаго года» (Ловаж, 12 лютага 1871 г.).

1879. Хто хоча ведаць вядзьмарак цэлай «парафіі», той павінны ў канцы вячэры на «запысты» ўтрымаць у роце кавалачак сыру на ўсю ноч, а раніцай наступнага дня высушыць і зашыць у адзенне, якое не здымаць да Вялікадня. Падчас посту ён не павінны ні з кім «витацца» ці адказваць на «вітання», пазбягаць зносінаў і паводзіць сябе так, як падчас нашэння петушынага яйка. Прышоўшы ў царкву на Вялікдзень, трэба стаць у парозе і трымаць у руках зберажоны кавалак сыру. Як толькі прамовяць «Хрыстос увасхрос», трэба адказаць, трасучы сырам: «А у мене сыр ёсь!» У тую ж хвіліну замест хустак на галовах вядзьмарак з'являцца «доёнкі», – што і выдась вінаватых. Далей за гэта, аднак, не варта ісці: калі паказаць на вядзьмарку рукой – рука ўсохне, кіўком галавы – шыя «зыкыланіць и ни разогнетца», «миргами» – скрывеюць вочы (Лянцкарон, 27 чэрвеня 1866 г.).

1880. Як у гэтыя, так і ўва ўсе іншыя загавіны нельга: а) шыць – на пальцах будуць «задеры», ці нарывы; б) прасці – згніе масла, падрыхтаванае да Масленіцы; в) часацца – куры стануць разграбаць пасевы ў агародзе, пераважна каноплі (Сямёнава, снежань 1891 г.).

1881. Хто ў гэтыя загавіны не засне да поўначы, той будзе прасыпаць спешныя працы ўлетку (21 лютага 1873 г.).

1882. «У шилывытый пыниделык тробо куваці шило», г. зн. «полоскаць зубы», каб яны хутчэй «довыкалі до пасніцы, а зрэшты, каб не зывадзіліся рыбаки мiжа зубов и у пузи» (Веліж, 25 сакавіка 1862 г.).

1883. І мужчыны, і жанчыны павінны «куваць шило» і «полоскаць зубы» па-за домам, у карчме, ці лепш – на дарозе на вольным паветры. Дзеля лепшага ўраджаю льну жанчыны павінны рабіць гэта на будучым яравым полі (Ловаж, Полацкі п., 30 студзеня 1870 г.).

1884. У «шилывытый» панядзелак зусім нельга прасці, сукаць ніткі і віць вяроўкі, каб «ни выкруціць» чарвей на капусту і сады (27 лютага 1880 г.).

1885. Хто хоча ўлетку паспяхова знаходзіць птушыныя гнёзды, павінны «широ» пасціцца ў чысты панядзелак – не есці і не піць цэлы дзень (27 лютага 1880 г.).

1886. Па надвор'і ў першыя дні першага тыдня Вялікага посту можна дакладна вызначыць надвор'е ва ўсе наступныя поры году: па панядзелку – вясны, па аўторку – лета, па серадзе – восені, па чацвяргу – зімы (27 лютага 1880 г.).

Никифоровский 1897, с. 238–240. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

МАСЛЕНІЦА Ў РЭЧЫЦКІМ ПАВЕЦЕ²⁸

Мясаяед доўжыцца, у залежнасці ад даты Вялікадня, ад чатырох да дзевяці тыдняў, пачынаючы ад Вадохрышча і да мясяпуснага тыдня ўключна, пасля якога надыходзіць сырны тыдзень – *Масьленіца*. Паляшук, будучы непісьменным, умее, аднак, паводле квадраў мясяца вылічыць, калі павінен адбыцца *Велікдзень* і толькі тады мусіць звярнуцца па інфармацыю да папа ці яўрэя, калі яўрэйскія святы здараюцца адначасова з праваслаўнымі ці пасля іх. Яўрэйская Пасха, як вядома, павінна папярэднічаць хрысціянскай паводле праваслаўнай царквы, апошняя затрымліваецца ад аднаго да пяці тыдняў. Працягласцю мясаеду найперш цікавяцца гаспадыні, бо ад гэтага залежыць большае ці меншае спажыванне сала і свініны – прадуктаў, якія больш патрэбныя падчас летніх работ, чым зімою – бо ўлетку *хадзяін гаруе, а зімою – лёжэнь, дармаед*.

²⁸ Захаваны вылучэнне і некаторыя зноскі з першакрыніцы. Гл. у ёй таксама малюнак.

– *Калі эта ў нас будзе Велікдзень?* – пытае жонка ў мужа. – *Бо парá ўжэ ведаць, сколькі недзель сяголета мясаеду.*

– *Па майму меркаваньню, здаецца, за тры дні посьле Благавешчэньня, як не памешаюць жыдоўскіе сьвяткі. Ось, я заўтра папытаю ў нашага ляндарá.*

– *Ляндáр анадоячы казаў, што іх астанні велікодны дзень у Велікую Пятніцу.*

– *Нацса, мясаеду ўсяго толькі чатыры недзелькі з палавінаю – ліха матры!*

– *Чаго ліха матры? Хвалиць Бога! А ты мо б хацеў тыжнікаў восім або дзевяць жэрці ўсё смашненькае, а ў касавіцу да ў жнівадохнуць з голаду – а?*

– *Да не ж, бо я толькі к таму ку, што Бог нероўна дзе...*

– *Бог знае, што робіць: кеб не даў мужыку посту, то б досі не было на ўсём сьвеці ні адной сьвінкі, бо ўсе згомтаў у свой воўчы кіндзюк, а пры цяжкай рабоці хаць трасцу еш.*

Дзеды²⁹ адзначаюць чатыры разы на год у дні, устаноўленьня царковаю, з удзелам яе прадстаўнікоў, якіх некалі замянялі жабракі, што ўмелі спяваць і маліцца за душы памерлых. Першыя³⁰ *Дзеды* прыпадаюць на суботу, пасля якой надыходзіць апошні тыдзень перад Вялікім поста́м – *Масьленны тыждзень* альбо *Масьленьніца*; другія – у чацвер паслявелікоднай нядзелі (*Наўскі Велікдзень*) альбо ў аўторак пасля праваднога тыдня (*Радаўніцкіе Дзеды*), трэція напярэдадні *Сёмухі*, альбо *Тройчыны Дзеды* – і чацвёртыя ў бліжэйшую суботу перад ці пасля 8 лістапада (ст. ст.) – *Міхайлаўскіе Дзеды*. Гэтая ўрачыстасьць на фоне паганскіх звычаяў выражаецца ў зборных малітвах ці кожнай сям’і асобна на могільках і дома ў малітве і бяседзе, якая складаецца, у залежнасці ад заможнасці, са сціплага харчавання і выпіўкі. На думку палешука, памерлыя заўсёды больш удзячныя за ежу і пітво, чым за ўсё іншае, менш рэальнае. Таму гаспадыні, памятаючы, якія былі ўлюбёныя стравы ў нябожчыкаў, стараюцца, каб гэтыя

²⁹ Кожны дзень, які напярэджвае *дзеды*, завуць *ба́бамі*; ён праходзіць без усялякіх урачыстасцяў (тут і далей у зносах – заўвагі Ч. Пяткевіча).

³⁰ Першымі ў годзе, бо галоўныя *дзеды* ў адной мясцовасці Палесся лічаць веснавыя, з урачыстасцямі на могільках – *Наўскі Велікдзень* альбо *Радаўніца*; а ўіншай восеньскія – *Міхайлаўскіе дзеды*; а часам зімовыя, перад масленічным тыднем, які патанае ў масле...

апошнія, пераважалі на жалобнай бяседзе – *бо як не ўгодзіш пакойнікам, то будуць сердзіца і рабіць ліха.*

Лічба абрадавых страў павінна быць *не да пары*, а дастатковая колькасць – ад трох да некалькіх; сярод іх абавязкова: а) *боршч* з буракоў ці капусты, запраўлены салам, алеем, грыбамі ці рыбой, а часам патоўчаным канапляным насеннем, б) аўсяны кісель або каша з абтоўчанага ячменю (*куцьця*) з сытою ці з макавым малаком, хоць каша бывае запраўлена і разнастайнымі відамі тлушчу, с) бліны з салам і алеем, а ў летнюю пару і са смятанаю, d) *канун*, які не лічыцца страваю, а складаецца з адной часткі мёду, дзвюх частак вады і дастатковай колькасці хлеба, паламанага на дробныя кавалачкі, альбо астуджанай *куцьці*. Акрамя таго, могуць быць мясныя стравы, пераважна са свініны, разнастайных відаў: а) кілбаса, б) *студзень*, с) запечанае мяса, d) розныя кашанкі, крывянкі і да т. п.; рыбныя: а) салёная рыба, б) сушаная, с) свежая, d) разнастайна прыгатаваныя печкуры; мучныя (акрамя бліноў): разнастайныя піражкі, *клёцкі*; і, нарэшце, салодкія рэчы, і – неад’емная гарэлка, нават і ў тых, у якіх хапае магчымасці толькі на чатыры абавязковыя стравы³¹. Падчас веснавых жалобных бясед, на пяты дзень велікодных святаў, у аўторак пасля правадной нядзелі і напярэдадні Сёмухі пералічаны вышэй спіс страў робіцца больш разнастайным, дзякуючы малочным прадуктам ва ўсіх формах, зваранымі ўкрутую яйкамі і яечняй, а таксама зелянінаю – шчаўем (*Rumex acetosa* і *Oxalis acetosella*), крапіва (*Urtica dioica*) і да т. п.

Першыя ў годзе – *зімніе* альбо *Масьленныя Дзеды*, як і апошнія – *Міхайлаўскія Дзеды*, адзначаюць аднолькава ўрачыста – увечары дома. Напярэдадні ўрачыстасці мужчыны наводзяць парадак ва ўсіх гаспадарчых будынках яшчэ больш старанна, чым перад Новым Годам, які, застаўшы непарадкі, будзе яму толькі спрыяць ажно да канца свайго тэрміну; продкам жа адсутнасць чысціні і парадку дастаўляе вялікую прыкрасць і нават гэтая схільнасць выклікае антыпатыю да нядбалых. *Дзедам трэба ўселяк спагадаць, бо ены сьвятыя госьці з таго сьвета, за намі скучаюць, бажаючы нам усякаго добра і журацца. Але настырнісь ім у чом-небудзь, то ад нас адвернуцца.*

³¹ Беларускі Календар Нашае Нівы, 1912: *Са страў першае мейсца займаў юшнік з крыві, аладкі і др., Шейн П. В.* Матэрыялы для изучения быта... Т. 1, ч. 2. С. 604. ...бліны, каша, верашчака, капуста з салам і аўсяны кісель. *Машынскі К.* Усходняе Палессе. С. 239.

Жанчыны таксама, жадаючы надаць хаце святочны выгляд, распачынаюць генеральнае мыццё і шараванне габляваных частак сцен, дзвярэй, вокнаў і драўлянага начыння, а калі атмасферныя ўмовы яшчэ спрыяюць, то і бяленне столі. Чыстку зацягваюць настолькі, што пасля спажытай вячэры рэшткі страў аддаюць свойскай жывёле, а ўсё начынне старанна мыюць і шаруюць, каб назаўтра не засталася слядоў сённяшняга дня. Нарэшце ачышчаюць ад пылу ці праціраюць абразы, вешаючы на іх чыстыя ручнікі, а часам аздабляюць іх сасновымі ці яловымі галінкамі і ягадамі каліны, якія дастаюць са стагоў сена.

У гэтыя дні, як у суботу перад Масляным тыднем, так і ў бліжэйшую суботу перад ці пасля 8 лістапада (ст. ст.) гаспадыня адначасова са страваю на звычайны сніданак, які на гэты раз падмяняецца абедам, гатуе і абрадавыя стравы на вячэру. Гэты занятак доўжыцца ажно да вечара, і як толькі пачне змяркацца, усе пасудзіны са стравамі, пастаўленыя на лаве ці на прыпечку, акурваюць жывіцаю, сабраваю на мурашніках у дзень св. Яна³² і прыносяць на стол, пакрыты свежапамытым белым абрусам. Памаліўшыся разам перад абразамі, асветленымі запаленымі васковымі свечкамі свайго вырабу, гаспадар, ці той, хто яго замяняе, прыадчыніўшы дзверы, альбо праз адчыненае вакно, запрашае памерлых за стол, прамаўляючы вядомае на ўсёй Беларусі закляцце, якое ўжо ў васьмідзясятых гады дзевятнацатага стагоддзя так раптоўна пачало знікаць, што ў канцы веку гучала ўжо толькі фрагментарна:

*Сьвятыя дзеды, просім вас,
Хадзіце, леціце (к нам) да нас
Есьці і піці, што Бог даў,
Што я для вас прыдбаў.*

Выканаўшы гэтыя цырымоніі, усе садзяцца за стол на такім аддаленні адзін ад аднаго, каб памерлы пры кожным мог заняць месца, і вячэра пачынаецца ад гарэлкі ці ад *кануну*. У першым выпадку гаспадар налівае чарку настолькі поўна, каб з яе пералілося на стол для дзядоў, і іншыя робяць тое самае; у другім – ядуць па тры лыжкі *кануну*, адліваючы з кожнай па некалькі кропель у асобную міску для

³² *Машынскі К.* Усходняе Палессе. С. 239–240; *Шейн П. В.* Матэрыялы для изучения быта... Т. 1, ч. 2. С. 613. Абодва паведамляюць, што акурванне адбываецца з дапамогаю воску, які сцякае з запаленай свечкі.

памерлых, і кожны з бяседнікаў паўтарае за ім, потым, як і ў вышэй-апісаным выпадку, частуюцца гарэлкаю. Пасля гэтага вельмі павольна ядуць супы (спачатку кіслыя): кожны з прысутных за сталом, апа-ражніўшы лыжку, кладзе яе на сталае, каб падчас пражоўвання стравы ў роце, нябачна прысутны побач памерлы меў час ёю скарыстацца. Гэта звычайны спосаб яды палешукоў; імкнучыся надаць яму абрада-вы характар, лыжку ў некранутасці пакідаюць яшчэ даўжэй. Пасля супоў ідуць: мяса, рыба, мучныя стравы, кісель, *куцьця* і салодкія ла-сункі, прычым, усе з кожнае стравы, не выключаючы і гарэлкі, па тры разы адліваюць і адкідаюць патроху ў асобную міску для памерлых, кажучы: *Нехай і ены, бедненькіе, пажывяцца, бо такі ж ждуць ад самаі сьвятой Тройцы, альбо ад Міхайла.*

Нягледзячы на тое, што кілішак падчас вячэры досыць часта пе-раходзіць з рук у рукі, адбываецца яна, аднак, у маўчанні і пры сур'ёз-ным, і парою нават у панурым настроі. Здараецца гэта тады, калі дзве ці тры сяброўскія сям'і спраўляюць Дзяды разам у гаспадара, што мае больш вялікую хату, і сярод бяседнікаў знаходзяцца хоць бы два чала-векі паважнага ўзросту, якія ўсведамляюць, што наступная ўрачыста-сць можа быць прысвечана іх ценам, і ўпадаюць у смутны роздум. Маладыя, якіх замагільнае жыццё яшчэ не так моцна палохае, адчу-ваючы прысутнасць памерлых, стараюцца трымацца сур'ёзна, каб не зняважыць іх нейкай нетактоўнасцю. Пры гэтым выгляд сумна задум-менных старых так бянтэжыць усіх, што яны падымаюцца ад стала, не прамовіўшы ні слова.

Іншым разам пад канец вячэры бяседнікі ажыўляюцца, хвалячы добрыя якасці памерлых, расказваючы пра шмат ужо чутыя, вядомыя ўсім эпізоды з іх жыцця, не мінаючы нават нейкіх камічных здарэн-няў. Усё гэта ўносіць ажыўленасць, але такі настрой нядоўга пра-цягваецца, таму што пад уплывам успамінаў урачыстасць заканчваецца жаночым плачам і галашэннямі, *бо негодзі пакойнічкам, бы, начэ нейкім старцам, кінуць то сяго, то таго па крошчэцы да брызнуць па капельцы гарэлкі, а трэба і наплакаць, і пажалаваць, то і ены за нас не забудуць.*

Па заканчэнні вячэры гаспадар прыадчыняе дзверы, хрысціцца тры разы і тры разы напайголасу прамаўляе: *а кыш!*, адначасова за кож-ным разам махаючы наводлег праваю рукою, што павінна замяняць раней прамоўленае закліцце (*выганка дзедоў*):

*Святые дзеды
Злеталіся сюды,
Есьці – пад’елі, піць – напіліся.
Чэсьць і слава вам,
А цепер скажыце нам,
Чаго вам трэба?
А лучшей леціце да неба!
Акыш, акыш, акыш!*

Са стала не прыбіраюць ажно да раніцы, а толькі рэшткі з’едзенага і ўсе злеўкі ставяць у місках на вокнах для дзядоў, якія спазніліся на вячэру. *Як мы журымся за сваіх дзедоў, то нашы дзеці, бачыўшы ета, можэ і нам, небожчыкам, калісь пакінуць крошэчкі.* Дзверы ў сенцы пакідаюць недамкнутыя на палец аж да першага спеву пеўняў, і тым часам услухоўваюцца ў прывідныя шорахі і шэпты, якія сыходзяць ад прыйшоўшых памерлых. Выключна ўражлівыя адзінкі нярэдка выразна чуюць водгаласы іх крокаў, трэск лавы і сталоў пад цяжарам гэтых гасцей, а таксама чмяканне языкамі пры спажыванні пакінутых рэштак; адна такая асоба часта намаўляе ўсю сям’ю. Назаўтра, калі прыбіраюць пасля ўчарашняе вячэры, нікога не дзівіць, што ўсё засталася некранутым, хоць чуваць была прысутнасць едакоў; на пытанне, чаму так атрымалася, адказваюць: *Дзеды прыходзяць невідкамі, дак ні іх сьледоў не пабачыш, ні таго, што ены робяць.*

Масьленныя Запускі прыпадаюць пасля Дзядоў на нядзелю, але з назвы *масьленныя* не вынікае, што ў гэты апошні дзень *мясаеду* елі толькі малочнае; большасць палешукоў на некалькі дзён перад апошнімі днямі Масленіцы закалваюць адкормленага кабана, каб з яго вантробаў і крыві зрабіць вячэру, як падчас свят Ражства Хрыстовага, і нават яшчэ лепшую, калі гаварыць пра стравы і выпіўку. Паколькі такія аказіі здараюцца чатыры разы на год, то, аднак, гледзячы на тое, што гэтым разам давядзецца развітацца з усім *скаромным* ажно на сем тыдняў, багацейшыя гаспадары, акрамя кабана, забіваюць свойскую птушку і парасят, гэтак, як і на Вялікдзень, кажучы: *Чым будзем разгаўляцца на Вялікдзень, тым сягоня загаўляймся.*

– *Адзін мужык, багатыр, вельмі ўжэ разпатвораны ад розкашы, так як то кажучы за сытую таварыну, што лой ішкуру дзерэ, або за каня, што авёс у сраку коле, пашоў к папу да й пытаецца:*

– *Чы можна, бацюшка, з’есьці тое, што посьле Запусак у зубах астанеца, чы не грэшно?*

– Можна – кажэ бацюшка – за эта ніякаго грэху не будзе.

Вернуўшыся да дому, кажэ сваей жонцы:

– Нехай наш найміт заколе другое парася, а ты спечы, бо на вечэру прыйдзе к нам бацюшка ў госьці.

– А як не прыйдзе, то хіба сабакам аддасі, бо мы самі усяго не з’едзім, а заўтра ж есьці грэшно́.

– Як не прыйдзе, то я знайду, што зрабіць.

Бацюшка, ведамо, не прышоў, бо за этае і ніякай гутаркі з ім не было, а тагды мужык, лягаючы спаць, узяў парася зубамі за хвосцьцік, да й так перэначаваў. Назаўтра настаў Масьленны тыждзень, усе едзяць нескаромнае, а ён, не шманаючы на нікога, жрэ сабе парасяціну, бо ена асталася ў яго зубах посьле запусак, дак можна есьці.

Масьленны тыждзень альбо Масьленьніца (а на паграніччы Чарнігаўшчыны часам кажучь пад расійскім уплывам *Масьленная недзеля*) надыходзіць у панядзелак пасля Запустак і лічыцца напалову святам, а, у прыватнасці, ад чацвярга па нядзелю ўключна, у дні, калі можна выконваць толькі самыя неабходныя работы, але без ужывання любых вострых прадметаў, гэтаксама, як і ў святыя вечары падчас Калядаў. Гэта сапраўдны карнавал: хоць і нядоўгі і пазбаўлены любімай *сьвінінкі* і *саланінкі*, аднак іх недахопу нават найвялікшы гурман і абжора не адчувае, дзякуючы дастатку пухлых бліноў з грачанае мукі, якія плаваюць у масле, а таксама клёцак і разнастайных піражкоў з сырам, таксама шчодро залітых маслам. Малочны прадукт у гэтым выглядзе не надта свежы, але, добра закансерваваны летам, вельмі доўга нічога не губляе ў сваёй вартасці. Пры нерацыянальнай гаспадарцы палешука дойнае карова зімою лічыцца вельмі рэдкай з’яваю, не кажучы ўжо пра слабы надой, што нават сцвярджаецца ў прыказцы: *Мілаго госьця зімою частуюць малаком, а весною медам*. Таму гаспадыня, якая ў гэты час, апроч салёнага сыра і масла, можа мець яшчэ і свежую смятану да бліноў, вельмі гэтым ганарыцца. Зрэшты, дзеля разнастайвання абрадавых страў служыць свежая рыба і печуры, засмажаныя на масле ці на алеі, якіх было поўна ў шматлікіх багністых рэчках і азёрках пасярод балот перад іх асушэннем. Акрамя гэтага, над усім пануе гарэлка, не толькі проста з карчмы ці з бровара, але і палепшаная дома. Пасля гэтага тыдня хваробу страўніка атрымліваюць часцей, чым падчас іншых свят на працягу году, пра што лепш вядома ў памешчыцкіх дварах, якія заўсёды давалі па просьбе сялян рыцынавы алей і іншыя лекі.

Пасля гэтага ладзяць гульні і забавы, магчымыя ў гэтую пару году; удзень моладзь робіць *каток* на лёдзе альбо на снезе, а калі здараецца хоць невялікая адліга, то бавяцца ў снежкі – у гэтай забаве часам бяруць удзел і старэйшыя, а там, дзе ёсць узгоркі, робяць сумесны з'езд з іх на саначках, пры гэтым дзяўчаты спяваюць:

*Масльеньніца дарагенька,
Павазі нас харашэнька:
Па беламу сырочку,
Па зелёнаму барочку...*

У іншай песні робяць закіды *Масляніцы*, што не спрыяла ім у замужжы:

*Масляніца міла
Дзевак падманіла,
Хлопчыкі гулялі,
А замуж не ўзялі...*

Вечарамі разыгрываюць маскарад, які не падобны ні да адной з камедый, дзе некалькі постацяў аб'яднаныя агульным сюжэтам, хаця б як у навагодняй казе; кожны ўсё робіць індывідуальна, без усялякага гурту, паасобку выступаюць у імправізаваных ролях, як, напрыклад: Дзед, Смерць, Цётка Масленіца, Чараўніца, Чорт і падсвечаны ліхтаром чэрап (*мертвецкая ліхтарня*).

Дзед (Дзед Мароз). Апранаецца ў яго вышэйшы ва ўсёй вёсцы хлопец, гэтаксама, як і ў навагоднім абрадзе, але валасы і бараду мае значна даўжэйшую. Ён, незапрошаны, з'яўляецца на вечарынку да дзяўчат падчас нейкай забавы ці гульні і, скардзячыся на холад, і кожную з іх, па чарзе, просіць дазволу пасядзець каля яе: *Мая галубка, мая саколка, нехай жа я каля тебе паседжу да пагрэю свае старэнькіе костачкі*. Калі ўсе адмовяць (што найчасцей і бывае), то Дзед мусіць неадкладна сысці, бо калі ён гэтага не зробіць, то дзяўчаты агульнымі намаганнямі выкінуць яго з хаты і запазуху напіхаюць столькі снегу, колькі змесціцца. Таму таварышы пільнуюць на вуліцы, каб у крытычны момант стаць на яго абарону, але часамі здараецца і пры ўваходзе Дзедзі ў хату ўцякаюць, пакідаючы яго на шчаслівую долю.

Смерць (Цётка Касьцея альбо Кастамаха). Апранаючы хлопца, пакрываючы яго ад шыі да ступняў старым радном і накладваючы маску з бярозавай кары, але на гэты раз, таксама, як і пры іншых жартах,

акрамя дзеда з казой, белым бокам навыварат, каб на гэтым фоне выразней падкрэсліваліся ўсе размалёўкі і стракатасці вугалем. Да галавы прымацоўваюць валокны канаплі ў якасці доўгіх, да пояса валасоў, а ў руку даюць штучную касу. З'яўленне такога страшыдла пасярод вясёлай моладзі выклікае замяшанне і пярэпалах не толькі роблены, але і сапраўдны. Дзяўчаты і нават старэйшыя жанчыны з пранізлівым крыкам уцякаюць, але гора цётцы Касцеі, калі насуперак чаканню якойсьці з вясельных нявест удасца ўзбунтаваць усіх астатніх супраць няпрошанага госця, бо тады справа вырашаецца на снезе гэтак, як і з Дзедам Марозам, да вялікай радасці пераможцаў. Часамі такі *шалалют* раптоўна заходзіць у першую лепшую хату і палohaе такой неспадзянкаю жыхароў, то зняцкаку высоўваецца з укрыцця, каб заступіць дарогу нейкаму гурту ці асобнаму мінаку, што выклікае пракляцце на «нячыстую сілу».

Цётка Масьленьіца. Вострая на язык *маладзіца* прыбіраецца ў белую сярмягу ці ў новы белы кажух і, прыладзіўшы сабе з фарбаваных на белае канпель валасы настолькі доўгія, наколькі дазваляе ўжытае дзеля гэтае мэты валакно, ходзіць ад хаты да хаты з кубельцам, нібыта поўным сыра з маслам, як сімвал Маслянага тыдня, выпраўляючыся частаваць гэтым усіх; але на самой справе толькі збірае даніну за свае баечкі і дасціпныя анекдоты.

Чараўніца (ведзьма) выступае з раскудлачанымі валасамі і ў масцы з бярозавай кары, дзівакавата спярэшчанай вугалем. Уваходзячы да каго-небудзь, яна трымае ў руцэ хлебную лапату, робячы выгляд, што заляцела на ёй праз комін. Яна вымушана як мага хутчэй выбірацца, нягледзячы на запэўніванні, што на гэтым тыдні яна не можа зрабіць нічога дрэннага, і калі пасля атрымання належнае даніны яна працягвае сваё знаходжанне, яе абліваюць памыямі, лічачы гэты сродак як найбольш эфектыўны нават супраць сапраўдных ведзьмаў.

Чорт. У яго постаць прыбіраюцца надзвычай рэдка, баючыся заклікаць такім чынам у хату сапраўднага сатану, якога нельга будзе пазбыцца: *Чалавеку не можна прыкідацца чортам, бо зараз прыстане справядлівы чорт, катораго нічым не выкурыш.* Можна пераапрагнуцца ў чорта спецыяльна з той мэтай, каб у яго абліччы пайсці да найвялікшага ворага і, помсцячы, прадказаць, што той будзе мець сапраўднага чорта. Да чорнай кудлатай шапкі, якая завецца *кучма*, прымацоўваюць два казіныя рогі альбо штосьці падобнае да іх, пашытыя

з чорнага сукна і выпханыя, апранаюць кажух, вывернуты воўнай наверх (пажадана чорны), а твар і рукі фарбуюць сажаю з тлушчам.

Мертвецкая ліхтарня. З гарбуза велічынёю прыблізна галавы чалавека пасля адразання з боку кветкі каля адной пятай часткі ўсёй яе даўжыні выразаюць з дапамогаю аднаручнай *склобкі*, пакідаючы толькі як мага танчэйшую цвёрдую скарынку, у якой праразаюць дзіркі, нібы два вокі, нос і губы з зубамі. У ніжнюю дзірку гарбуза ўстаўляюць драўлянае дэнца з запаленай васковай свечкай, а карэньчык зверху служыць рукаяткаю пры нашэнні гэтага ліхтара. Полымя свечкі слаба асвятляе ўсю тонкую шкарлупіну, і на гэтым фоне яскрава выдзяляюцца ўсе адтуліны, робячыся падобнымі да галавы мерцвяка. Яна служыць для таго, каб падурыцца падлеткам падчас цёмных вясеньскіх вечароў; на Масляным жа тыдні яе, каб папужаць, выкарыстоўваюць і старэйшыя дзецюкі. *Штукар* альбо *шалалут* носіць яе з запаленай свечкай пад крысом, каб неспадзявана паказаць яе каму-небудзь спатканаму, які заўсёды мусіць сплюнуць і прабурчэць: *Згінь ты, прападзі, нечыстая сіла!* Паказваюць яе, таксама знянацку, праз вакно сабраным у хаце на вечарынцы. Іншым часам падлеткі сумесна падпільноўваюць паблізу могілак людзей, што вяртаюцца познім вечарам з кірмаша, каб ім раптоўна паказаць ліхтарню, стварыўшы хвіліннае замяшанне.

У апошні дзень гэтага тыдня, у нядзелю, дзяўчаты – гуртамі ў вялікіх вёсках, а ў малых – усе разам робяць выправы да хлопцаў. Спаткаўшы аднаго ці некалькіх разам мінакоў, расцягваюць перад ім чырвоную *акрайку*, што з'яўляецца заклікам адкупіцца за змарнаванне вясельнага сезона: *Не пажэніліся, дак нехай жэ за тое плацяць.* Гэты штраф настолькі малы, роўны некалькі грошаў, называлі некалі *адчэпнёе*; кажуць: *Трэба даць дзеўкам адчэпнёга, нехай не лезуць у очы*, але часта бывае такі значны, што дастатковы на *ігрышчэ*.

Старэйшыя на працягу ўсяго тыдня, акрамя яды і выпіўкі, а таксама кармлення і паення свойскай жывёлы, гуляюць у карты, але ніколі на грошы, а толькі каб забіць час; зрэшты, раней ніводзін паляшук нават не ведаў, што можна гуляць на грошы, а толькі пасля прыгону, дзякуючы знаходжанню ў войску і ў турмах, ён даведаўся пра гэта і пра шмат якія іншыя дасягненні. Толькі ў апошні дзень, які завецца *Запускі*, ён увесь час прысвячае празмернай ядзе і выпіўцы, часта аж да страты прытомнасці.

Пасля апошняй вячэры гаспадыня старанна мые і шаруе ўсё кухоннае начинне, дагэтуль ужыванае, і выносіць яго ў камору, дзе яно застаецца некранутае ажно да велікодных святаў, а памыі, разам з рэшткамі вадкіх страў, вылівае ў памыйніцу. Затым як найстаранней вымятае хату, а смецце і розныя ападкі ежы выносіць на вуліцу і кідае на вязку саломы, загадзя прынесенай кім-небудзь з сямейнікаў. Тады гэтую салому ўрачыста падпальваюць, а калі яна згарыць дашчэнту, кажуць: *Шабáш! Масьленьніца згарэла!*

Велікі пост

Адносіны палешука да постаў, якіх у годзе, акрамя серад і пятніц, бывае аж чатыры доўгіх – ад двух да шасці тыдняў, не заўсёды аднолькавыя. Вялікі пост прызнаюць за найважнейшы, *бо то свьяты Хрыстоў пост: на ём гавеюць хрышчоныя людзі*. Таму, выдзяляючы яго, не ядуць ніякае рыбы на першым тыдні, каб цяжка не саграшыць, а ў стравы дадаюць вельмі малую колькасць алею, часцей жа ежу зусім не запраўляюць (*нішчымно*), здавальняючыся грыбамі.

– *Што мы*, – пытае гаспадар, – *будзем сягоня есьці ў абед?*

– *Боршч з грыбамі*, – адказвае гаспадыня – *і камы з макам*.

– *Наўса, сала патáла, а масла пагасла?*

– *Эгэ ж, эгэ ж, а цепер лопай боршчык з грыбамі і дзержы езык за зубамі, штоб не грэшыў Богу перэд свьятым гавеньнем*.

– *Чым жа мой езык так вельмі грэшыць?*

– *А тым, што спамінае за сала да за масла замест таго, штоб добра ўчкуром сціснуць пуза, каторае за мясаед і за Масьленьніцу раздулося як трыбух і надворнаго кабана ад зелья*.

– *Ну, шабáш! Учора Масьленьніца згарэла, дак нёчаго балдакаць*.

– *А то ж, а то ж! Ты б мо хацеў, штоб за твае бэзбожжэ тебе па галоўцы паглядзіць, а?*

Пяткевіч 2015, с. 154–164.

МАСЛЕНІЦА Ў КОБРЫНСКІМ ПАВЕЦЕ³³

На Масленым тыдні ў нашых сялян не бывае ніякіх ні гулянняў, ні катанняў, словам, нічога такога, каб рэзка вылучала гэты тыдзень з шэрагу іншых тыдняў. Праўда, у некаторых месцах на Масленіцу пякуць бліны, але не святкуюць ні аднаго дня. Толькі ў с. Спорава

³³ Захавана аўтарскае напісанне слоў у двукоссі.

Кобрынскага п. існуе даволі камічны звычай ушаноўваць на Масле-ным тыдні бабу. Гэта ўшанаванне адбываецца ў «тлустый четверг». «Внуки» збіраюцца натоўпам да сваёй бабы (жанчыны-парадзіхі, у якіх баба прымала дзяцей пры іх нараджэнні, у адносінах да гэтай бабы завуцца ўнукамі), урачыста выводзяць яе з хаты, садзяць на сані і самі возяць, катаюць яе па сяле з шумам, рогатам і песнямі. Баба не толькі не крыўдзіцца на іх за гэта, але лічыць гэта за вялікі гонар і ганарыцца гэтай пашанай. Пакатаўшы бабу па сяле, вязуць яе ў карчму, на частаванне. Там, акрамя багатай выпіўкі, пры якой выказваюцца бабе розныя зычэнні, і розных закусак, абавязкова вараць яшчэ «селянку». «Селянка» гатуецца так: у гаршчок наліваюць смятаны, кладуць масла і вараць на агні, памешваючы, пакуль не злучыцца смятана з маслам. Потым выліваюць у міску, крышаць яшчэ туды трохі падсохлы сыр і «селянка» гатовая. Пачаставаўшыся ў карчме на славу, унукі зноў саджаюць бабу на сані і тым жа парадкам вяртаюць яе па месцы жыхарства. Гэты дзіўны звычай, здаецца, існуе толькі ў адным с. Спорава. У іншых сёлах і вёсках нічога падобнага не бывае.

Загавіны перад Вялікім постама суправаджаюцца багатай выпіўкай і шумным баўленнем часу. Многія сяляне даюць «зарок» не піць на працягу посту гарэлкі, некаторыя з сялян, а ў асабліваасці ж з сялянак, даюць зарок пасціцца па серадах і пятніцах Вялікага посту «щирым постом», гэта значыць нічога не піць і не есці па гэтых днях да вячэрняй зары. Гэтыя «зароки», да гонару іх трэба сказаць, выконваюцца імі свята і непарушна.

У панядзелак, першы дзень Вялікага посту, у нас яшчэ і да гэтага часу робяць «полоскозуб». Сяляне раненька збіраюцца ў гэты дзень у карчму і там п'юць. Акрамя гэтага ў сяле Гошчава ў гэты ж дзень даволі арыгінальны звычай. Хлопцы, сабраўшыся гуртам, бяруць ступу, у якой звычайна таўкуць куццю, абвязваюць яе ніжняю частку вярхоўкай і цягаюць яе па вуліцы. Параўняўшыся з домам, дзе ёсць паўналетняя дзяўчына-нявеста, заходзяць туды, ставяць сярод хаты ступу і там сярод жартаў і смеху імкнуцца захапіць якую-небудзь рэч, якая належыць дзяўчыне: хустку, чаравікі, пояс, світку і інш. Здзейсніўшы такі захоп («грабеж»), кладуць яго на ступу і працягваюць свой драпежніцкі набег са ступай гэтак жа на іншыя хаты з нявестамі. Ступа гэтая служыць як бы дакорам дзяўчатам, якія не выйшлі замуж у мінулы мясэд, калі ў нас пераважна бываюць вяселлі. Падобны ж

звычай мы сустракаем і ў некаторых іншых гарадах (у Варшаве, Гродне. Там у гэты ж дзень маладыя людзі на вуліцы непрыкметна падвешваюць на шпільку ззаду да сукенкі спадарычнам калодачкі, лялькі і інш). Сабраўшы прыстойна розных «девоцкіх» рэчаў, «грабежей», хлопцы нясуць іх у карчму і туды прыходзяць дзяўчаты выкупляць свае рэчы. Groшы, атрыманыя хлопцамі за «грабежы», ідуць на агульны пачастунак. Тут бывае папойка, шум, гам і танцы. Сёлета здарыўся такі выпадак, што, мабыць, знішчыць гэты звычай. Падчас папойкі чатыры хлопцы зацягнулі адну прыгожую дзяўчыну ў асобны пакой і там згвалцілі яе. Бацька завёз яе да лекара і навіў следства. Следчы зрабіў на месцы здарэння дазнанне і гэтых чатырох вінаватых накіраваў да суда ў паліцыю.

Шейн 1902, с. 381–382. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

МАСЛЕНІЦА Ў ГРОДЗЕНСКОЙ ГУБЕРНІ³⁴

«Волосье» святкуецца ў чацвер на Масленым тыдні. У гэты дзень у вёсках і сёлах з самай раніцы ў кожнай хаце гаспадыня гатуе багата мяснога, а гаспадары сем'яў назапашваюць гарэлку і запрашаюць родных на частаванне. Потым бабы і мужчыны блукаюць з песнямі па сяле.

У гэты дзень усе павінны валачыцца ўздоўж вёскі, каб зарадзіў доўгі валакністы лён і каб вялася жывёла.

Нельга не бачыць у гэтым звычай і водгук старажытнага святкавання ў гонар Воласа.

У нядзелю на Масленым тыдні кожная гаспадыня імкнецца згатаваць да вячэры як мага болей мясной ежы. Смажыцца кілбаса з яечняй, гатуецца студзень, падаецца скрылямі сала, гатуецца кумпяк, сыр у масле і г. д.

Гарэлка таксама абавязковая на вячэры.

Пасля поўначы ў гэты дзень мясное ўжо не ядуць.

У першы панядзелак Вялікага посту сяляне «полошуть зубы», г. зн. п'юць, хаця пасцяць. Гарэлкі п'юць шмат, каб прамыць рот і зубы ад мясной ежы. Невыкананне гэтага звычайу лічыцца грахам. Гэты панядзелак завецца «полоскозубом». Часта паласканне зубоў працягваецца і ў аўторак, што адбываецца ад жыцця побач з католікамі, у якіх у гэты дзень загавіны.

Романов 1911, с. 35–36. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

³⁴ Захавана аўтарскае напісанне слоў у двукоссі.

МАСЛЕНІЦА Ў ГОМЕЛЬСКІМ ПАВЕЦЕ³⁵

11 лютага, у дзень Уласія – апекуна быдла, святкуюць і не працуюць.

Тыдзень мытніка і фарысея завецца «Усеядною, Усерадною, Сплошною». Звычайна суправаджаецца заваямі, пра якія на пачатку тыдня кажуць: «Ета Усеядная ў госьці едя!». А ў канцы тыдня: «Ета из гастей Усеядная едя!».

Масленічны тыдзень, ад панядзелка да нядзелі, праводзіцца шумна. Па вечарох у гэты тыдзень таксама не працуюць. Ходзяць адно да аднаго ў госці, а моладзь паўтарае каляднае ігрышча. Удзень усе лічаць за абавязак пакатацца: адны на саначках, іншыя на ледзяшах, якія высыкаюць на рацэ ці замарожваюць у кадцы, у якіх потым высыкаецца ўвагнутае сядзенне і з краю прасвідроўваецца распаленым цвіком адтуліна для вярочкі, за якую лядзяш зручна ўзвозіць на горку, трэція катаюцца на перакулёных, злёгка падморожаных лавах ці простых дошках. Добрыя гаспадары ў дні Масленіцы абнаўляюць сані. Для гэтага новыя сані усягваюць на горку, там на іх сядзе чалавек 20–25, і вобчас ляцяць з гары. Толькі такія сані і будуць потым лёгкія на хаду. На Масленіцу ж аб'язджаюць упершыню і жарабят, якія дасягнулі трохгадовага ўзросту. У чацвер на Масленіцу мір-грамада наймае пастуха. У апошнія дні Масленіцы ў суботу і нядзелю, катаюцца на конях, прыбраных стужкамі, са званочкамі і шаргунамі. У гэты час спяваюць песні, крычаць, гігікаюць. Некалькі песень ніжэй³⁶.

У нядзелю, на загавіны, скаромнае ядуць толькі рана ранкам. Пасля гэтага моляцца Богу і просяць адно ў аднаго даравання, прытым дзеці кланяюцца бацькам у ногі.

На другі дзень гаспадыні выварваюць увесь посуд і абед даюць посны і вельмі сціплы: сырую капусту, адварную бульбу з соллю – і ўсё. Рыбы не ядуць. Гарэлкі таксама нельга піць, але там, дзе праваслаўныя кантактуюць з католікамі, яны пры поснай ежы «палошчуць зубы» гарэлкай да аўторка – каталіцкіх загавінаў. З прычыны заганаці такіх паводзінаў тыя, хто п'юць, тлумачаць свае паводзіны жаданнем, «каб іх змеі не кусалі».

Падчас посту зусім нельга спяваць песні, акрамя дня Благавешчання, калі трэба «гукаць вясну».

Романов 1912, с. 136–137, 141. Пераклад з рускай А. І. Ляшквіч.

³⁵ Захавана аўтарскае напісанне слоў у двукоссі.

³⁶ Песні распарадкаваны па адпаведных тэматыцы раздзелах зборніка.

МАСЛЕНІЦА НА ВІЦЕБШЧЫНЕ³⁷

Апошні тыдзень перад Масьленкай завецца «рабой нядзеляй»; па народным тлумачэньні завецца ён так таму, што ў гэты тыдзень дазваляецца есьці малако і мяса, ня пільнуючы пастоў – серады і пятніцы; на масьянку-ж ва ўсе дні ядуць толькі малочнае ня ўжываючы мяснога (зап. у 1919 г. у в. Крутое Вязьмёнскай в. Веліжскага п.).

Апошні тыдзень «месаеда ці свядзьябніц» перад масьянай у Суражскім павеце завуць «масьлянымі зягвянамі». У гэты дзень трэба кожнаму есьці як мага болей мяса і сала.

У пятніцу на Масьленай гаспадары езьдзяць на кірмаш у суседні горад ці мястэчка для закупкі розных гаспадарчых прыладаў. У апошні дзень Масьленіцы – нядзелю – трэба есьці сем разоў, па ліку тыдняў у Вялікім пасту, а адвечарам сям'я ў поўным складзе павінна загаўляцца. Пасьля вячэры са стала нічога не ўбіраецца, а ўсё пакінутае на стала перш закрываецца абрусом, а потым хутрай з вывернутаў уверх воўнаю; так робіцца для таго, каб увесь год у сям'і не было сварак. Кожны прыкмячае пакінутую на стала сваю лыжку, а на другі дзень глядзяць – чья лыжка перавернецца, той у гэтым годзе павінны памерці (зап. у 1920 г. у в. Кашавічы Кашавіцкай в. Суражскага п.).

Вечары на масьленым тыдні завуцца «сьвятымі вечарамі». У дзень працаваць у гэты тыдзень дазваляецца, а ў вечары – нельга. Гульні робяцца галоўным чынам дзяўчатамі і хлопцамі. Яны «іграюць песьні, хараводы водзюць»... Жанатыя мужчыны і замужнія жанчыны ўдзелу ў гульнях не прыймаюць ніякага; яны сьпяць, гавораць, ядуць... Больш рухавыя заняткі ім не дазваляюцца. Прычым есьці можна толькі страву малочную і бліны.

Першы дзень посту завецца «крывэй панядзелак». У гэты дзень пост, але гульні хлопцаў і дзяўчат не забараняюцца; яны толькі прыймаюць некалькі іншы характар; моладзь у гэты дзень з песьнямі ходзіць па суседніх вёсках (зап. у 1919 г. у в. Гарадзец Будніцкай в. Веліжскага п. са слоў непісьменнай маладзіцы (у дзяз. Якаўлевай).

Моладзь ходзіць на ігрышчы, зьбіраецца на вуліцы, дзе гуляе ў розныя гульні, сьпявае песьні і езьдзіць на санках з гары; прычым санкі абавязкова трэба ўкрасці ў якога-небудзь суседа; дзеці езьдзяць з гор на «маразянках», якія робяцца такім парадкам: старое рэшата

³⁷ Захавана арфаграфія і пунктуацыя аўтара ў асноўным тэксьце, удакладненыя па іншых частках выданьня пашпарты запісаў даюцца ў дужках.

пераблутваецца ўнізе вярхоўкай, накладваецца ў яго розных ануч, атрэп'я ат ільну, кароўяга гною і сьнегу, потым некалькі разоў рэштата паліваецца вадою і «маразянка» гатова.

У некаторых месцах час праводзіцца за загадваньнем загадак, напрыклад, такіх: «яшная пасьцеля, залезный ток, сьвіней піраскок» (блін, скаварода, подмазка) (зап. у 1914 г. у в. Арлоўка Струнскай в. Полацкага п. са слоў непісьмен. дзяўчыны).

У некаторых месцах на масьленым тыдні моладзь спальвае ахапак саломы, але гэты звычай выходзіць з ужываньня.

Песьні, якія сьпяваюцца на Масьленым тыдні ў Сеньненскім і Вяліскім паветах, завецца «Масьленка».

У Полацкім павеце ў чацьвер на Масьленым тыдні замужнія жанчыны і дзяўчыны «спраўлялі Ўласа». У сані, увабраныя папяровымі кветкамі, садзіцца гаспадыня якога-небудзь двара; санкі абкружаюцца жанчынамі і пасаджаную з песьнямі вядзучы па вёсцы. Конь і збруя таксама ўбіраюцца папяровымі кветкамі; іншы раз санкі цягне ня конь, а жанчыны, і ўсіх мужчын, якіх яны сустракаюць на сваім шляху, жанчыны паднімаюць на «ўра», за што тыя павінны плаціць грошы. Сканчваецца сьвята п'янствам. Улас іншы раз бывае перад Масьленай, а іншы раз пасья (зап. у 1913 г. у в. Іванова Вазнясенскай в. Полацкага п. ад Надзеі Шлюбскай 1863 г. н., пісьмен.).

Сяляне Вяліскага п. у так кажучы аб гэтым сьвяце: «Бабскій Ўлас, бабы гарэлку п'юць, п'юць, скачучы ды крицаць ўсю ноч» (зап. у 1915 г. у в. Шаршні Усвяцкай в. Веліжскага п.).

Шлюбскі 1927, с. 60–63.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ СУРАЖ ВІЦЕБСКАГА РАЁНА

Масьленка. Эта зімні празнік.

Радзяцца в зверей, чаще всего мядзведзі: выворачівают шубу, ходзят. Цыганамі – эта певчая група. Раньшэ вот немножка хадзілі, бывала. Каса... піла і всякіе інструменты сельскага хазяйственыя все ў ніх пают. Раньшэ, папа расказывал, у нас была большая хата... і туда сабіралісь эці ряженые і напуцтвія давалі – і маладым, якіе-та дажа падаркі знаменацельныя ані делалі там, тожа вручалі ім.

[Дарослыя сустракаюць Масленіцу, дзеці – не]³⁸, качаюцца [ў] сьнегу, на салазках каталісь, на вазках. Раньша дзелалі [са снега горы]. Дамá ўкрашалі [ёлакамі]. [Загадваюць] на сужанага-ряжанага, [калі

³⁸ У [квадратных дужках] даюцца пытанні і ўдакладненні збіральніка.

катаюцца з гор], песні паюць і всякія чудацества тварят. Загадкі загадываюць. Едут двое саней, адні крiчат адні загадкі загадываюць, патом наабарот.

АІМЭФ. Мг. 20-89-24/б, № 17³⁹. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Сураж Віцебскага р-на ад Яўгеніі Лявонцеўны Андрэвай, 1916 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ДРАЗДЫ ВІЦЕБСКАГА РАЁНА

Ну, Масьленіца цэлую нiдзелю... [Пятага марта начался пост] А вот назад сем дней адшчатаць. [І будзе Масленіца?] Да. [А как называецца ў вас эта недзеля Масьленічная?] Місаедная. [А как считаецца, эта зiмні празнік, Масленіца, ілі весенні?] Ну канешне, зiмні, зiмні, зiмні. Масьленіца зiмні. Ну, Масьленіца – яна ж не ў чысьле, яна ж по М’ясаiдзе. Вот Раждзяство ўсягда сядзьмога. А Місаэд гэты бываець і шэсьць нiдзель, і восiм нiдзель, і дзесяць. Дзiсятая Масьленіца. Дзев’яць нiдзель Місаэду, а дзiсятая – Масьленіца. Вот сёлета была восем нiдзель эта, М’ясаедзь, а дзiвятая была Масьленіца...

[А якія блюда на Масьленіцу гатовяць?] Ну, блiны большэ. Я дык умею песьню пра блiны, магу вам сьпець. Ну, вот эта на Масьленіцу:

Як на Масьленый нiдзелі мы блiночкаў зыхацелi⁴⁰...

[А блiны, твораг пасля Масленіцы астаюцца, куды iх дзевалi?] Раньшэ я ж не знаю, куды iх дзевалi. Эта как у старiну было, што ня елі ж тады. Я ж не знаю, куды. Масьленіцы ж, бывала, во улётку тут пост быў, дык сабiраюць ды вот тады тока на Масьленіцу сыдуцца ядут. А цепер жа дужа не сабiраюць.

Ну, вот у нас называецца «шыла кувалi», вот эта ў нас «шыла куваць». Вечарам сабiраемсь, во ўсю недзелю, каждую недзелю, бывала, iдзём шыла куваць. Вот сёдня вечар гуляем, назаўтра дзень падходзiць, і з панедзельнiка (гэты Крiвэй панядзелак) начынаецца ў нас і да субоцi. І ў васкрасеньне ўжэ Загавiны. Танцы там, паюць песьнi, iграюць, вот як. Толька танцы, музыка, бабы паюць.

Ну, так бываюць шуткi, дык там яны то якiм-небудзь то салдатам надзенуцца, нет там баба, ды там і мужык, вот ужо па-другому. Баба

³⁹ Запісы з ф. 20 АІМЭФ, пазначаныя як Мг. 20-..., расшыфраваны А. І. Ляшкewiч цi друкуюцца паводле расшыфровак самiх збiральнiкаў, якія захоўваюцца ў папяровым архiве (ф. 8, 9, 13). Захоўваецца прынятая ў АІМЭФ традыцыя спасылак на папяровыя фонды ў форме «ф. 9, воп. 5, спр. 42, сш. 2, арк. 3» і на аўдыяфонд № 20 у форме «Мг. 20-89-24».

⁴⁰ Поўны тэкст песнi гл. у раздзеле «Апяванне рэалiй свята».

надзенецца ў мужука, а мужык – у бабу. Дык ета было такое. Ну, і тады во і гарелку ходзюць і яны, я, я дажа не магу табе расказаць, што яны. І танцуюць, і хахочуць тады кала іх там усі. Надзенуцца такім.

[А з гор каталісь на Масьленіцу?] Каталісь на санках, каталісь. [А горы дзелалі із снега ілі із ляда?] У нас са сьнега большэ. У нас так горы вон балышыэ ёсь, эта і песьня іграецца на Масьленіцу:

А ны дваре сняжкі пышуць, сняжкі пышуць,
Люлі, люлі, сняжкі пышуць, сняжкі пышуць.
А нас мамкі дамоў клічуць, дамоў клічуць,
Люлі, люлі, дамоў клічуць, дамоў клічуць.
Нам дамоўкі не хаціцца, не хаціцца,
Люлі, люлі, не хаціцца, не хаціцца.
Нам хаціцца прыкаціцца, прыкаціцца,
Люлі, люлі, прыкаціцца, прыкаціцца.
Нашы сані з тырмызамі, з тырмызамі,
Люлі, люлі, з тырмызамі, з тырмызамі.
Яны з горкі бегаць самі, бегаць самі,
Люлі, люлі, бегаць самі, бегаць самі.
Ай, ад сыру гыра крута, гыра крута,
Люлі, люлі, гыра крута, гыра крута.
Ай, ад масла гыра ясна, гыра ясна,
Люлі, люлі, гыра ясна, гыра ясна.

[А песню, што Вы спелі, калі пелі?] Ну, во як з гары каталіся. [Як каталіся спецыяльныя песні пелі?] Ну, пелі, можа, і такія пелі, ўсякія там.

[На Масленіцу коней абкатвалі?] Ну, раньша было. Ціперь жа ўжэ даўно этага нет.

У нас было варожуць. Вот дзежку пасярэд двору паставяць і зажмуріўшысь там бегаюць сколька разоў кругом дзежкі, і патом калі у дзвері пупадуць – то скоро замуж выйдзець, а есьлі ў вугёл – то тады няскора. Эта на Масьленіцу. І тады яшчо лучына такая была, і было вярэхом лучыніну тую, едзем у речку, далёк, з поўкілёметра, і там проруб. І мочым тую лучыніну, і абратна сюды. А тут ужо жэншчына сядзіць і распаліла агонь уж бальшую лучыніну, і чыя ўперёд загаріцца – тая ўпярд замуж зайдзець. Вот ета ў нас здаўна. Эта на Масьленку тожа. Вечарамі эта ў нас, вечарамі ўжэ, эта варажба. У нас та звалася эта «варажылі».

АІМЭФ, Мг. 20-89-23/а, № 13–15. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Дразды Віцебскага р-на ад Ірыны Сяргеёўны Шыцік, 1916 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ БЕНЦЯІ ВІЦЕБСКАГА РАЁНА

[А Масьленка – гэта зімовы ці вясновы празнік?] Зімняя. Празнік зімні. Ана называлась Масьленая, Масьленка. Цэлу нядзелю. На стол бліны гатовяць, адны, другія, на стол, у каго што тады ёсь, сабіраюцца, Масьленку паюць, танцуюць. Маладые, і старыя, калі хочуць, усе. Ну, маладзёж та не атмечала. А большэ старыя атмечалі.

А на Масьленку надзеваюцца тады, тожа так. Мужчына надзеваецца, шоб яго не ўзналі, у Новы год надзеваюцца і тожа ў Масьленку.

А на горкі дзелалі, каталіся на санках з горкі тожа. І маладыя, і старыя, селі, паехалі, да. [А загадвалі едучы на доўгі лён ці на канаплю?] Ну, можа і было такое, да.

[А хадзілі да маладых, хто пажаніліся толька?] Ходзяць такія, угашчаюць іх тамака. Гуляюць, ды і ўсё. [А маладыя наведвалі родных? Там зяць да цёшчы на бліны?] Хадзілі, пріходзяць.

[А калодку вешалі ў вас, каб хутчэй жаніўся?] Дзелалі такое, дзелалі. Прывязываюць к калёсам... каб эту другую дзеўку, каб. Лапці тамака сабіраюць, шо-нібудзь, пад ніз туды, тады каб увазілі адсюль... Калі вот бяруць дзеўку, усё, тады тожа, паддзелываюць.

Варажылі, ўсяк варажылі. Ціперяка этага нець. Раньша варажылі і на кольцы. Становяць за эта, вінчальнае кальцо нада ў ваду, я ўжо ціперяка ня помню як, да. Тады кладуць, тады запальваюць сьвечку, а тады так смотріш і глядзіш на ваду хто йдзе, ці узнаеш. Ой, то тут мой жаніх! Ай-яй-яй-яй-яй, пашоў. Адзін раз я тока відала, как дзеўчаты, дзеўкі і маладухі такія ўжо варажылі. Ну й праўда, і я сама паглядзела і праўда так.

АІМЭФ, Мг. 20-89-25/а, № 3. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Бенцыя Віцебскага р-на ад Зінаіды Філіпаўны Галоўчанка, 1918 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ПУНІШЧА ВІЦЕБСКАГА РАЁНА

Ну дык эда ж на Масьленіцу, сходзіш, пагуляеш, дый дамоў, дый і ўсё. [А дзе гулялі? На вуліцы?] Как на улiцы, у хаце. Танцувалі. Песьні пелі, танцувалі, і ўсё. Пагуляеш вечар, да й пайшоў дамоў... Ну, как пелі, масьленые, эту Масьленку. Ну, Масьленка, бувала, весела праходзіць ужо, ага. Ужо я была і замужам, дык і шыла эта куюць, ужо там песьні паюць. Так вот празвана «шыла куюць». Гарелку пілі да танцавалі. І ўсё.

[А на санках каталіся?] Ну, ета редка, есьлі гулянка там, вечарінка называлася. Вечарінка, дык тады захвацяць там дзеўку з мальцам, прывязуць, на санках прыцянуць, ці ў вазку. [А каталіся на санках ці на конях?] Каталісь. Тады ж коні былі сваі. Запрягуць – ды й катаюцца, разьязджаюцца па дзяреўні. Буала, ну, эта я ўжэ хадзіла, буала надзенемся, ну, як сьмешней, хто сьмешней, ну, ў цагане паедзем па дзяреўні. Ну, тады к хазяіну. Прімаюць нас там. Гадаем, ўсё выдумляем. На карты. Мы ж не ўмеем. Цаганка надзенецца, рабёнка здзелае... Весела было.

[А якія песьні пелі?] Ай, Масьленку, там зьбіралі абы-што, там ерунду ўсякую. Я ні знаю я. Сабіраліся вечарам. Ну й тады сабяруцца, вып'юць, і музыка, гуляюць, паюць. Масьленку паюць песьні.

«А мы Масьленку дажыдалі,
У вакошэчка паглідалі.
Мы думалі, Масьленка сем этых, нідзелік,
Ана Масьленка сем дзянечкаў зь вечарочкам.
І на горку выхадзілі,
Сыра-масла вынасілі.
Сырам гару ўкладалі,
Ат сыра гара крута.
А маслам палівалі,
Ат масла гара ясна».

Ну, ўсякія такія пелі. [Гэта на вуліцы пелі ці ў хаце?] У хаце. Гулялі, разьдзеўшысь, усё, за сталамі сядзяць, тады паюць, жэншчыны, і мужчыны, хто хочаць. Вып'юць, дык паюць усе.

АІМЭФ. Мг. 20-89-9/в, № 19, 29, 33. Зап. Л. П. Барабанавы ў 1989 г. у в. Пунішча Віцебскага р-на ад Марыі Васільеўны Брылёвай, 1919 г. н., Анастасіі Якаўлеўны Ларыёнавай, 1907 г. н. і Матроны Дзям'янаўны Івановай, 1912 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЗАПОЛЛЕ ВІЦЕБСКАГА РАЁНА

А мы Масьлінку дыжыдалі, дыжыдалі,
Люлі-люлі, дыжыдалі, дыжыдалі,
А нас Масьлінка абманіла, абманіла,
Люлі-люлі, абманіла, абманіла,
На сем нідзель посту пысадзіла, пысадзіла,
Люлі-люлі, пысадзіла, пысадзіла,
Ды на горькаю ўсё цубулю, ўсё цубулю,
Люлі-люлі, ўсё й цубулю, ўсё цубулю,
Ды на сладкаю сыладуху, сыладуху,

Люлі-люлі, сыладуху, сыладуху,
Мы на горку выхадзілі, выхадзілі,
Люлі-люлі, выхадзілі, выхадзілі
Сыры-маслы вынасілі, вынасілі,
Люлі-люлі, вынасілі, вынасілі,
Ай, ад сыра гара сыра, гара сыра,
Люлі-люлі, гара сыра, гара сыра,
Ай, ат масла гара ясна, гара ясна,
Люлі-люлі, гара ясна, гара ясна,
А нам с горкі...

[А Масленіца лічылася зімовым ці вясновым?] Зімнім. У феўрале месяцы. Зь яды – бліны пяклі. Ну, мяса варілі, катлеты пяклі, ну, водку пілі. На шыла, хадзілі шыла куваць. Во пелі во эту песьню самую. Пелі песьні, танцувалі. «Шыла куваць». Ну, к хазяіну к катораму-нібудзь, тады ўсе сабіраліся. К любому, есьлі дась кварціру. Там гулялі-пелі.

[А пераапаналіся ў казу?] Не, такое не. Тока самы нарядзяцца, так і хадзілі.

АІМЭФ, Мг. 20-89-26/в, № 22–23. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Заполле Віцебскага р-на ад Марыі Аляксеўны Брылёвай, 1916 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЗАПРУДЗЕ ВІЦЕБСКАГА Р-НА І Ў ОРШЫ НА ЛЬНОКАМБІНАЦЕ

На конях дзяцей каталі. Запрягаюць такую тарантайку, панасадзюць туда дзяцей. Аглоблю, дугу ўкрашалі лентачкамі ўсякімі. То там які ласкуточак – якія там ленты былі да вайны? Я ня помню. Жанчыны [каня] украшалі.

Ласкуточкі гдзе-та чаво-та атарвалі. Дажа дзелалі з бумагі такія цвяточкі. Цвяточак завяжуць, ён такі дліन्नенькі балтаецца, на аглаблю вешалі і дзяцей каталі. Проста па улiцы пакатаюць. Адніх садзілі, патом другіх. Дзядок які добранькі найдзецца, пакатаець.

Весела очэнь была. Сані, запрагалі тройку. Нас садзілі, я не хваляюся, я харашо очэнь пела. Мяне пасадзяць, і да самых Лётцаў двяззюць. І дзе тыя Лётцы! І с адтуль прывязуць. А тагда сьледуюшчых содзюць. А там сьледуюшчых. Адзін раз нас завёз аж у Шэвенку. Озера замёрзшае, і он нас па озеру катаў. Нас нескалька дзеўчонак была.

Ну, з гор каталіся, эта на эціх... У нас [у в. Запрудзе Віцебскага р-на] вазок усьцянуць, пряма на кладбішче, гара, каля нашага агарода, па

ўзводу, і на ту сторану аж Двіны пераязжалі. Раньшэ ж лёд быў, дзеткі маі... Мужыкі хадзілі лёд этат резалі, і лёд вазілі, дзелалі леднікі такія, штобы малако можна была храніць. І вот мужыкі ідуць, лёд пілой распілівалі, і такія бальшыя груды накладзёт на санкі, тут яго сложаць, ілі апілкамі, ілі кастрой, хадзілі, дзе мяльле было... У каго не была апілак, то кастрой. Кастрой пасыплюць, лёд паложак, тады снова кастрой. І вот эта лядоўня ўсё лета малако.

Мы каталіся, у каго нага, у каго рука балтаецца, і нікагда палома ні ў каго не была. Дзядзька мой ужо жанаты быў. Усьцянуць вазок гэты, мужыкі ж, хлопцы ўсьцягваюць, глабель не было, не знаю, як гэта ўсьцягваюць. Усьцянуць, паставяць, не успеюць гэты вазок стаць, як мы ўжо як мухі туда. Ў каго нага баўтаецца, у каго рука балтаецца, і нікагда ніхто нічога не паламаў. Як начнуць с утра – і да самага веча, а можа да цямна.

[А хто яго цягаў?] Большыя хлопцы, усе цягалі. Дзеўкі, усе.

[Частка запісу страчана. Далей пераказ] Як самае яркае абрадавае дзеянне на Масленіцу Валянціна Аляксандраўна назвала цяганне калодак. Іх вешалі ўсе ўсім, незалежна ад полу і сямейнага статусу, не вешалі толькі малым дзецям. Часцей вешалі жанчыны мужчынам і наадварот. Жанчынам у якасці калодкі маглі павесіць на стужцы на шыю бутэльку адзекалону, мужчынам – шкарпэткі. Часта вешалі калодкі адны адным калегі на Аршанскім льнокамбінаце. Жонкі да гэтага не раўнавалі: «У нас такіх раўнівых баб не было». Пасля ўзаемнага вешання калодак на працы ладзілі агульнае застолле. Валянціна Аляксандраўна ўзгадала, як радаваўся яе бацька, калі яе маці (у в. Запруддзе Віцебскага р-на) павесіла яму ў якасці «калодкі» пару шкарпэтак.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 3, арк. 5–7. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Звянячы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Аляксандраўны Шчэрба, 1930 г. н., нар. у в. Запруддзе Віцебскага р-на.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВЯРЭЧЧА ГАРАДОЦКАГА РАЁНА

Раньше даўно-даўно праздавалі: «Як на Масленнай нядзелі ўсе бліночкаў захацелі». На Масленіцу раней збіраліся. У госьці хадзілі адзін к аднаму, на горках каталіся, лядні высякалі.... Узгатаўлялі бліны, сыры, масленіцу, ляпёшкі... Цэлая нядзеля была Масленая.

Праспявала «А мы Масленку дажыдалі».

Якіменка 2018, с. 17. Зап. студ. БДАМ у эксп. 2010 г. пад кір. Т. Л. Бярковіч у в. Вярэчка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Надзеі Апанасаўны Шаўні, 1935 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВЯРЭЧЧА ГАРАДОЦКАГА РАЁНА

Ўсюды пелі: і ў хаце сядзелі пелі, і па вуліцы хадзілі пелі. І цяпер у нас абязцельна надо на вуліцу выйці і папець масленые песні. ...А не выйдзеш, так неяк няёмка: ну какая ж эта Масленка, еслі ніхто не пачуець яе?

ТМКБ 2004, с. 64. Зап. А. М. Боганева ў 1998 г. у в. Вярэчча Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ніны Мандрык, 1927 г. н.

МАСЛЕНАЯ Ў ВЁСЦЫ МАЛАШАНКІ ГАРАДОЦКАГА РАЁНА

Чэцьверг, эта Шырокая Масьленая называлас. Шырокая Масьленая. Вот запрэгаюць коней, садзёмся: я з мужуком, ты з мужуком, другей, трэцій, паедзем вон туды ў госьці. Паехалі, там пагасьцілі, сабралісь, выпілі, патанцавалі, разыйшлісь. Вот так. [А калі быў той чацвер?] А эта перад Масьленай. Ну, на Масьлену. [Бабулька, а гэта свята веснавое альбо зімовае?] Зімовае, зімовае свята. Празьнік эта такі, што гуляюць, і большэ нічога старые людзі. [Работаць нельзя?] Работалі, каму нада было. А каму ёсьць вазможнасьць пагуляць, той пагуляець. А во такіе ж не гулялі, як я, якіе тут скрубу дома прыбіраюць, а эта паехалі гуляць. Бувало ж, сейчас дык эта ўсякіе празьнікі празнуюць. А раньшэ жэ было і робілі зямлю эту робілі, робілі, дык рады, чуць бы які-небудзь празьнік, маладзёж – дужа хочуць яны гуляць. Ну от. [А ігры якія-небудзь? З гары ці каталіся ў санях?] І з гары каталіся. Хто казу здзелает таку. Дзеравянную казу, называлася «каза». Ну вот. А хто высекець зь этага, ледзёнъ такі зачэпіць, і тот з гары едзець. А хто на санках, вот так было.

[А песні былі якія на Масленую?] Канеш, і частушкі былі. «Як на Масьленай недзеле да расчыніла я бліны. А бліны мае бліны, да бліны масьленые». А можа какіе-то іграют, што «Як на Масьленай недзеле са стала бліны лецелі», ўсяк было.

АІМЭФ, Мг. 20-88-5а, № 1–3. Зап. Т. К. Цяпкова ў в. Малашанкі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Арысцёнак, 1908 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГРЫШЫНА НЕВЕЛЬСКАГА РАЁНА

Начыналі з чацьвярга, ішлі на гулянку. У пятніцу ехалі ў Лінец (вёску на гасцінцы), каталіся на лашадзях, гулялі. Масленіцу дзелалі, с саломы. Пелі на вуліцы:

Как на Маслену недзелі

Са стала бліны ляцелі...

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 87, сш. 5, арк. 42. Зап. М. Я. Грынблат у 1964 г. у в. Грышына Гульцяёўскага с/с Невельскага р-на Пскоўскай вобл. Расіі ад Ганны Восіпаўны Гульцяёвай, 1895 г. н.

МАСЛЯНКА Ў ВЁСЦЫ БАЧЫШЧА ШУМІЛІНСКАГА РАЁНА

У яды заключалася. Мясa не елі, а толькі малошнае. Калі было, выпівалі, сырніцу елі. Тварох сабіралі зь лета, маслам залівалі, а на маслянку раскрывалі, разагравалі і бліны макалі. Елі крэпанья бліны, у сярэдзіне тварог абярнуты. Апошныя васкрасенне – Загвіны Вялікага паста. Увечары мясa і малошнае.

На санках з гары каталіся, цвярдзейшыя хадзяіны (гадоў сорок). Па дзяреўні на кані. Катацца – лён будзе харошы расці, для ўражая ільна. Асобых песень на маслянку не было.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 47, сш. 1, арк. 22–23. Зап. М. Я. Грынблат у 1960 г. у в. Бачышча Сіроцінскага р-на (цяп. Шумілінскі) Віцебскай вобл. ад Паўла Сямёнавіча Сямёнава, 1887 г. н.

МАСЛЯНІЦА Ў ВЁСЦЫ СЛАБАДА ШУМІЛІНСКАГА РАЁНА

Калодку цягалі. Маленькую калодачку з вяроўкай ускінуць на шыю, на мужчын. Должан аткупіцца. Дась хто на паўлітра, хто яшчэ што.

Сырніцу елі, бліны.

Выяжджалі на конях. Рэбяты з гары. На калаўроці каталіся – калясо на колі, жардзіна, прывязваліся сані.

Пелі песні, прыпеўкі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 47, сш. 6, арк. 20–21. Зап. М. Я. Грынблат у 1960 г. у в. Жаробычы Пагарэліцкага с/с Сіроцінскага р-на Віцебскай вобл. (цяп. частка в. Слабада Шумілінскага р-на) ад Улляны Максімаўны Донавай, 1895 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЛЕСКАВІЧЫ ШУМІЛІНСКАГА РАЁНА

На Масленіцу ўсе весяліліся, гулялі. На кол ставілі кола з воза. Прывязвалі да яго шасты, на якія чапляліся санкі. Адны круцілі кола, іншыя каталіся. Каталіся таксама на санках з гары.

Па вуліцы мужчыны качалі калоду, каб летам добра рос лён.

Гульні 1996, с. 109. Зап. у 1989 г. А. Ю. Лозка ў в. Лескавічы Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Я. Кандрацэвай, 1909 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЗАЛЕССЕ ПОЛАЦКАГА РАЁНА

На Масленку хлопцы і дзеўкі рабілі ігрышчы на вуліцы. У апошні дзень рабілі чучала Масленіцы з сена і старых трапак, распальвалі вогнішча, у якім спальвалі гэтае чучала, а потым вадзілі карагоды і спявалі:

А зіма нам надакучыла, надакучыла,
Па вясенцы мы саскучылі, саскучылі.

Каталіся з гары на санях, частавалі адзін аднаго блінамі.

Кухаронак 2001, с. 150. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Залессе Полацкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. М. Баркоўскай.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ДВОРЫШЧА БІРУЦКАЕ МЁРСКАГА РАЁНА

Запуст на сем нядзель посту. Гэта – Масленіца. Бацька павазэляіць дзяцей, запрагаў жэрабёначка і дзяцей вазіў. Бліны пяклі, купечна каб былі. Сем раз у дзень нада было паесці, ужо не поснае, а масленае (масла, сыр і малако). Бліны пяклі з ячменнай, грэчнай, пшанічнай мукі. У каталікоў першы дзень Вялікага посту зваўся Папялёц. Ксёндз у касцелі сыпаў усім на галаву свянцоны попел.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 50, сш. 4, арк. 35–36. Зап. М. Я. Грынблат у 1972 г. у в. Дворышча Біруцкае Мёрскага р-на Віцебскай вобл. ад Казіміра Казіміравіча Шаргелі, 1888 г. н.

САКОЎНІЦА Ў ВЁСЦЫ САВУТКІ ШАРКАЎШЧЫНСКАГА РАЁНА

Сакоўніца ж., абрад. Свята Масленіца. Бывала, у Сакоўніцу блінцоў напячом і па хатах ходзім, песні спяваем, вясну заклікаем.

Рэгіянальны 2014. Зап. у в. Савуткі Шаркаўшчынскага р-на Віцебскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ПОРПІЛІШЧА ДОКШЫЦКАГА РАЁНА

Масленіца. Запрагаюць коні, пасадзяць дзяцей, каталіся. А як па-большалі – калыску спраўлялі, у гумне, у таку, на бэльках пелялі:

Скалыхніце высока,
Каб відзела далёка,
Дзе мой міленькі ходзіць...

Пяём, аж гэта так разлягаецца. А ўвечары – вечарынка, гармонь іграець. Назаўтра. Ужэ пост [Вялікі пачаўся]. Едзеш у касцёл, бываеш на мшы, станавішся на калена, і ксёндз сыпаў попел на галаву і гаварыў: «Z procha powstał i w proch obruci się».

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 170, сш. 2, арк. 20–22. Зап. М. Я. Грынблат у в. Порплішча Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Якаўлеўны Лаўцэвіч, 1900 г. н., кат. Збіральнік даў загаловак нататкам: «Зাপусты» і «Папэлец».

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГАРЭЛАЕ ДОКШЫЦКАГА РАЁНА

На Масьлінай нядзелі, нядзелі
А тры ластаўкі ляцелі, ляцелі.
Ай, куды яны палёцелі, палецелі.
Палецелі ў поля, ў поля.
А вы, баяры-пановя, пановя,
Ай, садзіцеся на конях, на конях,
Ай, даганяйця ластавак, ластавак.
І ды пытайціся у яе, ў яе.
А што на сьвеця дзеіцца, дзеіцца.
А сем гарадоў згарэла, згарэла.
А дзевятая – цэркаўка, цэркаўка.
А на тэй цэркаўца крыжэчак, крыжэчак.
І на тым крыжэчку гнязьдзечка, гнязьдзечка.
У тым гнязьдзечку пташачкі, пташачкі.
Ды і ўсех ж яны малыя, малыя.
І пяюць песенькі дзіўныя, дзіўныя.

* * *

Каля горада вада йшла, вада йшла,
А з гораду лінула, лінула.
Ай, там Зіначка ўтанула, ўтанула.
А прышоў да яе татачка, татачка.
А падай, Зіначка, ручкі мне, ручкі мне.
І ні дам, татачка, ніводнай, ніводнай.
А прыйшоў да яе брацітка, брацітка.
А падай, Зіначка, ручкі мне, ручкі мне.
А ні дам, брацітка, ніводнай, ніводнай.
А прыйшоў да яе міленькій, міленькій.
А падай, Зіначка, ручкі мне, ручкі мне.
А падам, міленькі й абедзьве, абедзьве.

Прыдуць на Масленіцу, ужо пад акном пяюць гэту песню. Хадзілі даўна пад акно, піялі. [А хто хадзіў?] Хлопцы. [А дзяўчаты?] Дзеўкі. Незамужнія, нежанатыя. [А жанатыя не хадзілі?] Не, маладыя. [А ці насілі што з сабой?] Нічога, дасць, даюць тады. Тады даюць ну сала там, кілбасу, ўсё роўна, хоць што, што ёсца даюць. А калі ні дасі, тады: «Дык радзі, Божа, цяляткі, вушы як лапаткі, хвасты як бічы, за плот валачы». Эта прыгаворваюць, калі ўжо ні дасць ніхто нічога. [А тады, як саберуць усе ета?] А тады гарэлку купляюць, закуску. За стол садзяцца, іграюць, гуляюць. Вот як было. [І музыка там ёсць?] І музыку тады наймаюць, усё, вось што. [А якая музыка?] А Бог мой, даўна ж і скрыпкі былі, і гармонікі, а цяпер жа няма еткай моды ўжо. [І там ета моладзь гуляе, і хлопцы, і дзяўчаты?] І хлопцы, і дзяўчаты гуляюць. [І танцы якія танцуюць?] І танцы. Бо якія танцы, ну, цяпер гэтых танцаў няма, нету. [І што тады танцавалі?] А вот. Ойра даўна танцавалі, Какетку, Падыспана. Падыспан і цяпер нейка ж гуляюць, ну саўсём ня гэдак. Кадрылю, во, вот які даўна танцы былі. [А гульні ці гулялі, там, ігры можа якія?] Гульні? [Ага] Ну, дык я ж і гавару, што гульні, ну. Ета ж гульні гулялі. Іграюць пад гармонік ці пад скрыпку. Даўна ж іграў ня гэдак, як цяпер. А цяпер: «Гух!»

Вазілі нейкую калоду, а што – дык чорт яе ведаець. Гэта дык ані мне ні ў памяць, ані.

[А яду якую вы гатовілі на Масленіцу?] Кілбасу пяклі, сала. Ну, там зь як што. Ці там яешню, ці што. [А бліны?] І бліны. [А тварог ці сыр?] І гэта як у казкі, каровы былі, кажуць, давалі ужо малако, дык і гэта ўсе ж было.

[А што ж Масленіцу яшчэ как называлі, «Сырніца» не казалі?] Неа. [А «Запусты»?] А Запусты – эта посьле Каляд ужо. Гэта ўжо Запусты, дык тады ўжо пост. Крывы панядзелак гуляюць. [А чаго ён называецца «крывы»?] Вот за што ён крывы, што скароміліся, а тады ўжо ў панядзелак, ўжо гэты крывы панядзелак, ўжо адходзюць, адходзіць скорм, а тады ўжо пост находзіць, дык вот за што... [А Масленіцу сколькі гулялі?] Ну, адзін дзень. [Адзін дзень толька?] Адзін дзень. [А, можа, нядзелю?] Не, о дзе жа эта, ого.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 87, спр. 236b, сш. 4, арк. 40–50. Мг. 20-87-8, № 16–19. Зап. Т. К. Цяпкова ў 1987 г. у в. Гарэлае Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Прузыны Андрэеўны Батура, 1909 г. н.

ЗАПУСТЫ Ў ВЁСЦЫ СТРУКІ ДОКШЫЦКАГА РАЁНА

Запусты. Сьветкавалі. Калыхаліся. Во брамы былі, даўно ж брамы былі, павесяць дзе бо якая бяроза за сук, павесюць калыску, і калыхалісь. Каталіся. Коні запрагалі. Шархуны прычэплівалі. Каталіся. То ж даўна было, эта ж цяперака нема этага. Ну, як канчаецца Мясаэд, а пост начынаецца, тады. Ну, там гэткае сьвята й рабілі, й сьветкавалі, усё, усяк. Маладзёж сьветкавала, старіе рабілі... Нядзеля, панядзелак, аўторак. Тры дні этая маладзёж танчылі і каталіся, дык эта Запусты былі. І піялі ж, я забыла.

АІМЭФ, Мг. 20-87-5/а, № 6. Зап. Т. К. Цяпкова і Н. І. Гуд у 1987 г. у в. Струкі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Леаніды Мацвееўны Залатуха, 1913 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ВАЎЧА ДОКШЫЦКАГА РАЁНА

Мясаед прыйдзець, тады ўжо Масьленка. Як ужо прыходзіць Вялікі Пост, тады ўжо Масьленка... Адно нядзелю. Там тады ўжо ядуць масла. Бліны пякуць, у масла мачаюць. Сыра наробяць, насушаць, тады ў малако, малако паруць. І сыр гэты кідаюць у малако, размякае, тады ядуць. Масьленка. Як не зьядуць ужэ, нясмачна, дык выліюць сьвіньням.

[Дык эта зімні ці вясенні празьнік?] Зімні. Зіма ешчо.

[А песьні ці пелі на Масьленіцу?] На вечарынцы ж пелі.

Ну, на Масьленку каталіся на санях. На вазку. Як мы асобна ішчо жылі, былі ж коні свае дома. Вазкі былі добрые. Засьцелюць вазок пасьцілкай і езьдзюць. Едуць у Бегамлю, вот у цэркаў жа мы ездзілі ешчо на канёх тады. Як жа ехалі ў цэркаў, так і жанатыя ж ехалі, і старія, усякія. У гулянках маладзёж ужо.

[А на Масьленіцу абязацельна прыезджалі родныя ў госці?] Каму выпадаець, той прыедзець. [Но не абязацельна?] Не, не абязацельна.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 87, спр. 236б, сш. 3, арк. 31–35. Мг. 20-87-7/а, № 21. Зап. Т. К. Цяпкова ў 1987 г. у в. Ваўча Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Фёклы Раманаўны Батуга, 1908 г. н.

МАСЛЕНІЦА І ЗАПУСТЫ Ў ВЁСЦЫ ВАЎЧА ДОКШЫЦКАГА РАЁНА

Гэта зімой жа Масьленіца... Масьленіца перш, а тады Запусты... Дзяды ёсьць перад Масьленіцай. Дзяды атмечают. У суботу атмечают Дзяды, у нядзелю – Масьленіца. У нас Масьленіцу атмечалі найболей дзеці. Бралі, зачэплюць палена, і тады цягнуць па улiцы, і палкамі па гэтым палену. І даюць, а тады і пяюць што:

Сарока сакоча, сыру-масла хоча,
А ў печ перапеч – сорок яец!
Матушка, не балуй чорнай сьцежкай,
Нясі масла зь дзежкай!

А ім ужо выносяць тады што-нібудзь там. Хто што меець, хто блін які, хто што нясець. Яны зьбіраюцца, гэтыя дзеці, ну, падросткі. І зьбіраюцца, і тады ўжо дзе-нібудзь заходзяць у хату, і гэта тады там ядуць усё гэта, гуляюць, іграюць, усё. Во гэткія карагоды ў нас былі.

АІМЭФ, Мг. 20-87-2/II, № 7–8. Зап. Н. І. Гуд у 1987 г. у в. Ваўча Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Я. І. Дзямешка, 1920 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВАЎЧА ДОКШЫЦКАГА РАЁНА

Празнувалі Масьленіцу... Цягаюць, цягнуць калоду. Ужо ходзяць па хатам. І тады хто што, ну, хто што мее, даюць. Хто й грошы дае. А тады зьбіраюцца, гуляюць.

[А што елі на Масьленіцу?] Масла, сьбыры. Знаеце, як было, насушчуць сьбраў, а тады іх, высахнуць яны, а тады возьмуць, паб'юць ножам – і ў малако намачаюць, в сладкае...

[А рабілі чучала на Масленіцу?] Ну, цяпер жа ж ужо не, а даўна дзелалі. [А тады куды яго дзевалі?] Ну, а тады дзе-небудзь яго ўжо ўпратываюць.

АІМЭФ, Мг. 20-87-2/II, № 18. Зап. Н. І. Гуд у 1987 г. у в. Ваўча Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад А. М. Добыш, 1922 г. н.

ЗАПУСТЫ Ў ВЁСЦЫ ПАРАФ'ЯНАВА ДОКШЫЦКАГА РАЁНА

Будзе ж ужо пост нахадзіць, дык ужо тады... Як там сьвяткавалі ж ужо, зваруць там лучшай якой ужо, і ядуць дома. І мяса, і каўбасы, усягá там наварачь. І водкі. І можа хто да кагá і прыйдзець, і пазавуць адзін аднагá радня. [У вас так і звалася, «Зáпусты»?] Ага, «Зáпусты ж ужо будуць!» [«Масьленка» не гаварылі ў вас?] А бывае, што кажуць «Ужо Масьленіца!» Эта як хто называець. Іна ж ужо перад самым пóстам... [І колька дней Зáпусты?] Толька адзін дзень. У нядзе... у вас красеньне. А назаўтра ўжэ тады пост... На Зáпусты калыхаліся... Хлопцы зачэпоць там дзе-нібудзь... вяроўку і дошку паложуць і тады ўжо кажам: «Зáпусты! Трэба ж калыхацца». [А можа каталіся на санях? Ці на санях з гары?] Каталіся хлопцы, чагá яны там ні твараць.

[А гэта зімні празнік ці вясенні?] Зімні. Ён жа зімой, пад вясну ж ён бываець ужо.

АІМЭФ, Мг. 20-87-6, № 10. Зап. Т. К. Цяпкова і Н. І. Гуд у 1987 г. у в. Параф'янава Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Юліі Іпалітаўны Русаковіч, 1912 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ КАПЦЫ УШАЦКАГА РАЁНА

У нас Масленіца да вайны была і пасля вайны трохі. Прыбіраліся ў Дзеда, Унучка была, суседкі, бубулькі, Масленіца, Зяць, Цешча. Хадзілі па вуліцы, пелі:

У нас сёння Масленіца, прыляцела красавіца...⁴¹.

Унучкі ўпрагаліся замест коней у сані і везлі сваю бабку на пачастунак. Чучала Масленіцы спальвалі на кастры ці харанілі.

Кухаронак 2001, с. 150. Зап. Т. І. Кухаронак ад І. Алексяёнак у в. Капцы Ушацкага р-на Віцебскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЛАДАСНА ЛЕПЕЛЬСКАГА РАЁНА

На Масленіцу тожа бліны, сыр, катаюцца на санках, па гурбах катаюцца. А нет гурбаў, каня запрагуць, паедуць.

На Загавіны калоду цігалі. Гавеюць, калоду прыцягнуць і на кут пастаюць. Прыцягнуць, каб гарэлку давалі. А калоду там панясеш вон, раз гарэлку даў. [Тыя вынесуць, хто прыцягнуў?] Ну, а тады далей пойдуць. [А калоду тую самую пацягнуць?] Не, дзе найдучь. Загавіны – паследні дзень.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 54. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Ладасна Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Наталлі Андрэеўны Лазарэнка, 1907 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ЛЁЗНЕНСКИМ РАЁНЕ

Бліны пякуць з маслам, сыры дзеляюць...

Масленіца... Каторы быць, ну, гуляець во і з Вамі. Яму калодкі надзенуць. Натуральныя калодкі. Ну, спецыяльна раньшэ старікі прітварялісь. Ну, эта ж маладому. Вот як лапаць, толька на шнурку, калодка. Дзеравянная калодка. А хто лапці дзелал такіе, глыбокіе, пахлапні. З пянькі. І такіе пляцёныя. Аны красівыя, а тады іх зама-

⁴¹ Гл. тэкст песні ў раздзеле «Апяванне рэалій свята».

ражываюць, абліваюць вадой... Я толькі раз відзела ў дзядзькі, ну, прышоў ён з танцаў...

Дзелалі раньшэ. Налівалі лёд. Ну во дзе гара, вадку вазілі на канях ў бочке і налівалі эта... І бывала, як разгоняцца далёка на санках, і дзеўкі, і малыцы каталіся.

АСЭТ, А/ф Liozna (LK)_04_а. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у Лёзненскім р-не Віцебскай вобл. ад Кацярыны Іванаўны Гарбачовай, 1936 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ БАНДОРЫ ЛЁЗНЕНСКАГА РАЁНА

У нас таскалі. Тут у Заборы ў вас не, а ў нас там у дзереўні очэнь. Прымерно от дажа ўжо атсюда я прішла, захажу ў магазін, забыла, што эта Масьленая нядзеля. Яны шчас узялі мне так во на нітачку шакаладку зачাপілі – і на шыю мне. Значіт, аткупіся, а то калодка задавіт. Купляю бутылку.

І так во сабіраюцца эта у нас Масьленіцу гуляюць. Сабіраюцца, хто што як, у складчыну такую. І во гавараць «Калодкі цягаюць», таскаюць калодкі на Масьленіцу. Ілі так во каму-нібудзь зацэплюць – і аткупайся. Што-нібудзь там. Мужыкам нежанатам і малыцам каторым сігарет пачку на вярэвачку зацэпяць – аткупіся, ілі што-нібудзь другое купляй.

На санках вазіліся. Абычна на канях далжны ездзіць на долгі лён, ну, а ездзілі так. Каней ў калхозе не давалі ганяць. З гары на санках на долгі лён.

Прашчонае васкресенье. Прашчалісь друг з другам. Прасілі што «Прасьці мне, есьлі я цебя чэм-та абідзіл». [Эта за сталом сабіралісь ці как?] Так. Проста.

АСЭТ, А/ф Liozna (LK)_05_а. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у в. Забор'е Руднянскага р-на Смаленскай вобл. Расіі ад Ганны Антонаўны Сіманенкавай, 1925 г. н., нар. у в. Бандоры Лёзненскага р-на Віцебскай вобл.

МАСЛЕНКА Ў РУДНЯНСКІМ РАЁНЕ

Каторая баба дліней праедзець, у той будзе дліней лён. Бабы, дзедці каталісь, усе там. Гара ў нас там бальшая была. Вазілі тожа. На гару ўзьлезем, вазок у бацькі возьмем, такі, што каня запрягаць. Сядзем чалавек пяць і едзем, далёка. Эта Масьленка была. І дзелалі такую

маразянку, круглая такая, сядзеш у яе, у маразянку эту і тут марожаны
эты дарогі, і паедзеш далёка.

Масьленку да. У нас дзяреўня была Сьцяпанькі. Там бабы такія
баявыя. Бывала, там вечарынка. Ну, знаюць, што каторым ўжо мальчикам
жаніцца нада. Ну, яны іх, мальчикам гэтым, калодкі вешалі. Аны тады
ўжо адкупліваюцца, дзенег даюць. Ані там пелі, пріпевалі. Павешаюць
на сьпіну ці спераду.

Загвіны ў васкресенье.

АСЭТ, А/ф Liozna_(LK)_06_a. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у в. Стаі
Руднянскага р-на Смаленскай вобл. Расіі ад Ганны Макараўны Марозавай,
1927 г. н., нар. у в. Гарэлікі.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ПЕРАВАЛОЧЧА РУДНЯНСКАГА РАЁНА

Такая ігра была. Вот спраўлялі Масьленку. Вот гэтай самае, вот гэтая
ігра была на Масьленку. Да. І вот гэтыя малыцы не жаніліся. І мы на
Масьленку спраўлялі Цыгану. Называўся ў нас раньшэ был «Цыган».
Ігра. Пелі песьні разныя. І ён не жаніўся. «А чаго ж ты, Ванька, не
жаніўся...» – і калодку яму. Дзьве калодкі вярэўкамі сьвязываюць
і вешаюць, штоб ён паскарей бы жаніўся. Вот такая была ў нас ігра.
А патам калодкі сьвізалі – і Ванька через месяц ажаніўся. Ніхто ня біў
яго, толькі калодкі яму павязалі так во на шыю, калодкі. Дровы, ну,
чарбакі, ну, небальшыя, няколаныя, нічога... Вот песьні застольныя
цыганамы спраўлялі і прыйшоў малец, а мы спраўлялі празьнік. Абя-
зацельна лажыў дзеньгі. Вот он выкупіў, а то ж калодку мы ня сьні-
мем. А ён жа сам ня меў права сьняць калодкі, патаму што павешалі
яму калодкі. Ён нам даваў ілі дзеньгі, ілі чымергезу. Яму ўсё раўно
трэба было жаніцца, хоць бы яму не павешалі ту калодку.

А цыгане – мы надзяваліся на Масьленку цыганамі і ехалі на ка-
нях па дзяреўні... Дажа ў другую дзереўню. На Масьленку ездзілі
ў другую дзереўню ездзілі з песьнямі і гулялі. Нарядзілі міне цыган-
кай. А я гріву, ня гріву, а хвост у каня с грывай тады смешалі, а здзела-
ла косы бальшыя... А такі платок ў мяне быў карічневы, тады ж цвят-
ных у мяне не было платкоў. І пабеглі, тут морду намазалі, тут губы,
шчочкі, а тут так во сдзелалі мне пчолачку так во завярнулі мне...
Точная цыганка была! Ну, так сьмешна! Пріхажу к сваёй цётке. Гава-
рю: «Маркаўна, дык давай я цебя пагадаю, да я цебе ўсю праў-
ду раскажу, такія ты годы цяжолыя жыла!» «Не-не-не-не-не!» А мене

перяпаясáлі мяне тут, рябёначка тут сдзелалі з куклы, а яна, толька ўдарыш яе, «П!» А яна, доўга ня думаўшы, я яе за нагу, а яна мне нагой, і на столю палезла, і ня лезе са столі далой. Ну, ладна, патом к другой к саседке тожа так пабеглі мы. Я ёй: «Ляксееўна, давай я табе» – ды так жа па-цыганскі так стала гаваріць. «Не-не-не-не-не». І на каня селі мы... А патом аттуда едзем і гаворіць ета, Надзька:

– Маркаўна, ці пазнала ты сваю пляменьніцу?

– Какую пляменьніцу?

Гаворіць:

– Зінку, яна ж пріхадзіла к табе і цянула цябе за нагу.

– А плямутачка мая, а родная мая, я б цябе век ба...

Песьня на Масьленіцу есьць: «Горка сырам укладалася, і масьліцэм палівалася, блінам дарожка ўкладалася...», «Горку тварагом укладалі, масельцэм палівалі, штоб наша горка была склізка»...

АСЭТ, А/ф Liozna_(LK)_09_b. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у в. Перавалочча Руднянскага р-на Смаленскай вобл. Расіі ад Зінаіды Уладзіміраўны Гарбачовай, 1930 г. н., нар. у в. Забор'е.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ БАЕВА ДУБРОВЕНСКАГА РАЁНА

Ну, раньшэ на Масьленіцу сабіраліся, адна к адной хадзілі, слажымся, па бутылке, ну, бярем закуску, сабіраемся в адну хату. Патом прігатаўліем стол, садзімся за стол. Ну, песьні сьпевалі ў нас разныя. Там ета нямнога хто знаець масьленічных, ну то пелі песьні разныя. Гулялі вясёла, харашо, з музыкаю. Ну, на вуліцы на Масьленіцу толька дзеці гулялі. Маладзёж там какая. Бралі сані. Вазьмуць у калхозе, каторая ездзюць на конях, большыя, зацянуць на гару – і каталіся. Цэлую нядзелю Масьленіца.

АІМЭФ, Мг. 20-92-1/II, № 46. Зап. У. М. Сысоў у 1992 г. у в. Баева Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Сяргееўны Памароўскай, 1931 г. н.

МАСЛІНКА Ў ТАЛАЧЫНСКІМ РАЁНЕ

Маслінка доўжыцца цэлы тыдзень – последняя нядзеля перад Вялікім Поста́м. На Маслінку цягаюць калодкі і чапаюць, хто пападзецца на дарозе. А то і заходзяць у хату да гаспадароў. Цягаць калодкі пачынаюць з чацвярга Масленай нядзелі, а ў суботу ужо гуляюць Маслінку.

Уся вёска збіраецца ў адну хату. Нясуць гарэлку, закуску, што ў каго ёсць, і садзяцца за стол. Выпілі, закусілі і пашлі скакаць. Поятым гуляюць у ігры да самага рання.

Сустрэліся бабы каля калодзежа і раяцца, з каго пачаць. Мархва кажыць: «Давайце з мяне. У мяне ёсць мядавуха. Хадзіця ка мне. Вып’ем для смеласці». Бабы згадзіліся і пашлі. Украсілі калодку і пашлі па вуліцы з песняй:

На вуліцы лебяды вышы гарадзішча. Маслінка-каўзуха!
На вуліцу не пайду – не будзіць ігрышча. Маслінка-каўзуха!
А я гэту лебяду вазьму паламаю, Маслінка-каўзуха!
Мужа спаць пакладу, сама пагуляю. Маслінка-каўзуха!
А я гэту лебяду конікамі страўлю, Маслінка-каўзуха!
Я музыкаў панайму, ігрышчыйка спраўлю. Маслінка-каўзуха!

Сустрэліся з мужыкамі. Вешаюць ім калодку і запрашаюць іх з сабою. Згадзіліся і пашлі. Песня:

Пойдзем, людцы, па вуліцы, Маслінка-каўзуха!
Па вуліцы, па шырокай. Маслінка-каўзуха!
Пайдзём зайдзём у багаты двор. Маслінка-каўзуха!
Багаты двор шырок, вясёл, Маслінка-каўзуха!
Ля варот трава шаўковая, Маслінка-каўзуха!
На ёй раса мядовая. Маслінка-каўзуха!
Добры вечар, пане-гаспадару! Маслінка-каўзуха!
Калі дома – акажыся, Маслінка-каўзуха!
За бутылачку ды ў клецечку, Маслінка-каўзуха!
У клецечку па гарэлачку. Маслінка-каўзуха!
Гаспадынька-журавінка, Маслінка-каўзуха!
Скавародку ў печ, па калбаску ў клець! Маслінка-каўзуха!

Завуць у хату. Мужыкі чапаюць калодку гаспадару, а бабы пяюць:

Калодачка красіва-красіва, Маслінка-каўзуха!
Цябе, маладога, украсіла-украсіла. Маслінка-каўзуха!
Ты, маладзенькі, не скупіся, Маслінка-каўзуха!
За калодачку расплаціся. Маслінка-каўзуха!

Выпілі і падзякавалі і запрашаюць у суботу гуляць калодкі.

Бабы і мужыкі пашлі на арэлі пакалыхацца. Селі бабы на даску, а мужыкі сталі падкалыхваць. Спяваюць песні [усе наступныя песні пазначаныя як «Песні на арэлях. На Маслінку»]:

Добрая наша Маслінка, Маслінка,
Выліцела з куста ластаўка, ластаўка.
А ляціць яна высока, высока,
А глядзіць яна далёка, далёка,
Што ў Абольцах дзеяцца, дзеяцца,
Тры мальчыкі жэняцца, жэняцца.
Астаецца чатыры, чатыры,
І тых чэрві стачылі, стачылі.
А ні так чэрві, як мошкі, як мошкі.
З'елі яны да крошкі, да крошкі.

* * *

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі,
Мяне, маладую, гукалі, гукалі.
У мяне, маладэя, муж ліхі, муж ліхі,
Мяне на вулку не пусціць, не пусціць,
А калі пусціць – позенька, позенька,
Усё дзевачкі розенька, розенька,
Звонкія музыкі спаць ляглі, спаць ляглі.
Выйду я на вулку, запяю, запяю.
Усіх дзевачак сабяру, сабяру,
Звонкіх музыкаў панайму, панайму,
Буду гуляць да свету, да свету.
А дамой ісці баюся, баюся,
Я дзевярочку кланюся, кланяюся:
«Дзевярочак, саколю, саколю,
Давядзі мяне да дому, да дому,
Пашыю кашулю да долу, да долу».

* * *

Пад гарой вярба калыхалася, Маслінка-каўзуха!
А сястра к брату сабіралася, Маслінка-каўзуха!
Сняжком белым вымывалася, Маслінка-каўзуха!
І калінкаю націралася. Маслінка-каўзуха!
Сняжынка бела, пабялі мяне, Маслінка-каўзуха!
Калінка красна, пакрасі мяне, Маслінка-каўзуха!
Родны братулька, дажыдай мяне. Маслінка-каўзуха!
Вот прыехала я к вароцікам, Маслінка-каўзуха!
Ажно мой брацік за сталом сядзіць, Маслінка-каўзуха!
За сталом сядзіць і ў вакно глядзіць. Маслінка-каўзуха!
Прымай, жана, хлеб і соль з стала, Маслінка-каўзуха!
Ужо ж прыехала дый мая сястра. Маслінка-каўзуха!
А я, молада, ды пачула усё, Маслінка-каўзуха!

Не прымай, брацік, хлеб і соль з стала, Маслінка-каўзуха!
Я прыехала не абедаці, Маслінка-каўзуха!
А прыехала цябе атведаці. Маслінка-каўзуха!
Прывяздай, брацік, ты ка мне ў госці, Маслінка-каўзуха!
А я хлеб і соль пазычаць буду, Маслінка-каўзуха!
І цябе, брацік, частаваць буду. Маслінка-каўзуха!

* * *

На гары бабы сядзелі, сядзелі,
Уніз з гары глядзелі, глядзелі,
Пра нявестачак судзілі, судзілі,
Мая нявестка – нерася, нерася,
Па ваду пашла – блілася, блілася,
А мароз бальшы – змерзла, змерзла,
Чуць на печку узлезла, узлезла,
Ну, мая нявестка – п'яніца, п'яніца,
Усё з дому прапіла, прапіла,
Што ў яе дзеткі – забыла, забыла.
Но мая нявестка – хазяйка, хазяйка,
Усім дзеткам йна мамка, йна мамка,
Пірагоў смачных напячэць, напячэць,
І усіх к столу пазавець, пазавець.
Потым [пасля арэляў] дзелалі ігры.

Ігра «Казёл»

Усе становяцца ў круг, рукі назад, і пяюць:

Ішоў казёл дарогаю,
Сустрэў казу бязрогую.
Стой, каза, забаду.

Ззаду за кругам бегаець казёл. Па чыіх руках ударыць рукой сваёй, той павінен паспець даць здачу і стаць на сваё места. А не паспець, то ганяецца за казлом, пакуль казёл станіць на яго места. І тады ён назавецца казлом. Вот так ігра прадаўжаецца.

Ігра «Мартаўскі кот»

Увечары на Маслінку збіраліся суседзі ў адну хату і дзелалі ўсялякія забавы. Усе сядалі па кругу. І адзін ідзець у круг. Гэта «мартаўскі кот». І перад кожным сядзячым мяўкаець як яму ўздумаецца, каб рассяшыць. Хто засмяецца – той і «мартаўскі кот». А гэты садзіцца на яго месца.

Ігра «Рэдзька для пані»

Садзяцца на падлогу цэпачкай. Спачатку мацнейшы. Тады ў яго калені садзіцца яшчэ. І так усе садзяцца ў калені другому. А адзін застаецца службыць пані. Бярэць длінный кіёк. Садзіцца вярхом на яго і едзе вакол гэтай цэпкі. Потым стукаець кійком аб падлогу і гаворыць: «Стуку-груку пад вакно». Гаспадар: «Хто там?»

«Я! Пане сына радзіла, на стаўбе пасадзіла. З стаўба зваліўся, на баране прабіўся. Ад гора пані захварэла, мяне за рэдзькаю паслала. Ці вялікая рэдзька?»

Гаспадар: «Вялікая. Ужо можна ірваць і паню ратаваць». Пачынае рваць. Бярэ першага за рукі, хочыць вырваць, но яго дзержыць моцна. Лакей падварачвае кійком усю цэпку, то з аднаго боку, то з другога. Потым узноў ірвець, цягае, пакуль не вырвіць. І так робіць, пакуль не парвець усю рэдзьку. Дужа смешна.

Ігра «Кальцо»

Садзяцца на скамейкі кругом. Адзін з кальцом ходзіць у кругу. Усе сашчапліюць рукі і кладуць на калені. А што з кальцом падходзіць да каждага і абманна кладзе седзячым у рыкі як быццам кальцо. Ніхто не павінен знаць, каму папала кальцо. Потым гэты гаворыць: «Кальцо, ка мне!» У каго кальцо, той павінен быстра ўскачыць з месца, каб яго не задзержылі. Так гэты, што выскачыў, раздае кальцо. Каго затрымалі, той аддае фант (якую-небудзь рэч). Па заканчэнні гульні выбіраюць суддзю і судзяць: каму за фант што зрабіць – спець, паскакаць, сказаць каго любіць і г. д.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 1–3. Зап. раб. культуры Ганна Маркаўна Конюшка, 1923 г. н., у в. Крывыя Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

МАСЛІНКА Ў ВЁСЦЫ КРЫВЫЯ ТАЛАЧЫНСКАГА РАЁНА

А Маслінка з нядзелі пачыналася і за нядзелю канчалася. Цэлы тыдзень... А на Масленку усё, первыя дні. Перад Масленкай Дзяды Масленыя такія былі... Падзедавалі, назаўтрага ужэ Масленка – святы дзень, проста нядзеля, ну і Масленка гэта свята... Ну не ткалі, не пралі, ня шылі... Панядзелак усё дзелаіш, усё што толькі каму нада дзелалі. А ўжо вечарам, Божа барані, гэта ня дзелалі: грэх, нельзя.

Толька песьні... Сабіраліся гуртом, во так во, пелі, скакалі, вечарынкi дзелалі хадзілі, хату папросіш. Дзевачкі давалі ужо хату танцэваць, а мальчыкі ўжо музыкаў нанімаі і ў лампу карасін дабывалі.

Прыбылова 2010, с. 32. Зап. Т. Л. Канстанцінава і В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Крывыя Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ШУПЕНІ ТАЛАЧЫНСКАГА РАЁНА

На Масьленку Дзяды, эта ўжо бальшыя-бальшыя Дзяды. Эта вот у Каляды, кажэцца, дужа бальшыя Дзяды. Эта ўжо бальшыя-бальшыя Дзяды. К гэтым Дзедам ужо ўсё-ўсё, што тока стараешся, каб на сталае было, каб усё было на сталае. [А раскажыце, як на Масленіцу Дзяды дзелалі?] А на Масьленіцу, абы гарэлка была. Гарэлка бутылка, бліноў напячэш, поліўку. Што лучшэе бралі, што ёсьць, прыладзіш, ну й так адпраўляеш Дзяды гэтыя. [А перад Масьленіцай Дзяды ў суботу?] У суботу. Бліны з крахмалу. Адзін крахмал, і тады тоненька яны пякуцца і лёгенька атымаюцца [на] скавародзе. А тады гэты блінчык на дошчачкі парэжаш-парэжаш о так во, парэжаш долькамі, і, дзіятка, як укусна! І тады вады накіпяціш, малако ё, вады накіпяціш, забеліш клёцкі, а-а, аб'ядзенне! [Гэта на Дзяды дзелалі?] Любы кожны дзень. І на Дзяды гэта асобенна, на Дзяды каша, клёцкі – эта ісклучыцельна. Іменна к Масьленке такія вот бліны пяклі, жарылі, і гэта, і клёцкі, бувала. А клёцкі – бульбы надзярэш на драчку, тады гэто масу, цеста на трапку. У нас раньша ж не было марлі, цяпер марля, а раньша ж марлі не было. А раньша ж кросны ткалі, дык у нас было палатно такая самарушнае. Дык мы гэты кусок палатна і ў гэта цеста, цеста гэта ў палатно, і выцісьнеш яго крэпка, крэпка-крэпка выжмеш. А тады гэта цеста пасоліш, трошку памесіш-памесіш увесь і тады так ашчыкваеш як каркадэлькі і качаеш у руках, а тэ вада кіпіць, у чугун кідаеш, і ано заварываецца маментальна, раз крахмал у гэтай бульбы. Ну, што большэ крахмалу дабаўляеш, тады ўкусней.

А тады посьле Дзядоў, хто ахоту меець, ходзім калодкі цігаем. Прыцыпліваем к калодкі канфет якіх, раньшэ падушачкі былі, цяпер такіх падушачак няма. Можа й ё, да ня відзела. Ну, гэтых падушачак у бумажкі наверцім-наверцім і к калодачкам гвоздзікамі маленькамі прыб'ём, каб не атарваліся. Па сьнягу ж цягнеш калодка. А калодку абыкнавенную дроў атрэжам во так во [з локаць] і на вяроўку, і гвоздзікаў на вяроўку прыб'еш. І вяроўка метры два, скока можна пацягнуць во, каб пацягнулася. Ну, ідзеш і пьеш:

Харошая наша Масьлінка, Масьлінка.
Вылецела з куста ластаўка, ластаўка.
А пытайцеся ў ластаўкі, сколька нядзель Масьленкі.
Адна нядзелька, і тая караценька,
Адзін дзянёчак, і тэй караточак.

А калодку на шыю вешаем. Заходзім у хату. Прыглашае ўжо, стукаем, калі сьпят, дык стукаем, гэта ж вечарам усё. [А гэта вечарам якога дня?] Цэлую нядзелю цягалі. Яна ж пяецца во Масьленка – «Адна нядзелька, і тая караценька». А, дачуля, калі каторы нідабра-ахвочы, дык і ўгасьціць, і гарэлкі дасьць, і з сабой дась. А тады ўжо як сталі калбасы гэтыя, дык і калбас назьбіраем, уй! Што ў нас, дачуля, тварылася!

[У кожную хату хадзілі з калодкай?] Хто адкріець, а хто не адкріець. Так ідзеш, у кожную хату заходзілі. Пяюць сразу пад вакно. Ня чуюць – а тады стукаюць у хату. Хто адкріець, а хто не.

– Хадзіла шчэ я малая [1967 г. н.]. Адкрыюць, дадуць, угасьцяць нас, з гармошкай жа хадзілі, а-ё-ё-ёй! [Расказваюць, калі хлопец доўга ня жэніцца, к яму хадзілі?] Гэта я не знаю. [А каму вешалі калодку?] Любому кожнаму, хоць і мне, хоць і ей. [І жэншчыне, і мужчыне?] Любому. [А дзіцёнку?] Ну, дзяцёнку мы ня вешалі. «А ты, гаспадарок, не скупіся, за калодачку расплаціся». Вот вешалі калодку, ну, і тады прыгаварываюць. Эта вот як вешаш калодку, і тады вот: «Ты гаспадарок маладзенькі, цябе, маладога, наша калодачка ўкрасіла красіва, красіва, цябе, маладога, ўкрасіла, ўкрасіла». [Не адпільвалі ад калодкі, не пакідалі ў хаце?] Ну, аддавалі калодкі з канфетамі. Каму на шыю павесіш, ужо ж не возьмеш. Ён расплоціцца, ці бутылку гарэлкі дась, ці каўбасу дась, ці там што-небудзь, сала кусочак. А вечарам тады як гулялі, сумкі, гаворыць, валачом, хто што дась. Хто прынімаець калодку, хто не прынімаець калодку. Хто дасца павесіць, а хто не дасца. [Іх сразу некалькі дзелалі?] Да, штукі тры-чатыры. Ну, больша ня дзелалі, патаму што за адзін вечар стока не абойдзеш. [А хто насіў калодку?] Хоць і дзяцёнак валачы. І не, разьніцы няма. І мужчына павалачэць, эта няважна, ці жанаты, ці нежанаты, ці дзеўка, ці малец. [Ну а маладзёж учаславала?] Ой, што вы, як насабіраюцца, дык мамкі. Мала што нам хочацца, каб нам далі зьесьці гэта што, а с намі нада ж усім патрошку даць, усім. [Дык хто-та з калодкай ходзіць, а хто-та на ігрышча ідзе?] Ну, хто с калодкай, нас чалавек 25 сабярэцца

і за гэтай калодкай будуць паўзыці і ўсе. Паўзыці ўсе, каб усім хваціла. Дык і то, к каму зайдзеця, а к каму не зайдзеця. Хто так во, ну, хто васпрынімаець гэта. Нас абсуждалі, што мы вот такія як нішчыя, ходзіця. Ня ўсе абсуждалі. [Калодка гэта ў Шупенях?] У Шупенях, Крывыя. [Адзін вечар схадзілі ў 3–4 хаты, другі вечар яшчэ?] Да. Ну, як палучалася. Ня то што ж яны кажды дзень хадзілі. Ну, можа яны за Масьленку ў начале там пройдуць і ў канцэ там Масьленкі пройдуць... Сабяруцца, вот хто зайдзец у магазін, ня то, што там у хату пойдучь. Ну, зьбяруцца ў магазін... давайце сійчас жэ. І сійчас жэ саабразыць, і калодку туую, шчас жа наторкаюць на чурку чаго, січас жа павесюць. Любому. Хто б табе ні зайшоў. А ты ўжо хочаш-ня хочаш, а нада адкуплівацца. Ужо ж ні скажаш нічога. Гэта цяпер там, а раньшэ такога не было.

Ну, а тады ж гулялі. А гулянкi ж былі кажды вечар, ня то што як цяпер: тока субота там і пятніца. А бувала ж гулялі, кажды вечар ігрышча. Места мала, не было дзе танцаваць... Празьнік, зьбяруцца многа людзей. Мы, помню, малыя, сядзім і глядзім, каб хто кала іх во, кала старэйшых... Бяжым, бывала, у сьвет: «Вазьміце і нас!» Гэтыя крычаць: «Дзеці, вы сядзіця дома!»

Тады ж не было такога. Выпілі там па поўчарачкі тэй. Ня то што там гарэлкі. Эта ж Масьленка, і бліны, і там што, ну, ў каго што было давалі. Тады ж зьбяруцца, не было такей вот дзялёжкі, ўсім хапала.

Арэлі такія гэтая былі. Дык о такі як там сабярэцца, дык ня тока з Шупень маладзёж, і з Крывых, і можаць з Чэчанева прыйці калыхацца. Павесяць, а вожкі такія здаровыя былі і дзьве даскі паложачь, длінныя, паўтара чэраз мост. І калышамся.

Скалыхніця мяне вісока, вісока,
Каб я відзела далёка, далёка,
А што ў Крывых дзеіцца, дзеіцца,
Сем малойцаў жэніцца, жэніцца,
Асталося чатыры, чатыры,
І тых чэрві стачылі, стачылі,
А не так чэрві, як мошкі, як мошкі,
Патачылі мальцаў на крошкі, на крошкі.

Гэта ўжо мальцам пелі. А тады арэлі як даска скаўзьнецца, ай! Ды як паб'ёмся, звалімся з гэтых арэляў. Сказала, па многа садзілася, скока было маладзёжы, садзілісь, хто ўцісьнецца на гэту даску. Інцэрэсна

было. Такі, раньшэ ж, гавораць, як сена кончыцца, тады у такіх было прыстанішча. А так, ну, ідзеш было гуляць. [А што ў такіх?] Ток, ну вот там як пуны, склад, складалі што. А ў такіх тады гэтыя арэлі вешаеш. [Дык эта на Масьленку ў такіх вешалі?] Эта на Масьленку. Гэта арэлі вешаеш, а так места няма дзе калыхацца. На дрэвах прабавалі, о, як дрэва адно стаіць радам, і другое. І тады доскі ложыш ці вяроўкі чапляеш, і на гэтыя, і доскі ложыш, дык ён ці сукі паатваліваюцца, дрэнна на арэлях, пааббіваемся троху, схінімся. А як ужо у таку, дык там прастранства ух, как разагнаўся. «Гу-та-та, гу-ля-ля!» – эта прыгавор такі, – «Скалыхніця мяне вісока, вісока, гу-та-та, гу-ля-ля!» «Масьленка-каўзуха» пелі, а то «Гу-та-та, гу-ля-ля-ай!» Помню, мяне ўсё вучылі тады, гэта ж во ты во так во зацягвай, дык я. Ну, маладзёжныя как-та, ну, ня очнь, а гэтыя бувалашныя песьні, дык кажацца і пеў ба. Раньша інцераваліся дзеткі, бегалі, усё запаміналі.

[Арэлі цэлую Масьленіцу вісели?] Цэлу Масьленіцу. Ляжаць, закінем за бэльку там... Закруцім за бэльку, каб яна вісела. А тады чые вожкі, бяруць, забіраюць. Тэй ток і стаяў доўга ў Крывых, праўда? І яго ну, гадоў дваццаць пяць таму назад яго ўжо ня стала. Я помню, яшчэ малыя былі, яны шчэ тэй ток стаяў. Ну, канешне ўжо ветхі. Ну, мамка гаворыць, гэта ж во бувала мы сюды хадзілі пагуляць. [А чаго пасья Масьленкі далей ня гойдаліся на тых арэлях?] Ну, чые вожкі. А памрэць хто, нада апускаць... Ну, чые, мае вожкі – я забрала дамой.

– Мама, а помніш, ты расказывала, «Ні калышы нагамі, толькі калыхацьця ў Масьленку, калыхаць нада, а то нешта чэрці...» Так во сядзець і калыхаць нельзя. Гэта я як малая была: «Гэта толька ў Масьленку, што ты чарцей калышаш!»... калі сядзіць, нагой калышаш.

Ой, і на конях ездзілі, і на санках ездзіш, саначкі маленькія... А раньша ж санкі – дзеравянныя саначкі, дык чалавекі 3–4 як спусьцімся. А нас дзе я жыла ў Шупенях, дык там гара такая вісока, і ўніз как спусьцішся, дык штукі 3–4 дзяцёнкі пувалімся на гэта, хто як, адзін на аднаго. І едем із гары, пака ня ўстукнемся ў што-небудзь. А там у нас стаўбы стаялі, дык раз стукнуліся, дык пабіліся крэпка. А так ад майго двара гара начынаецца і туды, аж лог пераедзеш, да самай ракі даедзеш на саначках. [А эта на Масьленку каталіся, ці ўсё ўрэмя?] Усё ўрэмя каталіся. Малыя дзеці.

Хадзілі, хадзілі, па гасьцях хадзілі. [А была, што на Масьленку што-та нада была іменна ў какой-та дзень дзелаць?] Да не, у Масьленку

кожны дзень гуляй. Нядзелю – гуляй кожны Божы дзень, што хочаш дзелай. [А днём работалі?] Айі, работалі, работалі. Работалі, работу падзелаем... мы спраўляліся і пагуляць, і работу падзелаць спраўляліся.

[А ў васкрасенне можа Масьленку праважалі ілі што-та гаварылі?] Нешта дзелалі. Нешта было такое, як Масьленку ўжо пасьледняе. Зубы палошчам. Ну, праважалі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 3, арк. 14–22. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Абольцы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Дзмітрыеўны Дзявяткінай, 1935 г. н., нар. у в. Шупені Аболіцкага с/с Талачынскага р-на, у Абольцах з 2009 г., і яе дачкі, раб. культуры Ліліі Леанідаўны Аўласенка, 1967 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГАРШЧЭЎШЧЫНА ТАЛАЧЫНСКАГА РАЁНА

Былі перад Масьленкай Дзяды. Бульба калі ў каго была, курыцу засякуць. Вечарам спраўлялі ўжо Дзяды, за стол садзіліся. Ну, памолімся. Ужо папа з мамай выхадзілі, і за стол садзімся: «Прахадзіце ўсе, вядзіце усіх сваіх родственнікаў, родных, каго мы знаем... а каго не знаем»... Калі якога сала па крошкe дадуць, поліўку зваруць, эта ўжо абязяцельна. Клёцкі бульбяныя... надзяром, і іх накачаем, у кіпяток, яны паднімуцца, ну й тады ці забелім, ці так. [А клёцкі з душамі?] Тады мы постле, як было чым іх чыніць, а так – так рабілі. Мясам. [А чым чынілі?] Мясам. Ці сала кусочак туды усунем.

[На Масленіцу] качаліся, здзелаюць качэлі на суку, ці на чым. Маглі павесіць і раньшэ, а ўжо качацца – на первы дзень Масьленкі... Нам даюць, дзецям, гэтыя качэлі, дзелаюць вяровачныя там, якія. [Дык гэта дзеці качаюцца?] Ну.

[А маладыя?] Маладыя ходзюць, пяюць па дзярэўне троху. Што сабяруць, да й тады атмечваюць Масьленку. Масьленку пелі. Вот і тады як пяюць, значыць, што-нібудзь жа ім даюць, там бліноў, ці што ў каго ё. Ну, а тады яны сабіраюцца дзе-небудзь у адной хаце, ну, і атмечваюць Масленку. [Яны ў кожную хату ішлі, пелі?] Ай, ну ў якую пападуць. Знаюць, што ў цябе што-нібудзь ёсьць паставіць на стол, ці там могуць і ў цябе астацца папець, за стол сесьці. А калі няма нічога, ну чо́го яны тады пойдуць. Масьленку ходзяць по хатах, пяюць. Там дзеўкі, бабы, каторым ахота была. «Масьленіца-палізуха, а на дзевак напала каўзуха»; «Шырокая наша Масьленіца, Масьленіца, вылецела з куста ластавіца, ластавіца». Многа куплетаў. Ну яны ня то, што песьня. Эта куплеты, эта ня песьня.

Хто на каньках на возеры [катаўся]...

Калодкі – дык гэта ж абязцельна нада! Калодку зачэплюць там, буш адкуплівацца. [А што гэта за калодка?] Абыкнавенна, калі ё самагонка бутылкі, хлеб, сала, ці што, ну й цвёт яшчэ прыбавюць к этаму. І як дзеўкі чапляюць, дык адзекалону там якога калі, дзе ў каго ё. Но, а мальчикам што, бутылка нада, і тожа што-небўдзь к бутылкі. На ленту і на шыю. А то радзі шуткі дык могуць. Як у мяне цётка была ў Межыёве, во ў саседняй за лесам дзярэўні. Дык яна прывалачэць калодку дроў. Эта аттудава валачэць калодку дроў! І маме за нагу прычэпіць – аткуплівайся! Ну, хохату надзелаюць такога. Эта тады ўжо Масьленка. Эта на первы дзень Масьленкі гэтыя калодкі. Ну, ў обшчэм Масьленка ж нядзелю. Дак вот за эту нядзелю хто каму ўздумаець, тады у госьці едуць к родстве́ннікам, ці яны сюды прыходжуць, ці што, ну, вот такое дзела. [А кагодкі каму ўгодна можна чапляць?] Каму ўгодна. Каму хочаш. Іх акружуць, другі адбіваецца, ці дзеўка, ці малец, а яны ўсё раўно: за рукі – і дзе ты дзенесься, і пачэплюць калодку. Тады ўжо ўсё, аткуплівайся. Хочаш, ў хату заві адкуплівайся, а хочаш – давай з сабой што-небўдзь. [Гэта на вуліцы маглі злавіць?] У любым месьце! Можаш дажа іці во у хлёў к скóту, ці вады. Тады ж не было вады ў хатах, а ў калодцы хадзілі. Кала калодца паймаюць, дзе каго паймаюць, прыдумаюць, вот і пашло. [Кажуць, калодкі – гэт а тым, хто доўга не жэніцца чаплялі?] Ай да не, ў нас усім цаплялі. Мальцы сабяруцца, дзеўкі якой будуць вешаць, ці усім у паград: ці дзеўкі, ці бабы, ці мужукі, гэта не імеець разьніцы... [А было, што жанчыны мужчынам і наадварот?] І гэта было. [А жанчыны жанчынам, мужчыны мужчынам?] Ну, дык а яка разьніца? Вот так і празнавалі.

Ну ўжо факцічэскі Масьленка, разгул полны начынаўся з чацьвярга. А так – ну так, па аднаму, там каму пачэплюць, каму не пачэплюць. А так ужо тады езьдзілі па другіх дзярэўнях, калі ў каго родстве́ннікі былі. У чацьвер у госьці езьдзілі. Вот, дапусьцім, сваты к свата́м езьдзілі. Вот пажаніліся яны нядаўна, дзеці, ну дак яны туды езьдзюць, а могуць сваты́ сюды прыехаць. Ездзюць радзіцелі. На кірмашы езьдзілі, і тады езьдзюць у госьці. Вот, дапусьцім, у нас у Межыёве былі родстве́ннікі. Пяшком хадзілі, есьлі блізка. Есьлі ўжо далёка, тады каня бралі, езьдзілі.

Я кажды год свайго зяця заву на бліны. На Масьленай нядзелі. Рас-тапліваю вечарам печку, закалачываю бліноў многа. І вот яны з дочкай

ка мне прыходзюць. Ну, і бліноў нажарываю, сала, калбасы сваей нажарываю, бліноў многа напяку са сьметанай. Ну, канешна, сто грам п'ём. [А раней у вас так хадзілі?] Хадзілі, но эта пажылыя такія ўжо, такія ўстаяўшыяся хазяіны хадзілі, звалі. Во як тока пажэнюцца – значыць, тут ужо хочаш ня хочаш, цёшчы нада зваць зяця. А тады ўжо зяць завець цёшчу. Які стол, абільны харошы, які.

[Праведывалі на Масленку баб-павітух?] Нашто яе праведываць? Яна сама далжна прыйці. Яна можаць прыйці і на Масьленку, і на Пасху, калі блізка.

[А ў нядзелю на Масленку што рабілі?] Ну што, хадзілі, ды і ўсё.

[А паласкалі зубы?] На Масьленку, пасьледні дзень. Ну, во сабя-руцца і п'юць. [А хто збіраўся, суседзі ці родныя?] Усе ўпадрад.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 68–69. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Любоўі Ціханаўны Ляхновіч, 1936 г. н., нар. на хутары ля в. Межыёва, у в. Гаршчэўшчына з 1939 г., і Клаўдзіі Іванаўны Пашкевіч, 1945 г. н., нар. у в. Галынка, у в. Гаршчэўшчына з 1969 г.

МАСЛЕНКА Ў ТАЛАЧЫНСКІМ РАЁНЕ

Суседзі, суседзі к суседзям сабіраліся і гулялі.

Калодкі цягалі на Масьленку. На Масьленку сабіраюцца людзі і кажуць – «калодкі сабіраюцца». Ну, там ці тры, чатыры, скока там хазяінаў сваіх сабіраюцца. Яны ж свае закускай, з выпіўкай. Ну, называюцца так на Масьленку, «цягаць калодкі». Гарэлку п'юць, скачуць, пяюць – ды і ўсё. Ну вот такія калодкі, возьмуць якую палку, а трапку прывяжуць і вязець, вязець, і табе прывязець, напрымер, каму-небудзь, а ты тады што-небудзь давай ужо. Сьмяюцца тады! Там, ну што-небудзь давай там. Ну, што-небудзь, ці дай бутылачку адзекалона там, ці канфет якіх, ці што. Калодку табе прыцягнулі. [А гэта замужнім прыцягвалі?] Замужнія гулялі толька, маладзёж эта не гуляла. Эта ўсё гэта хазяікі гулялі. Суседзі. З мужукамі ўсе гулялі.

А маладзёж эта аддзельна там у клубі. Во. А клуба не было – па хатах скакалі. Сяньні ў цябе, заўтра у другога, і во так во гулялі ўсё ўрэмя. І так і скачуць.

Каталіся, дык эта знаеш, дзе як ідзе гара якая. А дзе ты, як гары нема, дзе ты пакатаеся? На роўным? На роўным не пакатаеся! У нас у Галцэве там абы-якія горы былі, ну, але там гэтым не заніма-ліся, ніхто не катаўся. У нас у Высокам бывала, як сядзем мы ля свае

хаты, а тут такі роў бальшушчы. Як сядзеш, з гары з гэтай как паедзеш пад тую гару, як паедзеш, і адзін раз у раку ўехалі санкі. І як ускачылі ў раку, абмачыліся, як чэрці, но рака была мелкая. Па жопу абмачыліся. І сьмеху было, і грэху было.

На Масьленай нядзелі на гарэ бабы сядзелі,
Кулаком зямлю прабілі, аб нявестак судзілі.
Мая нявестка нігадзай,
Па ваду пашла – аблілася,
Печ тапіла – абажаглася-а!

[Дык гэта так падгуквалі ў канцы?] Ну. [А Масьленіца ў вас уся на адзін голас пелася?] На адзін, ну канешні!

Масьленка-каўзуха,
На дварэ рэлі, калышуцца дзеўкі, гу-та-та, гу-ля-ля!
Мяне маладзеньку гуляць не пускаюць, гу-та-та, гу-ля-ля!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 4. Зап. А. І. Ляшкewіч у 2015 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Дзмітрыеўны Яромы, 1933 г. н., нар. у в. Высокае, у в. Гаршчэўшчына з 1962 г.

МАСЛЕНКА Ў ТАЛАЧЫНСКІМ РАЁНЕ

Яны ж Дзяды тры разы ў год. Адны Дзяды багатыя, другія бедныя, а трэція ў восень ваабшчэ багацейшыя, тады ж білі сьвіней. Другія перад Масьленкай. А трэція...

Па чэцьвергам хадзілі і прыгласалі атмеціць. У чацьвер хадзілі, а тады хадзілі прывязывалі во калодку за нагу. Ну, тады ж гэтага не было, каб там якія канхветы, ці што. Ну, бутылачка адзекалону, завеш у хату, угашчаеш гэтага чалавека. Ну, у чацьвер хадзілі, а гулялі па суботам. А гэта ўжо, значыць, па хатам хадзілі, прыгласалі. Зачэпяць калодкі, ну, і пелі ж песьні якія разныя. [Дык вот гэтай калодкай прыгласалі?] Да, да. Прыгласалі, значыць, ну вот на які дзень намечаюць. Па чэцьвергам хадзілі вечарам. Ну, маладзёж, там тры чалавекі, чатыры чалавекі. А тады ў суботу, значыць, ужо ў якую хату. І сабіралісь. Тады такога багацьця не было. Ладкі ў каноплі намакаюць, вінэгрэт, капуста, рэдзька. Не ў кожнага было сала скароміна. Прымерна, сям'я ж бальшая... [А тую калодку каму, жанатым вешалі?] Ну, прыходзяць прымерна тры маладыя дзяўчыны, ну й зачэпяць тады за калодку. Ну, начынаюць чудзіць. Хазяіну, хазяйке. Ну, есьлі хазяйка адна. А есьлі

хазыяка з хазяінам, значыць, аднаму і другому. Ну, і сьмяецца, чўдзіць, што кажа: «Калодка тваі жа, калодка, малая, не натопіш печ. Во, я табе прыцягнула калодку, каб печ нагрэць». Я кажу: «Дык адной жа калодкай не нагрэеш, эта нада многа калодак, каб печ вытапіць. Ну, й тады, значыць, угашчаеш яе. [Дык дзяўчаты запрашалі гаспадароў гуляць?] Ну, і маладзёж.

Ну, сабіраліся ў каго, прымерна, большая хата. Ну, прыглашаюць. Яно ж не ўся дзярэўня бываець прыйдуць. Хто пройдзець, а хто можа паскупіцца, не захочаць. Ну, сабіралася чалавек па дваццаць і па трыццаць. [А прыходзіць трэба са сваім?] Канешна, а хто ж там, хто ж там панаставіць, кожны сваё прыносіць. Ну, й бутылку самагонкі. Тады ж в магазіне дужа не куплялі, а сваю выгнеш ізь зерна, бутылку самагонкі...

[А на Масьленку гулялі ў вас у рэмень?] Ай, гулялі, і ў рэмень, і як яго, у цалаваньне... Ну ў рамень гэта маладзейшыя. А так жа прахадзілі троху й старэйшыя пары жанатыя, маладзёж асобенна. Так дык на стулікі садзіліся ўдваіх. Ну, раз, два, есьлі ў адну сторуану глянуць... Значыць, дзяўчонка і хлопец і, ну, і тут ззаду стаіць. «Раз, два, тры!» Глядзь – у адзін бок, значыць. І ён, і яна. Тады цалуюцца перад усімі. Ну, а есьлі ужо адзін у адзін бок, другі ў другі – тады другая партыя садзіцца. [Дык гэта іменная на Масьленіцу?] Ну, ну. [Эта на гулянку, што ў суботу?] Да.

Як маладзейшыя, дык раньша былі такія, ну, такі, дзе малацілі зярно. Ну, бацькі вешалі арэлі, ну, і калыхаліся на арэлях на гэтых, ну, ўзрослыя, ну, маладзейшыя такія, каторыя па васямнаццаць, па пятнаццаць гадоў. Ну, стары ж не палезе ўжо калыхацца на гэтым... [Гэта цэлы тыдзень калыхаліся?] Ну, яно шчыталася як празьнічнае. Вечарам... Дзень работаюць, а вечарам сабіраліся, як во гарманіст – сабіраліся, і ігралі, і пелі. [Гэта кожны вечар на Масьленіцу?] Да, да. Арэлі – ані там віселі, іх жа ніхто не сьнімаў. Дзень апработаюць, а тады пакалышуцца. Ноччу ж ня будуць калыхацца, цёмна, там жа сьвету не было. [Дык а яны калышуцца і што кажуць ці пяюць?] Ну, пяюць... Но маладзёж дык ужо ж яна ж неяк і не знала, эта ўжо старэйшыя. «А ў нас сяньні Масьленіца, Масьленіца, вылеціла с куста ластавіца, ластавіца, Папытайцеся ў ластавіцы, ў ластавіцы, сколькі нядзель Масьленіцы, Масьленіцы». Эта пець, славамі гавару. «Адна нядзелька, й тая караценька, Масьленіцы, Масьленіцы».

[А вот такая: «Калышуцца дзеўкі»?] «Калышуцца дзеўкі, а мне, маладзенькай, хочацца, хочацца, мяне не пускаюць, не пускаюць...» Ну, нешта я ўжо забылася.

Раньшэ ў Каляды не жаніліся... У канцы Масьленіцы. Гэта яшчэ можна.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 4–5. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Гаршчэўшына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Фамінічны Пашкевіч, 1932 г. н., нар. у в. Прысмакі.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЧАЧАНЕВА ТАЛАЧЫНСКАГА РАЁНА

Каталісь. Ну вот першы дзень на Масьленку нікуды не хадзілі, пяклі бліны, ну, і первы блін пакідалі, паміналі, ну, каб памянуць памёршых. А тады на другі дзень ужо хадзілі каталіся. Мужыкі такія ну, ужо старэйшыя, вешалі арэлі, як гаварылі, ну, качэлі. І каталі, ну, гушкаліся. І дарослыя, і дзеці – ўсе. І каталіся на санках.

Адчэплівалі аглоблі, ну, вот гэта во, што да каня, садзіліся дарослыя: і мужыкі, і жанчыны, ўсе. Ну, гэта было сьвята такое, вясёлае. [Дык эта ўжо жанатыя садзіліся?] Да, старыя, ну, такія ўжо... [А маладзёж с німі не езьдзіла?] І маладзёж... Кароча, маладзёж ў аснаўном, ну, ігрышча ўвечары. А так гэтыя ж дні не працавалі, дык садзіліся і... Ну, вот садзяцца з бальшой гары... А яны ж тады горы такія былі нязьезджаныя, як цяпер, і далёка едуць, ой, ну, вельмі далёка на гэтых санках. Ну, і гэта ж усё саправаждалася такім вясельем, візгам, сьмехам, ну... Ну, а вечарамі хадзілі... Ды ну йі ня толькі вечарамі, а і днём, хадзілі па гасьцям. У кожнага быў стол ужо ён прыгатоўлены ўсё ўрэмя і стравы такія сьвяточныя і... Ну, ў аснаўном бліны. Бліны, усякія бліны. І хадзілі адзін да аднаго. Ой, у чацьвер гэта цёшча ішла да зяця на бліны. У пятніцу... у пятніцу – наабарот, зяць ішоў да цёшчы на бліны. У сыботу харашо знаю, што нявестка залоўку... прыхадзіла залоўка да яе. Ну, гэта ўсё было для таго, каб ну, празнаваць. Хто помніў гэтыя дні, хто мог перапутаць гэтыя дні, хто к каму ходзіць, але хадзілі... Бабка, наверна, можа, ў сераду, хадзіла бабка к унукам. І хадзілі і да бабкі ўнукі. Вот цэлую нядзелю. Ну, гэта як бы па правілах. Хто помніў гэта, а хто ўжо ў тое ўрэмя і не саўсем помніў, у які дзень хто к каму ходзіць. Але хадзілі цэлую нядзелю гэту.

Ну, і калодкі. Вешалі калодкі. Калодкі вешалі цэлую нядзелю. Толька ў панядзелак ужо нікуды не хадзілі, первы дзень Масьленкі як бы сьвяткавалі дома, а тыя дні, вот устрецюць... Ну, у маю бытнасьць ужо ў магазін... Калодкі... Ну, сколька-нібудзь канфет уместа зьвязывалі, там баранак маглі прывязаць, усё гэта на якую-небудзь такую, на лентачку... Вешалі калодкі маладым, хто вот доўга замуж не выхадзіла дзеўка, або... Ну ў аснаўном мужыкам стараліся вешаць, вот хлопцам, каторыя доўга не жаніліся. [А доўга – гэта са скалькі лет?] Ну, гэта ўжо каб такі, ну, за трыццаць туды, вот такія. [А такому, каторы такі нармальны жаніх, там 20–25?] Ну, гэтым дужа ня вешалі, вешалі ў аснаўном такім во, хто такі, перастарэлы. Ну, і тады гэты адкупліваўся ўжо, ці ў магазін гэтых жанчын вядзе. Ну, ў обшчэм у дзярэўні была некалькі такіх жанчын, каторыя любілі... Ну, і раней жа – ня ўсё любілі такія вот вялікія празьнікі. Некалькі было такіх – тыя зьбіраліся ў кучу: «Пайдзём калодкі вешаць!» – «Пайдзём калодкі вешаць!» Ну, ў магазін зайдуць, там у магазіне каго зловюць. Тыя ўцікаюць, яны яго дагонюць... Ну, і калодкі такія. Тут у Абольцах (я вабшчэ з Чэчанева, там дальшэ трошкі) і атлічалася. Ну, вот, здаецца, радам, атлічалася. Тут маглі і такую якую-небудзь чурбаночак павесіць, а ў нас у асноўным такія былі калодкі з цукерак там, баранкі, што-небудзь вот такое, на шыю вешалі. А тут, у Абольцах, я чула, што маглі павесіць які-небудзь чурбаночак і такое вот што-небудзь другое. Ну, а ў нас так было. [А хто ў вас у Чэчанёве калодкі рабіў? Жанчыны загадзя іх круцілі?] Прыходзілі яны ў першы ці ў другі дзень адна да адной: «Пайдзём калодкі вешаць?» – «Пайдзём!» Цукерок купюць, і там баранкаў, ну і накруцюць, і ўсё – і пашлі. Назаўтрага яны яшчэ іх накруцюць. [Гэта жэншчыны ўжо замужнія хадзілі, ці маладыя?] Не-не, гэта хадзілі замужнія жэншчыны, такія ўжо. [А тут у Абольцах на Вашай памяці цягалі калодкі?] Не, гэта я ня помню. [А ў вас у Чэчанёве да якога году так вешалі калодкі?] Ой, ну, можа, да шасьцідзсятых, так во гадоў. А тады меньшэ стала такіх жанчын, каторыя... Тыя жанчыны ўжо састарыліся, а более маладыя ўжо па-другому... Ды й час быў такі, што... Ну, Масьленка-Масьленка, ужо не адзначалі яе так. А тыды ўжо вазабнавілася гэта, наватэнае, посьле семідзсятых гадоў. Вазабнавілася, што сталі Дзень Зімы там правадзіць... Гэта ўжо ў семідзсятых было, а тады бліжэ к васьмідзсятым, во туды. Гэта замяніла, як бы зьдзьвінула гэтыя сьвяты. [А тут у Абольцах Вам не казалі, да якіх гадоў гэты чурбан, калодку вешалі?]

Яно ўсюдых прыкладна адзінакава, як у тым Чэчаневе, так і тут. [Тожа гдзе-та да шасьцідзясятых?] Да.

[А як на Масьленку, бабка хадзіла, ці да яе хадзілі?] Ну, гэта вот цэлая нядзеля – сьвята. І яна зьбіраецца, бярэць што-нібудзь, і ідзе. Ну, бярэ, пячэць што-небудзь, тыя самыя бліны. Пірагі пяклі, ну, там, калбасу, ўсё раўно, хоцьэта ўжо і нельзя было, усё раўно елі ўсё гэта. [А што нельзя было?] Ну, на ўжо на Масьленку, на гэтую нядзелю, шчыталася, што нада была есьці толькі малочнае. Там сыр, масла, бліны с усялякай начынкай. А ўжо сала як бы, ну, ўжэ гэта рыхтаваліся да посту, і ўжо гэта няможна было. Ну ўсё раўно ўсё гэта яшчэ елася ўсё. Таму што сразу ж пасья Масьленкі пачынаецца пост. Гэта ўсё яна й нясла. Што чым пачаставацца і ўбяруцца с утра, скот убяруць, і пашло тады, пашлі адзін да аднаго. [Ну вот бабка прышла, і што яна, унукам нешта дарыла?] Ну, прынесла тыя бліны, прынесла цукерак унукам, а тут ужо стол, ён пачці не ўбіраўся, той стол, усё ўрэмя абновяць там, і садзяцца за яго, ну, і сьвяткуюць. Тады сабраліся, ну, пасядзелі там: «Ай, ну пашлі на гару каўзацца!», як яны гаварылі. «Ну, пашлі» – ўсі пашлі. [А калі ўнукі да бабкі?] Ну, а ўнукі, гэта счыталася як ўжо, ну вот на другі дзень ідуць унукі, дык яны не такія во, [паказвае, што малыя], а такія во, як Вы [дарослыя], ідуць да бабкі. [І замужнія ўжо хадзілі?] Да, да-да. [А ўнучкай шчытаецца дзіця, што яна бабіла, ці матка, што ражала?] І матка шчытаецца ўнучка, і дзіцё, гэта тожа ўнукі. [А муж, тожа ўнук палучаецца?] Унук.

У васкрасеньне хадзілі не настолькі там ужо спецыяльна хадзілі, як вот устрэціць каго-та, ну, там за вадой пашла, там ешчо, гэта цяпер целефон, а раней так: каго устрэцюць, у таго і просюць прашчэньня. Гэта ўжо ў госьці не хадзілі ў гэты дзень, гэта ўжо так проста. Толькі прасілі прашчэньня і ўсё.

[Калі песьні пелі на Масьленку?] Ды пелі іх цэлы дзень, у смысьле, усю нядзелю, ну в аснаўном пелі за сталом. Пелі тады, як чаплялі калодку, як хадзілі па вуліцы. Ну, вот сабіраюцца жанчыны, і яны ідуць па вуліцы, пяюць, устрэцюць каго – яны калодку.

На вуліцы лебядя вышэй гарадзішча,
На вуліцу не пайду, ня будзе ігрышча.
А я гэту лебяду пайду паламаю,
Мужа спаць палажу, сама пагуляю.

Ну, во такія во:

Ўскалыхніця мяне висока, висока,
Каб я бачыла далёка, далёка,
Каб я бачыла, што ў Абольцах дзеецца,
Што ў Абольцах дзеецца,
Сем малоўцаў жэніцца, сем малоўцаў жэніцца.

І посьле кождага этага вот паўтараецца: «Масьленка-каўзуха». [І яны на адзінакавы голас?] Да, да. [І за сталом «Скалыхніце мяне» таксама пелі?] І пелі тады, як качаліся на арэлях, пелі, пелі, калі задумаецца, гэта не так што было вот іменна во як на свадзьбе, што вот пьецца вот там даруць, значыць, пьецца гэта песьня, а гэта – так. Масьленка – яна такая была, ну, як гулялі цэлую нядзелю, і такія, усякія, і пелі, калі задумаецца.

Ну, тая самая Масьленка, ну, калодкі асталіся, катаньне гэта на санках – ну, тых санак мала стала. Ды і людзей ужо такіх, каторыя гэта падабалася, меней стала.

[А арэлі, вы казалі – на іх сядзелі ці стаялі?] Там можна было і сядзець, і стаяць. Такая вот вярхоўка бальшая ілі цэпь, і лажылась даска. [А на іншыя дні іх прыбіралі?] Да не, яны доўга тады і боўталіся гэтыя арэлі. Ну алі тады калі мяшаюць, дык зьнімуць. [А куды іх вешалі?] На якое-небудзь бальшое дзерава. Лажылі, занасілі на дзерава браўно, штоб яно роўна была, і вешалі іх. Возьле дзерава, так, каб сук быў, ну, каб можна было. [Кожны год на адно і тое ж дзерава?] Пачці што на адно і тое ж. Дзе яно ж не на кожным дзераве так удобна, ну выбіралі так, каб... Ілі інагда вешалі вот между двух дзярэў, каб так во – бальшое браўно, і тут каб было дзе раскачацца. Выбіралі і... Далёка была адна ад адной, што можна была і стаць, і сесьць, хто ба-яўся стоя, той сідзя раскачавалісь, маглі і двое стаяць, а трэці мог сесьць, вот так. [А хто іх вешаў?] Ай, мужыкі такія. Не маладзёж, а іменна такія, сталыя ўжо мужыкі. Дзеці просюць, што вот павесьця, арэлі, ну, яны й вешалі. Ужо для сваіх дзяцей як бы. А тады гушкаліся й самі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 3, арк. 9–14. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Абольцы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад раб. культуры Ганны Іванаўны Падбельскай, 1954 г. н., нар. у в. Чачанева (мясц. Чэчанёва) Талачынскага р-на, у Абольцах з 1975 г.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВАРАНЦЭВІЧЫ ТАЛАЧЫНСКАГА РАЁНА

Як Масьленіца, як настала первы дзень, так і пяём. У любы дзень. У нас Масьленіца пачыналася як панядзелак. Аўторак, серада, чацьвер калодкі цігалі. Ну, як што та такое, калодкі. Адзін другому і бутылку, хто канхветы, хто што, нацэпал на шэю і пьець: «Наша калодка салодка, салодка...» А вы тады мне плоціце за тую калодку. Ну, й так і пашла гульня. Там ужо знаеця, што начынаецца. [Вешалі] каму Вы падабралі. Ну, напрымер, мне, а я Вам і ёй, хто каму.

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі,
Мяне, маладую, гукалі, гукалі.
Мяне, маладыя, муж ліхі, муж ліхі,
На вуліцу гуляць ня пусьціў, не пусьціць,
А хоць пусьціць, позьнінька, позьнінька,
А ўсё дзевачкі розьненька, розьненька.
Я выйду ж на вулку, запяю, запяю.
А ўсіх дзевачак сабяру, сабяру,
І музыкакаў трох найму, трох найму,
А будзем гуляць да сьвету, да сьвету,
І да познага абеду, абеду.
А дамой іці баюся, баюся,
А ў дзяверачкі прашуся, прашуся.
А дзяверачка, меньшы брат, меньшы брат,
Завядзі мяне дадому, дадому,
Куплю кашулю да долу, да долу.
А я ж табе, шэльма, бок наб'ю, бок наб'ю,
Дадолу кашулю сам знашу, сам знашу.

Аўдыятлас 2006, № 12. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у 1997 г. у в. Варанцэвічы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. А. Машковай, 1928 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ДУБРОВЕНСКИМ РАЁНЕ І Ў ГОРКАХ

Во, во, Масьленку мы дажа гуляем. Стол накрываем, бліноў напачом, і гарелка, і тарелка, ўсё, і кампоты розныя.

І ладкі гулялі аддзельна. Бабы гуляюць «калодкі цягаць», гарелку. На Масьленку. Масьленка –эта калодка. А дзеўкі – ладкі. Дзеўкі, дзеўкі ладкі гуляюць. Бліноў напяхуць, ладак напяхуць, ну, напяхуць ўсяго. Гарелка, тарелка, усё. І музыка. І о за сталом пасядзім, за сталом пасядзім і танцуем, хаты балшыя ўжо... Посьле вайны ўжо, посьле

вайны. Эта жэншчыны – калодка. А маладзёж – ладкі гуляюць, ладкі. Калодкі – бабы. А мужыкоў ловюць тады...

[А тут, у Горках, ці бачылі, як цягалі калодкі?] Цягалі. Як я толька пріехала [у 2003 г.], дык гулялі ў нас [у Горках]... [А хто цягаў?] Ну, саседзі, хто хацеў. Такія, як я, і маладзейшыя. Так во як во тут во гулялі, ўсякія. Мушчыну пачэпюць гарелку, каб мушчына памог які стол гуляць. [А куды чаплялі?] На шыю во так во... Калодкі – эта жэншчыны, а ладкі – эта маладзёж. [Калодку на шыю чаплялі] Мужчыне, каб мужчына памог еты стол. Каб заплаціў грошай троху ці схадзіў за бутылкай. Ну, эта прыцэпка. Прыцэпка. [А якая калодка? Здаровая ці маленькая?] Калодка – эта гарелку піць! Ніякія калодкі не было! Дык на шыю во, во на шыю чапляюць, во. Нічога не калодка. Мы, бывала, толька во так во. Рамень які-небудзь закінем мушчыну, і ўсё. Да пояса рэмень. Пояс. Ну, паймаў мушчыну, во так во ўскінуў яму на шыю, і памагай еты стол. Ці дзеньгі выкідай, ці ідзі за бутылкай. Раз табе калодку пачапілі, ты должан схадзіць і прінесьці. Калодка не нада ніякая. Мы калодкі не чаплялі. Во, пачапіў... [А здымаць нельга? Так і трэба хадзіць, пакуль не прынясеш?] Да, во памагай. Калодкі мы цягаем, во мушчыну накінулі на шыю калодку... [Гэта ўсім, і жанатым, і нежанатым?] Абы-каму. Бывала, ловіш, каб толька...

АСЭТ/ВА, А/ф 20130812_Zm_Horki_05_2. Зап. З. Канаплянікаў і Ю. Цвяткоў у 2013 г. у г. Горкі Магілёўскай вобл. ад Аляксандры Конанаўны Пруднікавай, 1925 г. н., нар. у в. Займішча (Ляхаўка) Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ НОВАЕ ПАЛЕССЕ КРУГЛЯНСКАГА РАЁНА

Адну нядзелю была Масьленка. У васкрасеньне начыналася і заканчывалася.

Масьленка – самае інчэрснае была ў дзярэўні. Каталіся ўсе: і дзеці, і ўзрослыя з намі. Эта абязацельна нада была пакатаца, штоб камары цябе летам не кусалі. Вароты высокіе стаяць, палка такіе ўкапана, а тады – такая вот жалезіна чэрэз, перакладзіна як чэрэз эта, і тут вешалі такія цапы, ну, жалезная цэп, і так вот адну сторуану з гэтага цэпа і другую... штоб палажыць даску такую длінную. І на эту даску садзіліся там, ну, дзеці, ці там... Ну, спачатка дзеці, садзіліся дзеці, можа, чалавек дзесяць на этай даске сядзім, а два чалавекі – адзін с той стараны даскі на [пелішне?], а другі – с этай стараны. Дзержышся за етыя цапы, і так вот туды прысядаеш, і так, і паехалі, і паехалі

так. Эта самая было такое дужа ўжо гуляньне. [А каталіся цэлы тыдзень?] Цэлу нядзелю, да, эта Масьленка. Як дзеці – цэлы дзень. Ну вось удзень дзеці каталіся. Ну, вот а бацькі ўжэ як у выхадны. Усе каталіся. Эта быў такі закон, штоб, значыць, ня будуць камары кусаць, есьлі пакатаўся. У нас такой быў адзін, ну, можна сказаць, дзед, мужык такі быў, крэпкі, здаровы. У яго былі такія вароты, я-я-яй висока, як арка. І ўсёгда он на гэтых вот, ён качэлі вешаў. Дёска длінная, можа, метраў пяць-шэсь. Тоўстая доска. І дзеці на вяроўках. А гэтыя раскачаюць, а гэтыя катаюцца. Адны сто́я падгўтаюць, а гэтыя сэдзя. І вот качаюцца цэлую нядзелю. Хароша быў гэта самы дзед. Такі быў харошы. Такі ўсёгда ён дзяцей любіў вот. [А як ён загінуў, хто вешаў качэлі?] Тады ўжэ на другіх варотах, у другіх людзей. Мужык жа, бабы ж не павесяць. А даску зламаюць, а тады шукаюць даску. Раньша ж дужа не было й дасок дзеў ўзяць. Так яны сядуць усе, шах – і ўсе так хлоп на пол, скінуліся дзеці з гэтых качэля.

На санках з гары каталіся. Санкі калхозныя ўкрадуць, там от у нас такая гарушка, а тут речка ўнізу, а там ферма калхозная. І аттуда з фермы дзеці санак этых... Каней атпрагуць і самы насядуць, штук сколька іх, р-р-р – і прама ў рэчку. Санкі ж цяжолыя дзеравянныя, усе сілай, малыцы за аглоблі бралісь, так вот прывязы[в]алі, каб жа ж аглоблі ўлезуць у эта, дык жа ж не паедзеш. Так вот тады яны ўжэ атвязывалі гэтыя аглоблі, бралісь, яны цянулі, а мы ўжо ззаду падпіхалі. Тады цянем. Хто ня хоча цянуць санкі, мы тады яго праганяем, у сьнег яго, што не памагаў санкі каціць, а тут бух – ўваліўся ў санкі. Ага, у сьнег абсыплюць, тады кару яму дадуць.

Воз гэты калёсны ў лёд умаражылі, патом адзявалі калясо, за якое так во прывязывалі жэрдзіну, патом саначкі, раскручываюць от на падвадках саначкі, каталіся.

У госьці ездзілі. Ну, прымерна, мы там да цёткі да сваёй, вот да мамінай сястры, там у яе пабылі, там к брату ў Круглае ездзілі, ужэ ж нада к брату зьездзіць, праведаць. Ну, раньша што на конях, бальшыństwo хадзілі пяшком, патаму што каней было мала. Там ужэ кірмаш у Кручэ был. Ну, можэ так ужэ тры кілёметры. І маладзёж сабіраліся, і старыё, і прадавалі там. Шо прадавалі? Ну, прянікі красныя, ну й канфет, уся была радась.

Вешалі калодку: дзьве канфетачкі на булаўку на гэта вот начэплівалі. Ну й так вот есьлі вот ён парень, значыць, мы к яму падхадзілі,

і яму. Ён трохі адпіхаецца, што, ну, нада жэ выкупіцца. Ну, хоць любому вешалі, абы дзядзька. Устрэціў такога, і маладому павесім, і старэйшаму павесім. Дзяцёнкам ня вешалі. Ну, прымерна такім гадоў па шаснаццаць [вешалі]. Эта вот наша кампанія была прымерна вот. У маея кампаніі можа нас было чатыры дзеўкі ці пяць дзевак, ну й хлопцы штук восем. Ну, мы ўжо парням сваім гэтым, ну, хоць яны не парні, ну проста вот, наша маладзёж, мы ім, значыць, чэпім. Ну, яны ўжо нам тады аткупіцца – тожа канфет давалі.

[А замужнія жанчыны чаплялі гэтыя калодкі?] Ну ў іх свая кампанія, і яны хадзілі сваім. Ну, яны ўжо там, ну, ўжэ нейкую вячэру дзелалі. Сабіраліся, баб сколька ўжэ і этых мужыкоў, і яны ўжэ ў хаце гдзе-та там. Ну, якая была тады раньшэ закуска? Ладкі ў сьметане, грібы сушаныя атваруць, пасякуць. Ну й эта самае, бурачкі. Салат з буракоў, вінегрэт называлі, па-дзеравенскі. Ну, вот так. Ну, і там бутылку можэт самагонкі якой. Можэ, сабяруць там патрошачку на ўсіх, не то, што вот так, каб напіліся і песьні. Ну, песьні пелі. Хоць і не п'яныя, но жызьнь была такая, вясёлая ў іх. Пелі такія песьні старынныя, жаласныя. Масьленка пяюць такія песьні масьленічныя. Ну мы ўжо маладзёж, мы дужа не панавучыліся. Мы дужа, маладзёж, ня пелі тыя песьні.

[А маладух абыходзілі на Масленіцу?] Бабы прыхадзілі ўжэ як падушкі ўродзе бы трэсьці. Прідуць у хату, есьлі ўжо там іх ня ўгосьцюць, дык яны ўродзе ўжо так: «Распорам сейчас падушкі!» Ну, а я ж ужэ: «Не, дзеткі, не парыця, ня дзelayце, усё мы вас...» Ну, тут стол накрывалі. Ну ўжо зналі, ў каго маладуха, к таму хадзілі гэта абязцельна. Ставілі там угашчэніе такое. З сабой хто што даваў, хто не. Ну, калбасы маглі даць. А то не было й калбасы. Булачкі нейкія пяклі. Картошкі тоўчанай натаўкуць як пюре, мукі трошкі. А мука якая была? Ржаная. Абкачаюць эту, ну, й такіх вот напякуць. Гэта там ужэ, дзе маладуха была. Ўжэ есьлі прышла к нам маладуха, мы далжны гатовіцца, што прыйдуць. Песьні пяюць. Давалі ім этых булачак. Ну, й тут ўгашчалі, стол накрывалі. «Ландрыкі» нейкія называлі. «Ландрыкаў во напякла». Многа пяклі. Ішчо трошкі так во макам чучь-чучь пасыпалі. Яны такія як надуценька, так во парежуць іх так во як бубначкай. І, кажэцца, так укусна! Так было ўкусна. Цяпер бы, кажэцца, ня еў бы такое. Пелі песьні, но мы гэта дзеці, мы зь імі не шлі. Я ўсёгда тожа сьцясьнялася. Бабы звалі, як я ўжэ такая, пайдзём. А я «Не-не, я не пайду,

я гарэлкі ня п'ю». А пелі бабы, песьні ты «Сядзела Масьленка на калу, кідала масьліца па каму, хто ўхопіць, то таму». Такія во былі, як бы к такой прыпеўка. Ну, прымерна, сабраліся ка мне вот... Пайдзём, там у Ганны нявестка, пайдзём. Ну, а тады ўжо прыхадзілі – ну, нешта ж яны трошкі чаго-небудзь жа ж і далі, хоць тых і ладак, можа, якога яшчо што-нібудзь укінулі. Сматра ў каго што было: хто багацейшы, хто бяднейшы быў. Можа, хто якую і калбасіну дась, можа, хто й крошачку і сала. Тады прыйдуць, усё эта парэжуць, і в гэтай хаце ўжэ, ат мяне пашлі – ну, пайдзём ка мне. Пайдзём тады. І мужыкі маглі прыйці.

І тады ўжо бабы вот... Маладзёж мы, а ў нас ужо вечарінка. Вот сёньня Масьленка, у нас далжна быць вечарынка, значыць, к нам прыходзіць маладзёж атусюда, многа маладзёжы. Вот, дапусьцім, там с Кручы, там са Стай, там з Дарошэвіч, там усе мы ждём маладзёж. А ў нас гармошка толька, у нашага гарманіста, большэ нема. Гулялі ў фанты на Масьленку. Тады етыя і бабы прыходзюць, і ўчылі танцаваць нас. Вот нам было гадоў па пятнаццаць, а яны на лаўках так во пасядуць. Кадріль гэты зайграюць такой. І вот тады яны відзяць, што от мы... Гэтыя бабы тады: «Ну, што ты? Нада роўненька так! То шчэ глядзіце, як мы!» І гэтыя бабы тожа з намі танцаваць. І жанчынкі, і старэйшыя такія, ну, можа, год і па пяцьдзясят такія, танцавалі вот і з маладзёжжу. Цэлую нядзелю. Сяньня вот у нашай дзярэўні, заўтра мы пайдзём у другую дзярэўню вечарам. Ёдзень жа ж мы ж не хадзілі на танцы, а хадзілі вечарам. Вот вечарам сабіраемся – ну, і пашлі. Чэ-раз лес, гарманіста вядзём свайго, і пашлі там, ну, кілёметры за чатыры. Ідзём, песьні пяём, мы ж ня так вядзём. І ўжо гэтая маладзёж падслуховаець там, што ага, гэн, во, з Палесься ідуць дзеўкі к нам. А тады аттуда хто-небудзь на якой балалайке, ці хто там у іх ёсьць. Ага, з той дзярэўні ідуць. Выйдуць, паслухаюць, а ён што вечарам жа чутна ж так вот. Сабіраліся, танцавалі. Но, гэта ў нас, а тады у той дзярэўні. А тады яшчо на трэці дзень у другую. Ошчэм, цэлую нядзелю хадзілі. Не ў адной гэтай дзярэўні танцавалі. У нас было такое, што мы вот нядзелю, значыць, у сем дзеравень хадзілі на танцы: яны к нам, а мы к ім, так вот. Клуба ж не было, а па хатах сабіраліся. Дык вот ужэ цяжка ж усё ўрэмя, шукай хату. А ў каго хату тую просім. Там дзядзька быў, дзецей трохі ў іх было многа, палы ўжо тады мыем пасьяля гэтых танцаў.

Палілі [вогнішчы] на вуліцы. Дапусьцім, у нас вот тут вот вуліца – і выган такі. Ну, ў нас вуліца нядлінная, у нас небальшая дзярэўня была. Дык вот выган у нас тут вот, хаты стаяць, і тут ужо канец, і тут такое выган, такая, ну, прастор такой. Ну, і там ужо такія распальвалі кастры.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 5–8. Зап. А. І. Ляшкевіч і Ц. Акудовіч у 2015 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ядвігі Францаўны Мікуліч, 1939 г. н., нар. у в. Новае Палессе Круглянскага р-на Магілёўскай вобл., кат., у пас. Крупскі з 1980 г., і Іосіфа Францавіча Яцэвіча, 1931 г. н., нар. у в. Новае Палессе Круглянскага р-на Магілёўскай вобл., кат., у пас. Крупскі з 2000 г.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ МІХЕЙКАВА КРУГЛЯНСКАГА РАЁНА

[Масленку спраўлялі ўсю нядзелю, асабліва ў] Шырокі чацьвер. Хадзілі, пелі, гарэлку пілі. Маладухам пелі. Тады закуску давалі і канхветы давалі, і ўсё.

[Калодку чаплялі]. Хочаш – цьвет прышэй, хочаш – дзьве канхветы, што хочаш! А каторыя чудзілі, дык і калодачку якую прычэпяць дзеравянную. [Каму?] Па вуліцы будуць іці, «Давай прычэпім калодку!» Маладзейшым, не гэтым, што старым. Так ад 20 да 40 [гадоў]. Чалавек должен аткупіцца: ілі гарэлкі, ілі канхвет.

У хаце сабіраліся, выпівалі, хто бутылку возьме, закусць. І сабіраліся, і гулянка, да й жэ і на заўтра. Пяём, гуляем, усё там. Музыкі з намі там. Выпівалі, танцавалі, пелі. Усякія пад гармошку. Усё: і полічку, і вальсы, і «Зяленае»⁴², і «Куркувяка», ўсё! Польшка, «Страданія», чадушкі усякія. [На Масленіцу вадзілі карагод ў хаце]:

Ў карагодзе былі мы,
А каго мы відзілі,
Відзілі мы парачку
Кавалера й барышню.

Гэта яна дзецкая.

У Шырокі чэцьвер [хадзілі] да маладухі пад вакно і спевалі:

Масьленіца,
Выйдзі, маладая маладзіца, Масьленіца,
Вынесь сыра, родзіш сына, Масьленіца,
Вынесь мачку, родзіш дачку, Масьленіца.

⁴² Магчыма, маецца на ўвазе «Зялёная рошча» – адна з варыянтаў адаптаванага танца тустэп, які мог таксама звацца «Лысы», «Карпет», «Дзевачка Надзя» ў залежнасці ад таго, якія прыпеўкі пад яго выконваліся.

[Маладая і выносіць, а калі яе няма ў хаце, выносіць яе маці. Раней хадзілі толькі маладыя дзяўчаты, зараз хто ўздумае].

АІМЭФ, Мг. 20-91-13, № 7–9, 13. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Міхайкава Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Андрэўны Сальнікавай, 1918 г. н.⁴³

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СЛАБОДКА ШКЛОЎСКАГА РАЁНА

Масленая нядзеля ўжэ начынаіцца, і ўжо цэлу нядзелю п'юць, гуляюць. Як у праваслаўных дык васкрасеньне ўжо – і ўсё. А ў нас яшчэ, ў католікаў, у панядзелак яшчэ гуляюць, в аўторак у роце палашчуць ужо. Панядзелак яшчэ гарэлку п'юць, в аўторак ў роце палашчуць, а ў сераду ўжо, Папэльна серада, Папеліца называецца, тады ўжо, мама казала, да вайны ўжо, дык тады як Папеліца, дык тады хлопцы гулялі зь дзеўкамі, дык яны тады попелам абсыплюць дзевак усіх гэтых. С печы набяруць попела, да абсыплюць дзевак. Цяпер дак мы во ў касьцёл ходзім, дак нам толькі ксёндз на галаву пасыпець попелу ў сераду. Нільзя ні піць, ні гуляць ужэ, ні пець песні ўжо.

Ну, мы на Масьленіцу тожа хадзілі па дзярэўні ўвечары ўжо. Прыдуць ка мне тут усе эта, прыбяромся, надзенемся, этага чучалу – і пашлі ўжо. Таку ляльку прыбяруць на палку эту здэлаем, прыдумаем, прывяжам. Из саломы дзелалі такую... Мы хадзілі ў суботу, на васкрасенне эта. [Гэта чучала палілі?] Ну. [А дзе палілі?] На вуліцы запалім там ужо, калі ўжо ў пасьледню хату як пойдзем, там ужо гуляем, п'ём тады ўжо. [З гэтым чучалам па хатах хадзілі?] Ходзім у кожную хату. Нас ўсігда баба, яшчэ цёшча мая, хадзіла. А прыдуць, ну, і пайдзём. [У хаце] пелі песні. [А нейкія спецыяльныя песні?] Ёсць этага, хадзяіну, хадзяіцы:

Благаславі, Божа! Масьленіца, Масьленіца!⁴⁴
Зіму замыкаці, Масьленіца, Масьленіца!
Вясну загукаці. Масьленіца, Масьленіца!
Зіма ў павазочку, Масьленіца, Масьленіца!
А весна ў каточку. Масьленіца, Масьленіца!

⁴³ Гл. таксама ад гэтай жа інфарманткі песню «А у нас сёння Масленіца» (АІМЭФ, Мг. 20-91-13, № 12) у раздзеле «Апяванне рэалій свята» і вар. да песні «На вуліцы дзеўкі гулялі» (АІМЭФ, Мг. 20-91-13, № 10) у раздзеле «Сямейна-побытавыя песні».

⁴⁴ Кожны радок паўтараецца.

Каждую Масьленіцу гулялі ўсе, і на санках каталіся, тут во гара ў нас, з гары, і бабкі старыя, і ўсе выхадзілі на Масьленіцу на гару сюды. Маладзейшыя, канешна, каталіся, і на санках, а старыя пелі. Санкі такія падзелаюць бальшыя, садзяцца з гары тады. І па пяць чалавек едуць на адных санках.

А ў нас сёння Масьленіца, Масьленіца,
Прыляцела ластавіца, ластавіца,
Села на пагорку, села на пагорку, Масьленіца.

Такія пелі ўсякія яны такія, каторыя... Бабкі стаяць старыя. [А не прытанцоўвалі?] Была ўсяго. Нанімалі тады гарманістаў, выхадзілі на вуліцу з гармошкамі і пелі.

Ну, у нас так было. Як я во жаніўся тожа, дык... А на Масьленіцу, хто ў гэтым гаду жэніцца, тады ўжо ходзюць к таму падушкі трэсьці ўжо. Знаеце, нясуць калодку там, ілі браўно цэлае прынясуць, і ў хату тады палкай стукаюць, «Масленіца!» – крычаць. А тады «кінў» яны раньша звалі. І «падушкі трасьлі», і ўсяк звалі. «Пайдзём зь іх кінў драць», глядзець, які мужык, ці харошы, ці не. Усё казалі, можа, які лапаты. Ну, такая даярка ўсё ў нас была, дык яна гэтым браўном як станець тахаць у хату, ды ўсё: «Кілабўр, кілабўр, кілабўр» усё. Так усё як станець стукаць, тады выйдзеш, кажаш: «Ну, чаго вы стукаеце, хадзіца ўжо ў хату!» Канешна, прыбіраўшыя былі ўсе. Ну і пашлі падушкі трэсьці ўжо. Заходзяць у спальню – і давай гэтыя, ці пярэна ёсьць. Ну, мяне, праўда, пярэна, жонка мая замуж выхадзіла, дык здзелала, цешча во здзелала пярэну, сабірала, дзяржала, пярэну здзелала, з пярэнай была. Ну, шчупалі падушкі, ўсё. Пад гэтыя падушкі ложуць бутылку ці две водкі. Вот гэтыя падушкі трысуць, водку ту дастаюць. Мы ўжэ ж станавілі два сталы ў хаце, і тады ўжэ садзіліся. І пілі, гулялі, танцавалі. А тады ўжо пасядзім, а тады пайдзём па дзярэўні. У канец тэй зайдзем, песьні пяём, а тады назад ідзём. А ўсякія пелі. Ун тут пабылі, тады ў Княжыцах там выйшла замуж, дык мы ў Княжыцы пашлі. Не ў тэй дзень. У разныя дні хадзілі, таму што Масьленіца цэлую нядзелю ішла.

Аўдыятлас 2017, CD 1, № 9–13. Зап. Т. Канстанцінава і В. Прыбылова ў 2014 г. у в. Слабодка Гарадзецкага с/с Шклоўскага р-на Магілёўскай обл. ад Віктара Аляксеевіча Петакова, 1958 г. н., кат., і яго цешчы Марыі Аляксандраўны Андрэенка, 1936 г. н., нар. у в. Пагарэлец Краснапольскага р-на, кат.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ДУБРАЎКА МАГІЛЁўСКАГА РАЁНА

А ў нас сяньня Масьленка, Масьленка⁴⁵,
Прыляцела ластаўка, ластаўка,
А йна сядзіць высока, высока,
А йна бача далёка, далёка,
Што ў дзяреўні дзеіцца, дзеіцца,
Восім хлопцаў жэніцца, жэніцца.

І тады тожа спраўлялі тут такі стол, сабіраліся многа мужыкоў, жанчын. Нанімалі пастуха к лету. Вот пройдзе еты ўжо пост, Вялікадне начнецца, растане сьнег, і будзя пасьвіць чалавек кароў іхных. І вот тады яны так сабіраліся і хто жылая пасьвіць. Два пастухі наймаліся. Так эта во так на Масьленку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 8. Зап. С. Лісіца ў 2014 г. у в. Ваўкавічы Чавускага р-на Магілёўскай вобл. ад Любові Савельёўны Аддзельнай, 1929 г. н., нар. у в. Дубраўка Магілёўскага р-на.

Вар. да песні: Аўдыятглас 2016-2, CD 1, № 9. Зап. Т. Бярковіч, Т. Канстанцінава, В. Прыбылова ў 2014 г. у в. Ваўкавічы Чавускага р-на Магілёўскай вобл. ад Любові Савельёўны Аддзельнай, 1929 г. н., нар. у в. Дубраўка Магілёўскага р-на. «Пад вясну».

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ БАСЦЕНАВІЧЫ МСЦІСЛАЎСКАГА РАЁНА

У нас празнавалі Масьленіцу, но не так, як цяпер. Вот Масьленка, так, надзяецца жэншчына – цыганка, цыганкай. А мужчына надзяецца там шапка, тут бараду пачэпіць, тут ету кухайку такую падпержэцца, ну, во й ходзіць па дварах. Ну от захочуць пазваць каго к сабе, захачу пазваць каго у складанку, я пріду к таму чалавеку: «Падарі мяне!» – дай што, ці сала, ці калбасу, ці хлеба, што-нібудзь дай! Тады пойдзіш к сьледуюшчаму, каго захочаш. Каго захочаш у складанку, о так о і хадзілі. А тады от етыя ўсе сабіраемся людзі, у каго былі, і гуляем, во п'ём-гуляем, і ўсё. [Гэта ў які дзень? У нядзелю?] Эта Масьленіца, із первага, эта із первага Масьленка начынаецца... Ў любы дзень. Неяк я дні ня помню. Дні я ня помню, не магу сказаць, калі. А так во раньша гулялі. [Дык гэта яны так удвох хадзілі, цыган і цыганка?] Удвох, во дзьве жэншчыны надзяюцца, да, две, адна так надзенецца, другая так, і ходзюць па цыганах па етых. Ну, нам жа інцяресна, мы глядзім,

⁴⁵ Кожны радок паўтараецца.

цыгане йдуць, адзенуцца, трыпкамі абматаюцца там... [Можа яны што пелі?] Да не, што яны там. Ну, можа старыя бабы етыя і зналі песьні, Масьленіца, масьленкі этыя, ну я прымерна масьленкі песен не знаю. Эта нада Масьленка, абязацельна песьні із Масьленкі знаць, абязацельна. Ну, яны ёсьць гэта, у кніжках ё, дык эта...

[А калодкі цягалі?] Цягалі... Вот хлопец нежанаты, так. Тама баранкі ілі шакаладачку на лентачку і яму на шыю. А ён должен паставіць гарэлачкі выпіць. [А хто гэта яму рабіў?] Ну хто? Хто зможэць так от, жэншчыны, якія змогуць. [Замужнія?] Да, да, замужнія. Дзеўка ж ня будзець вешаць хлопцу. Замужнія. [А калі ён ужо перастарак такі, пенсіянер і ўсё не жэніцца, вешалі?] Усё адно можна павешаць. Можна, можна павешаць і такому. [А жанатым не вешалі?] Не, нельзя. [Можа, песьні якія пелі ці прыгаворвалі што?] Нічога, калодку вешаюць, песень ніякіх. Песень ніхто дужа не знаець масьленых. [Дык што вешалі на калодку?] Ну, баранка можна павешаць, шакаладачку можна павешаць, канфетачку. [А на што гэта вешалі? На ленту?] На ленту. На ленту, ленту купіць. Навезаць эта – і на шыю. [А ленту какаго цвета?] Любую. Любую ленту.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 8–9. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Басцэнавічы Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Юліі Андрэеўны Румянцавай, 1940 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СТАРЫ ДЗЕДЗІН КЛІМАВІЦКАГА РАЁНА

Сабіраліся ў адну хату, накрывалі сталы на Масленіцу, сабіралі сваіх роственнікаў, мы, дзеці, кала іх бегалі, каб падлатацца, з'есць чаго-нібудзь.

Касцёр палілі і перадзяваліся ў жураўлёў, як будта ён ляціць, прыгалі праз касцёр. Журавель, у яго клюва было. Хто с гармошкай ішоў, бегалі следам.

Чаплялі хлопцам калодкі, ім нада праз хамут залесць, дуга – пашоў туды, еслі ня жэніцца, эта, каб скарэй жаніўся. Хамут яму жанчыны надзявалі, хто маленькі, дак і пад дугу залезе. Заўсёды стараліся старшую дачку першую аддаць, а ён жа ня любіць яе. Дагаварывалісь между сем'ямі, што б узяць толька старшую, што многа палацён, што многа вышыватых ручнікоў, скацярцей, прыданае большае. У Масленіцу пелі песні:

Маслена ноч, маслена ноч,
Працяніся, ай-люлі, працяніся,
На дзянечак, на дзянечак,
На дзянечак, ай-люлі, на дзянечак,
На часочак, ай-люлі, на часочак.
На хвіліну, на пяць мінут.
Маслена ноч, працяніся аж да Вялікадня.

Загвіны былі, бліны каждый дзень, зяця звалі на первы дзень, эта такі пачот быў, што к цешчы на бліны на Масленіцу. Там нейкія дні былі, Власія было. Счас усе забываецца.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 13, спр. 3, арк. 16. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у в. Стары Дзедзін Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Галіны Васільеўны Брыкавай, 1941 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГРЫШЫН КЛІМАВІЦКАГА РАЁНА

Бліны пяклі, учынялі, пушанічныя, грэчневыя, аўсяныя. Первы блін, як спякуць бліны, дак первы блін ложуць на вакно. «Первы блін стань колам (комам) плахому», каторыя плоха дзелаюць, ім колам, а добры блін, харошы на стол кладуць, тока на Масленіцу. Раньша адной бутылкай свадзьбу згуляюць і песні пяюць. Раскладалі касцёр, як пачынаецца Масленіца.

Масленіца была, гулялі, вот сёння ў вас гуляюць, прымерна, а заўтра я прыглашаю, цэлую нядзелю хадзілі па дварам і гулялі.

Хлопцам чаплялі калодкі. Лентачка бантам і там у лентачке палачка такая с пальчык, эта называецца «калодку пацянем». Прычэпяць на бок, ён расшчытываўся.

Як Вялікі пост, мы гуляем, прашчаемся, я с кажнай рукаюся, астаёмся на Вялікі пост, і цалуемся, і расходзімся. Прасціця нам на Вялікі пост.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 13, спр. 3, арк. 8. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Грышын Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ірыны Сяргееўны Яфрэменка, 1925 г. н., ад. 2 кл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ КІСЯЛЁВА БУДА КЛІМАВІЦКАГА РАЁНА

Была Масленіца, звала цешча зяцёў к сабе ў госці, а тады выпівалі, яду харошую ставілі, песні пелі і цешча абязцельна мазала ім маслам голавы за сталом, пазней па-савряёмнаму сталі мазаць адзе-

калонам, людзі сталі культурнейшыя. Масленіца ў нас празнавалася, бліны эта само сабой, цёшча зяцю галаву мажэць дзікалонам, масліла яго, каб дачку не абіжаў, эта паложана маслам мазаць, а счас адзікалонам мажуць. Бліны канешне пяклі, Масленая нядзеля, цэлую нядзелю людзі гулялі, у сроду зяцёў прігласалі.

Хто доўга не жаніўся, таму калодку вешалі, абыкнавенную чурку вешалі, патам лентачку сталі. Каторы хлопец дак біцца. Прыдумвалі жэншчыны разнае. Калодкі вешалі хлопцам, што не жаніліся, цвет які-небудзь павесяць – эта называлася калодка, цвятюк на грудзі, а ён тады купляў водку. Тады чучала не палілі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 11, спр. 1, арк. 19, 39. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у в. Кісялёва Буда Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Іванаўны Камаровай, 1941 г. н., нар. у в. Нязнань, у в. Кісялёва Буда з 1966 г., і Галіны Васільеўны Міхальковай, 1966 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЦІТАЎКА КЛІМАВІЦКАГА РАЁНА

На Масленіцу калодку чапалі, калі дужа доўга хлопец не жаніўся. Мы ўжо вешалі аднаму, а з чаго мы вешалі... Што-та на шыю яму павесілі, эта я ўжо помню. Цешча зяця ўгашчала, і зяць цешчу завець. І падарак пріносіць зяцю. Дзікалонам галаву мазала.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 11, спр. 1, арк. 33–34. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у в. Цітаўка Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Соф’і Нікіцічны Багачовай, 1941 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ НЕДЗВЕДЗЬ КЛІМАВІЦКАГА РАЁНА

Зяцю дзікалонам галаву мазалі. А даўней кароўскім маслам. Ці падсолнечным маслам. Не, кароўскім маслам. Перва цешча завець зяця, а тады зяць цешчу. Раньшы гулялі Масьленкі гэтыя. І калодкі чаплялі, шуцілі так. На Масьленіцу касьцёр не палілі. І бліны пяклі. Угашчалі блінамі. Посьле пост захадзіў.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 11, спр. 1, арк. 37. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у в. Недзведзь Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Галіны Андрэеўны Гапеевай, 1942 г. н., Ніны Паўлаўны Еўхіменка, 1931 г. н., Зоі Аўхімаўны Бураковай, 1938 г. н., Анатоля Пятровіча Власенкі, 1942 г. н., Міхаіла Пятровіча Грыневіча, 1955 г. н., Ніны Фёдараўны Мазуровай, 1935 г. н., Галіны Фёдараўны Балюцінай, 1933 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ПЯЧАРЫ КАСЦЮКОВІЦКАГА РАЁНА

Масьленіца, бліны, і ў госьці хадзілі. Ояёй. Асобенна зяць к цёшчы ішоў.

А калодку цаплялі халасьцякам хлопцам. Каб жаніліся. Бабы сабіраліся. Эта цвяток такі бумажны дзелалі. А ён ставіў пяць капель бабам.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 8, арк. 29, № 185. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Пячары Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Надзеі Афанасьеўны Ветравай, 1936 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ГРОНАЎ ЧЭРЫКАЎСКАГА РАЁНА

Запрегалі коней, в обшчэм-та маладые жэрыбцы аб'ежджалі кругом дзярэўні. Дзелалі цвяты дажа на дугу вешалі і езьдзілі кругом.

Зяці хадзілі к цёшчам голаву масьліць. Значыць, Масьленка, цёшча далжна галаву масьліць. Ну, гарелку ставіць. «Пайдзём – гаваріт – к цёшчы галаву масьліць.

АІМЭФ, Мг. 20-93-9/І, № 5. Зап. У. М. Сысоў у 1993 г. у в. Гронаў (Гронава) Чэрыкаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Сямёнаўны Маскальцовай, 1914 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ РАМАНОЎ КРАСНАПОЛЬСКАГА РАЁНА

«Масьленка», «Загвіны» гаварылі. Маці гаварыла «Загвіны». [А гэта на ўвесь тыдзень ці толькі на нядзелю яна казалла?] Вакрасеньне ж Прашчальнае было, прасілі прабачэньня друг у друга, што за год каму-та там нагаварылі пакасьцей, дык штоб прасьцілі. Нядзеля эта была Сырная, да. Усё эта. С панядзельніка цэлая нядзеля.

Бліны маці пякла і памінала, лажыла там на тарэлкі, сахарам пасьпала, канфеты лажыла. На Дзяды перэд Масьленіцэй у суботу. На ўсе памінальныя суботы.

У нас [Масьленіца] была вялікае сьвята. Халасьцякі хлопцы якія вот... дзяўчаты іх лавілі на вуліцы і цэплялі палена бярозавае там, любое палена. І ён павінен яго працянуць. А есьлі ня хоча цянуць, то ён должен дзяўчатам даваць выкуп. І вось ён даваў выкуп: то ілі канфет, то лі якое-та пячэньне, купляў спецыяльна выкуп. Таму што нежанаты, штоб скарэй жаніўся. І па дзярэўні яны, дзяўчаты ж зналі, хто нежанаты. Эта помню добра. Эта шчэ я застаў, лічна. [Дык яны адну і тую ж калодку ўсім вешалі?] Та, іх могуць і дваім сразу, і траім. У іх

ужо загагоўлена, на пояс на які, на цясёмку. Ну, раней жа тканья былі паясы. [І не шкада ім было паяска] Ну а што ж, яны ж за эта выкуп палучалі. [Дык калодка адна на ўсіх?] Кожнаю сваю. Выкупіў – вот табе калодка, штоб ты жаніўся. [А Вам вешалі калодку?] Не-не-не, я ж шчэ малы́ быў. Эта во бачыце, гдзе-та гадах у шасьцідзясятых у нас. Тут [у Асіповіцкім раёне] ужо не было яго, а ў нас яшчэ сахранілась там. [А калодкі дзяўчатам не вешалі?] Толькі хлопцам. [А калодкі вялікія былі?] Ну, абыкнавеннае палена во, што хату топяць во. [А хлопец выкупіў гэтую калодку – і куды ён яе, дамоў забіраў?] Ну, можа й закінуць куды, чаго ён дамоў яе пацяне. [Ці, можа, паясок здымаў насіў?] Ну эта да, і насоўка ж аставалася ўжо хлопцам.

А тады ўжо пасьле як, калодкі перасталі цягаць, дык дзяўчаты куплялі насоўкі, ілі самі вышывалі насоўкі, і – на булаўку, і – на грудзь хлопцу вешалі. Тожа павінен быў выкуп аддаць. [Гэта ўжо пасля шасьцідзясятых?] Ну да, спачатку я вот калодку застаў, шчэ малёнькі, які я там быў! Ну, помню. І эта помню тожа, цаплялі эта. Ну, там мне, можа, гадоў пятнаццаць, сямнаццаць, запамніў. Халасьцякам цаплялі насоўкі, якія вышывалі дзяўчаты. Самі вышывалі і на булаўку прыкальвалі. І вось яны давалі выкуп.

Гуляньні былі ў дзярэўні, сабіраліся як бы. Ну, ў госьці, сабіраліся ў складчыну. Маладзейшыя ішлі да каго-та ў хату і гулялі, устраівалі танцы, вечарынку. Клубаў жа не было тады. І ў кожнай вёсцы, у каго вялікая хата, так, вось нанімалі гэтых гарманістаў з другой вёскі, плацілі дзяўчаты. Дзяўчаты абычна нанімалі, плацілі. І тады ўжо ў ту хату сабіраліся, таньчылі там да самага... Тады ж ня толькі маладыя хадзілі, але ў хаце ставілі лавы паўз сьцяны, і ўся дзярэўня йшла, і старейшыя. Танцуе маладзёж, а старікі, бабкі выглядаюць, хто за каго заляцаецца, хто каго павёў, хто каго правёў. Ладзілі ў суботу і васкрасенне [вечарынкi на Масленым тыдні]. Прыходзілі ўсе на вечарынкi, і жанатыя, і старыкі. [А жанатыя рабілі асобнае гулянне?] Дзелалі гдзе-та аддзельна, тагда ў адной хаце сабіраліся і гулялі.

З горкі [каталіся] дзеці абычна, ну і маладзёж. Кралі ў калхознам дваре сані бальшыя, што коні запрягалі, і цянулі на гару. У нас там круча такая, высокая-высокая гара, цягнулі туды ўсей талпой, і дзеці, і тады садзіліся с гэтай гары. Бальшыя ж сані, людзей многа ўлазіла. І маладзёж, і дзеці. Есьлі дваццаць – дваццаць два [гады], яшчэ яны ж тожа любілі пабясіцца.

[А круцёлку ў лёд не ўмарожвалі?] Умарожвалі. І я шчэ ўмарожваў. Ну, калясо на калхознам дваре. Тады ж калёса, мажары б́лілі, якімі сена, салому вазілі. Мы кралі эта калясо, ішлі на рэчку, прарубалі п́анеўку⁴⁶, ставілі кала о такога добрага. Наверх на эты кол ставілі калясо сь цялегі. Яно ўмярзала харашо. У сьпіцы этага каляса ўстаўлялі палку і круцілі. А за ўтароя, палка д́лінная, тожа ўстаўлялася, на д́лінная прывязывалі санкі. І па кругу, во насіліся!

На конях ездзілі абязцельна. Дугу украсят бумагай этай разнацветнай. [Кветачкамі?] Да.

Чучала палілі на выгане. Жэншчыну. Глаўнае, што ёй платок завязывалі і на плечы платок. Салома, набівалася плацьця, ўсякае стар'ё. Фуфайкі пад ніз, а плацьце наверх. Тоўстая жэншчына. Яна абычна тоўстая баба. Ставілі таржэственна. Усе тады шлі на выган усьлед. Там палюць, і там ладзяць і вяселье, і танцы, і ўсё, што ўгодна.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 9–10. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2019 г. у в. Сялец Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Анатоля Фёдаравіча Цімашэнкі, 1953 г. н., нар. у в. Раманю́ Краснапольскага р-на Магілёўскай вобл., з 1987 г. жыве ў в. Каўганы Асіповіцкага р-на

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ХУТАР БЫХАЎСКАГА РАЁНА

На Масленіцу калодку хлопцам вешалі, а ён тады аткупаўся. Аўласе празьнік, бліны п'яклі, на конях ездзілі. Хадзілі і к маладзіцам, прыдзе куча жэншчын, п'яюць, іх саджаюць, угашчаюць, у кожды дом заходзілі. У паследні дзень пелі:

Масленіца на дуба,
А дзевачкам нялюба.

Празьнік пойдзе на дуба, так жа ўсе этыя празьнікі дзеўкі гуляюць, а так ужо нада апяць работаць, то дзевачкам і нялюба. У васкрасенне, вот еслі я пасварылася с саседзямі, то іду прасіць прашчэння: «Прасці, што я так і так сказала». Масленіца, нічога не палілі, бліны п'яклі, маслам мазалі, закон такі быў, перад поста́м наядаюцца.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 11, арк. 13. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Хутар Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Яўгеніі Самуілаўны Арловой, 1936 г. н.

⁴⁶ Ямка ў лёдзе.

ЗАГВІНЫ Ў ВЁСЦЫ БАРКАЛАБАВА БЫХАЎСКАГА РАЁНА

Загвіны будуць, тожа мы сабіраліся. І музыкант быў, і песні, пагулялі і ўсё, пост начынаўся. Мы на гару пойдзем, равоў многа і санак, і катаемся. Было тры равы і да Дняпра ажно едзеш. На Уласа гаворуць, што нада хадзіць да бабкі. А не хадзілі ў нас.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 11, арк. 13. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Баркалабава Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Аляксандраўны Елінай, 1937 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВІРКАЎ КЛІЧАЎСКАГА РАЁНА

[Ці празнавалі ў вас Масленіцу?] Знаеш, празнавалі ў нас так, што ў нас родзічы былі ў Люціне і ў Ольсе, а коні ж свае даўней былі, дак запрагалі і ехалі, напрымер, атведаць сваіх сёстраў дваюрадных, братоў. Дак вот так ездзілі. А каб і к нам вот, як я помню, дак яны ўжо ўсе былі старэйшыя, а тут – маладзейшыя, дак маладзейшыя далжны старэйшых атведываць. Дак от ездзілі ў госьці на конях. Сем'ямі ўжо сабіраліся, ну.

[А што гатовілі?] Бліны. Бліны, ну. [А малочнае?] Малочнае ж усяк усякі ж. Каровы былі, дык разныя ж і сыры, дзеткі, былі. Разнае ж усё. [А на Каляды елі сыры, ці толькі на Масьленіцу?] Дак якія ж, ужо ж каровы не давалі малака зімой, ужо халодна ж. Былі ж ужэ цяляткі пазаводзіліся ў іх, дак етае сыроў гэтых не было. [А не загаўлівалі заранее?] Не, не. От толькі як сьвіньней білі, так гэтыя каўбасы прылівалі ўжо у вёдрах гэтым жырам. [А свіней білі к Калядам ці к Масленіцэ?] Это ж як у каго складзецца. Но. Вот другіе, йім надо было сем'і ў каго большыя, раней, раней заб'е. А то стараліся і к Калядам. І к Калядам. [А на Масленіцу можна было мяса есьці ці не?] Канешна! Канешна. Но. Это ж не Вялікі Пост.

[А пелі што-небудзь на Масленіцу?] Ну я ж кажу, і к нам не сабіраліся, да ехалі куды, да вып'юць гэты глаточак, яны ж свае, старыняныя песьні пелі. [А нейкія спецыяльныя на Масленіцу?] Не, не, не было, не помню, не помню. О, зналі, што Масьленіца прыходзіць, бліноў стаўбы былі, паняпякаюць. І сала падастануць, і каўбасу гэтую с этага, с-пад, дзе прылеяна, узьдзяруць кружок гэты. А так жа ўсяго, дзеткі, было. Брусніц жа як набяруць, насмажаць дзеравянныя дзежачкі, дык а туды падгледзяць пчолы, дак гэтых во... А пчолы ж былі ў такіх вульлях, не такі, як цяпер. Дык накладуць туды яблак, ужэ

самых лепшых. Тыя брусніцы ўнясуць, а картошкі звараць. Хочуць вот сьвята сьвятое, а картошкі ж хацелася. А дзецям што? Картошка. Як зараз мы з етымі брусніцамі салодкімі, яны ж кісла-сладзенькі. Ну. А так лішня нічога.

Загавіны, дык эта ж загаўляюцца на эты, на Піліпаўскі пост. Вот у пятніцу ўжо не скаромяцца, тады ўжо шэсьць недзель посьцяць. Ріба ж была, ўсякае ж у магазіне ж была ріба. Но. [Дык а гаварылі «Масьленіца»? Ілі «Масьленка»? Как правільна?] Масьленіца. Масьленіца правільна, ну, о так.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 10–11. Зап. А. І. Ляшкевіч і Ж. Я. Ачыновіч у 2018 г. у в. Віркаў Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Мікалаеўны Кавалёвай, 1928 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЗАКУЦЦЕ КЛІЧАЎСКАГА РАЁНА

У Маслены тыдзень вяскоўцы хадзілі адзін да аднаго ў госці. У апошні дзень працавалі толькі ўдзень, а вечарам сваякі і суседзі збіраліся ў Загвіны: рабілі складчыну, гулялі, спявалі ў апошні дзень перад Вялікім постам.

Назаўтра – Белы панядзелак, пост пачынаецца. А за дзень перад етым у нас казалі: «Нада зубы паласкаць» – эта значыць, можа ў каго ў зубах мяса асталося, дык яго перад постам выпаласкаць нада. Ну, і пілі гарэлку, а потым ужо весь пост не пілі. І пасуда перад постам харашо вымывалася.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 325. Зап. А. П. Александровіч у 2006 г. у в. Закуцце Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Апанасаўны Булойчык, 1940 г. н., прав., ад. 9 кл.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ДОЎГАЕ КЛІЧАЎСКАГА РАЁНА

[Масленіцу святкавалі ў вас?] Ну. [А што вы рабілі на Масленіцу?] Старыя рабілі, а мы дужа панімалі... Калуб масла, калуб сыра, які бацька, такі й сын. [А што, бліны пяклі?] Пяклі. [А з гары каталіся?] Да, на санках. Вон там, дзе ў нас... Дзе магазін і там уніз... [А чучала на Масьленіцу не палілі?] Ўсякае бывала. Сабяруцца, нада ж вытвараць што-та.

Складаваліся, запрагалі каня, аб'язджалі кругом дзярэўні. Гармошка была, музыкант быў у дзярэўні. Ну, а тады ўжо сабіраліся ў хату ўсе, сьвяткавалі Масьленіцу. [А чучала рабілі?] Рабілі, чучала, да...

А тады етага чучала агонь накладлі, палілі. Штаны, кажэцца, надзявалі... Саломай набівалі і шапку надзявалі, абыкнавенна і рукі растапырыўшы, усё. [А казалі тут, ля магазіна, каталіся з гары ў вас.] А, ну там вунь горка ё. [А на чым каталіся?] На санках. А дзелалі шчэ зімой... таку ўбівалі колік і прывязалі к яму таку жэрдку длінную. А тады самакат дзелалі і за эту жэрдку браліся і вот так во кругом.

АСЭТ, А/ф Kliczau_110811_Shpil_Douhaje_03. Зап. Г. Емялёва і В. Шпілеўскі ў 2011 г. у в. Доўгае Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Нікіфараўны Шэх, 1928 г. н., нар. у в. Закупленне Клічаўскага р-на.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЛЯНЁЎКА КЛІЧАЎСКАГА РАЁНА

Коняў запрагалі ўсе, коням гэтым па бутылцы гарэлкі ўлівалі ў горла, каб насіўся. Ён вочы тады палупіць, і наперагонкі. Чый конь лучшы, эта ж ужо перазімавалі коні, чый абгоніць. А спорылі на грошы, на ўсё спорылі. Ну, і асабліва маладыя хлопцы, дык вельмі ж ужо даглядалі гэтых коней, каб ужэ і тады насіліся. Усяго было! І пераварачываліся, і калечыліся, і ўсё раўно, штоб дакатаць... Вот Масьленку гэтую гулялі, сарэўнаваліся.

Эта ж была ўжэ Сырная нядзеля, ужэ мяса не елі. Ужэ цэлы тыдзень, дык ужэ пяклі бліны, масла, сыр, твораг, усё эта разнае, усё гатовілі такое укуснае. А тады ўжэ пост начынаўся, усё!

АСЭТ, А/ф Kliczau_110818_jr_Lianiouka_02. Зап. І. А. Васільева ў 2011 г. у в. Лянёўка Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Клаўдзіі Іванаўны Пазняк, 1934 г. н., Валянціны Міхайлаўны Аляхновіч, 1950 г. н., нар. у в. Віркаў Клічаўскага р-на, Ніны Барысаўны Кавалёвай, 1939 г. н., нар. у в. Татаркавічы Асіповіцкага р-на

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ КЛІЧАЎСКІЯ ПАСЁЛКІ КЛІЧАЎСКАГА РАЁНА

Святкавалі... бегалі, і на саннях каталіся, і на ўсіх. На сані па сьнягу праедуць, накідаюць у гурбь... Па вуліцы, кругом вуліцы аб'едуць на дарогу кругаля разоў сколькі, пяюць, весела і ўсё было. А пелі – прастыя ўсе пелі, ужо як мы былі, прастыя, не пелі масьленічныя. [А толькі як на саннях каталіся, ці ў хату збіраліся?] На саннях каталіся і ў хату збіраліся ўжэ. [А што ў хаце гатавалі, што ставілі на стол?] Хто што прынясе. Еслі саўмесна, дык хто што прынясе, кажны ж сваё стараўся. Ужэ дагавараюцца: адны там, кажа, можа, яічкі ё,

другія сала там, каўбасы. Ну, так сабяруцца ў адну хату і назносяць. Пасядзяць, папяюць, патанцуюць. Гулялі тады, ноч весела пройдэ. [Можа, сыр, масла гатавалі?] Ну й сыры, калі каровы свае.

АСЭТ, А/ф Kliczau_110820_jr_Kliczauskija Pasiolki_02. Зап. І. А. Васільева ў 2011 г. у в. Клічаўскія пасёлкі Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Надзеі Аляксеўны Кунцэвіч, 1940 г. н., і Марыі Аляксандраўны Марондзіш, 1932 г. н.

ЗАГАВІНЫ І ПАПЕЛЕЦ У ВЁСЦЫ МІХАЛОЎКА КЛІЧАЎСКАГА РАЁНА

Пры маёй памяці ўжо ў нас тут нічога не дзелалі, але расказывалі. Загавіны гэтыя ўжэ. Ішлі, калі маладыя от людзі, да йшчэ дзяцей у іх няма. Возьмуць зробіць якую-нібуць, ну, такую калысачку: з саломы сплятуць ілі што ўжэ. Талакой ідуць у тую хату, нясуць калыску. Там ужо іх угашчаюць. Эта карзіначку такую, для калыскі. Ўместа калыскі. Карзіначка такая. Ну, небальшэнькая такая. З саломы яна плеченая можа быць. Ці могуць дажа з лазы, з кустоў неяк сплесці. Эта ўжэ так на Загавіны.

А ў каго, знаеце, хлопец, ці дзеўка, дык ужэ казалі – дзеўцы дык зра. Калодку, выразалі калодачку няслі. Неслі ім у хату. Тыя тожа ўгашчаюць. Ну, гулянку якую правілі. Хадзілі па хатах. У таго, ў каго хоць сям'я такая паўнацэнная, ужо дзеці, там этага нічога не было ўжо. Яшчэ хлопец нежанаты і дзеўка незамужняя, эта йім насілі. Такія вот калодачкі адразалі. Так, а ў руках [неслі].

[Дык вось яны ідуць і тым, у каго няма дзяцей, нясуць калыску, а нежанатым калодку. Гэта адны і тыя ж ідуць?] Адны й тыя, да. Эта й бабы, і мужчыны, сабяруцца, хто хоча выпіць, пагуляць, пасьмяяцца. Жанатыя ўжэ ходзяць, маладзёж ня ходзя. У нас там дома так не хадзілі, як тут так. У нас там жа знаеце, зьмешаная, большынство ў нас праваслаўных там, адкуль я сама.

Калодачка – то хто шчэ нежанаты саўсім, да не жэніцца. А калыску – ну, тыя, каторыя жанатыя жывуць, а дзяцей ешчэ няма. Ну, ўжо ж канешне, ўжо год каб крыху пажылі, эта ж яснае дзела, што сёньня жаніліся – сёньня ж не панясуць ужо ім, а панясуць ужэ, год пажылі, дык тады ўжэ панясуць. Эта называліся Загавіны. Дык эта вот на Загавіны неслі. Усё казалі: «Вот калодкі насіць», «Вот калыскі насіць». Нам не прыносілі, хаця ў мяне первы хлопчык радзіўся ў два гады. Вы знаеце, насілі такім, знаеце... Праваслаўныя не хадзілі, толькі к католікам хадзілі. І больш па дружбасьці ўжо, знаеце.

На Загавіны па гасьцях не хадзілі. Як Загавіны, то ў нас называецца Папелец, Загавіны. Усё ўжэ – вот сёння Загавіны, сёння ўжэ пасьледні дзень, нада ў касьцэле пабыць, і там Папяльцова серада называецца. І вот попел, каторы зь вярбы, асьвячонай вярбы, вот старыя вёрбу паляць, той попел серынькі-серынькі такі, ізь вярбы, ён такі нежненькі-нежненькі папялок, от там ат сігарэты такі. А тады ксёндз бярэ во так во два пальчыкі, трошачкі, і так во сюды, на галаву, так ужэ. Эта не ксёндз паліць, эта людзі спаляць, а вярба – яна ж гарыць добра, як сухая.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 11–12. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2019 г. у в. Міхалоўка Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Яўгеніі Іванаўны Сушыцкай, 1935 г. н., нар. у в. Дубнякі Кіраўскага р-на, у Міхалоўцы з 1956 г., кат.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ СЯЛЕЦ АСПОВІЦКАГА РАЁНА

Ну Масьленіца ідзёт недзеля цэлая. Цэлая ж нядзеля Масьленка. Па дням толькі, сматра што дзелалі. Са срады пачыналіся. Масьленіца. Масьленка. Як хто скажа. «На Масьленіцу» і «на Масьленку». Эта ж Масьленая недзеля, Сырная. Масьленая нядзеля – уся Сырная. [А Вы казалі, у сераду пачыналі Масленку гуляць?] Дзе-та са срэды, да. Да цёшчы [ездзілі] ў срэду. А зяць [да цешчы] ужэ – хочаш, у чацвер, хочаш – у пятніцу. Прашчоннае васкрэсьне. Ужэ мая Лена мне званіла, ка: «Мама, можа, чэм абідзела я Вас, мама Ніна, прасьціце мне». Загавельны панедзельнік, эта адзін дзень шчытаецца, эта перад Пóстам. [А ў панядзелак яшчэ можна было есці мяса?] Шчэ можна. Ужэ Загавельны панядзельнік – усё. З шасці вечара ўжэ ўсё ўжэ, начынаецца пост. [А чаго да шасці?] Суткі царкоўныя да шасьці. А посьле шасьці ўжэ начынаюцца другія суткі царкоўныя. [А казалі, што зубы паласкаць трэба?] Ну, дык эта ж как абычна [смяюцца]. Ну ўсё, сабіраліся на эта вот. Гаварылі, сесед, дапусьцім во я, захацела от каго-та прыгласіць: «Ну, прыходзьце, папалошчым зубы». Усё ставіш ужэ, ўся закуска. Да шасьці.

Дзяды – а як жа, рабілі, старія рабілі. На Дзяды варылі капусту з грыбамі, кашу як абычна, да бліны ж пяклі, яешню. У субота перад Масьленіцай.

Хадзілі ў госьці. Прыгласіш хто, ідзеш. Масленку ўсе гулялі. Як Масленка – эта пяклі бліны. Ну згаварываліся, дапусьцім, складкі рабілі. Вот захацелі сабрацца жанчыны, пагуляць. [Жанчыны збіраліся]

з мужыкамі. То няма калі, яна адна, ўдава. А есьць – дык з мужыкамі. Каждая што-та нясе: і закуску, і гарэлку, і бліны абязцельна было... Творагу ў масьле. Тады ж не здавалі малака, а сабіралі, той твораг саб'яраюць, а у дзежачку. І маслам залівалі, штоб ано не спорцілася. І вот эта закуска была. [А мяса можна было есці на Масленіцу?] Ну, а чаму не? І халадзец варылі, і ўсё.

А маладзёж себе, аддзельна. І вечарынка, эта как абычна празьнік. Клуба ж не было, прасіліся дзе-та ў хаты, дзе ў каго бальшая хата... Музыкант быў, барабан, што з тарэлкамі.

На конях каталіся абязцельна. Куды захоча: і па сваей дзярэвні, і ў госьці езьдзілі кругом. Надзяваліся ш, канешна, празнічна.

Помню я вот у дзецтве, мы з самага краю жбілі, і вот пад дубам палілі [чучала]. Эта вывóзілі за дзярэўню. Ну, рабілі, ставілі, рукі рабілі, надзявалі якую-та сарочку, і хусту завязвалі. А не – дак шапку, еслі мужчыну рабілі. Як ат вераб'ёў пудзіла. [Казалі] «Чучала». А пудзіла – эта ат вераб'ёў ставілі. Спалілі і ўсё, не раскідалі [попел]. Зрабілі, нясуць, за дзярэўню выносяць, ставяць, і абстаўляюць, штоб запаліць этымі, дравамі. У аснаўном маладзёж выносіла, паліла.

Гулялі. Павыходзяць старыя, пасядуць, і на лавачках людзей было... Днём робяць [працуюць], а вечарам ужо [адпачываюць].

Цягалі калодкі. Я шчэ малая была [1933 г. н.], як этыя калодкі цягалі. Я помню, як цяглі на барок, у нас к рацэ на барок. Дык сюдэй вот, па сяле цяглі. Думаю: «Чаго та яны, падурнелі, палена некае цягнуць, куды яны цянуць». Ну, я шчэ ж малая была. Цягалі. У рэчка збрасывалі. Штоб замуж пашлі дзеўкі ў другое сяло. Вот такое была, такая памóўка, што есьлі ў другое село прыцянеш эту «доўбню», кажуць, от. Маглі ў сяле дзе-та кінуць пад дзеравам пад якім. І маглі ў рэку скінуць. Есьлі былі недружалюбныя к этай, к маладзёжы, кідалі ў рэку. Мужчыны цягнулі. І дзеўкі, хлопцы – разам. [Дык а мужчыны дарослыя, ці хлопцы нежанатыя?] Нежанатыя! І дзеўкі памагалі. [Дык а хлопцам навошта, каб дзеўкі ішлі ў іншую вёску замуж? Трэба ж каб заставаліся?] А як жа жаніліся, хіба не бралі з другіх сёл? Кажа, «Не то красавіца, што ўсем нравіцца, а аднаму». Ну. Значыць, тут не панравілася дзеўка – у другом сяле бярэ. [Дык гэта свае хлопцы цягнулі па сваёй жа вёсцы?] Па сваёй дзярэўні. Дзе ў дзярэўні кідалі пад дзерава, дзе за дзярэўняй, дзе ў рэку скідалі. [Калодка была адна на

ўсіх?] Адна, адна. «Доўбняй» называлася, «доўбня». [А вялікая яна?] Ну, як вам сказаць. Да метраў чатыры, калі не больш. І абезацельна, каб была абгарэўшая. [А дзе яе абпальвалі?] Ну, ва дварэ, я ж ужэ эта-га не скажу. Не асоба тоўстая. Доўбня –эта такая длінная ціпа булава, на канцэ такая круглая. Раней гэтай доўбней старікі і ўсе калолі дрэвы. Вот пападаецца, атрэзалі цяльпук, а ён такі, знаеш, пярністы-пярністы, там вось ніяк яго не раскалоць. Тады заганялі эты тапор і гэтай доўбняй, о! Э-э! Эта ужэ як дзе малая. А дзе было, што длінныя былі. Для чаго яны? Ну, адзін не пацягнеш тую доўбню. Яна нероўная. Яна таньчэйшая вот, а галава, дзе вешалі што, – таўсьцейшая. Ну, эта я помню плоха. Помню, што цяглі. [А яе выкідалі, ці назад забіралі?] Не, ужэ не, не забіралі. Ужэ кідалі, дзе куды зацяглі, там і кідалі. [Гэта недзе ў трыццатых гадах цягалі?] Эта да, дзе-та да. [А посьле вайны ўжо не цягалі?] Не, посьле вайны не.

[У канцы 1940-х – пачатку 1950-х Масленіцу] дома рабілі. Сям’я, як у нас мама, дык яна гаварыла «Вот Масьленіца», бліны пякла, абед варыла лучшы, заўтрак. Са срэдзі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 12–13. Зап. А. І. Ляшкewіч і А. Шалухіна ў 2019 г. у в. Сялец Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Барысаўны Міхадзюк, 1933 г. н., Марыі Паўлаўны Дзямянiк, 1943 г. н., і раб. культуры Анатоля Фёдаравіча Цімашэнкі, 1953 г. н., нар. у в. Раманюў Краснапольскага р-на Магілёўскай вобл., з 1987 г. жыве ў в. Каўгары Асіповіцкага р-на

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГЛЫБОКАВІЧЫ КІРАЎСКАГА РАЁНА

Масленіцы ў нас дома не было, так сабіраліся, стол накрывалі, бліны елі.

У нас на Масленіцу ў чацвер бабуля сабірала ўнукаў у госці, павітуха сваіх унучак сабірала ў госці, а важная нясе там гасцінцы, падаркі. Яна стол накрывае і гуляюць. З мужчынамі прыходзілі.

У канцы было прашчоное васкрасенне. Ходзяць, каго ўстрачаюць, прасілі прашчэння, гаварылі: «Табе прашчаю і ты мне прасці». І ў сям’і, і на вуліцы. Некаторыя спецыяльна хадзілі па хатах і прасілі прашчэння.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 11, арк. 9. Зап. Т. І. Кухаронак у Быхаўскім р-не Магілёўскай вобл. ад Валянціны Мікалаеўны Судковай, 1944 г. н., нар. у в. Глыбокавічы Кіраўскага р-на Магілёўскай вобл., у Быхаўскім р-не жыве з 1964 г.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВОЛЬНІЦА (МЯСЦ. ОЛЬНІЦА) ГЛУСКАГА РАЁНА

Масленіца, пост наступае, сырніцу ядуць, эта тварог і масла. А тады ўжо посцяць. Усё. [А ці было, што зубы паласкалі ці гаршкі мылі?] Эта на Папялец. Быў Папялец, на Папялец паласкалі зубы. Выпіць трошку, а тады наступае ўжо пост. Каталіся і на конях.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 67. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2018 г. у в. Вольніца (мясц. Ольніца) Глускага р-на Магілёўскай вобл. ад Алены Кірылаўны Юрэвіч, 1930 г. н., прав.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ БАЦУНЬ БУДА-КАШАЛЁЎСКАГА РАЁНА

На Масленіцу запрагалі коней у тройку, украшалі коней, усякімі каврамі засцілалі, балабончыкі віселі, ну і балабонілі. А потым ездзілі, каталіся. Маладзёж заўсёды каталася. Вот, і чья тройка лучшая за ўсіх, лучшай прыбрана, красівейшая каторая, дак таму – прыз. Кажды паэтаму, хто выязджаў на тройцы, дак дзелалі красівае ўсё, коней украшвалі і павозку.

А потым ужо выносілі бліны, пяклі ўсе і выносілі ў каго якія. Падыходзіш потым, бярэш гарачы блін і еш.

І калодку цягалі. Гэта ўжо еслі хто жаніцца сабіраўся, ну, і не жаніўся ў тыя Каляды, ну, значыць, ужэ яму калодку. Эта значыць, што еслі хто не жаніўся ці замуж не пайшла, дак гаварылі, што вам ужэ і калодка.

Новак 2008-1, с. 95. Зап. у 2001 г. студ. Н. Цітарэнка ў в. Бяцунь Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Евы Іванаўны Цітарэнка, 1927 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ БУДА ЛЮШАЎСКАЯ БУДА-КАШАЛЁЎСКАГА РАЁНА

На конях каталіся, пеклі бліны. Абязацельна на качэлях качаліся. Застолле было.

Новак 2008-1, с. 96. Зап. студ. К. Фяськова, С. Варажун, А. Валашына ў в. Буда Люшаўская Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Тацяны Дзянісаўны Свірыдзенка, 1923 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЗАБАЛОЦЦЕ БУДА-КАШАЛЁЎСКАГА РАЁНА

Было раней, калодку прывязвалі на Масніцу хлопцу, які не жаніўся. Да Маслініцы пралі, ткалі, а на Маслініцу ўжо не. Вышывалі, кружава дзелалі. А толькі гэта ўжо ў васкрасення –эта ўжо нічога не дзелалі. Так ужо нядзеля цэлая Масленая, а толькі ў васкрасення нічога не дзелалі.

Новак 2008-1, с. 96. Зап. студ. І. Малаковіч, Д. Пархоменка, Т. Помазава, Т. Зубец, К. Фяськова, К. Байдакова ў в. Забалоцце Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Таццяны Сцяпанаўны Чыкезавай, 1929 г. н., і Марыі Раманаўны Мацвеевай, 1944 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ПАСЁЛКУ ПРЫРЭЧЧА БУДА-КАШАЛЁЎСКАГА РАЁНА

Сабіраліся ды ўсё. Каталіся на конях.

Іду па воду, ідзе саседка ды і кажуць: «Ты мяне прасьці, можа я што сказала», а яна: «Бог табе прасьціць». І дома так. Радзіцелі перва прасілі ў дзяцей, а тады тыя.

Матка сабярэ сыр. Адгняце, маслам прылее. Елі малочнае і бліны пяклі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 13. Зап. Т. І. Кухаронак у пас. Прырэчча Губіцкага с/с Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Зінаіды Якаўлеўны Капанцовай, 1943 г. н., прав., ад. 7 кл.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЗЛОМНАЕ ЖЛОБІНСКАГА РАЁНА

Пасля мясаеда называецца ўжэ пост. А тада ўжэ Паскі ждзём. Масленка пройдзе. От, значыць, так: мясаед, патом ужэ Масленка. Эта шчытаецца ў адно, што едзяць скаромнае. А патом ужэ на пост.

На Масленку проста так сабіраліся. У мяне знакомая там. Мы сабіраемся і едам на госці к яму. Эта, значыць, сеньняшні дзень. У то васкрасенне сабіраюцца яны к нам прыязджаюць. Я ўжэ гатуюся.

[Сколькі Масленка, тыдзень, болей?] Дзве, дзве недзелі. Гуляюць эту Масленку, кожнаю сыботу і ў нядзелю, то гулянкі ўсё, на Масленку прагуліваюць. Гульняў ніякіх такіх асобых. Па хатах не хадзілі. Эта толькі ўжэ нашы бацькі і маткі па-старыкоўскі прыезджалі. Коні свае. Сёдні мы сабіраемся, садзімся, едам к вам, скажам, гуляем, а ў тую

нядзелю прыязджайце вы к нам. Дзень у нас прагулялі. Такія проста прагулянкі і ўсё. Маладзёж сама сабе сабіраецца. Танцы тамака сабіраюць, танцуюць у васкрасенне эта. Значыць разрашано ўжэ.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 84, спр. 223, сш. 2, арк. 58–60. Мг. 20-84-5. Зап. Л. П. Барабанава ў 1984 г. у в. Зломнае Жлобінскага р-на Гомельскай вобл. ад Варвары Юр'еўны Міхальцовай, 1914 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВАСЛЁЎКА СВЕТЛАГОРСКАГА РАЁНА

Масленіца ў нас была, тады ж коні былі, жарабцы называліся стаённыя. Іх прыбіралі, запрагалі, дугі ўкрашалі, усяго яго ўкрашалі, хвасты запляталі. Хлопцы, кучары, шапкі. За кучара красівых хлопцаў выбіралі. Жарабцоў гэтых тройку запрагуць, тройкі няма, аднаго запрагуць, вазок. Мой дзед вазкі дзелаў, красівыя, разукрашаныя. Стаіць кучар, стаіць, не сядзіць, должен стаяць і едзе на кані. Брагай падпоіць каня, а ў вазку сядзяць хлопцы. А дзеўкі з другім будуць ехаць, каторы спакайнэйшы жарабец. А гэты ўжо ляціць, ой-ой-ой. Каталіся на рацэ, калясо, патом жэрдкі такія, калясо называлася і каталіся. Пелі песні, весяліліся. Каталіся толькі на Масленку, у нядзелю. І вяселлі на Масленку, столькі вяселляў – куча. Масленка – эта вясёлая гуляння. На Масленку дзеўкі платкі завязвалі белыя, вялікія. На Масленку яна павінна быць у белым платку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 13–14. Зап. Т. І. Кухаронак у 2012 г. у г. Светлагорску Гомельскай вобл. ад Маі Антонаўны Белай, 1936 г. н., нар. у в. Васілёўка Светлагорскага р-на Гомельскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГРАБАЎКА ГОМЕЛЬСКАГА РАЁНА

Калісь мяса ня елі, толькі бралі і делае сыр из прастакваши с маслам. Варят суп бульбенай і тоўкут пюре. А мяса і сала не едять. У кого свае коні – украшаюць іх, заплятае ім хосы [косы]. На себэ одуют шоўковы платочэк з дльнай бахрамой, штобы лён радил, як шоўк і дліный, як ён бахрама. Парня і деўкі разяжують в вазках. А як кончае, тык парня напуться і ламають вазкі. У ко́го каляса нэма, у кого аглобли.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Казберук у в. Грабаўка Гомельскага р-на

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ КАЛІНІНА ГОМЕЛЬСКАГА РАЁНА

Масленіца пачыналася не ў адно ўрэмя ўсягда. На паследняй нядзеле перад пастом, які быў перад Паскай.

На Масленіцу ядзяць толькі масла, сыр, мяса не елі. Бліны з маслам пеклі, кашу любую запраўлялі маслам слівачным. У той дзень садзіліся на саначкі, ездзілі па вуліцы і гаварылі, і пелі «А мы сваю Масленіцу пракаталі».

Новак 2007-2, с. 107. Зап. студ. Г. Шуплякова ў 2002 г. у в. Калініна Гомельскага р-на ад Анастасіі Васільеўны Хамяковай, 1927 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ПАКАЛЮБІЧЫ ГОМЕЛЬСКАГА РАЁНА

Масленіцу атмячалі ў канцы Каляд. Хадзілі зяці к цешчам. А тыя стараліся задобрыць іх. У гэты дзень смачна наядаліся і рыхтаваліся да паста. Таксама каталіся на конях. Спявалі песні:

А мы сваю Масленіцу пракаталі,
Сваю вясну прагулялі.
Наша Масленіца-баламутка,
Хутка сына пажаніла,
А дачку аддала не хутка.

Новак 2007-2, с. 110. Зап. студ. Ю. Падцерабкова ў 2001 г. у в. Пакалюбiчы Гомельскага р-на ад Н. І. Грыбанавай, 1935 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ АМЯЛЬНОЕ ВЕТКАЎСКАГА РАЁНА

VII. Пост і Масляны тыдзень⁴⁷

37. Ціперь дзень пагуляець, а калісь, баба гаварыла, Масліная начынаіцца, Каляда канчаіцца, нядзеля – Масліная, ета ўжо загаўляець, у панядзелак загаўляець ці ў васкрасенне, можна загавеяць на пост, ета бліны пякуць, і твораг сабіраець, масламі заліваюць у гаршчочык і даюць усім: «Бярыця ешця». І ўсю нядзелю ядуць малошная, ета ўжо загаўляюць на пост. І на конях садзяцца, у цябе конь, у мяне конь, калісь аднаасобна было, садзяцца на каней, бяруць гарэлкі, бяруць закускі і едзяць, паедуць, радня жыве, там, будзя, хоць і за пяць кілометраў, туда едуць, едуць на Маслінку – і ўсі па сёлах на конях,

⁴⁷ Захавана аўтарская нумарацыя і падзагалоўкі.

наездзяцца, коні патомяцца, дамоў прыязжаяць, бутылку зноў выпіваець, і цэлую нядзелю Маслінку гулялі, а ціпер жа Маслінку адзін дзень пагуляець на базары тут ці на плошчадзі, а тады загаўляець ужо ў панядзелак. Ета ад вужа толькі выпівалі і скаронная елі, штоб ужо ў лесі не пападаліся. Ета ад вужа. Ета прыходзіш ты ка мне, ці, там, другі: «Давайця, хлопцы, “ад вужа”». І ўсім дзецям патрошкі даюць. Ета выпіваець, і ў панядзелак ішчэ, там, закусьяець, а тады ўжо – пост. Баба гаворы: «Прышоў пост – ужо падымае хвост». Гурок, калі сялёдкі якія купляець ці камсы. А то – гурок, капуста... Суп пусты і боршч. Пост спраўлялі.

38. Калісь баба казала: «Маслінка ета прахвост. Любя, як Туся наша, смачна пад’есць, а работаць, штоб хтось работаў». А я гаворю: «А чаго?» – «А Маслініца, Маслініца толькі смашнікі есць. А Пост рабацяга. Гурочки і капусту паядая, да ўсё рабатая і рабатая, рабатая і рабатая». Мы гаворым: «Баб, дак хто яму варя?» – «А Гасподзь яго кормя».

39. а. Баба памерла, дзевяноста тры была. Мы бабу так даглядалі! Самі не ядзім, перва – бабе, мы, можа, і плоха дзелалі. Яна поставала. А мы возьмем да жыру жарянага уваллёма-уваллёма. Яна палядзіць і кажа: «Скалкі ё! Хто Богу сагрязыў?» І я ўсё дзелала, і Ягорка, і Туся, меншыя, Маша ня дзелала, яны большыя, і Ваня. «Ой, дзетачкі, ешця вы самы. Я ня буду есць». А калі возьмем трошкі валлёма, матка і кажа: «Нясіця трапкач!» І кождый як увудзя! «Во вам, як бабу ў грэх уводзіць. Баба постуя. Ета яе дзела. А вы нашто ёй?» Мы гаворым: «Баб, ня еш, мы ўлілі трошкі». Яна: «Ну во, ціпер мне і есць нечага. Я ўжо хлеба із’ем». А дурныя былі, плойма такія. Мы ж хацелі, штоб баба... А то б пашлі ў цэркву, а з цэрквы баба не дайды. Ета шэсць нідзель поставаць. І матка гаворы: «Во, табе як, што ты да двара ўжо не дайдыш... Да ў цэркві пастаіць, памоліцца... Во табе: «Грэх, забірай у мех». А нада есць што-небудзь» Дак баба пачне калі-небудзь на нас: «На што вы лліцё?» А матка гаворы: «Яны правільна дзелаяць. Лліце, дзеці, штоб яна зусім з голаду ні памёрла! Поп ні постуя!» Усё матка казала: «Поп нажрэцца да і ў цэркаў ідзець, да і варганя песні. А вы, дуракі, постуйця». Мой унук Сярожка кажа: «Баба, еш, а то саўсім ня будзіш хадзіць, то нага баліць, а то і другая забаліць».

б. У панядзелак пост начынаіцца, (ета ж, во – Масліная нядзеля). Ета нядзеля пройдзя, у скрысенне людзі загаўляець, а ў панядзелак

наша баба супчыку сабе, цыбулінку ўкрыша, а наш Ягорка быў малы ішчэ, дак ён што дзеляя, а нам матка зажаря чым-небудзь, ці салам, алею тады не было, дак счас ён возьмя, ложку памоча: «Баб, падалій!» Тады ж у адной місцы ядуць. Баба пойдзя, толькі пойдзя з міскай ці прынясе гарышчок, а ён скарэй сваю ложку да у яе памоча. Баба той гарышчок вылля, ён скарэй у ложачку набярэ да ў яе. Штоб бабе жырней было. А мы смяёмся. А баба ж не дурная, палядзела, ня стала есць, а яна бульбы пакрыша, пшанца ўсыпя і зваря, цыбулінку, штоб пахла – пост ужо – а ён возьмя да вылля туды. Яна: «Дзеці, хто нарушыў Божжы Закон?» Мы ўсі маўчым. Яна ўсіх палядзіць, усіх абойдзя, і Тусю, і Машу, пяць нас было, і да яго. Счас ён будзя казаць: «Баб, ета не я!» А яна: «А я па вачах бачу, што ты». – «Баб, я адну ложачку ўліў!» Вот такі, што не змоўча. «Я адну ложачку ўліў» – «Ну дак, адну ложачку! Усё Бог бача». Матка ўсё ругалася з бабай: «Што ты поствуіш? Ты за сем нядзель, дак ты ног не пацягніш!» Ета ж калі б у магазін пашоў бы, купіў, тут грошай німа, ці сялёдчыну, і нада ў Свяцкую іцці сем кіломітраў, а тут німа ўрэмя і грошай німа. «Дак во, салом зажарю і еш!» А ён... мы ж яму: «Калі б бабе ўваліць!» Ён ложку возьмя, бабе ўвалле. Які ён тады ж быў, гадоў шэсць, возьме ўвалле, яна: «Хто ўліў?» – «Баб, трошкі – я, трошкі – не я!» Палядзіць па вачах: «Бог з табой сам... прыдзя ноччу». – «Баб, нож возьмя і зарэжа?» – «Ета Бог сам ряшаць будзя, што будзя з табой дзеляць». Калі ўсцыцца, баба і кажа: «Во, ета за то, шта мне ў міску ллеш, а Бог табе во, штоб ты ўсцаўся».

41. А Масленіца, баба казала, яна любя смачная паесць, да не работаць. Масленіца глядзіць, што б гдзе бліноў з маслам наесца, і ад паста ўцякая. А Пост – рабацяга.

42. [Лёлюшкі ў пост пяюць?] Да ўшэсця. А ўшэсця пярэйдзя... А Пост усё лета работая. Да Паста папяюць, да і ўсё. Баба: «Пост увесь год работая, а Маслінка хвастом віляя, толькі сем дней папіравая, і глядзіць, што б дзе смачная паядаць».

43. Маслініца-Маслініца,
Добрая, ана маладзіца,
У нас ты сем дзён гасцюіш,
І дзе ж ты год піруіш?
– Пірую ў цёмным лясочку,
Пірую ў зялёным лужочку,
Пірую на той жа мясціне,
Дзе ж хлеба німа ні лусціны,

Пірую ўсё лета ў цвяточку,
Дзе многа для пчолак мядочку,
Пірую на тых я мясцінах,
Дзе многа лячэбных травінах,
Пірую пад сонцам я жаркім,
Пірую пад месяцам ясным,
Пірую на той жа рячыцы,
Дзе Ісуса крэсцілі ў вадзіцы,
Пірую пад Божжым я небам,
Дзе кормяць мяне Божжым хлебам.
Хто мяне, Маслінку, шанаваць будзя,
Тому я з Богам памагаць буду.
Маслінка ад Поста ўцякала,
І хвартучок пацірjala.
Пост Маслінку даганяў,
Чуць свой хвост ні пацірjaў.
Маслінку адгуляйця
І цяряз год мяне дажыдайця.
44. А казалі, Маслінкі сем нядзель,
Асталося Маслінкі адзін дзень.
Масліная, шчасліная, працягнуся да Вялікадня!⁴⁸
А мы Каляды святыя прагулялі,
І святыя Маслінкі мы даждалі,
У васкрасенне мы загаўлялі,
Сыр у маслі паідалі,
Бліны мы ў сыр-масла мачалі,
Прысвятую Маслінку даждалі,
Вараных мы коней запрягалі
І па ўсёй аколiцы праязжалі,
І па ўсёй аколiцы праязжалі,
Масліныя песні распявалі,
Маслінка Пост сустракала,
І ад поста скарей уцякала,
Святыя Каляды даганяла,
І с Калядам яна піравала,
Сыр у маслі, калбасу даядалі,
А Пасту нічога не астаўлялі,
А ты, Пост, гуркі, капусту даядай,
К вясне людзям бочкі спаряжняй,
Первы дзень панядзелка не забывай,
А тожа гарэлку выпівай!

⁴⁸ Прыпеў паўтараецца пасля кожных двух радкоў.

45. На Маслінку ходзяць і песні пяюць па дварах. Вот, падходзіма і к дому. Хто, там ужо выняся хлеба, мы і тэй падбярэм. Дзяўчаты ходзяць. Вот, напрымер, к табе прышлі, ты – хлопец, мы пяём, ніхай ён будзя бальшы, Мікіта калісь, гадоў яму, трыццаць, можа, болей за трыццаць, з жонкай разышоўся, дак мы падойдзіма к яму:

А ў Тарасавых юрок, юрок,
Іхні Мікіта сцулёк, сцулёк.

Масліная, шчасліна, працягніся да Вялікадня!

Вот, ні дае нічога ці скажа: «Ні пейця нам!», – ці выскача, ты, напрымер, табе б спелі:

А ў Тарасавых юрок, юрок,
Іхні Генадзій сцулёк, сцулёк!

Ты б выскачыў... Бягіць з чым-небудзь ці каўтане ў плечы. Ну, мы ўжо ўцікаема. Там у адных была чэцвера сыноў, мы падходзіма:

А ў Жаваронкавых дзверы лубяныя,
А іхнія хлопцы – голавы стальяныя!

О-о-о! Як выскачаць! Паймаяць! Дак і ў снег і ў запазуху натопчаць. Біць не бьюць. Ты б, напрымер, прагнаў, тады ўжо пелі:

А хто сыру не дае, не дае,
Ніхай тому ўсё пагніе, пагніе...

Прыходзім і гаворым: «Пець Маслінку?» А там матка будзя казаць: «Ён ужо бальшы, Маслінку не нада. Вы будзіця плахія песьні пець». Ну, мы і пьем:

А хто сыру не дае, не дае,
Ніхай ён вам пагніе, пагніе...

Усякія мы ўжо... Пакуль Маслінка, дак мы кождому двару песьні. І Буцькаў дзед нам падказываў: «Во так во-во, дзеўкі, во так во-во...» Дзед Жаваранкаў: «Во так во-во...»

46. Баба: «Не танцуйця ў пост!» На первы дзень. Нада толькі ад вужа гарэлку піць і хрэнам да рэдзькай закусіць. Як бацька ці матка памрэ, ці хто ў дварэ – шэсць нядзель не танцэвалі. І перад Вялікаднём.

47. Было ў бацькі тры сыны,
Да ўсе ж яны Васілі.
На Васілье радзіліся,
На Хряшчэнне хрысціліся,
А на Маслінай нядзелі
С Аўдакеямі сядзелі,
Елі мяса, калбасу,
Піражочкі на мяду.
У жоны Аўдакеяў бралі
І на Маслінай загаўлялі,
А на первы паста дзень
Елі гурочкі кажды дзень
І за сем нядзель паста
Сала не бачылі ні куска,
А на Вялікоднай жа нядзелі
Васілі с Аўдакеямі разгавелі,
Елі мяса, калбасу,
Піражочкі на мяду,
Елі сыр і тварагі
І ўсе сытыя былі.

48. Гаворыць: «На Маслінай і ў верабья піва». Усё баба наша казала: «На Маслінай і ў верабейкі піва заморская». – «Баба, ідзе ён бярэ?» – «Найдзя верабейка, і разгаўляцца таксама. Во, піццы точна знаюць празнікі». Мы гаворым: «Баба, чаго?» – «А, во ж, петухі, а яны знаяць, калі хто іх вуча?.. Хто іх навуча?..а яны зняць і адзінаццаць часоў – пяюць, і дзвенаццаць, і час... іх вуча?.. Яны знаяць урэмя. Піцца вумней чылавека.

[На каго баба казала казала: «На Маслінай і ў верабья піва»?]
Калі, во, хто прыдзя к нам, баба: «Хадзіця есці!» – «Што-та ў вас там ё?» – «А ўсё, во, ё!» Як які празнік, яна гаворы: «На Маслінай і ў верабейкі заморская піва ё».

VIII. Уласкі

49. Калісь баба наша казала: «Два празнікі ў гаду...» Ета Юрый-Ягорый і ходзя на Маслянай нядзелі – Уласкі... дак дужа ўрэдны ён. «Дзетачкі, нічога ня дзelayця, прагуляйця тэй дзень і скаромных слоў, нябыльных не гаварыця. Ета вялікі празнік... адна мінута і ўсё спорця».

50. І ў пост ён на якойся нядзелі ходзя – ці Ласкі, ці Ўласкі – баба казала: «Нікалі ня дзelayця! Прагуляйця тэй дзень, вам Бог здароўя

дасць, а то прадзелаеця, а тады прахварэіця ў такі дзень». Дак нічога нельзя, ён дужа ўрэдзен для скаціны. Як ужо Каляды праходзяць: «Баб, калі Ўласкі?» – «Я тады вам скажу». І на Ўласкі яна ўсё бліны. Учыня бліноў, матка будзя казаць: «Чота-ты сення бліны?» Дак яна і гаворя: «Уласкі. Дак нада на Ўласкі бліноў печ, тады – авечкам». Панясе авечкам. «Панясу авечкам». А мы ўжо: «Баб, мы панясом!» І ў нас быў сіротка – баранчык. Баба: «Перва сіраціне той дайця». Учыня на заквасцы, яны такія пушныя, у нас скавародачка такая была, і блінок спячэ: «Наце авечачкам дайця». А ці баба бача, мы аддадзім тому сіраціну. Яна трёх акаціла, дзве авечачкі, матка: «А еты ўжо выкінім яго». Беленькі, а авечачкі чорныя былі. Дак баба і кажа: «Ай, Полька, не нада». А яна: «А будзім вазіцца з ім шчэ з етым ягненкам! Выкінім, ен самы меньшы». А мы плачыма. Ён шчэ мокры. Яна: «Во, выкінім яго, не жалка. А тыя авечачкі ніхай каля етай, а етага выкінім». І панясла і выкінула. Мы плачым слязамы: «Ідзіця, я ўнясу – матка будзя ругаць, ідзіця вазьміця скарэй!» Прышлі, а ён ужо... Зімой акацілась, халодна, дак мы за тога ягненачка да дамоў. Прышлі, у трыпкі ўварцелі, на печы. Баба: «У цёплая ўварціця». І ён, то ж на марозчыку паляжаў, а матка то тое дзеляя, то тоя, і ён ачуніў. Матка ўжо агледзіла, матка пашла на работу, пойдзе, а мы яго, баба: «Давайця паіця!» І прыўчыла баба яго з блюдца, у блюдца вал’е малачка кароўскага, і ён п’е. І вырастцілі тога барана – Божа мой! Дак мы яго – сіротка. Кінулі к авечкам, но авечка яго не прыняла, дак мы яго сіроткай звалі. Дак мы етага бліна, возьмем, гаворым: «Ну, етыя з маткай!» Блін аддадзіма. – «Ну, усім вы падавалі?» – «Усім, баб».

Лапацін 2015, с. 53–59. Зап. Г. І. Лапацін у 2005–2014 г. у г. п. Ветка ад Варвары Аляксандраўны Грэцкай, 1925 г. н., нар. у в. Амьяльное Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЗАЛАТЫ РОГ ВЕТКАЎСКАГА РАЁНА

Масленіцу гулялі, ды мала. Бліны елі, на санках каталіся, ды не толькі з гары. Ставілі дзеравянны кол, прывязвалі да яго санкі і каталіся. Вечарам збіраліся ў адзін дом і гулялі. Гарманіст іграў, мы пелі, гулялі з хлопцамі па-рознаму. Харавод вадзілі, а песні былі розныя, хто якія знаў... Тыя маладыя, што нядаўна свадзёбку гулялі, хадзілі па хатах і іх паздравлялі, усяго ім жалалі.

Фальклорная 2009, с. 24. Зап. студ. В. Лапіцкая ў в. Залаты Рог Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Цімафееўны Лук’яненка, 1935 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЯНОВА ВЕТКАЎСКАГА РАЁНА

На Масленіцу цэлую нядзелю гуляюць: каней маладых аб'язджаюць, катаюцца на конях, на санях з горак. Быў такі звычай, што зяці абавязкова ездзілі к пёшчам загаўляць. У гэтыя дні абязцельна пеклі бліны, рабілі сыркі – усё з малочнага. Таксама ў нас было такое: маладзья хлопцы пасадзяць бабку-павітуху ў сані, а самі запрагуцца замест коней і катаюць яе па сяле, а потым частуюць яе. А так, здаецца, болей нічога не было. А песні пелі:

Я думала, Масленкі сем нядзель,
Ажно тыя Масленкі адзін дзень.
Масленая, шчаслівая, расцяніся да Вялікадня! У!
Як я ў таткі загавела, загавела,
Штоб яго баня згарэла, згарэла,
Як я у таткі залетавала, залетавала,
Штоб яго хінця запятавала, запятавала.
Масленая, шчаслівая, расцяніся да Вялікадня! У!

Фальклорная 2009, с. 26. Зап. В. С. Новак і студ. Н. Крупская, Н. Шабаліна, Л. Малашкова, В. Вержахоўская, С. Фяськоў у в. Янова Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Еўдакіі Іванаўны Таўсцянкавай, 1929 г. н.

МАСЛЯНКА Ў ВЁСЦЫ ПРЫСНО ВЕТКАЎСКАГА РАЁНА

Белая недзеля – последняя да Паста, Маслянка. Гуляюць, на конях ездзяць, садыца ў вазкі. «Гулянка Масляная, Счастлівая, Растяніся да Вэліканья». До Маслянки збіраюць гаршок сыру, заліваюць, на Маслянку сыр расчыняць. На Масляну загвіны есьць – масло, сыр, малако едыць. Маслянка, Масляница. Деўкі гулялі, танцавалі, аж парвём батінкі. Гарылку пилы да сыр йилы, танцавалы.

ПА ІС РАН. Зап. М. Г. Бароўская ў в. Прысно Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ АГАРОДНЯ ДОБРУШСКАГА РАЁНА

На Масленіцу збіраліся суседзі, падружкі і гулялі. На стале гуркі, капуста, бульба. Гармонь іграе, танчаць. Песні пелі, прыпеўкі:

Сыра-масленіцу гулялі
І песні васпявалі,
І ўсех суседзей гукалі
А суседзі не хацелі гуляць,
Да на нас завідавалі.

* * *

Дзевачкі-галубачкі,
Хадзіце к нам гуляць.
А мы ўсе не будзем гуляць,
А ў старых гадах васпамінаць.

На Масленіцу хадзілі да маладых, што тока пажаніліся. Аддадзім падругу, а потым ідзем і гукаем яе ў госці, штоб жа мы яе ўгасцілі. Куплялі віно, варылі халоднае, гурочкі, капустачку няслі з сабой і пелі:

Маладая маладуха
Распусціла свая валаса,
А старочачку згубіла
Ты не знойдзеш нікагда.

А яна не сядзіць, да плача тады так, што замуж пайшла. Мы тады яе ўцяшаем.

А от, як дзеўка не пойдзе замуж, дык хлопцы ёй тады калодку прыцягнуць к двару і паложачь на хаду, на хвортцы. Раз ты замуж не пайшла, дык вот табе калодка – гуляй яшчэ год. А от, еслі хлопец не жаніўся, то дзеўкі бяруць калодку і прывязуваюць к хворткі, ці к варотам, ці чарнілам аблівалі хвортку – мецілі.

Пачалася Масленіца – ужо ніякага мяса не елі. Толькі бліны з маслам, каша з маслам. Послі Масленіцы пачынаецца пост. А калі пройдзе 7 тыдняў паста – пачынаецца вясна. Можна ўжэ есці

Новак 2008-2, с. 217. Зап. студ. А. Таргоня, Т. Ялова ў 2000 г. у в. Агародня Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Восіпаўны Хадзьковай, 1938 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ДЗЯМ'ЯНКІ ДОБРУШСКАГА РАЁНА

Вот прыйдзем там як багата хлопцаў. Дык мы кажам: «Казаньі-казаньія, хлопцы лузаньі-лузаньі [неразборліва]». А дзеўкам кажам, як дзевак багата (эта ўжо старыя дзеўкі), мы кажам: «Певень не пяе, ніхто замуж яе не бярэ». Пад акном. Паўбіваюць жа. Як пелі, дак маладзіца тут у нас Сцяпаніха была, дак гнала нас, дак мы каціліся пад гару в роў. Як сьпелі ёй «Казаньі» этыя. Ну, хлопцы ж лузаньі, жэ некрасіва. Дык яна палку на плечы, за намы ўсьлед. Дац мы хто куды пад гару качаліся.

Каторы... запрагае эты свой човен, ужо не харошы жа човен, а ўжо ламаны ён у яго, ужо на раку ён нягодны. Вада ж набягае ў яго. Дзіравы

жа прадзярэцца, ужо ж на раку ён негодны. Дак ён запрагае гэты човен, там дружыя яго. Насаджае повен човен і з песьнямы па вуліцы! Ажно вуліца дрыжала. Валёк прывязываюць к чаўну. І каня становіць туды. запрагаець яго, так як пахаць.

Гулялі, во тутака во гара, дак сам себе і на санках, а на саломе, і з гары і ўніз. Галаву ламалі. Весела было.

Чым хто багат, тым тэй быў і рад. Бліны пяклі на Масьленку, маслам мазалі. [А Вы казалі, як Масленка прыходзіла, то сала не елі. А елі што? Масла?] І сыр. Из бочкі. Такія во былі макатры, назалівае того сыру, і цэлаю Масьленку... адзін сыр той елі. А сковарады, што сала праглі зімой, што ў Каляды –эта выпалюць у печы, і чугуны, ўсё, штоб ужо не ваніла салам.

АІМЭФ, Мг. 20-93-19/І, № 5. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1993 г. у в. Дзям'янкi Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Васільеўны Давыдавай, 1909 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ УСОХСКАЯ БУДА ДОБРУШСКАГА РАЁНА

Калі святкавалі Масленіцу, то нічога не рабілі. Бліны ўсю нядзелю пяклі. Мяснога нічога не елі. Толькі тварог, масла, малако. Хлопцам прывязвалі калодку – хто ў Каляды не ажаніўся. Дзеўкам драпалі саву⁴⁹ – хто не выйшаў замуж у апошні дзень Маслянай.

На Масленіцу вадзілі пярэзвы. Адзін дзень гулялі ў адной хаце, другі дзень у другой. Так і вадзілі пярэзву з адной хаты ў другую тыя людзі, што пажаніліся ў Каляды. На Масленіцу песні пелі розныя.

Новак 2008-2, с. 173. Зап у в. Усохская Буда Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Матроны Сцяпанавы Ярмолкінай, 1938 г. н.

ЗАГАВІНЫ Ў ВЁСЦЫ ПЕРАРОСТ ДОБРУШСКАГА РАЁНА

Эта ж празьнік у васкрасеньне. Ну, Загавіны. Во сёньня Масьленіца, сёньні загаўляем, і ўжо посту сем нядзель. Ну, загаўляюцца, зьбіраюцца родзічы, угошчваюць... Коні ў кождым дварэ былі, аднаасобнікі былі, харошых запрагуць – і пашол. Дугу, строчкі калісыці ўпляталі ў косы, у магазіне строчкі былі. Розавыя, сінія, й галубыя – ўсякія. Вот тры пары павесяць, і дуга, і конь бягіць, да яшчэ нарытнікі ў кожнага каня былі... Па сялу, каб усе палядзелі кругом сяла. Па гэтай вуліцы, патом па той... Эта Масьленіцу праводзілі мы так. [А якія там прыпеўкі былі?]

⁴⁹ «Драпаць саву» – мясцовы адпаведнік звычайу «цягаць калодку».

А мы Масьленнаю пракаталі,
Сыру-масла ў вочы не відалі

[Што рабілі з нежанатымі хлопцамі ў апошні дзень Масленіцы?]
[Спявае]: Масьленная, белы сыр,
А хто не жаніўся – сукін сын.

Вешалі калодку на плечы, каб на той год ажаніўся. [Каму ступу чаплялі?] Якія ў гадах парні былі, не ажаніліся. Стараму халасьцяку. Ён нежанаты, яму ступу вешалі. На пасьледні дзень Масьленнае. А як хоча, хоча аткупліецца, хоча цягае ступу. Во і ўсё. Перад дзеўкамі.

АІМЭФ, Мг. 20-93-19/І, № 20–22. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1993 г. у в. Пера-рост Добрушкага р-на Гомельскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ МОХАЎ ЛОЕЎСКАГА РАЁНА

Сабіраліся кумаўя, сваты, родственнікі, саседзі. Гатавалі бліны, затым раздавалі другім людзям, дзецям, таксама гатавалі здобу, мясное блюда з рэзаных блінчыкаў, масла і малака. Гулялі ў ігру, у «Юрка».

Гару, гару пень.
Чаго гарыш?
Красну дзявіцу хачу.
Якую?
Цябе, маладую!

Новак 2007-1, с. 120. Зап. у 2005 г. у в. Мохаў Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Якаўлеўны Грыб, 1923 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ПАБЯДЗІЦЕЛЬ ЛОЕЎСКАГА РАЁНА

На Масленіцу пяклі бліны, перамазвалі іх салам ілі мёдам. Жарылі шкваркі, ета была самая галоўная яда. На Масленіцу хадзілі к родным у госці. Такжа збіралася некалькі чалавек і цягалі дзервяную калоду, украшаную лентамі ілі прыгожай бумагай, і не адпускалі, пака хазяін не пакорміць блінамі і шкваркамі. Пры гэтым жадалі дабрабыту, здароўя.

Новак 2007-1, с. 120. Зап. у в. Пабядзіцель Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Марозавай, 1929 г. н., і Вольгі Фёдараўны Мельнікавай, 1925 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ПАБЯДЗІЦЕЛЬ ЛОЕЎСКАГА РАЁНА

На Масленіцу гулялі, санкі па вуліцы вазілі. Усе сядуць і санкі возяць. Санкі нічым не ўпрыгожвалі. Масленіца ходзіць паследняя, пасля Каляд. Гатавалі ўсё: і мяса, і бліны, і каўбасы. Гатавалі, каб усяго было многа. Песні спявалі, дык я ўжо не помню ўсіх. Ой, сільно добра гулялі і старыя, і маладыя.

Новак 2007-1, с. 120. Зап. у 2002 г. у в. Пабыдзіцель Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Аляксандры Ларыёнаўны Таўкачэнка, 1918 г. н.

МАСЛЯНАЯ Ў ВЁСЦЫ ЗАЛАТУХА КАЛІНКАВІЦКАГА РАЁНА

[Неделя перед Великим постом называлась] Масляна. Раньше Всерадная, патом Дедовая, патом Масляная. Ў Всераднаю неделю скармнага едять ў серэду. А на Дэдаваю уже Деды правяць. В пётницу вечер дэдавий. Постить нада. А ў вечэру уже варяць – ладак напякуць да ў мак памакаюць, борщ з грибами. На Деды придуть з таго свету. А ў сыботу уже багатый абед. [На Масляную неделю] днем ўсе делаешь. А вечором – гулеть нада, ў адну хату сабероца семей три – пять да там и пають, гуляють. А работать нельзя вечором. Называеца свёты вэчэр. [Едят] только малочнае, твароже, масла, што на Пятроўкі назбяваюць. Як загавены ў ўскресенье, праважали уже мясaed: кругом деревни каталися на лашадях, гуляли. А ў панедельник каталися пьяные, зубы паласкали: беруть бутылку водки да выпивають, штоб мяса не асталась [на зубах]. И то можно есть, што вчэра не даели, закусить тым, вчэрашным. Мясa, сала, ялавицы нельзя есть на Масляную.

Мясоед десять недель. Потом Всередна неделя, Маслянка, Дедова. А тоуды уже пост заўдраў хвост. [На Маслянку]: только едять масло, кумалошь, сыр, а сало уже не кумалошь. Зберемся да гулям, кросны тком... Пьют да гуляють да уядають да пьянкуць. Ўсю Маслянку святкуюць. Паскачуть, папляшуть да уже семь недель не кушають скармнаго.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Плешакова ў в. Залатуха Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СМАЛЕГАЎ НАРАЎЛЯНСКАГА РАЁНА

Масленіцу святкавалі, бліны пяклі, сырнічкі такія пяклі, гулянне строілі, друг к другу ў госці хадзілі. Калодку цягалі, я ня бачыла, но мама казала, прыходзілі госці, калодку цягалі, хто сільнейшы, хто каго падолее. Гаршкі вымывалі, штоб ня былі жырныя, і ў роце вычысціць, што пост пачынаецца пасле Масленіцы.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 14. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у 2011 г. у в. Чарнаградзь Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Уляны Ануфрыёўны Прыходзька, 1936 г. н., нар. у в. Смалегаў Нараўлянскага р-на Гомельскай вобл., у Чарнаградзі з 1992 г.

ЗАПУСКІ Ў ВЁСЦЫ БАРБАРОЎ МАЗЫРСКАГА РАЁНА

Пры маёй памяці... з бабамі хадзіла гуляць... Там вот гуляюць у суседкі, ну і я ж тамака з маткаю гуляю. Танцуюць, спяваюць, сабіраюцца ўжэ эта Запускі, загаўляюць Запускі, от эта ў эты дзень гуляюць... А ў іх ужо па-другому гуляюць. А ў нас это за Нароўлю... і да Мозыра. А за рэку ўжэ там па-другому...

[А якія бліны пяклі?] Якія ў каго есьць сродкі. І дранікі пяклі, і белыя аладкі пяклі, учынялі, ўчынялі ў дзяжы. Дзяжа, матка ўчыніць, хлеба замесіць, і на аладкі налье ў місачку. Шчэ падбавяць картошэчку, да такія пякла. Разныя бліны пяклі...

Запускі... што ўжэ этая во... не жэняцца. Толькі на Запускі свадзьбу. Пагуляюць на Запускі, шэсьць нядзель ці колькі ўжэ ня жэняцца. Сем, да Паскі.

[Кажуць, на Масленку з горак каталіся] Эта дзеці. От была за Марусяй Платоніхай гара, дом пастроены. То наша горка была. Эта мы там каталіся. Санкі з досак бацька зробіць, дастачкі пачэша, пачэша, пагабляю, такія маленькія саначкі насіла, кулдыкаліся тымі санкамі. Эта на палазах санкі. А то з досак. А мы цягаемся, усё раўно цягаем. [Гаварылі, хто больш даедзе, у таго і лён будзе...] А ездзілі і з гары. Дзе той дом пастроены, ото на гары, дзе роў канчаецца, то Беланоў роў, а ето Дацькоў роў, дзе Маруся жыве. Дык дзе з тыя гары ехалі цераз Дацін двор, управа ў захлаў сюды, а захлаў поўнае вады, ад мароза замярзае, там коўзя... такое гуляньне была дзецям, которые дошкольные. А ўжо пашла ў школу, ужо хадзілі на берагу, на берагу...

[А на арэлях каталіся?] Таксама на качэлях каталіся. Дык я не каталася, бо баюся ўгору. Як крычаць на мяне «Дзяржыся!», я зьбялею, дык не каталася. А дзеўкі, каторыя ярыя такія былі, здаравейшыя, каталіся.

[Мама Ваша расказвала, на Масленіцу была такая Прабачальная нядзеля, што палілі старыя там рэчы розныя, адзенне старое...]

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 14. Зап. у в. Барбароў Мазырскага р-на Гомельскай вобл. ад Аляксандры Якаўлеўны Васько, 1926 г. н.

МАСЛЕНИЦА Ў ВЁСЦЫ ІВАНКАЎШЧЫНА МАЗЫРСКАГА РАЁНА

А ў нас не гуляюць Масленіцу, у Козенькі ездзяць, там кірмаш. У Масленіцу елі масло, сыр, сметану, елі і мяса і сала. Бліны пяклі, колісь толькі бліны і пяклі, хто дзяруны, а хто, якая мука е – з мукі, пяклі і тоўстыя, і тонкіе, бывае, кажуць, бабку спякуць, эта ўжэ цеста густэе, падсалодзяць да на бляху, да ў печ, яна вырасце, такая во. Бабку на малацэ учыняць альбо на сыроватцы, да й яйцэ, шчэ якога маргарына ці жыру.

На Запусты сабіраемса ў адну хату пяць сямей ці колькі, да хто што прынясом паставім, пап’ём, паядзім, паём, гуляем, да й па дамам. А ў панядзелак ужэ ўварвалі на пост гаршкі, штоб не былі жырныя, бо ў пост не ядзяць скаромного.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 15. Зап. В. І. Басько ў 2005 г. у в. Іванкаўшчына Мазырскага р-на Гомельскай вобл. ад Хрысціны Мікітаўны Суханіцкай, 1914 г. н., Надзеі Паўлаўны Патапенка, 1928 г. н., Таццяны Паўлаўны Гусак, 1925 г. н., нар. у в. Мышкова.

МАСЛЕНА Ў ВЁСЦЫ МАХНАВІЧЫ МАЗЫРСКАГА РАЁНА

Перэд Вялікім постом – это есь Запуски. Е Запуски мясныя, есь масляныя. На Маслену толькі хадили [в гости]. Запуски ўсёгда ў нядзелю. Замочваюць там, пьюць и гуляюць. На Маслину мяса не едят и сала, только молоко.

Сильно снуюць на Масленіцу – як по маслу будзе исци. Ў ту недзелю прасти грех и шыть – грех.

[О колодах]. Штакетник у забора поотрывают, лаўку унесуць, ворта снёсли раз. Относять за сарай, бросаюць.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Казначэў і Е. В. Трасанікова ў в. Махнавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГУРЫНЫ МАЗЫРСКАГА РАЁНА

Гасцявалі, а ўжэ што астаецца, дак дажа і дзецям таго жырнага не давалі, бо пост начынаецца. Собіралі ж сыр да масло, на ету нядзелю масло было, бачуркі токіе былі і клалі рад масла, а рад сыру, а тады колупалі і ў печ становілі і елі, хто з блінамі, а хто і так. Бліны пяклі і булкі былі, у жорновах намелеш мукі да са свае пшаніцы і пяклі. Худобу даглядалі на етай нядзелі, а такой работы не рабілі, не ткалі кросна, не шылі, вечарынкі былі, сабіраліса ў каго там да гулялі, маладзёж сабе, старэйшыя сабе. Масленіца ж тыждзень, ніякай работы не рабілі, не малацілі, ні ярхавалі, кагда та ж былі такія ярхі, малацілі там хлеб, дак нічога етого не робілі, гулялі, ето быў празнік. Каталіся на конях дзяцей, на санках.

Да зробяць маладую да маладога, да катаюць па сяле і свечкі ўжэ дзяржыць у руках маладая, эта гулянка такая, ездзілі ад хаты да хаты, хто ўгашчаў, а хто шчэ й паругае, кажа панапіваліся да ездзіця тут, а прыданія ідуць усе да спяваюць вяселле, это проважалі Масленіцу так перад постам, гулянка такая, это на Загвіны. За павады пабяруцца, тыя санкі на плечы цягнуць, а астальная маса ўжэ ідзе да спявае: «Маладую» вязом, бо гарэлку чуюм, пусці ў хату «маладую» пабачыць», эта па вуліцы цягнулі «маладую», эта шуткі такія былі. У лапцях ездзілі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 15. Зап. В. І. Басько ў 2005 г. у в. Гурыны Мазырскага р-на Гомельскай вобл. ад Хадоні Васільеўны Ферчанка, 1912 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ СВДНАЕ ЛЕЛЬЧЫЦКАГА РАЁНА

А на Масьленіцу... каталіса канешне, убіралі лошадзі ўсякымі... І шарыкамі, і цвятамі, і... запрагалі тройку... выдзельвалі...на горкі ездзілі, па дзераўням ездзілі, о так дзелалі. Ну, знаеш, оні там ўжэ вычворалі, я ўжэ етыя годы не была. [А на Масьленіцу лашадзей так жа украшалі, як на вясельле?] Украшалі бубеньчыкамы, бубеньчыкамы украшалі, шоб зьвінелі все. Но на вясельле мо не, на вясельле просто (заупражкі былі, і всо. [Дык на Масленіцу болей украшалі?] О, так на Масьленіцу то обязацельно...

Ходзіла да сястры, як была жыва шчэ сястра, маці была. Ходзілі гасьцявалі ў хаце збіраліса так. Па родзьственіках хадзілі... [А суседзяў звалі?] У нас без суседоў нікак. Мы суседзей всегда, это о... Это дзелалі.

Рабілі таке чучало з саломы, з куля, ну, на палках, возьмяць, палкі поробяць так о [крыж-накрыж] і оні так о зьдзелаюць яго, палілі. І адзявалі дажа... У ляльку такую. Хустку надзявалі ёй, пудпаразвалі, шоб хутко згорэло... як бабу... Рабілі чучало таке, спальвалі. А шо яны там прыгаварывалі як-то ж ешчэ... На полі занесе і спаліць, або дзе гуляюць. Зьбіраюцца да чвурылі як попало, чучало полілі. Мо шоб замуж выйці, а мо каб не выйці, а мо жаніцца. Шоб чучало, от хто замуж дзявок не бярэ, то беруць да спальваюць этае чучало, шоб это дзеўкі замуж ішлі. Такія прыдумкі выдумлялі.

У нас такіе е, як пост начынаецца ўжэ. Ужэ не нада танцаваць, не нада ўжэ сьпяваць, ну, як посьцяць ужэ. То от эти пасьледні празьнік, як яны казалі, Запускі такіе, шо первы дзень поста ўжо начынаецца, то ўжэ ваабшчэ зьбіраліса посьледні раз, отмечалі этия Запускі ўжэ – і ўсё. І тада ў пост даўно ніхто – ні танцы не рабілі ўжэ па дзярэўні, ні этая, ні танцавалі, ну, короча гавара так было: пост е пост. А цепер ужо ено не так совсем. Цепер то і посту нема. Кажэ: «Прохвосту нема посту». Ўжэ цепер ўсе прохвосты. А раньшэ трошкі веровалі, а цепер...

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 15–16. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Адамаўны Касінскай, 1941 г. н., нар. у в. Сярэднія Печы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл., з 1949 г. у в. Свіднае Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл., у пас. Крупскі з 2004 г.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ НОВАЕ ПАЛЕССЕ ЛЕЛЬЧЫЦКАГА РАЁНА

[Ці святкавалі ў вас Масленіцу, ці Загавіны, зі Запусты?] Ой, это робілі все врэм'я. Да, збіраліса на вэчур. Кажды нес свой, ну, пішчу туды, шо там, якіе пампушкі, хлеб жэ був свой пяклі, такіх помпушок помочаюць у 'леі, ілі сьмятана, во такé было. А боршч, каша із пшонкой. Это очэнь было добра. Г вечару ото і дзеці, а мацеры ўжо зьбіраліс, Запускі запускалі, от ужэ, на Пост. Это в любога вечор. На Запускі. Ото о жэ Прощчальна недзеля, от і рабілі так, у етую недзелю.

[А на Масленіцу мяса елі, ці ўжо не?] Як хто. Як было ў кога молоко, то молоко. Это только бліны, цепер жэ пекуць бліны, показуваюць, а тады шчо? Тэя, што варылі, картошку, боршч, і елі. Нічога не стрэльвалі. Ні на Масьліцу, патамушо не было шо вот так, як цяпер.

[А да каго гэта збіраліся? Да суседзяў ці родных?] Да не, як угодна, но толькі... От тут во у нас в етым краю, тут жонкі зьберуцца,

отмецят. [А жанчыны без мужчын?] Мало было мужчын, не было. Гарелкі ж не было, і мужчыны не ходзілі. Гарелку не пілі. [А калі б яны хацелі, іх бы пусцілі?] А, не ходзілі... Ходзілі мужчыны ўжо як от Запускі якія запускалі – булі мужчыны. Ну, было ж ужэ... самогонка... Ужо няма нікога тут, хто ўжо цяпер. [А на Запускі гэта жанатыя ідуць ці нежанатыя?] Оддзельно. Жонатыя – себе, дзеўкі – собэ. Ня ўмесці.

Сьпевалі. Ну о такіе песьні, якіе, свое... Я ўжэ й позабувала іх. Ўсякіе. [А былі спецыяльныя на Запускі?] Не. Хто іх пускаў туды? А дзе там, вездзе эта маладзіга ешчо была. Да й то шчэ до войны всё было. А посьле войны што было? Куска хлеба на столе не было, патаму што згарэла ўсе... [А вясну гукалі на Запускі?] Ну не, эта ўжэ на Стрэчаньне пелі. А на Запускі ўжэ запусьцілі Запускі, ужэ Велікі пост. [А вось гэта, што «Вясна-вясна-вясняночка?»]

Чья дочка Мар'яночка
За воротамі бічкі пасла,
Тай назьбірала горшчок масла.
Горшчок масла, горшчок сыра,
Да ўсіх хлопчыкоў запрасіла
Есьце, хлопчыкі, шчэ й мочайце,
А на горэлку пробачайце.

[Гэта таксама пелі як ёлку вазілі?] Да, ето пелі. І таксама і на Запускі тое тожэ. [Яе на Запускі таксама пелі?] Пелі, пелі. Народныя песьні пелі. Старыныя.

Ото ж ото будзе Прощальна недзеля. Прощаньне ў васкрасеньне будзе. Ото. Но Прощаньне васкрэсьне, нада іці прошьсьціць друг друга прошчэньня. «Просьці мене». А другі кажэ: «Хай Бог прошьсьціць, я прошчаю». Во так вось. Это жэ хто казаў, хто й не. А хто й не знаў. Это мало. Цепер мало, бо нема кому. Ніхто не ходзіць, по улiцы ніхто не пройдзе. Прощальна недзеля. Просіць прошчэньня друг друга. [А ўвесь тыдзень перад гэтым як зваўся? Гаварылі «Масленіца?»] Масьленіца это ж. А то Мясопусна недзеля була. А ето Масьленіца. І Масьленіцу гуляюць недзелю... Прощана толькі воскрэсьне, Прощана.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 16–17. Зап. А. І. Ляшкевіч на Масленічным тыдні ў 2018 г. у в. Новае Палессе Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Валянціны Аляксандраўны Палын, 1927 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГРАБЯНІ ЛЕЛЬЧЫЦКАГА РАЁНА

Масленіцу я не помню зразу, позней сталі гуляць, перэд Запускамі. Ужэ кончаецца Мясоед. Не гулялі, коліся ткалі, пралі, коб ішло як по маслу. На Маслену стараліся асновать. коб ішло по маслу. Пеклі бліны пастоянна, хлеба не наберэшся. Былі такіе дежкі, устаеш до-світу, потрэш трохі картошкі, подбіваеш белой мукою, расчыняеш бліны. Але жытнёй. Паліць у печы і печэ такі во стус. А картошку, коб былі пухкіе і мягкіе, вельмо не чарствеують. На конях да, каталісь. Смех, песні... Запускі абязательно, прыгатоўляць вечэру, усе скоромно елі, а пост – строгі пост.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 11, спр. 2, № 135. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у 2011 г. у в. Грабяні Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Іосіфаўны Фіцнер, 1929 г. н., нар. у в. Жмурнае.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ БУРАЗЬ ЖЫТКАВІЦКАГА РАЁНА

У нас Дзеды перод Масленіцей і перод Міхайлом і на велікодной недзелі. У пятніцу постныя, а ў суботу скоромныя. Колісе, вот мацеры росказволі і бобы росказволі, шо Масленіцу у нас так спраўлялі, шо велікое гулянье было по селу: і на конях ездзілі, на санях, і робілі горкі да на леду спускаліся, да робілі круцёлкі і коталіся на санях. Цэлы тыждзень гулялі. Радзіліся, усе ходзілі у новых андароках і фартуках. Пеклі блінцэ пшэнічныя.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 17. Зап. В. І. Басько ў 2005 г. у в. Буразь Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Кацярыны Сцяпанаўны Блоцкай, 1940 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ БУРАЗЬ ЖЫТКАВІЦКАГА РАЁНА

Празнавалі Масьленіцу, коліся празнавалі. Коні былі, да каталіся на конях, і возеро было ў нас, то тоды ек раньшэ замерзне, то ўся ма-ладзёж, і старыя, і молодыя ходзілі да гулялі. Як обычно, бліны пеклі.

[А не сабіраліся жэншчыны аддзельна?] Ну, ніхто нічога не рабіў. Сабіраліся ўсе гуртамі і гулялі. І жанатыя, і нежанатыя, ўсякія. Жона-тыя, шчытай, і нежонатыя этыя, такіе молодые, хорошыя, то яны ўсе разам гулялі. А ўжэ дзеці, дзе-то дзеці ўжэ там на санках спускаліся. Так і вялікія.

[А гукалі вясну на Масьленіцу?] Гэто ж, гукалі весну. [А на Масьленіцу, ці калі ў вас пачыналі?] Тагды ну гукалі і на Масьленіцу.

Ето ж гуканьне весны шчыталосо. [А як гукалі?] Маці пекла нам от обычно дзецям перэпечку, таку маленькуе булочки. Яйца варыла, масло давала, сыр давала. Да ўжэ мы зьбіраліса дзеці. Повушэй, то мы лезьлі на сеновал, на вушкі, да там ужо гукалі: «Гу, весна, гу, красна, шо ты нам прынесла». [Дык гэта пад страхой, там унутры?] Унетры, а гэтае, ек цепло, то на вуліцы. Сена насыпем, сена вынасілі. [А гэта ў які дзень Масьленіцы?] Это перад самым Постом. Перад самым Постом, заўтра ўжэ Пост. [А як казалі, «Пойдзем гукаць вясну», ці як?] Ну, ходзем гукаць весну, Гувесна. [А хто гэта, дзеці гукалі?] І дзеці гукалі, а раньшэ... молодзейшыя так булі шчэ, то гукалі. [А дзецям можа есьці што смачнае давалі з сабой?] Ну то я ж кажу, маці варыла, дзецям. Гэто ўжэ скацерцю вусьцілалі, да ўжэ складалі, што ў каго е, да гукалі гэту вэсну, да ўжэ тогды садзілісь да елі ўсе разам дзеці. [Там жа, на сенавале?] Ну. А на сенавале песьня, шоб яго почула, скорай весна да прыйшла. [А якія песьні там пелі?] «Гу, весна, гу, красна, шо ты нам прынесла», «Вол бушуе, весну чуе» – обычные гэтыя, усе гэтыя. [А калі іх заканчвалі пець? Ці гэта толька адзін дзень пелі?] Одзін дзень. Одзін дзень до 'беда. До 'беда гулялі... до 'беда гукалі вэсну, а посьле обеда ўжэ на санкі, спускацца, ужэ на лёдышкі гулялі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 17–18. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. ад Кацярыны Сцяпанаўны Блоцкай, 1940 г. н., жыве ў в. Буразь Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ДЗЕДАЎКА ЖЫТКАВІЦКАГА РАЁНА

Напрымер, есьлі мама расказывала... у ніх как ціпа как дом, і в этам доме ані сабіралісь. Ані сабіралісь там от эці бабкі, і ані ўжо цэлую недзелю, калі начынаецца эта Масьленіца, ані, га'рыт, пеклі цэлыя стопкі (раньшэ ж не тонкіе, а такія тоўстыя дражжавыя цэ былі). І вот ані ўжэ напекуць этых бліноў, і, гаварыт, с мёдам. І всіх ужэ частавалі. Ужо, гарыт, песьня сабіралі, пелі. Тады ж гармошкі былі... А раньшэ ж ані, га'рыт, і мужыкі, і ўсе кучей в доме, есьлі не была клуба. Но ў аснаўном от дажа от када на хутаре (ані раньшэ ж как хутара былі) і ані на хутаре сабіраюцца кучкамі, і ў каго-та аднаго дома, і, га'рыт, тады ўжэ цэлую недзелю, гаварыт, па вечарам сабіралісь, патом, гаварыт, недзеля кагда праходзіць, ані ўжэ эта ўсё абсуждаюць. Шо от у каго большэ было навернае людзей, ну, за сталамі, ў каго меньшэ...

[А ў адну хату эта замужнія сабіраліся?] Дык эта все, лічы, пріхадзілі. Напрымер, хто замужні такія былі, і дзеці ж. Некаторых есьлі каму-та не было дзецей эта самае дзеваць, з сабой і дзеці бралі. І эта ж тожэ дзеці гледзелі, што эці ж робяць. Ані самі сабою, напрымер, абшчаліся...

А ўжэ када, ана гаварыла, у ніх в дзерэўні там рядышкам в Калінаўке, у ніх ужэ клуб был, і вот ані кагда в клубе, га'рыт, всё равно от людзі больш па дамах сабіралісь, патаму што, ну, как-та большэ, можэт, абстановка такая ім, када эта вот Масьленіца... Наабарот, га'арыт, зяці прыхадзілі, ані частавалі сваіх зяцей, шоб эты зяць ужэ патом (ані ж перагавары'аюцца, эці бабкі) і ў каго лучшы зяць ужэ, і той, напрымер, лучшэ частуе. І эці зяці ўжэ тожэ сваіх цёшчэй, кпрымеру там, расказваюць, што вот, мая цёшча там напекла мне стока бліноў, стока этава, і чы пачаставалі. [А ў якія дні хадзілі зяці да цешчы?] Ну ані абычна, от ані эта самае, средў і вот пятніца-субота, от такіе от, наскока от ана га'аріла што...

[А каталіся на Масленіцу?] Нашчот этава у ніх, тожа мама гаварыла, пачці в каждага былі (раныша ж не была машын, не была нічэво) – і конь. В каждава свой, напрымер, адзін конь і сані. І, гаварыт, тожа берут эцімі, кажа, лентамі, берут паабматываюць, гаварыт, дажа эты калакольчык пацэпяць, і, гаварыт, едут, напрымер, есьлі у нас тут Калінаўка, і сразу Загорбышчэ, і ані едут, могуць к каму-та другому, ціпа, ў госьці. Хто едзе, а хто ж і не едзет. [А каталіся сямейныя?] Семейные. Бывае, ана гаварыла, што в аснаўном, га'рыт, маладзёж – у каждава сваё была. Вот у маладзёжы ані, напрымер, сабіраліса дзе-та тожэ кучкамі. У ніх там сваі інцерысы былі. Вот ана гаваріт тожэ гаваріт, маладые, кагда ані, ну, ужэ такіе, перед замужэствам, э, заму-жэм, эта самае, ана гаваріт тожа кучкай сабіраліся, гаваріт. Ну, мы, гаваріт, бегалі так: хлопцы пайгралі, мы бегалі танцэваць. А ўжэ вот эці старэйшыя ўжэ, каторыя бабулі вот эці вот – ані ўжэ пелі. Ёім толька пець. Ані ж, у ніх такія песьні былі, я ж гавару, мы шчас эці песьні дажэ не знаем. [А словы не памятаеце?] Ну как, напрымер, есьлі гдзе-та што-та эта, но мы іх не ўмеем так падвадзіць. Там жа іх спецыяльна, вот эта вот як ані, з эцімі завываньнямі, настолька ані інцерысныя, паэтаму мы так не можэм.

[А зіму праважалі?] Ну, зіму ані тожэ гаварыт, как та ужэ знаеце тут болей па эта самае а такога штоб ну, праважэнія ані ўжэ не была наўерна ў ніх. От эта ж ужэ праважаніе пашла ужэ патом, как ужэ

нашэ пакаленіе пашло. А так до этава ужэ ў ніх от этава не была. [А не расказвала, чучала какое не палілі?] Нет, пра эта от тожэ не гаварыла. От ана. Эта ўжэ ў нас от эці чучала пашлі ўжэ от большэ ў нашу моладасьць. А вот да ніх... Ані вот эта ў аснаўном такія вот гулялі, танцэвалі, пелі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 18–19. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. у в. Дзедаўка Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Святланы Уладзіміраўны Пупарэвец, 1969 г. н. Распавядае пачутае ад мамы Валянціны Лявонцьеўны Белавец, 1946 г. н., жыла ў в. Дзедаўка, нар. у в. Калінаўка.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СЯМУРАДЦЫ ЖЫТКАВІЦКАГА РАЁНА

Масленіцу ў нас вельмі інцэрэсно спраўлялі. От у дзень Масленіцы абязацельно, абязацельно готовілі бліны.

А ўвечары збіралася молодзёж перэд Масленіцаю. І от ідзе высоке место (узгорак), облівалі яго водою, шоб за ноч накрылоса такім льдом, шоб потом добрэ было коўзацца. І от на другі ранак збіралася ўся молодзёж на тую горку. І перш чым спусціцца першым з тое горкі, кідалі блін, а блін абязацельно змазвалі маслом. І от як блін пехаў з гэтае горкі, то саджалі ў сані тую пару, котора ўжэ засватана. І ўжэ та пара спускалася з горкі.

А дзеўкі вобшчэ таке выроблялі! Коліся ж шо казалі. Калі хлопец холосцяк, ды шчэ не жанаты, дзяўкі яго не любяць, бо ён стары, а жаніцца ж яму трэба было. А ў дзень Масленіцы буў такі обычай, шо як прыйдзе хлопец у хату к дзеўцы, она не імее права яму адказаць, таму шо пойдзе прокляцце на ўсю сем'ю. І дзеўка хочела, ці не хочела, а бацькі застаўлялі іці замуж. То шо дзеўкі робілі? Ужэ ж оны зналі по селу, дзе жывуць старыя хлопцы, то яны з самага ранку колодою подпіралі дзверы, шо эты хлопец з хаты не вылез, бо як вылезе з хаты, то ён жа прыйдзе ў сваты, а дзеўкі сабе катаюцца на санках.

А далей шчэ збіраліся на рэку, да на рацэ пробівалі такую дзірку, а ў тую дзірку ставілі шоста, к тому шосту прычэпвалі санкі, сажалі на санкі столькі людзей, і хлопцы роскатвалі етого шоста, і етыя санкі коталіся, коталіся. А бывае, як оторвуцца, то по ўсёй рацэ ляцяць тыя санкі.

На Масленіцу абязацельно стараліся спаліць сеннікі, бо ў іх аставалася і хвороба, і не добрэ, шо было за зіму.

На Масленіцу песень у нас почці не спявалі, в основном, гадалі. Ото напекуць бліноў, да з самага ранку, шчэ як не світае, дзеўка бярэ

ў мацеры бліна да пойдзе, да кіне этага бліна дзе-нібудзь, на якіх расходніх дорогах. Да ўжэ стоіць да карауліць, чый сабака ўхопіць того бліна.

Новак 2017, с. 93–94. Зап. студ. М. Бабовіч і Ю. Быкавай у в. Сямурадцы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Пятроўны Лой, 1955 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ВОБЧЫН ЛЮБАНСКАГА РАЁНА

Перад Масленкай спраўлялі Дзяды: тлустыя і постныя.

На Масленку лён закідвалі на бярозу – у каго вышэй заляціць, у таго вышэй лён вырасця. Карагод вадзілі кругом бярозы, пелі спачатка Масленку, а тады вясну «Вол бушуя». Лён заставаўся на бярозе вісець. Як лён кідаюць, прыгаворваюць: «Каб лён рос высокі і стройны, як бяроза, каб хапіла на ўсіх долю». Бліны пяклі на Масленку, у блінцоў ёсць левы бок (ніз) і правы бок (верх).

ФА МАЦНТ. Сш. 10-1, арк. 41. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Вобчын Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Іванаўна Кукраш, 1924 г. н., прав.

МАСЛЕНКА Ў ПАСЁЛКУ ФАЛЬВАРК ЛЮБАНСКАГА РАЁНА

Цярушкаўцы вельмі, і пілі, і гулялі, то два разы пажар устроілі: кастрыцу палілі [на Масленіцу], да чорт ведае што, да... Адзін раз згарэла мо п'яць хат, дык я шчэ малая саўсім была. А другі раз ужэ помню! Палілі кастрыцу, шо ты, былі п'яныя, і ўсякія, гулялі. Ну й вот дзе-то загарэлася адна, ды пашло, ды й... Палучылася з-за дурасці, пападала дзе йіскра, да загарэласо, вецер выў, да й... Не нарошна... [Дык а чаго было з той кастрыцай у лес не пайсці?] Кастрыца, куды ж яе панясеш? Это ж хто лён труць, да кастрыца. Упалілі, да дзе блізка для этого, ды й пашло. [А хто насіў тую кастрыцу? Маладыя ці старыя, мужчыны ці жанчыны?] Старэйшыя, і мужчыны, і жанкі. Старэйшыя. Ну, а маладзёж – гулялі. Вечарынкi спраўлялі да гулялі. Маладзёж не занімалася, то найбольш жанатыя, ужэ пажылыя. [А дзеці бегалі глядзець?] Ну, бегалі, дак блізка ж не падойдзеш...

[А што моладзь рабіла на Масленку?] Ну, гуляла, вечарынкi. Як ужэ я была дзеўкаю... вечарынкi спраўлялі. Бралі і закуску, і гарэлку, і музыка-танцы. Ігралі ў дзярэўні, музыканты былі. На гармошку,

і барабан, і такі бубенчык быў малы, і бубен вялікі. Вечарынкi харошыя былі. Ну на Масьленку жаніліся, чаму ж не, Масьленка яшчэ ж не ў пасту.

[Ці рабілі сыр на Масленку?] Чаму ж не рабілі, о!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 19. Зап. А. І. Ляшкewіч, К. Бычак і М. Дзікоўскі ў 2014 г. у в. Масты (лічыцца пасёлкам в. Закальное) Рачэнскага с/с Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Наталлі Пятроўны Чалей, 1924 г. н., нар. у пас. Фальварк (цяп. у межах в. Масты).

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЗАКАЛЬНОЕ ЛЮБАНСКАГА РАЁНА

На Масленку на дварэ грузілі салому, пелі песню «Масленіца», ішлі з лушніком і па дарозе заходзілі да маладухі цяжарнай, запрашалі яе іці з імі, яна адмаўлялася, запрашала жанчын за стол, частавала іх мёдам, сырам. Ішлі да бярозы, вешалі лушнік, маладыя дзеўкі кідалі кастрыцу, выказвалі пажаданні. Па дыму гадалі: дым уверх – лён высокі, убок – лён палелы, назад у лушнік – лён пакруціцца. Унізу складвалі салому, пасля яе падпальвалі і вадзілі карагоды маладыя дзеўкі.

Зяці прыходзілі да цёшчы: «Зяць на парог – цёшча за яйца». «Цёшча, твая дачка плахая». – «Якая твая качалка, такая мая дачка».

ФА МАЦНТ. Сш. 10-1. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Мікалаеўны Пянькоўскай, 1929 г. н., ад. 4 кл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЗАКАЛЬНОЕ ЛЮБАНСКАГА РАЁНА

Туды мы і лушніка вазілі. Яго трэба крэпка набіваць, што б яно дымам ішло туды. Набівалі ету трубу ільнянаю саломаяю. А сюды во на рашотку смалякі клалі і запальвалі. Лушніка на бярозу вешалі, от на катору галінку. Глядзелі як дым пойдзе. Як прамо – то доугі лён будзе, як пакруціцца – то пакручаны, як па зямлі пасцелца – то паваляны. А кастрыцу кідалі на лушнік і глядзелі куды іскры паляцяць, чыя кастрыца вышэй заляціць. У каго вышэй усіх, у таго будзе лён высокі. Трэба каб той хазяін першы сеяў лён у весну.

ФА МАЦНТ, сш. 10-1. Зап. С. Г. Выскварка ў 2000 г. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Мікалаеўны Пянькоўскай, 1929 г. н.

МАСЬЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ КАМЕНЬ КАПЫЛЬСКАГА РАЁНА

Усэрадны, Дзедавы і Масьлены [тыдзень]. Тады пост начынаецца. А перад Дзедавым Усэрадны называецца тыдзень. Дык эта ўсе казалі сьрдзіты будзе – і сьнег, і мароз – усе эта на той тыдзень.

Пяклі блінцы, да гэтыя, да гэтакі ўсякія гульні спраўлялі. Ну, маладые. Старыя ж ужо не, а маладыя да. Усякія гэтыя чучэлы ставілі. Спальвалі эту, старую адзежду, каб ужэ не была на другі год, каб усё добра было. Чучэла эта да спальвалі, каб усе тое прайшло. Навешаюць трамцаў гэтых, да і ўсё.

Былі сыр і масла на Масьленіцу. Усё было гэта. Не ядуць, бывае, не ядуць ўжэ дзён колькі да сабяруць і сьмятаны, і сыр саб'юць, усе як хочуць, каб было.

Цэлы тыдзень Масьленіца дліцца. Масьленічны тыдзень. Але ўжо ў нядзелю сама глаўна. Перад пóstам. [А чучала ў нядзелю палілі?] Ага, перад пóstам ужо.

[А цэлы тыдзень што рабілі?] Пралі да ткалі. [А можна было ў Масленіцу прасці?] Можна было, ткалі. Тады ўжо ткалі. Ужо панапрадаюць яны уперад. А ўжо на Масьленіцу ткалі і ў посьце ткалі. [І ўвечары таксама можна было ткаць?] Можна было. Можна было ткаць... Рабіць – усю работу рабілі. Ужэ на Масьленіцу і ў пост заткалі. Наткуць, трэба мужчынам штаны, сарочки каб былі. Усе, і бабам сарочки, і спадніцы, і рубашкі, нічога не было крамнага, усё было тканна.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 19–20. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. у в. Камень Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Аляксандраўны Навумовіч, 1938 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ СКАБІН КАПЫЛЬСКАГА РАЁНА

Вот Масленка. Атмячалі, гулялі. Яшчэ як, бліны пяклі. Вельмі гулялі, гармонік іграў, а няма гармоніка – скрыпка. [А ці хадзілі па хатах?] Хадзілі, спявалі, гулялі. Прыдзе і спявае. Казёл хадзіў:

Добры вечар у вакеначка,
Ці ёсь у вас паненачка.

Тады выйдзе на вуліцу. [Дык таго казла надзьявалі?] Ён выварачываў кажух наізнанку і хадзіў.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 20. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2009 г. у в. Скабін Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Настассі Мікалаеўны Толкач, 1916 г. н.

МАСЬЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГРОЗАВА КАПЫЛЬСКАГА РАЁНА

Масьленіца. І бліны пяклі, і ездзілі на тройках на доўгі лён. Дажэ бацька наш вот дзяцей пасадзіць на санкі і павязе ужэ – эта на доўгі лён.

Ну калотку клалі і доску клалі. Адзін с аднаго боку, а другі с другога і так прыгалі.

Адзін дзень у нас, ну так як прыхадзіла масьленіца, першы дзень. [Панядзелак?] Ага.

Хрэстаматыя 2009, с. 125. Зап. В. Д. Астрэйка, М. А. Ісачанкава і Н. В. Сівіцкая ў 2002 г. у в. Грозава Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад М. В. Галуза, 1926 г. н.

МАСЬЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ МЕЖНАЯ СЛАБАДА КЛЕЦКАГА РАЁНА

Ёзьдзілі усюды на Масьленіцу, на горкі с санкамі езьдзілі, хто на лыжах, хто на санках. Масьленіца адзін дзень. Калотку насілі. Хлопцы, дзяўчаты пазьбіраюцца.

Хрэстаматыя 2009, с. 152. Зап. В. Д. Астрэйка, М. А. Ісачанкава і Н. В. Сівіцкая ў 2002 г. у в. Межная Слабада Клецкага р-на Мінскай вобл. ад М. В. Перапечка, 1924 г. н., нар. у в. Чаша.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СТАЎПІШЧЫ НЯСВІЖСКАГА РАЁНА

На Масленіцу каталіся на конях, каб лён доўгі рос, гэта у чацьвер, перад Вялікім пастом. Гэта сыропусная нязделя, мяса, сало нельзя ужэ есьці, а толькі, масло, малако, сыры, яйца. Уласё праводзілі, збіраліся гасцяваліся і на Запускі збіраліся людзі, гулялі, наймалі музыку, танцавалі.

ФА МАЦНТ. Сш. 14-1, арк. 29–30. Зап. В. І. Басько ў 2006 г. у в. Стаўпішчы Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Ядвігі Канстанцінаўны, 1931 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЛЯВОНАВІЧЫ НЯСВІЖСКАГА РАЁНА

Святкавалі Масленку, каталіся вот, снегу было яшчэ многа, коні былі свае, важэчкі былі. І ўжо хочаш пакатацца, каня запрог і катайся. У гуньку харошу засцілалі цвяты⁵⁰ і каталіся на Масленку. Бліны пьклі, гадалі на іх. Я і сама гадала. Кладзем мы там нейкія пісулькі, усякае такое эта во і гадалі. Халоднае гатавалі, знаю. Ну, сённяя Масленіца, давай вып'ем, давай тое. Вот такія і святы былі ў нас, галубчкі мас.

Новак 2012, с. 38. Зап. у в. Лявонавічы Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Наталлі Віктараўны Шынгель, 1930 г. н.

⁵⁰ Магчыма, маецца на ўвазе поспілка «ў цвяты».

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ АЛЬХОЎКА НЯСВІЖСКАГА РАЁНА

На Масленіцу хадзілі з гармонікам, спявалі песні гучна вельмі, пеклі бліны.

Новак 2012, с. 39. Зап. у в. Альхоўка Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Міхайлаўны Драчан, 1932 г. н.

УЛАС І МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ВЯЛІКАЯ ЛІПА НЯСВІЖСКАГА РАЁНА

Коней запрагалі на Уласа, хораша прыбіралі вупраж, гунькамі [саматканае пакрывала з тоўстымі кутасамі] пакрыты вазкі, шамкі накладаюць на шыю каню, званочак на дугу, у цвяты прыбярор пастромкі, хамут лентамі і на тых конях пасядзем і хлопцы, і дзяўчата і з песнямі, а гурбы снега, ляцім... Яшчэ да гэтага дагаворацца хлопцы, у каго там коні харошыя і запрагуць, і ужэ адныя за адным. Гэта кагда-то сеялі лён, і казалі, што чым даўжэй праедзеш у далёкія дарогі, тым даўжэйшы лён вырасце. Хацелася ж пафарсець, па дзярэўням праехаць, кругом, коні ж харошыя, хлопцы, дзяўчата пасядуць і з песнямі, шуцяць, цераз гурбу, дзе і ў гурбу палецець. На вазку такім, мо чалавек шэсць, другая павозка, трэйцяя павозка, усё аж ляшчыць ад песень. На Масленіцу усягда пяклі блінэ, дажа ў песні пелася:

Як на Масленай нядзелі,
Бліны жараны ляцелі,
Ой, бліны мае, бліны,
Ой, бліночкі мае.

Усягда пяклі блінэ падходныя, ні то што якія наліснікі там, а такія тоўстыя, іх мазалі з маслам і са смятанаю. Сабіраліся на Масленіцу, маладзёж сабе, суседзі там сабе.

Каб я гэта знала,
Што замужам ліха,
Я сядзела бы, бульбу ела бы
У матуленькі ціха.
Пайду я да броду,
Да броду па воду,
Ой стану ж я, дай пагляну ж я
Ці з харошага роду.
Роду харошаго,
На ліцо прэкрасна,

За ліхім мужам, за нідбайліцай,
Мая доля нішчасна.
Коні мае коні,
Коні мае варанья,
Даганяйце ж вы, успамінайце ж вы,
Мае годы маладыя.

Хадзілі адзін да аднаго ў госці, елі сыры, масло, малако, бліны маленькіе, бліны бальшые, бліны-пышкі, это твораго немножко і месіцца мукою і чуць соды і пячы на поснам масле; наліснікі, грачанікі, разнага роду бліны.

Масленічныя Дзяды ў нас не спраўлялі, хадзілі ў госці на первы дзень, на другі, а там ужэ Улас, каталіся на конях і ўсё. Каталіся дзеці на санках, на льдзінах, з гары ляціш як пуля. Каза такая была, саначкі такія, што лес вазілі, дак на іх каталіся.

ФА МАЦНТ. Сш. 14-1, арк. 29–30. Зап. В. І. Басько ў 2006 г. у в. Вялікая Ліпа Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Еўдакіі Вікенцьеўны Хвошч, 1925 г. н., прав.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СЕДЧА ПУХАВІЦКАГА РАЁНА

Эта ўжэ скоро пасья Масьленіцы будзе пост, ужо будуць пасьціць, гульня мінецца. У пасьледні дзень зубы палошчуць. Або постам гарэлкі не піць – папалошчуць – і да Вялікадня. Папелец, была такое сьвята, гэта калі начынаецца пост. Улас – эта па чыслу. На Місаедзе – тут каля Масьленіцы. На Уласа катаюцца, кап лён вялікі парос. Эта абезацельна трэба запрэхчы коней, ці ў госьці, ці на кірмаш які паехаць – пракатацца. Далёкаю дарогай пракаціцца, не толькі трошку. Любілі катацца на качэлях. Бліны – на Масьленіцу [пяклі].

Хрэстаматыя 2009, с. 72. Зап. В. Д. Астрэйка, М. А. Ісачанкава і Н. В. Сівіцкая ў 2003 г. у в. Седча Пухавіцкага р-на Мінскай вобл. ад А. В. Рудовіч, 1911 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ПАСЁЛКУ КРУПСКІ КРУПСКАГА РАЁНА

[А перад Масьленіцай рабілі Дзяды ў вас?] Да. Во й перад Масьленіцай. [У суботу, ці ў пятніцу?] У суботу, мне кажацца. Што баню тапілі, с утра. Ніколі ня топоць с утра баню. [А хату прыбіралі?] Да-а. Ды яшчэ як! [А на ўсе Дзяды аднолькавае гатавалі?] Розныя. Юшку, грыбоў навара мама, клёцак напячэ, такія с малаком... каша пярловаю абычна абязацельна, мяса. Есьлі на поснае, то ўсё поснага, а есьлі ўжо багатае, перад Калядамі, тамака... ці посьле Каляд? Перад Калядамі

поснае, посьле Каляд так... такія жырныя ўжо курыцы мама нарэжа, ці дзьве, ці сколькі там нада, сям'я ж бальшая была. Ага, ну што яшчэ? Кісель варылі, тады гарэлку пілі. Перапечкі дзелала мама такія з тварагом, з грыбамі, такія як булачкі заварачывала, тады мачала ў слівачнае масла іх, ставіла ў печ у чугунку... і яны разагрэюцца, пышныя такія, ўкусна. [Ці на ўсе Дзяды гатавалі ўсё адзінакава?] Не, не адзінакава. [А што іменна на Масьленічныя гатавалі?] Ва ўсіх адзінакава, мне кажацца. Куцьцю дзелалі, клёцкі, юшку. На ўсе. Гэта абязцельна гэтыя стравы. А цяпер ужо й гарошыкі многа ўсяго, і салаты, ўсё ёсьць. Раньшэ ня дзелалі. [А куцьцю першай елі?] Да. [А апошніяе што елі на Дзядых?] Юшку. [А з чаго тая юшка?] Як на поснае, дык грыбамі варылі. А як на багатую, дык мяса лажылі, любоя. [Дык юшка як суп атрымліваецца?] Ну, толькі цыбуля там, прыправа. А болей ня ложацца ні круп, нічога. Ну, прыкалачаецца там чым, мукой, ці чэм.

[А вось Масьленічныя Дзяды справілі ў суботу, і ў які дзень лічылася пачынаецца Масьленка?] У нядзелю, мне кажацца. У нядзелю пачынаецца. Днём яшчэ дома аддыхалі там што-небудзь. А ўвечара зьбіраемся, хусткі цьвятныя бальшыя завязьём, бабы, і ходзім па хатах, у каго нявестка, гукаем яе к сабе ў гурт іці печь. Но. Другая выходзя, другая ж і не выходзя. А тое завуць у хату, гэты кагал увесь. Там ставюць стол, накрываюць. І мы тамака папаяём. Прыдураліся, і з качаргой, запанка такая, што печ, заслонка, стукаем гэтае заслонкі музыку, можа, гармонік, ці балалайку, нам і іграюць. Песьні ўсякія пялі, масьленыя і...

[Дык гэта вызывалі нявестку, якая ў гэты год замуж пайшла?] Пашла, каторая ў гэты год. Вызывалі так. [А якімі словамі яе звалі?] Я ж песьні ўсе знала...

Масленіца, вяляцела з куста ластавіца, ластавіца,
Чаму цябе, Масленіца, ды ня сем нядзель, сем нядзель,
Адна нядзелька, і та караценька, Масленіца!
А мая сьвякруха ведзьма была, ведзьма была!
Запаліла сьвечку, ў клець пашла, ў клець пашла,
А ў той клеце чашка масла было, масла было,
Камарова крыльля мяса было, мяса было,
Хай ба твая, сьвякроўка, хата згарэла, згарэла,
А я, маладзенька, загавела, загавела,

Масьленіца, на вуліцы бабы гулялі, гулялі,
Мяне, маладзеньку, гукалі, (гэта я дзье зьяпіла ўместа) гукалі,
А мая сьвякроў ведзьма была, ведзьма была,
На вуліцу гуляць не пускала, не пускала.
Ну вот, хата загарэла, я ў мамкі сваёй загавела.

[А сьвякруха не крыўдзілася, што так пра яе пяюць?] Не, гэта было ўсё ў шутку. Эта цяпер дык... [Дык вось гэтай песьняй маладуху як бы з дому выманьваюць, так?] Ну.

А как мужчынам прывязаалі калодкі такія к наге. Зловяць дзе ўжо тога мужчыну, што. Біле абы-якога, не абязацельна каторы жаніўся. І прывяжуць яму, пяюць і... І ўсё прыдурываюцца і ім далжны што-та даць, ці грошы, ці чарку наліць. А яны ўжо танцуюць, пяюць... [А раней гэта менавіта мужчына, што ў гэты год жаніўся?] Ну. [А калодкі калі чаплялі, у які дзень?] У пасьледні. Вечарам ужэ. У сталовую зойдуць... Сталовая – там сама шумна было. [А што гэта за калодка?] Проста палена якое дзе... возьмеш, прывяжаш вяроўкай. [А як-небудзь яго ўпрыгожвалі?] Ну, вяроўку ўцапілі, цвяток які прывязвалі. [А цвяток з чаго?] Ну тут во прывязывалі [паказвае вышэй калена]... Яно ззадзі цянецца. [Дык а ён адкупаўся і гэтая калодка яму ці наступнаму?] Яму. [Дык эта ж многа нада надзелаць?] Ну яно дзе зайдзеш, во возьмеш. Абычна такую сьлізенькую выбіралі, беленькую бярозу. [А хто гэта чапляў? Замужнія бабы?] Ай, любые. [І дзяўчаты маглі незумужнія?] Ну, хто гуляў па... [А калі хлопец нежанаты, яму маглі пачапіць?] Усё раўно маглі пачапіць. Мы раз помню, як я на пенсію ішла, дык прыцапілі... ён ужо выпіўшы быў мужчына, такі трохі ў гадах. Дык мы на заслонку сажы насыпалі з коміна, тады са скавароды жыра намазалі, размешалі, і вымазалі яго ўсё, галаву, і эта, і шапку надзелі, і валасы. Прышоў дамоў, ну, жонка давай ругацца на яго, і давай яму мыць эту галаву. Як размазала гэту ўсю сажу, ня вымыць нічым, жыр ды гэта... Гэта няправільна зьдзелалі, канечне... А ён быў такой няўважны... Тады нас пераняла, і давай ругаць: «Што ж эта вы, сучкі, зделалі? Я, гавару, дзень яму мыла галаву яму, не магла адмыць». [Дык а чаго вы яго так вымазалі?] Ну вот дле сьмеху. А што ж ён безь нічога, ні ў складчыну ні быў з намі, і прышоў гуляць к нам, гарэлку піць. [А, дык ён прыйшоў з пустымі рукамі ў складчыну і вы яго за гэта вымазалі. А гэта складчына – як ужо схадзілі да тых маладух?] Дык яны нам давалі што, ну, мы гэта ўсё... Што з дому бралі ешчо.

Тады ўжо гулялі ўсю ноч. А там што яны ўгашчалі дома, тое ўжо са стала не бралі, толькі што ў торбу здавалі. [Дык а мужчыны мелі права прыйсці на складчыну?] Мелі права. [А мужы тых жанчын, што хадзілі, ці любы мог прыйсці?] Мусі, любы. Вот яму і далі таку, закон.

[А на конях ці каталіся?] Вот эта як у каго быў. А як у нас тут на санках, дык нешта не было. [А так Вы відзелі, што на конях ездзілі?] Ну. [А украшалі коней?] Ну. Ну, есць такая, надзяецца. І так тут званкі вешаюць...

[А з горак ці каталіся на санках?] Вот у нас тут такіх горак не было, я вот ня помню. А так на санках каталіся, адзін аднаго вазілі. А то як пусьцюць з магістралі! Тады яна была вышэйша, і тут была яма... І ногі, рукі ламалі, ўсё... Хто што выдумляў. [А гэта каталіся цэлы тыдзень?] Не, гэта пасьледні дзень. [І на санках, і на конях у апошні дзень?] Ну так эта, каталіся па дзераўнях, ездзілі, дзяцей насодзюць, катаюцца. [А гэта больш жанатыя ці нежанатыя ездзілі?] А ўсё! Хто ўскоча... той і едзе. Эта такое вот, шалёнае.

[А што гатавалі на Масленіцу?] Такіе, як і ўсёгда. Перапэчкі пяклі, блінчыкі, і булкі пяклі смачныя... Усё каб смачнае было. [А блінкі з любой мукі?] З высшага сорта. [А мяса елі на Масленічным тыдні?] Елі. Яго мала было...

[Можа песні якія пелі?] Была многа іх, пазабывалася – і ўсё.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 22–23. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Любові Дзмітрыеўны Галавашчанка, 1933 г. н., прав., ад. 4 кл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГРЫЦКАВІЧЫ КРУПСКАГА РАЁНА

За тыдзень да Загавін былі Дзяды. Называліся «Масленічныя Дзяды». У суботу. [Ці адрозніваліся ад астатніх Дзядоў на працягу года?] Яны нічым не адрозніваліся. Чатыры разы на год Дзяды: Змітраўскія, Масленічныя, Траецкія і на Радуніцу. Стравы рабіліся ўсе тыя ж самыя. Абавязкова павінна быць юшка з петуха. Не з курыцы, а з петуха. Білі спецыяльна петуха, скўблі. Варылася юшка і бурак туды дабаўляўся. Бліны на ўсе Дзяды. Сцюдзень са свінні: і ножкі, і вухкі, лыч, усё.

Свінячую галаву, калі во сцюдзень варылі, то свінячую галаву тата або дзядуля насілі у хлёў наверх клалі. Пасля Дзядоў – зварылі

сьцюдзень, мяса абабралі, сьцюдзень залілі, і вась гэтыя косткі, асабліва галаву сьвінячую, насілі і закладывалі на хлёў. [І доўга яна там ляжала?] А ўвесь час, яе адтуль не вынімалі. Сколькі варылі Дзяды, сколькі галоў, столькі там і ляжала эта ўсё. На хлёў, дзе столя, толькі зверху. На столі. Залазілі наверх і клалі пад сена, пад салому. [Паміж столлю і страхой на вышках яно заставалася, выходзіць?] Так-так-так. [А не казалі, што гэта продкам?] Казалі, гэта каб вялася скаціна.

Клёцкі [на Дзяды гатавалі] абавязкова. [З душамі?] Без. Клёцкі рабіліся [са] звычайнага цеста, не дражжавага, на малако развадзіліся, раскатываліся, цеста так крута замешвалася, у палосачку раскаталася, рэзалася на кусочки, круцілася... Клёцкі запякаліся на скавародзе у пэчы. Такія былі паджарыстыя, румяныя. Засыпалася гэта ўсё ў вялікую талерку. І куцця... Куццёй пачыналіся Дзяды, клёцкамі сканчваліся. Крупы [на куццю] былі пярловыя. Перад Дзядамі ўсё ўбіралася ў хаце... Самі мыліся, у лазню хадзілі.

Нядзеля, Прашчоная, як цяпер называецца, у нас была «Масьленіца». «Загавіны» гаварылі. «Загавіны на пост». У нас храм у вёсцы, свята на Спаса. Храм прэабражэння Гасподнега. У асноўным з раніцы ўсе беглі ў храм, а ўжо пасля таго, як заканчвалася служба, тады ўжо ўсе гэтыя пачыналіся гульбішчы. Яна [бабуля] хадзіла, але не заўсёды бралі нас [дзяцей] з сабою. На Масленіцу не брала, бо на Масленіцу дарослыя як-та больш гулялі. У нас [дзяцей] свае былі гульні, мы проста бегалі па вуліцы. Нас [дзяцей] маглі на Масленіцу ў сані пасадзіць хлопцы дарослыя. Адзін сперадзі, другі ззадзі, а нас як гарох паміж сабой пасадзіць. Вось яны надзявалі такія вот канькі зробленыя і з гэтага вялікага пагорка з'язджалі. І нас [дзяцей] каталі. Сані спецыяльныя такія былі зробленыя. У нас «горы» пагоркі такія завуцца. І нас на самую вышыню завазілі на гэтых сánях...

Была такая [круцёлка], называецца «калаўрот». Я кажу так, як у нас гаварыцца. У нас там балота было, заліўны луг такі. І звычайна вельмі многа вады было восенню і замерзала... І к Масленіцы дарослыя хлопцы туды... ўбівалі кол. К гэтаму колу прывязывалі вяроўкамі яшчэ палкі... На гэтыя палкі чапляліся санкі. І хлопцы раскручывалі. Дзевак. Дзяцей, нас не дапускалі. Нас далёка, мы толькі стаялі глядзелі, таму што так раскручывалі, што гэта імкліва неслася ўсё, што калі хлопец садзіўся, не кожны мог утрымацца... Хто не ўтрымліваўся – у снег ляцелі.

Аб'язджалі маладых коней. У гэты ж дзень, менавіта на Масленіцу [нядзеля Масленічнага тыдня]. Не па сялу аб'язджалі, а выводзілі за вёску, бо коні ж былі з норавам маладыя... Не кожны мужчына мог прыступіць да такой справы, бо трэба чалавек, які валодаў такімі навыкамі. Аб'язджалі... такія гадоў па пяцьдзясят, якія ўжо ведалі, як з коньмі сябе паводзіць.

Мы, дзеці, нам спецыяльна вешалі у хаце такую «гутатанку», называлася «гутатанка». А дзеўкі з хлопцамі звычайна на варотах, такія вароты вялікія, маглі там павесіць. Ну, але ў нас гэта было не вельмі так, я не помню, каб гэта многа гутаталіся на варотах. [А там пелі нешта, як гутаталіся?] Я не помню. У мяне нешта ў памяці адклалася: «Гу-та-га, гу-ля-лё».

Бабкі-павітухі, якія прымалі дзяцей, роды... вазілі на саннях іх, упрагаліся маладыя мужчыны, у каго яна бабіла дзетак. І не адзін мужчына, іх некалькі сабіралася і вазілі па сялу. Не проста пракаталі, а ўздоўж усяго сяла. С аднаго канца сяла вялі, потым назад вярталіся. Яе забіралі, яна ўжо прыбраўшыся чакала каля хаты каля сваей, таму што знала баба, што ўжо будуць вазіць. Прыбіралася ўжо спецыяльна, яна чакала, ўжо ўсё. Хусткі гэтыя, тараноўкі накручаныя былі... У жакетцы. Жакетка – гэта такая куртка з штучнага меху, ці велюр... плюш, вот! Плюсавая. Такая ўся бліскучая, хусткі надзетыя на яе. [А яе з дому забіралі і дамоў прывозілі?] І прывозілі дадому, но вазілі па ўсяму сялу. У роддоме ж нараджаліся дзеці, але калі прывозілі парадзіху з роддома, гэта ж ужо пяцідзясятыя, шасцідзясятыя гады, то яна [бабка-павітуха] першы раз купала дзіцёнка. І вот называлася, што «бабіла»... Стараліся запрасіць, бабы былі такія... дабрадушныя, добрыя. [А калі яе каталі, то сані неяк упрыгожвалі?] Не, проста клалі сена і посілкай засцілалі. Яна трымала ў руках гаршок. У гаршку была каша. Але не разбівала кашу. Вазіла кашу, частавала. Дзяцей магла па дарозе сустрэць пачаставаць. Гэтых мужчын [якія вазілі] яна не частавала [кашай]. Я не бачыла. Но я знаю, што як дзеці падхадзілі і глядзелі, што там вязуць – астанаўліваліся каля дзяцей і яна давала з лыжкі кашу. [А ёй не давалі падарункаў на Масленіцу?] Яе частавалі гарэлкай. Як павазілі. Мужчыны яе ў хаты завазілі, дзе яна бабіла дзяцей у гэтым годзе. Тады ўжо ей налівалі гарэлкі па дарозе, давалі. Аб'язджала яна тых дзяцей, якіх бабіла [за апошні год]. [А да тых, каго раней бабіла, не зязджала?] Не. Толькі тыя сем'і, якія за гэты год.

А ў нас сёння Масьленіца, Масьленіца
Вылецела з куста ластавіца, ластавіца,
А вы, малойцы, на коні, на коні,
Даганіце ластавіцу ў полі, ў полі,
А дагнаўшы звяжыця, звяжыця,
А звязаўшы набіця, набіця,
А набіўшы пытайця, пытайця,
Што у нашым сяле дзеіцца, дзеіцца,
Дзевіць хлопцаў жэніцца, жэніцца,
Дзісятая дзеўка замуж ідзець, замуж ідзець.

Пелі, хадзілі па вуліцы. Проста калі добрае надвор'е было, сонечнае... Потым у хатах збіраліся, у госці адзін да аднаго хадзілі. Збіраліся ў госці, дамаўляліся. Я так думаю, гаварылі: «Ну, давайце к вам сходзім». Заўсёды стол быў накрыты, ён не прыбіраўся. Любое свята: Вялікдзень, Масленіца, Тройца, Каляды – як накрылі стол з раніцы, так ён не прыбіраўся. Штосьці прыбіраліся талеркі, і калі хто заходзіў у хату, ужо свежага наразалі...

Бліны пякліся, многа бліноў. Самае галоўнае, што як садзіліся за стол, бліны разразаліся на чатыры часткі. Крыжыкам разразаліся. Яны і са смятанай, і з маслам, і з мёдам, і з варэннем – многа елася бліноў. Рабілі сырнікі. Сыр, твораг. Рабілі сырнікі – дражжавое цеста. І туды раскатывалі. Як звычайна робіцца – дражжавое цеста і туды сыр закладывалі.

У гэты дзень [Масленічная нядзеля] з хаты нічога не выносілі. Як на ўсе свята. За сталом можна было есці ўсё вось гэта, але каб штосьці вынесці з хаты – вот гэтага не давалі. [Такога, як цяпер, што бліны на вуліцы – такога не было?] Не, гэта дажа смешна. Пагулялі, захадыця ў хату, там стол накрыты, паелі – зноў пашлі гуляць.

Раз у нас прастольнае свята 19 жніўня – тады з'язджалася многа гасцей. А тут, калі хто ў госці на Масленіцу ішоў, то таксама заходзілі ў храм спачатку, а потым ужо ў госці. [А хадзілі з суседніх вёсак?] Прыходзілі. Но блізкая радня. Чужых вот такіх, як кірмаш хадзілі, што на Спаса, то чужыя на вазах там прыезджалі, то гэтага менавіта [на Масленіцу] не было.

І ў хатах спевалі. Гулялі. Збіраліся жанчыны, мужчыны... Тут вазілі бабу-павітуху, там хтосьці коней аб'язджаў... Тут жанчыны, у асноўным жанчыны, спявалі песні масленічныя. Ішлі... Каб сесці ды

сядзелі – я не помню такога, каб у Масленіцу сядзелі. Як ужо пост пачынаўся, і там велікодныя песні пачыналі паставыя спяваць, тады ўжо жанчыны выходзілі на вуліцу, ужо прысаджваліся на вуліцы.

Прыйшла, дзевачкі, Масьленіца, Масьленіца,
Сабірайцеся ў куточки, ў куточки,
Кладзіця песні ў лубачкі, ў лубачкі,
Пастаўця іх пад клецьцю, пад клецьцю,
Няхай стаяць к налеццю, к налеццю.

На такую ж самую мелодыю [як папярэдняя песня]. Тожа [спявалі, калі] на вуліцы гулялі. К вечару, ужо Масьленка заканчваецца, людзі ўжэ збіраюцца, ну ў нас жа нічога не палілі, і як бы дадому збіраюцца, і ўжо жанчыны, можа, затрымліваюцца дзесьці, і вот, па вуліцы ішоўшы, спяваюць такія песні: «Прайша, дзевачкі, Масленіца...»

Панядзелак пасля Масленіцы называецца «Паласказуб». У панядзелак з раніцы да бабулі ў госці прыходзілі жанчыны, з якімі яны спявалі масленічныя песні, па вуліцы хадзілі і спявалі менавіта у гэты дзень. І казалі, што трэба даесці ўсё тое, што засталася пасля нядзелі. Да вечара трэба ўсё даесці і папаласкаць зубы. Панядзелак – Паласказуб. І яны клаліся на лавы, лавы такія вялікія, клаліся на лавы і спявалі песні. Вось гэтую «У нас сёння Масленіца». Чаму я яе добра помню, таму што яе ў хаце пелі. На лаве ляжалі... вот спявалі. У панядзелак яны ніякай справы не рабілі. Яшчэ было сьвята. Таму што ў панядзелак яны не садзіліся ні прасці, ні шыць, нічога. Вось яны ляжалі на лавах, спевалі, сядзелі, елі. Помню, што даядалі эта ўсё ў талерках. [А на саму Масленіцу таксама не працавалі?] Не, о, эта ж бальшы грэх! Нельга было нічога рабіць, як гэта так! Такое сьвята. Усе гулялі. Усе!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 64–67. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2020 г. у г. Мінск ад Марыі Васільеўны Снітко, 1953 г. н., нар. у в. Грыцкавічы Халопеніцкага с/с Крупскага р-на Мінскай вобл. Распавядае, што памятае з дзяцінства і бачыла, як у святкаванні Масленіцы ўдзельнічала бабуля Ганна Змітраўна Сяргун, 1910 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ УХВАЛА КРУПСКАГА РАЁНА

[Калі пачыналі спраўляць Масленіцу, у які дзень?] У васкрасенне ўсёгда.

Яны бываюць на Дзяды... Мы падзедаем па старынушке... Траецкія Дзяды ўвечары былі і Масленыя Дзяды ўвечары былі. Павячэраем

ужо, у бані памыемся, павячэраем, Дзяды паспраўляем етыя і ідзём співаць песні... пад кажнае пад акно, спрашым у хазяйкі, ці можна папець масляную. Еслі ужо разрышуць, мы начынаем пець. Зразычку гэту пьем, што

А памажы, Божа, Божа мілы!
Вясну заклікаці, Божа мілы!
Каб жыта радзіла, Божа мілы!
Каб стадола пладзіла. Божа мілы!
Што год – то кароўкі, Божа мілы!
Што калода – то пчолкі. Божа мілы!

Так мы заклікалі вясну зразу як прыходжаім... а як да хаты падходзім.

Прыбылова, 2010, с. 30. Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. у в. Ухвала Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Аляксееўны Мігаль, 1936 г. н., і Марыі Уладзіміраўны Сасноўскай, 1932 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ АБЧУГА КРУПСКАГА РАЁНА

А ўсе жоначкі кросны ткуць, кросны ткуць.
А я, маладзенька, ня ўмею, ня ўмею.
Свайго бёрдзечка ня мею, ня мею.
А ў зарок к мамцы йці далёка, далёка.
А з гароду шарока, шарока.

* * *

Дзеўкі калінку ламалі, ламалі.
Калінавы масты масьцілі, масьцілі.
Як туды ж ехаў дваранін, дваранін
На коніку вараным, вараным.
Калінавы масты абламіў, абламіў,
Яго дзевачкі спаймалі, спаймалі,
Варанога каня ‘табралі, ‘абралі,
Лісу шапачку сарвалі, сарвалі.
А пашоў жа ён да караля, да караля.
– Ёй а кароль, кароль, каролю, каролю,
А нашто дзеўкам даў волю, даў волю?
– Було табе дзевак не чапаць, не чапаць,
А здалеку шапку сьняць, шапку сьняць,
Бліжы пад’ехаць – ручку даць, ручку даць.

* * *

На гарэ елку кот падраў, кот падраў,
Нашых мальцаў чорт пабраў, чорт пабраў.
Асталася чатыры, чатыры,
І тых чэрві стачылі, стачылі.
А ні так чэрві, як мошкі, як мошкі
Патачылі мальцаў на крошкі, на крошкі.
А дзевачак пяць, пяць, пяць, пяць, пяць, пяць.
Яны ў золаце сьпяць, сьпяць, сьпяць, сьпяць, сьпяць.

* * *

На гары елка сьцеліцца, сьцеліцца,
А пад ей зайка туліцца, туліцца.
Яго дзевачкі злавілі, злавілі,
У капусьце зварылі, зварылі.
Дзеўкі за столам мяса ядуць, мяса ядуць.
Мальцы пад столам косьці гразуць, косьці гразуць.
Дзеўкі за столам сьмяюцца, сьмяюцца,
Мальцы пад столам гразуцца, гразуцца.

Ну, раньшэ калыхаліся на рэлях, вяроўкі чапалі ў вароцях. Ну, і пелі Масьленіцу. Гэтыя масьленыя песьні. [А рэлі рабілі толькі на варотах, ці і на вуліцы таксама?] На варотах... Маладзёж. [А на якія яшчэ святы вясной рабілі рэлі?] Болей не. [Ні летам, ні...] Ні летам, ніколі. [Гэта толькі на Масленіцу?] Но. [А не спявалі такіх: «Скалыхніце мяне высока, каб я бачыла далёка...»?] Дык эта ж тожа Масьленіца.

А тады ўжо ўдзень пралі, а ўвечара збарынкі спраўлялі.

Коні запрагалі, каталісі. Каталіся на санках, на вазках, на чухонках. Гонічкамі, бывала, вазочки пазасьцілаем і конікаў пазапрагаем. Шаргунцы гэтыя пачапаюць на каня, такое як кала хамута. Бабы п'яныя ездзюць і пяюць.

Пяклі бліны, кісель варылі. Але больш участвавала бала гарэлка ў гэтым дзеле...

[А гэта свята зімовае ці вясновае?] Зімовае...

АІМЭФ, Мг. 20-74-12, № 8–13. Зап. Г. А. Барташевіч у 1974 г. у в. Абчуга Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. П. Мясеедавай, Галіны Восіпаўны Клімовіч, 1913 г. н., Паліны Малахаўны Чарняўскай, 1910 г. н.⁵¹

⁵¹ Гл. таксама песню «А ў печы пірог ляхэцца» ад гэтых жа інфармантак у раздзеле «Песні-дражнілкі».

МАСЛЕНІЦА Ў ГАРАДСКІМ ПАСЁЛКУ ХАЛОПЕНІЧЫ КРУПСКАГА РАЁНА

На Масленую нядзелю гулялі. Звалі адзін да аднаго: «Хадзі к нам Масленіцу гуляць». Хадзілі пад вокны к маладым. Яны давалі дзецям канфеты, а дарослых звалі ў хату. На Масленай нядзелі паялі песні, елі мяса. Ад Каляд да Масленіцы – Мясоед. Паследняя нядзеля – Загавіны. Сем нядзель да Пасхі – пост.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. А. Васюк і С. Вольская ў г. п. Халопенічы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Акуліны Іванаўны Буднік, 83 г., прав.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ БУДА КРУПСКАГА РАЁНА

Спявалі проста на вуліцы. І бабы, бывала ўсе сабіраліся, на конях каталіся. Бувала, у-у-у! сабэруцца, коней паўкрашваюць, і ездуюць, і песні співаюць. Пад вокны к усім хадзілі, падрад, да. На Масленіцу разніцы нет: ці малады, ці стары. На Масленіцу проста сабіраліся, гулялі ў аднэй хаце, а патом садзілісі, запрагалі коній, і садзілісі, і каталіся. Ну бувала, калыскі такія былі, каталіся, качэлі спецыяльна бальшэя.

Прыбылова 2010, с. 31. Зап. у эксп. БДАМ 2006 г. пад кір. В. М. Прыбыловай у в. Буда Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Лідзіі Аляксандраўны Кажамякінай, 1939 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ КЛІНОК ЧЭРВЕНЬСКАГА РАЁНА

Масленіца ета ж атдзельна, ладкі пяклі, у масла мачалі і елі, на конях каталіся. Белы панядзелак, зубы паласкалі перад пастом. Вясну гукалі: «Вясна-красна, што ты нам прынясла».

ФА МАЦНТ, сш. 22-1, арк. 56. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Клінок Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Аляксандраўны Казачок, 1932 г. н., ад. 5 кл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ КЛІНОК ЧЭРВЕНЬСКАГА РАЁНА

Масленіца была, катаюцца на санях, коні ж запрагалі і катаюцца. Белы панядзелак, зубы паласкалі. После мясаеда ды пост пачынаецца, дак зубы паласкалі. Сабяруцца, хто бутылку, хто закуску, гуртам вып’юць, тады каня запрагаюць ды катаюцца. Бліны пяклі, а ў чацвер, нада абязацельна, каб была масляна, сырна вячэра, масла і сыр каб на стала былі. Маслены чацвер называўся. Бліны пяклі хто якія: і з мукі,

і з картошкі. Тады ж былі яшчэ недадаткі, а цяпер усё ёсць, да вышла з моды святкаваць. Пры мне пост ужо не очань саблюдалі, эта нашы мамы шчэ саблюдалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 20. Зап. Т. В. Кухаронак у 2009 г. у в. Клінок Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Соф’і Міхайлаўны Путрык, 1927 г. н., нар. у в. Іваніцкая Слабада, прав., ад. 5 кл.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЖУРАЎКАВІЧЫ ЧЭРВЕНЬСКАГА РАЁНА

Свята, Божа мой! Вешалі вяроўкі на шулли варот, лажылі дошкі і гушкаліся так крэпка, так крэпка! Для таго, каб рос вялікі лён. На рэчцы прасякалі лунку, маса людзей была, поп раку і ваду свяціў і ўсе неслі гэту яе дамоў, бралі шмат, бо лічылася свянцоная.

Калясо рабілі: кол у лёд забівалі, калясо надзявалі, прывязвалі санкі і круціліся, як не пазабіваліся. Вот гулянка была маладым. Як атарвуцца санкі – дык ляціць, можа, кілометар.

Дзеці ляталі па вуліцы: каму ў вакно настукаюць, каму ў сцяну грукнуць. Гулялі, пакуль не вымерзне ўся сіла. У гэты дзень ладкі, бліны пяклі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. М. Шатэрнік у 2003 г. у в. Жураўкавічы Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Гэлі Яўхімаўны Ліхадзіўскай, 1919 г. н., прав.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСКАХ ПРЫЦЕРПА І ЧЫЖАХА БЯРЭЗІНСКАГА РАЁНА

Дзяды (Прыцерпа)

Ну, Дзяды... вродзе бы чатыры. Дзьмітраўскія Дзяды, патом... і перад Калядамі абуцна ж. Неяк вясной, зімой Дзяды. [А перад Масьленкай былі?] Былі. [А чым яны атлічаліся ад астатніх?] Дай нічым ўродзе бы, так паміналі памерлых. Стараліся прыгатаваць стравы, ну і запрашалі ўжо дзядоў, каб прыходзілі на вячэру. Я помню, як мама казала. Вось нагатуе страў, сядзем за стол, заве ўсіх: «Прыходзьце да нас на вячэру, ўсіх запрашаем». Ну, казала : «І дзяды, і прадзеда». І калі бацькі былі, то бацькі – усіх запрашала. Вос пры памяці, што я помню як рабілі.

[А праважалі іх потым?] Ну як, выправоджывалі. Са стала нічога не ўбіралі. Ну, і хату не закрывалі. Не запіралі ўжэ дверы. На зашчапку. Калі із хаты закрываюцца на нач, дык вось гэтыя дзьверы ўжо не

тое што адкрытыя, закрытыя, але не зашчэпленыя ўжэ, каб прыходзілі... Тое, што засталася, выносілі або скаціне да скармлівалі, ці птушкам дзе трохі што.

Спальванне пудзіла (Прыцерпа)

Ну, рабілі чучала, спальвалі яго на канец Масьленкі. Ну, ціпа куль саломы адзявалі якія наверх спадніцу, жалетку, рубашку, хустку завязывалі... ну, адзеньне ўжэ больш старэйшае. Таго, чаго не шкода было.

[Як жанчына яна была ці як дзяўчына та чучала?] Ну як і не старая, так як прыбралі, так і... [А грудзі рабілі ёй?] Ну, стараліся зрабіць. [А твар малявалі?] Ну, трохкі... Маглі і не маляваць, так завязывалі ўжо, каб не... не было... Так вот завязывалі хустачкай. Маглі што-небудзь наверх на ліцо белае. І касу рабілі, з льну... Ну, да пояса. [А стужку на касу завязывалі?] Ну, завязывалі, як бы яна трымалася? Стараліся, так жа халодна, дык і рабілі другі раз на дварэ, другі раз і ў хаце дзе, ці ў сенцах якіх. На посьцілку лажылі, каб не ўжо... Патом замяталі, саломы таксама ж многа... Прыбіралі, кол такі рабілі, адзявалі, каб яна стаяла. Ну потым спальвалі. Спальвалі ўжо дзе наводдаль трохі ад будынкаў. Жанчыны. І рабілі жанчыны.

[А мужыкі не ўдзельнічалі?] Ну, мала, падыходзяць паглядзець як... Хіба толькі саб'юць такую перакладзіну, кол, крыжавіну. Падобна было як адзецц яе зрабіць. Ну, салому абкручвалі, потым адзявалі мо, прывязывалі трохі, дык яна... салому трохі скручваюць, прывязуюць, вось яна і дзяржалася... Куль саломы... яна ж няцяжкая. Ну, пачці як і чалавек, а то й вышэй. Ну, як ужо, як рабілі... Так людзі і самі ішлі, ну інцярэсна, сабіраюцца. Як у гульні гулялі, навокал хадзілі, «Падушачку» пелі. Ешчэ не палілі, так ужо... каля яе, збоку неяк, дзе была пляцоўка больш такая. Ну вось бралі, ну, падушачку такую, бралі. Пасярод дзяўчына.

Падушачка, падушачка, мая пухавая,
Дзяўчыначка, дзяўчыначка мая маладая.

Увесь карагод сьпявалі, хорам. Хадзілі, напроціў станавіліся, трэба было пацалаваць. Ну, хто ўжо пападаў. Па сонцу хадзілі. Ну, і потым другі ўжо станавіўся. Ну, той, каго цалавалі, а другі, які быў у кругу, гэты ўжо станавіўся. Абыкнавенная падушачка, маглі саломай набіць... такую ж падушку... калі снег быў шчэ, дык было чыста... мокра. [Падушку на зямлю трэба было класці?] Ну, на яе як бы пры-

сажываліся... Яна сядзела на падушцы. Неяк як стане, на якога глядзіць... насупраць ужэ.

Масьленка шчытаецца як бы гэта й провады зімы ж, гэта чучала спальвалі. [Пудзіла спальвалі ў нядзелю?] Да, у пасьледні, апошні дзень Масленкі. [А калі? Увечары, ранкам?] Не ну ўжэ ў абед дзесьці. [А рабілі пудзіла ў той жа дзень?] У той, яно як бы на хаду рабілі... Не то што там сабіраліся спецыяльна...

Казалі «Ідзі, зіма, да Кракава, зноў ты прыйдзеш аднакава», «Ідзі, зіма, да Кіева, а нам лета пакінь», «Зіма да крынічкі, ды забірай рукавічкі», ну, вос так казалі. Ну, хто як казаў. Ну, як ужо спальвалі, як ну... як бы праганялі яе, каб ужо быстрой вясна наступіла.

Катанні (Прыцерпа)

І на конях каталіся. І з гары на санках каталіся, як бы прыгаворвалі, каб... едзеш, каб даўжэйшы лён рос. Так казалі.

Гасцяванні (Прыцерпа і Чыжаха)

Цэлюю нядзелю, хадзілі і ў госьці ж. То нявестка ішла да... свьякроў запрашала да сябе, в якія-та днях, ну, так вось хадзілі, гасьцявалі, частаваліся. Адведвалі і маладуху, і потым яны хадзілі ў госьці к цёшчы.

[У в. Чыжаха Бярэзінскага р-на] Можа, не дужа так рабілі, але ўсе правілі ж Масленку. Ну, якога, частавалі, госьці прыязджалі. З другіх вёсак. Ну. Да радні абычна ездзілі.

Масленічныя стравы (Прыцерпа)

Ну, на Масленку бліны елі, пяклі, ладкі. Ну, большуу частку бліноў усе ўрэмя пяклі. Ціпа як яны быццам напаміналі сонца, каб быстрой ужэ вясна прышла, пяклі бліны.

Калодка (Чыжаха)

Ну, на Масленку казалі, хлопцу той, каторы доўга не жэніцца, прывязвалі яму калодку на шыю, і хадзіў потым зь ёй. Недоўга, но сьмяяліся. Мусіць, ня цэлюю нядзелю, а вот дзень які – не памятаю добра. [А хто гэта прывязываў?] Ну, дзеўкі. [Маладыя, незамужнія?] Ну. [А вялікая была тая калодка?] Ну, як вялікая. Нецяжкую ж дужа

такую ж не прывяжаш. Ну, такую. Ну, як дравіна, трохкі таўсцейша. На шыю там прывязвалі, і хадзіў. Ну, як бы во накінуць, да і ўсё. Адкупаўся. Ці канфетамі, ці яшчэ чым. Калі былі такія, хто доўга не жаніўся, другому маглі павесіць. [А яе несьлі ці цягнулі?] Несьлі, вялікую ж ты яму не прыцэпіш, ды хадзіць не будзе. Із места не здзьвіне. [А дзе яго лавілі? У хаце ці на вуліцы?] Ну, на вуліцы дзе. Так смеяліся. Хадзілі.

[А Вы самі хадзілі?] Не, я не хадзіла. Расказвалі, як эта. Ну, мы ўжо тады так, смехам рабілі, ужо старэйшыя былі, ужэ ж не дзеўкі. Ужэ замужам былі. Ну ужэ так, смехам толькі ўжэ. Тут [у в. Чыжаха]. [У вас у Прыцерпе так не рабілі?] Ну, не помню, штоб вот так рабілі, не бачыла.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 4, арк. 2–6. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Чыжаха Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад раб. культуры Кацярыны Уладзіміраўны Карканыцы, 1957 г. н., нар. у в. Прыцерпа Бярэзінскага р-на, у в. Чыжаха жыве з 1984 г.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЛЮБУШАНЫ БЯРЭЗІНСКАГА РАЁНА

Дзяды вот Масьленныя. [А на Масьленныя Дзяды што рабілі?] Варілі буракі. Пяклі ладкі, бліньчыкі пяклі, каклеты пяклі. Этае, мяса як было, эта, білі сьвіней жа тады. Варілі мяса, калбасы. [А вось гэта ўсё на іншыя Дзяды, немасьленныя, рабілі?] Усё раўно. Ўсё раўно бліньчыкі, і аладзы, і... [А з якой мукі?] С этай, харошэй. Первасортнай. [А кашу не варылі на Дзяды?] Варілі. Із пшэна варылі кашу. І рысаву кашу варылі. Гэта ўжо ядуць, пасьледняя кажуць ужо каша.... Ну, гарэлка ж была. Многа не пілі. Як мужчына, дык больш вып'е, там тры вып'е. А баба ж ня вып'я столькі, з мужчынам у зроўніцы. Як садзіліся вячэраць... Мама паставе ўсё на стол. Селі. Наліе па чарачке. Кажа: «Дзяды-дзядочкі, старенькія, маленькія, пріютныя і без пріюту, татулька, мамулька, братулькі, хадзіце ўсе ка мне вячэраць. Каму ё куды, каму няма куды. У мяне хватае». І ўсё.

На Масьлянай нядзелі ў во што пападае Масьленка, яна ж не ў адзін дзень, чысла яна якога... Увечары Дзяды дзелаюць, а назаўтра гуляюць дзень. Там, у саседа, к аднаму, к другому. І праходзя эта дзень. Ну, гэтае ў госьці, там, брат прыглося, ці сястра прыглося...

Масьленку, дык пелі. Бабы. Старыя. Старэйшыя. Маладзёж не ўчэст-вала.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 20–21. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Любушаны Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Міхайлаўны Карэнька, 1930 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СЕЛІШЧА БЯРЭЗІНСКАГА РАЁНА

Дзедава нядзеля, едзе, мяцеліца дужа. Эта едзе Дзедава, Дзяды ўжэ едуць, Дзедава нядзеля. Эта ў госьці едзя. Ужэ мяцеліца. А тады ўжо цераз тыдзень, ужо Масьленіца едзе. Эта ўжэ з гасьцей едзе. Дзедава нядзеля – эта сем дней, цэлы тыдзень. І Масьленая гэтак называецца, цэлая нядзеля. Бо кажуць: «О, у госьці во едзе Дзедава нядзеля». А тады ўжо мяцеліца на другую нядзелю ўжо мяце – гэта ўжо з гасьцей едзе, мяцеліца ўжо.

Ў нас Дзяды, на гаду чэцьвера Дзядоў. От цяпер будуць первыя Дзяды Масьленыя, тады будуць Раданецкія другія, трэція будуць Траецкія, што Тройца во, ці Сёмуха, як Вам сказаць, а пасьледнія ўжо Дзяды былі Акцябрскія, чацьвёртыя. [А іх усе адзінакава дзелалі?] Да, Дзяды спраўлялі. Да-да, ўсе Дзяды спраўлялі, хто хадзіў на кладбішча, зваў, хто выйдзе Богу памоліцца на дварэ, на парозе стане. Адкрые тутака памоліцца. А хто дома, у хаце ўжо будзе зваць, што: «А дзяды-бабы хадзіце к нам, і маленькія дзеткі. У каго ё к каму, ў каго няма к каму, хадзіце ўсе к нам». Вот. Ложкі на стол усе клалі. Ложкі памочуць у міску, і кладуць этыя на стол ложкі. Ніжнія каторыя, эта дзядам ложкі. Ну, і на талерачку клалі патрохі чаго-небудзь. Гарэлачкі ў чарачку нальюць п'юць, ці ж кампот, што п'юць – то і дзедам налівалі ў чарачку во гэтак ставілі. А хто дзелаў болей, я ж ня ведаю, як. А мы гэтак дзелалі. [А колькі гэтых лішніх ложкаў?] А, колькі ў це ё. Колькі ты пользуецца, столькі ставілі. Каторыя ты пользуецца. О. От гэтыя ложкі, быала. Сабяруць іх усе ў кучку і тады ў місачку памочыш у страву, ў адну страву памочыш, у юшку. Глаўна, ці ўюшку варылі, гэта перва: ілі буракі, ілі юшка. Вот эта на вячэру, на Дзяды варылі. Кашу. Ну, ўсё там. [Кашу з якіх круп?] Зь якіх хочаш. Ну, якія крупы ё, такія і варылі. О. Так у сыботу большая часьць Дзяды. Толькі вот Раданіцкіе. Гэтыя ўжо правуюцца ў панядзелак. [А колькі страў гатавалі на Масьленыя Дзяды?] Сколькі хто хацеў ставілі. Хто ў лішку, хто ў чот. Колькі што настроіш. Усё, усё строілі, што палучыцца строілі к Дзядом. Эта, кажуць, прыйдуць дзяды. Ну, толькі первую ядуць ілі буракі, ілі юшку. Первую. А на пасьледня каша. Ужо як паядуць, кашу варуць. Закусваюць кашай.

[Ці елі мяса на Масьленую?] Ой, хто як хацеў. То ні хто еў і мяса, і сала, і ўсё. [А к Масьленіцы сабіралі ў вас так тварог, ці сыр?] Як хто...

Масьленіцу гуляюць, красіва, баала, на конях едуць. Ой... Езьдзілі. От напрымер нашы Любушаны могуць у Буковічы паехаць на кані. Магуць у Навіноўку. Езьдзілі. Так каталіся. Дугі паўбіраюць красіва. Бумагай гэтай во, што... цяпер жа этая бумага ёсьць ці не? Во і цяпер, як жэнюцца, дугу на кані... але цяпер на кані ж ня ездзяць. Панаўбіраюць гэтыя дугі, панасідаюць, пяюць, іграюць. Бяжыш услед за імі сабе глядзець, як едуць. О, красіва! [Дык гэта дугі украшалі так жа, как к свадзьбе?] Да-да-да.

[А на чым гралі?] Гармошкай.

[А што пелі?] І масьленья песьні, і ўсякія песьні ўжэ... Пяюць працяжныя песьні такія, красіва пелі. Дужа красіва, дужа...

[А на конях гэта цэлую нядзелю ездзілі?] Не, адзін гэты дзень. На первы дзень Масленіцы. Эта як первы дзень Масьленкі, гэта во, ужо гуляюць, гэты дзень, як начынаюць гуляць. А другі дзень ну што робюць Масьленку, сабяруцца хто мее за што выпіць, дык вып'е. Саседзі во сабяруцца ў хату, жэншчыны... О сёньня настала Масьленка – сёньня гуляй. Ну, кажуць, гуляюць і тыдзень тыя, хто хацеў. І ходзюць па хатах. Ка мне прыйдуць, там сабяруцца, як выхадны – к табе. Як так і хадзілі. Гулялі, весела было пасья вайны. І адзін дзень, і сколкі... эта ішчэ Масьленіца. Мы малыя былі... А пры нас не гулялі, як мы былі. Мы Масьленіцы не гулялі. Эта называецца толькі, што Масьленіца пшла.

[У апошні дзень Масленкі] Сабяруцца ў хату, трошку выганяць гэтай гарэлкі. Хоць, кажуць, бедна жылі, але дружна жылі. Сабяруцца ў хату, давай, давай, пасядзяць, вып'юць, папяюць бабы, і ўсё.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 4, арк. 7–10. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Любушаны Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Карнееўны Цэдрык, 1929 г. н., нар. у в. Селішча Бярэзінскага р-на, у Любушанах жыве з 1941 г.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЯКШЫЦЫ БЯРЭЗІНСКАГА РАЁНА

Масьленіцу бабы такія старыя гулялі, а маладыя не гулялі. Прасьніцу йдзе прадзе, а тады вып'е чарку – і ўжо бяжыць дамоў, скача. На конях – эта маладыя хлапцы каталіся. Пяклі булкі-ладкі, да і ўсё.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 21. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Якшыцы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Цімафееўны Ганчаронак, 1918 г. н., прав.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ЯКШЫЦЫ БЯРЭЗІНСКАГА РАЁНА

Як мясаед, дык шчытаецца пасьледнія тры нядзелі: Усяядная, што няма і пятніцы, і серады посныя, усё ядуць, а тады Дзедава нядзеля, а тады Масьленая, эта перад Пастом. Дзедава нядзеля шчыталі яна, а Дзяды былі ўвечара толькі, у пятніцу ўвечара, у суботу рана. Баба ўсё рабіла, ўжо ў пятніцу вечарам посныя Дзяды былі. Ужо поснае ўсё рабілі на стол, сьвечку палілі, Богу маліліся, хто ўмею. Сваей сям'ёй, нікто нікуды не хадзіў, сваёй сям'ёй рабілі. А назаўтра ўжо скаронныя Дзяды. Ужо раніцай ужо, елі такое сала ўжо, там бліны пяклі, усё, і тожа, но эта сваёй сям'ёй.

Бабы сабіраліся на Масьленку. У хату к адным сабяруцца, напрыгатоўліваюць усё, сабяруцца, ну, і гарманіст прыйдзе, пяюць, танцуюць, і ўсё, і Масьленка была. В пасьледній дзень мясаеда, на Масьлену нядзелю. Прыходзілі і мужчыны, у каго былі, а ў каго не было, не прыходзілі ж. Тожа ў складчыну. Самі, ну. Пры маёй памяці сабяруцца бабы, мужыкі ў хату ў адну ў каго там пазваляе месца, вып'юць, папяюць, патанцуюць, і ўсё. Суседзі там, дзрузы там, хто с кім дзужыў. Хто с кім на рабоце, рабілі разам, арганізуюцца ды й і ўсё. [Так па вёсцы маглі некалькі сабірацца, не ўсе разам?] Да, нескалькі. Не адны.

На конях яшчэ ўперад ездзілі, я ўжэ не помню таго. Казалі, што запрагалі коней, шамкі вешалі, званкі етыя, каталіся на Масьленку, а пры маёй памяці такога не было. К цэркві прыязжалі, эта было ў Прашчона васкрасенье. І прыязжалі яшчэ с тых сёл, кругом.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 21. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Якшыцы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Міхайлаўны Ганчаронак, 1938 г. н.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ ГАЛАЎНЫЯ ЛЯДЫ БЯРЭЗІНСКАГА РАЁНА

Масьленку гулялі тожа, адзін дзень пасьледні, перад пастом, Масленая нядзеля, бліны пяклі, гулялі, танцы былі. Каталіся і на конях, і з горкі каталіся. Дзеці з горкі ня злазілі, многа ж дзяцей было, у кажнай хаце па сёмера, да па шэсьцяра. На санках гоцалі, гоцалі.

Первы дзень паста белы панядзелак. Даўней жа пралі, дак помню мама казала, у белы панядзелак ня нада прасці, а сціраць можна было. Тады бяллё ўсё залілі, мыла ж не было, ні парашка ніякага, усё залой мылі. Усё такое беленькае было, мама скрозь сцірала.

ФА МАЦНТ, сш. 2-2, арк. 38. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Галаўныя Ляды Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Корык, 1929 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВАЛОЖЫНСКІМ РАЁНЕ

Масленіца, пяклі бліны, весяліліся, запрагалі коней, як сараўнаванія – у каго лепшы конь, хоць і ў той цяжкі час, і беднасць была. А хоць і бутылку прыз давалі. І дзеці каталіся на санках. У чацвер хадзілі ў госці, зяць прыходзіў да госці, спявалі песні харошыя. Запус-ты тожа сабіраліся ў хаты, і родных і саседзяў.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 24. Зап. у в. Касцяні Слонімскага р-на Гродзенскай вобл. ад Валянціны Васільеўны Сіпайла, 1935 г. н., нар. у Валожынскім р-не Мінскай вобл., тут з 1995 г.

ЗАПУСТЫ І ПАЛАСКАННЕ ЗУБОЎ У ВЁСЦЫ ШАЛЫГІ МАЛАДЗЕЧАНСКАГА РАЁНА

Маладзёж сабіраліся, танцы былі, песьні былі. Бальшанство як гэта ёсьцека Запус-ты прымерна... Сягодня адгуляем, а заўтра пост, ня будзя як. У які дзень Ражджаство прыходзя, у такі дзень Запус-ты былі. [А гэта толькі моладзь гуляла Запус-ты?] А ўсяк было! І сабіраліся, і саседзі, як гдзе хто. Хто як, ў каго родствеўнікі, ў каго й саседзі, вот адно аднаму ніякую прычыну: «Вот давайце, давайце» – сабіраліся. [А жанатыя аддзельна ад маладзёжы сабіраліся?] Ага. Гэта аддзельна было. Маладзёж само сабе, а гэта аддзельна. [А гэта адзін дзень толькі, ці ўсю нядзелю?] Не, адзін дзень! Там пагуляюць. Тады ж як толькі выпілі па чарцы, дык песьні. Усякія. Хоць што пелі, не проста пра Запус-ты, а пелі, ды і ўсё. [А якія песні? Што можна круглы год пець?] Ну. Вот такія найболей.

[А на Запус-ты мясное можна было есці?] Ага. На Запус-ты шчэ можна было ўсё есці, а потым ўжо не.

[А зубы паласкалі?] Вот усяк. Хто хацеў выпіць, дык паласкалі. [А гэта калі?] Ну, посьле тады ўжо, на заўтра. [У панядзелак?] Но. Проста сабе роцца, павыпілі, папелі, вот і ўсё. [А пелі тое ж самае, што на Запус-ты?] Да, гэта ўсякія песьні пелі. Вот с утра, сабраліся, павыпілі, да разашліся. [Перад работай? Гэта ж рана...] Ну ні так рана, вот посьле, як усё паробім. [А гаршкі вымывалі?] Ай, не, дзе яно, дзе ты іх вымаеш, колькі іх было.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 52. Зап. А. І. Ляшкевіч і Д. Краўчонок у эксп. Этнаграфічнага клуба «Кола» ў 2019 г. у в. Шалыгі Маладзечанскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іосіфаўны Ціўновіч, 1932 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЗАГОРСКАЕ МАЛАДЗЕЧАНСКАГА РАЁНА

Празнавалі. Масьленіца –эта было што-та. Маладзёж так ужэ калодкі цягалі. Такіе бяровеньні бальшыя ў хату эле хлопцы зацягнуць чалавек дзесяць. Дзе дзеўкі. Ну ўжо, хлопец к дзеўке. А ён тады дружкоў сваіх збірае, эты хлопец, а та дзеўка ўжо падружэк і гуляець. Хлопцы водку, а дзеўкі закуску. А бярвяно ж бывае, ну як эта такое таўстое, чалавек пятнаццаць уцягаваець, на вяроўке цягнуць, каб... А тады піляць, ну вот такія. [А навошта пілуоць?] Ну, драва шчапаць на... яішніцу жарыць.

[А што гатавалі, акрамя яечні?] Усё гатовілі. Блюды былі мясныя і, ў асноўном, малочныя. Бо ўжэ посьле пост, тады ж ня елі. Пяклі мучныя бліны. Пшэнічнай цяпер, а раньшэ, як багатыя, дык у іх тожа пітлёўка была, пітлявалі, як мы звалі, мука лепшая. А так, ну болей пяклі кіслыя бліны. Ржаная мука, закваска была. І тады бульбу гэтыя, дзёрлі на цёрке сырую. Гэта завісіт ат хазяіна, як у каго абычай. І грэцкія пяклі некалі бліны, і гарохавыя. На Масьленіцу усе ўжо пяклі, а кажды дзень... Ну, болі па выхадных.

[А дровы, выходзіць, заставаліся дзеўцы?] Ну, гэна ўжо аставалася ў гэнай хаце. Назад жа яны ні забіралі. [Гэта калі хлопец з дзеўкай дружыць?] Да, гэта ўжо толька есьлі хлопец зь дзеўкай дружа. [А не гаварылі, што гэта таму, што яна замуж усё не ідзе?] Не. [Ці гэта ўжо ён хацеў да яе сватацца?] Гэта ўжо што ён тады сватаецца. Гэта бывае, гуляюць і разойдуцца, а так, ну бальшыньство ўжо сватаецца і свадзьбы гуляець. [А гэта на ўсю вёску адну калодку цягнуць, ці кожны хлопец сваёй дзеўцы?] Гэты, ну ўсякае бывала. Ну, але болей так, пучкаваліся ўжо, каб весялее было. Тады ж і танцы, і выпіўка, і танцы, ўсё. А так былі случаі, што і цягне да сваёй дзеўкі. [А Вам прыцягвалі калодку?] На жызьнь была. Прыцягваў хлопец, але не сужджэно было. [А ў Вас сёстры былі? Ім прыцягвалі?] Былі. Прыцягвалі. [І пайшлі яны замуж за гэтых хлопцаў?] Не, тожа так палучылася, гэты хлопец, што дружылі, яго немцы забілі. Яна ў войну. Так што ім не сужджэно было, был очэнь хорошы хлопец, сасед. [Дык гэта, выходзіць, вас столькі сясцёр і кожнай калодку прыцягнуць?] Не, дык мы ж не ўсе аднагодкі, эта ж каждая сваё. Я як у сям’і была самая меншая, да мяне ўжо павыходзілі замуж.

І жанатыя цягалі. Ну, саседзі, вот ну дагаворацца, захочуць выпіць, і гэта цегалі. [І такую ж калодку вялікую?] Не, любую, Божа мой! Эта

ж і як бывая ў нас тут былі такія, і мой мужык. Дык яны возьмуць, захочуць выпіць, і к любому суседу ўжо посьле. Спачатку гэта так ну, прітрымліваліся, а посьле вайны ўжо ўсё тутакса. Вот захочуць выпіць у гэты дзень, возьмуць такую палачку якую і пойдучь – і калодка. Ну, й угасьцяць. [І так маглі некалькі хат абысці?] Ну дык, як сядзішся, ны ўжо будуць хадзіць па хатах. Удавольства ж адныя. Там жа ж ужо як сядучь – дак на ўвесь вечар. [А гэта ў які дзень Масленіцы?] Масленіца, ну, перад пастом, вялікім пастом у нас. Масляная нядзеля перад пастом. Ну й гэта паслядняя субота гулялі. Суботу-нядзелю ўжо. [У нядзелю таксама маглі калодкі цягаць?] Ну, гэта ўжо прадалжэніе, як хто, танцы... Панядзелак – там ужо Маладзьянковы дзень усё звалі ўжо. Тады ўжо пост, як ужо пачынаецца, дык, ну, такі вот ешчэ ж... Ні празвалі, але ўжо нічога такога не рабілі, усё звалі Маладзьянковы дзень. [А гаварылі «зубы паласкаць»?] Нешта было, нешта чула гэта, зубы.

[Можа, на конях каталіся?] Ага, некалі каталіся. В сваёй дзерэвнэ хазяева, каторыя такія ўжо. Хазяева багатыя паказвалі сваіх каней, якія абганялі адзін аднаго, уперагонку ездзілі. Гэта было. А посьле ж ужо ў нашэ ўрэмя – калхозы, ужо ж каней, а гэта... А некалі... [А на конях ездзілі ў які дзень?] А на конях я дака не ведаю, можа, у нядзелю. Ну, я не ведаю, што мае бацькі тажа каталіся, але пры маёй памяці ўжо гэта... пасля вайны калхозы, ужо саўсем іншая жыцьцёвая стала.

На Масленіцу кажухі выварачывалі, пугалі дзяцей.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 53–54. Зап. А. І. Ляшкевіч і Д. Краўчонок у эксп. Этнаграфічнага клуба «Кола» ў 2019 г. у в. Загорскае Маладзечанскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Андрэеўны Завадскай, 1930 г. н.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ СТАРЫНА МЯДЗЕЛЬСКАГА РАЁНА

Масленіцу ў нас спраўлялі, бліны пяклі, каталіся на конях, на вазках, а маладзёж дак яна ж і з песнямі каталася, дугу украшалі лентамі, шархуны вешалі, бумажныя цвяты, уся адно як на свадзьбу.

На Запусты вешалі калыскі і калыхаліся, дзе ток быў, дзе зярно аббівалі, там вешалі. Хадзілі ў госці, радня збіралася. На Запусты былі вялікія танцы.

Елі масла і сыр, а мяса ўжо ні ядуць, а бліны ж абязцельна, бліны цэлы тыдзень пякуць. Пяклі бліны і з грэчкі, і з пшоннай мукі, і дражня

пяклі, але найболей мучаныя пяклі. Мілту рабілі з аўса, вот авёс парылі ў печы, тады высушыць, змелюць і мяшалі з маслам. Сабіралі сыры, масла спецыяльна.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 24. Зап. В. І. Басько ў в. Старына Мядзельскага р-на Мінскай вобл. ад Веры Іванаўны Рогач, 1915 г. н., прав.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ГУДЗЕВІЧЫ МАСТОЎСКАГА РАЁНА

[А калі лічылася, што пачалася Масленіца, у які дзень?] Месаед называўсо ад Каляд да тово, да Посту, эта мясаед. Сколькo недзеля, от, і гэта пасьледняя недзеля называлася Масьленная. Блінэ пяклі, конешно, што ўсякіе: і картофляныя, і з мукі, ўсякіе. Цеперака надто нешто выдумваюць, а тады то калбасу жжараць, бліноў напякуць, і йшчэ якога мяса навароць, от і ўсе былі... І гэто называласо Масьленная недзеля. Перад Постам. [Дык яна з панядзелка?] Да, з панедзельніка да недзелі. Тока ў чацьвер называлі Валосыя, бо я та чую нешта кажучь нада кажны дзень недзе атмечалі што-та, да зяць прыходзіць, ці хто там, нейкіе ўсе дні. У нас этого не было. Можа, гдзе калі маі бацьке, і то я не чула, я не ведаю. Гэтого ў нас не было. Но гэта што было, то я сама ў гэтым участвавала.

[А эта Валоссе ў Острове празнавалі?] Валосю празнавалі і тут, эта казалі, што, ужо як я ў шэйсятым гаду прышла сюда та этаго, ужо гэдак не было, а то ў піісятых гадах там, саракавых гэтых гадах там было. Валосю тую... Валосе ў чацьвер. Перад Запускі. Запускі – эта ў недзелю ешчэ, бо ўжо ў панядзелак эты, як та сказаць, пост, ужо танцаў не будзе. То ў недзелю яшчэ танцавалі, шумелі, але ўжо да дванаццатай гадзіны ўжо ўсі ўцякаюць, бо мацеркі будуць крычаць, што ўжо пост, усё, поўнач. От што. А на Валосю – Валося не сьвята ніякае, эта ў чацьвер, рабілі, зіма ж эта заўсёды яна было, ездзілі на саныях, ездзілі з этымі, з галагонамі этымі коні запрэжаныя, і эта шугаліса, та каб лён доўгі быў. [А як та шугаліся?] Шугалку зрoбяць і на вярoўках такіх і. [І дзе гэта шугалку вешалі?] Вешалі, дзе якому. Зіма, то ў гумне яком на бэльцы. От, і шугаліса, я помню. І ездзілі саньмі тымі. А тады ўжэ дзеўчата, хлопцы ці етыя мужчыны, каторыя такія, малодшыя, жанатыя, дзе-то на адной хаце кампанію зрoбяць, а маладзёж асобенно, іх жа тады нажарат, наварат, напарат всё, і тады танцы, і егдзяць. Обычно все саньмі і коньмі егдзілі, вот эта наша была ўся забава. [І ўсе ўмесьце маладзёж, і дзеўкі, і хлопцы?] Да, да, да. Тока ўжэ

жанаты асобенно. Нікалі разам у гэтай кампаніі не ўдзельнічалі. А гэты гэтак было. [І што там дзелалі ў гэтых кампаніях? Елі ці танцавалі, ці што?] Вот, заўсёды ядуць. І вып’юць, і ядуць, і яго, і танцуюць, і шумяць. Як маладзёж. [А музыкаў клікалі? Ці хто граў на тых танцах?] Хлопцы музыканта зводзяць. Прывязуць. [А адкуль у вас быў музыкант?] Тут с Кулёўшчыны быў некепскі музыкант, гэты Мікалай. [А на чым ён граў?] На гармоніку. На гармоніку. Там яшчэ ў нас з Ванаўцаў быў, Чэська той, прывозілі. Ну, некаго зг’одзяць, каб гралі. І свае некаторыя хлопцы ўмелі граць...

[А гэтае Валосьсе – яно на цэлую ноч?] Ну, цэлую ноч, гэта заўсёды ўжэ стане цямнець, ужэ пазьбіраюцца, бо днём та яшчэ што-та прыгатаўліваюць, я кажу, што я помню, сям’мі ездзілі ў лес, па лесе, усі ездзяць па тых тр’ібах, сьнег гэты валіць, преракідаюцца. Гуляюць так.

[А сям’мі тожа жанатыя аддзельна ад нежанатых ездзілі?] А жанатыя, жанатыя па-свойму, дзе-та ў сваёй кампаніі там назьбіраецца сколько сям’яў і вон сабе асобенно. А маладзёж асобенно. [Атрымліваецца, маладзёж дзень катаецца, а ўвечары ў хату на Валосься?] Да, да, да. Увечарам гэты добра помню. Бо як хадзілі гэты, ездзілі сям’мі, у нас там Острава блізка лес, у лес, і егдзяць. Ёсць ў сьнягу, папрыходзяць, паўкачваныя.

[А коней маладых запрагалі ці любых?] Коней, коней абучаныя. Маладыя коні трэба абучаць. І не запражэш. Але тыя коні нармальныя, каторымі робяць, і гаралі некалі, і ўсё рабілі коньмі, тыя коні запрагаюць у сані і паехалі.

[А неяк іх упрыгожвалі?] Гэтыя такія пахожыя хамут ля, і уздэчка, всё, але там тады на шыю надзявалі і такія калакольчыкі на іх. Як конь бяжыць, а яны «Дзын-дзын-дзын-дзын!»

[А на Валосьсе цэлую ноч гулялі, там жа і заставаліся спаць у гэтай хаце?] А не, ніхто не заставаўся. Ешчэ тока могуць на заўтра прыбегчы ешчэ канчаць выпіваць там і даядаць, а так не, не, хто та...

[А можа на Валосьсе якія песьні сьпецыяльныя пелі?] А хто яго ведае, сьпявалі ўсякія песьні. Ўсякія-ўсякія песьні сьпевалі... Не было такога падзелу, што тока гэтыя песьні, троха не гэтыя. Хто якія ўмеў, то й сьпявалі. Сьпявалі, танцавалі, ды ўсё.

[А можа як шугаліся, былі якія спецыяльныя песьні?] Шугаліся то та, кажу, на Валосьсе, той дзень, днём і шугаліся, і егдзілі, гэты ўсё, каб лён той рос харашо. Зь вёскі ўсё дзяўчата, хлопцы зьбіраюцца,

і ўсе атпразнаюць. Ўсе дзяўчата. [А калі хто не хацеў ісьці?] Яго ж не заставіш. Што бывало которые, это мало которые не хацелі. Булі такіе. У кажнай вёсцы есьць усякіе людзі.

[А так у госьці хадзілі на Масьленіцу?] Ну, канешна, хадзілі, Масьленіцу. Масьленіца та як Масьленіца, то ўжэ разрэшана ўсё есьці, ядуць ўсё на сьвеці. А там Пост, там жа ж не можна будзе есьці. Вот і такіе дзела.

[А бліны ў вас пяклі на Масьленіцу ці круглы год?] У нас бліны пяклі круглы год. Ну але як Масьленіца то ўжэ троху што, лепшыя, ні то, што як кажды дзень. Але пяклі! І эта, бліны пяклі. Есьлі было с чаво. Было ў каго можа і не было с чаго бо ўсяляк было ў вёсцы. Эта ў горадзе, можа, і другія бывае. Мы людзі простыя.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 24–26. Зап. А. І. Ляшкewіч у 2016 г. у в. Гудзевічы Мастоўскага р-на Гродзенскай вобл. ад Уладзіслава Міхайлаўны Улановіч, 1935 г. н., нар. у в. Вострава, у Гудзевічах з 1960 г. была кат., пасля замужжа ходзіць да царквы.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЛУЧНА МАСТОЎСКАГА РАЁНА

Бліны пёклі на Масленіцу, а пёклі з грэчневай мукі. Гэта звычайна было бліны масленыя. Яшчэ было катанне на лашадзях. Вось ужо ганялі! Выбіралі лепшых лашадзёў. Пасля царквы мы навыверадкі. Масленіца шырока адзначалася. А якія бліны!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Марозава і І. Ціхамірава ў 2003 г. у в. Лучна Мастоўскага р-на Гродзенскай вобл. ад Валяраўна Уладзіміравіча Рамановіча, 1921 г. н., прав.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ НАВІКІ СЛОНІМСКАГА РАЁНА

Пірагі пяклі с творагам, дзе-та бліны пяклі, дзе-та пірагі. У нас тут дзве Масленіцы былі: і польская, і праваслаўная. Раньша каталіся на конях, а паскольку сталі калхозы, то мы ўжо не каталіся. Прышлі, паздравілі с празнікамі, гаварылі: «Дай Бог вам прыплод у гэты год». Мы ў школе былі поўнымі атэістамі, а бацькі ўціхара нас усяму вучылі. Загавіны – эта пост вялікі начынаецца перад Паскай. Не елі нічога скаромнага, ні мяса, ні малака, хоць і малыя дзеці, ніхто нічога не еў сем нядзель. Улассе было, ротсценнікі сабіралісь с ротсценнікамі, і Запускі. Прымерна, у мяне гуляюць на Улассе, а ў другога – на Запускі. Запускі былі і маладзежныя. Улассе было ў чацвер, а Запускі –

у нядзелю. У нас прашчоннае васкрэсенье да сiх пор, просяць: «Прасці ты мяня». А Белы панядзелак зубы паласкаць, эта даўней было.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Навікі Слонімскага р-на Гродзенскай вобл. ад Соф’і Сцяпанаўны Слукінай, 1925 г. н., прав.

ПРОВАДЫ МАСЛЕНІЦЫ Ў ВЁСЦЫ ПАЛАНЕЧКА БАРАНАВІЦКАГА РАЁНА

З самай раніцы рабілі ўсякую работу, пралі, ткалі. Пасля абеду запрагаюць коней і катаюцца, каб рос вялікі лён. А вечарам збіраемся. Далжно было халодна быць наварана, мяса, і праводзілі Масленіцу. Маладзёж гуляла, музыка іграла, і яны гулялі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. Медушэўская ў в. Паланечка Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Вольгі Іванаўны Куневіч, 33 г., прав.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ АРАНЧЫЦЫ ПРУЖАНСКАГА РАЁНА

Спраўлялі Масленіцу. Збыраліся жэншчыны в одну хату, колькі войдэ в хату, там пралі зранку. А ўжэ после трох часов нэслі, хто масло, хто сыр, хто ковбасу, хто сало, шо ў кого было і пілі, елі. У нас справлялі ў чэтвэр, одзін дэнь.

Запускі былі ў ныдзелю, тожэ справлялі, так гостэваліса. Каталіса на конях, колісь у бацькі мого былі такі польскіе сані разукрашэные, запрагалі трое конэй у тые сані і каталіс дзеці, взрослые. Засцілалі сані хорошымі радномі, у кого е, шаліновкі хорошы завязвалі, хусткі такі большые і каталіса. Дугі украшалі цвэтамі бумажнымі, лэнтамі, колокольчыкамі. Каталіса, коб лён доўгі рос. У нэдзелю на запускі каталіса і ў чэтвэр каталіса.

А ўжэ у понэдзелок казалі «зыбы полошчэмо». Вэлікі пост начынаўса, Зубополоскіны, коб мясцо не осталось ў зубах. Спэвалі разныя песні, госцевые.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 26. Зап. В. І. Басько ў 2004 г. у в. Аранчыцы Пружанскага р-на Брэсцкай вобл. ад Вольгі Мікалаеўны Пухоўскай, 1930 г. н., мясц., Вольгі Мікалаеўны Жаўнярчук, 1932 г. н., мясц., Ядвігі Мікалаеўны Каляды, 1937 г. н., нар. у в. Обеч, Тацяны Філіпаўны Пушко, 1935 г. н., нар. у в. Жагалы.

МАСЛЕНІЦА Ў ВЁСЦЫ ЛАЗОЎКА ПРУЖАНСКАГА РАЁНА

«У сыра скакаць»: лажылі накрэст палены, паверх іх клалі дошку, а на тую дошку – кусок сыра. Дзяўчаты скакалі на край дошкі і сыр падаў, куды ён упаў, адтуль і жаніх прыйдзе. Потым запрагалі коней

і ехалі наведваць родных. Са страў ужывалі ў гэты дзень сыр з топленым маслам і абавязкова пяклі бабку ў вялікай круглай місцы, якая называлася «верцяга».

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 8. Зап. К. Бармута ў 2004 г. у в. Лазоўка Пружанскага р-на Брэсцкай вобл. ад Надзеі Міхайлаўны Бармута, 1921 г. н., прав.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ БРЫЛЁВА КОБРЫНСКАГА РАЁНА

Проводылы мы зіму, но нэ проганялэ. Проводылы на Масленой нэдлі, ганялысь по сніговы, особенно на конях каталысь, снежкамы кідалысь. На Масленку бліны пэклы. Такы самодзельныя санкі булы, на санках возылысь.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 26. Зап. В. І. Басько ў 2000 г. у в. Брылёва Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл. ад Ганны Раманаўны Дардзюк, 1923 г. н., нар. у в. Балата, Ніны Паўлаўны Ламака, 1934 г. н., нар. у в. Кісялёўцы.

ЗАГОВЫНЫ Ў ВЁСЦЫ РЫБНА КОБРЫНСКАГА РАЁНА

Назваецца шо ны йлы м'ясо, только сыр, масло, бліны пэкуць на дрожах на воді, посны, красівы булы, такі во, як мука хороша, такі жоўтэнькы, на посном масле пэклы, да сахару насыпаты, набэрутся, во ўкусныя.

На Заговыны запрашалы ў госты хто сь кым знакомы, сусіды, ну запрашаюцца – він пуйдэ до мэнэ – выпываюць, спываюць, іграюць. На следущый год він запрашае мэнэ до сэбэ гуляты, і на Коледы так ходылы гуляты.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 26. Зап. В. І. Басько ў 2000 г. у в. Рыбна Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл. ад Вольгі Панцялееўны Гіль, 1914 г. н., нар. у в. Хідры.

МАСЛЕНКА Ў ВЁСЦЫ МАГДАЛІН КОБРЫНСКАГА РАЁНА

На Масленку шоб хотя пэрша баба в хату нэ зашла. Шоб прышоў мужчына, будэ в дома благодать. Бліны пэклы, каталысь, на сані сядают і едут по сылі. Проважают Маслену.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2004 г. у в. Магдалін Кобрынскага р-на Брэсцкага р-на ад Ганны Фёдараўны Касабудскай, 1939 г. н. і Вольгі Аляксандраўны Такаюк, 1927 г. н.

МАСЛЕНЬЦА Ў ВЁСЦЫ АСНЕЖЫЦЫ ПІНСКАГА РАЁНА

Масленьца, это тыждэнь до Вэлікого поста, усё молочное елы. Собіралы молака, топілы, сыр делалы з яйцэм і сушылі ёго на печцы. Каткы залівалы, саночки прывязвалы і каталыся. Госты нэ собыра-лыся на Масленьцу.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27. Зап. В. І. Басько ў 2000 г. у в. Аснежыцы Пінскага р-на Брэсцкай вобл. ад Соф'і Пятроўны Трошчыла, 1928 г. н., прав.

МАСЛЕНІЦА Ў БЕЛАРУСКІХ ПЕРАСЯЛЕНЦАЎ У СІБІРЫ

У беларускіх перасяленцаў масленічныя звычаі былі шмат у чым падобныя да звычаяў старажылаў, асабліва ў мясцовасцях супольнага пражывання. Менавіта Масленка ў вёсках лічылася вялікім святам, калі выключаліся любыя, але асабліва сельскагаспадарчыя і жаночыя рукадзельныя працы. У свята гуляла ўся вёска, чаму многія інфарма-тары ўзгадваюць асабліва ўзняты настрой.

У гэтыя дні з'язджаліся разам з розных вёсак сваякі. Тыя, што прыехалі, хадзілі з хаты ў хату і ўсюды іх сустракалі з пашанай, з на-крытымі сталамі. У беларусаў, у адрозненне ад старажылаў і некато-рых іншых перасяленцаў, свята працягвалася тры дні: пятніцу, субо-ту і нядзелю, якая звалася, як і паўсюдна, Даравальнай.

На сталах было шмат разнастайных пачастункаў, дзе-нідзе нават па сібірскім звычаі мясных страў у выглядзе пельменяў. Паўсюдна выпякаліся бліны з пшанічнай мукі з ужываннем самаробных дрожджаў. *Блины пекли и на молоке, и на дрожжах. Мама пекла, о, любителка, напекёт кучу такую, только ешь, семья большая была, 9 человек у мамы было, а мёртвых уже не считали...* (А. І. Ляўшова, с. Шалінскае Майскага р-на Краснаярскага краю). *И блины пекли на Масленицу, ох, это ж первая заповедь. Как же, это ж Масленка – блины обя-зательно на столе, во. Хорошо гуляли, всё было, а теперь то видишь, как живём* (К. І. Анікеенка, в. Васільеўка Чулымскага р-на Навасібір-скай вобл.). Ласункам лічыліся бліны з тварожным начиннем, на алеі, з растопленым салам. *Мама всегда растопит сыр в масле и все туда блинами макают.* Па нашых матэрыялах, яшчэ ў першай чвэрці ХХ ст. спажываванне бліноў абстаўляюць асаблівым рытуалам. Паколькі да Масленкі нараджаецца новы месяц, то ў першы дзень яго з'яўлення гаспадыня падавала бліны з растопленым алеем і тварагом (па-мясцо-

ваму сырам). Гаспадыня ў гэты час казала: *Молодичёк народився, надо, чтобы он рог утопил в масло* (П. Ф. Клінцова, пас. Кыштоўка Нава-сібірскай вобл.). Такім чынам, да масленічных бліноў абавязкова рыхтавалі адмысловую тварожную масу ў растопленым сметанковым масле для мачання бліноў або для начиння. Інфарматыры распавядалі, што іх бацькі прывезлі з Беларусі традыцыю гатаваць напярэдадні з пшаніцы *куццю*, з якой гаспадыня хадзіла ў прыгон і, раскідаючы па кутах, прыгаворвала: *Хозяину, хозяйешку! Угощайтесь нашим угощением. Чтоб нас не морозило...* (П. Ф. Клінцова, пас. Кыштоўка Навасібірскай вобл.).

Усе тры масленічныя дні праводзіліся на вуліцы, усюды было шумна і людна. Сярод сібірскіх беларусаў з усходніх, Віцебскай і Магілёўскай, губерняў былі вельмі папулярныя катанні на конях па га-лоўных сельскіх вуліцах: застоллі змяняліся катаннем кампаній на «розвальнях». Самымі прэстыжнымі лічыліся запрэжаныя тройкі; стомленых коней мянялі, запрогшы новых. Коней прыбіралі, выкарыстоўваючы адмыслова вытканыя для гэтых мэтаў узорныя лейцы, «калакольцы». «Каталіся на конях, наряджоные кони, по деревне, колокольчики, ленты» (А. І. Ляўшова, с. Шалінскае Майскага р-на Краснаярскага краю). Падчас катанняў выконваліся разнастайныя песні, змест і мелодыю якіх яшчэ памятаюць людзі старэйшага ўзросту: *Посеяли девки лен... или С под лесу темного:*

Ой, что с под лесу, что с под лесу,
Лесу темного. А с под гаю, с под зеленого.
Ой, там шел, прошел наборик небольшой,
За набором офицерик молодой,
Ой, на кони, на кошулках выхвужает(я).
Из карманы лист бумаги вынимает,
Ой, на том листе написано, нарисовано.
На том листе написано, нарисовано.
На трех братцев, на трех братцев размулевано.
Которому брату в службу итить
Ой, ти большему, ти меньшему, ти среднему*⁵²,
У большего, у большего детки маленькие
Ой, у среднива, у среднива жена молода,
А меньший брат, а меньший брат собираеца,
С отцом, с матерью прощаеца.

⁵² Тут і далей радкі, пазначаныя значком *, паўтараюцца.

Со сестрисиками, со сестренками разговариваить,
С сестренками разговариить.
Ой, када ж ты братец домой придешь?*

Ой, вы сходитя на Дунай-реку,
Вы сходитя на Дунай-реку.
Ой, вы возьмите пяску с бережку,
И посеятя, и посеятя вы на камушку,
И посеятя вы на камушку.
Када пясок изведет брат тада домой придет*.

(Зап. ад П. Ф. Клінцовай, пас. Кыштоўка Навасібірская вобл.)

Дзеці, якіх вазілі ў карабах бацькі альбо дзяды, спявалі свае, перанятыя ад старэйшых братоў і сяцёр, песенькі:

Сидела Масленка на колу,
Сидела Масленка на колу,
Била масельца по кому,
Что кому?

(Зап. аўт. ад К. В. Бяловай і М. Т. Гайдуковай у в. Вяргуль Севернага р-на Навасібірская вобл.)

У пераважна беларускіх вёсках Пуставалаўцы, Круцісе вешалі на аглоблі бярозавыя венікі, а ззаду на саннях запальвалі вогнішча. *Накладут солому и на сани и пропрут по всей деревне* (А. А. Гаўронін, пас. Кыштоўка Навасібірская вобл.). *Которые на конях катались, летали по воздуху. Туда соломы накидают, прямо в повозку. Едут, солома горит* (Л. Н. Якімкаў, в. Астанінка Севернага р-на Навасібірская вобл.).

Яшчэ на памяці людзей 1910–1920-х г. н. катанні, падчас якіх да коней прымацоўвалі човен. У човен, як у сані, садзіліся калядоўнікі, якія сваімі дзеяннямі паўтаралі рухі весляроў, імітуючы плаванне. Пераапраананне складала выкарыстанне старых, якія выйшлі з ужытку рэчаў, з намерам, каб касцюм быў *под вид цыг/ханского* (ражаных маглі і зваць *цыханами*). Маглі таксама выварочваць футры шэрсцю вонкі, падвешваць бароды-*овчинки* г. зн. прыбірацца падобна да калядных маскіраваных. Маскіраванне і абрадавае перапраананне было істотнай складовай часткай масленічных гулянняў у Беларусі прыкладна з тым жа наборам вобразаў ражаных у XIX – пачатку XX ст.

Як і каляднікі, *цыхане* абыходзілі жыхароў вёскі і збіралі ахвяраванні на агульны святочны стол. *Лошадь эту лодку тянет. Этими венікамі пообвешана. Я видала. Гляжу идуць, кобыла Махорка, хто*

в лоскутье, сажеей намажуца, усы намажутъ... (П. Ф. Клінцова, пас. Кыштоўка Навасібірскай вобл.). У масленічным поездзе прымалі ўдзел усе ахвочыя, незалежна ад полу і ўзросту, але ў большасці гэта былі замужнія жанчыны. У задачы ражаных уваходзіла пасмяшыць людзей, што звалася *почудить*, а таксама паваражыць, выканаць песні, сплясць: *Наряжались все время одни и те же. Настя, Арина. Чё я, если не умею почудить? Мы прокиснем со смеха на них* (П. Ф. Клінцова, пас. Кыштоўка Навасібірскай вобл.).

Пажылыя інфарматыры са слоў сваіх бацькоў ведаюць аб звычаях вадзіць па дварах дрэсіраваных мядзведзяў, што існавалі ў Беларусі. Мядзведзі паказвалі «как бабы на барщину идутъ», «как с барщину идутъ», аднак у Сібіры падобныя інсцэніроўкі развіцця не атрымалі.

Гулянні, як і ў рускай традыцыі, суправаджаліся актыўнымі кантаньнямі з гор. Па ўспамінах пажылых інфарматараў, у падобных забавках прымалі ўдзел *и дети, и взрослые, и даже старики*.

Молодые катались на санях – с горы прёт. Сядешь с девчонкой, а она без штанов, но прёт, только вихрь развивается! И никакво не боялись, не простывали... Лошадиные сани затянут черт знает куда и катались. Кто на каво там как навалится! И сани с горы пустят, там летят как и куда! Потом все в снег! (А. А. Гаўронін, пас. Кыштоўка Навасібірскай вобл.).

Да Масленкі загадзя рыхтавалі сані-развалкі (*крясла, кашава*). Асабліва сцю такіх санак было тое, што нават падчас завальваньня на бок яны не перакульваліся, абапіраючыся на палкі, якія тырчаць у бакі. У Енісейскім краі каталіся на конскай скуры, якую прымацоўвалі да палкі і затым – да каня: *Как начнут кататься со среды, так до самого воскресенья* (А. І. Ляўшова, в. Сасноўка Майскага раёна Краснаярскага краю). *С горок так накатаем, что губа не шевелится. И взрослые катались. Украдём кашаву, на гору залезем, сядем, а там ребята гудят, а мы с горы, а потом опять тащим эту кашаву. Так накатаем, пока от кошёвки одни дрябки останутся. Потом опять домой везём, тащим нашему деду. «Дед, мы тебе уплотим, только ты нам кашаву наладь»* (В. Л. Данілава, с. Шалінскае Краснаярскага краю).

Яшчэ для першай трэці ХХ ст. у беларускіх вёсках фіксуюцца кантанні на донцах калаўротаў, аднак для сучасных пажылых людзей сэнс такіх дзеянняў згублены. У адрозненне ад старажылаў, у беларусаў больш «абкочвалі» на горках не незамужніх, а маладых (асабліва

маладзіц), якія згулялі вяселля нядаўна, у мясаед. *Андреевна дочку замуж отдала. Дак там, наверное, все горки повикатали. Молодых катали с гор...* (П. Ф. Клінцова, пас. Кыштоўка Навасібірскай вобл.).

Масленічныя гуляння беларусаў, акрамя катанняў з гор і на конях, суправаджаліся гушканнем на арэлях. Апошнія рабілі на слупах, да якіх падвешвалі шырокую дошку: разгойдаўшыся, юнак «ляцеў» проста ў снежны сумёт.

Па распаўсюджанай традыцыі ў апошні дзень Масленкі палілі мноства вогнішчаў – *вся деревня горела* (Л. Н. Якімкаў, в. Астанінка Севернага р-на Навасібірскай вобл.). Палілі саламяныя снапы, з якімі юнакі бегалі па вёсцы – звычай, які зваўся *жечь Масленицу: Снопы, помню, у дедушки там кули были соломы. Мы с другом взяли ее, запалили и идем по улице, сгорит, другую берем* (Л. Н. Якімкаў, в. Астанінка Севернага р-на Навасібірскай вобл.). Вогнішчы раскладвалі ўздоўж усіх вуліц, паміж хатамі і нават на санях-дровнях. У Верхне-Татарскай воласці ў апошні дзень ўсю ноч палілі колы, з якімі хадзілі па вёсцы (Х. С. Ярмошкіна, в. Надзеждзінка Севернага р-на Навасібірскай вобл.). *Деттем мазали колесо – оно хорошо горело. Детвора соберутся, колесо запалят, соломы натаскают и горит ночь* (Л. Н. Якімкаў, в. Астанінка Севернага р-на Навасібірскай вобл.). Беларусы Кыштоўскай воласці яшчэ ў 1920-х гг. і да самай вайны ў масленічных вогнішчах нярэдка спальвалі старую вопратку, якая выйшла з ужытку, лапці. *Человек уйдет на тот свет, тогда его пожитки сжигали. И сейчас в деревнях так делают* (А. А. Гаўронін, пас. Кыштоўка Навасібірскай вобл.). У в. Іванаўка той жа воласці пасля смерці чалавека, які хварэў на худую хваробу (так звалі інфекцыйныя захворванні), складвалі ўсе асабістыя рэчы ў яго куфар і выносілі на захаванне ў *прескрынник*, або прылазнік, да Масленіцы. На масленічным вогнішчы *вся эта холера* спальвалася разам з куфрам (А. А. Гаўронін, пас. Кыштоўка Навасібірскай вобл.). Падлеткі бегалі па запаленай саломе, беларускія хлопцы і дзяўчаты скакалі праз вогнішчы; узгадваюць, што падобныя гульні заахвочваліся дарослымі. Аднак варта заўважыць, што ў шэрагу месцаў Заходняй і, асабліва, Усходняй Сібіры, у месцах кампактнага пасялення беларусаў (напрыклад, Манскі р-н Краснаярскага краю), масленічных вогнішчаў не палілі.

За распальваннем вогнішчаў ішло ўсеагульнае ўзаемнае дараванне крыўд: *Масленку сожгли и прощаются. Воскресение прощёное, ходили по домам, просили прощения у родни, знакомых, раньше народу*

много было, а теперь кого тут, одни тюремники (А. І. Ляўшова, с. Шалінскае Майскага р-на Краснаярскага краю). Менавіта ў апошні дзень Масленкі зяці ездзілі да цещаў, якія павінны былі прывеціць, накрыць сталы і пачаставаць блінамі; сыходзячы зяць «прощался» са сваякамі жонкі. *Зяць к теще ездил на блины. Еще мама помнила. Ездили чего-то. Чтобы теща, если хорошая, накормила блинами, вина подала. А чего больше? Известно* (П. Ф. Клінцова, пас. Кыштоўка Навасібірская вобл.).

У самых агульных рысах памятаецца звычай высмейвання маладых людзей, якія не ажаніліся ў мясаед, шляхам жартаўлівага надзявання драўнянага полена-чурки. Так рабілі, напрыклад, у кампактных паселішчах беларусаў Енісейскага краю: *Раньше холостым парням колодки привязывали, кто не женится долго, их проучали маленько* (В. Л. Данілава, с. Шалінскае Манскага р-на Краснаярскага краю). У месцах некампактнага пражывання гэты звычай толькі ўзгадвалі: *Наша мама рассказывала, что вот раньше, если долго ребята не женятся, там привязывали чурки, смеялись. А сейчас нет. Это привязывали в Белоруссии. Я ещё девчонкой была, вот мама говорила, а у нас этого нет. Господи, смеялись, там какую-нибудь привяжут чурочку* (К. І. Анікеенка, в. Верх-Каргат Каргацкага р-на Навасібірская вобл.).
Фурсова 2013, с. 179–185. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

МАСЛЕНКА Ў БЕЛАРУСКІХ ПЕРАСЯЛЕНЦАЎ У СІБІРЫ

Мэта гэтага артыкула – апісаць святкаванне Масленіцы нашчадкамі беларускіх перасяленцаў у Сядзельнікаўскім раёне Омскай вобласці. Наш матэрыял – асабістыя фальклорна-этнаграфічныя запісы ў беларускім кусце вёсак, што цяпер ужо не існуюць (Шчалканаўка, Спаськ), ці якія раз’язджаюцца (Салаўёўка, Саратаўка), у перыяд з 2008 па 2015 г.

Асабліва шмат традыцый у нашчадкаў беларускіх перасяленцаў было звязана з такімі каляндарнымі святамі, як *Рожаство, Масленка, Купала і Тройца*. Аднак у даваенныя і пасляваенныя гады гэтыя абрадавыя свята мелі адрозненні. Так, на сібірскай зямлі пасля 1940-х гг. *Масленка* беларускіх перасяленцаў па даўжыні святкавання скарацілася на тры дні: *...некогда было гулять, работы много было. <...> Вот, этой работы было... дак с четверга гулять начинали, и тады чатыры дни дуют* (Е. А. Марозава, 1922 г. н., нар. у в. Шчалканаўка, жыве ў Омску).

Перад першай нядзелай Масленіцы ў суботу тапілі лазню, мыліся і праводзілі ў кожнай хаце рытуальную вячэру *Дзяды*, падчас якой паміналі памерлых продкаў: *В субботу ходили в баню. После бани молились. Дверь открывали: «Заходите!» И только после этого ритуала, вроде как дяды символически зашли, тогда садились все за стол. Говорили за столом на более широкую публику, понимая, что они не ответят, но, во всяком случае, услышат, что они присутствуют здесь* (Ф. Н. Кальк, 1958 г. н., нар. у в. Караленка, жыве ў в. Сядзельнікава). Пасля вячэры рэшткі страў са стала не прыбіралі, а накрывалі ручніком, пакідалі *на ночь дядам*, існавала павер’е, што продкі будуць уначы *вячерить*: *Я, когда была маленькая, то верила этому, утром бежала к столу и глядывалась в кушанья, всё ли дяды съели* (Е. П. Малахава, 1970 г. н., нар. у в. Салаўёўка, жыве ў в. Кейзес).

Нягледзячы на тое, што актыўнае святкаванне Масленкі пачыналася з чацвера, з нядзелі адкрываліся *молодёжные горки*, старажылы выпраўлялі маленькіх дзяцей катацца ўдзень *«з гарушек»*, хлопцы і дзяўчаты каталіся на санках увечары. Моладзь *сбивалась в гурты, крали конные сани с дворов*, па 20–30 чалавек садзіліся на іх і з крыкамі і песнямі каталіся *з гарушек*. Пад горку сані цягнулі па чарзе, спачатку хлопцы, потым дзяўчаты. Пасля катання конныя сані таемна вярталі ў двор гаспадару, але маглі і пакінуць пад гарой, калі ўладальнік, на думку *катальщиков*, быў з кепскім характарам.

Каталіся таксама беларускія перасяленцы і іх нашчадкі ў дні Масленіцы на санях, запрэжаных прыбранымі коньмі. Дзяўчаты выраблялі з фарбаванай паперы і з тканіны вялікія яркія кветкі, шматкаляровыя стужкі, якімі ўпрыгожвалі дугу і збрую коней, адмыслова для такога святочнага ўпрыгожання ў конскай запрэжцы выкарыстоўваліся саматканя ўзорыстыя лейцы з самаробнымі бразготкамі з нітак. Хлопцы ўдзень каталі дзяўчат у прыбраных конных *двойках*, *однёрках* і *тройках*, часта на вуліцы пад гармонік выконвалі кароткія масленічныя песні *прытэвкі*:

Дзеўкі, Масленка ідэць!
Хто нас покатае
У Ватоли на дворэ
Бурка пропадаець!

(К. Р. Міхайленка, 1912–2003, нар. у в. Тунгузы; Е. А. Марозава, 1922 г. н., нар. у в. Шчалканаўка, жыве ў Омску).

Жанатыя ж пары на Масленічным тыдні ездзілі ў госці да бацькоў і сваякоў нават у іншыя суседнія вёскі.

Цягам усяго Масленічнага тыдня гатавалі шмат *моцёной снеди*, асабліва бліны, начыненыя тварагом, сушанымі грыбамі, мясам, багата палівалі іх маслам і смятанай, гатавалі хатнія сыры, запякалі *стягно*. У рускай печы на подзе пяклі *ладкі* для свойскай жывёлы: *И ещё в Масленку несли ладки коровам, овечкам. Особенно коровам...* (Е. А. Марозава, 1922 г. н., нар. у в. Шчалканаўка, жыве ў Омску).

З усіх дзён Масленічнага тыдня самым значным быў апошні дзень свята, Даравальная нядзеля. У Даравальную нядзелю прынята было *заговляцца* к *Большому посту*, таму хадзілі ў госці, шмат елі *моцёныя снеди*, прасілі адзін у аднаго прабачэння. Гаспадары цягам тыдня наводзілі парадкі ў жывёльных дварах і восецах: чысцілі кармушкі коней, авечак і кароў, пазбаўляліся ад *объедьев* і *одонков*, ад абмалочаных снапоў непатрэбнай саломы. Санныя адкіды адцягвалі ў гародах падалей ад будынкаў і спальвалі.

Хлопцы і дзяўчыны з кожнага двара бралі з *гумна* ці *пуни* па снапу саломы, мацавалі іх да прутоў ці палак, падпальвалі і накіроўваліся да месца ігрышча: *У каждого снопок свой. И у каждого своя солома. В гумны ходили за соломой. Гумны были такие, там хлеб лежал, там такая праница лежала хорошая. Раньше солома не з машины, а праницы... Цепом, цепом молотят. Откине колос, а йна прямой такой столб. Перевяжутъ яго и вот такой сноп хороший. На прутах носили снопки соломы. Снопки вяжутъ крэпко, и ён горыть. Каждый свой запалить. Я прыду к тебе запалю, а ты ко мне, как свечки* (Е. А. Марозава, 1922 г. н., нар. у в. Шчалканаўка, жыве ў Омску).

Масленічныя ігрышчы моладзь, зазвычай, праводзіла на лёдзе змерзлага вадаёма, рэчкі ці сажалкі, месца, куды яны ўвесь тыдзень каталіся з горкі. Пляцоўка расчышчалася загадзя: *Разметали на рэчке лёд и масленку палили. Круг делаем такой. Собираемся молодёжь... и раскапали лёд на рэчке. Собрались все в кучу, палить эту масленку. На прутах носили снопки соломы, круг такой сделали и по кругу ходили, масленку пели:*

У нас седни Масленка, Масленка, Масленка,
Прылятела ластовка, ластовка, ластовка.
А(й) на села на колу, на колу, на колу,
Скидая масло по кому, по кому, по кому.

А(й) на села на колочке, на колочке, на колочке,
Скидая масло по комочке, по комочке, по комочке.
А(й) на села у ворот, у ворот, у ворот,
А(й) на сделала поворот, поворот, поворот.
А(й) на села на стрэсе, на стрэсе, на стрэсе,

Нам яечек нанясе, нанясе, нанясе (Е. А. Марозава, 1922 г. н., нар. у в. Шчалканаўка, жыве ў Омску).

У мерным тэмпе ўдзельнікі абраду рухаліся па коле, выконваючы *Масленку*, спальваючы свае *снопки*, як *свечки*... Песня выконваецца ў мажорным ладзе, але ў сярэдзіне музычнай фразы ў інтэрвальным складзе з'яўляецца паўтон, гэта на кароткі момант надае мелодыі мінорнае адценне. Калі скончыцца выкананне песень і хаджэнні па коле, а снапкі не паспявалі згарэць, то іх скідалі з шасткоў і тушылі ў снезе ці залівалі вадой.

Пакуль моладзь выконвала свае абрады, замужнія жанчыны *тягали колодку*. Тоўстую драўляную чурку вярхоўкай прывязвалі да саней і цягнулі яе ўздоўж вёскі, заезджаючы па шляху ў хаты ўдоў, *разженям*, да бабылёў і бабылак. *Гуляли. Колодки тигали... Деревянную привяжем... Мы собяромся сколь баб, колодку это... ну, вот дрынок, вон большую колодку товстую брали мы. Ну, и тянем, хто не жанатый – [тому] прытянем. Выпьем, пошли дальше.* [А што гаворили, ког-да тянули эту колодку?] *Ну, што гаворыли... иде жаних? Давай будем жанить. А жаних утикёт, хрен найдем яго* (Е. А. Дзяруга, 1931–2014, нар. у в. Салаўёўка; М. Б. Мацюкова, 1941 г. н., нар. у в. Шчалканаўка, жыве ў в. Салаўёўка).

Там, дзе не патрабавалася выкананні якога-небудзь абраду, у застольным гулянні сярод сямейных жанчын і мужчын, на моладзевых забавах выконваліся масленічныя песні, кароткія па змесце *как прыпевка под гармошку*. В последний день *Масленки* пели:

Сядить кошка на вакошке,
Вышивает себе хвост.
Дзеўки, Масленка праходзіць –
Настаець Вяликий пост!

(Е. П. Малахава, 1970 г. н., нар. у в. Салаўёўка, жыве ў в. Кейзес; П. Е. Мацюкова, 1907–1982, нар. у в. Шчалканоўка).

Масленічныя абрады актыўна бытавалі ў вышэйназваных вёсках Сядзельнікаўскага раёна Омскай вобласці прыкладна да 90-х гг. XX ст.

Лакальная спецыфіка *Масленки* выяўляецца ў страце святкавання першых трох дзён, аднак гэта не змяніла абрада і прымеркаваных да яго песень. Нашчадкі беларусаў-перасяленцаў дагэтуль прытрымліваюцца звычайу «мацерыковай» традыцыі – Віцебскай і Магілёўскай губерняў Беларусі... Масленічных *прыпевак* намі зафіксавана больш, чым абрадавых песень. Сыход апошніх з актыўнага функцыянавання выкліканы разбурэннем традыцыі.

Масленица 2016. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч. Зап. у Сядзельнікаўскім р-не Омскай вобл. Расіі.

ДЗЕДАВЫ ТЫДЗЕНЬ І МАСЛЕНІЧНЫЯ ДЗЯДЫ

Тры нэдылы такі чын. Тыждэнь Ляцкый пэршыый, то зноў Дэдоўый, послі тэй Масленый. То три тыжні ў чину. Дэдоўого тыжня нэ снують.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Саннікава ў в. Аніскавічы Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл.

Дзедо́вая недзеля паминальная, па радзіцелях паминаюць, тады нельзя снаваць цэлу недзелю.

Толстая 2005, с. 74. Зап. Н. Г. Уладзімірская ў в. Грабаўка Гомельскага р-на.

Пэрэд Тройцэй Дэдовая неділя, а помынаюць помёршых. Помынаюць после Паскі у чэтвэр і пэрэд Тройцэю і пэрэд Масленыцэю, это Дэдовая нэділя. У пятницу постныя Дэды, а ў суботу скоромныя, у суботу спэчэш бліна і ідэш на кладбішчэ, пэрэд Масленыцэю, пэрэд Тройцэю і у Наўскі чэтвэр ходять.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 31. Зап. В. І. Басько ў 2000 г. у в. Гарадзішча Пінскага р-на Брэсцкай вобл. ад Веры Адамаўны Лівонкай, 1915 г. н., нар. у в. Сушыцк.

Перад Масленіцай *Буркаўская нядзеля*⁵³. Варуць халодная, а тады некалі свінныя костачкі, там во ножкі маленькія і буркаўкі робілі дзеці з ніткі. Складалі, костачку ўкладалі. Цягалі. Гэта Буркаўская нядзеля была. [Не казалі, што гэта Дзяды?] Не, не казалі, у нас не было Масленічных Дзядоў. [Эта проста нядзеля? Перад Загавінамі?] Перад Загавінамі. Сягодня Масленіца, а заўтра пост. А перад Масленіцай – Буркаўская нядзеля.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 6, спр. 1, арк. 112. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2006 г. у в. Шклянцы Бярозаўскага п/с Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Фадзееўны Круглянін, 1915 г. н.

⁵³ Тут і далей згадкі пра Буркаўкі выдзеленыя курсівам А. І. Ляшкевіч. Буркаўкі – адметная мясцовая назва Масленічных Дзядоў (падрабязней гл. у Прадмове).

Зімовыя Дзяды прыпадаюць перад Запустамі. Абраднасьць тая ж самая, што перад Змітраўскімі; стравы толькі ўласцівыя той пары – ногі вепрука і бліны.

Tyszkiewicz 1847, с. 379. Зап. у Барысаўскім п. Мінскай губ. Пераклад з польскай А. І. Ляшкевіч.

Звычайныя памінкі, без святара і гасцей, спраўляюцца адной толькі сям'ёй...

Субота перад мясапусным тыднем. Сяляне завуць яе «толстою субботою» (у Лепельскім павеце – «Мясныя Дзяды»), таму што ў гэты дзень гатуюць больш страў, чым у іншыя памінальныя дні...

Па хатах у адзначаныя памінальныя дні гатуюць у вялікай колькасці і лепшыя стравы, як у святочныя дні; п'юць гарэлку і падаюць на стол спярша куццю і рыбу. Падчас абеду на акне вешаюць ручнік...

Хоць такія сталы бываюць звычайна абедзенныя, каля паўдня, і ва ўсялякім выпадку не пазней 1-й ці 2-й гадзіны пасля паўдня, аднак у кожны памінальны дзень яны маюць асаблівыя назвы, а менавіта: стол у суботу перад мясапусным тыднем завецца «палудзін па радзіцілях»...

Сядаючы за стол, запальваюць свечы перад абразом, хрысцяцца, моляцца, кланяюцца і не тушаць свечак перад абразом, пакуль за сталом не вып'юць гарэлкі і не з'ядуць куцці.

Пасля стала хрысцяцца, робяць паклон як звычайна, і зноў гавораць: «Памяні Госпадзі радзіцілей в царстві нябеснам».

У памінальныя дні пасляабедзенны час лічыцца святам, і сяляне ў сябе ў хаце не працуюць...

Анимелле 1854, с. 212–214. Зап. у Віцебскай губ. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

[А ці былі ў вас Дзяды Буркаўкі?] Да. Астаўляем буркаўкі на нач, а раніцай ядзім. Тады вечарам Дзяды спраўляем, капусту варым. Нядаўна дзеці буркалі ў нас. Дзеці ж тады на нітку іх павесяць. [А буркаўкі нашто?] Можа каб свінні вяліся, не знаю. Кажуць, калі буркаўкі вараць, то тады завіруха. Ну, дык жа ж буркаіць тады. [Дык Буркаўкі ў пятніцу?] У пятніцу вечарам. [І толькі гэтыя ногі нада есці?] Устанем раненька ў суботу, і ногі цягнем з печы і ядзім. А тады ўвечары Дзяды правім: капусту, крупы варым. У каго што ёсць.

[А баню ці тапілі?] Тапілі. Абязацельна. [А венічак ці кідалі?] Да, кідалі венічак, баню не закрывалі. Дзядоў просім: «Дзяды, ідзіце к нам мыцца, на вячэру ідзіце».

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 29. Зап. Т. Валодзіна і У. Лобач у 2008 г. у в. Брадок Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Філіпаўны Балілей, 1928 г. н.

Ножкі свінныя варуць у пятніцу, ставюць вечарам, на нач варуць, а тады ўвечары Дзяды правюць. Гэтаксама як абычна... Гэта перад Масленіцай... Называліся *Буркаўскія Дзяды*.

Аўсейчык 2014, с. 329. Зап. у в. Замасточча Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.

Зімой яшчэ адны Дзяды. Пад вясну. Перад Масленіцай наверна, за нядзелю. [Ці варылі свінныя ногі к Дзядам?] Эта буркаўкі. Вот тыя Дзяды – буркаўкі дзядоў⁵⁴. У февралі дзе-та, ножкі варылі, лыч, халадзец такі, а тады елі, з костачкі такой прадалгаваценькай буркаўкі дзелалі. І буркалі, вродзе, штоб свінні вяліся. На нітачку навязавалі. Цягаеш, яны буркаюць, костачка круціцца. [Гэта гульня такая?] Не, дзеці, гэта не гульня. Былі такія старыя людзі, і вот яны як якая варажба ці што такая. Пабуркаць нада абізацельна на Дяды гэтай костачкай, каб вялася скаціна. Дзеці потым з ей вазіліся. [А чаго вот на Дзяды?] І Дзяды дажа зваліся Буркаўкі, *Дзяды Буркаўкі*. Тады былі такія заносы. Вецер бальшы. Бура. І тады тыя Буркаўкі. У февралі дзе-та. [Што на стол?] Што мелі, тоя і ставілі. Хлеб пяклі, патом маленькі такі курчак, булачка такая. Прыходзілі такія ўбогія людзі, той хлеб дарылі гэтым убогім. [Хлеб ламалі, што спякуць? Ці адкладалі?] Курац не ламалі, цэлы аддавалі, а так хлеб ламалі, дзядом адкладавалі. Успаміналі нябожчыкаў усіх. Звалі: «Прыхадзіце, у нас сёння Дзяды, вас прызываем, хлеб-соль пастаўляем». Адкладалі, што было. І капустачку варылі, гэты боршч. І крупкі варылі. Пярловыя. [Ці казалі, што хлеб нельга рэзаць?] Хлеб атламлівалі. Свечку палілі.

Помню, баба звала тых Дзядоў, малілася і плакала, і мы плакалі. Усіх паімённа звала. [А чаго плакала?] Вот успамінала ўсіх і плакала. [Паядуць, і тады што?] Усё на стале, дзядам астаўлялі. Дажа адкрывалі дзверы ў юшцы, дзяды будуць ісці. І на ноч кідалі. Дажа

⁵⁴ Незразумелы фрагмент. У архіўным матэрыяле: «Эта буркаўкі. Вот тыя дзяды Буркаўкі дзядоў».

падлівалі ім усяго. Капуста штоб была, усё эта, боршч. А назаўтра скаціне эта ўсё аддавалі. [А баню ці тапілі?] На ўсе Дзяды. Баню тапілі, канешна, і ў баню звалі. Дажа на палок адлівалі вады і венічак лажылі ў тазік. Вады ўлівалі і дзядоў звалі – ці мыцца, усе прыхадзіця.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 6, спр. 1, арк. 69–70. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2006 г. у в. Сасновая Бягомльскага п/с Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Таццяны Фёдарайны Гайдук, 1934 г. н.

[Ці тапілі баню к Дзядам?] А як жа! О-о, эта абязцельна, сколькі Дзядоў, столькі і бань. [А ці астаўлялі там што-небудзь у бані гэтым дзядам, венік ці што?] Памыемся, там і вада і венік ляжыць, усё. Дзяды прыходзюць мыцца.

[А колькі ў вас Дзядоў?] Увосень Дзяды, а тады ў мясаед у Масленіцу Дзяды, а тады Радаўніца, вот ужо трое.

[А вячэру ці ладзілі?] А як жа. Ці кабана ці барана нада зарэзаць абязцельна. [А што на стол абізацельна?] Капусту нада абізацельна. [Ці яе перва ставілі?] Яе паставюць, каб пара пашла, скажуць пацеры, свечку запалюць, зворуць, каб пара ішла, каб капуста стаяла, эта дзядам. Пірагі пяклі. І булачку спячэць, такі як прасначок, курчык, і ляжыць, прыдзець убогая назаўтра, з тым курчыкам памінаюць. Хлеб цёплы, ён жа ножам ня рэжацца, ложкай тады другім канцом натыкаецца, гарачы хлеб должан быць на сталі. [А што перва начыналі есці? Ці кашу?] Сала найперш начыналі, капусту не. Куццю эта перад Калядмі, на Дзяды кашу не, яешню пякуць, амлет такі. Яйкі з малаком. Як начынаеш есці, адкладаеш асобна дзядом, і гарэлкі аддаеш, а са стала не нада ўбіраць.

[А назаўтра куды гэта?] Елі, нідзе не дзявалі. [А гарэлку тую?] Эта як па пакойніку абед, вячэра, і астанецца гарэлка, кажуць, назаўтра нада зубы папаласкаць гэтай грэлкай, каб зубы не балелі. Кажуць, як памрэць, пальцам нада па зубах павадзіць, дык як мамка памёрла, я ейным пальцам вадзіла.

[А ці звалі дзядоў?] Хадзіця, дзяды, вядзіця і старых і малых.

[А на Масленіцу на Дзяды?] Эта даўна сыр робюць і ў масла ў печ яго паставюць, гэты сыр ядуць.

[А ці праўда, што на Масленку бываюць такія *Буркаўкі*?] Эта ў феўралі, эта такія жужалкі. [А што тыя за жужалкі?] Не знаю, эта

бывала свінныя ножкі як ясі, яны такія роўненькія, іх накручывалі на ніткі, закручывалі, і так расцягавалі.

Гутаталіся на Масленіцу.

ФА МАЦНТ, сш. 9-3, с. 29–30. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2009 г. в. Пушча Лагойскага р-на ад Вольгі Емяльянаўны Урбан, 1917 г. н., прав., і Кацярыны Раманаўны Урбан, 1942 г. н., прышла замуж у 1966 г.

Адзначалі Масляныя Дзяды – гатавалі ўсё масляное.

Аўсейчык 2014, с. 328. Зап. у 1996 г. у в. Касмыры Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад В. Я. Паўлоўскай, 1926 г. н.

Радзіцелей мы памінаем у Тройцу, у Раданіцу, і на Дзмітру. А яшчэ тая сыбота перяд Масленкай, Таўстая сыбота, Радзіцельская. Матка наваріць куццю, спячэць бліноў абізацельна, кісель аўсяны, насмажыць каўбасы свойскай, мяса нагатуець, гародніну ўсякую, усяго, усяго, бутылачку, канешна, дастанець. Эта называецца Таўстая сыбота. Вечарам содзіць бацька і ўсім нам даець куцці... А еслі баню ты топіш, становіш вядро з вадой, венік для пакойных радзіцелей. Ужо памыесся, усе з бані выйдучь, а паследні, хто выходзіць, кладзе на палок усё гэта. Радзіцелі пріходзяць мыцца ў баню.

ТМКБ 2004, с. 65. Зап. А. М. Боганева ў 1998 г. у в. Маскаляняты Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Сафронавай, 1919 г. н.

На Мяснічныя Дзяды мароз звалі: «Мароз, Мароз, хадзі куццю есці, зімой атбывай, а летам нагой не бывай».

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 29. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Залучына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Р. Ц. Царовай, 1922 г. н.

На Масленыя Дзяды клікалі: «Мароз, Мароз, хадзі куццю есці». На Дзяды кашы ячменнай, поліўкі, клёцак наварыш, усяго ў місачку, са стала не прымеш, і румку наліваюць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 29. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1998 г. у в. Дрымаўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад М. Р. Агеенка, 1916 г. н.

[А калі Дзяды атмічаюць?] Масляныя, ці ня чэцьвера іх. Пякуць первы блін, эта ўсегда пакойніку. І такі канун робюць, мёду туды нямножка. А вечарам эты блін, што первы, нада ў гэту ваду пакрышыць. І браць ложкай. Первую ложку ўзяць і паліць пакойніку. На стол паліць і палажыць. Тады браць сабе ў рот. Тады апяць. На стол трошку і сабе ў рот. Тры разы так.

Не абязцельна так. Наша мама і звала: «Дзяды-прадзеды, хадзіця к нашаму столу, к нашаму паспеху, хлеба-солі прыяйце, нас ня скоро ажыдайця». Возьмеш тарэлачку, паложаш яму на тарэлачку бліна, чаго яшчо і нясуць на кут пад іконы. А тады самі за стол садзімся. А тоя там стаіць. Усіх памянеш. Усе родненькія, хадзіця... і завіця ўсіх, у каго німа. Усіх, усіх. Я і цяпер усіх памінаю, людцы добранькія, і сватоў, усіх, і па імяу назаву, прыхадзіця ўсе.

[А яду тую з кута?] Вечарам не сымаеш, а назаўтра так куды.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 7, спр. 3. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2007 г. у в. Рамашкава Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

[Пра Радзіцельскія суботы] Увосень. Дзьмітраўскія, як акцябрьскія. І зімой. Адна субота на Масьленую, а тады на пост, субота Радзіцельская. За нядзелю да поста, як Масьленая, а тады на Загавіны. [А што на стол па закону?] Кашу, бліны, памінаюць радзіцеляў. На стол клалі. [Ці звалі?] «Хадзіця, радзіцелькі, абедайця з намі».

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 7, арк. 27, № 160, 162. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Іўкіна Слабада Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Міхайлаўны Белай, 1938 г. н., Гаўрылы Мітрафанавіча Беллага, 1932 г. н.

[Пасля Калядаў можа была Масьленка?] Масьленка, Дзэдава... [Дзэдава – эта Дзяды?] Да. Абед варылі, дзелалі, з таго сьвету звалі сваіх. Ну, гаварылі, у каго Іван, у каго Раман памёр, і «Прыхадзіце на вячэру»... Наварылі, на стол наставілі. Свае сядуць за стол ды ядуць і сваіх прыглашаюць. [Бліны пяклі?] І бліны, усё-усё ўсякае пяклі і сядзелі, дзедавалі... Масьленку так гулялі. Масьленку гулялі – сабіраліся ў гурт. Гармошка даўней была.

АСЭТ, А/ф Клічаў_110822_Войка_Вусце(Вачевічы). Зап. Я. Бойка ў 2011 г. у в. Бацэвічы (канец Вусце) Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Раманайны Варапай, 1927 г. н.

Перад Масленіцай абязцельна Дзяды былі, звалі «Дзяды, дзяды, хадзіця к нам абедаяць». Варылі абязцельна красны боршч, первае канон елі, з мёдам хлеб чорны, помню, матка казала: «Бярыце канон, тады боршч, а кашу паследнюю». Атлівалі дзедам патрошкі, ставілі і стаіць на куце доўга.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 11, арк. 13. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Хутар Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Яўгеніі Самуілаўны Арловай, 1936 г. н.

Во перад Масленкай у суботу былі Радзіцелі. Мама гаварыла, што на Радзіцелі нада абязцельна варыць боршч, і мама ўсёгда варыла боршч з бурачкоў, пякуць абязцельна бліны, першы блін пякуць і на стол і сыплюць сахару ці мёду, а тады ўжо ... І кашу варылі абязцельна, і каўбасы, у каго што ёсць. Ставім чарачкі і наліваем ім. Я во і ў суботу паставіла: «Хадзі, мамачка, ка мне вячэраць і ты, Толя» (у мяне брат памёр, малады, 50 гадоў). І я іх ужо ўсіх заву, прыехалі дзеці, селі вячэраць, я гавару: «Ня чокайцеся, чокацца няльзя на радзіцелі». І пазвала ўсіх вячэраць, і мы ўсе разам вячэралі: «Хадзіце к нам, мамачка, і брацік, і свякруха са свёкрам, усе, лічаныя-нялічаныя, пісаныя-няпісаныя, усе хадзіця к нам вячэраць». Начыналі, стараліся с цёплага, с баршча. Гавораць так, што на стала ёсць, то нада ўсё папробаваць. Эта ж не для нас, а для іх. І на нач ужо лажымся спаць, а тая чарачка і тарэлачка стаялі. Гавораць, што няльзя браць с пола, калі што ўпадзе са стала. Кажды нада, штоб радзіцелі справіў дома.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 29. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у в. Акцяброва (был. Быч) Кармянскага р-на Гомельскай вобл. ад Наталлі Цітаўны Сапажэнка, 1941 г. н., ад. 8 кл., прав.

[А ці былі перад Масленіцай Дзяды?] Былі. Кашы навара, бліноў напячэ, бутылку паставя на стол. Без бутылкі ні туды-ні сюды, усюды была яна і будзе. Усядзе хазяін з жонкай, дзеці, саседзі, я так усё бабуку Хрысціну звала. Сядзем, павячэраем, і ўсё. Усё варылі, у першую вочарадзь аткладалі радзіцелям, звалі іх. Усё на ноч пакідалі. А раніцай курам выношвалі. Блін пяклі раніцай, мазалі мёдам, а вечарам з'ядалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 29–30. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Губічы Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ніны Назараўны Пахомавай, 1931 г. н., ад. 3 кл., прав.

Ў п'ятніцу бываюць Деды, а ў субботу Бабы; ў колядны мясоед Деды пэрэд Масленай. Дедам – рыбку, всё постное, вдицу; а бабам и холодненько варыли и ўсё; на ночь дедам оставляли стол; не прибирали; а бабам, як первое печом, так на тарэлочку и на стол, то ужэ бабьі поснедаюць; в год двое Дедоў: троецкие и поминальные [перед Масленицей].

Трое Дедоў ў год. Деды Троечные, на Маслену, Радоничные. Троица ў няделю, а Деды ў пьетницу, перед Троицей, а ў суботу – Бабы, поминальный день. Ў пьетницу – постные Деды. А ўже ў субботу ўсё.

Ўся семья снедае. И покойника гукнут. Ўсе Деды одинаково. Начинаются ўвечере, а кончаются утром. Ўвечар – Деды: а назаўтра – Бабы. На Радоницу ходять на кладбишче. А то ўже Трѳецкие и Масленые – тые ўже дома.

ПА ІС РАН. Зап. В. І. Харытонава ў в. Верхнія Жары Брагінскага р-на Гомельскай вобл.

Колись було трое [Дедов]: адны вот Масляные – вечэра постная, а абед богатый буде...

ПА ІС РАН. Зап. В. А. Багранцава ў в. Залатуха Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.

У нас Дзяды перад Масьленіцай: у пятніцу – посныя, а ў суботу – скармныя.

Кухаронак 2010, с. 328. Зап. у в. Матрункі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

Дзеды спраўлялі чэцверо. Перад Калядамі, у пост (Дзэдаўска нядзеля), перад Паской. Оснаўныя Дзяды – на Дзэдаўску нядзелю. Дзэдаўска нядзеля – перад Запускамі перад постами, у Мясоэд.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Казначэў у в. Махнавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

Дядоў двое. Деды перад Масленаю, на Дедаво́й недели ў пятніцу. Числа яны не глядять. Всэрадна, а патом Дедава́я, а тады Маслена. А ў суботу Бабу́: пякуть блины и на вокны ложать – дядам ужэ, што дяды прыдуть. А другие Деды перад Тройцаю и тожа тыждэнь да Троицы за два дни: ў пятніцу ў вечари Дзяды, а ў субботу ужэ... Перад Троицай ужэ нема Бабу́. Бабу́ адин раз тольки.

Толстая 2005, с. 74, 79–80. Зап. А. В. Гура ў в. Барбароў Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

Ў Месоед Дэдовска неделя, у пьятніцу Дэды бувае, назаўтра Бабу, то ўсё готовят посное. Ў субботу до обеда тож со стола не прымаюць.

Толстая 2005, с. 75. Зап. М. Н. Талстая ў в. Кочышчы Ельскага р-на Гомельскай вобл.

Вар.: зап. С. М. Талстая ў в. Замошша Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Е ще у нас такое традиция – Деды робять. Это ўжэ у кожной хати поминá, сам себи править Деды. Должно, штоб було у хозяина три стравы называэцца: борщ или суп, каша. То это у нас як Дідуўский тыждэнь як придэ, от это ўжэ мясоед проходить, то придет Дэдуўский тыждэнь. Ў пьятніцу на Дэдуўском тыжне поминають деды, правють,

эге, перэд Масляным тыжнем, Масляница ўут ўжэ скоро будэт, перэд Масленицей Дэдуўскі тыждень.

Диды три раз у нас спраўляють, вот перэд Масленицей, перэд тым тыжнем, эге. Ёси Диды одинакие, Готоўлять, тэ сготоўлять, дома семьей своей повечеряють, ў пятницу вэчэри вечэрають, это Диды правяць, и ў суботу ўжэ это снідають, так ише праўлять, ўжэ Бабуў. То Диды, это Бабы. То е такэ було.

ПА ІС РАН. Зап. С. С. Бродскі ў в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

[А перад Масленіцай у вас дзелалі Дзяды?] Да, у п'ятніцу, дзелалі. [А Бабы?] Бабы тожа. Пяклі бліны. Стоўбцамі напякуць блінцоў, эта Бабу. То ўжо можна і сьметану есьці, і сала. А на Дзеды то не. [А Бабы калі?] У суботу Бабу. [А Дзяды вечарам?] Вечарам. [А Бабу?] Бабу, можа, цэлы дзень, я ўжэ не знаю, як Бабу. Я знаю, шо наготоўляць, ўжэ, кажуць, можна есьці. [Дык на Дзяды посны стол?] Посны. Еты, боршч з грібамі, да ўжэ, да кісель, да кашу. Тожа. Пампушачок напякуць, да такэ от. Да ложкаі шоб богато было, шоб стоялі. Сыту зробяць з сахару, да хлеба туды накідають. [А неак клікалі Дзядоў?] Не-а. Богу моліліс. Запаляць свечку, помоляцца Богу, поменуць ды: «Помені, Божа, душу там моіх ўсіх прэдкаві...» [А па імёнах называлі іх?] Колі называла маці, а колі так. Як колі прыходзілосо. [А хто садзіўся першы за стол?] Старэйшына. Маці ў нас. У мяне бацька не было, бацька на войне ўбілі. То маці, да «Сядайце, дзеткі, да будом памінаць». То ўжэ сядом, да і... [А як сядзелі? Ціха, ці размаўлялі?] Трэба мо ціхо, алы бывало, неколі і говорым шо, але.

К Дзэдам то ўжэ ж готоўяцца, тэ, тэ, тэ, да ўсе шчадзяць, шоб на Дзеды було. [Пакідалі ежу на ноч на стале]. [А тое, што засталося, куды дзевалі?] Маці тыя разы то курам дае, даядзяць, шо то каша, ці што там астанецца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 56. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. у в. Баравое Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Міхайлаўны Варабей, 1940 г. н., прав.

[А Дзяды дзелалі перад Масьленіцай?] Дзяды робілі, навек робляць, і цяпер робляць Дзяды. Перэд Тройцою, ото, у Піліпоўку у асенню... [А перад Масьленіцай?] І перод Масьленіцою ж булі Дзяды, як жо не булі Дзяды, канешно, і зараз е. [А як іх называлі?] Дзеды да й усе, я знаю, як называлі? [Проста «Дзяды» казалі?] Ну. [А яны адзін дзень былі?] Одзін. [А які, пятніца ці субота?] У п'ятніцу. У п'ятніцу Дзеды

былі, у п'ятніцу. Ужо не пралі, нічога не робілі, у хаце прыбіралі. Ужэ варылі вечэру: боршч, кашу, компот. Сем'я садзілася за стол, паліла сьвечку, молілася Богу, поміналі ўсіх дзедоў. А перед гэтым ішлі ўжэ ў суботу, это цяпер, то ж не было баццюшкоў, і цэрквы не было ў нас, цяпера е цэрква, то цяпер ужэ подаём запіскі ў цэркву, да ўжэ там... [Дык а раньшэ гэта ўсё ў пятніцу дзелалі дома?] У п'ятніцу ўвечары. А ўжэ ў суботу рано, ўжэ ў суботу рано пеклі бліны, ужэ зусім у суботу. У п'ятніцу ўвечары то скромная була, без м'яса вечэра. А ўжэ ў суботу рано ўжэ скоромное было. [Два дня, палучаецца.] Но это ўжэ... ў суботу робілі. Ўжэ ў суботу робілі. [А как-та вот эці Дзяды на Масьленку атлічалісь ад тых, што ў Піліпаўку?] Нічога не, нічога, адзінаково. Боршч з грыбамі...

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 30. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. у в. Ляскавічы Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Кацярыны Сцяпанаўны Блоцкай, 1940 г. н., жыве ў в. Буразь Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл., мясц.

Перод Масленіцой Дзеды ў нас дзедуюць. У нас тры дні Дзеды: у чэцвер у нас Дзеды скоромные, вечэру вараць, у п'ятніцу ўжэ вячэру поспую, а ў суботу ўжэ обед – Дзеды, ужэ тожэ вараць скоромное. Повечэраюць і со стола не ўбіраюць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 30. Зап. В. І. Басько ў 1995 г. у в. Дзякавічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Сяргееўны Рагалевіч, 1935 г. н., і Марыі Васільеўны Жураўлевіч, 1928 г. н.

Дзяды Масленыя. После Масляной, у суботу. Стравы на Дзяды: юха, мачанне, калбаса, печонка (мяса), рэдкі крупнік, каша з пшана ці грэчкі, капуста.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 9, сш. 2, арк. 46. Зап. М. Я. Грынблат у 1946 г. у в. Сяльцо Старобінскага р-на (цяп. Салігорскі р-н) Мінскай вобл. ад Васіля Несцеравіча Трухана, 1874 г. н., ад. 2 кл.

Дзяды тры разы на гаду, Масьленыя Дзяды, Тройчаныя Дзяды і сем нядзель посту, перад пастом. Дзедавая нядзелька кажуць, Дзяды насталі, не пралі тыя разы на пятніцу ў Дзедавую нядзелю, лён не церлі. Кажуць, што не можна прасьці, вераціном круціць.

[І душы прыходзяць?] Ставяць скамеечку і кажуць, што яны прыходзяць і ўсе ў радок садзяцца. Глядзяць, як мы абедаем. [А іх можна ўвідзець?] Мы іх не бачыцьмо. Мы як сядзем есьці, первую ложкачку адкідаем, сыту рабілі, штоб усе з аднае міскі елі. Само перво сыту бралі, прыдзеш із цэркві, там пасьвеціш хлеб, і піражок, і м'ёд. А ў каго

няма м'ёду – сахар. І зробіш кануну гэтаго. Такі стол адпраўляюць на Дзяды.

Калісь мая мама расказывала, кажа, ці я ў карыто яго вылью да сьвіны з'ядзяць, ці вынесу да сабакі з'ядзяць. Як нарвала яе рука, як нарвала. Хадзіла, хадзіла па леках, і прыказала: барані Бог, не ўлівай сьвіньням, а вынесі на двор, хай пцічкі паклююць. Кажуць: «Верабейкі, пазьбірайце, а пакойнічкам песенькі пасьпявайце». І круп пасыпеш. На Дзяды не кажуць ні «Будзь здароў!», нічога, адліў і ўсё. І бярыся піць. Памолішся і ўсё.

[А ці звалі дзядоў?] У нас такога не было. [А еслі не справіш Дзяды?] Грэх. Усе там будуць абедаць, а тваім скажуць: тваё сьвіньня зьела. Твая радня не памянула. І яблыка нельзя да Іспаса, у каго памерла дзіця. Ягадку первую як пачынаеш, пакідаеш цераз плячо: гэта табе, мая мамка, гэта табе, татка, што яны ўжо паспытаюць.

ФА МАЦНТ, сш. 19-1, арк. 3, 6. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Баранава Старадарожскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Пятроўны Усік, 1930 г. н.

Перад Масьленкаю – Дзедаві тыдзень. І ўжэ тады ў суботу Дзяды. І празуюць. Трэба, каб усяго смашнага на стала. Абезацельна каб калбаса была. І ўжо Дзяды прыходзяць. [А Дзяды адзін дзень, у суботу?] У суботу Дзяды.

[А Бабы не казалі ў вас?] Бабы ў пятніцу. На Бабы ж трэба пасьціць: квас варыць і з грыбамі, усе, што поснае есьці на Бабы. А на Дзяды каб калбаса была і гарылка дажа ўсё. А на Бабы квас, усё поснае. І яблыкі сушаныя і грушы варылі, квас. І як рыба есь, дык. Ну, яшчэ што поснае ўсякае. Квас варыцца эты, вада кіпіць. І там картошка, там і бурачок укрышаны. І цыбулю эту, не пер'е, да гэту. А тады ўзяў мукі ўсыпаў ложачкі тры ў халодную воду літры два, да разьвёў і тады тое выняў сь печы, што кіпіць, і туда ўлей. І мяшай, каб галушак не было. І ён такі як еты з мукою. І грыбоў туда ўкінь сушаных, і квас. І алею ложку. І ўжэ і смачны квас. На Бабы эта варылі. Перад Дзядамі эта Бабы, дык ня раз жа ж у гаду.

[А колькі там страў ставілі на Бабы?] На Бабы ўжэ як папала, а на Дзяды ўсе кажуць, што каб дванаццаць блюд было. Дык яно ж і есьць. І яблыкаў паложыш, і пячэньня паложыш, і каўбасу, і скварку, і ўсе шчытаецца. Ну, первае сала, калбаса, хлеб. І белы хлеб, і там блінцы былі, і ета, а тады ўсякіе ўжэ, ўсяка-ўсяка еда, якая есь, ужэ ставяць.

Ужэ ставяць на стол. Абязачельна дык шаткаванку нясі, капусту нясі, гуркі – і наставіш жа ж. Дажа боршч блюдам будзе, які дванаццаць, ну. Кажуць, каб дванаццаць было.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 30–31. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. у в. Камень Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Аляксандраўны Навумовіч, 1938 г. н.

У пятніцу быў посны вечар, вот бурачкі зварым. Усё гэтае, а ў суботу Масленые Дзеды, сыр топлены ў масле, каўбаса і скварка.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 20. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2009 г. у в. Скабін Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Настассі Мікалаеўны Толкач, 1916 г. н.

Дзядоў шмат, увосень вот, і Мясоедныя Дзяды. Вараць кашу. Тры стравы треба. У пятніцу ўвечара, а ў суботу раніцай. Богу памоляцца, і садзяцца і ядуць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 31. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Якшыцы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Цімафееўны Ганчаронак, 1918 г. н., прав.

Сям’я, да якой па запрашэнню я патрапіў на Дзяды, па традыцыі збіраецца «дзедаць» (г. зн. адзначаць гэты абрад) пяць разоў на год. Паколькі рытуал спраўляецца ў асноўным па суботах – Масляныя Дзяды, Траецкія, Пакроўскія, Піліпаўскія (перад Заговінамі), то ўсе яны праходзяць пад агульнай назвай «дзедаўскія суботы». Выключэнне складаюць толькі Радуніцкія Дзяды, якія звычайна прыпадаюць на аўторак паслявелікоднага тыдня. За дзядоўскім сталом я апынуўся ў суботу, напярэдадні Масленіцы.

Адразу было відаць, што гаспадыні давялося доўга пашчыраваць, каб як належыць правесці саму вячэру і годна сустрэць насцей. У гэты вечар у хату з’ехаліся дзеці гаспадыні, нават дачка з Мінска. З самага пачатку вечара кіраванне ўзяла ў свае рукі гаспадыня. Пасля яе запрашэння ўсіх, хто не цураецца спрадвечных абрадавых правіл, да стала, адна з госцяў, па няведанні, тут жа села на ўслон, аднак гаспадыня папрасіла яе ўстаць, бо яшчэ не прышла пара – вячэры абавязкова павінна была папярэднічаць малітва, якую ўсе выслухалі стоячы. Гаспадыня ціха прачытала яе, трымаючы ў руках запаленую свечку. Прысутны ў хаце малады («парцейны») зяць гаспадыні перачакаў гэты этап у суседнім пакоі. Пасля заканчэння малітвы ўсе па старшынстве былі пасаджаны за стол. Запаленая свечка была пастаўлена ў шклянку з крупою. Калі б хто незнарок затушыў бы свечку, больш яе не сталі б запальваць, але такога не здарылася, і яна гарэла да самага канца вячэры.

Пасля распараджэння гаспадыні («Бацька, ну то скажы!») застолле пачынае негаворкі гаспадар: «Дзяды і бабы, прыходзьце к нам дзедаць, старыя і малыя!» Лыжачку «кануна» – самай першай дзядоўскай стравы – ён адкладвае на сярэдзіну стала, пакрытага цыратаю. «Дзядом!» Усе частуюцца канунаю. Затым гаспадар адлівае на стол таксама і гарэлку, як і ўсе наступныя стравы, потым напаўняе чаркі ўсім прысутным. Натуральна, ніхто чаркамі не стукаецца, як і на хаўтурах. («Нельга працягваць рукі, бо працягнеш ногі»). Назаўтра гаспадыня расказвала, што даўней, не памыўшыся ў лазні, «дзедаць» не садзіліся. А да дзядоў на пачатку вячэры звярталіся не так коратка: «Святыя дзядочкі» ці «Дзяды і бабы! Прыходзьце к нам дзедаць, старыя і малыя!» Але ж вядома, шмат якіх даўнейшых звычаяў ужо не трымаюцца ў нашы дні.

На дзядоўскую вячэру колькасць страў мусіла быць заўсёды з лішкам: 5, 7, 9, 11... Бедныя маглі абыходзіцца звычайнай вячэраю. Хоць і пачынаюць звычайна з кануны (мядовая вада з пакрышанай у яе булкаю), але галоўнай страваю Дзядоў лічыцца каша (пшанная, рысавая ці грачаная). На сталае растаўлена халоднае ці гарачае мяса – свініна і курыца, з цэлай галавою, хатні сыр, каўбасы, катлеты. Не адразу выстаўляецца поліўка (юшка на свініне), пад якую абавязкова трэба выпіваць поўную чарку. Відаць, гэтая апошняя дэталёўка прымусіла кагосьці з прысутных мужчын нагадаць пра поліўку гаспадыні, аднак тая, строга прытрымліваючыся парадку, сказала, што гэтую страву яшчэ зарана выстаўляюць, на ўсё, маўляў, свой час. Затым падалі на стол малако, піражкі з сырам, салат. Абавязковай завяршальнай страваю з’яўляюцца клёцкі. Каб іх прыгатаваць, цеста замешваюць на малацэ ці на вадзе і, заліўшы малаком, запарваюць у печы. Стравы ядуць з агульных талерак, кожнаму прыбор не выстаўляецца.

У час вячэры прыехала яшчэ адна дачка з суседняй вобласці разам з мужам, на сваёй машыне. Калі яны са спазненнем пачалі вячэраць, далучыўшыся да астатніх, гаспадыня раптам спахапілася, што яны пачалі не з кануны. Аднак зяць жартам суцешыў: «А мы ёю кончым!»

Гаспадыня, як магла, старалася з самага пачатку падтрымліваць сумную размову за сталом, расказвала пра жахлівыя здарэнні з тымі, хто не пажадаў аднойчы рабіць Дзядоў. Але час ад часу гаворка пераходзіла на іншыя тэмы, гутарылі пра ўсё на свеце, не-не ды ўзнікалі вясёлыя ўспаміны, і, як звычайна на застоллях, выбухаў смех. І тады гаспадыні даводзілася спыняць вясёлую гаману і нагадваць, дзеля

чаго яны тут сабраліся. Смех заціхаў, ды ненадоўга. Калі нехта захацеў паслухаць радыёпрыёмнік, яму строга было сказана: «Падзедаеш – тады ўключай!». Наогул жа падымаецца да пары з-за стала было непажадана. Гаспадыні трэба было падаіць карову, але зноў жа – «Грэх, не падзедаўшы, уставаць».

Пасля вячэры ўсе павінны падняцца зноў жа па старшынстве. Посуд са стравамі не прыбіраецца, а стол на ноч пакрываецца абрусам.

Пахаванні 1986, с. 179–181. Зап. У. А. Васілевіч у 1980 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Г. А. і П. Г. Быкавых.

На Масленіцу бліны пякуць, носюць пакойнікам к вільчыку. Па лесенку палез і палажыў там. Хадзі, дзед, есці, – скажуць. [Эта на Масленья Дзяды?] Не, эта проста на Масленіцу.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 31. Зап. Т. Валодзіна ў 2008 г. у в. Новае Янчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Галіны Рыгораўны Данілавай, 1935 г. н.

Перад Масленіцай спраўлялі Дзяды, у суботу спраўлялі, стравы ўсе рыхтавалі скаромныя. Кашу варылі, бліны пяклі, квас з мясам, свае усё было.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 31. Зап. В. І. Басько ў в. Брусы Мядзельскага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Іванаўны Бірук, 1926 г. н.

На Гродзеншчыне спарадычна сустракаецца звычай памінаць продкаў у суботу і ў нядзелю перад Масленіцай. Зранку ідуць ў царкву на памінальную службу, а ўвечары спраўляюць памінальную вячэру. Страў рыхтуюць ад 7 да 12, у залежнасці ад мясцовых звычаяў і заможнасці сям'і, абавязковымі з'яўляюцца куцця, бліны, капуста, гарох, рыба, кісель, халадзец, пражанае мяса, пірагі з мясам і інш. Увечары збіраецца ўся сям'я, запальваюць свечку, моляцца Богу і запрашаюць паімённа памёрлых родзічаў. Пасля вячэры стол не прыбіраюць, пакідаюць стравы дзядам, а назаўтра іх аддаюць курам, зрэдку – свінням. «Перад Валосямі былі Дзеды, эта ў суботу, і ў нядзелю Дзеды тожа. У суботу палілі ў печы, пяклі грэцкія пірагі, згрыкі з грачанай мукі, варылі халадзец і елі з гарачымі пірагамі, эта на ранку, а ўвечары ўсяго там ужэ, усякіх страў, што паболей» (Вера Бобрык, 1920 г. н., прав., в. Мяшэтнікі, Мастоўскі р-н). «Перад Запусной нядзелі паміналі дзядоў. У маёй хаце паміналі ў суботу, а ў другой там хаце, ў радні ў каго ці ў суседа, паміналі шчэ на другі дзень ў нядзелю, кажуць, дзяды не дайшлі, не ўспелі. Так і цяпер робяць» (Марыя Бялюці, 1924 г. н., прав., в. Кулі, Бераставіцкі р-н).

ТМКБ 2006, с. 82. Зап. у Гродзенскай вобл.

АБЫХОД ДВАРОЎ

Масьленка была. І на Масьленку коўз'аліся. І на Масьленку па дворах хадзілі. І канфеткі носіш, во дзе дзеці, дык даеш канфеткі, а яны тады даюць гарелку, каўбас надаюць цэлу сумку. Бліны... Ну, па дворах. Ну, цяперя няма каму хадзіць, а раньшэ, бувала, як Масьленка, і дзе-нёбудзь во сабіраемся, гуляем. Падап'ём, а тады па-ашлі па дворах! [Эта маладзёж?] Не, мы, бабы. Не маладзёж. [Бабы 30-гадовыя, замужнія такія?] Замужнія, маладыя ж не хадзілі, а старейшыя. Ну, проста, ну, так паняціе было такое, сама не знаю. Я сама ні 'днаго не мінула, валачылася, была... Прыду, торбу прынясу, і бліноў, і каўбас, і гарелкі. [Спявалі вы, калі валачыліся?] І гармошку возьмем, іграем, і танцуем, і ййдзём, і п'яём. Вясёла гулялі, ня то, што цяпер. [А што за песні пелі?] Саўрамённыя во. Частушкі пелі, то так якую там. «Сама садзік які садзіла». [А спецыяльных не было такіх масленічных?] Не, масленых не было. Можа, старейшыя хто і пеў, ці мне ў прімеце, я не знаю старынных песень.

АСЭТ / ВА, А/ф 20130807_Esox_02_Palaszczycy_01. Зап. Б. Л. Шчука, А. І. Ляшкевіч, А. Духноўская і Д. Зуева ў 2013 г. у в. Паляшчыцы Паршынскага с/с Горацкага р-на Магілёўскай вобл. ад Соф'і Фёдараўны Ражанковай, 1941 г. н.

Гулялі Масленіцу. Дзеўкі, ну і маладзейшыя жэншчыны з намі, каторыя замуж павыходзілі, як мае дзеці, як Лена. Прыдзем у хату, масленіцу п'ялі хадзілі. Па хатах хадзілі, масленіцу пелі. Тады і на вуліцы гулялі Масленіцу гэту ўжэ. Ну, завязывалі платкі во такімі во бантамі, большымі бантамі. Эта дзяўчаты, это Масленіца это. І тады заходзім у хату і начынаем ужэ пець:

Масленіца, Масленіца,
Вылецела с куста ластавіца, ластавіца.

ФА МАЦНТ. Зап. І. В. Мазюк у в. Барок (Баркі) Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Андрэеўны Навахраст, 1936 г. н.

На Масленіцу. Да бабкі ў госці. Бралі бальшы цвятны платок, распіналі на чатыры палкі. А пад ей ішлі жэншчыны, спявалі, танцавалі і так пераходзілі да другой сястры ці да брата.

Задумала Дуня ды замуж іці,
Захацела цёшча пірог іспячы,
Солі мукі на чатыры рублі,
Сахару ізюму на восем рублей.
Вышаў пірог на дванаццаць рублей.
Селі за стол ды і з'еў тэй пірог.
Цёшча па хаце пахаджавае,
Скоса на зяця паглядывае.
Штоб цібе, зяцюхна, розарвало,
Розарве, розарве, цёшча мая,
Прыхадзі ка цёшча на Масленую,
Я ж цябе, цёшка, употчаваю.
Чатыры дубіны бярозавыя,
А пяты кнут па заказу ідзёт.

[Дык эта замужнія хадзілі?] Да. Частуюцца, прынімаюць, ставюць закуску, водку. Эта было ў Масленку, начыналі ў чацвер, і гулялі і чацвер, і пятніцу і суботу.

На Масленіцу запрагалі каня, ставілі ў павозку скрыню бальшую, садзіліся ўсе ў скрыню, да воза прычаплялі санкі, а за санкамі прычаплялі карыта, ночвы. І хто-небудзь у ночвы садзіўся адзін. Еслі быў гарманіст, дык ён у ночвах ехаў. Іграў. Ехалі па ўсей дзярэўні. Адзін дзень з гэтым платком хадзілі. А другі дзень запрагалі каня.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 32. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2009 г. у в. Вуглы Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Лідзіі Якаўлеўны Ясючэні, 1923 г. н.

Вар. да тэкста песні:

Прыбязжала дадому ды ўпала дадолу⁵⁵:

– Дзеткі, маць бальна, ў зяця ў гасцях была.

Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2006 г. у в. Вуглы Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Лідзіі Якаўлеўны Ясючэні, 1923 г. н., Ганны Якаўлеўны Дзямідчык, 1929 г. н., Серафімы Іванаўны Жгун, 1933 г. н., Леаніды Міхайлаўны Пінчук, 1941 г. н. «На Маслянку, як па сялу хадзілі, ішлі пад “шатром”, скакалі і спявалі».

⁵⁵ Кожны радок паўтараецца.

На Масленіцу раньша очань хораша гулялі, таму што напякалі бліноў многа, ужэ зносілі масла, смятану зносілі і тожа пілі, гулялі, танцавалі, хадзілі ў кожную хату. Тожа сабіралі, паздраўляю з Масленіцай, значыць ты далжна даць кусочак масла і два ілі тры бліны і дальша, і дальша. І тады во такую стопку насабіраюць і заходзяць у адну хату, ужэ апрэдыялённую, ну, інцярэсна было, дзе адна баба жыла, каб сям'і і не было. Дык у тую хату гэта ўжэ выносяць з сумкі ўсё на стол, тады водку стаўляюць, стаўляюць эту, ўжэ бліны вымаюць, тады ўжэ тая баба паджарыць сала на скаварадзе, бо жыру нада, а хто ўжэ гэту смятану ў жыр той, што жараць сала на тарэлачку, а жыр застаецца. Гэту смятану ў той жыр і тады ў місачку ў обшчую наліваюць гэту смятану з жырам, ставяць на стол і кругом стала ужо гэтыя сядзяць, вып'юць і блін гэты ў смятану і ў рот, у смятану і ў рот. І так от Маслену спраўляюць. Абязательна далжна быць смятана, бліны і жыр, і сала паджаранае.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. А. Майко ў в. Грэск Слуцкага р-на Мінскай вобл. ад Н. П. Давідоўскай, 1920 г. н., прав.

Масьліная, белы сыр, а хто не жаніўся – сукін сын.
Масьля, шчасьля, прасьцягніся даляко!
Масьляная, я йіду, пацярала пояс – не найду.
Масьля, шчасьля, прасьцягніся даляко!

Гаварылі, Масьлянкі сем нядзель, астаецца Масьлянкі адзін дзень,

Масьля, шчасьля, прасьцягніся даляко!
(Йішчэ ж на Масьляную толька ўжэ сыр ядуць):
А хто сыру жалея-жалея, хай яму патлея-патлея,
Масьля, шчасьля, прасьцягніся даліко! Ешчэ так «У-у-у!»

Эта такія краткіе. Пад акно хадзілі, пелі. Ідуць па вуліцы, кала вашага двара стануць, вам сьпяюць. Клалі, палілі Масьленіцу. Хадзілі, знаеце, пачынаць ад чацьвярга і кажды дзень у кожную хату... Чацьвер, пятніца, васкрэсенне.

АІМЭФ, Мг. 20-93-11, № 34. Зап. А. С. Агіевіч у 1993 г. у в. Бярозкі Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Веры Фёдараўны Лукашовай, 1927 г. н., і Галіны Сцяпанавы Жукавай, 1918 г. н.

З гуры зробіць сьнегу Дзеда ці Бабу, да ўвязуць у хату, да дай. А ня дась некаторыя вупіць – дык бабах тую гуру, няхай у вас і растае,

да да́лей пойдучь ужэ. Во што рабілі. [А спецыяльныя песні спявалі на Масленку?] Абы-якія сьпявалі.

АІМЭФ, Мг. 20-81-48. Зап. К. П. Кабашнікаў і І. І. Круж у 1991 г. у в. Глінішча Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. ад Евы Кузьмінічны Яраш, 1897 г. н.

Геты абрад «Немка» праводзіцца зімою. Усе разам зьбіраюцца незамужніе дзяўчата ды ідуць да жанчыны, якая ў сяле сама шчасьліва шчытаецца, у якое і дзеткі шчасьлівые, і гаспадар добры ў хаце е. Ды зьбіраюцца тые ж дзяўчаткі ўдзень, каб усыпець зрабіць ляльку ж шчэ – Немку. Тая ж жанчынка, да якое прыйшлі дзяўчаткі, ім ужэ на тую ляльку дае распашонкі разныя, лёлкі, кохтачкі і астальное дзецке адзенне, каб яны ўжэ тую ляльку адзявалі. І шчэ трэ, каб абязацельно тая жынчынка дала п'ць паскаў-касьнікоў на голаву, каб ляльцы зрабіць вянок. Абязацельно той ляльцы робяць уперадзе два карманы: адзін на сало, а другі – на грошы. Ужэ, як дасьць хазяйка ўсе гетэ, дзяўчаткі робяць ляльку, адзяваюць яе, сьпяваюць песьні, частушкі. А ўжэ як вянка на голаву ляльцы трэ адзяваць, то шчэ трэба, каб кожна з дзяўчат памерала яе на сваю галаву, гето і сімвалізуе тое, што скоро выйдзе замуж. Калі дзяўчаты адзелі ляльку, прычапілі её вянок, хазяйка іх бласлаўляе, і яны ідуць ад яе.

Ідуць яны посьле да самаго старэйшага (выбіраюць па возрасту самае старэйшае дзеўкі з кампаніі) бабыля вёскі. Тамака яны заходзяць і кажуць:

Немку носім,
Сала просім.
На Запускі – па два кускі,
Па тры кускі.

У гэтай хаце іх сустракае і маці бабыля, і бацька. Тады маці кладзе ў адну кішэню Немкі сала, а ў другую – грошы. Дзяўчаты пытаюць, ці шчэ ні надумаў іх самы старэйшы сын жаніцца. Як не, то гуляюць у гульню «Галубка».

Усе дзяўчаты становяцца ў круг, а ўжэ гэтаго бабыля ставяць у круг, завязваюць яму очы, раскручваюць. І трэбо, каб адна з дзяўчат, якая самая старэйшая, сказала: «Я галубка твая!». І хлопец патрэбно, каб найшоў яе з завязанымі ачыма і злавіў яе. Пакуль яе ні злавіць – гуляюць. Калі злавіў – адкрывае очы.

Посьле гульні маці дае наказ сыну і дзяўкам, адпраўляе усіх на танцы. І геты бабыль ужэ трэбо, каб жыніўса на той дзеўцы, якую ён злавіў Касцючык 2013, с. 34–35. Зап. у в. Будча Ганцавіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Насілі мы тую Немку. Ну ўбіралі качалку, во то што плацьце качалі, маленьку, да бы кукла ўбярэм. Шылі нарады, самі шылі. Эта ўжо к Загавінам. Ужо як начынаецца пост. І носім ужо тую Немку... перад постама, ці ў нядзелю, ці ў суботу... Падругі мы, дзяўкі, дзяўчата, прыбярэм, бы кукалка, ліцо, на качалаццы ды носім. Прыбралі, да бы сукеначка якая, да і касьнічкі вешалі, бы дзевачка яна была. Ліцо беленьке рабілі, галоўку так о прыстройвалі тут, нешта рысавалі, бы вочы, ды й носік, бы дзіцятка якое. А тут ужо сукеначка да хустачка. Завязвалі, яно ж раскідáецца. Ці валена [вэлюм] рабілі. А тут каўнерчыка хорошага, кругленькага з каруначкамі кругом ужэ. Бы палачку якую ўстаўлялі ды прыв'язывалі папярок. Майстравалі... Тота ж трэба ішыць тыя рукаўчыкі... ано сукеначку трэба шшыць.

Кажны гурт насіў сваю [Немку]. [А колькі гуртоў насілі сваю Немку?] Колькі хоч. Хадзілі па хатах, дый давалі нам ужо хто што дась, бы шчадроўнікам. казалі: «Немку носім, сала просім, на Запускі – па два кускі, па тры кускі». Мусіць, пад окнамі крычалі. У кожную хату хадзілі. Вялікія не хадзілі, да дзеці. Дзеўка дзержыць, а другая дзеўка носіць торбу, збіраць усе. Хлопцы адбіралі ‘д нас і ўцякалі. Дзяржалі [Немку] як кіёк. Качалачка то, што плацьце качаць, яна гэткае во даўжыні. Ды за той хвосьцік бярэш і нясеш. Вечар. А посьле ўжо што назьбіраем, у якую хату ўжэ заходзім, ужэ там тая падружына маці ці хто ўжэ там жарыць тое нам скваркі, да бліноў напякуць. [Немку] кідалі. [Арганізавалі] самі дзяўкі. Мо маці некатарэйшая падказала, як зрабіць. [Чаму яна Немкай звалася?] Мо не гаварыла. Нейка дзеўка.

АСЭТ, а/ф 20150701_ML_01_Budcza_01. Зап. М. Лук'янава, А. Варахоб, Н. Гвоздева ў 2015 г. у в. Будча Ганцавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Надзеі Мацвееўны Савені, 1932 г. н., прав.

Там у аднае маці была шчэ маладая, ды яна нам шыла ляльку, да мы ўжо убіралі. Трымала [дзяўчына Немку] як дзіця. Там ужэ ж яна аставалася, дзе вячэралі. [Калі апошні раз насілі Немку?] Я з сорак трэцяга, можа ў пяцьдзясятым годзе...

АСЭТ, а/ф 20150702_ML_01_Budcza_02. Зап. М. Лук'янава, А. Варахоб, Н. Гвоздева ў 2015 г. у в. Будча Ганцавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Марыі Іванаўны Савені, 1943 г. н.

Збяруцца бабы, дзяўчаты і крічаць: «Даўгунец, даўгунец, даўгу-
нец!» – Ходзюць з канца ў канец, крічаць ратунку.

Ісачанкава 2001-1, с. 49. Зап. у в. Слабада (был. Свяда) Лепельскага р-на Ві-
цебскай вобл.

Бяжым на дзярэўню жанчыны, дзяўчаты, каб лён даўгі расцягнуць,
каб лён рос даўгі.

Ісачанкава 2001-1, с. 49. Зап. у в. Завуцце Мёрскага р-на Віцебскай вобл.

Ишоў корогод мимо наших ворот:
Я чула и бачила, ня смела сказать,
Корогодом назвать,
Да у двор завярнуть,
За скамьёй посадить.
А ня баўтя гостей,
Да дарить скорей:
Коротки свитки,
Позябли лытки.

Бессонов 1871, с. 150, № 160. Зап. у Мінскай губ.⁵⁶

Ніжэйпрыведзеныя песні пяе для дзяўчыны карагод з вуліцы і на
вуліцы гурт тых, хто святкуе, выманьваючы дары, выманьваючы леп-
шы дар – саму дзяўчыну; а яна ўжо з горніцы, ці ўнізе ля вакна, слу-
хае песню:

165. Василь, Василь, Василёчак
Вывяў рожу з огороду:
Наш Игнатка воевода
Вывяў панну з корогаду.
А зняў панне рутвяны венчик,
А ўзложиў шаўкоў чепчик,
И намётчку
На яе головочку.

* * *

166. А ўсё стряльцы, а ўсё лоўцы,
Заболоцкія молайцы,
А ўловили, забили девять свяршоў
Под горшком,

⁵⁶ У выпадках, калі прыналежнасць песні да масленак вызначаецца стандарт-
най для апісання экспедыцыйных матэрыялаў пазнакай на літаратурнай мове
Масленіца ці *масленічная песня* ці тэкст змешчаны ў адпаведным раздзеле дру-
каванай крыніцы, такія каментарыі не захаваны.

А дзясятаю муху –
На юху.
А ўсё стряльцы, а ўсё лоўцы,
Потичэльскія молайцы,
А ўловили, забілі дзевяць –
Боброў на мори,
Дзясятаю панну – у каморы.

* * *

167. Стрляльцы, усё молайцы,
Ой ўбілі-ўловили
Да дзевяць свяршкоў –
Под горшком,
А дзясятую муху –
На юху.
Ляховскія молайцы
Забілі дзевяць боброў
На мори,
А дзясятую панну
У каморы.

Бессонов 1871, с. 152–154, № 165–167. № 165–166 зап. у Мінскай губ. № 167 зап.
у м. Слабодка Слуцкага п. Мінскай губ.

Тыя ж песні, пад вакном і на вуліцы, пераносяцца на замужніх з
жанатымі, ва славу іх шчасця:

Шум-шум по дубровя,
Шум-шум по зялёной:
Што ж там зашумело?
Елим-я Ладу!
Григорка бобрики ловить
Жоночка яго Бога просить:
«Ой дай яму, Божа, бобрики ўловити,
Куночку забити,
Сыночкам на шапочки,
Дочушкам на катаночки,
Мне мододе на шубочку».

Бессонов 1871, с. 154–156, № 168. Зап. у Мінскай губ.

Цякла рэчка з-пад мясечка,
З крутай гары, з-пад берага.
Пытай, рэчка, ці ўсе дома.

Ці ўсе дома стральцы-лаўцы,
Стральцы-лаўцы, ўсе купленцы?
Няма дома, паехалі,
Паехалі ўсе на ўловы.
Улавілі рыся ў лесе,
Рыся ў лесе, бабара ў рэчцы.
Шылі шубу, шылі шубу
Слаўнай жане Міхаліне.
З бабра шуба, з бабара шуба,
З рыся каўнер, з рыся каўнер,
З ліса кішэнь, з ліса кішэнь,
Злоты ў кашэль, золоты ў кашэль.

Гілевіч 1974, с. 60. Зап. М. Аўхімовіч у в. Купленка Крупскага р-на ад Надзеі
Новік, 1917 г. н.

Цікла вада, цікла вада з крутой гары,
З крутой гары, з крутой гары, з быстрай ракі.
Пытай, вада, пытай, вада стральцоў-лаўцоў.
Нету ў домі, нету ў домі, пайшлі ў ловы,
Пайшлі ў ловы рысяў біці,
Рысяў біці, рысяў біці, шубы шыці.
Шылі шубу, шылі шубу добрай жане.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 44. Зап. Ю. А. Долгая, Н. А. Хатэнка ў 1995 г.
у в. Ухвала Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ніны Міхайлаўны Ільюшынай,
1931 г. н., прав.

– Добры вечар, добры вечар добрым людзям!
Добрым людзям, добрым людзям, мы к вам ідзём.
Мы к вам ідзём, мы к вам ідзём, Вясну-красну вядзём.
Ці ўсе дома, ці ўсе дома стралцы-лаўцы?
Стралцы-лаўцы, стралцы-лаўцы, ўсе йюхвальцы.
– Нету дома, нету дома, пашлі ў ловы.
Пашлі ў ловы, пашлі ў ловы рыся біці.
Рыся біці, рыся біці, шубу шыці.
Шылі шубу, шылі шубу добрай жане.
Добрай жане, добрай жане Іванісі.
Шуба з рыся, шуба з рыся, каўнер з бабра.
Каўнер з бабра, каўнер з бабра, кішэнь з лася.

Прыбылова 2010, с. 138–139. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай
у 2006 г. у в. Ухвала Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. А. Мігаль, 1936 г. н.,
М. У. Сасноўскай, 1932 г. н. «Масляная, як пад вокны падходзім і п’ём».

Пыл, пыл па дарозе*,
Шум, шум па дуброве.
Сашачка бабра лова,
Ганначка Бога прося:
Дай, Божа бабра ўлавіць,
Дай, Божа сына радзіць,
Дачушкам на кафтанчыкі,
Сыночкам ды на шапачкі,
Мне, моладзе, ды на шубачку,
Каб выйсці на вулачку.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 48. Зап. студ. В. Касценіч у в. Вяліццы
Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Т. П. Прахарэвіч.

Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня⁵⁷.
А хто сиру не дае, нехай тому нагнае.
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
А хто сиру видае, нехай тому Бог дае.
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Запрягу я корыто, да поеду по жито,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Запрягу я свинку, да поеду ў Злынку⁵⁸,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Запрягу я Данилу, да поеду по глину,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Запрягу я овечку, да поеду по гречку,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Запрягу я собачку, да поеду под табачку,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Запрягу я корову, да поеду в дорогу,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Запрягу я бугая, да поеду, куды люди, туды й я.
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Я по сено, по сено, болит мое колена,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Покачу я горелочку хлопцам да девкам на тарелочку,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Покачу я долоцца, ўсе девки в болоцца,
Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Покачу я кавтюшок, сто девкам пирожок.

⁵⁷ Захавана аўтарскае напісанне слова «Вялікдзень».

⁵⁸ Злынка – пасад Чарнігаўскай губ. за 35 вёрст ад с. Юркавічы і за 50 ад вя-
домага пасада Клінцы. – Заўв. П. В. Шэйна.

Масляная счаслівая! Простягніся до Вяліка дня.
Шейн 1887, с. 121. Зап. у Гомельскім п. Магілёўскай губ.

Шчибѣачи, шчибѣачы, ластаўка, ластаўка,
Як дзеванька плакыла, плакыла!
Масляная шчаслівая, рысьцяліся да Вялікадня!
А хто сыру не даеў – таго сыр пагніець.
Масляная шчаслівая, рысьцяліся да Вялікадня!
А спасіба, (імя жанчыны), за сыр, за масьліца!
Масляная шчаслівая, рысьцяліся да Вялікадня!

Шлюбскі 1927, с. 62. Зап. А. А. Шлюбскі ў 1919 г. у в. Гарадзец Будніцкай вол.
Веліжскага п. Віцебскай губ. са слоў непісьменнай маладзіцы (у дзвя. Якаўлевай).

Масьліная, шасьлівая, пратягніся да Вялікадня!
Масьліная, шасьлівая, бела вутка,
Нясі сыру, масла, да ня хўтка!
А хто сыру ня дае, няхай яму пагніе.

Романов 1912, с. 137. Зап. у Насовіцкай вол. Гомельскага п. Магілёўскай губ.
Вар.: Новак 2010-1, с. 79–80. Зап. у в. Кацуры Петрыкаўскага р-на Гомельскай
вобл. ад Марыі Сцяпанаўны Плікус, 1930 г. н.

А хто сыру не дае, не дае,
Пускай там ён пагніе, пагніе.
Масліная, шчаслівая, працягніся да Вялікання!
Едуць людзі па гарэлачку,
А я з імі памаленечку.
Масліная, шчаслівая, працягніся да Вялікання!
Людзі едуць па драва, па драва,
А мая баліць галава, галава.
Масліная, шчаслівая, працягніся да Вялікання!

АІМЭФ, ф. 13, воп. 3, спр. 33, сш. 56, арк. 12. Зап. у 1982 г. студ. Н. Кандрацьева ў в. Ліпа Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Клаўдзіі Савельеўны Кандрацьевай, 1932 г. н.

Свиньі болотко порылі,
Хлопцы по девкам завылі.
Масленая, счастлівая, протяніся далеко!
А хто сыра не дае, не дае,
Няхай яму погінет, погінет.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у 1966 г. у с. Манокі Навазыбкаўскага р-на
Бранскай вобл. Расіі ад П. К. Валодзінай.

Ня вынісла – каб ты з хаты ня вылізла!
Бавай, бавай здароў, цігай кароў.

Бавай, бавай болі, цігай коні.
Бавай, бавай багат, цігай цялят.
Нас налета даждыдайся.

Мажэйка 1999, с. 42, № 7. АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1978_06_ІІс. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на ад М. С. Аўсеевіч, 1914 г. н. «Маслінка, як хазяйка ня вынісець падарунак».

АБЫХОД МАЛАДЫХ СЕМ'ЯЎ

На Масьленіцу хадзілі жанчыны да тых двароў, дзе маладыя былі. Песьні папяюць, паздравяць, ім хто чарку налье, хто бутылку дасьць, назьбіраюць – тады ідуць выпіваюць, гуляюць.

ТМКБ 2010, с. 117. Зап. А. М. Боганева ў в. Ламанцы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Любові Галавач, 1930 г. н.

У нас Масьленку сьвяткуюць, калодкі чапаюць.

Маладуха есьлі ёсьць, прэджэнная ў нашу дзярэўню, мы сабіраемся і пойдзем туды пад хату на вуліцы пяць. Разуваць яе. Песьні пяём такія, а йна нам выносіць. Раньша вынасілі толькі баранкі. А цяпер выносяць літр водкі. Выходзіць пара маладых, аддадуць гэтану, яны пойдучь і іх пазавуць у кумпанію гэту выпіваць разам. І дабаўляюць. Дабаўляюць гэта, і п'юць тады, гуляюць.

[І ім, гэтым маладым, спяваюць песні?] Да [А яны што-небудзь павінны адказваць, тожэ якую песню?] Нет. Толькі для іх.

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі,
Мяне, маладзеньку, гукалі, гукалі.
Ў мяне, маладзенькі, муж ліхі, муж ліхі,
На вуліцу гуляць ня пусьціць, ня пусьціць,
А хоць пусьціць позьненька, позьненька
Карагод дзевак розьненька, розьненька
А я дзевачак сабяру, сабяру,
Звонкіх музыкаў трох найму, трох найму,
А буду гуляць да сьвету, да сьвету,
Да да познага абеду, абеду.
А дамоў іці баюся, баюся,
Дзівяратачку кланюся, кланюся,
А ты, дзівіратка, большы брат, большы брат,
Давядзі мяне да дому, да дому,
Дам табе хусту шаўкову, шаўкову.

Пашыю кашулю да долу, да долу.
Я ж табе, шэльма, бок паб'ю, бок паб'ю
Шаўкову хусту сам сатру, сам сатру,
Дадолу кашульку сам знашу, сам знашу.

* * *

Ай, выйдзі, выйдзі, маладая Валька, ты да нас, ты да нас.
Ай, вынесь, вынесь, маладая Валька, што дле нас, што дле нас.
Ай, вынесь, вынесь, маладая Валька, белы сыр, белы сыр.
Ай, дай табе Божа, маладая Валька, первы сын, первы сын.
Ай, вынесь, вынесь, маладая Валька, мачку, мачку.
Дай табе Божа, маладая Валька, дачку, дачку.

АІМЭФ, Мг, 20-74-13/1, № 2–3. Зап. Г. Барташэвіч у 1974 г. у в. Шарпілаўка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ефрасінні Цімафееўны Радзьковай, Ганны Рыгораўны Вецяровай, 1904 г. н., Агаф'і Іванаўны Стараверавай, 1909 г. н. Апублікавана: Народны тэатр 1983, с. 104–105, 489. З каментарамі: «На Масленку хадзілі па хатах і пелі песні парам, якія пажаніліся не больш года. Гэта называлася «маладуху разуваць». За спетую песню маладыя ставілі частаванне. «На вуліцы дзеўкі гулялі...» Прыклад абходнай песні, якую спявалі на Масленіцу маладым парам».

А ў нас сёння Масленіца, Масленіца,
На вуліцы бабы сядзелі, сядзелі,
Пра нявестак судзілі, судзілі.
А мая нявестка шэльма была, шэльма была,
Запаліла свечку, ў клець пашла, у клець пашла.
А ў той клеці поўна добра, поўна добра.
Камарова сцягну вісела, вісела,
Арэхава чашка масла была, масла была.
Саломіна дудка мёду была, мёду была,
А ўсё ж гэта згарэла, згарэла.
Каб мая нявестка згалела, згалела.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. студ. Н. Скрабец у 2005 г. у в. Каменка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Варвары Іванаўны Гарбачовай, 1936 г. н., прав. «Як хадзілі “разуваць” маладух. Масленка».

Вар.: Саламяны струк, поўны круп.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. С. П. Палачаніна, Н. В. Драніца ў в. Малыя Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Аляксандраўны Кручок, 1932 г. н. «Гукалі нявестак».

Масленіца – гэта паследняя нядзеля мяса ядуць. На пост загавеньня. Гулялі ж, бывала, і Масьленіцу. Як начнём у чэцьвір, дык да нядзелі.

Пелі. Пелі песьні якому гаспадару. А як во маладая ўжо зайдзе замуш, тады йдзём разуваць маладую і пяём песьні ўжо адзьдзельныя. Ну вот такая мода вышла, што маладая вот сёння быццам ка мне прышла, мой сын узяў. І тады ўжо ка мне ідуць гэту маладую разуваць. [Гэта на вяселле?] Не, свадзьба адзьдзельна. Эта на Масьленіцу хадзілі, разувалі маладую. Ну тады вот прыдзім, песьні пяём, яны ўжо нам выношуюць гарэлкі і закускі, а не – с сабой дадуць, а не – там угосьцюць. Каторыя к сабе пазавуць у кварціру, а каторыя... Вот есьлі ёсь штукі тры іх у дзярэўні, дык абойдем і сабяромся за ноч. Нагуляемся і нап’ёмся. [А чаму так называецца – разуваць?] Закон такі. Маладую нада разуць. Гэта ўжо так. Папець і ўсё. Мая нявестка – ка мне ўжо ідуць і пяюць песьні, і я далжна ўгасьціць. Такі закон быў, мода такая.

Хрэстаматыя 2009, с. 321–322. Зап. В. Д. Астрэйка, Н. В. Сівіцкая ў 2001 г. у в. Мачулішча Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Н. Я. Калеснік, 1908 г. н.

Эта кагда у нас ёсьць нявеста дзе-та пабліжы, токо первы год вышла яна замуж, вот ета в еты дзень на Масленкі яе ходзюць разуваць... Яна ставіць водку там... [А как разуваюць?] Ну ты сідзіш абутая, цябе разуюць. Разуваць маглі і адзін аднаго.

Прыбылова 2010, с. 34. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1985 г. у в. Вялікая Харкаўка Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Макараўны Котавай, Наталлі Міхайлаўны Акімавай, 1902 г. н.

На Масленіцу маладую велічалі – разувалі яе.

Памяць 2001, с. 429. Зап. у в. Сугакі Ельскага р-на Гомельскай вобл.

Хадзілі, як толькі пажэніцца, дык хадзілі ж па дварах, дык пелі Масленіцу. Як боты здзівалі ў жэніха, у жэніха боты здзяюць. А он тады бутылку становя маладым гэтым. Мо што-нібудзь пелі.

Прыбылова 2010, с. 35. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) ў эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Карманоўка Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Аўхімаўны Аўхімавай, 1912 г. н.

У чацвер Масленага тыдня замужнія жанчыны хадзілі па хатах, дзе жылі маладажоны, зрывалі абутак у маладой або кралі яе падушкі. Усё гэта вярталі ў абмен на пачастункі. Звычай мае назвы «разуціе маладую», «замачыць або трэсьць падушкі».

Ісачанкава 2001-1, с. 45. Зап. у в. Зубрэвічы Аршанскага р-на Віцебскай вобл.

Быў у нас такі абычай. У тых, хто свадзьбу гулялі на Каляды, на Масленку забіралі ў гэтых маладых падушкі. Іх трэба было выкрасці патаемна, штоб ніхто не прымеціў. А потым падушкі гэтыя везлі ад калодзежа. Там жа бралі вёдра і вылівалі ваду збоку, міма падушак. Гэта называлася «мачыць падушкі». Калі па дарозе ад калодзежа сустракалі кагосьці з вёдрамі, хто па ваду ішоў, выварачвалі яму вёдра і зазывалі з сабой на гулянку. А падушкі маладыя павінны былі адкупіць. І вечарам, калі саглашаліся хазяіны, усе неслі свае харчы, і маладыя ўжэ адкуплівалі свае падушкі. Гулялі ўсёй вёскай, аж весела ж было! Калі аддавалі падушкі, гаварылі: «Ну то ж спіце ўжэ сёння на падушках!» А калі не было чым частаваць, то падушкі забіралі сабе тыя, хто ўцягнуў.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Іванова ў 2000 г. у в. Вялікае Замошша Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. С. Кісялёвай, 1922 г. н.

Калі дзеўка сёліта вышла замуж, то дзеўкі і маладзіцы к ёй прыходзяць падушкі трэсці. Гаспадыня павінна паставіць ім пачастунак. Некаторыя ставяць каля падушак банку з гарэлкай. А калі гаспадыня ня ўгосціць ці нічога ў падушках ня знойдуць, тады дзеўкі – за етыя падушкі, на сані іх, вязуць па дзярэўні і крычаць: «Падушкі прадаём, падушкі прадаём!» Тады ета гаспадыня бяжыць за імі і гаворыць: «Давайця я куплю», – і выкупляя грашыма. А то так і павязуць!»

ТМКБ 2001, с. 43. Зап. у в. Заполле Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Кацярыны Макаравай.

На Масленку «трасуць падушкі». Прыходзяць у хату, дзе ёсць нявестка. Украдуць падушкі. А вечарам гаспадыня павінна ісці да тых, хто выкраў падушкі, і частаваць іх за тое, каб яны вярнулі.

Гульні 1996, с. 110. Зап. А. Д. Бажэлка, Л. У. Барута ў в. Славені Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Т. А. Шаўцовай, 1937 г. н., Н. І. Лагзісавай, 1932 г. н., Наталлі Цімафееўны Прохаравай, 1910 г. н.

Яны і на Масленку гулялі, яны насілі... Я помню, кагда замуж я прыйшла первы год, у мяне падушкі ўкралі. Гэта я далжна была адкуплівацца. [Гэта хто ўкраў?] Любы. Вобшчэм, так ужэ пілнуеш. Усё. А так жа ў дзірэўні ўсе такія. Гэтыя. Залоўка мая, плюс і саседзі, і ўсё. Гэта яны знаюць, што ўкрадуць. Прыдуць гуляць. Кажды вечар прыхадзілі к нам гуляць саседзі. Дзяўчата вот любілі мяне, хадзілі. Нікагда мы не ругаліся, нічога. І вот прыдуць, мая пасцель гдзе, падушкі. Падушка дзе ляжыць. Будуць круціцца, круціцца. Сядуць. Усё. А тады

хто-небудзь хваць, пабяжыць. Схваціць і пабег. Усё. Без падушак спалі. Няма на чым. Выкуплівай. [А чым выкуплялі?] Водка, закуска.

Масленіца адну нядзельку. Гэта вот тожа, лашадзей запрагуць і ездзюць адзін к аднаму! На вуліцы, вот другі раз ідзеш, там, там, там усё песні, песні. Інцярэсна, канешна, раньшэ гулялі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 14, спр. 10, арк. 12. Зап. А. Самохіна ў 2014 г у г. Шклоў ад Марыі Іосіфаўны Браневіч, нар. у в. Александрыя Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл., прав.

[На Масленіцу па дамах хадзілі] асобенно к цем невестам, каторыя первы год замуж выіші. Вот прыхадзілі жэншчыны [малажавыя], расцілалі там простынь, лажылі падушкі, связывалі іх і за эта далжна была, в обшчэм, угашчаць.

Прыбылова 2010, с. 36. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловой у 2006 г. у в. Выдрыца Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Фёдараўны Карань, 1937 г. н.

Напрымер, я вот жаніўся, ілі ты вот замуж выйшла, так. Падушкі вязалі – хадзілі па хатах. А, прыходзяць ка мне. Прыходзяць бабкі старыя і лентай перавязваюць падушкі – «Станаві барыш!» Ну вот, Масьленіца – прычына. Хош-няхош там, скока-та паставіць нада. Цёшча паставіла барыш. Я гавару: «На што?» І усё раўно – Масьленіца! Па закону.

ТМКБ 2010, с. 117. Зап. Дз. Скварчэўскага, К. Казачонак у в. Ельніца Барысўскага р-на Мінскай вобл. ад Мікалая Вярбіцкага, 1946 г. н.

У чацвер на Масленку людзі збіраліся і ішлі да дому, дзе жыла пара, ажаніўшаяся сёлета. Каля хаты маладых гаспадароў яны садзіліся і спявалі. А пасля гаспадар запрашаў гасцей у хату к сталу. Тым самым выказваў падзяку за ўвагу.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. Н. Ю. Толкач, В. П. Шыманская, І. Р. Верас, С. І. Пляскач у 1993 г. у в. Шапялёвічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад В. П. Паляковай, 1917 г. н.

[Выбіраюць] дзе малады і кала хаты пяюць. А тады прыглосяць іх у хату, угашчаюць. Так гэта ўжо добрыя, а есць і плахія пяюць. Тыя я не знаю. [А плахія навошта?] Што не угашчаюць. ...Гулялі з панядзелка. Пакуль паходзюць, а тады ўжо складаюцца самы, нясуць угашчаюць гэтых маладых, у вадну хату сабіраліся, как усюдых абходзюць. [Стараліся ўсіх маладых прайсці?] Канешне, как так.

Прыбылова 2010, с. 35–36. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловой у 2006 г. у в. Гапанавічы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Іванаўны Лупінай, 1935 г. н.

– Да маладой хадзілі, каторая павінна была замуж выйці.

– Нет! Каторая прыйшла к маладому першую Масленіцу. Прыхадзілі, должен быў... эці... хазяева, угасыціць, падушкі траслі, правяралі, якія падушкі... З якімі падушкамі нявестка прыйшла: ці харошыя, ці плахія, ці бальшыя, ці тонкія, ці пушыстыя, ці як камяк. Гэта ўсё правяралі. Ну тожэ песні пелі. І гэтыя хазяева далжны угасыціць усіх.

Прыбылова 2010, с. 36. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловой у 2006 г. у в. Зароўе Крупскага р-на Мінскай вобл.

На Масленіцу велічалі замужніх дзяўчат, якія «нядаўна замуж пайшлі, тады да яе хадзілі, адведвалі, навяшчалі, віншавалі».

Новак 2008-2, с. 171. Зап. у в. Карма Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Наталлі Сцяпанаўны Атрошчанка, 1920 г. н.

Тыя ж песні, пад вакном і на вуліцы, пераносяцца на замужніх з жанатымі, ва славу іх шчасця:

А нашаму пану ўсё павялося:
Кони вороныя, волы полковыя,
Слуги молодыя;
Волами орати, коньмі пахати,
Слуги посылати, а сам пановати.

Бессонов 1871, с. 156, № 169. Зап. у Мінскай губ.

Гурт тых, хто святкуе Масленіцу, просіць пад акном выйці на вуліцу, агаварыць дужа суровых родных і далучыцца да святкаванняў, да карагода:

– Молодица, молодица молодая!
Выди ты к нам на улицу,
А вынясь нам сыра,
А породись сына,
А вынясь ты мачку, –
А породись дочку!
– Як я маю выходить?
Свякёр скаже – «Позаўгольница»,
А свякруха скаже – «Пахму́рница»,
А девярь скаже – «Полятуха»,
Золва скаже – «Щабятуха!».
– Молодая молодица, умей гето отказати:
«Позаўгольница, заугольница – свинья чорная,
Пахмурница – тёмна хмура,
Полятуха – ластовица,
А щабятуха – сорока!»

Тых, хто святкуе, запрасілі ў хату: яны невясёлыя, невясёлая і маладзіца. Навісла гора ад мужа, ад ягонага нораву; гора бярэцца за маладую, яна гатовая пазбавіцца ад яго:

Ой вы, пшолкі мое, вы роўвінькіе,
Чаму вы мне у полёт ня йдита?
Чи вы до́жжю бойтэся, чи ветру?
Ох вы гостікі мое, ох вы любые мое,
Чаму вы ў мяне не пите, ни ясьця,
Не пите, ни ясьця, ни вясёло сядитэ?
Чи хлебушка пушон,
Чи мой мілы не вясёл?
Ой вы, стоlíкі мое, вы тисовінькіе,
Ох чаму ж вы стойта не за́сланые?
Коlí хлебушка пушон,
Кажу вывiяти;
Коли мужиковы норóвы,
Хочу выведати.
А куны-собóли на коўка́х вiсяць:
Мужиковы норóвы на плечках лежать.
А я тыя собóли у скрыню ўложу,
Мужиковы норóвы под ноги подложу».

Бессонов 1871, с. 142–143, № 149–150. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Просьцяць, каб спявалі, нават тады, калі маладыя адсутнічаюць. У Кошкінай не было маладых, яны былі ў Мінску, а песню пелі, і ім ставілі гарэлку.

Добры вечар, добрыя людзі, маладзіца.
Выйдзі на вулку, маладзенькая, маладзіца.
Вынесь сыра – радзіш сына, маладзіца,
Вынесь гарэлку, родзіш паненку, маладзіца,
А калі не выйдзеш, дак гора павідзіш, маладзіца.
Ты ж не ўлякайся, з намі павітайся, маладзіца.
Мы не паначуем, мы долю вьшчуем, маладзіца.
Хай твая доля прыйдзець з поля, маладзіца.
Хай у полі ўродзіць, хай у доме будзець, маладзіца.
Хай цвітуць дзеткі, як у садзе кветкі, маладзіца.
А ні ‘дно, ні дvoja, тры разы па троя, маладзіца.

АІМЭФ, Мг. 20-91-15, № 3. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Міхайкава Круглянскага р-на ад Марыі Карнеёўны Кошкінай, 1913 г. н.

Як дзеўка пойдзе замуж гэты год, тады да яе на Масленку бабы прыходзяць і спяваюць:

Маладая маладуха,
Ці таўстое ў цябе бруха?
А вынесь нам сыру,
А родзіш сабе сына,
А вынесь капейку,
Родзіш паненку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 31. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1993 г. у в. Смагілаўка Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Цімафееўны Лапо, 1925 г. н.

Маладухе. На Масьленіцу ўжо ж свадзьбы атыішлі, а ўжо ета дражнюць маладуху, якая дужа перабірала сватоў:

А ты, Масленіца, белый сыр, ай, люлі, люлі, белый сыр.
А хто замуж ні пашла, суккіна дачка, ай, люлі, люлі, суккіна дачка.
А катора замуж пашла, бацькіна дачка, ай, люлі, люлі, бацькіна дачка.
А ты, Масьленіца, палізуха, ай, люлі, люлі, палізуха.
А хто ж цябе палізаў – маладуха, ай, люлі, люлі, маладуха.

Падобную песню-дражнілку спявалі і хлопцу, які занадта перабіраў дзяўчат. Толькі замест слоў «суккіна дачка» спявалі «суккін сын»:

...А хто не жаніўся, суккін сын, ах, люлі, люлі, суккін сын.
А хто жаніўся, бацькін сын, ай, люлі, люлі, бацькін сын.

АІМЭФ, Мг. 20-93-10, № 14. Зап. У. М. Сысоў у 1994 г. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н.

Вар. да тэкста песні: Аўдыятлас 2006, № 19. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Кацюкавец у 1979 г. у в. Макеевічы Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. «Масленка»; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. А. П. Маскаленка ў 2002 г. у в. Варвараўка Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Анастасіі Паўлаўны Сотнікавай, 1933 г. н., прав.

Каля дома таго, у каго была свадзьба, жанчыны хараводам водзяць песні і выгукваюць маладую маслянымі песнямі. Маць жаніха прыгласае іх у хату. Рыхтуе стол для ўгашчэння. Далжно быць масла, сыр.

Як возьмеш сыру, дык родзіш сына,
А як водку, дык дочку.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 325. Зап. Н. М. Бельчанка ў 2006 г. в. Ігрушка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Т. П. Казляй.

Бывала, дзеўкі піялі на Масленіцу бабам гэту песьню. Асобна тым бабам, якія збіраліся браць сора сабе нявестку:

На гарэ бабы сядзелі, сядзелі,
Кулаком зямлю прабілі, прабілі.
Яны аб нявестках судзілі, судзілі.
Мая нявестка шэльма была, шэльма была.
Запаліла клетку – проч пайшла, проч пайшла.
А ў той клетцы ўсё было, ўсё было.
Камарова сцягну мяса было, мяса было.
Саломенная дутка мёду была, мёду была.
Арэхава чашка масла было, масла было.
А ўсё ж яно згарэла, згарэла.
Бадай мая нявестка згалела, згалела.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Т. Н. Парэцкая ў в. Капачэўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Іванаўны Парэцкай, 1920 г. н., прав.

Масленкі хадзілі пець у тую хату, у каго ў гэтым годзе ажаніўся сын⁵⁹:

Маладзіца маладая,
Чаму не йдзеш на вуліцу,
На вуліцу, на шырокую,
На мураву, на зялёную?
– Як жа мне йсці,
Дзіця мала ў калысцы,
Свекроў лежыць, не жалее,
Няхай лежыць, хоць акалее,
Маё дзіця бы пажалее.

* * *

А зялёненькі мой авясец*,
А каго ка мне Бог прынясець.
А калі старога не прыму,
А калі малога – біць буду.
А калі роўніцу – жыць буду!

АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 1–2. Зап. А. С. Ліс у 1980 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Занямонца, 1921 г. н., Веры Кабал, 1922 г. н., Вольгі Блажко, 1922 г. н.

⁵⁹ У нататніку збіральніка песні змешчаны адна за адной, верагодна, пазнака адносіцца да іх абедзвюх. Другая песня – тыповая вясельная.

Добры вечар, Колечка, Колечка!
Ці дома твая Валечка, Валечка?
Мы к ёй прышлі гуляці, гуляці,
Добрыя песні спяваці, спяваці:
Вынесі сыру, вынесі сыру – родзіш сыну.
Вынесі капейку, вынесі капейку – родзіш паненку.
Вынесі калача, вынесі калача – родзіш паніча.
А калі не вынесеш, а калі не вынесеш,
Дык і з хаты не вылезеш.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 63, сш. 1, арк. 27. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Кацярыны Пятроўны Ахрамовіч, 1911 г. н., Варвары Філіпаўны Рыбак, 1909 г. н., Марыі Архіпаўны Гаўрыльчык, 1914 г. н.

Васілько, Васілька панячок, вынесі пітачок!
Вынесі, вынесі капейку за сваю паненку!
Вынесі, вынесі залатую за тваю маладую!

АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1978_06_lis. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Добры дзень харошым людзям: гаспадару, гаспадыні!
Мы прышлі к вам пагуляці, добрых песень паспяваці.
Выйдзі, Таня, на вуліцу, вынясь сыра – родзіш сына.
Вынясь мядку – родзіш дачку.

ТМКБ 2010, с. 189. Зап. у 2006 г. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. ад гурта «Глыбокія крыніцы». «Масьленка».

Добры вечар, добры вечар добрым людзям,
Добрым людзям, добрым людзям. Мы к вам ідзём.
Маладая, маладая ты, Ганначка,
Выйдзі, выйдзі, выйдзі, выйдзі к нам на вулку.
Ў нас на вулке, ў нас на вулке дзевак многа.
Дзевак многа, дзевак многа, рабят болей.
Вынесь сыра, вынесь сыра, родзіш сына.
Вынесь мачку, вынесь мачку, родзіш дачку.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш. 2, арк. 6. Зап. С. Т. Асташэвіч і У. А. Васілевіч у 1981 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Аляксандры Пятроўны Сілкінай, 1908 г. н. «Масленка».

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі,
Маладу Манечку гукалі, гукалі.
А яе Ванечка не пусціў, не пусціў,
Вароцейкі зачыніў, зачыніў.

А пусціў мяне большы брат, большы брат,
А пусціў мяне позненька, позненька,
А ўсе дзевачкі розненька, розненька.
Выйдзі, Маня, на вулку, на вулку,
Вынесі бабам катомку, родзіш дачку панначку.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 14, № 25. Зап. А. С. Ліс у 1980 г.
у в. Шчаўры Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Кошалевай, 1913 г. н., Надзеі
Гарбачовай, 1906 г. н., і Ганны Пліско, 1930 г. н.

На вуліцы бабы гуляюць,
Мяне маладую гукаюць.
– Выйдзі, малада, на вуліцу,
Вынесі нам сыра – родзіш сына,
Вынесі мачку – родзіш дачку.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Н. М. Бельчанка ў 2006 г. у в. Ігрушка
Крупскага р-на Мінскай вобл. ад В. С. Лукашэвіч, 1934 г. н.

Масленіца, а к нам ластавіца
Маладая, маладая, маладзіца,
Выйдзі ты на вуліцу,
Вынясі сыра – родзіш сына,
Вынясі мачку – родзіш дачку
Як я маю выходзіці
Як я маю выносіці?
Свёкар скажа: пасялуха,
Свякроўка скажа: палятуха,
Дзевер скажа: пабягуха,
Мілы скажа: з другім ходзіш,
Другога любіш.

Гілевіч 1973, с. 347. Зап. В. Башак і В. Бутыла ў 1970 г. у в. Паляны Бары-
саўскага р-на ад Марыі Мухі, 1892 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Л. Лычкоўская ў в. Шапялёвічы Круг-
лянскага р-на Магілёўскай вобл. ад В. П. Паляковай, 1915 г. н., прав. «Масленеч-
ная песня маладой нявесце».

Маладая маладзіца, выйдзі на вуліцу,
Вынясі сыру, дык родзіш сына,
А вынясеш мачку, дык родзіш дачку,
А вынясеш качалку, дык родзіш Наталку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. С. Сільвановіч і А. Малашэўская
ў 1993 г. у в. Шапялёвічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Н. Д. Лабаза-
вай, 1935 г. н., Н. А. Владыка, 1920 г. н. «Абрад “Па сыру”».

Ты, Мар'ечка, вынесь сыра, родзіш сына,
Вынесь мачку – родзіш дачку,
А не вынесеш – з хаты не вылезеш.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 108, сш. 1, арк. 46. Зап. М. П. Гвоздзеў у 1967 г.
у в. Галоўчын Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Волгі Сямёнаўны Хада-
севіч, 1894 г. н.

Маладая маладзіца,
Выйдзі к нам на вуліцу к дзевачкам,
На вуліцу, на вуліцу на шырокую.
Вынесі нам сыра, вынесі нам сыра,
Дык родзіш ты сына.
Вынесеш капейку, вынесеш капейку,
Родзішь паненку.
Бывай здароў на сто кароў,
Жыві болей на сто коней.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Драніца і С. П. Палачанская ў в. Малыя
Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Хрысціны Андрэеўны Лыцінай,
1908 г. н.

На вуліцы дзеўкі гулялі,
Маладу малодачку гукалі.
Вынесі, Манечка, калача,
Родзіш сына паніча.
Вынесі, Манечка, катанку,
Родзіш дачку панначку.
А як не вынося пяхюць:
Вынесі, Манечка, бурака,
Родзіш сына дурака.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 21, № 39. Зап. А. С. Ліс у 1980 г.
у в. Шчаўры Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Кошалевай, 1913 г. н., Надзеі
Гарбачовай, 1906 г. н., Ганны Пліско, 1930 г. н.

УШАНАВАННЕ ПАВІТУХ

Шанавалі бабулю-павітуху, у госці прыгласалі, падаркі куплялі, хоць хустачку ёй купяць.

Новак 2014. Зап. у в. Мнюта Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Станіславаўны Басянок, 1937 г. н., Геронція Рыгоравіча Басянка, 1938 г. н.

Улассе. Баба йдзе к унучцы на попрэдкі. Там яна прадзе, унучка ўгашчае. Нап'юцца бабы, ідуць па улiцы, піяюць. Прасніцы унучкі ззадзі нясуць.

Ісачанкава 2001-1, с. 50. Зап. у в. Слабада (был. Свяда) Лепельскага р-на Віцебскай вобл.

У нас на Масленіцу ў чацвер бабуля сабірала ўнукаў у госці, павітуха сваіх унучак сабірала ў госці. А кажная [жанчына] нясе там гасцінцы, падаркі. Бабка стол накрывая і гуляюць.

Кухаронак 2017, с. 135. Зап. у в. Чорны Бор Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл.

На Масленіцу бабуля ўнучак сабірала, гэта ў чацвер на Уласся, унучак сваіх і сваіх роцьсцьвеннікаў. Звала як у госці, ставіла стол. Падарак няслі бабулі, каждая ўнучка нясла.

Кухаронак 2017, с. 135. Зап. у в. Заходы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл.

«Запрагаюць каня ў сані, на сані ставяць скрыню, пакрываюць хусткай тарноўкай, рабілі такі шацёр на 4-х палках і каталіся па вёсцы. Унукі ідуць на Масьленку ў госьці да бабкі-павівалкі. Каждая ўнучка нясе падарак. Бабка робіць застолье. Тады запрагаюць каня, скрыню ставяць на сані, за сані прывяжуць санкі, за санкі – начоўкі. Бабку пасадзяць ў начоўкі, катаюць. Пелі бабы, прытанцоўвалі:

Бабка мая, любка мая,
Хто б цябе ўзяў, каб не я

(Лідзія Ясцюэня, 1923 г. н., в. Вуглы, Капыльскі р-н).

«На Масьленку баба звала пастаянна сваіх унукаў, дзелала бядесу» (Любоў Галавач, 1930 г. н., в. Лашанцы, Крупскі р-н. Зап. А. М. Боганевай). «На Аўласа, тья разы казалі, баба йдзе, а ўнука яе частуя. У кожнай свая баба была, песню пелі:

Я на Уласа была у сваёй унучкі.
Курачка знесла чатыры яечкі.

Баба занясе падарак, а ўнука бабе дасць падарак» (Алена Рубанавя, 1918 г. н., в. Семежава, Капыльскі р-н).

«На Аўласа несці бабі-павітусе, якая бабіла дзіця, падарак: пірагі, каўбасу» (Аляксандра Шахлевіч, 1927 г. н., в. Падлессе, Слуцкі р-н).
ТМКБ 2010, с. 117–118. Зап. у Мінскай вобл.

На ўтары дзень бабку-павітуху сажалі на сані, запрагалі коні, а ў каго не было коней, самі цягалі бабку па сялу і крычалі: «Если ты, баба, яшчэ не ўгосціш, то мы цябе скінам у снег». Бабка-павітуха зноў частавала сваіх унукаў. Калі вазілі яе па сялу, то выконвалі песню:

Масліная, шчаслівая, працягніся да Вялікадня!
Масліная, шчаслівая, бела вутка,
Нясі сыру, масла да няхутка.

А хто сыру не дае, няхай таму сгніе.

Новак 2010-1, с. 79–80. Зап. у в. Кацуры Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Сцяпанаўны Плікус, 1930 г. н.

[Когда] Мнясніцы, Запусты и бабу ту клычуть и йейо угошчають дви нидилы до поста, у послэднюю и прэдпосліднюю нэдэлю собірають.

ПА ІС РАН. Зап. А. А. Плотнікава ў в. Радзеж Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.

Бабу, што пўпы вяжэ, позвать на Запускі.

Толстая 2005, с. 100. Зап. М. Р. Паўлава ў в. Сінін Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

Бабушка называецца, бабка. То була тая о Масляна недиля, ходили к бабушкам. В однү нэдилю, в однэ воскрэсение, Масляна та недиля. От зайдуть до бабушки, посидять, которы дитэй она пупочки вя-зала. [Дарят подарки].

ПА ІС РАН. Зап. М. Н. Талстая ў в. Радзеж Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.

На Масленіцу дзеці з падарункамі хадзілі да бабы-павітухі.

Агапкина 1995, с. 26. Зап. у в. Касцюковічы Мазьрскага р-на Гомельскай вобл.

[У панядзелак пасля Масленіцы] Молода жэншчына бэрэ чэкушку горілки, булочку яку спэчэ, конфет и нэсэ бабы, шчо пуп завязвала, шчо дытя бабыла.

Ісачанкава 2001-1, с. 50. Зап. у в. Парахонск Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

ДЗЕЯННІ З КАЛОДКАЙ І СІНАНІМІЧНЫМІ ПРАДМЕТАМІ

У панядзелак Сырнага, або Масленага, тыдня бабы збіраюцца «валачыць калодку» – невялікую палку з прывязаным да яе чырвоным поясам. Яе са смехам і жартамі прывязваюць да нагі сустрэчнага халастога хлопца нібы ў пакаранне, што ён не ажаніўся ў мясеад. Хлопец павінен адкупіцца. Такі ж лёс за той учынак чакае і дзяўчат.

Добровольскі 1914, с. 82. Зап. у Смаленскай губ. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

На Масьленку чапалі біркі. Дапусьцім, я дзеўка і ня выйшла замуж – то могуць хвост заячый прыцапіць мне, ці бараній, хоць што там прычэпяць, а гэта дзеўцы пазор, што яе ніхто замуж не ўзяў. І хлопцу чапалі, калі не ажаніўся – «біркі» называліся. Іх чапалі ціха, каб дзеўка ці хлопец ня відзелі. Тады сьмяюцца з гэтай дзеўкі. Большынство гэта дзелалі на базары, у нас быў базар на Масленай нядзелі ў чэцвер.

ТМКБ 2004, с. 70. Зап. у в. Грыбоўшчына Шаркаўшчынскага р-на Віцебскай вобл. ад Ядвігі Плоскай, 1932 г. н.

На Масленіцу калодку прывязвалі нежанатым. У палякаў гэта называецца «Папелец», а ў праваслаўных – «калодачкі». На нітку стараліся ззаду прывязаць калодачку, асобенна таму, хто нежанаты, каб жаніўся скарэй. Калодачку невялічкую прывязвалі, за хлясцік стараліся прывязаць, хоць за пугавіцу. Той, каму прывязвалі, гаварыў: «Як буду жаніцца – у свадзьбу прыглашу». А яму гаварылі: «Будзем ждаць». Усе смяяліся. Прывязвалі і дзяўчыне, каторая не замухам.

Новак 2014. Зап. у в. Мнюта Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Станіславаўны Басянок, 1937 г. н., Геронція Рыгоравіча Басянка, 1938 г. н.

На Масленіцу прыковывалі калоду тым, хто не жаніўся.

БФЭЛА, № 5071. Зап. у в. Манякова Мёрскага р-на Віцебскай вобл.

Калодкі вешалі, яна гаварыла. Што вот ў аснаўном стараліся ў іх, што есьлі нежанаты які вот хлопец, ілі дзеўка якая незамужняя. Но ў аснаўном, мне так кажацца, насколька я помню, што гаварыла, што мужчынам больша как-та вот калодку. Сабіраліся, і гаварыт вот цэле-напраўлена, вот пайдзём сёдня яму вешаць калодку. Значыць, вешалі ілі канфеты, да, ілі баранкі, ілі што-та такая. Упрыгожалі цвяточкамі і шлі і вешалі. А ён ужо тагда адкупаўся ат іх, ну, угашчаў абізацільна, абізацільна што-та іх там частаваў.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 3, арк. 7–8. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Звянчачы Талачынскага р-на ад работніцы клуба І. П. Масалковай. Распавядае пачу-тае ад Ніны Ільінічы Шаранды, 1922 г. н., нар. у в. Парэчка Смалянскага с/с Аршанскага р-на Віцебскай вобл.

Я на Масьленку тока вазіла. Мяне вазілі. У нас на Масьленку, ба-вала, пасадзюць на санкі, і вязуць па улiцы. І крiчаць: «Каму нада на́даўбень!» Раз замуж ня вышла – значыць, на́даўбень. І во, па ўсей вуліцы вязуць, крiчаць «Каму нада на́даўбень!» Ніхто не вазьмёт, да? [Не памятаеце, што пелі тады?] Ня помню што. [А колькі Вам тады было гадоў?] Ну, ешчо не замужам была. Не, ўжо і замужам была! І тута кагда-та дажа везьлі. [А вот вазілі, еслі хто-та казаў «Нада-нада»?] Ну, шуцілі. Шуцілі ўсё роўна.

[Скажыце, а незамужнюю вазілі толькі дзеўку, ці хлопца таксама маглі?] І хлопца. А хлопцу вешалі калодку. Была, у магазiне мы работалі, дык эта ўжо на Масьленiцу, как тока канчаецца Масьленiца, пасьледнія дні, то ўжо не жанiўся парень, прiйшоў халасты, мы абеза-цельна прiпасём калодку, і зайдзэш, павёшаеш. І ён там аткупаецца. Купляець водкі нам выпiць.

АСЭТ / ВА, а/ф 20130814_ViR_01_Husina_01_1. Зап. М. Лук'янава, Б. Л. Шчука, І. А. Васiльева, А. Дуброўская, А. Пашкевіч у 2013 г. у в. Гусiна Горацкага р-на Магiлёўскай вобл. ад Таццяны Васiлеўны Стругавец, 1937 г. н., нар. у Ленiнскiм р-не Тульскай вобл. (Расiя), Ганны Фiліпаўны Качанковай, 1932 г. н., нар. у в. Ордаўка Руднянскага р-на Смаленскай вобл. Расiі, і Лiдзiі Рыгораўны Леўчанка, нар. у Краснiнскiм р-не Смаленскай вобл. Расiі.

Калоду вадзiлі. На Папелец [апошнi дзень мясаеда, мясаед – 7–10 тыдняў пасля Каляд] і ставiлі яе на дварэ хлопца цi дзеўкi, якiя ўхажвалi і на мясаед не ажанiлiся. На мясаед гулялi вяселлi.

БФЭЛА, № 5070. Зап. у в. Пальчык Чэрвеньскага р-на Мiнскай вобл.

У панядзелак на Масленічным тыдні збіраліся жанчыны, привязвалі да калодкі адзін канец папругкі ці пояса, а другі – да халастога хлопца, які сустрэўся ім, як бы ў пакаранне за тое, што ён не ажаніўся за мінулы мясеад. Калі хлопец не хацеў цягаць калодку за сабою ўвесь дзень, ён мусіў адкупіцца. Тое ж адбываецца і з дзяўчаткамі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. А. Шаг у 2001 г. у в. Морач Клецкага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Іванаўны Сасіновіч, 1925 г. н.

Хто ўжо пажаніўся да Масленіцы, то добра. А хто не пажаніўся – браўно вязалі. Адкупляюцца тады ўжо: грошы даюць, водку. Калодкі вязалі дзеўкам, хлопцам.

Новак 2007-1, с. 123. Зап. у в. Чаплін Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Васіля Фёдаравіча Маджары, 1935 г. н.

На Масленіцу быў такі абычай «ступу цягаць». Бліжэй к вечару на вуліцы сабіралася маладзёж, яна пела песні, гуляла, у тым ліку і ступу цягала. Ступу цягалі незамужнія дзяўчаты або хлопцы, якія яшчэ не жаніліся. Шукалі аборку, ступу, усё гэта звязувалі і запрагалі ў ступу адну або аднаго з незамужніх або нежанатых. Калі хочаш, яшчэ насадзіцца на ступу маладзёж і цягні. Тут пелі:

Масленіца-шчасленіца, белы сыр,
Хто не жаніўся, той сукін сын

Новак 2008-2, с. 171. Зап. у в. Карма Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Трафімаўны Шуставай, 1927 г. н.

Вар.: АІМЭФ, Мг. 20-93-19/І, № 20–22. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1993 г. у в. Перарост Добрушкага р-на Гомельскай вобл.

На Масленіцу. Привязвалі ці калодку да нагі ці да хаты дрэва (там, дзе на выданне дзяўчына ці хлопец есць). Ставілі выкуп.

БФЭЛА, № 5092. Зап. у в. Жмураўка Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.

На Масляну нядзелю цягаюць калоды, які е, кладуць одна на одну, строяць, ето кажуць, хату. Ето хлопцу ци дзеўкі на выданні.

Толстая 2005, с. 140. Зап. Л. К. Стома ў в. Вербавічы Нараўлянскага р-на Гомельскай вобл.

У час святкавання Каляд, Масленіцы на ігрышчах нежанатым хлопцам на шыю вешалі калодачку, каб усе бачылі, што яны без пары. Хлопцам нічога не заставалася, як выбраць сабе дзяўчыну і павесіць ёй на шыю сваю калодачку, каб быць у пары.

А ўмовы гульні такія: удзельнікі становяцца ў круг, у сярэдзіне якога на калоду сядзе дзяўчына – «Магера». Яе павінен выбраць хлопец, якому яна спадабаецца. Трэба ісці па кругу і прыгаворваць словы:

Чыкі-чыкі, Магера на прыпецку сядзела,
Туды-сюды крутнула, сабе ножку звiхнула.
Пашла к пану на раду, а пан рады не дае,
Ды ніхто замуж не бярэ:
Ні пан, ні ўдавец, ні харошы маладзец!

Магера пытаецца: «А хто возьме?» Хлопец адказвае: «Я вазьму!» (і вешае ёй на шыю калодачку). Вось так хлопцы і знаходзяць сабе пару. Гульня працягваецца, пакуль усе не пабяруцца ў пары. Лічылася, што пасля гэтага хлопец будзе сустракацца з дзяўчынай і, абавязкова, яны ажэняцца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 55. З матэрыялаў Сенненскага ДК. Зап. культработніца Вольга Сцяпанаўна Дарожкіна, 1947 г. н., нар. у в. Будзішча Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: ТМКБ 2004, с. 687. Зап. ад той жа ў в. Баравікі Сенненскага р-на Віцебскай вобл. «Гулялі ў асноўным на Каляды».

Ездзілі па дзярэўні, піялі песні, прывязвалі калодку к таму, хто не жаніўся. Дзеўкі і хлопцы прывязвалі калодачку. Еслі дзяржалася, тады яны пара, а калі ўпадзець – усё.

Новак 2014. Зап. у в. Празарокі Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Феліксаўны Беззубёнак, 1926 г. н.

Пяклі шмат бліноў. Ездзілі на Масленіцу тожа па дзярэўні, піялі. Прывязвалі калодкі жанчыне і мужчыне, якія любілі адзін аднаго, і пускалі іх па дзярэўні, калі калодка ў аднаго адарвецца, значыць, не быць ім разам. Гармошку браў музыкант, а мы тут піялі.

Новак 2014. Зап. у в. Празарокі Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Феліксаўны Беззубёнак, 1926 г. н., Ядзвігі Вацлаваўны Шаўко, 1926 г.н.

Качалі калоду малыцы і дзеўкі, апрадзялялі, каго з ким пажэнюць у гэты год, смеяліся так. А тады дзе клалі калоду да другога разу.

Агапкина 2002, с. 235. Зап. у в. Суша Лепельскага р-на Віцебскай вобл.

На Масьлену у нас называлі – калодку цягаць. Бывае, возьмуць, якое дзераўцэ такое і вязуць. І прыезджалі ўжэ да дзяўчат. Вот хлопцы нравіцца дзяўчына – бярэ гэта палена прыцягне, калодку. А дзяўчына ж

водку нясе. І эту водку нада ці платком насавым абвязаць, ці поясам – і хлопец забярае сабе платок ці зны пояс. Нада было стол накрываць, а тады ішлі на танцы.

ТМКБ 2010, с. 117. Зап. І. Ю. Смірнова ў в. Раеўшчына Маладзечанскага р-на Мінскай вобл. ад Ніны Дылеўскай, 1928 г. н.

Калі хлопец не жаніўся ў Каляды, то яго нявеста, с каторай ён дружыў, яму цвёт вешала, на самам дзеле цвёт, а называецца – калоду павесіла. А той должан канхвет купіць, аткупіцца. Любая дзеўка магла павесіць, эта такі закон быў.

ТМКБ 2012, с. 160–161. Зап. у в. Чырвоны Кут Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Стэфана Францішова, 1932 г. н.

На Масленкавым тыдні збіраліся жанчыны, бралі пояс ці папругу і прывязвалі адзін канец да абрубка дрэва, а другі – да нагі халастога хлопца, які ім сустракаўся па дарозе, як бы за тое, што яшчэ хлопец не ажаніўся. Гэты хлопец з абрубкам пад жарты ўсіх ішоў да хаты, дзе ёсць дарослая дзяўчына. А дзяўчына ў сваю чаргу павінна была запрасіць гасцей у хату і пачаставаць рознымі прысмакамі.

Новак 2020, с. 312. Зап. у в. Пружынішчы Акцябрскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Іванаўны Дайнека, 1946 г. н.

Існаваў звычай зносіць дзверы ад хлопца да дзяўчыны, з якой ён сябруе, і наадварот [такі звычай існаваў тут і на Каляды].

Ісачанкава 2001-1, с. 46. Зап. у в. Парахонск Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

Вар.: Зап. у в. Равячычы Навагрудскага р-на Гродзенскай вобл.

Баб было багата, на Масьленіцу калодкі чапалі. Адзе паймаюць, садзяць яго на санкі і павязьлі, хлопцаў нежанатых лавілі і па бутылкі зь іх зьдзіралі. Хочаш ня хочаш, а паставіш. Платочак які насавы, якая там калодка.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 7, арк. 27, № 160, 162. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Іўкіна Слабада Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Міхайлаўны Белай, 1938 г. н., Гаўрылы Мітрафанавіча Беллага, 1932 г. н.

На Масьленку калоду вешаюць. Калоду – хто нада жаніцца, а ён не жаніўся. Што-небудзь пачэплюць – і ён тады аткупліваецца.

Ісачанкава 2001-1, с. 45. Зап. у в. Сялец Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл.

На Маслянку. Чапають калодку на шыю нежанатаму хлопцу. Ён дае выкуп. Калодка – хлеб ті баранкі.

БФЭЛА, № 5039. Зап. у в. Цёмны Лес Дрыбінскага р-на Магілёўскай вобл.

Калодку, ета, як на Маслінку, як ня жэніцца хлопец які, тады яму калодку вешалі. Ну! Вешаюць!

Прыбылова 2010, с. 37. Зап. у в. Кароўчына Дрыбінскага р-на Магілёўскай вобл.

На Масленіцу калодку вешалі мальцу, што не жаніўся ў Каляды. З бреўна, з дрэва такую на шыю вешалі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 6, спр. 2. Зап. М. П. Антропаў і Т. В. Валодзіна ў 2006 г. у в. Галавенчыцы Чавускага р-на Магілёўскай вобл. ад жанчын з гурта «Незабудкі».

У Масленіцу гулялі, калодку цягаюць. Вот хлопцам нежанатым вешалі калодку, а ён должен адплаціць. [Дык гэта дзерава кусок] У наша ўрэмя ўжо ня дзерава, мы вешалі, платочак, цвьютчак які, бараначак. І на шпілечку прішпілім. А ён должен расплаціцца. Так і гуляець з той калодкай. [А даўней што вешалі?] Можа, палачкі. [А дзяўчыне?] Тожа вешалі. Алі ж яна не вінавата.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 6, спр. 2. Зап. М. П. Антропаў і Т. В. Валодзіна ў 2006 г. у в. Аляксандраўка Чавускага р-на Магілёўскай вобл. ад Валянціны Трафімаўны Лурыкавай, 1936 г. н., нар. у в. Забалоцце Барысаўскага р-на, Лідзіі Цімафееўны Цвілікавай, 1936 г. н., Марыі Цімафееўны Пехцеравай, 1936 г. н.

Склашчына была. Каждый нёс свае.

Калодкі вешалі хлопцам. На Масьленку. Цэлу нядзелю. Када Масьленка начынаецца, с панядзельніка. Каторы нежанаты, вешалі калодку. Значыць, чаго ты нежанаты? Ён аткупліваецца, тожа прынясець откуп тады. Ну, там што ён там прынясець. Мог канфет даць. А калодкі не так во каторыя, я чула, расказываюць, калодку прычэплівалі. Абы што. У нас не. Ён навязэць там чаго-небудзь... У нас цвьютчак дзелаеш, ілі лентачку, ці бараначак яшчэ туды. Банцік завязэш... Некатарыя не хацелі, дык уцікалі. Аны ўцікаюць, канешна, хлопцы: прывязаш, нада ж аткуплівацца. Маглі канфет купіць, маглі што, хто гарелку.

Аўдыятлас 2016-2, CD 1, № 8. Зап. Т. Бярковіч, Т. Канстанцінава, В. Прыбылова ў 2014 г. у в. Аляксандраўка Чавускага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Цімафееўны Пехцеравай, 1936 г. н., нар. у в. Радучы, Лідзіі Цімафееўны Цвілікавай, 1936 г. н., нар. у в. Радучы, Валянціны Трафімаўны Лурыкавай, 1936 г. н., нар. у в. Забалоцце Барысаўскага р-на.

На Масленіцу шуткі былі такія, хлопец, каторы ня жэніцца, дак яму тады чапаюць на Масленай нядзелі на пост калодку і ходзіць ён так, нада табе жаніцца. Ён аткупліваўся.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 11, арк. 21. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Уюн Бы-хаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Новікавай, 1920 г. н.

Маслена приходит, а хто халастой, ня жэніца, тым привязываюць калодку.

Толстая 2005, с. 140. Зап. Е. С. Лебедзева ў в. Дубраўка Добрушкага р-на Гомельскай вобл.

Калі прыходзіла Масленіца, якія хлопцы, якім ужо па гадах нада жаніцца, а яны не жаніліся, і шчэ булі халасцякамі, цягалі калодку. Глядзяць, ага, ну от той, той і той будуць калодку цягаць, калі не ажаніліся ўпору. Ну, сабіраюцца ўсе: і большыя, і меншыя і рагочам, крычым: «Хадземце, он калодка ля таго двара ляжыць! Дак цягаць будзеце!» Вяроўку возьмем, привяжам да нагі і цягнем. І цягне той хлопец. А мы абрагатуемся. А цягнуць яму нада было аж цераз усю вуліцу. А людзей сабярэцца многа, шчо ў-ёй! Кагал цэлы народу. І гармонь іграе, і барабан, а ён ўжэ цягне па вуліцы. Вот так і гулялі.

Новак 2008-2, с. 172, 219. Зап. студ. А. Давыдаў у 2006 г. у в. Баршчоўка Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Валянціны Гаўрылаўны Грудавенка, 1930 г. н.

На Масьленую, як хлопец не жаніўся, яму привязывалі ступу к нагам, і штоб ён адкупліваўся. Раз ня жэнішся, дык яму такое нараканія давалі. Ступа ў кажнага ў хаце была. Ілі ступа, ілі такая калодка таўставаценькая, адпіліная. Ідуць жа, зняюць, дзе такі хлопец. Большай часьцю бабы. Раз такі празьнік – заведзяно.

ТМКБ 2012, с. 161. Зап. у п. Кругавец-Калініна Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Лідзіі Сцяцовай, 1936 г. н.

Загвіны, Загавіны [апошні дзень мясаеда перад Вялікім постам]: Эта паследній дзень, калі можна было есць мяса, жырную яду. На загвіны нежанатым хлопцам вешалі на ногі калодкі і гаварілі, што нада жаніцца.

Станкевіч 2015, с. 200. Зап. у г. Ветка Гомельскай вобл.

На Масленіцу нежанатаму ступу привязвалі да нагі і ён адкупліваўся салам або хлебам. Маладых коней аб'язджалі. Пелі пад хатай той дзяўчыны, якая ў Коляды выйшла замуж:

Латаць, латаць не ўмее,
Нявестка красён латаць.

Фальклорная 2009, с. 27. Зап. студ. Н. Крупская ў г. Ветка Гомельскай вобл. ад Праскоўі Еўдакімаўны Дзюньдзікавай, 1920 г. н.

Катодку не вешалі. Вешалі альбі банты. Ну і гаварылі:

А Масьлена-Масьлена, белы сыр,
А хто не аженіцца – сукін сын.
А Масьлена-Масьлена, белая нага,
Хто не аженіцца – іці яго маць!

Прямское. Зап. у в. Прамскае Маслянінскага р-на Навасібірскай вобл. Расіі ад нашчадкаў беларускіх перасяленцаў з Чарнігаўскай губерні, фальклорнага гурта «Прамчаначка».

Калодку цягалі. Гэта у нас есць вялікі пост. Тады чаплялі калодачку маленькую ці мяшчок попелу за адзежыну. Як убачаць такое, дык кажуць: «Во нежанаты!»

БФЭЛА, № 5064. Зап. у в. Варонча Карэліцкага р-на Гродзенскай вобл.

На Масленку качалі калоду с хаты ў хату: калі хто не жэніўся – хай жэніцца і угашчае.

БФЭЛА, № 5051. Зап. у в. Вялікае Сяло Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

І я дажа вешала эту калодку. У нас Нікалай Сьціпанавіч доўга ўсё не жаніўся. Так. Платок насавай, лентачку на танцах павесім. Ён тады нам канфет купіць. Дзеўкі калодку павесілі. Не жаніўся ў Мясавед. Пост зайшоў. Ужо жаніцца неяк. Тады і павесім. У Масьленіцу.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 8, арк. 29, № 185. Зап. М. П. Антропаў, А. М. Боганева і Т. В. Валодзіна ў в. Канічы Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Раісы Цімафееўны Маісеенка, 1936 г. н.

[А калодку вешалі хлопцам нежанатым?] Вешалі, вешалі нежанатым, да. Ну вот тут адзін ў нас работаў, Коля Цвяткоў, дык ён быў доўга нежанаты тожа. Дык мы ўсё смяялісь: «Паўлыч, калодку шчас павесім, штоб ты жаніўся!» А ён: «Ай, дзеўкі, не шуціце вы, а не, не!» І такі быў шутлівы. [А што значыла «калодку павесіць»?] Жаніўся штоб ззадзі яму што-небудзь пацэпім за хлясьцік, і самі сьмяёмся, шуцім самі. Песьні якія-та пелі. [«Масьленка, белы сыр!» пелі?] Да, да, да.

АСЭТ, а/ф 20190731_Аракшева_01_Горы_01. Зап. К. Аракшэва, Г. Шаруба і В. Зорычавы ў 2019 г. у в. Горы Краснапольскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Мікалаеўны Раманавой, 1938 г. н.

[А ці было, што чаплялі калодку?] А як жа. Каторы хлопец доўга не жэніцца. Яму дзелаюць такі букет. Эта называлася калодка. З бумагі і чапляюць на грудзі. Як і жаніху. А ён тады адкупляецца. З разнацветнай бумагі. І ўгашчаець тых дзевак. Як канчаецца Масьленка. Пасьледнія дні Масьленкі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 7, арк. 32, № 189. Зап. Т. В. Валодзіна і М. П. Антропаў у в. Забялышын Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Таццяны Нікіцьеўны Андрушкінай, 1920 г. н.

На Масленіцу хлопцам, каторыя ня жэнюцца і ўжэ ў гадах, дзеўкі калодку чапляюць на шыю. Збяруцца пяць-шэсць, здолеюць хлопча і прывяжуць калодку. А ён тады ўжо адкупляцца.

ТМКБ 2001, с. 43. Зап. у в. Конанаўка Чавускага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Салодкай.

На Масленіцу вязалі калодку хлопцу, каторы доўга ў нас не жаніўся. Сабіраліся ўвечары мужыкі на Масленіцу. Праходжаюць Каляды, яны ўсё гавораць, што жанісь, жанісь, там, Іван, а ён усё не жэніцца і не жэніцца. Яны яго паймаюць увечары, дзелаюць калодку, прывязваюць на вяроўку, прывязваюць на яго і вядуць па ўсяму пасёлку. І ён цяне ету калодку, штоб ужо жаніўся ён, хахоча і цягае. У нас Масленіцу пелі:

Масленая, шчасленая, расцяніся да Вялікадня!⁶⁰
А хто сыру не дае, не дае,
Няхай яму пацвіце, пацвіце.
А хто сала не дае, не дае,
Няхай яму пагніе, пагніе.

Новак 2007-2, с. 111. Зап. В. С. Новак, С. А. Вяргеенка ў 2006 г. у в. Рудня Марымонава Гомельскага р-на ад Соф'і Трыфанаўны Драбышэўскай, 1939 г. н., перасял. з в. Халочка Чачэрскага р-на.

Вярэвкой завяжучь да на шею – кругляк такой. Вот так два мушшыны держать яго – один же не справица, а третий вешаить яму калодку, во и хахочуть, а ён потаскаить да и скинеть.

Агапкина 2002, с. 218. Зап. у 1988 г. у Кардымаўскім р-не Смаленскай вобл.

Быў звычай хлопцам ці мужчынам у гадах, якія яшчэ не жаніліся, вешаць на шыю калодку, і хлопец павінен быў хадзіць цэлы дзень

⁶⁰ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

з калодкай. Калодкай магло быць палена, ці на шыю вешалі ключ на вяроўцы.

Памяць 2000, с. 567. Зап. у в. Бабічы Чачэрскага р-на Гомельскай вобл. ад Тацяны Дзмітрыеўны Лахцеравай, 1932 г. н.

Вакруг села каталісь, ек магли [на Масленіцу]. Ето толькі старым хлопцам (Каляды прашлі – не жэніўся) шутили: «Трэба тебе начэпіць калотку».

Масленицу пракаталі,
Святыя вечэрочки прагулялі.
Мясает прышоў, не жэніўся,
У дарожэнькі забарыўся [задержался].
Бех сабака, рудый хвост, –
Трасьци, хлопчыкы, бо ўжэ зайшоў пост.
Бех сабака рудаваый –
Трасьци, хлопчыкы, нежэнатый.
Завьяжут вероўку, его [холостяка] поваляць деўкі...

Страхов 2013, с. 140. Зап. М. І. Сярэбранная ў 1982 і 1983 гг. у в. Заспа Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Варвары Нікіфараўны Цітавец, 1928 г. н., Праскоўі Максімаўны Стрыжак, 1894 г. н.

У нас калодкі вешалі бабылям на Масленіцу.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 5, арк. 4. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у 2015 г. у в. Ляды Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Кацярыны Сяргееўны Калінінай, 1924 г. н.

Вешалі на шею старому халастяку.

Праходзіць мясаед, і калі [малец] не [ажаніўся], яму вешаюць калодку.

БФЭЛА, № 5177–5179. Зап. у в. Слабада Лепельскага р-на Віцебскай вобл.

Дзе жыў стары халасцяк, дзевачкі часта падпіралі ему дзверы калодай... кеб не мог вылезці з хаты, таму што бояліса папасціся ў замужжа за старога ды нялюбага.

Бароўскі 2004, с. 264. Зап. у в. Града Жыткваіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Яўгеніі Васільеўны Нікіценка, 1935 г. н.

Дзеўкі падпіралі калодкамі ў хлопца, які не быў жэнатый і возраст у яго быў не малады. Дзеўкі хочелі, коб он не вышоў з хаты і не прышоў к ім сватацца.

Новак 2019, с. 293. Зап. у в. Шкураты Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Надзеі Раманаўны Саракаумавай, 1948 г. н.

На Масленку весела было. Казалі: «Масленку з чацвярга гуляіць і качарга». Хлопцы цягалі калодку – такое бервяно вялікае. Украсяць бутылку цвятамі з бумагі, кругом абараначкаў нацапляюць і ленту, а адзін хлопці абаранкі цераз плячо надзеніць, і ў хату ідуць да дзеўкі. А бервяно нясуць чалавек сем. Бервяно ў парозе кінучь, бутылку на стол, і бацька той дзеўкі, к каму прышлі, знаіць, што дзелаць: закуску на стол, шчэй гарэлкі, а тады гуляюць, песні пяюць. А як пачастунка не даш, бервяно кінучь у хаце – выцягвай, як хочаш сам.

ТМКБ 2001, с. 43. Зап. у в. Нікіцінічы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Кацярыны Шчарбакавай.

На Масленіцу хадзілі хлопцы па дварах і, убачыўшы дзеўку, крычалі: «Надо колодку прычапіць!» Дзеўка павінна была даць ім сыру, каб яны не пакінулі ў яе двары калодку.

БФЭЛА, № 5191. Зап. у в. Бычкова Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл.

На Масляную перад Запустамі хлопцы якую-нібудзь палачку чапляюць за вартнік дзяўчыне, калі яна не вышла замуж. Гэта быў пазор. А калі сваталі яе і яна не вышла – чаплялі калодку.

БФЭЛА, № 5082. Зап. у в. Сасноўцы Шаркаўшчынскага р-на Віцебскай вобл.

От, где девок много, то полино занесем і вкинем теж в хату, о то жэниха вжэ вкидаем.

Укидали ў хату колодзе. Як укине ў хату колодку, полинне, то до тэбэ жаних не прыйде. То укидали ў хату, у кого дэўкі.

Агапкина 2002, с. 234, 240. Зап. у в. Жабчыцы Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

Цягалі калодкі, каб выйці замуж. Усе разам дзяўчаты цягнуць да мяжы, каб выйці замуж.

Новак 2014. Зап. у в. Шчарбы Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Мікалаеўны Савёнак, 1938 г. н.

У первы дня посту тягалі калодку, прывязвалі да дзяўчыны, каб ішла замуж.

БФЭЛА, № 5058. Зап. у в. Іжа Вілейскага р-на Мінскай вобл.

Прыцягнуў хлопец калодку старэйшай сястры (1928 г. н.). Яна ў адказ давала паясы. Мне ўжо не цягалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 52. Зап. А. І. Ляшкевіч і Д. Краўчонок у эксп. Этнаграфічнага клуба «Кола» ў 2019 г. у в. Крыніца Маладзечанскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Сцяпанаўны Завадскай, 1938 г. н.

Вадзілі калодку, калі заходзіць Вялікі пост. Хлопцы дзяўчаткам цягнуць калодку з гасцінцам, а дзяўчаты частуюць іх гарэлкай.
БФЭЛА, № 5050. Зап. у в. Скірмантава Дзяржынскага р-на Мінскай вобл.

У нас на Масленіцу як дзеўка доўга не выходзіла замуж, ёй моладзь кідала палена ў хату, каб яна выйшла замуж. Як мне было гадоў 14–15, мы з сястрой і сяброўкай кінулі палена ў хату адной старой дзеўцы. А яна ў гэты час сядзела за швейнай машынкай, сагнуўшыся, і палена ёй моцна стукнула. Мы спужаліся і пабеглі да нас у хату, схаваліся, хутка і дзеўка гэта ідзе, сварыцца. А мая маці кажа: «Чаго ты, дурніца, сварышся, гэта ж яны хочуць, каб ты замуж пайшла хутчэй». Тая дзеўка засмяялася і пайшла ад нас.

Кухаронак 2001, с. 149–150. Зап. у в. Загор’е Светлагорскага р-на Гомельскай вобл. ад Г. М. Кусценка, 1938 г. н.

Да паста цапляюць на дзеўку [якая засядзелася ў дзеўках].
БФЭЛА, № 5195. Зап. у в. Галубчыкі Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл.

На Масляную нядзелю. Прычэпюць калодку, старым жанчынам, а яна далжна была даць сушоны сыр.
БФЭЛА, № 5194. Зап. у в. Галубчыкі Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл.

На Масленіцу, ці перад Масленіцай, зімой цягалі калодкі. Напрымер, у мяне там дачка незаможная, а ў яе сын нежанаты, дак я бяру чурбачок такі, за вяровачку, за нагу, і іду да яе. Цапляю ёй за нагу, а яна стаўляе ўжэ магарыч, па сто грам, сабіралісь, карочэ. А тады цягнуць ужо ўдвох да другой, там шчэ ў якой дачка, ці хто, ну, абы ўжо пагуляць. Ну і па сялу ходзяць тако во і цягаюць калодкі етыя. Знаю, што цыбуляй абвешаюцца, я тады шчэ малая была, так цыбулі нізку павесяць, як маністы, і ідуць ужэ. Перадзяваліся там.

Новак 2007-2, с. 109. Зап. В. С. Новак, С. А. Вяргеенка ў 2006 г. у в. Глыбоцкае Гомельскага р-на ад Тацяны Кандратаўны Крукавай, 1943 г. н.

Яккая-нібудзь жанчына дачку замуж не аддала ці сына не ажаніла, то сабіраюцца бабы і той жанчыне прывязваюць к наге калодку або дравіну і ходзяць па хатах. Гэта жанчына далжна адкупіцца – даць бутылку ці дзеньгі.

Новак 2007-2, с. 109. Зап. у 2006 г. студ. І. Ерафеева, М. Назаранка ў в. Макаўе Гомельскага р-на ад Настассі Пятроўны Мікалайчанка, 1933 г. н.

Адбывалася за нядзелю да вялікага паста, іменна ў панядзелак. Сабіраюцца жаншчыны, завязваюць к калодцы вяроўку і ідуць па сялу. Ловяць у каго нежанатыя сыны ці не замужам дочкі і павязваюць калодку. І тая ўжо жаншчына ці мужык адплачваецца дзяньгамі. Тады з песнямі ідуць па вуліцы з калодкай і вядуць таго, што прывязалі калодкі. Вечарам пачынаюць гуляць. Могуць спаймаць абы каго: і прадсядацеля, абы каго.

Новак 2007-2, с. 110–111. Зап. студ. А. Шульгіна ў 2006 г. у в. Пракопаўка Гомельскага р-на ад Любові Акімаўны Мядзведзевай, 1933 г. н.

Калодкі цягаюць у панядзелак за нядзелю да Вялікага паста. Бярэцца браўно. Жаншчыны прыбіраюцца і перавязваюць калодку таму, у каго нежанатыя дзеці, тыя цягнуць калодку, а потым даюць выкуп. А потым етыя калодкі прывязваюць любому. Гэта лічыцца прыглашэннем на празнік. У гэты дзень пелі розныя песні.

Новак 2007-2, с. 111. Зап. студ. С. Бажкова ў 2006 г. у в. Пракопаўка Гомельскага р-на ад Валянціны Фёдараўны Рабцавай, 1952 г. н.

Калі дзеўка лі хлопец ў мясеад не жанілісь, прывязуць к ім калотку. Цянуць округ хаты. У прастынку паложачь матку лі бацьку і калышуць.

Ісачанкава 2001-1, с. 45–46. Зап. у в. Грабаўка Гомельскага р-на

Калотка – брэвно [прыкладна 1 метр], к нему привезли вероўку. Сабраўліся гуртам и гаворим: «На табе, калотку», – таки хать маткі, хать батькю, [если не женили сына на мясеад с 7-го января до первого дня Масленицы]. – «Тягай ея по ўсей дяреўні, а не хотишь – давай графин».

ІА ІС РАН. Зап. В. В. Казберук у в. Грабаўка Гомельскага р-на

На Масляну, як не жаниўся хлопец, дак хадили да яго привезувать калодку, просто дубовае палено веровкай. Як хлопец ўтекае, дак матцы яго прывьезуть, поки не аткупицца магарычом. Тоже и деўце – ў якой б́ыли св́аты, а яна не пашла замуж – «тягай иди калодку».

ІА ІС РАН. Зап. Л. Н. Вінаградава ў в. Грабаўка Гомельскага р-на

[А нейкую калодку качалі?] Ай, Масьленіца. Пасьледняя нядзеля перад поста́м, чацьверг, такі празнік – Власкі. Власкі называліся. А цяпер жа ж яны перайменоўваюць, і німа такіх празнікаў. [І што на

тыя Власкі рабілі?] Во як і мая дачка ажаніла сына, яна ажаніла во ў гэтым гаду, а ўжо перад постама к ей прыдуць госьці, ужо ўгашчаець. І тады гэту калодку качалі. [А якую калодку?] Спецыяльна адразалі мужыкі такую калодку, ну і тады закачавалі пад вароты, пад вароты падкоцюць. Есьлі адкрые хазяйка, угасьціць, забірае эту калодку, а есьлі не ўгасьціць, ня выйдзе – падапруць. [Дык гэта качалі тым, хто сына ажаніў, ці ўсім?] Не, не, ня ўсім. [Толькі тым, хто ажаніў ці дочку аддаў?] Да, да. Не, ня ўсім. Толькі гэтым.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 57. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2019 г. у в. Смагілаўка Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Венядзіктаўны Жуган, 1936 г. н.

Вешалі калодку на Маслянку маладым, а яны потым адкупаліся. БФЭЛА, № 5224. Зап. у в. Баравая Чэрыкаўскага р-на Магілёўскай вобл.

[А калодку не чаплялі на Масленіцу?] Цягалі, ага. Талпа баб сабя-рещца, зацэпюць і цянуць. [А што яны чаплялі?] Палку кусок, палена, зацэпюць і цянуць па дзяреўні... к маладым. [Каторыя ужо ажаніліся?] Ну...

Прыбылова 2010, с. 39. Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. у в. Гапонавічы Крупскага р-на Мінскай вобл.

На Масьленку калодку цягалі. Ідуць туды, дзе нідаўна вышла замуж, к маладухе к той. Адныя жэншчыны цягнулі калодку: такая вот палка, яны за яе вяроўку прывяжуць і цягнуць за сабой. І вот у двор яны прыцягнулі гэту калодку, значыць, хазяін іх доўжан прыгласіць у хату. А есьлі не прыгласіць, не дасьць выкупу, значыць, хазяіну нявестка не панравілася. Яны прыходзяць у двор з гэтай калодкай і пяюць Масьленку. Вот хазяін выходзіць і запрашае іх у хату. Як брат мой жаніўся, дак яны да нас прышлі на Масьленку. Папа мой выйшаў, да запрасіў іх у хату, да графін на стол, закуску. Яны як выпілі, як пайшлі ў пляскі, мол, дужа нявестка харошая, бо багаты выкуп далі. Па выкупу апрэднялялі нявестку: ці хароша, ці не.

ТМКБ 2010, с. 117. Зап. у в. Маслёнкі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Шаньковай, 1935 г. н.

Гэта было на Масленку. Нейка мода была: у чацверг, каб цялята радзіліся, калодку прывяжуць к наге – і танцуй. І пелі «Таўкачыкі» і гарэлку пілі. Гэта на Масленку.

БФЭЛА, № 5061. Зап. у в. Каралевічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

Калодку на Масленку качалі, вот якую калодку: сеялі гарох і той калодкай закатывалі, каб птушкі не дзяўблі. Вот тую калодку зачэ-пюць і на кожны двор цягнулі – там калбасу давалі. І сівалку з сабой насілі, у яе тады бліны складалі. А дзе кончуць у паследній хаці, там калода і ляжыць, можа, налета возьмуць. А самі п’юць, ядуць, весела, харашо.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 32. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1997 г. у в. Зямцы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Я. Ладзік, 1926 г. н.

Мужчыны і хлопцы каталі па вуліцы калоду, каб летам у нас рос добры лён.

Кастрыца 2011, с. 33. Зап. студ. А. Фралова ў в. Краснае Гомельскага р-на ад Антаніны Фёдараўны Шкляравай, 1930 г. н.

Масленіца – катаюцца, калышуцца. У панядзелак Масленка.

Дзе найдуць калодку – рашчытвайся, ці хоць ахапку дроў. Надзе-нуцца жанчыны ў дліннае, пазавязваюцца, ці маску якую надзенуць. Калодку ў хату ўвалакуць. Паложуць калодку ў хаці і каля яе скачуць. А ня здужаюць, дык хоць ахапак дроў, а тады каля іх скачуць, прыду-раюцца. А тады хазяіна бяруць і дальшы йдуць. А тады сабяруцца ў кучу, п’юць, гуляюць. Калышуцца абізацельна.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 97, спр. 306. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1997 і 1998 гг. у в. Новыя Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад М. А. Бародзіч, 1930 г. н.

[У в. Слабодка], за Шкловам... Маслінку гуляюць нядзелю [Мас-ленічны тыдзень]. І вот цягнуць калодку, там з хаты ў хату. Счас хату адкрываюць і калодку... І дзвярэй ні закрываюць. Еслі ж хазяін у хату пазавець – яны шчас кідаюць калодку тут на вуліцы, самі ідуць у хату. Там выпіваюць, сабіраюцца і тэй хазяін ідзець. Ідуць і дальшэ. І зьбярецца ўся дзярэўня. І тады збіраюцца ўсі ў паследнюю хату. Там тады ўжо калодку гэтую мочуць і гуляюць. Яны так ходзюць цэлую нядзелю. Як пачануць і з пачатка Маслінкі, так і да канца нядзелі етыя.

Прыбылова 2010, с. 39. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 1999 г. у в. Кароўчына Дрыбінскага р-на Магілёўскай вобл. ад Зінаіды Антонаўны Таба-керавай, 1938 г. н.

У Дубровенскім раёне галоўная мэта абходаў двароў з «калод-камі» – сабраць за іх падарункі і запрасіць на ігрышча «Ладкі», якое тут ладзілася, як і на каляды. Гурт жанчын ішоў па вуліцы з масленіч-нымі песнямі, і, калі сустракалі сталага хлопца ці мужчыну, вешалі яму «калодку». Мужчына павінен быў адкупіцца грашыма, канфетамі,

бутэлькай гарэлкі ці чым-небудзь іншым. «Калодкай» тут мог быць платок, палка, бұрак.

У в. Станіславава Дубровенскага раёна «на Масленку хадзілі па дзярэўні, калодкі цаплялі. Я сама хадзіла цапляла. Во, найдем палку харошу, на ету палку канфет начапаем, баранкаў начапаем, пятаха жывога на ету палку. Палка ж бальная, а мы ж крылля звязваем яму, каб ня ўцёк. Тады, дзе ета вярёўка, усажваем на ету палку яго, а ён і сядзіць, і так: «хо-хо-хо, хо-хо-хо...». Мы чэраз плечы палку і пашлі хадзіць з етым пятахом. К каму як зайдзем, так і пяець – «ку-ка-рэ-ку», пятах еты. У каждую хату заходзім і прыглашаем у калодкі. Кажам: «Прыхадзіце, будзем гуляць там і там» – гаворым у каго. Калодку ету вешалі мужчынам, хто пападзецца. А ён жа тады адкупляецца. І ў кантору зайдзем, павесім каму – тады грошы дадуць. Як заходзілі ў хату, вешалі хазяіну... Сабіраюцца, гарманістаў наймём – поўна хата. Хто і сваю закуску нясець, а што насабіраем. Там гуляем, танцуем, пяём...»

ТМКБ 2004, с. 69–70. Зап. у в. Станіславава Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Таццяны Макаравай, 1923 г. н.

Абыходзілі двары з запрашэннем на складчыну (гулянне). Калі збіраліся на гулянне, выбіралі «завядоўцу» – мужчыну ці жанчыну з вясёлым характарам. Прыходзілі ў хату да гаспадароў, віталіся, віншавалі з Масленіцай. Гаспадыні завязвалі на нагу ленту, а самі ішлі танцаваць. Калі гаспадыня за «завядоўцам» пойдзе танцаваць – значыць яна дала згоду ісці ў складчыну на гулянку. Калі не пайшла танцаваць – «завядоўца» адвязвае ленту, і гурт рухаецца ў другую хату. Калодкі таксама вешалі мужчынам у час гулянкi.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27. Зап. А. М. Боганева ў в. Арловічы Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

У нашай меснасьці было здаўна, но цяпер ужэ не. Цяпер всё прызабылі. Цяпер всё па-новаму. Эта называлася «Масьленіца»... Ана празнавалася вясной... Калоду ў нас цягалі. «Калода» называецца. Вот сабэруцца, а тады, ну, палена такое паставюць і качаюць. А потым эта палена, сiчас сабіраюцца обшчые, бабы там і мужчыны, і нёсуць водкі там, пякуюць, усё. І тады празнуюць. Гэта называецца «Калода». [А песні пелі на Масленіцу?] Эці там, ну, знаеце, эта старінныя ўжо. Чорт іх успомніць.

АІМЭФ, Мг. 20-87-2/1, № 66. Зап. Н. І. Гуд у 1987 г. у в. Ваўча Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Н. С. Добыш, 1918 г. н.

І на Масленку гулялі. Калоду цягалі. Завядоўцы ўсё бабы. Калоду прывяжуць і цягнуць каму на двор. Піялі к гетой калодкі. Каб і ты ўжо ішла к іх кампаніі. І к канцу дзяреўні сабэруцца нескалькі баб. У каго-небудзь сабіраюцца, зносяць сваі прігатаўленні і п'юць і паюць Масленку.

Ісачанкава 2001-1, с. 46. Зап. у в. Дуброўкі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Масленіцу гулялі. Бабы сабіраюцца, удзвюх паедуць на саначках у кажны двор, завуць «пайдзем калодку цягаць». І нацягаюцца, тады ўжо ў адну хату сабіраюцца і гуляюць, калодкі цягаюць. А этыя ўдзвюх ужо харашы! Лентачкі вешалі мужчынам, усім, каго ўстрэцяць, а яны далжны плаціць. На тое, што насабіралі, гуляюць. Эта на первы дзень Масленіцы. Паследні дзень як-та называўся, гаворыць усё, ужэ будзец пост, вялікі пост, сёння вып'ем, закусім, тады да Паскі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 5, арк. 20. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у 2015 г. у в. Арловічы Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Раісы Васілеўны Нікіценка, 1935 г. н., нар. у в. Каробкі Дубровенскага р-на, у в. Арловічы з 1966 г.

Калодка – жаночая пірушка, што ладзіцца на Масленіцу ў складчыну; падчас збору апошняй цягаецца «калодка» – абрубак, якім потым завальваюцца дзверы той, што адмовіла. «Скора будзем калодку цягаць».

Каспяровіч 1927, с. 151. Зап. у в. Новае Сяло Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл.

Бабы збіраюцца, ходзяць адна к адной, на вяроўцы цягнуць калодку. Яны збіраюцца ў адну хату, прыносяць выпіўку, закуску, гуляюць. І цяпер гуляюць і ходзяць з калодкай на Масленіцу.

Ай, чуць, маця, чуць, дзе малойчакі п'юць.
А вясёлая тая й вуліца, адкуль яны йдуць*.
А знай, маця, знай, за каго дачку аддай.
Не аддавай жа ты за п'янічанку, посьле будзіць жаль*.
Дачушка й мая, родная й мая,
Вубірай сабе, выглядай сабе, ты йшчо й малада*.
Мамачка мая, родная мая,
Вубірала ж я, выглядала ж я, за п'яніцу зайшла*.
Й а куды ж ён ідзець, а карчмы не мінець
А як прыйдзець жа ён дамовунькі, мяне, моладу, б'ець*.

* * *

Баліць, баліць галовонька, й а вой, не магу.
Сказала б я шчыру праўду, не маю й каму*.
А мой мілы, чарнабрывы, ня дружна жывець,
Кала маіх вароцікоў к чужэй жане йдзець*.
Абсаджу, абгараджу я вішанкамі двор,
Ці ня ўдойдзець, ці ня ўзьедзець мой мілы на двор*.
А во ўз'ехаў, а во ўзышоў мой мілы на двор,
Калясачка малівана, вараненькі конь*.
Садзіся, мая нялюбая, паедзем з табой.
Я й саджусь, я й баюся, ты здраднічэк мой*,
Зывязеш міне, маладзеньку, ў чужу старану.
Хоць звязу я, ні звязу я, ні чужу, сваю*.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 191, сш. 2, ар 5–8. Мг. 20-81-70, № 11, 12. Зап. А. І. Гурскі і А. М. Акунькова ў 1981 г. у в. Драбушова Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Андрэеўны Камоскай, 1915 г. н.

На Масленіцу бабы дзве зберуцца, возьмуць калоду бальшую, на чатыры палкі яе навязуць, шчэпюць і цягнуць па вуліцы, ад хаты к хаці. Укажнай хаці новая баба к ім прылучаіцца, і так ідуць цераз усю дзярэўню, пакуль усе не зберуцца. А тады і мужыкі прыходзюць. Вот і гуляюць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 33. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1993 г. у в. Гаравыя Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Настасі Мікалаеўны Паповіч, 1905 г. н.

На Масленіцу ўстава такая была – мужчыны калодку качалі: вот калодку ці хоць палку якую возьме і прыйдзе да саседа. Прыйдзе адзін да саседа, а гэны ўжэ з ім пойдзе да другога, каб большая кампанія была – сабяруцца там сколька мужчын і вып'юць.

ТМКБ 2010, с. 117. Зап. у в. Фалькі Вілейскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Гулецкай, 1920 г. н., прав.

Маслены тыдзень быў цэлую нядзелю. Бралі калодку ці якую-небудзь палачку і насілі яе сасед да саседа. Казалі: «Мы з табой добра жывём. Пайдзём да гэнага...» Прыхадзілі да другога саседа і гулялі ў яго. І так кожны дзень. [Кожны дзень частаваліся ў новай хаце].

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. В. Рудніцкая ў 2000 г. у г. Маладзечна ад М. М. Рудніцкай, 1922 г. н., прав., нар. у в. Лашаны Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл.

На Масьленіцэ ганяюць кало... э, возюць калоду, цягаюць, цягаюць. Кладуць на санкі цяльпук такі – калоду. І цягнуць на Масьленіцэ.

Маладыя рабяты. [Хлопцы?] Канешне. [Эта нежанатыя хлопцы?] Ну, канешне. [А для чаго гэта яны яе цягалі?] Ну, эта вот так сабе цягнуць праз сяло, абычая такая. І сьпяваюць. Цягаюць калоду. Вот прыцягнуць да праз сяло цягнуць. А патам яны... Ну, а сьпеваць я не знаю. Так, цягнуць калоду гэту і йім даюць вот хоць што. А калоду эта цягаюць на Масьленіцу. Ну, і на Каляды эта ўжо сала кусок, калбасу. І на Масьленіцу так жа сама. Плоцюць. А яны тады зьбіраюцца, маладзёж, выпіваюць там. Ну, як выпіваюць, калі за грошы – дык і купяць хоць што і сьпеваюць.

АІМЭФ, Мг. 20-86-8/а, № 6. Зап. Т. К. Цяпкова ў 1987 г. у в. Гарэлае Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Хрысціны Усцінаўны Астроўка, 1912 г. н.

На Масленіцу жэншчыны прывязывалі мужыкам калодку, плясалі каля іх і тады мужчыны далжны былі адкуплівацца дзеньгамі, за якія пасля гулялі вечар.

БФЭЛА, № 5182. Зап. у в. Бараўцы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Калодку тягалі на Масляніцу. Калодку прыцягнут на двор 3–5 чалавек. Нада іх угашчаты. Не угаціш – кінут яе на дварэ.

БФЭЛА, № 5169. Зап. у в. Пачаевічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Любое палена цянулі ў хату з песняй, бралі у гэтым доме прысмакі і сыходзілі. Гэта рабілі ў апошні дзень мясаеда (перад Вялікім постаем).

БФЭЛА, № 5160. Зап. у в. Вішкавічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Гэта на Масленіцу калодку качаюць. У паследній день. Возьмуць калодку з дроў і прыкотюць табе. А ты давай йім за яе выпіць.

БФЭЛА, № 5083. Зап. у в. Іконка Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Масленіца. Цягалі калодку. Збярэцца кумпанія і ка мне прыцягваюць у хату. І тады счытаюць: сколькі сукоў – столькі бутылак. Ну і вот атплачываешся за эту калодку. [Каму насілі] Любому у дом. Мы сягоння к аднаму дагаварваемся, заўтры збяромся – ідзём к другому. І цэлую нядзелю гэта Масленіца. Гуляем.

Прыбылова 2010, с. 39. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у 1997 г. у в. Чарэя Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

А як калоду... Вот гуляюць, а тады... Ну у кождой хаце Масленіца атмечаюць. А тады прыносяць палку бальшую. Вот мне адзін год прыняслі такую... палена, прыцягнулі, дажэ ў хаце ня мэсцілася. А як малоё, так точуць каб у печ укласці. Гэта калоду. Прыцягнулі калоду.

А ты далжон ужо, хазяїн, угашчаць. А зберыцца іх саседзей многа: «Ай, пацягнем калоду таму і таму!» [А каму цягалі?] К аднаму сягоння прыцянуць, ад гэтага к другому цянуць. І гэтак цэлы дзень. [А не было, каб маладухе цягалі ці хлопцу?] Не, любому, вот каму надумаецца. Я помню ка мне як прыцягнулі... і такую палку прыцягнулі, дак у хаці не памесц[іцца]. Ну і прыцягнулі гэту палку. А у мяне быў бутэль соку яблычна[га]. Дык ноч гэтую калоду мачылі. Нада ж гэту калоду мачыць было... А калі не дасі, не угасціш – не панясём, так у хаце бо [пакідалі калоду ў хаце], альбо падапруць цябе ў хаце.

Прыбылова 2010, с. 38–39. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у 1997 г. у в. Гілі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Цярэнцьеўны Васілец, 1923 г. н.

Цягалі калодку на Масленіцу. К каму ва двор зацягнуць і спяюць, той должан угасціць:

У нас сядогня Масленіца, прыляцела ластавіца
Села на куцэ у конскім хамуце.

БФЭЛА, № 5198. Зап. у в. Вяжоўка Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Як калодку цігалі, дык абы-якіе пяюць песьні. Назьбіраюць водкі, закускі, а тады хату ў каго выпрасюць, гарманіста – і танцы обшчы. Пяюць і скачуць. Мая мама яшчэ цігала, цяпер не. Ну, Масьленіца. Пелі, хадзілі.

Калодкі цягалі, ўсюдых музыкант гэты быў... Масьленіцу дужа помню там, яка я была... Калодку бальшу зачэплюць вяроўкамі і цягнець, і пяюць. І к табе во прыцягнуць пад угёл, і скачуць, і пяюць, а ты вынасі ці там водку якую, ці закуску якую. Да й далей паедуць. [А калі не вынесеш, што?] Тады паедуць к другім.

АІМЭФ, Мг. 20-2009-03(R)/а, № 116, 20-2009-06/а, № 12. Зап. І. А. Васільева, Ю. Літвінава, Я. Бялей у эксп. СЭТ у 2009 г. у в. Гарадзец Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Еўдакіі Цярэнцьеўны Крысько, 1923 г. н.

Як загавеюць на пост, у панядзелак той, так калодкі цягаюць, ідуць да бабы, палку прычаплівалі к назе, яна гарэлкі паставіць, ідуць да другой. А вечарам пілі.

БФЭЛА, № 5060. Зап. у в. Нямойта Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

На Масьленіцу цягалі калодку, хадзілі па двару і пелі песьні.

Перад пастом паласкалі зубы і пасля гэтага нічога не дазвалялася есць, затым хадзілі па вёсцы і таскалі калодку.

Вадзілі калодку на Масленіцу, «заядалі Вялікі пост».

Вадзілі калодку [гэта суправаджалася музыкай і песнямі] у пост [тады] гавелі [елі поснае. Пасля ваджэння калодкі] разгаўліваліся.

На Масьленку [палку] прычэплівалі к наге [і пры гэтым спяваюць песні, заходзяць у любую хату, каб іх угашчалі].

БФЭЛА, № 5226–5230. Зап. у в. Алышанка Браслаўскага р-на Віцебскай вобл.

Масленку гулялі, нанімалі гарманіста, целую нядзелю гулялі, кажан вечар. Чапалі калодкі мужчынам бабы, мужчыны ўцякалі, а некаторы дась грошы.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 5, арк. 57. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у 2015 г. у г. Дуброўна ад Праскоўі Уладзіміраўны Новікавай, 1928 г. н., нар. у в. Ляхаўка Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

На Масьленіцу хадзілі, пелі. На ленту цаплялі баранкі, канфеты, дажа бутылку. Хто пападзеца на вуліцы... ну, давай яму калодку павесім. [А хто вешаў хадзіў?] Усе табуном, маладзёж. Яны па саседству дружылі, напрымер, каторыя такія весёлыя, любілі пагуляць, папець, патанцаваць, сабіралісь, цэпляют – і пашла гульня. А той ужэ аткупляецца, угашчае. [А калодак многа дзелалі?] Многа ж не будзеш дзелаць, адну павесіш. А там ешчо хто-та сабяруцца павесяць. [З калодкамі да якога году хадзілі?] Да семідзесятага, можа, да васьмідзесятых. У прошлам гаду [2014] яшчэ хадзілі. [А чаго перасталі?] Пастарэлі. Эта нада завадатара такога. [А чым адкупляліся?] Угашчаў. Хоць і на вуліцы, а ён прыглашае ў хату. Ці да хаты прыйдуць. На шыю надзавалі. [І так усю дзярэўню абхадзілі?] Нет, па саседству. С кім дружылі ілі такія знакомыя харошыя, штоб не выгналі з хаты. Другая дзярэўня – там другую кампанія. [І сколька такіх кампаній было с калодкай?] Многа. [А калодкі ва ўсіх адзінакавыя ?] Нет, каждый што прыдумае, у каго што есць. [А ўкрашалі] Маглі ўкрасіць, да. Красівую дзелалі, я помню как-та на ленту атласную вешалі. [А каму калодка аставалася?] Каму вешалі, у таго аставалася. Мы аднаму павесілі, угасыцілі, пасядзелі. Я так панімаю, прышла саседка, ані дагаварылісь, тут жа здзелалі, павесілі там канфеты, абаранкі і пашлі к следуюшчай саседке. Ані ей павесілі калодку, там пагулялі, рэшылі ешчо каму-та павесіць. Там жа здзелалі, ілі эту, можэт, взяли, і пашлі дальшэ. Еслі мала, пашлі дальшэ. Разгуляемся, тады ўжо другую прыдумалі дзелаць. Еслі бутылка – распівалі, еслі с'есное – то на

стол. Пелі...не абязцельна пра Масленіцу, пелі – і ўсё. [А вогнішча палілі?] Палілі... там, дзе гулялі, напрымер. Выхадзілі ж куда-та... За дзярэўню.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 3, арк. 2–5. Зап. А. І. Ляшкewіч у 2015 г. у в. Звянячы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Раісы Сцяпанаўны Ермакавай, 1934 г. н., нар. у в. Масюкі Аршанскага р-на, у Звянячах з 1958 г.

На Масленіцу качэлі чапалі, калыхаліся. Калодку качалі. Вечарам, падцягівалі к хаці, каб хазяін вынес на яе што паставіў. А калі ні выносіць, у хату ўкоцоць, там і кінуць, а самі пойдучь. А калі дась што, дык толькі на дварэ паставяць як валачобнікі.

А ў нас сягонні Масленіца,
Прыляціць к нам ластавіца.
Сама сядзець на калу,
Прынясець масла па каму.
А вы, дзевачкі, не сядзіце,
У яе маселца ўхапіце
І мальчыкаў пакарміце.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 99, спр. 309. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1999 г. у в. Зялёнка Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. А. Вашук, 1918 г. н.

На Масленку такую калоду ў хату цягнуць. Каб адзін ня здужаў выкаціць. Тады прама ў хаце і рэжуць. А хазяін гарэлкі на калоду ставіць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Залучына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Р. Ц. Царовай, 1922 г. н.

На Масленку калоду большую па дзярэўні качалі. Падходзюць, падапруць дзверы так, што з хаты не вылезеш. Тады хазяін гарэлку ставіў на калодку, каб адцягнулі. Вып'юць і к другой хаці кацоць. І там гэтак. Але ж не напіваліся. Усе парадкам было.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 93, спр. 274, сш. 3, арк. 4. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Катоўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад К. К. Цялятка.

На Масленку раніцай мужчыны насілі па хатах дровы і клалі іх у печ, каб пачаставалі гарэлкай.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27. Зап. Г. Міснік у в. Паддуб'е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Сямёнаўны Трубчанка.

У нас на Масленіцу толькі каб выпіць, такую калоду падапруць пад дзверы, што ніяк не вылізіш, ні адчыніш дзверы, дужа большую.

Калі хазяін у шчэлку бутылку дась, тады адкацюць. Кацюць жа гуртам, ды здаровыя. А то бабы, дык тыя нібальшую прыцягнуць у хату, а тады на тую калоду закуску прыладзюць, вып’юць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 28. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1994 г. у в. Суша Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыны Уладзіміраўны Скакун, 1910 г. н.

На Масленіцу па дзярэўні на конях каталіся, грудай сабіраліся. Калоду адрэжуць, на кажны двор цягнулі – там калбасу давалі, сівалку з сабой насілі, у яе тады бліны складалі. А дзе кончуць у паследній хаці – там калода і ляжыць, можа, налета возьмуць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 54. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Атокі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Ладзік, 1926 г. н.

Калодку качаюць. Падкоцяць пад вароты калодку – давай масла. Калодку зрэжуць – бярно з лесу метра два – падкоцяць пад дзверы, запруць цябе во, давай масла, і пяюць ужэ: «А не дасі масла, тады табе трасца».

АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 177, арк. 23, № 17. Зап. Г. А. Барташэвіч і Л. Барабанава ў 1980 г. у в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Александрыны Аляксандраўны Клундук, 1910 г. н., Любові Тарасаўны Крыўко, 1925 г. н.

[А Масленіца?] Дзяўчаты сабіраліся, дзе такія былі начоўкі, дзевянянныя, паедуць па дзярэўні сабяруць што. [А як паедуць?] А во так ездзілі. І начоўкі цягнуць ззаду. І складаюць туды хто дась. Дзяўчаты так робілі. А тады ў адну хату сабяруцца і песні і пляскі. Даўней жа водку не пілі. [А як гэта звалася? Калоду качаць?] Ага, калоду качаць. Эта ў Чашніцкім раёне. [А тут ці цігалі?] Цігалі. К каму сабяруцца жаншчыны. Там начоўкі, а тут палена. Ад адной хаце к другой. Ходзім па сваіх каб па гадах роўныя, к маладым ня йдзём.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27–28. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Слабада Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Надзеі Мікітаўны Шушкевіч, 1923 г. н.

На Масленку мальцы запрагаюць коней і катаюць сваіх дзевак на конях. А ўжо жанатыя, дажа пажылыя мужчыны, ідуць па дзярэўні, калі ўвідзюць якую бабу, хапаюць яе скарэй на саначкі і вязуць к ей дамоў, каб угасціла. Вязуць, яшчэ і прыкажуць:

Баба, калодка, калодка,
Як гарэлка салодка, салодка.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 93, спр. 274, сш. 3, арк. 24. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1993 г. у в. Макараўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Л. М. Ялугі, 1908 г. н.

На Масляную няделю ідуць у госьці і кажучь: «Прыцягнулі к вам калодку». І іх угашчаюць усякімі стравамі і водкай.

На Масленіцу людзі ходзюць адзін к аднаму, нясуць кусок браўна ці палена. Гэта калодка. За гэта тожа давалі што-нібудзь, угашчалі.

У паследні день Масленіцы хто-нібудзь прынасіў у дом ці ў двор калодку. Казалі: «Калодку вам прынёс». Эта проста кусок браўна. За яго нада было ставіць магарыч, а некаторыя прыхадзілі і без калодкі, а ўсё раўно ўгашчалі.

БФЭЛА, № 5067–5069. Зап. у в. Фашчаўка Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл.

Вот да мяне эта дзелалі... Жэншчыны – эта ціпа іхны быў дзень, вот мужыка ўловяць і калодку – што б ім на бутылку ілі ну там... Калодку прывязвалі. Мужыкам. Які пападзеца.

Прыбылова 2010, с. 33. Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. у в. Выдрыца Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Фёдараўны Карань, 1937 г. н.

Сабіралісі, хадзілі, пелі, на дароге ўстреціцца мушчына – прывязвалі калодку: з яго выкуп трэбавалі.

Прыбылова 2010, с. 39. Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. у в. Зароўе Крупскага р-на Мінскай вобл.

На Масленку прывязвалі палена мужыку ці жанчыне. Трэба было адкуплівацца.

БФЭЛА, № 5085. Зап. у в. Кругліца Крупскага р-на Мінскай вобл.

Ну, на Маслінку тожэ шуцілі: возьмуць дзе, каму якое што, у хату увязуць ці ўнясуць, ці курыцу возьмуць зловюць, ці пітуха, доруць... Тварылі! [А што ў хату ўцягнуць?] Уцягнуць якую калодачку. А тады захочаш, каб гэту калодачку выцягнулі, – даюць гарэлкі.

Прыбылова 2010, с. 37. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 2002 г. у в. Паложына Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Сафіі Іванаўны Сахончык, 1922 г. н.

Празнавалі. І калодкі цягалі. У нас ў горадзе родсцьвеннікі, помню, ў дзесяць часоў прыцягнулі калодку. А якую калодку: шампанскае бутылку на вяроўку. Праз гэныя дзьверы, і ў дзесяць часоў, пяшком. Во як людзі жылі! З Маладзечна. Яны ж нясьлі, толькі тут ужо прыцягнулі. На вярвачке чэраз парог у хату цягнулі. Да нас, сваіх родсцьвенікаў, да сваіх. Ну вот гуляньне такое было, Масьленіцу гулялі. І сабралася тут цэлая бяседа.

А бо маладзёжы тут было ўперад, цягалі. Была, напрымер, тры дочки і сын. Цягалі ж маладзёж уперад, гулялі. Цягнулі вот бервяно

ў хату, рэжце і паліце. Такія былі дзе – маладзёж да маладзёжы. Дзе маладзёж, туды. Дзе гуляньне. У нас хата вялікая была, дык і цягалі. Прыцянуць, і тут тады арганізуюць п'янку, гулянку. Цэты тыдзень Масьленіца перад постама. [І калодкі ў які дзень цягнулі?] Перад самым, пасьледнія дні. Как калі, і бліны пяклі, усякіх варожак было. І каталіся, і тут жа замерзала.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 53. Зап. А. І. Ляшкewіч і Д. Краўчонок у эксп. Этнаграфічнага клуба «Кола» ў 2019 г. у в. Крыніца Маладзечанскага р-на Мінскай вобл. ад Кацярыны Мікалаеўны Зіневіч, 1934 г. н.

Перат Запустама тады цягалі калотку. Да каго цягалі, даваў барыш. БФЭЛА, № 5053. Зап. у в. Хажова Маладзечанскага р-на Мінскай вобл.

Другі дзень Вялікага посту ў католікаў меў назву Папелец: «У пост, на Папеляц, мужчыны збіраюцца, дзеці, цягнуць калодку. Яе попелам пасыплюць, другім канцом дасьць па калодцы, попел пойдзе па хаце. Гаспадар дае плату, пойдучь у другую хату».

ТМКБ 2010, с. 123. Зап. М. Грынблат у в. Пяршаі Валожынскага р-на Мінскай вобл.

Калодку цягалі на Папеляц пасля Маслянкі [на наступны дзень]. Калодку цягнулі і ставілі ў хаце. А на яе розныя ўгашэнні для гасцей. БФЭЛА, № 5054. Зап. у в. Пясочнае Капыльскага р-на Мінскай вобл.

Вясною мы яшчэ святкавалі Папелец – гэта першы дзень, як пост настае. Тады мужчыны збіраліся і ішлі ў «заробкі» (смяецца). Да нас твой дзед прыйшоў з Мішам Багінскім. А яны ўзялі ў суседзяў калоду. Тады кідалі яе пасярод хаты і казалі, што будуць секчы яе, калі не паставілі угашчэнні. Мы паставілі ім тую бутылку, бліны, яны пасеклі калоду на вуліцы і ў хаце каля печы палажылі. А потым нашу калодку к саседзям насілі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 93. Зап. С. У. Шахоўская ў 2004 г. у в. Гарадок Уздзенскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Аляксандраўны Адамовіч, 1915 г. н., прав.

На Папелец каторыя прыносяць у хату калодку бальшую (ўтрох-ўчатырох не ўносяць) – так давай жа бутылку. Так як паставяць – і нарэжучь, і наколяць, а як не – пакінуць і пойдучь [прыносілі ў хату, дзе жылі дзяўчаты].

Ісачанкава 2001-1, с. 46. Зап. у в. Пырашава Уздзенскага р-на Мінскай вобл.

Ну, такі чурбачок атрэжуць і на паясок павешаюць, прыходзяць у хату: «Хазяін, прынімай гасьцей!». І надзенуць яму на шыю, накінуць ту вяровачку. Ну, а он тады расплачваецца. Ну, сабіраюцца да к вечару, вот у каго там намеюць ўжэ эту калодку цягаць. А там тады ўсякіе прыбаўшкі... збіраюцца. І калодку таўстую павемшаюць, і боруцца там... І сабачку калодку, бывала, чудзяць, дык і калодку сабачку прывяжуць к хвасту. Ну, сабачонак еты бягіць там, пішчыць. Усё эта сьмяяцца. Стол накрываюць, вып'юць, тады ўсякія вот эці фокусы там паказваюць.

АІМЭФ, Мг. 20-89-37, № 9. Зап. у 1989 г. А. Ю. Лозка і А. С. Фядосік у в. Крупчына Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. Ф. Танковіч, 1923 г. н., А. П. Аўчынікавай, 1910 г. н.

Папелец. Прыносілі калодку – калодачку. К калодачке прыкрэплялі провалачку, і ўжэ хлопцы кідалі. Маленькая, не цяжкая, канешна, і кідае на дзяўчат. Дзяўчаткі сідзяць. Ужэ каторай уцэпіцца... Тожэ там шуткі, і гулялі. А ужэ мужыкі пажылыя добрую калодку прынясуць тожэ харошым людзям, к злым не йшлі. Ужэ старыя ішлі ў любую хату, але зналі, што іх прымуць, не выганяць. Не толькі із-за таго, штоб пачаставалі, не, п'яніц тады не была. Ішлі із гэтай калодаккай, ачэшуць хорашэнька, ленту яшчэ завяжуць, ну і тожэ жэлаюць здароўя гаспадарам. А бывае, што радзі шуткі [гаспадары] трошкі заўпряміцца: «Нашто нам эта калодакка?» – а яны становяцца возьле печі і гавораць, што счас печь разбурым. Эта жарты такіе.

Хрэстаматыя 2009, с. 128. Зап. В. Д. Астрэйка, М. А. Ісачанкава, Н. В. Сівіцкая ў 2002 г. у в. Грозава Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад А. А. Гадзецкай, 1937 г. н.

Колись казалі, шчо так о выхóдили, співали. То ж як хто придурвался, тягали и колодку, бо придурваюцца. Покачаюць, тую шо дрóва рубáють.

ПА ІС РАН. Зап. А. А. Архіпаў у в. Радзеж Маларыцкага р-на Брэскай вобл.

Эта было ў Масленіце, адзенуць калоду, как бабу, і цягалі яе, і на санях каталі. Называлася гэта шыро́ка Ма́сляная. Адзенуць калоду, і мужыкі абнімаліся з ёй, як з бабай. Ігралі з калодай, цягалі яе, нарыжалі яе.

БФЭЛА, № 5232, 5234, 5235. Зап. у в. Вярхоўе Віцебскага р-на.

Масьленку... Ну, сьветкавалі радзіцелі нашы, дык яны, бывала, ка-
лышуцца, пяюць, калодкі цягаюць. Ужо бабы сабяруцца, звязуць та-
кую палачку, лентай украсюць, і тады па дзярэўні ходзюць і прывязы-
ваюць. Нада аткуплівацца. Ну, тады ўжо к вечару сабяруцца, вечарам
ужо гуляюць. [А каму прывязвалі калодкі?] Каго ўстрэцюць... Многа
панаўстрэцюць, знаеш, празнік. Людзей жа многа было ў дзярэўні...
Ну, а тады ўжо вечарам сабіраюцца, гуляюць ноч.

Аўдыятлас 2014, CD 1, № 10. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай
і Т. Л. Канстанцінава ў 2011 г. у в. Рулёўшчына Сенненскага р-на Віцебскай вобл.
ад Лізаветы Прохараўны Калбянок, 1933 г. н.

Цягалі, вешалі калодку... Прывязвалі ілі бутылку водкі, ілі якія-
небудзь канфеты... на лентачку, пачапляюць на шэю. Калі табе паца-
пілі, тады должэн адкупіцца. [А каму чапляюць?] Абыкнавенна: вот
я яе, а яна ці да яе прыходзюць і цэпляюць. Суседам вешалі калодку.

Прыбылова 2010, с. 37. Зап. Т. Л. Канстанцінава, В. М. Вахула (Прыбылова)
у эксп. БДАМ 1997 г. у в. Звянячы Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

Хадзілі сусед к суседу, як той кажа, калодкі прывязваць. Эта сьпі-
чачную каробку прывязуць ззаду: «Табе, Міхась ці Ігнась, калодка,
давай, бутылку стаў». Бабы прывязвалі, шуцяць так, ці мужчыны
няўзаметку завязуць, тады: «Ай, паглядзі, што ў цябе робіцца зза-
ду». – «А што ж там у мяне ззаду?» – «Калодка. Хто-та табе прывязаў
калодку, давай мачы». Вот так і зьбяруцца, і атмячаюць Масленіцу».

ТМКБ 2010, с. 117. Зап. у в. Каменка Уздзенскага р-на Мінскай вобл. ад Галі-
ны Лук'янцавай, 1920 г. н.

Хлопцы калодкі цягалі, а дзеўкі ўжэ саромеліся.

Новак 2007-1, с. 122. Зап. у 2005 г. у в. Вулкан Лоеўскага р-на Гомельскай
вобл. ад Сяргея Адамавіча Жураўскага, 1910 г. н.

Сабяруцца ды ў дзесяць вечара і цягаюць тыя калодкі, песні паюць.
Паперату бягуць і санкі шчэ прычэпяць, яшчэ і ступу .

Новак 2007-1, с. 119. Зап. у 2005 г. у в. Вулкан Лоеўскага р-на Гомельскай вобл.
ад Арсенція Дзмітрыевіча Пратасова, 1932 г. н., нар. у в. Дуброва Лоеўскага р-на

Як толькі пражывём мясаед, што ад Раздва, то ў Крывы панядзе-
лак катают ступу і зубы абмываюць.

БФЭЛА, № 5203. Зап. у в. Будзянка Віцебскага р-на.

Калоду цягалі на Масленіцу. Чапалі на яе канфеты, бутылку.
БФЭЛА, № 5188. Зап. у в. Загаранкі Круглянскага р-на Магілёўскай вобл.

На Масляніцу тігалі калодку, пілі Маслініцу. Прыцэплівалі цвяточкі.
БФЭЛА, № 5173. Зап. у в. Чарэя Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

На Масьлінку і на Ражство калодкі сіляюць.
БФЭЛА, № 5176. Зап. у в. Смародзіна Лёзненскага р-на Віцебскай вобл.

Ну, як Масьленку святкавалі. Катацца не каталіся пры маёй памяці, а вот дзеці такія, ну, малыя хадзілі. Такую таркашку сдзелаюць дзеравянную. Бацька там яе рабіў, дзед. І патом яны ідуць і ей, када яе круціш, ана трашчыць, как вот палкай па забору проста. І гавораць, як тарадэйка, гавораць: «Калода рагочаць, сыру, масла хочаць». Вот прыйдуць у хату, тады ім ужо. [Гэта ў хаце гавораць? Ці пад акенцам?] Не, у хаце. І тады ім ужо масла дадуць, сыру кусок, яны пойдучь у другую хату, гэдак малыя гэдак во хадзілі. Ну, блін дадуць, хто што ўжо. «Калода рагочаць, сыру, масла хочаць» – вот так во яны ўжо.

АІМЭФ. Мг. 20-87-11/б, № 67. Зап. А. М. Райкова ў 1987 г. у в. Тумілавічы Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад М. Л. Марковіч, 1936 г. н.

«Калода рагочыць, сыру-масла хочэць, сыра грузачку, масла ложэчку, блін гарэлы, абы цэлы». Дзеці хадзілі малыя. Па вуліцы. Калоду брасаюць, і таратэйкі такія трашчаць, і калоду цягнуць і пяюць, і крычаць гэдак. [Гэта пад акно падыходзілі?] Не, яны праз дзяреўню. Ага, праз вакно. Прыедуць от пад акно, і тады выносіць хазяйка ўжэ і блін, і сала, і яйкі, эта ж вараць, пякуць на выгане... А яны ўжэ гэдак просюць: «Калода рагочыць, сыру-масла хочэць, сыра грузачку, масла ложэчку, блін гарэлы, абы цэлы». У хату тады зайдучь... А тыда ўжэ зьбіраюцца і ядуць.

АІМЭФ. Мг. 20-87-12/б, № 36. Зап. А. М. Райкова ў 1987 г. у в. Сценка Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Н. В. Рабец, 1900 г. н.

На калоду накідвалі аброць, у якую запрагаліся дзяўчаты і хлопцы. Яны цягалі калодку па вёсцы і крычалі: «Калода рагочыць, сыра-масла хочыць» – збіралі сабе на вечарынку.

Ісачанкава 2001-1, с. 46. Зап. у в. Рачныя Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.

Калода рагочыць, сыра, бліна хочыць.

Ці спёкся блін, ці зварыўся сыр?

Масленічныя 2008, с. 4. Зап. у в. Ляды Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

Калода сакоча, сыра, масла хоча
Сыр на тарэлку, шастак на гарэлку
А хто не дае:

Дай, Божа, цялятку,
Вушы як лапаткі,
Хвост, як бічы –
За плот валачы

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Л. Ермакова, Г. Жыдко, В. Кіеня ў 1970 г.
у в. Паляны Барысаўскага р-на ад Лізаветы Мухі, 1905 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. Т. Х. Аўласка ў 2000 г. у в. Гара-
док Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Н. А. Юхнавец, 1912 г. н.

Цягалі калодку на Масленіцу, пры гэтым прыгаварывалі: «У нас
сёння Масленіца, прыляцела Масленіца, села-пала на калу, а хто схва-
ціць – дастанецца таму».

БФЭЛА, № 5215. Зап. у в. Копцевічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Масленіцу дзеўкі гукалі, гукалі,
Маладога хлопца паймалі, паймалі,
Калодаю ручкі звязалі, звязалі.
Хадзі з намі, хлопча, пагуляй, пагуляй,
За нашу калодку выкуп дай, выкуп дай.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. А. А. Сіняўская ў 2001 г. у в. Харлінцы
Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Л. У. Сіняўскай, 1930 г. н.

Хлопцы вешаюць калоды, жанчыны спяваюць:
На гары курэй кот падраў, кот падраў,
Нашых хлопцаў чорт пабраў, чорт пабраў,
Засталося толькі пяць, толькі пяць,
І тых з-за тыну не відаць, не відаць.
Хлопцы калоду цягалі, цягалі,
Гаспадыню звязалі, звязалі,
Каб калоду адвязаць, адвязаць,
Трэба выкуп добры даць, добры даць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Ж. П. Рэзнік у 2005 г. у в. Дукора Пу-
хавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Л. В. Губашынай, 1932 г. н., прав.

Ішла Масленіца па сялу,
Цягнула за сабой калоду.
Калода-лайдачка нічога не мае,
Толькі ва ўсіх папрашае*.

Прыйшлі яны да гаспадара,
У каго многа дабра*.
Пытаіцца гаспадар у калоды*:
Калода, выбірай, што табе на згоду*,
Давай каўбасу, вяндрліцу,
Праслаўлю цябе на цэлую святліцу*.
Не дасі сала, каб свіння крапала*.
Не дасі вяндрліцы –
Твая жонка будзе без спадніцы*,
Не дасі сыр, масла –
Каб твая буронка счас згасла*.
Калода, усё будзе, як ты сказала*.
Дам табе каўбаску, вяндрліцу, сыр, масла,
Наверх стог бліноў,
Каб не хадзіла, не прасіла ўзноў*.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. у в. Халмоўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Соф’і Сямёнаўны Няверкі, 51 г., прав.

А монахі, мы ня людзі, што нас дзевушкі ня любяць,
Ох, жалю, ох, казалі, ох, казаць, што я монах⁶¹.
Я й на крыласе стаю, тонкім голасам паю,
Я й па цэркаўке пайду, я й на ножку наступлю,
Я й на ножку наступлю, к сібе ў келью прыглашу,
К сібе ў келью прыглашу, пра [пару піва] закажу.
[Пару піва] закажу, на краваць прыглашу,
На краваць палажу, сваё дзела дакажу.

АІМЭФ, Мг. 20-89-38/в, № 18. Зап. у 1989 г. А. Ю. Лозка ў в. Крупчына Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад А. П. Аўчыннікавай, 1910 г. н. «На Масленіцу як калодку цягалі».

На Масленку ад чацвярга пачынаюць калодкі цягаць і песні пачынаюць пець. З гэтай песняй цягаюць калодку. А хазяін адкупляецца і ставіць на стол (бліны, каўбасы, гарэлку):

Казалі, Масленкі сем нядзель,
Ажно Масленкі адзін дзень.
Па ўліцы дзеўкі гулялі,
Мяне, маладую, гукалі.
А ў мяне, маладой, муж запіў,
На вуліцу гуляць не пусціў,
А хоць пусціць позенька,

⁶¹ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

А ўсе дзевачкі розненька,
А я, маладая, як запяю,
Усіх дзевак сызаву.
Будзем гуляць да свету,
Да самага абеду.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Іванова ў 2000 г. у в. Вялікае Замошша Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. П. Гарняковай, 1920 г. н., прав.

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі,
Мяне, маладзеньку, гукалі, гукалі.
Мяне, маладзенькай, муж ліхі, муж ліхі,
На вуліцу гуляць не пусціў, не пусціў,
А пусціў жа позненька, позненька,
Усё дзевачкі розненька, розненька.
Выйду на вуліцу, запяю, запяю.
А я дзевак сабрала, сабрала,
Я й музыку наняла, наняла,
Я й гуляла й да свету, да свету,
Дамоў прышла к абеду, к абеду.
А ў мяне мілы пытаець, пытаець:
– З кім, мая й міла, гуляла, гуляла?
З кім, мая міла, гукала, гукала?
З кім, мая міла, ў двор ішла, ў двор ішла?
– Я й гуляла з дзеўкамі, з дзеўкамі,
Я й гукала з жонкамі, з жонкамі,
У двор ішла з дзeverкам, з дзeverкам.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 191, сш. 3, № 1. Зап. А. І. Гурскі ў 1981 г. у в. Вярхоўе Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Уллыны Андрэеўны Аўчыннікавай, 1913 г. н. «Калодка (Масленіца)».

– Малодка, малодка маладая⁶²,
Салдатка, салдатка палкавая,
Полна табе па вуліцы хадзіці,
Полна табе па міленькім тужыці.
– А чаму мне па йім ні тужыці?
А ўжо мне такога ні нажыці,
Ні з росту, з прыгосту, з высатосьці.
А туды салдаты наступалі,
Яны ў козлы руж'і састаўлялі,
Ну і гдзе каторы прасідалі,
А старшы салдацік проці печы.

⁶² Кожны радок паўтараецца.

Ходзіць удовушка кала печы.
– Ці даўно ты, ўдоўка, заўдавела?
– Ні многа, ні мала, дваццаць пяць лет.
– Пакажы-ка, ўдоўка, золат персьцень.
Эта твой пярсцёначак вінчальны,
А я твой міленькі петаманы.
Ступіла ўдовушка да клеці:
– А ўставайце ж, мая дробны дзеці!
А ўжо ясен месяц ускаціўся,
Ваш бацюшка с службы вараціўся.

Аўдыятлас 2016-1, CD 1, № 15. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. С. Якіменка ў 1978 г. у в. Любічы Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Дзімко, 1928 г. н. «На Масленіцу, як калодку цягаюць».

АБРАДАВАЕ ПЕРААПРАНАННЕ

Масьленіца – і ўсё. Нядзеля. [А Запусты?] І Запусты. [Эта тое самае, што Масьленка, што Запусты?] Не, Запусты ж – эта пост, а Масьленка ж гэта ўжо, гуляеш Масьленку. Адзін дзень. Водзюць Вядзьмедзя тады надзюць, Казу водзюць. [Казу ж на Каляды?] І на Масьленіцу. [А хто водзіць?] Хлопцы, дзеўкі. [А жанатыя?] Чо та жанатыя ўжо пойдуць. Маладыя. [А як яны Мядзьведзя рабілі?] Гарохавінамі абверцюць, і вот табе і вядзьмедзь. А Казу – прычэпюць хвост які-небудзь, рогі з саломы палятуць – вот і Каза. На дузе тады скачуць. А бо ў кожнаю хату, а гэтыя даюць там калбасу, сала кусок, як была гарэлка, гналі, бывала, даўна – і паўлітэр дась хоць хто. То ўжо цяпер во строгацьць, дык ня гонюць яе, не купляюць. [А ці пелі яны што, як прыхадзілі з гэтай Казой?] Ну пелі.

АІМЭФ, Мг. 20-86-7/б, № 48. Зап. Т. К. Цяпкова ў 1987 г. у в. Гарэлае Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Гелены Данілаўны Лапцевай, 1911 г. н., Н. П. Бусла.

На Масленіцу вадзілі казу. Выбіралі самага вясёлага чалавека, пераапраналі яго ў Казу, самі пераварочвалі кажухі, апрааналі, рабілі сабе маскі. Галоўным атрыбутам быў упрыгожаны абруч. У такім выглядзе хадзілі па хатах, спявалі:

Добры вечар таму, хто ў гэтым даму,
Добры вечарам добрым людзям!
А ў гэтым даму сам пан гаспадар,
Шчодры вечар добрым людзям!
Го-го, козачка, го-го, шэрая!
Дзе рогі дзела? – На соль праела.
Соль дарагая. Мера скупая.
Не дыбай, каза, крывыя ногі,
Не станавіся цераз дарогі.
Дзе каза ходзіць, там жыта родзіць,
Дзе прабягае, там вылягае.

Дзе каза рогам, там жыта стогам.
Дзе каза хвастом, там жыта кустом.
За гэта гаспадары частавалі казу і яе праважатых.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 5. Зап. В. В. Зорыч у 2005 г. у в. Бераснёўка
Докшыцкага р-на ад Т. Г. Глазко, 1911 г. н.

Лезь, каза, ў хату, падымі лапу,
Лезь на паліцу па кілбасіцу,
Гой-гой, козачка, гой-гой, шэрая, гой-гой, белая!
Дзе ты хадзіла, дзе ты блудзіла?
І прыблудзіла к стараму сялу, к новаму двару.
Гаспадынечка-журавіначка!
Гаспадарочык, слаўны паночык!

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. В. І. Лазюк у в. Бяседа Докшыцкага р-на
Віцебскай вобл. ад Кацярыны Кузьмінічны Хацкевіч, 1924 г. н.

Гой-гой, козачка, гой-гой, шэрая,
Дзе ж ты хадзіла, дзе ж ты блудзіла?
Ай, хадзіла я, ай, блудзіла я
Па старым дварцы, па старым хляўцы.
Прыблудзілась я к новаму двару, к новаму хляўцу
Глянь, каза, на печ, падымі чапец,
Я на паліцу па кілбасіну,
Гаспадар ідзець, кілбасу нясець
І кусок сала, каб каза скакала!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у 2003 г. у в. Пугачова Докшыцкага р-на
Віцебскай вобл. ад Ніны Рыгораўны Глазко, 1936 г. н.

На Запускі вадзілі Казла. З саломы рабілі рогі, хвост, надзявалі
вывернуты кажух. Вадзілі па хатах, пры гэтым пелі:

– Ого-го, Казёл, дзе рогі падзеў?
– На солі праеў.
Соль дарагая, міласць скупая.
А ты, гаспадынька, не будзь скупая,
Вазьмі сярпчак, ідзі ў мажочак.
Нажні травіцы цэлы пучочак.
Сваім дзетачкам – казлятчакам.
Нашаму Казлу нямножка трэба:
Сем печ перапеч і бочку аўса,
Наверх – каўбаса.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 68. Зап. студ. Т. М. Батурчык у 1994 г. у в. Клінок
Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Алены Філіпаўны Дормаш, 1931 г. н.

У нас на Масленку нараджаліся, рабілі маску Петуха, бралі ў рот свісток, свіцелі, ездзілі на кані і кукарэкалі. Пяклі бліны, каталіся на лёдзе, гулялі, песні пелі, гарэлку пілі.

АІМЭФ, ф. 13, воп 11, спр. 338. Зап. студ. В. А. Абраменка ў г. п. Старобін Салігорскага р-на Мінскай вобл. ад Т. Я. Чаронка, нар. у в. Родгаць Клецкага р-на Мінскай вобл.

На Масьленіцу прыбіралі «Масьленіцу». Тожа ж дагаварывалісь: якага-небудзь мужчыну прыберым, украсім яго, абчэпім цвётамі там, лентамі, адзенем пальто шырокае, маску – дзюрку на вочы і на нос, губы намажаш красныя, ну і тут вянок разукрасіш, хусьцінку, украшаем і вядзём Масьленіцу. «Шырокая Масьленіца»... Ідзём праз дзярэўні, вядзём яе, ну і пяём. Прыводзім да саседа, пяём масьленіцу і ён прыглашаець за стол. Хто дорыць што там... А тады гонім мужчыну этага. Так устречалі Масьленіцу.

ТМКБ 2004, с. 68–69. Зап. у в. Цвёціна Мёрскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Ляхновіч, 1911 г. н.

На Маслены тыдзень ходзюць, надзяюцца бабы, жэншчыны і старейшы і маладзейшы, праздраўляюць з Масленкай. Надзівалі наізнанку што-небудзь, песні пелі масленыя, і веснавыя, вясёла было. А тады насабіраім і гуляім, танцуім, карагоды гуляім.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 33. Зап. А. М. Боганева у в. Пушкі Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Матроны Баранковай, 1911 г. н.

У старінныя гады была Масленіца, бліны пяклі, пудзіла дзелалі, дзве жардзіны прыбівалі, хадулі дзелалі, становішся на іх і высокая сама, ідзеш, простыняй абкруцішся і ідзеш. Было ігрышча, ідзём з гуляння, а яна йдзець у белым, як зірнулі: «Ой, – спугаліся, – пакойнік ідзець у белым!»

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 11, арк. 37. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Бынава Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Настасі Васілеўны Мельнікавай, 1933 г. н., мясц., Віталя Іванавіча Пермінава, 1958 г. н., нар. у в. Ляжынка.

Яшчэ перад вайной жанчыны збіраліся ў чацвер Масленічнага тыдня «на Ўласкі», пераапаналіся ў «старцоў», рабілі з бульбы зубы страшныя, бураком, сажай вымазвалі твары, вусы прыклеявалі, хадзілі па хатах і чудзілі. Абавязкова пяклі бліны.

Кухаронак 2001, с. 149. Зап. у в. Асавец Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Апраналіся то за цыганоў, то за Янаха.

Масленічныя 2008, с. 6. Зап. у в. Вялікае Сяло Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

Ў нашэ ўрэмя мы ўжэ не гулялі, а шчэ помню дзецтва – старыкі запрагалі коні, нашы атцы, і хадзілі гадалі там ужо – да дзелаліся цыгане, цыганом, эта гадалі...

Крывашэйцава 2006, с. 68. Зап. К. М. Крывашэйцава ў 2005 г. у в. Хадуцічы Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Уласаўны Аўдзевай, 1920 г. н., нар. у в. Ліпаўка.

Масьленіцу гулялі, во Масьленка, хадзілі па хатах пелі масьяныя песьні, хто бутылку, хто рубль даець. Сабіраемся і выпіваем. [Можа перадзіваліся ў што? У цыгань?] Перадзіваліся і ў цыгань. У Каляды ў нас не хадзілі ніхто. Сухі панядзелак быў, ніколі нічога не рабілі. Уласкі на Масьянай нядзелі ў чэцьвер, празьнік такі. А які празьнік...

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 57. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2019 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Тацяны Макараўны Аўсіевіч, 1929 г. н.

ІГРЫШЧЫ І РЫТУАЛЬНЫЯ БЯСЧЫНСТВЫ МОЛАДЗІ

Ігрышчы – гэта вялікія зборышчы моладзі, што бываюць звычайна ў вялікія святы, на Каляды, Масленіцу і інш. На ігрышча запрашаюць музыку са скрыпкай ці гармонікам, а часам і другога яшчэ з бубнам; музыку плацяць за вечар рубля паўтара; але бывае і так (у Мазырскім п.), што музыку плаціць асобна кожная пара, якая ўступае ў танец, капейку-дзе, а пад гарадамі і па пятаку. Грошы на музыку, роўна як і на ўсялякія іншыя выдаткі, хлопцы збіраюць паміж сабой. Месцам сходаў службыць хата якога-небудзь гаспадара, ці ж (у апошні час часцей за ўсё) – карчма. У сёлах, якіх яшчэ не дасягнула «цывілізацыя», танчаць Лявоніху, Бычка, Падушачку і інш., а ў сёлах каля гарадоў сустраэце і «кандреля», «вальца». Хлопцы частуюць паміж танцамі дзяўчат мядком, цукеркамі, а ў кутках і шчыпкамi. Сюды ж збіраюцца і старэйшыя: паглядзець, пакалякаць. У кутку дзятва і падлеткі пераймаюць дарослых: танчаць, частуюць адзін аднаго і інш. Падобныя ігрышчы сканчваюцца аднак часцяком вельмі сумна: падпітыя хлопцы заводзяць паміж сабой сварку, не абыходзіцца часам без сур'ёзнай бойкі.

Довнар-Запольский 1893, с. 289. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

Сабіралісі, гулялі. Старухі гулялі так жа сама. Маладзёж, танцы былі ў нас. Вечарынкi сабіраліся. Ну, так мы пелі, што дзеўкі пелі. На Масьленку там... Карагоды пелі так. Дзеўкі сабіраліся і хлопцы... Ну, ў карагодзе вот, напрымер ўжо, садзімся ўжо і дзеўка з хлопцам, ужо вызываем дзьвюх. Пяюць. Так стаяць во. Мы сядзім у кругу і пяём:

Ў карагодзе мы былі, ў карагодзе мы былі,
Ох-люлі, мы былі, ох-люлі, мы былі,
Мы відзелі парачку, мы відзелі парачку,
Ох-люлі, парачку, ох-люлі, парачку,
Кавалера й барышню й, кавалера з барышней,
Ох-люлі, з барышней, ох-люлі, з барышней,

Ета пара хараша, ета пара хараша,
Ой-люлі, хараша, эй-люлі, хараша,
Ой ты, пара, патанцуй, ай ты, пара, патанцуй,
Эх-люлі, патанцуй, эх-люлі, патанцуй,
Кавалер, дзеўку пацалуй, кавалер, дзеўку пацалуй,
Ох-люлі, пацалуй, ох-люлі, пацалуй.

АІМЭФ, Мг. 20-91-20/І, № 5–6. Зап. У. М. Сысоў у 1991 г. у в. Станіславава Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Таццяны Прохараўны Макаравай, 1922 г. н.

Пяклі бліны, сабіраліся на вячорку танцаваць, песьні пелі... [А колькі дзён святкавалі Масленіцу?] Ну, тры дні ў нас... Нядзеля ўвечарі. Вечарам хадзілі на танцы. А так жа работа была. У калхоз хадзілі работаць.

АІМЭФ, ф. 9 воп. 5, спр. 42. Мг. 20-95-4, № 1. Зап. У. М. Сысоў у 1995 г. у в. Марчанкі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Ігнатаўны Скуратавай, 1920 г. н.

Маладыя хадзілі па гулянкам с чэцверьга па васкрэсення. А ў васкрэсення на ярмалку ездзілі, гулялі, на лашадзях каталіся па шасы. На санях каталіся. На гару ўсцягнуць бальшэі сані, што канём запрыгаюць, насядуць туды і едуць, крічаць, смяюцца, хто зваліцца. З'едуць, а тады апяць сані на гару. І песні пелі, усякія песні, спецыяльных не было.

Цяпкова 2015, с. 456. Зап. у 1981 г. у в. Курыліха Невельскага р-на Пскоўскай вобл. Расіі ад Васіліны Лаўрэнаўны Маляровай, 1885 г. н.

У нас толькі былі вечарінкі. Нядзелю гуляем беспашчадна. Пайдзём дзе-та сямі часоў вечара і да двух часоў.

Прыбылова 2010, с. 32. Зап. у в. Лебедзева Горацкага р-на Магілёўскай вобл.

Масленіца была, гармонь, пелі веснавыя песні. Сабярэшся, гарманіста нанімаеш, танцуем, гуляем. Усю нядзелю – калі хочаш, тады гарманіста нанімаем, тады іграе. А хату самі шукалі. Сённі мая вочарадзь. Я хату шукаю. Заўтра ты шукаеш хату, другая. Дзеўкі шукалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 34. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Губічы Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ніны Назараўны Пахомавай, 1931 г. н., ад. 3 кл., прав.

На Масленіцу хлопцы запрагалі коней і каталіся з дзеўкамі па сялу. Якія не замужам дзеўкі і хлопцы, казалі: «Калоду вам прывяжам». Гэтага не дзелалі. Каталіся на конях і хлопцы пелі так:

По дзеву, по дзеву,
Каму хочаш, падзялю.

Вечарам збіралісь на хвацеры: хлопцы прыносілі гарэлку. А дзеўкі пеклі бліны. Паследнюю нядзелю перад пастом збіралісь каліды вачар. Гулялі.

Новак 2008-2, с. 218. Зап. студ. І. Міхейцава ў 2002 г. у в. Баршчоўка Добрушскага р-на Гомельскай вобл. ад Пелагеі Лукінічы Машуковай, 1921 г. н.

Гулялі, пілі, коней запрагалі, каталіся, дзевачак кралі. Ну, у каторую ўлюбішся ці первы раз увідзіш. Улюбіў, пасадзіў на воз і павёз. Бацькі не сагласны, а ён выведзець, на воз пасодзіць. Можа, мае бацькі не сагласныя, а ты ўкраў і павёз. Тады чэраз тры дні, чэраз нядзелю за падушкамі прыязджаюць. І бліны пяклі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш 1. арк. 51, № 49. Мг. 20-81-54, № 2. Зап. У. А. Васілевіч, С. Т. Асташэвіч у 1981. у в. Хаццохова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яугеніі Фёдараўны Явароўскай, 1912 г. н.

[Калі моладзь тварыла шкоду?] На Масленіцу. Возок выхвоят, зацянут на гору і катаюцца, пакуль не размазгогуць.

БФЭЛА, № 7044. Зап. у в. Будзянка Віцебскага р-на.

[Калі моладзь тварыла шкоду?] На Маслініцу, на свадзьбе, цягалі цялегі.

БФЭЛА, № 7157. Зап. у в. Хажова Маладзечанскага р-на Мінскай вобл.

Шкоду зрабляць хазяіну, патом гулі такія ўстараівалі, на Масьленіцу.

ТМКБ 2012, с. 161. Зап. у в. Новы Пуць Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Настассі Раманавец, 1932 г. н.

ГУЛЬНІ

Праводзілася ў сераду і чацвер на Масляным тыдні.

Дзеці, сабраўшыся дружнамі, гуляюць у «Кавеньку» («Суку») Гэта гульня складаецца з таго, што выходзяць старана на старану з качарэжкамі (кавенькамі) і ганяюць шарык («суку»), туга сплечены з лыка. Здараецца, што падыходзяць да ўдзельнікаў мужыкі, нават старэй за 60, адганяюць дзяцей, самі ўключаюцца ў гульню і б'юцца да канца. А калі яшчэ да таго ёсць снег і па ім можна свабодна не толькі хадзіць, а нават ездзіць, то гэта асаблівае задавальненне для гульцоў. З «сукаю» выбягаюць за вёску і бегаюць па полі.

Аднойчы я стаў гаварыць дзядам: «Як вам не сорамна, сівым і барадатым, займацца гэтаю дзіцячаю гульнёю?» – «Эка ты, бацька! Вось дык цяпер папы сталі вяльможамі. У нас быў поп Сігней, дай Бог яму царства нябеснае! (Святар Еўсцігней памёр у 1800 годзе). Бывала як стане на Загавіны службыць абедню, да нам, старасельцам, і загадае ў царкве: «Эй, старосельцы! (Вёска Стараселле ад яго вёскі – каля паўвярсты). Прыгоняйце «суку» і в село!» Ну што ж, бацька, ска- заць? Чалавек быў моцны. Бывала супраць аднаго 20 чалавек. Хоць як біся вёскаю, а ён як выйдзе з дзячкамі да з мужыкамі (у вёсцы з ду- хоўнымі было 8 двароў, а ў Стараселлі больш 20), ні за што нам не ўзяць. Ён жа як бывала гуляе? Самы лоўкі: гоніць і качаргою і нагамі, а мы і не дагонім. А гулялі як бывала? Аб заклад! Чыя старана падда- лася, з той вядро віна. Віно тады было таннае. А цяпер віно: вып'еш – агідна, немаведама за што грошы даеш, а без яго нельга».

Гульні 1996, с. 108, 464. Зап. святар Пракоп Рубінскі ў в. Рупасава Юхнаў- скага п. Смаленскай губ.

Яшчар – калядны гульнёвы карагод, пашыраны на Магілёўскім Падняпроўі. У залежнасці ад мікралакальных традыцый «Яшчар» мае не толькі калядную прымеркаванасць. Так, у вёсцы Заазер'е (Бялы- ніцкі р-н) яго вадзілі на Масленку.

Ва ўсіх зафіксаваных варыянтах карагода прымала ўдзел неабмежаваная колькасць чалавек. З іх асяроддзя вылучаўся «яшчар».

Удзельнікі карагода, утварыўшы круг, злучаюць унізе рукі. У сярэдзіну кола заходзіць папярэдне абраны «яшчар». У цэнтры кола ён сядзе на кукішкі. Злучыўшы далонямі сагнутыя рукі, прыціскае іх да левай шчакі і нахіляе ўбок галаву. Па знаку вядучага рытмічна роўнымі крокамі, спружынячы калені, выканаўцы рухаюцца па коле, адначасова спяваючы першы верш першай страфы. На прыпеў, не мяняючы кроку, але згібаючы рукі і ўздываючы іх да ўзроўню плячэй, рухаюцца да «яшчара». На другую страфу гурт рухаецца па сонцы, адначасова пашыраючы круг і паступова апускаючы рукі ўніз. На першую палову трэцяй страфы гурт працягвае рухацца ў тым жа напрамку, а на другую – прасоўваецца да цэнтры круга. На чацвёртую страфу выканаўцы адыходзяць назад з адначасовым стрыманым рухам па сонцу; рукі злучаны. Затым, стоячы на месцы, завяршаюць спевы.

«Яшчар» у гэты час пластычна ілюструе песенны тэкст: то ён «смешна» сядзіць на кукішках, то з «жартам арэшкі точка», пасля чаго выбірае сабе «харошую дзеўку». Выбраўшы «красную Ленку», выводзіць яе з карагода. Вызначыўшы новага «яшчара», карагод пачынаецца спачатку.

Сядзеў Яшчар в арэхавам кусце.
Ладу, ладу, ладу, ладу⁶³.
Арэшанькі точка, жаніцца хоча.
Бяры сабе, Яшчар, харошую дзеўку.
Харошую дзеўку, красную Ленку.

ТМКБ 2001, с. 514–515. Зап. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

На калоду сярод хаты садзяць хлопца і дзяўчынку. Хто-небудзь з іх быў Яшчурам. Дзяўчаты становяцца у круг, бяруцца за рукі і пяюць:

Сядзі, сядзі, Яшчур,
Ладу, ладу⁶⁴.
Сярот горада.
Калі Яшчур рагочыць,
Ён жаніцца хочыць.
Бяры сабе дзеўку,
Каторую хочыш,
Хоць сабе Ірынку.

⁶³ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

⁶⁴ Таксама.

Яна невялічка,
Яна ў чаравічках,
Ў бялявых панчошках,
Ў шаўковых падвязках.

Пасля гэта Яшчур у названай дзяўчыны бярэ хустку. Так спяваюць кожнай дзяўчыне. А як заберыць Яшчур ва ўсіх хусткі, дзяўчаты спяваюць:

А Яшчур паночак,
Адай мой вяночак.
Я ўсё лета хадзіла,
Па кветачцы збірала,
Вяночак звівала.

Яшчур аддае хусткі назад дзяўчатам. Але пры гэтым дае ім загад – зрабіць што-нібудзь. Калі дзяўчына зробіць загад, то Яшчур аддае хустку. Так і праходзіць вечар.

АІМЭФ ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 2. Зап. Т. А. Парэцкая ў в. Капачэўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Іванаўны Парэцкай, 1920 г. н., прав.

«Жорава» гулялі на Каляды, на Масленку. Такія гулі дзелалі ў хатах, каб пасмяшыцца, пасмяяцца» (в. Нямойта, Сенненскі р-н). Адпаведна са звесткамі Любові Стальмачонак (1921 г. н., в. Акунёва), «Жураўля выконвалі цераз некалькі танцаў пасля гульні «ў пакойніка». Спачатку наражалі хлопца ці дзяўчыну – любога ўдзельніка маладзёвай вечарыны. І рабілася гэта так. Выварочвалі кажух поўсцю ўверх. У рукаў прасоўвалі руку з палкай. Затым рабілі дзюбу: да палкі прывязвалі накрыж палачку меншую. Рукаў з выцягнутаю угору рукой перавязвалі вяровачкай, атрымлівалася шыя. Самога гульця абкручвалі поламі кажуха. Такім чынам, імітаваўся вобраз жорава. «Журавель» у суправаджэнні хлопцаў хадзіў па хаце і кляваў усіх, хто пападаўся. Стваралася атмасфера весялосці, жартаў, кпінаў.

ТМКБ 2004, с. 686. Зап. у в. Акунёва Мёрскага р-на Віцебскай вобл.

Пяюць на Масленіцу, калі гуляюць у ручаёк:

Ах, вы сени, мои сени,
Сени новые мои,
Сени новые кленовые, решетчатые.
Как по тем сеням буду хаживать,
Молодую девчоночку буду важивать.

* * *

Заиньки серенький по сеньюшкам гулял,
Серенький-беленький по новеньким гулял.
Где же мне заиньки выскочити,
Серому – белому выпрыгнути.

* * *

Вот как семь ворот крепко заперты стоят,
У калитки у ворот по три стороны.
Ой, ключники, да наши дружнички,
Полковнички да полюбовнички,
Генеральчики-целовальщички.
Не хочу я кумочку,
Хочу ситчику полосатого.
Взял бы девочку да за ручку, за правую.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. ад Л. К. Палінскай у в. Дамашы Браслаўскага р-на Віцебскай вобл.

У першы дзень Масленіцы маладзёж сабіралася чарадою і ішла да каго-небудзь у хату. Перад тым, як сесці за стол, выбіраўся кот (звычайна гэта быў хлопец). Усе садзіліся за стол, а «кот» залезаў пад стол. Праз некаторы час ён пачынаў мяўкаць. Усе выскаквалі з-за стала, вылазіў і «кот» яго пачыналі ўсе лавіць. Гульня працягвалася да тых пор, пакуль «кот» не быў злоўлены.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. В. В. Жорава ў 1999 г. у в. Паўлаўка Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Г. М. Хаткевіч, 1930 г. н., прав.

ПАХАВАЛЬНЫЯ МАСЛЕНІЧНЫЯ ГУЛЬНІ

Архаічныя абрады сустрэчы і провадаў Масленіцы – пахаванне Дзеда («Дзед касцей падавіўся») і Бабы («Баба сырніцай падавілася») зафіксаваны ў Гарадоцкім раёне. Зараз гэтыя абрады ўспрымаюцца ў народзе як гульня. Для яе правядзення рабілі чучала Дзеда або Бабы, напіхвалі яго саломай, «адпявалі» на куце ў гратэскай форме, валачылі па вуліцы з гумарыстычнымі галашэннямі, смехам, жартамі, закопвалі яго ў снег (разрывалі, спальвалі, валачылі ў сарай). Пасля «пахавання» спраўлялася гулянне.

«На Масленку Дзед харанілі, а перад Масленкай мясаед. Жыўшы ўвесь мясаед, (з Ражства пачынаецца мясаед), і ў последні дзень мясаеда ў васкрасенне, Дзед падавіцца касцей. А ў панідзелак ужэ

Дзед памёр, памёр у первы дзень масленкі. У Масленку мы ядзём толька сырніцу. У паследній дзень Масленкі – васкрасенне – Баба падавіцца сырніцай.

Сабіраемся ўсі, сколька там нас, здзелаем «дзед» з саломы, падрыхлём ету салому, здзелаем как мужыка: і галаву, і ногі. Ніхто яго ні здзелаець у нас, крамя міне. Здзелаю как чалавека: адзіваю на яво і касцюм, і абуваю, а на рукі пірчаткі адзену, ляжыць ён у міне на куце как чалавек... Тады ка мне сабіраецца народ з выпіўкай, з закускай, з усім, і начынаем плакаць па Дзеду, галасіць – прідуріваемся. Галасілі, хто как суме: «...Дзядулінька мой, / пріятненькі мой, / куда ж ты ат нас улітаіш, / куда ж ты ат нас уходзіш, / а што ж ты міне пакінуў, / а што ж ты мне нічога ні расказаў, / а к каму ж мне ціперь пріюціцца, / і сь кім мне славецка пагаваріць жа...». Так паплачэць адна баба, другая баба яшчо як-небудзь прідумаіць. Так аны плачуць, а астальныя хахочуць, тамацька. Паплакалі, ну што ж, нада Дзед» хараніць, нада памінаць. Забёрем етага Дзед» нясём на двор і галосім па ім. Кладзём на санкі, цягнем у мох – куды-нібудзь, закапываць будзем яво будта бы. Снегам засыпем, закапаем, тады хто што там гаворіць, хто плюнець... Тады ідзём памінаць. Пріходзім, ядзём, гуляем, песні, танцы – усю ноч прагуляем. Ета гулялі ў панідзелац, на первы дзень Масленкі. Так і Бабу харанілі» (Марыя Сафронава, 1919 г. н., в. Маскаляняты, Гарадоцкі р-н).

У другі час, пры іншых абставінах М. Сафронава расказала пра гэту ж гульнію наступным чынам:

«[Дзед» хавалі], як пачынаецца [Масленіца], а Бабу як канчаецца. Ета ж пост ад Раства, патам Раство, а пасля Раства начынаецца мясаед. Вот мясаед канчаецца, а тада начынаецца Масленая. І вот, када ўжо паядуць усё на свеце – на Масленай жа дзелаюць сырніцу – ета ўжо ён касцёй падавіўся. А Баба падавіцца сырнікам. [А хто ён?] Ну, дзед, стары. [А што гэта за дзед?] Гулялі ета проста як гульнію. Вот сабіраюцца, проста етава Дзед» дзелаюць. [А як дзелаюць?] А во, з трыпак, з барахла. Абыкнавеннага чалавека дзелаюць, рукі, ногі. Я так дзелаю. Вот вазьму салому, увяжу, бруха дзелаю. Вазьму калготкі, у калготкі саломкі панадзелаю, панапіхаю, дзелаю ногі, ступянькі і ета тулавішча туды ўваткну, тут галаву дзелаю, тут і рукі. [А з чаго рукі і галаву?] А з барахла, з саломы, ці з чаго. Ну і пыцу ягоную дзелаеш, канешна, як у чалавека, і нос – палку прыдзелаеш. Ну

і паложыш яго на кут. Вот і сабіраюцца жэншчыны – піць і гуляць. Во зберуцца, кажный са сваёй бутылкай і закускай пріходзюць. Ну і танцуюць тада, Дзеда харонюць, п'юць, гуляюць усю ноч. [А дзе харонюць, як харонюць?] Завязлі куды за кусты, абярнулi і ўсё. [За вёску вязлі?] Да, там жа яму і ўсё. А тада пріходзюць, садзяцца за стол, песні йграюць, гуляюць. [А што гэты Дзед значыў?] Ну, ета я не панімаю, не буду казаць. Раз ён падавіўся касцёй – значыць усё. Ён падавіўся, а Баба сырніцай падавіцца.

[А як Бабу дзелалі?] І Бабу таксама. І Бабу з етава барахла. І апяць гуляюць. Ета ж цяпер, знаеш, самалюбівы народ, яны ж не ўмеюць ні танцаваць... А тады танцуюць, гуляюць, толька пыл ідзёць...»

У час абследавання Падзвіння (1996–1998) абрад пахавання Дзеда быў зафіксаваны таксама ў вв. Канавалава і Халамер'е Гарадоцкага р-на, пахаванне Бабы – у в. Андрэеўская Слабада Шумілінскага р-на.

Пахаванне Дзеда ў вв. Канавалава і Халамер'е ў параўнанні прыведзенай традыцыяй у в. Маскаляняты мае некаторыя адметныя рысы. Так, у названых вёсках перад «пахаваннем» Дзеда валачылі на санках па вуліцы вёскі; у в. Канавалава чучала не закопвалі ў снег, а «цягнулі ў сарай»; Дзеду кожны год давалі новае імя.

У вв. Канавалава і Маскаляняты пахаванне Дзеда адбывалася ў панядзелак, у першы дзень Масленіцы, у в. Халамер'е – у чацвер, «на Аўласа», таму і пахавальнага Дзеда называлі там Аўлас. Яго чучала разрывалі і выкідвалі: «Тады ўжо адпраўляем – ідзі ад нас, Аўлас, на кладбішча. Потым разарвуць гэта чучала, а салому выкінуць» (Ксеня Ганчарова, 1912 г. н., в. Халамер'е, Гарадоцкі р-н).

У в. Андрэеўская Слабада Шумілінскага р-на хавалі не Дзеда, а Бабу, якая ў канцы Масленіцы «падавілася сырніцай». Зараз тут гэта традыцыя адсутнічае, аб яе ранейшым бытаванні ўспомнілі толькі самыя старыя жыхаркі вёскі Ганна Казлова (1901 г. н.) і Марыя Чаплінская (1912 г. н.). У адрозненне ад Гарадоцкага р-на тут «адпявалі» не чучала, а жывога чалавека, жанчыну, што лажылася на кут у якасці «бабы».

«А яшчо знаеш, што было раз? Як Арліха на кут лягла. Бабу паміналі нейкую, сырам падавілася. І лягла на куце і ляжыць ужо, а жэншчыны падходзюць і галасюць па ёй. Як па пакойніцы галасюць, ага. Жывая лажыцца і здаровая, а яны ходзюць кругом. Сабэруцца, вып'юць, а тады галасюць па ёй.

Ну, і добра ёй было? Проці Бога дурак, ня лезь. Як паралізавала яе руку і нагу на трэці дзень з тых пор, як яна паляжала і галасілі па ёй. І памёрла счас. А баба была здаровая, красная...» (Мар'я Чаплінская, 1912 г. н., Ганна Казлова, 1901 г. н., в. Андрэеўская Слабада, Шумілінскі р-н. Зап. А. М. Боганевай, 1998 г.). Прыведзены выпадак цікавы тым, што гульнёвае пахаванне ўсведамляецца ўжо самімі носьбітамі як дзеянне «проці Бога». Гэта гісторыя адбылася яшчэ да Вялікай Айчыннай вайны. Пасля такога выпадка ніхто з жывых ужо не адважываўся класіцца на кут і традыцыя гульнёвых пахаванняў перапынілася тут сама сабой.

ТМКБ 2004, с. 66–68. Зап. А. М. Боганева ў Віцебскай вобл.

«Пахаванне дзеда Сідоркі»... спраўлялі на Масленку ў Крывыя панядзелак».

...тэатралізаванае прадстаўленне з вялікай колькасцю дзеючых асоб:

Нябожчык (107 год).

Жонкі яго (9 чалавек).

Унучка.

Родныя.

Блізкія.

Вяскоўцы.

Дзеці.

Поп з кадзілам (пераапанутая ў бацюшку жанчына).

Своеасаблівы народны спектакль складаецца з наступных дзеяў.

1. Апананне нябожчыка. Загадзя надаўшы яму імя Сідорка і надзяліўшы яго шматлікімі станоўчымі і адмоўнымі чалавечымі характарыстыкамі, жанчыны вырабляюць «чучала» – вялізную, у натуральны чалавечы рост, ляльку з саломы і розных ануч. Паралельна вырабляецца маска твару нябожчыка, якую «размалёўваюць на сваё ўяўленне». Ляльку апранаюць у касцюм (штаны, сарочка, пінжак), абуваюць у туфлі. У шырынку штаноў устаўляюць вялікую моркву і прымацоўваюць дзве цыбулькі. Моркву затым перыядычна ў любы момант, «нават у самы сур'ёзны, будуць шавяліць» (пры дапамозе прымацаваных да яе рызынкі і вярвачкі, схаваных пад касцюмам).

Сідорку кладуць, «як у труну», на лаву галавою ў чырвоны кут. Зверху пакрываюць белай тканінай.

Уздоўж сцен стаяць лаўкі. Бліжэй да нябожчыка – некалькі табурэтак для родных і блізкіх. У куце на століку – запаленая свечка

ў стаканчыку з зернем. Злева ад свечкі (па правую руку нябожчыка) – булка хлеба.

2. Галашэнне па нябожчыку (жонкі – «хто па-добраму, а хто і злосна»; унучка – успамінаючы, як добра было з дзедам, а цяпер не будзе каму сустракаць і праводзіць на аўтобус).

3. Абрананне папа (гратэскавае імітаванне вопраткі святара і пэўных царкоўных атрыбутаў).

4. Адпяванне памёрлага ў хаце («з жартам і ўсур’ёз», «па-смешнаму»).

5. Вынас нябожчыка (як толькі памёрлага выносяць, жанчыны-суседкі накрываюць у хаце стол).

6. Укладанне нябожчыка на санкі (сярэдняга памеру) і провады яго ў апошні шлях (санкі з памёрлым вязуць толькі мужчыны; працэсія ідзе па вуліцы разам са святаром; далёка не вязуць).

7. Апошнія адпяванне святаром нябожчыка і развітанне з Сідоркам (кладуць ляльку ў снежную яму, кідаюць на яе тры разы па жменьцы снегу, злёгка прысыпаюць снегам). Пасля вяртаюцца дадому. Хаваюць нябожчыка позна вечарам перад заходам сонца.

8. Памінкі па нябожчыку (п’юць па тры чарачкі, прамаўляюць рэчы з жартам і інш.).

9. Застольныя песні («Чарачка», розныя старадаўнія, прыпеўкі пад гармонік).

10. Танцы («Страданне», «Полька», «Барыня з прыпеўкамі» – па коле з сольнымі выходамі, «Зялёная рошча», «Субота», «Цыганачка», «Лявоніха», «Матлёт» і інш.)

ТМКБ 2004, с. 688–689. Зап. у в. Маскаляняты Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Кузьмінічны Сафравай, 1919 г. н.

Робяць гэтага Дзеда жанчыны замужнія, пажылыя. Бабы, Дзед сёння памёр, нада Дзеда дзелаць, на санкі і вязём па вуліцы, плачам па ім, галосім па ім, прыдурваемся. У каго хата большая, да таго і Дзеда вязём. Ідуць туды і мужчыны, і жаншчыны са сваім хатулём, са сваёй выпіўкай і закускай, ну і гуляем, чуды спраўляем. А Дзед ляжыць на лаўцы, а тагда нясём яго і выкінем, у снег закапаем за гарадам, тады аткапаем, адежу снімем. Пахаваем Дзеда, тагда чараз нядзелю і Бабу будзем хараніць. Я сдзелала такую Бабу сапраўдную і на стул пасадзіла, як у цілівізер снімалі. Прыйшла ў хату і заведуюшчая клуба, думала, што настаяшчая баба, на нагу ёй незнарок наступіла: «Ой,

прасціця». Тут жа хохату было. Бабе грудзі сдзелала, паяском падпаясала, плацце. Хойная Баба, сядзіць у чулках, у насках, тухлі ёй надзела. А мы самі надзяваліся харашо, як на вечар які ці на бал.

Кухаронак 2001, с. 194–195. Зап. у 1999 г. у в. Маскалянты Гарадоцкага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Кузьмінічны Сафронавай, 1919 г. н.

[Бабуля, а раскажыце вот яшчэ пра тую вот як таго Дзеда харанілі.] [Смяецца] Якога? [Масленічнага.] А. Здзелаеш яго. [Смяецца] І з'ясі. Здзелаеш, з саломы ці з чаго. Ну, не кажды канешна яго здзелаець. Хто можа. Я любімка, я здзелала. А ў мяне была сястра такая, самая старшая. І была ж, а раньшэ ж старыя нікуды не хадзілі. І на вечарынкi, нікуды. А толькі во эта. І яны нідзе, яны ж не на п'янкi – нідзе. Эта ж цяпер, што кажды дзень пьюць. А тада ж гэтага не было. Калі свадзьба, самагонкі нагоняць адно вядро і ай во гавораць во свадзьба будзе харошая, багатая. Вядро самагонкі. А цяпер, пяць бочак... вот і Машэнкi, сястра эта дзелаець. Быў у мяне дзядзька, родный. У яго была дудка. А ў суседа была скрыпка. Мы жылі на адным баку возера, а на ўтарым баку. Ну давайце здзелаем Дзеда, дзелаць Дзеда. Ну сястра эта бальшая, мая, яна ўзрослая: давайце гаворыць. Я Дзеда здзелаю. Ну вот дзелаець этага Дзеда ці з трапак, ці з саломы, ну, з чаго яна здзелаець. Надзенець як чалавека, і касцюм і ўсе. Абыкнавенны чалавек. Ляжыць. І маркоўку прыдзелаюць і ўсе. І вот этага тада на саначкі, прывязуць яго, у чыю-небудзь хату, дагаворацца. У чыю – чыя бальшая хата. Вот к нам прывазілі. Вот яна і прывязець на санках. Ну і начынаець галасіць па ім і хахочыць, а мужыкі там і Бабу. Дзеда сперва перад, як начынаецца Масленка, а Бабу хароняць цераз нядзелю, тожа ў панядзелак. І Бабу здзелаюць. Ну, мужыкі ізвесна і каля баб і хахочуць і ногі там падымаюць, ну, там падымаюць і хахочуць. А скрыпка і дудка, як загалосыць бабы, там уміраць нельзя. А мы седзім на пячы. Сядзем, нам жа тожа інцярэсна паглядзець. А мы ж не, раньшэ ж не цяперашнія рэбяты, што ідуць і за стол., а тады бацька тока гэч і ты ужо занеш, лезеш на печку. Палезеш на печку і сядзіш, ну і ногі пад задніцу і глядзіш. І танцуеш. Вып'юць па румачке і танцююць і гуляюць ва ўсю Іванаўку. Этага Дзеда прывялі ў панядзелак, апяць, дзелаюць Бабу і ў панядзелак, на утары, цераз нядзелю.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 34. Зап. Т. Валодзіна і У. Лобач у 2011 г. у в. Маскалянты Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Кузьмінічны Сафронавай, 1919 г. н.

А дзядулька мой Сідорячка,
А чаго ж ты ад міне атлігаеш?
А ў якую ж ты староначку?
А ў старонку далёкую?
А дарожка дужа даўгая,
А дарожка ж іна ні ўзваротлівая,
Адтуль ніхто не вяртаецца.
А я ж цібе буду прасіці,
Каб ты ка мне прібываў,
Прілятаў сізым галубочкам
Пад маё пічальна вакошачка...

АІМЭФ, ф. 5, воп. 5, спр. 45, арк. 57. Зап. Л. П. Рэзкіна ў в. Маскаляняты Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Кузьмінічны Сафронавай, 1919 г. н.

Сабіраліся і дзелалі Дзеда, <...> каталіся з гары, каб лён рос харашо... Спецыяльных песень на Масленіцу не было, пелі ўсякія песні, якія прыходзюцца.

М. К. Сафронава таксама паказала, як галасілі над Дзедам: «і галосюць і смяяся... Ізвесна ж: ні па жывым ж, а па мёртвым»:

(А) [дзедка мой?] Сідурька,
Ты быў, шывяліў, пру нас ні забыў?

Якіменка 2018, с. 16. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 2010 г. у в. Маскаляняты Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Кузьмінічны Сафронавай, 1919 г. н.

На Масленіцу гулялі, раньша, кагда бабушка дзевачкай была, ну как перад канцом свету. З саломы, старых трапак, усяго старога робяць, ну як чучала. Усё гэта затыкаюць у штаны, рубашку і сапагі, а ліцо дзеляюць як раньша кукал дзеткам дзелалі, нарысуюць. А адзеўшы так палучаецца як чалавека. А замест носу яму буряк ці бульбіну зробяць і пакладуць як нібы-што умершы. Але ў штаны паставяць самую вялікую моркву, каб очэнь сільна тырчэла. І потым плачуць па ім, што Дзед падавіўся касцёю і таму памёр.

[Сідоркай звалі саламянае чучала таму, што ў гэтых мясцінах быў стары, што пражыў значна больш 100 гадоў, і жаніўся 7 разоў, дзяцей меў, што не злічыш, і ўнукаў, і праўнукаў, але яшчэ амаль да 100 гадоў «усё да дзевак хіліўся, каб якую сашчыкнуць». Пры роспытах пра неабходнасць выпячвання мужчынскіх элементаў растлумачылі:]

Так жа гулялі раньша, і ў Маслянку усё свадзьбы былі, і маладзенькія ўсе пары так ужо любіліся, а тут пост прыходзіць, вось

і Сідорку як бы ўжо хаваюць, што ўжо больш так нельга рабіць. Ну, грэх счыталася раньшы у пост і з мужыком быць, а тут этаму усяму урэмені і канец. Бо ў пост нікак нільзя.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. М. Райкова і Н. С. Бабашнікава ў в. Маскаляныты Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

У першы дзень наражалі Бабу (макет⁶⁵) і цягалі яе па вуліцы (Баба сырніцай падавілася) і пелі песню абы-какую «Як на Масленнай недзелі развела ды я бліны». На санках везлі Бабу хараніць. Выбіралі чалавека, які не падабаецца, і везлі гэтую Бабу яму дамоў, лажылі Бабу на кут і начыналі галасіць: «Бабка мая Сідорка, чаго ж ты памерла...» Хазяйка, каб пазбавіцца ад Бабкі, стол накрывала.

У канцы нядзелі «цягалі Дзеда» (касцей падавіўся). За Дзедам ішла Жонка і галасіла: «Ай, дзедька мой Сідорка...» Галасіла толькі Жонка. Суседкі толькі сядзелі соплі выціралі... Маладзеж на Масленіцу гадала. У сараі вешалі цэпі і клалі на іх доску.

А затым гурбой качаліся, чтоб камары не кусалі...

Якіменка 2018, с. 16. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 2010 г. у в. Віраўля Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Сяргееўны Брахновой, 1927 г. н.

Дзелалі чучела ў відзе чалавека і сжыгалі, шуцілі над ім, прыносілі ў дом і галасілі, што чый-та Дзядулька памёр. Альбо прыходзілі ў чый-небудзь дом і пыталіся гаспадыню: «Ці не твой мужык там ляжыць?» Вечарам сабіралісь, харанілі паміналі, весялілісь, танцавалі і пелі (прадэманстравала «Галашэнне над чучалам»).

Якіменка 2018, с. 17. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 2010 г. у в. Мішуціна Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Сяргееўны Брахновой, 1927 г. н.

Таўстая субота – перад масьялянкай.

Мясныя загвіны – нядзеля Масьляна, першы дзень.

Масленая нядзеля – (тыдзень).

Сырніца. Збіралі берасні, чарбан (вялікі гліняны гаршчок, абвіваны бяромай, вядры на два) тварагу. Сільна крепка трунбуюць, штоб воздух не прахадзіў, заліваюць маслам [пласт сантым. у 2]. Тварох сабіралі ў Пятроў пост, летам (сёлета пяць тыдняў будзе гэтага паста). Усё гэта храняць да Масьлянай нядзелі. Тады раскрываюць, атнімуць масла, часць тварагу, растапляюць, блінамі макалі, і картошку гатавалі.

⁶⁵ Слова інфарманткі.

Мяса ня можна было, усё малошна. Куляшок, юшку – с аржаной мучычкі, учыніць нанач у гарнушку, закісніць, кацялок вады закіпіць і размешваеш, калатовачкай разаб’еш, сьметанкай (а так, не на масьлену, скваркай з лучком заправіш).

У мясныя загіны [першы дзень Масьлянікі] «дзед касцёй падавіўся». Назаўтра [у панядзелак] бабы сабіраліся, «дзед паміналі».

С саломы «дзед» рабілі, штаны наб’юць і рубаху, на лаву клалі, у кут, пакрывалі белай простыняй. Памінаюць, галосцяць, тады выцягалі на вуліцу, у сумёт, закапвалі. [Галасілі]:

– А дзедзька мой Сідорька,
І калі ш ты будзеш пуміраць?
– Бабушка, у серяду,
Сударушка, ў серяду,
Пахомаўна, ў серяду.
– А дзедзька мой, Сідорька,
А чым жэ мне тебе пумінаць?
– Бабушка, мядочкам,
Сударушка, мядочкам,
Пахомаўна, мядочкам...

«Галасілі» – хто пу бацьку, хто пу Дзеду, хто пу суседу. Так, сьмехам. А хто і ўзапраўды заплачыць:

Устань жэ, мой родны татухна,
Устань жэ ты, не ляжы.
Да куды ш гэта ты субраўся,
Ды каму ты мяне пакінуў,
Ды каму ты, такому вернаму?
А мне ш будзе дужа горячка вяліка,
А хто ш мне паможэць гаріваць,
Да без роднага татка...
Пасля збіраліся ў хаце [за сталом] «пумінаць дзед».

А тады ўжо на санках каталіся, без каня, аглоблі вывернуць, з гары, на речку. Усцягнуць ужо ня скоры, выпіўшы. Каторы перакуліцца цераз галаву.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 47, сш. 1, арк. 26–30. Зап. М. Я. Грынблат у 1960 г. у в. Бачышча Мішневіцкага с/с Сіроцінскага р-на (цяп. Шумілінскі р-н) Віцебскай вобл. ад Ганны Іванаўны Кандрацэвай, 1893 г. н., няграм.

После вайны не сталі ўжо спраўляць, забылі на ўсё.

Усі сабіраліся – і мужчыны і жаншчыны. Скруцюць с трыпак «дзеда», які «касцёй падавіўся» (у першае васкрасенне), кладуць на лаву ў кут, як пакойніка, галосяць, чудзяць, як хто чудней прідумаюць. Тады валакуць за дзьверы, у снег. Як папы, лапаць прывяжуць, як кадзілам махалі. Ідуць у хату, садзяцца за стол і памінаюць:

А любімы ты мой,
Дзе ш ты замёрз,
Можэць ты быў і халодненькі,
Можэць ты быў і галодненькі,
Бязронны, бяспрытонны...

Галосяць бабы шуця. Ат старіх завялося.

А ў другое васкрасенне здзелаюць «бабу» (сырніцай падавілася). Таксама кладуць на кут, галосяць:

Што ш ты не прыхадзіла параньшы,
Можа ш і жыва ты была.
У дарошкі засцігла тебе халодная зімушка,
Во босенькая і голенькая,
Бязродненькая.
Як быў бы ў тебе свой мужучок,
Можэць бы так і ні замёрзла...

Хаваюць і пумінаюць. Цэлы вечар гуляюць. На загвіны.

Сырніцу ўжо не дзелаім, не сабіраімся. І ні посцім. Калі што ёсць, тады ядзём.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 47, сш. 4, арк. 16–19. Зап. М. Я. Грынблат у 1960 г. у в. Глушыца Казьянскага с/с Сіроцінскага р-на Віцебскай вобл. (цяп. Шумілінскі р-н) ад Домны Ягораўны Сямёнавай, 1906 г. н.

ГУКАННЕ ВЯСНЫ

Перад Вялікім поста́м у нядзелю на *заговіны* «клічуць вясну». Раніцай збіраюць дзяўчаты па вёсцы яйкі, муку і інш., выбіраюць прасторную хату, дзе невялікая сям'я, мала дзяцей, нясуць туды сабранае, замешваюць цеста з пшанічнай мукі і пякуць каравай. Каравай павінен быць вялікі і пекны, і яго ўпрыгожваюць аздобамі з цеста (*обручы, уткі*), кветкамі і малой ялінкай (*іўка*); адначасова рыхтуюць усё іншае, што патрэбна для маючага адбыцця піру. Як толькі каравай спячэцца, што бывае ў пары ранняга абеду (*в ранній обед*), дзяўчаты нясуць яго разам з двума ці чатырма фарбаванымі яйкамі на поле, на найвышэйшы ў гэтай мясцовасці ўзгорак альбо залазяць на стог сена. Там б'юць аб сябе яйкамі, пакуль іх не разаб'юць (*трэба іх разбіць*) і «гукаюць вясну», г. зн. спяваюць веснавыя песні. Як закончаць спяваць, а спяванне цягнецца каля дзвюх гадзін, вяртаюцца ў абраную хату, куды прыходзяць таксама хлопцы з гарэлкай і ласункамі, і ўсе разам садзяцца за стол. У час застолля дзеляць каравай між прысутнымі. Затым пачынаюцца танцы з музыкай. Абрад гукання вясны выконваецца выключна дзяўчатамі; гэта «дзявочая справа». Непагадзь не спыняе абрад: хоць бы ліў дождж, трэба ісці з караваем. Яйкі, разбітыя на стозе, нясуць у хату і там з'ядаюць (Галубіца).

У в. Дарашэвічы, як *весну клічуць*, пякуць некалькі караваяў: кожны «канец» вёскі мае свой гурт дзяўчат, якія і займаюцца выпяканнем каравая, і хлопцаў, якія потым гэты каравай разам спажываюць. У даўнейшыя часы пяклі толькі чорныя караваі з аржаной мукі; зараз пякуць белыя, пшанічныя. Аздабляюць караваі рознымі фігуркамі з цеста (закруткамі накшталт слімака і інш.) і ўтыкаюць вяршыньку маладой ялінкі; калі няма ялінкі, тады – амялу, прыхарошваюць каляровай паперай, свечкай. Адна з дзяўчат бярэ каравай на галаву і ідзе разам з сяброўкамі пад азярод, на які ўсе ўзлазяць, а каравай кладуць на адзін з бакавых слупоў. Прынесенае яйка (белае, нефарба-

ванае) разбіваюць і, стоячы на азяродзе, спяваюць веснавыя песні. Потым вяртаюцца ў хату, дзе пяклі каравай і дзе іх чакаюць хлопцы. Затым пачынаецца дзяльба каравая, музыка, танцы.

У Брынёве вясну клічуць у той дзень і ў той самы час. Каравай там аздабляюць шышкамі з цеста і некалькімі ружачкамі, да якіх прычапляюць кветкі з паперы. З гэтым караваем ідуць на *прогуэнок* і «радуюцца, што Бог даў вясну», спяваюць песні. Пры спеве прысутнічаюць хлопцы, якія потым у хаце частуюць дзяўчат купленым квасам і півам. (Караваем частуюць таксама гаспадара і гаспадыню хаты.)

У в. Найда на Масленяы Загавіны пякуць невялікі каравай (*дзецкiй*); апроч яго бяруць яйка і сыр. Веснавыя песні спяваюць на стозе.

У Вышылаве клічуць вясну малыя дзяўчаткі. Хлеб, які з'ядаюць падчас абраду, называецца караваем, аздаблены ён толькі ўваткнутай ялінкай (*іўка*).

У Дзякавічах над воз. Князь у нядзелю вечарам на Масляныя Запускі (або *як запускаяць запускі*) збіраюцца дзяўчаты ў гурт і спяваюць вясну.

Агульнага абраду не бывае, каравай не пякуць, затое ёсць *закон* (звычай), што дзяўчаты павінны браць з сабою сыр. Пасля спеваў – музыка і танцы. Веснавыя песні спяваюць ад запуснага тыдня да Зялёных Святак; толькі пазней іх не пяюць гуртам, як першы дзень, а хто калі захоча, кожны для сябе.

У Пухавічах пры спяванні веснавых песень на Запусты таксама не пякуць каравай.

Машынскі 2014, с. 242–243, № 517–523. Зап. у Мазырскім п. Мінскай губ.

Э, прымерно это ужэ посьледняя ото недзеля Масьлена, ужэ ж пост будзе. Это называ'цца Вялікі пост. І ўжэ тогды голітва была. Хлеба не было... Та ўжэ ж от як весна, то ждом як Бога. Весна. Гукаць весну пойдом. Дзе збіраюцца, большынство зьбіраліса ў, ну, як назваць вам, шоб вы понялі, ў сараях. А ў нас звалі «одрыны». У одрыну, во это одрына, шчытай, у мене во. Да лезуць на вўшкі, а сено, от зарэ ў мене дрова лежаць там, бо нема ж ужэ, порадох, шо дрова, шоб сухіе былі, без снегу. А тогды ж дрова на вуліцы, абы яку-небудзь шопку прыробвалі, да дрова клалі. А туды сено. Да ўжэ на тэ сено. От, яка тут уліца, було ў нас сорок сем дзецей, по уліцы. І збіраюцца, от тры хаты ў одну одрыну, куляцца на этой соломе. Да маці ўкладзе, пекла такі пірожэчкі. От, як етые булкі, таке малынкі. І ўжо каждому,

скільки дзецей е, то пірожка. Корову ж дзержалі, масла 'трежа кусок, сыра. По еечку дзеліць. Да ўжэ бегом большыя з большымі, меншымі з меншыя, да ўжэ на тэм сене куляемся, да б'ём у біткі, да емо. І подсьпеўваюць шо от.

[Самі дзеці?] Самі дзеці, шо знаюць. [Дык гэта ў адрыне, не на вольным паветры?] Послухай, послухай. А большыя ўжэ зьбіраліся да на стог лезлі. То ото ж сразу шчэ як я заступіла на роботу, то тогды, вой... Дасьць маці гэтае, і му ўжо на тых, хто на вўшках, а хто, а большіе на вуліцы. А потым ужэ, потым, далей ўжэ, як сталі ўжэ большае той мукі, ужэ ж марымонцка сталі, ўжэ біла пекці, то так от жонкі зьбіраюцца да сьпяваюць, а дзеці на стозі. А ўжэ от ў эта ўрэмя, да шчэ е колі шо буські прылетаюць. То як стануць куляцца... [спявае]:

Дай ужэ весна, дай ужэ красна,
Стрэх вода капле, іс стрэх вода капле.
Дай ужэ тому ўдовіному сыну
Вандровочка пахне, вандравочка пахне.
Лукі да прілукі, лукі да прылукі,
Попрылежывалі, попріпадывалі
Пулочком подушкі, пулочком подушкі.
Да нема мого да ж міленького,
Нема мого пана, нема мого пана
Да й ужэ ёго посьцель белая
Пулочком пріпала, пулочком пріпала.
Дай ужэ весна, дай ужэ красна,
І стрэх вода капле, іс стрэх вода капле.

* * *

Весна-весьняночка, чыя то панночка,
Седзіць у садочку, седзіць у садочку, шые сорочку*.
Шіе-пошывае, шовком поцягае,
На хоршій хлопцоў, на хоршій хлопцоў дай не заглядвае*.
Короўкі з дуброўкі, овечэчкі с поля,
Плачэ маці по дзіцяці, плачэ маці по дзіцяці, шчо горкая доля.
Не плач, маці, по дзіцяці, платком белым вцірайса,
На хоршій хлопцоў, на хоршій хлопцоў дай не заглядайса*.

* * *

Гу, весна, гу, красна, шчо ты нам прінесла, у-у!
Ці по еечэчку, ці по пірожэчэчку, гу-у!
Ці сыра кусок, ці масла брусок?
Гу, весна, гу, красна, усе людзі ткуць кросна.

Моя маці не ткала, моя маці не прала, гу-у!
Под лёд кужэль пускала.
Плуві, кужэль, волокном,
Да пріплуві полотном, у-у!
Гу, весна, гу, красна, усе людзі ткуць кросна, у-у!
Моя маці не прала, на печ ногі задрала, гу-у!

Цілівоз, цілівоз, кідай сані, бері воз! Дай поедом по рогож! Рогажу мы не нажалі, хлопцы сані поломалі! Гу-у!

[А што гэта за цілівоз?] Птушэчкі ж такіе.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 34–36. Зап. А. І. Ляшкевіч 25 лютага 2017 г. (субота Масленічнага тыдня) у в. Пагост Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Кацярыны Аляксеёны Панчэні, 1941 г. н.

Это от у паследнюю недзелю перэд постом, заўтра пост, цепер недзеля. Но цепер то поменялі нешто ее. Гу, весна аддзельно, масленічна аддзельно. Ну недзеля была Масленічная, «ую недзелю Масленічну», так колісь нам гаворылі. Паследняя недзеля перэд постом Масленая. Яе гулялі, там шо пеклі бліны, ужэ м'ясо не елі, только малочнае – масло, сыр, малако і бліны пеклі. І ўжэ гуляюць, маладзёж бегае там, гуляюць і танцююць, спеваюць. Бо ўжэ пост у панядзелак, ўсё – сем недзель не едзят з маслом, не танцююць, не спеваюць. І ўжэ гэту недзелю, заўтра пост, ўжэ гукаюць весну. Я і цепер помню – маці нам пірожка маленькаго спечэ, туды еец наварыць. І стогі сена стаялі колісь, от к хатам прывозілі, штоб коровы, мо і цепер у каго стаяць. Нас бацько подсажвае на той стог, і мы, сколько там, большие дзеці, меншых не посадзіш, бо пападаюць, мы ўжэ на той стог і ўсе гукаем весну.

Гу, весна, гу, красна, шо ты нам прынесла? Гу!
Ці по яечку, ці по піражэчку,
Ці сыра кусок, ці масла брусок? Гу!
Гу, весна, гу, красна, ўсе мацеры ткуць кросна. Гу!
Мая маці не прала, пад лёд мучкі пускала. Гу!
Плыві, лянок, валакенцом, а прыплыві палаценцом. Гу!

Погукалі, злезлі, ужэ того вузла развязваем, на вуліцы ямо.

– А знаеце, што такое мучка? Бралі от лён, знаеце, валакно эта. От эты лён на грэбень начэсвалі і рабілі мучку. От беруць той лён так на грэбень на тые зубы, раз, два, тры, і нацягваюць таку, на гэты бок

роўненькі лён, а з таго боку грэбня ўжэ такі вон здержваецца там, называўся клок. І ўжэ гэты расчэсваюць, там шчэ грэбёначка така была, гэты ўжэ расчэсваюць, як косы свої, шоб роўненька ўсе было. Расчэсала, патам бярэ вот так во его скручвае, і чэрэз эта во з грэбня таго знімае, і ўжэ накручвае тым доўгаю касою і ложкаць. Это былі такія дні у недзелі, пятніца, у яе не пралі, только мукалі – ка, трэба мне намукаць мучок. А патам ана ўжэ нагатоўіць сабе ворох тых такіх мучок і ўжэ начынае прасці. Бярэ гэту мучку, разматвае назад тую косу, гэтым самым нацягвае зноў на грэбня тым клаком к заду, а к сабе ўжо гэты роўненькі, і прадзе. І прадзе тоненьку нітачку. А тые клакі не выкідвалі, і іх збіралі аддзельно. Гэтые клакі зматывалі у ку-дзелю, і ўжэ таку тоўсту нітку пралі. Ужэ з ее не можна ж было тоненькую, там она поастававас таке абы-што. І пралі тоўсту ўжэ нітку. З тых тоўстых ніток мешкі ткалі, палатно тоўстае – і шылі мешкі, а з таго – палатно. Так вот мая маці была ленцяйка, гэтыя мучкі не прала да пад лёд іх пускала. Да кажа, пльві, ленок, волокенцэм, а прыпльві палаценцэм. Шоб она гуляла, спала, і палаценцэ готово было.

Глушэц 2014, с. 5. Зап. І. В. Глушэц і К. М. Міхнавец у 2012 г. у в. Рычоў Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад калектыва «Дубравіца» (перанялі ад Мікалая Мікалаевіча Кавалевіча, 1922 г. н.)

Гэта было на самай апошняй нядзелі мясаеда (на *Запусты*, слова *Масляніца* тут ніхто не ўжывае, нічога з ёй у абраднасці не звязвала-ся). Вечарам ішлі старыя кабеты і мужчыны, за імі маладыя, беглі малыя, ішлі на ўзгорак над ракой Случчу, адразу ў канцы вуліцы, дзе здаўна стаяў (і цяпер стаіць) вялікі драўляны крыж. Неслі стол, на ім хлеб і соль, як для сустрэчы маладых на вяселлі. Песні спявалі старыя людзі, жыццё якіх магло быць прыкладным і шчаслівым (тыя, што доўга і суладна жылі ў пары, былі здаровыя, заможныя). Яны пачыналі песню:

Прыляцела ластаўка з Ёвіцкага сяла
Прынесла нам ластаўка карысці, радасці,
Карысці, радасці і вясны пагожыя.

(Ёвічы – вёска побач з Залюцічамі, з паўднёвага боку, адтуль ідзе вясна). А ў вёсках, што на поўнач ад Залюціч, маглі спяваць: «Прыляцела ластаўка з Залюціцкага сяла...»

Якія песні спявалі дакладна ніхто не мог расказаць, бо старыя людзі, якія захоўвалі парадак гэтага свята, паўміралі, пагінулі ў час блакады, вёска была дашчэнтку спалена і шмат людзей загінула. Але і цяпер Залюцічы ходзяць *на Запусты*, на горку, пяюць там, а найцікавей для ўсіх вяртанне: моладзь бяжыць хутка, але нельга паваліцца, хто ўпаў – той сёлета памрэ. Дзяўчаты хапаюцца за плот, лічаць плаціны, калі да пары – выйдуць сёлета замуж, калі нячот – пачакаць дзевяццацца. Гэтаксама варожаць з дрывамі: хапаюць бярэмы, нясуць у хату, там лічаць, колькі пален, да пары, ці не да пары.

Як вясну гукаюць:

Прыляцела ластаўка, прыляцела,
Да із Ёвіцкага ж села*,
Да і ў Залюці села.
Да папытаймо ж ластаўкі,
Да што ў Ёвіч дзеецца.
Да ў Ёвіч дзеецца ж дзіва:
Семсот гарадоў згарэла*,
Сем маладзёнкаў згалела.

* * *

Прыляцела ластаўка, прыляцела,
Да із Залюціцкага ж села*.
Да ў Мілевічах села.
Папытаймо ж у ластаўкі:
– Да што ў Залюцічах дзеецца?
– У Залюціч дзіва дзеецца:
Семсот гарадоў селіцца,
Сем маладзёнкаў жэніцца.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 83, спр. 213, сш. 1, № 4, 12. Зап. у 1983 г. Л. М. Салавей у в. Залюцічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Адама Сцяпанавіча Кажовіча, 1908 г. н., Пелагеі Якаўлеўны Кажовіч, 1913 г. н.

Масленіца, Маслены тыдзень. Як канчаецца Мясоед, то последні тыдзень Масляны перад пастом. Тады вясну гукалі, перад пастом. На Масленіцу толькі вясну гукалі, зіму не праважалі. «На гу-вясну» ужо кажуць, «гу-вясна». Дзяўчаты збіраліся, гукалі вясну. Збіраліся кампаніяй. Танцуюць, пагукаўшы вясну. Танцавалі, што хацелі – і краквякі, і Коробочку. Усякія танцы танцавалі.

От пелі вёсну. [Адна песня ці розныя?] Одна песня. Як му спявалі, як я шчэ пока, знаеш, ешчэ дзеўка. [А куды хадзілі вясну гукаць?]

Ото так ідом на сена, дзе ў сараі сена, туды ідомо, да положымо пірога, положым ейцо, і там ходзім так кругом, сьпеваемо. По сену ходзім. Побраліса за рукі так от дзеўчата о то, да і ходзім, ды сьпеваем:

Гэй, весна, гэі, красна,
Колі ты хороша, то кідай сані, да беры колёса,
Э-эй, весна, людзькіе мацеры ткуць кросна,
А моя ж маці старая
Под лёд мучэчкі совала
Э-эй, весна, э-эй, красна,
Шчо ж ты нам вунесла
Да ці сыра кусок, да ці масла брусок,
Да ці по еечку, да ці по масьлечку?
Э-эй, весна!

[Гэта вы спяваеце як ходзіце там?] Там, да-да, як у сарай зайдом, ці то сена, так жа не положыш серод вуліцы. Гэта на сено ўжэ залезом у сарай. Вясною. [Снег яшчэ быў?] Не, весняныі месяц наступае. От така ж е недзеля, шо вёсну спраўляюць. Вёсну, і вараць яйца к весне, ўсё гэта, і гэта сьпяваюць. Гэта недзеля Масьлена... Гэта ўжэ Масьленіца... Гэта ўжэ Масьлены тыдзень, бабы колісь: «Масьлены тыдзень настае». І гэта Масьленіца, гэта вараць мацерыі яйца, і гэта дзеці гэтыя спраўляюць вёсну гэту гукаюць, песню сьпяваюць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 83, спр. 210, сш. 1, арк. 52–53, № 57. Мг. 20-83-7, № 4–7. Зап. Л. П. Барабанава ў 1983 г. у в. Верасніца Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Адамаўны Пятрычыц, 1907 г. н.

Пачыналі клікаць вясну ў апошні тыдзень перад пастом, на Масленіцу. Гэта «Гу-вясна» называлася. У апошні дзень Масленіцы была Гу-вясна. Збіраліся хлопцы, дзеўкі, танцавалі, зносілі масла, сыр, яйца – і абедалі, гулялі, танцавалі. Хлопцы давалі дзеўкам семечкі. Дзеўкі, даждаўшы Паскі, давалі ім яйца. Гэта казалі – мы бяром на пару. Хлопец кажа: «Бяры мяне на пару», сыпле во так семечкі. Ўже нясом на Паску, даём ім яйца, на Паску на другі дзень.

Кажуць – «клікаць гу-вясну». Колісь дроў было багата ў дварэ. Выйдуць, сядуць на дрова да ўжэ спяваюць:

Да ужэ ж вясна, да ужэ ж красна,
І з стрэх вада капле, і з стрэх вада капле,
Ой, і з стрэх вада капле.

Да й ужэ ж тебе, а ўдовіну сынку,
Мандровочка пахне, мандровочка пахне,
Ой, мандровочка пахне.
Ой, мандруй, мандруй, а ўдовін сынку,
З лукі да ў прылукі, з лукі да ў прылукі,
Ой, з лукі да ў прылукі.
Ой, можэ ж ты, удовін сынку,
Ў крыніцы купаўся, ў крыніцы купаўся,
Ой, ў крыніцы купаўся.
На дзевочкую й да сухотоньку
Хорошы й удаўся, хорошы й удаўся,
Ой, хорошы й удаўся.
Да плуве ж човен да воды ж повен,
Колі б не проліўся, колі б не проліўся,
Ой, колі б не проліўся.
Да й німа ж мого да міленького,
Колі б не ўтопіўса, колі б не ўтопіўса,
Ой, колі б не ўтопіўса.
Да й колі б жэ вон да й утопіўса,
То б Дунай розліўса, то б Дунай розліўса,
Ой, то б Дунай розліўса.
Да й плуве шчука з-под Крэменьчука,
Чырвоныя ж перца, чырвоныя ж перца,
Ой, чырвоныя ж перца.
Да й німа ж мого да міленького,
Німа чорнобрыўца, німа чорнобрыўца,
Ой, німа чорнобрыўца.
Да й плуве шчука з-под Крэменьчука,
Проміж плоточкамі, проміж плоточкамі,
Ой, проміж плоточкамі.
Да й німа ж мого да міленького,
Проміж дзевочкамі, проміж дзевочкамі,
Ой, проміж дзевочкамі.
Да й калі б жэ вон да й на базары,
То б людзі казалі, то б людзі казалі,
Ой, то б людзі казалі.
Да й колі б ево да й зверэ з'елі,
То б лугі шумелі, то б лугі шумелі,
Ой, то б лугі шумелі.
Ды й колі б жэ вон да й у шынкаркі,
То б брашчэлі шклянкі, то б брашчэлі шклянкі,
Ой, то б брашчэлі шклянкі.

Даўней хлопцы дзеўкі як дадуць – любя слухаць. Больш я не знаю якія. Збіраліся, колькі дзявок, столькі і хлопцаў. Як е па вуліцы. Збіраліся ў адной хаце там і на двор выходзілі клікаць гу-вясну.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 83, спр. 210, сш. 2, арк. 47–50, № 40–41. Мг. 20-83-13, № 2–4. Зап. Л. П. Барабанавы ў 1983 г. у в. Дварэц Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Т. А. Лабуцкай, 1910 г. н.

Перад пастом гукалі вясну. Старэйшыя, большыя, пелі ў хаце. Даўней лазілі на дровы, лазілі на дровы да бралі сыр да масла на тарэлку да ўжо яечка, да ўжо ўхадзілі да клікалі гу-вясну – гэта так называлася.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 83, спр. 210, сш. 1, арк. 93, № 92. Мг. 20-83-9, № 6, ба. Зап. Л. П. Барабанавы ў 1983 г. у г. Тураў Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад П. Б. Паддубнай, 1917 г. н.

[А калі вясну клікалі, то на ўзгоркі сабіраліся?] Перед Постами, перад Пасхай была «Гу, вясна». Начінаецца от «Гу, вясны», ужэ потым пост пошол. Варылі яечкі, пяклі піражкі. Заварачвалі і дзе на стог сена залазілі, а то дзе горка, на горку залазілі і спевалі. [Прыходзілі на горку і што далей?] Пріходзілі, раскладвалі пірожкі, яйца. Потым бралісь за рукі, ходзілі кругом стога, а одного человека на верху сажалі, і он подпрыгивал, а мы вокруг сена спявали. После садзілісь і білі яйцо. Потым злазілі і начіналі кушаць.

Глушэц 2013, с. 10. Зап. у в. Азяраны Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Парфёнаўны Ярэмч, 1940 г. н., Ніны Васільеўны Аліфіравец, 1937 г. н., Лідзіі Мікалаеўны Ярмоліч, 1945 г. н.

Весну гукалі, пеклі пірога, яйца варылі. Ішлі на сено і на сене там гукалі: «Гу, вясна-красна!» Называлася гуканне вясны. Усе – і маладзёж, і дзеці. У кожнаго своя кампанія. Больше, меньше – хто як. Это гуканне вясны. Кажуць, Масленніца туды яко то пераходзіць ужэ. Устрачаюцца, кажуць, вясна з зімой. Вясну гукалі, карочэ гавора, у последнюю нядзелю поста. Перад постами последнюю нядзелю.

Глушэц 2013, с. 40. Зап. у в. Хваенск Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Тамары Рыгораўны Яфрэмавай, 1954 г. н., мясц., Галіны Міхайлаўны Чарнушэвіч, 1937 г. н., нар. у в. Боркі.

На Масляном тыждні. Як весну клічуть – дерево украшваюць, вокруг деревца ходють да спевають: «Гу, весна, гу, красна, что ты нам принесла?»

ПА ІС РАН. Зап. А. В. Андрэеўская ў в. Дзякавічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл.

Я и сама лизла – зерэды такі былі. На ту Мясленку едím сiры и вёснóу ту паём, злэшшы на той зерэд, стары́е говары́ли, што нóжна запець. [Пели подростки, лет по 14–15]:

Весна́ красна́, да што ты нам вóнесла?
Вóнесла ти тры кары́сьци ў рáдасьци!
Пёрва кары́сьць: бóртничóк,
Другáя кары́сьць: ниўничóк,
А трэ́ця кары́сьць: пастушóк.
Ниўничак – радí, Бóжэ!
А бóртничак – садí, Бóжэ!
А пастушóк – пасí, Бóжэ!

Сiры бра́ли и с сiрам ў руках на зерэд лезли.

Страхов 2013, с. 141. Зап. М. I. Сярэбранная і А. Б. Страхаў у 1983 г. у в. Дзякавічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Ксенii Васільеўны Мерыновiч, 1912 г. н., няграм.

Бывала, деўки на зерót [азярод – прыстасаванне для сушкi снапоў] пазлазять, напаюць вёснóу на тыём озерэди за Запуски: «Весна́-красна́ к нам пришлá...». Сыра бра́ли. Сыра возьмеш кусочэк да на зерóд, а хлопцэ – адбираць. Балавáлись. Адберэ́ць и зьесць.

Страхов 2013, с. 140. Зап. М. I. Сярэбранная і А. Б. Страхаў у 1983 г. у в. Лутоўе Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Праскоўi Навумаўны Чаркас, 1906 г. н.

У недэлю пэрэт постóm – гúвесна. Ходять по хатóў и веснóу гукáюць:

Да ўжэ весна́, да ўжэ красна́,
Да й са стрэхí кáпли.
Ты весна́, кóли хорóша,
Кíдай сани, беры колéса.

Деўки збира́лись у хáту, вары́ли обéт, шо бýло. Пирогí пекóуть, [несут] у гумно́ на сéно пирóшкá, яйца да спевáли:

Гу, весна́, гу, красна!
Моцкiе матерí ткуть кросна́.
А моя́ шчэ́ начына́ла –
Под лёд мучэчкí пхáла.
Тай пльвiте, мучэчкí, толокно́м,
А прыпльвiте, мучэчкí, полотно́м.

[Подхватывали]:

А к моёй х́ати полотно́м
Да прыплыве́ть мучэ́чкі...

Ёто воно́ склада́еца ў одну́ пёсьню. Шчэ ста́ршэ́ менé лю́ди спива́-
ли, а мене́ шчэ́ 64 го́да.

Страхов 2013, с. 141. Зап. М. І. Сярэбранная і А. Б. Страхаў у 1983 г. у в. Лю-
бавічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Фядоры Адамаўны Хадоліч,
1918 г. н.

На Масленіцу варылі яйца, робілі сыр кліночкам, масло. Водзім
з дзеўкамі карагод. Пойдом, дзе самы вышэйшы стог сена, залезаем,
стопчам, бяромся за рукі і пяём:

Гу, вясна, гу, красна,
Да што ты нам прынесла,
Да ці сыра кусок,
Да ці масла брусок⁶⁶,
Ці па яечку,
Ці па піражэчку.

Злезлі з стога, бяромся за рукі:

Гу, вясна, гу, красна,
Усе мацеры ткуць кросна.
А мая маці не ткала
Ды за комінам спала⁶⁷,
Да пад лёд мучачкі пхала.
Ды пльвеце, мучачкі, толоком,
Да прыплывіце к маёй маці полотном.

Таксама спявалі:

Свінья рые, корань чуе,
Вол бушуе, вясну чуе,
Воран крачэ, сыра хоча,
Дзеўка плача, замуж хоча.

⁶⁶ Радок паўтараецца 3 разы.

⁶⁷ Таксама.

Не рый, свінья, шчэ нарыешся,
Не бушуй, валіна, набушуешся,
Не крач, воран, шчэ накрачэшся,
Не плач, дзеўка, выйдзеш замуж,
Шчэ наплачэшся.

Новак 2017, с. 91–92. Зап. студ. С. Бярдзічавец у в. Хільчыцы Жытквавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Пятроўны Шруб, 1925 г. н.

Вар.: Агапкина 2000, с. 53. Зап. у в. Хільчыцы Жытквавіцкага р-на Гомельскай вобл.

Клюкаюць усюды ў нас. На стог позалазяць на Запускі. Дзеўкі ў кучу становяцца. Ставяць ёлку. На ёлке свечкі. Залазяць на стог сена і спяваюць. Квас з буракоў. Нарэжуць буракоў красных. Льюць воду. Салодзяць, п'юць, як укісне. Хлопцы к дзеўкам ідуць і ўмесце гуляюць. Так мы клюкалі. Дошку пакладуць пасярэдзіне. Адна дзеўка становіцца на адзін канец, другая на другой. Так падскакваюць, што аж галава закружыцца.

Клю, клю, весна,
Клю, клю, красна,
Да чужыя жонкі ткуць кросна,
Да я, молодзенька, ткала,
Да под лёд кужэль пускала:
«Плыві, кужэль, волокенцэм,
Да ко мне прыплыві полоценцэм».
Да ўжэ поехаў Ахрэм по дрова,
Да загорэлася дуброва.
А я, молодзенька, тушыла,
Рэшэтом воду носіла.
Колькі ў рэшэце водзіцы,
Столько ў мойго свёкра правдзіцы.

Кавалёва 2013, с. 78–79. Зап. у 1983 г. у в. Ляскавічы Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Хрысціны Сцяпанаўны Бамбізы, 1900 г. н. «Клюканне».

На Запускі гулялі, сбіраліся. Ў хату сбіраліся ўсе; напеком, каравай спеком напеком блиноў, ёлку затыкаем ў каровай, ёлку убіралі всякімі бумагамі, бером на голову, хлопец маленькі бероть и несоть на горку, мы круг него скачем да спеваем.

Агапкина 2002, с. 142. Зап. у в. Галубіца Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл.

Усякалі ёлку, каб засадзіць гэту ёлку ў каравай, прыбіралі ёлку кветкамі. [Шэсце хлопцаў і дзяўчат з ёлкай па вуліцы за сяло]. Ставілі ёлку на горцы і вадзілі карагод кругом ёлкі, прыгалі, скакалі і спявалі песню ў карагодзе:

Ой, на горы зайка сцелецца, сцелецца,
А на мяне хлопцы дзівяцца, дзівяцца.
Хочуць хлопцы зайка зловіці,
Дай у горшчыку зварыці.
А наш зайка обморочыўся,
За тые вороцечка перэкоціўся.

Новак 2010-1, с. 80. Зап. у в. Славінск Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Антонаўны Пінчук, 1932 г. н.

«На Масьленіцу ўжо і пачыналі гукаць, ужэ растае сьнег і пачыналі гукаць. Ужэ сьпявалі вясеньнія песьні» (Глафіра Лаўрыненка, 1934 г. н., в. Дуброўнае, Брагінскі р-н. Зап. А. М. Боганевай). «А патом жа мы гулялі Масьленіцу, ого! Выходзілі, да такія там карагоды дзелалі, сьпявалі: «У карагодзе мы былі» (Анастасія Раманавец, 1932 г. н., в. Новы Пуць, Брагінскі р-н).

У Жыткавіцкім раёне гукалі вясну таксама на Масленым тыдні: «Сьпявалі за нядзелю да Масьленіцы, пачыналі сьпяваць вяснянкі, заклічкі, вадзілі карагоды. Спачала лазілі «на вушкі», як у нас кажуць, эта на чардачная памяшчэньня сарая, на стагі залазілі, ішлі на бераг ракі, дзе была вазвышанасьць, і гукалі вясну на гэтых вот узгорках. Зьбіраліся кучкамі, спачала дзеці вот такога дашкольнага возраста, патом такія более–менее дарослыя дзевачкі, хлопцы зьбіраліся, но хлопцы вясну не гукалі. Гукалі толькі дзяўчата» (Ганна Мацукевіч, 1939 г. н., в. Новыя Мілевічы, Жыткавіцкі р-н. Зап. А. М. Боганевай).

Для тураўскіх заклічак спецыфічны матыў «вясна прыносіць масла», што звязвалася з самім часам гукання вясны – апошнім днём Масленкі. З сырамі ў руках спявалі вяснянкі на азяродах (в. Дзякавічы, Жыткавіцкі р-н). «На Масьленіцы гукаюць, дзе сена стог, на тэ сено просьціраюць так платочкі да кладуць кусочок сыра да масла, да пірожка, да гукаюць весну:

Гу весна, гу красна.
Што ты нам прынесла,
Ці по еечку,
Ці по пірожэчку,
Ці кусочак сыра,
Ці брусочак масла.

«Это дзеці гукалі, узрослыя не гукалі весну» (Мелання Кузьміч, 1925 г. н., в. Пагост, Жыткавіцкі р-н), «Потычэм той сыр по дубу кругом, позатыкаем. Кругом дуба поберомса. Так от і скачэм кругом гэтого дуба. Браліся за рукі» (Вольга Кошман, 1924 г. н., в. Вялікае Малешава, Столінскі р-н. Зап. І. Мазюк).

Цэнтральнапалескае, а менавіта лельчыцка-мазырскае масленічнае гуканне вясны адметна сваёй рытуальна-гульнівай дзеяй з яркай назвай – «Чырачка». Паказальна з'яўленне адпаведнага абрадавага тэрміна – чыраваць, які існуе паралельна з больш пашыраным гукаць вясну. У час абраду, аднак, спявалі розныя вясновыя песні, а не толькі лірычную з зачынам «Ой, чырачка-пташачка».

Прымяркоўвалася «Чырачка» перш за ўсё да Запустаў, калі маладыя дзяўчаты ладзілі ёлачку, з ёй збіраліся на таку, лезлі пад гарышча і спявалі песню з зусім лірычным сюжэтам. У в. Тонеж Лельчыцкага р-на «чыркалі» – гукалі чырку на стагу сена. «Мы чыркалі, чыркi такія былі, малодшыя былі да чыркалі. На Масьленіцу чырка. Масьленіца, значыць, трэба залезці на той стог, на сено, і чырку гукаць: Ой, чырочко-пташэчко, ды спявалі, ды гукаем вясну. Да нагатаўлялі, то ўжэ трэба, шоб яйца вараныя былі, табе каша, боршч, кісель, пампушкі, да гэта ўсе ўжэ наготовяць на стол, да ідом, да гукаем вясну:

Ой гу, весна,
Ой гу, красна,
Ой шо ж ты нампрынесла?...»

(Галіна Акуліч, 1947 г. н., в. Тонеж Лельчыцкага р-на. Зап. П. Ляшчынскага).

Адметна, гэты звычай суправаджаўся спажываннем адмысловага печыва, у тым ліку булчак у выглядзе птушак, што ў цэлым кладзецца ва ўсходнеславянскую традыцыю заклікання вясны з агульным «птушыным» матывам. Печаныя птушачкі на прадметным роўні як бы паўтаралі песенны вобраз чырачкі-птушкі. «Маці сколька е дзяцей у хаце, столька гатовіла піражкоў, пякла маленькіх піражкоў кождому – па яечку варыла, кождому – па кусочку сыра гатовіла, масла па кусочку гатовіла і абазачельна пякла такія пранічкі ў выглядзе птушчак. І ўжэ это завязвала ў вузялочак і з гэтымі ўзялочкамі ішлі гукаць вясну. Збіраліся кучкамі, гукалі вясну. Пагукаюць вясну, злезлі з этого высокаго места, з стога ці з вушок, ішлі на полянку, садзіліся, развязвалі вузялочкі і частаваліся ўсе разам, частавалі друг друга.

Угу, вясна, угу, красна,
Што ты нам прынясла?
Ці па яечачку,
Ці па піражэчачку,
Ці сырца кусок,
Ці масла брусок?
Угу, вясна, угу, красна,
Усе жоначкі ткуць кросна,
Мая маці ня ткала, ня прала,
Кужалёчак пад лёд пускала,
Угу, вясна, угу, красна,
Па вяночачку дзеўкам прынясла»

(Лідзія Чапчыц, 1942 г. н., в. Новыя Мілевічы Жыткавіцкага р-на. Зап. А. М. Боганевай).

Сам дзень, калі адбываўся абрад «заклікання вясны», атрымаў назву Гувясна, а выклічнік «Гу!» выяўляе характар загукання і ўвайшоў у зачын.

ТМКБ 2012, с. 161–163. Зап. у Гомельскай вобл.

Чыркамі, чырачкамі звалі ў Тонежы пэўны від вадаплаўных птушак. Лічыцца, што яны, прылятаючы, нясуць з сабой вясну. Назва замацавалася за печывам у выглядзе птушак, якое раздаюць усім прысутным на свяце. Адна з галоўных абрадавых песень пачынаецца словамі «Ой, чырачка-пташачка, не залетай далечко, не занось мойго венчыка. Бо мой венчык – патрэбчык. Братка жаніці, сястру замуж аддаці, вяселле спраўляці...».

Рыхтавацца да свята пачынаюць напярэдадні, у суботу: пякуць чырачак, гатуюць іншыя прадукты для застолля: «Чырочкі, бліны, кісель – это само осноўное». Прыносяць з лесу маладую елачку, робяць пудзіла для спальвання.

У нядзелю раніцай збіраюцца ў адну хату старыя і маладыя, упрыгожваюць елку стужкамі і папяровымі кветкамі, пяюць. Ёлку ў Тонежы упрыгожваюць не толькі на Масленіцу, але і на вяселле. Упрыгожваючы ёлку ў Масленічную нядзелю, спяваюць вясельную песню:

Ой ты ёлочко, ззелена / кучэравае! Ў бору стояла – шумела.
На дворы / стол стала – заззяла!

Пра дрэўца кажучь: «Это ж ёлачка як дзяўчына нарадна... сьветлая, ясная і багатая».

Потым выпраўляюцца на гару за вёскай. Ёлку нясе паперадзе ўсіх маленькі хлопчык, за ім ідзе старэйшы хлапец з пудзілам. Бабулі едуць на вазах, пяюць. Маладзейшыя жанчыны раздаюць усім, каго сустра-нуць на шляху, печаных чырачак, запрашаюць далучыцца да святкавання.

Чырачка – сапраўднае свята, для ўсёй вёскі. Калі не ідуць на гару, то выходзяць на вуліцу, каб паглядзець, як едуць вазы. Бабулі, што ў буднія дні па стане здароўя ўжо не выходзяць з падворка, просяць, каб іх забралі на святкаванні.

На гары гукаюць ясну, водзяць карагоды, гуляюць у гульні («Яшчур», «Грушка», «Перапёлачка», «Варотцы»). Спальваюць пудзіла. Хлапцы зацягваюць упрыгожаную ёлачку на дуб. Вакол дуба водзяць карагод. Узгадваюць, што раней на дуб залазілі і жанчыны: «Пробуюць хто, і вжэ старыя ото ж былі. І пробуем на той дуб залезці. То бывае якая здароўша баба, да й залезе на той дуб да й тожа на дубе сядзіць».

Дзеля добрага ўраджаю і дабрабыту трэба качацца з гары па снезе. Калі снегу няма, таяжане не губляюцца: раскладаюць на схіле посцілкі, па іх і качаюцца. Кожная дбайная гаспадыня ідзе на гару з кошыкам пачастункаў, якія ў канцы абраду ядуць усе разам.

Песні, што гучаць падчас абраду:

Ой, чырачка-пташэчка,
Не залетай далечэчко,
Не занось мойго венчыка,
Бо мой венчык – патрэбчык:
Трэба братца жэніці,
Сестрыцу замуж отдаваць.
А сестрыцу отдаваць,
Да веселечко спраўляць.
Поехав мілы по дрова –
Загорэлас дуброва.
Стала міла тушыці,
Рэшэтом воду носіці.
Сколько в рэшэце водіцы,
Столько в мілого правдзіцы.

* * *

Ой, гу, весна, ой, гу, красна!
А што ты нам вунесла?
Малым дзеткам па еечку,
Старым бабкам па кіечку.
Ой, гу, весна, ой, гу, красна!
Ой, што ты нам вунесла?
Горшчок масла, голова красна,
Горшчок сыра, голова сіва.
Ой, гу, весна, ой, гу, красна!

* * *

Гу, весна! Гу, Красна!
Усе мацеры ткуць кросна,
Одна моя не прала, не ткала,
Пуд лёд мучкі пускала.
Гу, весна! Гу, красна!
Усе мацеры ткуць кросна.
Плувіце, мучкі, волокном,
А прыплувіце полотном!

* * *

Було лето – не бувало,
Я, маладзенька, не гуляла.
Я маладзенька не гуляла,
Бо мене маці не пускала.
Бо мене ж маці не пускала,
Дай у коморочку замукала.
У комороццы окенечко –
Мне на вуліцу відненечко.

* * *

За чэрэтом зеляненькім
Лежыць ніва неорана*,
Неорана, несеяна*,
Па той ніве ходзіць пані*,
Рве цвяточкі, в'е вяночкі*,
А за ёю ходзіць паніч*,
Аддай, дзеўка, вянка свайго*,
Не дам вянка зеленого*,
Боюс брата роджанаго*,
Не бойс брата роджанаго,
А бойс мене, суджоного.

* * *

Ой, у лесе, на верасе
Два кучары в'юцца**⁶⁸,
А за нашу Танечку
Два хлопцы б'юцца**,
Не бецеся, не сварэсеся
Я вас ободвох люблю**,
Одному я ручку подам,
За другога пойду**.

* * *

Раве бугай, ў поле хочэ,
Курка сакочэ, знесьціс хочэ*,
Дзеўчына плачэ, замуж хочэ
Не сокочы, курка, шчэ зьнесесься,
Не плач, дзеўчына, шчэ нажывеся
Доля ймецца, то нажывецца,
Як горэ стрэне, то наплачэся.

* * *

Зіма зь летом стрэчаецца,
Король на войну собіраецца.
Король на войну собіраецца,
Іван дочкою набіваецца.
Зяцю-зяцю, чужым дзіця,
Ты маю дочку з сабой везі
І корову рогатую,
Ты маю дочку быгатую
І корову рогэнькую,
І маю дочку маленькую.

* * *

Гульнёвыя карагоды:

Сядзіць, сядзіць Яшчур. Ладу, ладу!
Сярод карагону. Ладу, ладу!
Яшчур гарох точа. Ладу, ладу!
Жаніціся хоча. Ладу, ладу!

Дзяўчаты: «Выбер сабе панну, катору хоч!» Яшчур выбірае дзяўчыну і хоча сарваць з яе вянок. Дзяўчына: «Ой, Яшчур, панок! Не чапай

⁶⁸ Радкі, адзначаныя**, у гэтай песні паўтараюцца па 3 разы.

мой вянок! Не аддам табе вянок!» Яшчур: «Гады давай фанцік!» Дзяўчына дае які-небудзь прадмет. Яшчур выбірае другую, трэцюю і т. д. дзяўчат, складае фанты і ў канцы гульні пытаецца, што за той ці іншы фант дзяўчына павінна зрабіць.

* * *

Удзельнікі бяруцца за рукі, становяцца ў карагод. Выбіраюць «Перапёлачку» і каля яе, у сярэдзіне кола», ставяць пугала зімы, потым водзяць карагод і спяваюць:

Тут була, тут була Перапёлачка,
Тут була, тут була красна дзевачка⁶⁹.
Можа ў цябе, Перапёлка,
Да стары чалавек, да стары чалавек?
Можа ў цябе, Перапёлка,
Да галоўка баліць, да галоўка баліць?
А ці ў цябе, Перапёлка,
Да ручата баляць, да ручата баляць?
А ці ў цябе, Перапёлка,
Да нажата баляць, да нажата баляць?
А ці ў цябе, Перапёлка,
Малады чалавек, малады чалавек?

* * *

Дзяўчаты становяцца ў кола, у сярэдзіну становіцца дзяўчынка – «Грушка». Вакол яе водзяць карагод і спяваюць:

Пасажу я грушку ў мосце, у мосце
Няхай мая грушка росце, росце.
А я маладзенька скачу-плешчу,
А я сваю грушку не забуду⁷⁰.

Дзяўчаты звяртаюцца да «Грушкі!»: «З зямлі вылезла?»
«Грушка» адказвае: – «Вылезла». Дзяўчаты працягваюць спяваць:

Пасажу я грушку ў мосце, у мосце
Няхай мая грушка росце, росце.
А я маладзенька скачу-плешчу,
А я сваю грушку не забуду.

⁶⁹ Двухрадковы прыпеў паўтараецца пасля кожных двух радкоў.

⁷⁰ Папярэднія 3 радкі паўтараюцца кожны раз з новай канцоўкай.

Дзяўчаты: «Падрасла трошкі?» «Грушка»: «Падрасла!» Дзяўчаты працягваюць спяваць:

...А я сваю грушку расціць буду.

Дзяўчаты: «А ці зацвіла наша грушка?» «Грушка»: «Зацвіла!» Дзяўчаты працягваюць спяваць:

...А я сваю грушку расціць буду.

Дзяўчаты: «Грушка, а ці паспелі твае грушы?» «Грушка»: «Паспелі!» Пасля гэтага ўсе падыходзяць да «Грушкі» і трасуць яе. Потым выбіраюць другую «Грушку».

* * *

У нас Орынка була
Да з новаго города.
Устань да ранесенько,
Умойся белесенько,
Да росчэшы головоньку,
Як мак да макованьку,
Павярніса у бокі,
Да ускоч на тры скокі,
Бяры сабе пана Йвана,
Котарога хоч.

Стоячы ў крузе, Арынка выконвае тыя дзеянні, пра якія спяваюць, у канцы выбірае сабе хлопца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 36–40. Зап. Р. С. Гамзовіч і А. І. Ляшкевіч у 2014 і 2017 гг. у в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Колісь чырочкі лёталі такіе, да в такіе врэмяз на гэты празьнік прылёталі. Прылёталі і ўжэ бачаць, ўжэ, ка, чырккі прыляцелі, ўжэ трэба чыркаць. Да ходзілі на Горі чыркаць. Да на горі, на стогах. На стогах дзе, я была шчэ мала, мене, то шчэ й зарэ помню, мала была і на стог залезла, не адна, а мае падружкі, і на чыркаць. Чыркалі, а далей ўжэ ячоч наварачь, яко кампоціку, гарілкі ж не было... Это по-колішняму было. Кашу наварачь, кіселік. А цяпер ужэ зусім другэ.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 40. Зап. Л. Шчыракова ў 2016 г. у в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Галіны Паўлаўны Акуліч, 1937 г. н.

Я була маленька, то баба моя Зорка пудсаджвала нас на хлеўчука, да казала: «Гукайце чырочку! Бо як толькі нагукаеце, то прыйдзе вясна, будзе цёпленько, і ўжэ будзеце босіком гуляць».

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 40. Зап. у 2016 г. Я. Леановіч і І. Сінюта ў в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Іванаўны Карась, 1958 г. н.

Да колісь стогі такія булі, сено. Да нараджвалі ёлочку, да на стог лезьлі, да сьпявалі «Чырочку».

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 40. Зап. у 2016 г. Я. Леановіч і І. Сінюта ў в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Матроны Васільеўны Дрынеўскай, 1937 г. н.

Як я была мала, то ў нас коло хаты гора. Высока-высока гора. Ее цяпер вувезьлі, раскідалі. То му былі малыя, ды ко мне ўсе дзевочкі беглі на ту гору, да му там чырочкі сьпевалі, да гульні гулялі, вясну гукалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 40. Зап. у 2014 г. Р. С. Гамзовіч у в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Матроны Васільеўны Дрынеўскай, 1937 г. н.

Чырачка ўжо пайшла па ўсім сялу. Спяваюць, усе спяваюць, гатовяцца. Эта ўжэ Масленіца. Да ўжэ такэ – спяваем, ходзім і малыя, і старыя. Чыркаюць у кожным куточку.

Начынаюць гатовіцца – перва-наперва чырачкі пякуць, бо гэта ж Чырка. А патом гатовім другіе блюда. Тэ пампушкі, пячэ, тэ бліны пячэ... А бліны – абязцельна. Наліснікі пяком, боршч варым, кісель варым. Усё прыгатаўляем. Кашу абязцельна варым. На сталэ настаўляем усё, бо гэта ж Чырачка

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 40–41. Зап. у 2014 г. Р. С. Гамзовіч у в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Галіны Паўлаўны Акуліч, 1937 г. н.

Беру ейцо, еечко разоб'ю, сахору ложку сыпнуў, а даўей солі чуць. Далей яго ўсе разоб'ю, еечко тэ, шоб не розбілосэ, да туды лінуў молочка чуць. А даўей соды трэшчкі. І яго ўсе розоб'ю-розоб'ю, даўей замешу, ды так і вырозаю чырочкі... Ножом хвосцікі поробіць. Шчэ вочкі. Чарніцы. Чырочок гэтых ужо гадоў колькі пеку. Як Чырка, так я й пеку. Чырка – это горобей такі, шо чіркае вельмі. Гороб'ёў жа ў лесе богато... А ета чірка іннакша, яна вельмі чіркае. Ее назвалі чірка, чірочка. Ана на Чірку ўже прілятае, на Масьленіцу. І это посьледніе дні ана ўжэ дружит с гороб'ямі. С усіма. Там жа ж разных гороб'ёў. [Хто Вас вучыў рабіць чырачак?] Чырочкі вучыла маці мая. Только

она помпушкі пеклі такіе, да трохі такіе доўговатые. Дык а это чырочкі. Это чырочкі, нам так показывалі. Так соглашаліся, а далей ужэ научыліся ўжэ зтыя робіць... Я колько годоў усё ўрэмя роблю іх, зтыя чырочкі. [А раней раздавалі дзецям?] Дзеткам [ківае]. О то дзеткі йдуць па сялу...

Слепляць, трошкі пахожа на чырачку – во эта чырачка... Казалі то «пампушкі», то «коржыкі», а найбольш это значыць «чырочка». Рукамі зьяліп і яго, зьяліп, ды таке – воробейко. Чірочка. Чірочкі – это воробейкі, только інакшыя яны трошку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 41, 61. Зап. А. І. Ляшкевіч і Р. С. Гамзовіч у 2014 і 2017 гг. у в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. і па тэлефоне ад Галіны Паўлаўны Акуліч, 1937 г. н.

[На Масленічным тыдні каталіся? На чым?] Тыя разы на конях, і на санках. Да шчэ сані былі дзерав'яныя... Ужо дзевак тры сядзе, хлопцы трох-чатырох возьмуць, ды і вязуць. О так за дзерэўню недалёко. Там была такá кóпанка, лёд калі быў, каталіся, і на сьнягу... Ездзілі ў госці, ездзілі, но мы недалёко ездзілі, ў Танéж, Данілевічы. [Да сваякоў] Да, да.

[У Масленую нядзелю] Ужэ мы трохі з дзяўкамі збіраліся, цэлу недзелю вучыліся, шоб пасьпяваць жа добрэ. І ўжэ та Чырачка, ўжэ кажом: «Ты прынесі, шо ў цебе е». Та стакан пшана, та стакан мукі, та еец, та бурака якога, шо-небудзь, шоб такі абед згатаваць. Хто еешні. Збіраліся ўсе ў адную хату. І ўжэ тая маці, каторая дзеўкі, гатавала нам абед. Вот мы поёдом, понеслі ёлачку ў лес.

[А ёлачку хто высякаў?] Хлопец. Хлапчак вырубаву. [А дзе?] Ну, дзесяць кілометраў ад нашого сяла. Далёко, ў нас туды на горку... там ёлкі растуць. Прынёс он ёлачку, мы ўжэ нарабілі такіх касьнічкоў, бунцікі навязалі. Багато ўсіх, шоб ёлачка ж красіва была, касьнічкі ўсё гэто. І чатыры такія букецікі, наверх завязаць. На самую во эта вот, вершыначку на ёлаццы... Такія рабілі, рэзалі нажніцамі касьнічкі. Такá ў нас мода была, што ўжэ букеты ня нада, да касьнічкі. На пцічкі пахожа, такія яны пераліваюшчэ. Ставілі [ёлачку] ў булку [чорнага] хлеба. І рушнічком абматвалі. Хлопчукі [ёлачку] неслі. У лес неслі, на такую невелікую хвойку, маладзенькую. Просілі Бога, сьпевалі.

Тарноўкі⁷¹ абязацельно [дзяўчаты надзявалі]. Маладыя, только ў нас маладыя [шлі ў лес]. На том концэ адна парція, на нашом – другая.

⁷¹ Хусты ў кветкі.

У нас жэ село велікэ было. На том канцы дзеўкі асобенно збіралісь, а мы на другом асобенно. У розныя месцы [хадзілі]. [А колькі такіх партый магло быць на вёску?] Усяго две... Чырачку гукалі. Маладыя. Ну, нам было по гадоў пятнаццаць. А каму трынаццаць, каму дзесяць, ужэ ж ішлі такія, ўсякія, не то шо падбіраліса. Незамужнія. У нас толькі маладзёж, у нас замужнія не хадзілі. [А дзяўчаты, што большыя, 17 гадоў?] Ну, тожа такія былі. Усе ж хацелі тады есьці, а абед нясьлі, тада смашны быў...

Верабейкі пяклі. Рабілі дзюбаёў, хвосціка й ножкі. Получалася жывоцік, усе. Не «чырачкі» гаварылі, а «верабейкі». А етыя верабейкі ўжэ маці напякала, то мы іх у рэшато і носілі ў лес і з сабою. Ды тожа лажылі на хвоечку трохі. Несколькі штук саджалі на хвою. І прыносілі дамоў, да ўжэ на стол іх лажылі. Остаўлялі сабе, шоб забраць з сабою, на стол паставіць.

[Скажыце, а як гэты дзень звалі, нядзелю?] Просто «Чырачкай» называлі. У нас просто была «Чырачка». Гукалі вясну, «чыркаванне» казалі. У нас начіналі [спяваць у лесе]:

Ой, чырачко-пташэчко,
Не залетай далечко,
Не занось мого венчыка,
Бо мой веньчык – потрібчык.
Трэба брата жаніці,
Сестру замуж отдаці.
Ой, гу, весна!
Ой, гу, красна!
Шо ж ты нам прынесла?⁷²
Трэба брата жаніці,
На белы камень ступаці.
Паехоў мілы па дрова,
Загарэлас дуброва.
Стала міла тушыці,
Рэшэтом воду насіці.
Сколько ў рэшаце вадзіцы,
Столько ў мілаго праўдзіцы.
Ой, гу, весна!
Ой, гу, красна!
Шо ж ты нам прынесла?
І з стрэх вады капле*.

⁷² Радок паўтараецца тройчы.

Ой, гу, весна!
Ой, гу, красна!
Шо ж ты нам прынесла?
Бабкам по кіёчку,
Дзеткам па еечку,
Шо ж ты нам прынесла?

Это ўся адна песьня эта пелася, а потом отдзельные шчэ.

Ой, пасею канапелюшкі на високай гарэ,
Ой, лелюшкі, на високай гарэ.
Росьцець мое канапелюшкі да зелёненькіе,
Ой, лелюшкі, да зелёненькіе.
А ўсе ж мое канапелюшкі ды й вада падмула,
Ой, лелюшкі, ды вада падмула й.
А ізь верху канапелюшкі варобейкі стылі,
Ой, лелюшкі, веробейкі стылі.

[Скажыце, а як «Канапелюшкі» пелі, усё роўна казалі, што «чыркуеце»?] Усё раўно, да, эта чыркоўна песьня! [А гэтыя чыркоўныя песні толькі перад Постам пелі, ці калі пачыналі?] Ужэ як мы тама хадзілі ў лесу кругом хвойкі. На Чырку, сáму Чырку! Эта ўсё на Чырачку мы сьпявалі. [Можа, мама Ваша казала, што раней за Чырку сьпявалі?] Пры маёй памяці гэта толькі на Чырку.

Нехто ў лесе гукае⁷³,
Іван коней шукае.
Не шукай, Іван, коней,
Твое коні й ў шкодзе, у Манечкі ў гародзе.

Такую тожа сьпявалі ў Таняжáх [у суседняй в. Тонеж]. [А песня «Вол бушуе» ў вас такая ж, як у Тонежы?] Да. [А «Там, за чэрэтом?】 Тожа. «Перапéлачка» і «Грушка» сьпяваюцца толька на Пасху. І на Пасху ўсе вясьненьія песні. Толька не сьпявалі «Вол бушуе» і «Чырачка-пташачка». «Ой, пасею канапелюшкі», «За черетом зеляненькім» сьпявалі [на Пасху], «Галоту», «У чыстым полі пад вярбою».

Там [у лесе] аны не елі, а за сталом у гэтай хаце, чыя маці гатовіла абед. Аны паабедалі, і ўжэ сьпявалі песні па-новаму, і танцавалі, і на санках патом ужэ каталісь па селу. Это ўсе ў іх днём. Любыя песні сьпявалі. Это ж палучалась не карагод, а песні.

⁷³ Кожны радок, акрамя апошняга, паўтараецца.

Чучэло ў нас это немодно было паліць. Не палілі. Тогды не разрэ-шалі этого рабіць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 59–61. Зап. А. І. Ляшкewіч і Р. С. Гамзовіч у 2017 г. па тэлефоне ад Ніны Васільеўны Шкарлінскай, 1942 г. н., і дачкі, раб. культуры Вольгі Паўлаўны Карась, 1960 г. н., нар. і жывуць у в. Іванавя Слабада Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Пасля мясаеду перад постам, гэта значыць на Масленым тыдні, *гукалі вясну*. Калі з'яўляліся першыя праталіны, дзяўчаты ішлі на поўдзень у лес, узрывалі снег, даставалі барвенак і плялі сабе вянкi. Іх упрыгожвалі стужкамі, кветкамі, перазімаваўшымі журавінамі і ўскладалі на галовы. Спявалі веснавыя песні, вадзілі карагод:

– Вясна-красна,
Што ты вынесла?
Ой! Што ты вынесла?
– А я вынесла
Чэрэпок масла,
Галава красна.
Гаршчок сыра,
Галава сіва.
Усе дзевачкі
Павыходзілі.
Адно аднае не вывелі,
Бо ў Галечкі дзіця малэ.
Дзіця плачэ,
Калыхаць хочэ.
Горшчок кіпіць,
Выкіпаць хочэ.
Устань, стары,
Пакалыш дзіця.
А я пойду
Дэй повесную,
Дэй повесную
Дэй покрасную.

Самы вялікі вянок урачыста ўскладвалі або закідалі на адзінокую грушку ці бярозку, што стаіць на ўзгорку. Вакол дрэўца таксама вадзілі карагод з песнямі:

Ой, венчэ, мой венчэ,
Да зелены барвенчэ,
Ек я цебе звiла
Шчэ ўчора звечора
Да й на вішэньку аднесла.

А мая маці ішла
Да мой венчык знайшла,
Да нелюбому оддала.

Спявалі таксама «Ой! Ужэ весна-весняначка!», «Бугай раве, на пашу хочэ», «Ой, поросці кропе» і інш. Тут жа пад дрэўцам на праталіне сядалі кругам (іншы раз удзельнічалі і хлопцы) і елі сыр, масла, кашу і абавязкова звараныя яйкі.

На Масленым тыдні таксама выходзілі ў лес з упрыгожанай елачкай. Спявалі тыя ж веснавыя песні. Елачку з вянком хавалі ў лесе ад хлопцаў, а хлопцы яе шукалі і забіралі сабе вяночак.

У суседніх вёсках Букча і Тонеж ранняй вясною хадзілі «чыркаваць», або спяваць «Чырку» (іншы раз таксама з елачкай). Былі рады малаку, варылі кашу, пяклі яйкі і ўсё бралі з сабою. Знаходзілі за вёскай высокія месцы, цёплыя ўзгоркі або сядалі ў лузе ці ў полі на «под», дзе стаяў раней стог. Частаваліся і спявалі:

Ой, выйдзем, дзевачкі,
На новае лета.
Зімавалі – не спевалі,
Весну ждалі...
Ой, чырочко-пташэчко,
Не залетай далечэчко,
Не занось мойго венчыка,
Бо мой венчык – патрэбчык.
Братка жаніці,
Сястру замуж аддаці,
Сястру замуж аддаці,
Вяселле спраўляці.

Гульні 1996, с. 112–114. Зап. А. Ю. Лозка ў 1985 г. у в. Дзяржынск Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

У Радзілавічах (цяп. Дзяржынск) ішлі на поўдзень у лес.... Прыйдзе той дзень – празнік вясны... Запускі называецца дзень вясны. Маці варыць кашу... [Дык Запускі гэта Масленіца ці дзень вясны?] Дзень вясны, ...пастовыя, перад пастом Запускі на той дзень і кашу... і ета вясну гукаем на еты дзень. [Яшчэ раз паўтарыце, з якога дня у Вас пачыналі гукаць вясну і калі пачыналіся Запускі?] Запускі перад самым пастом. [Перадвелікодны пост?] Ага, перадвелікодным пастом.

Ну, еты дзень маці варыць кашу. Цесто мясіць, пячэ конікі, кашой той начинняе, замукі [замкі] такія леп'іш, воробей леп'іш. [А замукі – гэта што такое?] З цеста такія замука роб'іт... ага, ну такія варыла, і вот мы з дзеўкамі гуртом збіраемса, ёлку нараджаем, цветы вешаем туды. Все ету ёлку бяром і етыя конікі бяром, што маці напічэ з цеста, яйца біром, ...ідом і дзе які пянёк вісокі – залатой пянёк. А як німа пінька, то мы на хлёу лезум і ту ёлку устауляем і ўсе лезем з дзеўкамі на той хлёў і співаем:

Гэй, весна! Гэй, красна!
Што ты нам проці лета
Вунесла-а.
– А я вунесла беленького пірожка,
Краснінькі йечко недалечко,
Гэй, весна!
Всем дзіточкам по йечку
А бабачкам по кіечку
Гей, весна!
Гей, весна! Гэй, красна!
Што ты нам проці лета вунесла.

От так от співаем да і танцуем, вкруг ёлкі бегаем, да шмыгаем со хлёва до долу, да рогочам – так гулялі. [А скажыце мне, калі ласка, а хіба у пост можна было гуляць? Пець песні?] А первы дзень... Это пост, у первы дзень весны шчэ можна. Запускі вясны – гукаюць... Перад постам самым шчэ все едзяць..., перваго дня етаго і гуляюць. [А да якога часу ў Вас гукалі вясну?] Зранку поснедалі й завуць. [Толькі адзін дзень гукалі?] У адзін дзень, у адзін дзень геты перад постам. І ўсё. І ўжо до Велікого Дня – не, всё ужэ пост. [А пасля Вялікадня можна было гукаць яшчэ вясну?] Не, вжэ не гукалі, ужэ ж дождалі вясну, ужэ ж лето... [А Вы мне раскажыце пра ёлку, з чаго яе рабілі?] З ёлкі. В лес ідом да вырубам ёлку, а ёлкі няма, то хвою. [А чым Вы яе ўпрыгожваеце?] Наражалі цветамі... з бумагі цветоў норабім, нарадзім, копыткоў начапляем, абрадзім, да пойдум співаць, а хлопцы прыйдуць, да крадуць, а мы ж не даём. [А хлопцы не прымалі ўдзелу ў гэтым – не? Толькі дзяўчаты?] Не, самі мы. А як дружна, то хай бы шлі, але не шлі, ...самі дзеўкі рабілі і співалі...

АІМЭФ, Мг. 20-94-3, № 17–18. Зап. У. М. Сысоў у 1994 г. у в. Мілашавічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Тацяны Рамануўны Паповіч, 1943 г. н.

Маці... наварыць якое кашы, ды якіх пампушок напечэ, да наготовіць, да з буракоў квасу наробиць, натрэ, бутылку. Да ўжэ зробім ёлку да пойдэм ўжэ гукаць. Зайдом ужэ на хлёўкі куды, да ўжэ і гукаем весну. [Гэта на Масленіцу?] Ага... На Запускі, як кажуць.

Й ужэ весна, й ужэ красна,
Стрэхі вода капне, стрэхі вода капне, стрэхі вода капне...

Во так во гукалі. Потом шчэ ж неяк. «Весна-весна, весьняночка, твоя дочка Мар'яночка. Погнала бучкі за ворогечка...» [Вы кажаце, на Запускі гукалі. Гэта, атрымліваецца, у васкрасенне?] Ну, у васкрасеньне, да. [А цэлюю нядзелю да гэтага не гукалі?] Не, не. [А гэту нядзелю перад Запускамі як у вас звалі?] [маўчыць] [Можа, Маслена?] Ну, «Масьленіца». Казалі, ужо Масьленіца недзеля.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 55–56. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. у в. Баравое Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Міхайлаўны Варабей, 1940 г. н., прав.

На Запускі вэсну клікалі – на водёнку собіраліса деўчата, каля гумна стаяць да спевалі.

Толстая 2005, с. 100. Зап. Л. Н. Вінаградава ў в. Замошша Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

На Стриченне и постовые Запуски идутъ ў гумно и спивают, на одёночках вэсну стрічают.

Агапкина 2000, с. 58. Зап. у в. Замошша Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Колись гукали весну. Девочки собираются, идуць у гумно, поюць: «Ой, гу, весна, ой, гу, красна / Щё ты нам принесла...» А шчэ робілі квасы от клюквы, деўкі наварать боршч, кашу. И весновали ходили. Робылі ёлки, квіткамі украшалі, наверх свечку ставілі, с этыя ёлкой запрагали и ездзили по дереўне. Это весняна гульба называецца.

Агапкина 1986, с. 36. Зап. Е. Тарасава ў 1983 г. у в. Сіманічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Вэсною, пэрэд Вэлікім постом, всегда дзэці вэстрэчалі вэсну. Гэты абрад называўся «Дзэцкой вэсною». Дзэцям варылі квас бураковы, яйца... Дзэці сабіраліс разам, выбіралі молодую з молодым, подвязвали коня і ездзілі по селу. Пры гэтом гукаюць вэсну:

Вэсна-красна,
Што ты нам прынесла?
Хлопчыкам по еечку,
Дзевочкам по клубочку.

* * *

Вэсна-крэсна,
Кідай сані да бэры колёса,
Ці не выйдзе дзеўка боса,
Ці не стоўчэ ступу проса?

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 93. Зап. С. М. Пучынская ў 2004 г. у в. Рубель
Столінскага р-на Брэсцкай вобл. ад Надзеі Андрэеўны Будкевіч, 1927 г. н.

Весну клічуць... і ёто ўжэ пост, Запускы, і от тогды весну кличуць
дзеци... Дзеци беруць масло, сыр, ейцо, [выходзяць] на улицу, ў садзик
і ёто ўсе раскладаюць под яблынькою, под грушкой; на кусты ленту
вешаюць... а потом за руки поберуца и кругом поюць [ходзяць вакол
дрэва], а потом ёто ўсё забираюць ў дом, дома ўжэ пьюць квас з буракоў.

Ей, весна красна!
Шо ты нам принесла?
Да ци масла кусок,
Да ци сыра брусок...

Да ўжэ сто рэзы мы етэе поюм. Ўжэ идом ў хату... і поюм зноў за
столом ту весну – «весна красна».

Агапкина 1986, с. 37–39. Зап. С. М. Талстая ў 1984 г. у в. Аздамічы Столін-
скага р-на Брэсцкай вобл.

Вар.: Песня магла працягвацца:

Да ци по яечку,
Ци по пирожэчку,
Ци хлеба коўбушку,
Ци курку-рабушку?

[Апошнія радкі спяваліся не заўсёды, з'явіліся аказіянальна].

Агапкина 2000, с. 106. Зап. у в. Аздамічы Столінскага р-на Брэсцкай вобл.

На Запуски, як пост заходзиць, вэсну кличуць на городзе. На За-
пуски то робяць, постом. Да вуйдуць, хусточку просьцелюць да хлеб
положаць, яйцэ полагаць, сыра полагаць, пляшку поставяць [под
деревом] и поберуца дзевочки у кольцэ и ужэ ходзяць и поюць:

«Ей, весна красна́, шо ты нам принесла́? Да ци масла кусок, да ци сыра брусок?» Да ужэ сто разы му етэе поём. Ужэ идом у хату... Да ужэ за стол да пьюм ту воду и поём зноў за столом ту весну – «Весна́ красна́».

Агапкина 2000, с. 90. Зап. у в. Аздамічы Столінскага р-на Брэсцкай вобл.

На Масьленіцу ішло і гуканьне вясны... Посьле Стрэчанья... посьле пятнаццатаго феўраля ў прынцепе начыналі гукаць вясну. Масьленічны тыдзен вот эты вот. І проводзілі Масьленіцу.

Выходзілі на бэраг ракі как всегда, у нас жа Цна проходзіць, от. Там, канешно, есьцественно, нічо такога во, сабіралісь просто жонкі з корзінкамі, от, садзіліса там, огня раскладалі... [Это замужня?] Это замужня жонкі, которые вот, как говорыцца... Туды подцягіваліс ужэ і мужчыны, і дзеці, вот, і, конешно, музыка, і хораводы, і пляскі, ісьцественно вот. Но спальваньне прымерно там чучала – гэтого у нас не было. У нас просто палілі касьцёр. От. Можа быць яшчэ, знаеш, якія былі вопросы: за врэм'я болезні, то есьць зімы (людзі в основном жэ ж болелі)... і от можэ якая одзёжа такая посьле больнога чалавека оставалас. А гэто шчыталасо, што в гэты тыздызень спаліць прымерно на кострэ одзёжу больнога чалавека – это оздоровленье всей сем'і, поняла? Вот, вот і всё. І ніякого чучала ніхто не робіў. Просто ў нас быў косьцёр такі вот, которы распальвалі, там магічэскіе, конешно, «Отчэ наш», молітвы там, хоравод водзівса, коло, бравшыса за рукі. Это как прызнак, конешно ужэ, і яднання. Бо мо хто з кім посварывса, знаеш, такое ж дзело вот, бывае. Ужэ взяліса за рукі, коло вокруг огня повалі. А далей селі на радзюжцы да выпілі, поелі, попелі, потанцавалі.

[А што там за песьні?] Ну, начыналаса вот эта:

Вэл бушуе й, вэсну чуе*,
Ворон крачэ, сыра хочэ*,
Дзевка плачэ, замуж хочэ.
Не бушуй ты, сівы воле*,
Заўтра пыйдзеш вораць поле.
Не плач, дзевко, выйдзеш замуж*,
Дый замужэм нажывэшса.
Ворон крачэ, сыра з'еўшы*,
Дзевка плачэ, сына мевшы.

[Эта адна песьня была веснавая, ці яшчэ?] Не, яшчэ былі весно́вые песьні, іх повспомінаць трэба крохі. А основная вот гэта вот песьня, где вот, это была самая основная песьня. [А гэта пелі да рэчкі стоячы

тварам?] Это я дажэ не могу табе сказаць. Но я лічу, шо, яе, она ціпа как от такая, шо коло костра яе моглi пець. Ціпа как от коло костра, і кажды думаў про свое там жэланія, про то, шоб і дзеўка вышла за муж, шоб у сем'е было ўсе добра...

Яшчэ гушкаліса на орэлях, на колыскі. А шчэ на колодзе вот этой. А яшчэ была вот эта, робілі этую... Ешчэ ж холодно ж тые разы, зімы былі холодныя, у феврале-месяцы... Умэрзшы вот эти шэст і вокруг яго раскручвалі да на санках, вот эта вот катанне вот было. Вот. Вот такіе вот основныя. А так канешна, канешна, ў кого коні былі – устрайвалі і сосцязанія такія вот, ігрышча, гульбішча... Каждая в'ёска, каждое мястэчко отдыхало по-своему.

[А што за катанне на калодзе?] На колодзе – это не катанне. Прыганьне і чыгалка, ціпа. На одзін конец садзіцца, а на другі... ілі становяцца. Она ляжыць пад углом такім. Во тут во товстая колода, а тут такая дэска. [Папярок, гойдаецца] Гойдаліса, а потом прыгалі. Стоіш, адзін прыгае, да шо ты ўдзержышса.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 41–42. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. ад раб. культуры Алены Дзянісаўны Яскевіч, 1960 г. н. і Галіны Кузьмінічны Хартановіч, 1957 г. н., нар. і жывуць у в. Дзятлавічы Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл.

Вэсна, вэсна, шчо вынэсла?
Ці сырнічка, ці блінчыка,
Ці горэлачкі, поў тарелачкі!

Агапкина 2000, с. 53. Зап. у в. Бастынь Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл.

На Масленіцу хто шо мае нэсэ, справлялы, хлопцы горілкі, мы закуску. Делаемо проводы Масленіцы, музыка, спевы.

Весна красна з вырэю выйшла,
Тэпло літэчко нам прынэсла.
Малым дэткам побіганнечко,
Старым бабкам посідыннічко.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 42. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2004 г. у в. Дзяменічы Жабінкаўскага р-на Брэсцкай вобл. ад Веры Навумаўны Саванеўскай, 1934 г. н.

На Мяснице спавалі хадили. Залазили на дерево дяўчата, каб далёко чўти былó. И уж тады спавают, аж трашчыт дераво.

Агапкина 2000, с. 193–194. Зап. у в. Роўбіцк Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

Адначасова з провадамі зімы заклікалі вясну: «Вясну пачыналі сьпяваць на Масьленку. Коні запрагуць, пасядуць у павозку ўзрослыя, едуць па сёлах і пяюць: вясну ўстрэчаюць, а зіму праважаюць» (Аляксандрына Шакура, 1914 г. н., в. Стараселле, Крупскі р-н). «Бабы кажуць: трэба ўжэ вясну загукваць. Дзеткі, бярыце салому да кастрыцу, да едзьце ў лес вясну загукваць. Ето на Масьленуі нядзелі» (Марыя Петрыканіна, 1932 г. н., в. Закальное, Любанскі р-н. Зап. С. Выскваркі).

ТМКБ 2010, с. 122. Зап. у Мінскай вобл.

[Кажуць, агонь палілі на Масленіцу?] Ну. Кастрыцу вязом, ўжо да кідаем на бярозу, каб ужо лён рос вялікі. Да там ўжэ агонь у сосна палім... Да й пеем гэтыя песні:

Вол бушуе, весну чуе.
Вол бушуе, весну чуе, ворон крачэ, сыра хочо-й.
Ворон крачо, сыра хочэ,
Ворон крачо, сыра хочэ, дзеўка плача, замуж хочо.
Ні крач, ворынё, нажарэсса,
Ні крач, ворнё, нажарэсса, ні плач, дзеўка, нажывессо.
Ворон крачо, што сыр солкі,
Ворон крачо, што сыр солкі, дзеўка плача, што муж лехё.

АІМЭФ, Мг. 20-75-51/б, № 32. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1975 г. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл.

Заклікаць вёсну, дык эта ўжэ вазілі на бярозу, да кідалі етую, кастрыцу. Ну, да вёчары рабілі. Яечню спякуць, то эта ўжэ, хоць і малые, да ўжэ зьбіраюцца ў кучу. Пелі:

Ой, вясна-вясна, ой, што ж ты нам прынясла?
Ой, дзяўчатам па вёночку, й малодачкам па дзіцятку,
А старым бабкам па кіёчку.

АІМЭФ, Мг. 20-75-21/II, № 17. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1975 г. у в. Рачэнь (пасёлак Залуг) Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Е. К. Ляўчэні «Масленіца».

У першы дзень посту пасля мясаеду дзяўчаткі бегаюць па дварох, пытаюць у гаспадыны:

– Ці трэба вам вясна-красна?
– Трэба! – адказвае гаспадыня.

Дзяўчаткі пяюць:

Падай, матка, ключык зямлю адмыкаці, расу выпускаці

На цёплае лета, на буйное жыта:
У полі – сярпамі, у гумне – стагамі,
На таку – ўмалотна, у дзяжы – падыходна.
Падай, матка, сыра, каб радзіла сына, дачку Кацярыну.
Сын будзе араці, дачка вышываці.

АЛБФ БДУ Мн. Зап. Н. У. Карэнская, В. Д. Ліцьвінка ў 1981 г. у в. Турэц
Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Соф’і Антонауны Берагейка, 1918 г. н.

– Добры вечар! Ці трэба вісна-красна?
– Трэба, трэба.

Памажы, памажы нам, Божа, вясну заклікаці
На но, на новаё лета радзі, Божа, жыта.
Жыта, жыта і пшаніца, ўсякая пашніца
Каласом, каласом каласіста, ядром ядраніста.
На полі, на полі капамі, на лузе стагамі.

На таку, на таку ўмалоты, ў дзяжы падыходы.
Ў дзежы, ў дзежы падыходы, ў печы падаростам.
Ў печы, ў печы падаростам, ўсё пад Божам хростам.

АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1978_06_ІІs. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер’е
Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. «Масьленка».

Вар.: На полі стагамі, а ў гумне капамі.

АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1978_07_ІІs. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер’е
Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. «Масьленка».

Радзі, радзі, Божа, жыта на новаё лета.
На, на, на новаё лета жыта і пшаніца.
Жы... жы... Жыта і пшаніца, ўсякая пашніца.
На, на, на поле капамі, а ў гумне стагамі.
А ў гу... А ў гумне стагамі, ў дзяжы з падыходам.
Ў дзяжы, ў дзяжы з падыходам, ў печы з падурастом.

Прыбылова 2010, с. 134. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г.
у в. Заазер’е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад М. С. Ходас, 1926 г. н. «Мас-
ленка, як вясну заклікалі».

Памажы, Божа, ай, памажы, Божа, Божа мілый, вясну заклікаці,
Вясну заклікаці, вясну заклікаці, Божа мілый, зіму пакідаці.
На краснаю вясну, на краснаю вясну, Божа мілый, на ціхоя лето.
На ціхоя лето, на ціхоя лето, Божа мілый, радзі, Божа, жыто.
Радзі, Божа, жыто, радзі, Божа, жыто, Божа мілый, жыто і пшаніцу.
Жыто і пшаніцу, жыто і пшаніцу, Божа мілый, ўсякаю пашніцу.
А ў полі капамі, а ў полі капамі, Божа мілый, а ў гумне сьціртамі.

АІМЭФ. Мг. 20-73-4А, № 7. Зап. П. Н. Альхімовіч у 1973 г. у в. Баяры Лагой-
скага р-на Мінскай вобл. ад Л. Ф. Мяхед. «Масленіца».

Маладзейшыя дзеўкі крычалі: «Масленіца шчаслівая, працяніся да Вялікадня». Пелі, танцавалі, гулялі.

- Весняначка, дзе твая дачка Мар’яначка?
- Пагнала быцу на травіцу...
- Вясна, вясна, што ты нам прынясла?
- Прынясла ты нам карабец яец...

Фальклорная 2009, с. 25. Зап. студ. М. Страха ў п. Станкі Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Пахомаўны Воінавай, 1921 г. н.

Ой, Маслянка-нішчасленка, сера вутка – ў.
Ты казала, вясна скоро, да й не хутка – ў.
Зіму праваджаць з качар’гамы – ў.
Дай вясну дажыдаць з пірагамы – ў.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 171, арк. 37, № 27. Мг. 20-79-22, № 9. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1979 г. у в. Казацкія Балсуны Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Васільеўны Хваськовай, 1906 г. н.

Вар.: Сустрэнім вясну з пірагамы. У!

Календарныя песні 1983, № 3. Зап. у 1982–1983 гг. у в. Казацкія Балсуны Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Еўдакіі Восіпаўны Глушакавай, Анастасіі Кузьмінічны Ермакавай, Вольгі Іванаўны Фяськовай, Праскоўі Мікалаеўны Мельнікавай, Ганны Яўсеўны Судненка; ТМКБ 2010, с. 188. Зап. у 2006 г. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. «Масьленка».

Ой, вясна, ой, красна,
Да што ж ты нам вынясла, вынясла,
Із кораба вытрасла, вытрасла,
Усё жыта, пшаніцу, пшаніцу,
Да ўсялякую мятліцу, мятліцу.
Да крутое калясо,
Да круціцца харашо,
Дзе яго суняці?
Ці ў хлопчыка на дварэ,
Ці ў дзевачкі на касе,
Ці на русам валасе,
На рум’яnum вяночку,
На шаўковум платочку.
Падай, мамка, сыра,
Каб радзіла сына.
Дачка Кацярына.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 75, спр. 103, сш. 1, арк. 1. Мг. 20-75-99, № 1. Зап. В. М. Каламыцава ў 1975 г. у в. Клінок Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Аксеніі Іосіпаўны Кісель. «Масленка».

Вясна-красна на калочку
Не напрала я дэй на сарочку.
Вясна-красна на паліцы
Не напрала дэй на спадніцы.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. А. М. Шэўчык у в. Малыя Гарадзяцічы
Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Платонаўны Слівец, 70 г. Пазн. жанр
«Масленічная песня».

Ой, весна, ой, красна,
Чужыя жонкі ткуць кросна.
А мая жонка не ткала,
Пуд лёд мочкі пускала.
– Плувіце, мочкі, вóлокном,
А назад ка мне пóлотном.

Можейко 1983, с. 54, № 36. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1964 г. у в. Тонеж Лельчыц-
кага р-на Гомельскай вобл. ад Л. Н. Забаўкі, 1902 г. н. «Як толькі на вясну пацягне,
на Масленіцу».

Шчо за гарою казу пасла, назьбірала гаршчок масла!
Гаршчок масла, гаршчок сыру, да ўсіх хлопцаў прігласілі!
Ешця, хлопчыкі, мачайце, на гарэлачку прабачай!

АІМЭФ, Мг. 20-92-9/І, № 3. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1992 г. у в. Новая Ёлча
Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Настассі Рыгораўны Прыходчанка, 1922 г. н.,
і Яўгеніі Васільеўны Анціпавай, 1918 г. н. «Масляная веснавая».

Кароука мыче, вясну кличе;
Волик бушуе – вясну чуе.
Курка кудахче – есьці хоче;
Дзевочка плаче – замуж хоче.
Не мыць, кароука, намычися.
Не бушуй волик, набушуеся.
Не бушуй волик, набушуеся,
Не плач, дзевочка, наживеся.

Янчук 1889, с. 92, № 59. Зап. Н. А. Янчук у в. Юрэвічы Ігуменскага п. Мін-
скай губ. «Маслянічная».

Воран крача – сыра хоча, сыра хоча,
Дзеўка плача – сына хоча.
Воран крача, сыра еўшы, сыра еўшы.
Дзеўка плача, сына меўшы, сына меўшы.

Не крач, воран, – накрачашся, накрачашся
Не плач, дзеўка, – наплачашся, наплачашся.
Воран крача у даліне, у даліне.
Дзеўка плача на магіле, на магіле.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 84, спр. 220, сш. 1, арк. 61–62. Мг. 20-84-39, № 2. Зап. У. А. Васілевіч у 1984 г. у в. Гоцк Салігорскага р-на Мінскай вобл. ад В. М. Новік, 1909 г. н., П. С. Новік, 1924 г. н. «Масленая».

Віл бушуе – высну чуе*,
Ворон крачэ – сыра хочэ*,
Дівка плачэ – сына хочэ,
Ворон крачэ, пудлытае*,
Дівка сына спувывае.
Ворон крачэ – сыр быленькі*,
Дівка плачэ – сын маленькі.
Ворон крачэ, сыра зйівшы*,
Дівка плачэ, сына мівшы.

Народныя 2014, с. 36. Зап. у в. Кустын Брэсцкага р-на ад Марыі Іванаўны Карпук, 1925 г. н., прав.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 42. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2016 г. ад Алены Дзянісаўны Яскевіч, 1960 г. н., Галіны Кузьмінічны Хартановіч, 1957 г. н., нар. і жывуць у в. Дзятлавічы Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл.

А на Масленіцу
За гарою вол бушуець, вясну чуець.
Не бушуй, вол, набушуешся.
Дзеўка плачаць – замуж хочаць.
Не плач, дзеўка, пайдзеш замуж – нажывешся.

АЛБФ БДУ Мн. Зап. у 1979 г. у в. Жортай Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Алены Кандратаўны Стаіл, 1912 г. н.

Паследняя нядзеля перад постама – эта Маслена нядзеля, а васкрасенне – эта Гувясна. На Гувясну спяваюць песню: «Ужэ ж вясна, ужэ ж красна».

Беларусь 2016, с. 388. Зап. у в. Вароніна Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл.

Да й ужэ ж весна, да й ужэ ж красна,
І з стрэх і вода капле, і з стрэх і вода капле,
Ой, і з стрэх вода капле.
Да й ужэ ж тебе, да й ўдовін сынку,
Вандровонька пахне, вандровонька пахне,
Ой, вандровонька пахне.

Да й походжано, да й поброджано
Кружкі моей хаты, кружкі моей хаты,
Ой, кружкі моей хаты.
Да й плуве човен, да воды повен,
Колі б не пролівся, колі б не пролівся,
Ой, колі б не пролівся.
Ой, колі б жа ж ён да й пролівся,
То бы Дунай розьліўся, то бы Дунай розьліўся,
Ой, то бы Дунай розьліўся.

ТМКБ 2012, с. 255–256. Зап. у 2004 г. у в. Вароніна Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Лузай, 1938 г. н. «Сьпяваюць на последняй недзелі мясаеда перад поста́м».

ГУШКАННЕ НА АРЭЛЯХ/СКАКАННЕ НА ДОШЦЫ

Сустракалі Масленіцу і спявалі, катаючыся на качэлях:

Прыйшла да нас Масленіца,
Выляціла з куста ластавіца,
Сядзіцеся, хлопцы на коні,
Лавіце ластаўку ў полі.
Гута-та, гута-та, гута-та.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. І. В. Мажэйка ў 2005 г. у в. Бродаўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Валянціны Рыгораўны Мацкевіч, 1925 г. н.

Калыхаліся. Пачэпім у сараі вяроўку, паложым доску і гутаталіся.

А ў нас сёння Масленіца, ай-дылі-гай,
Прыляцела ластавіца, ай...
Села на варотах, ай...
У чырвоных ботах,
Стала шчабятці, ай,
Маладзёж сабіраці, ай, дылі-гай.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 43. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Валова Гара Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Яўгеніі Васілеўны Кульба, 1913 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 43. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Губіна Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Ларывонаўны Барацэвіч 1912 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. М. Пахомава ў 1976 г. у в. Камень Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Еўдакіі Барысаўны Багданавай, 1914 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 43. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Зорніца Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Анастасіі Іванаўны Азаронак, 1921 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 28. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1997 г. у в. Забор'е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Паўлаўны Буртыль, 1918 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 54. Зап. Т. Валодзіна і У. Лобач у 2008 г. у в. Стаўбцы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ніны Барысаўны Шчэрбік, 1925 г. н.; Прыбылова 2010, с. 114. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Кругліца Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад В. М. Каваленка, 1926 г. н.; Слоўнік 2013, с. 38. «Арэлі чапалі». Зап. у в. Манголія, Міцюкова, Нямойта, Партызаны Сенненскага р-на Віцебскай вобл.; АІМЭФ, ф. 13,

воп. 11, спр. 339, арк. 8. Зап. Т. А. Тараховіч у в. Валасачы Чашніцкага р. Віцебскай вобл. ад Марыі Мацвееўны Дзеравяга, 1922 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 28. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Соф’і Пятроўны Гусельнікавай, 1940 г. н.; АСЭТ, А/ф 01_Barysau_Majsiejeuszczyna_Staryna_Baran'_B Зап. у 2004 г. у в. Маісееўшчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Валасач, Любоўі Валасач, 1930 г. н.; ФА МАЦНТ, сш. 10-1, арк. 3. Зап. С. Г. Выскварка ў 1999 г. у в. Ямінск Любанскага р-на Мінскай вобл.; ФА МАЦНТ, сш. 22-1, арк. 5. Зап. у в. Шасціснопы Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Ніны Цімафееўны Калейка, 1930 г. н., нар. у в. Дукоршчына; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 28. «Калыскі». Зап. Т. В. Валодзіна ў 1999 г. у в. Гадзіўля Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Э. Б. Якубоўскай, 1937 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 28. «качэлі». Зап. Т. В. Валодзіна ў 1999 г. у в. Зялёнка Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. А. Вашук, 1918 г. н.

А калыхаюцца – павесюць такая, ну, вароты, сумёт вісокі, тут вяроўкі папавесюць, пяюць бабы:

Калашыця мяне вісока, вісока, у-у!
Каб я відзела далёка, далёка.
Калашыця нізенька, нізенька,
Каб я відзела блізенька, блізенька.

Аўдыятлас 2014, CD 1, № 10. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай і Т. Л. Канстанцінавай у 2011 г. у в. Рудэўшчына Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Лізаветы Прохараўны Калбянок, 1933 г. н.

Калушуся высокая, высокая,
А ўвіжу я далёка й, далёка,
Што на сьвечі дзеецца, дзеіцца
Сем мальчыкаў жэніцца, жэніцца,
Сем дзевачак зьменіцца, зьменіцца.

Аўдыятлас 2014, CD 1, № 12. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай і Т. Л. Канстанцінавай у 2011 г. у п. Труд Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Кацярыны Сцяпанаўны Губарэвіч, 1930 г. н.

Новая арэлі, каб яны згарэлі,
Гу-та-та, гу-ле-ля!
Старыя арэлі, каб яны віселі,
Гу-та-та, гу-ле-ля!

Аўдыятлас 2014, CD 1, № 11. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай і Т. Л. Канстанцінавай у 2011 г. у в. Марозаўка Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Фёдараўны Стральцовай, 1935 г. н., Таццяны Фёдараўны Занько, 1929 г. н., Яўгеніі Андрэеўны Занько, 1928 г. н.

Спявалі й на Масленіцу, складалі вяроўкі і калыхаліся па пунях. Гэта паследні тыдзень, як пост. Паследні тыдзень перад поста́м (а пост як калі выпада́ць). Сала тады не елі і толькі малако і калыхаліся цэлы тыдзень і гэта Масленіца называлася.

Лятала пава па балоту, па балоту,
Збірала пава трысня́йко, трысня́йко,
Да знясла пава тры яечкі, тры яечкі,
Да высядзела пава тры (забылася).

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 160, сш. 1, арк. 11–13. Зап. А. А. Малаш у 1979 г. у в. Струкі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Дзмітрыеўны Каросцік, 1901 г. н., нар. у в. Калягі. «Масленіца. На калысцы».

Качаемся на качэлях... У пуні зацэпі́м, у-у-уй крычым. Мы сядзем, а мужыкі ілі малыцы разгоны даюць/падкалыхваюць. Ох! Как стануць, дак прамо, ой, чуць не перакутль[вае]цца цераз тую, дзе зачэплена. А пяём, а красіва!

Харошая наша Масленка, Масленка. Уй!
Вылецела з куста ластаўка, ластаўка.
А ляціць іна высока, высока,
А глядзіць іна далёка, далёка.
Што ў Абольцэх дзеецца, дзеецца:
Семь малойцоў жэнецца, жэнецца.
Асталося чатыры, чатыры
І тых чэрві стачылі, стачылі.
А ні так чэрві, як мышы, як мышы.
З'елі яны да крошкі, да крошкі.

А мы ж пяём, а яно ж звонка, чу-ут далёка. У Абольцах [суседняя вёска] як пачуюць! На нас зляцца тады. [А чаму зляцца?] Ну таго, што мы ж брэшам на іх... [А яны не адгукаліся?] Не-е-е, яны калі-небудзь брэхалі тожэ на нас. Ну і мы на іх за гэта брэхалі.

Прыбылова 2010, с. 41. Зап. Т. Л. Канстанцінава і В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Крывыя Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

Раней Масленіцу святкавалі. У нас на падваротніцу вешаюць гушкі, на гушкі – дошку, калышуцца і пяюць. Учора (як раз Масленіца была) пеялі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 177, арк. 23, № 17. Зап. Г. А. Баргашэвіч і Л. Барабанавы ў 1980 г. у в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Аляксандраўны Клундук, 1910 г. н., Любові Тарасаўны Крыўко, 1925 г. н.

На Запусты пяюць, на калысках калышущца, на снях вазьняюцца ў гэты дзень. Калышучыся таксама пяюць. Калыскі (арэлі) наладжвалі не абавязкова на дварэ, часцей у пуні дзе, у таку – у зацішку.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39, сш. 1, арк. 32–33. Зап. Л. М. Салавей і П. І. Каруза ў 1971 г. у в. Груздава Савіцкага с/с Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Мацееўны Казлоўскай, 1911 г. н., няграм.

На Масленым тыждні, пэрэд постом сповалі. Кулыханкі булі, качаліся. Вароўкі такія булі, да начоўкі такія булі, да колышамса, да позьбіраюцца тых дзецей з усего конца, швэргэчуць, да пыдскакалі, да хто кого скіне... На Масленку споваемо, а як споваемо, разныя песні, масленых такых не. Пэрэд пыстом вэлікім сповалі, на Масленой не дзелі, а далей пыст, то ўжэ ж нэ сповалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 28. Зап. В. І. Басько ў 2000 г. у в. Вулька-1 Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл. ад Веры Мікалаеўны Багданец, 1932 г. н.

На Масленіцу ставілі хлопцы качэлі і калыхаліся па парах: на адным канцы хлопец з дзеўкай і на другім. Калышущца і пяюць. А яшчэ казалі: «На Масленіцу з чацвярга гуляе і качарга».

АЛБФ БДУ. Шыфр: № 33. Зап. у 1998 г. студ. С. А. Камароўская (кір. А. В. Вострыкава) у в. Русакі Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Кацярыны Іванаўны Магілінай, 1922 г. н.

Па вечарах дзяўчаты і жанчыны качаліся на арэлях і пелі Масленку: «Скалыхнёмся мы на даўгі лён, на даўжэйшыя пасканы: ета мальчыкам на штаны».

Ісачанкава 2001-1, с. 50. Зап. у в. Старое Саколiна Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

Радзі, Божа, лён даўгей, лён даўгей,
Чужэм мальцам на штаны, на штанэй.

Слоўнік 2013, с. 133–134. Зап. у в. Партызаны Сенненскага р-на Віцебскай вобл. «З песні. Яе пяюць, гушкаючыся на арэлях, на варотах на Масленіцу».

Радзі, Божа, лён даўгі, лён даўгі,
А пасканні даўжэйшыя, даўжэйшыя,
Майму міламу на штаны, на штаны.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 87, сш. 1, арк. 43. Зап. М. Я. Грынблат у 1964 г. у в. Дамашэва Сенненскага р-на ад Тэклі Сямёнаўны Валодзька, 1897 г. н.

Зарадзіся, мой лён, даўгі, лён даўгі
А з таго лёну пянёчкі, пянёчкі
Майму міламу сарочкі, сарочкі
Зарадзіся, мой лён, даўгі, лён даўгі
Маім дзівірам на штаны, на штаны
А залоўкам на пумы, на пумы.

Мажэйка 1981, с. 81, № 35. Зап. З. Я. Маажэйка ў 1973 г. у в. Латыгаль Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Лісецкай, 1905 г. н.

Масленка падходзіць – ставяць хлопцы арэлі і калышущца па парох: на адным канцы хлопці з дзеўкай і на другім. Як калышущца, дык стараюцца вышэй узляцець. Тады, гаворыць, лён вырасцець доўгі. І спяваюць:

А ты, Масленіца-пылізуха,
Пыліжы-ка мяне хуць да Духа.
А ты, Масленіца-каталічка,
Чаго ты сёлета невялічка?
А ты, Масленіца – белы сыр.
А хто не жаніўся – сукін сын,
А хто ажаніўся – зыдавіўся,
А хто замуж пыйшоў, тэй с ума сыйшоў.

ТМКБ 2001, с. 42–43. Зап. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл.

Паводле мясцовых вераванняў, трэба падскокваць як мага вышэй, гушкацца на арэлях, каб высокімі раслі лён і канапля: «Дзяўчата на досках прыгалі: доску паложыць на якім палене – і так во калыхаліся» (Вольга Казінец, 1923 г. н., в. Бараўцы, Вілейскі р-н).

Найбольшай папулярнасцю ў Цэнтральным рэгіёне карысталася гушканне на гойданках: «Рабілі такія слупы, калыскі вешалі і калыхаліся на Масьленіцу» (Ніна Пуцята, 1918 г. н., кат., в. Сосенка, Вілейскі р-н). «Як Масленіца, дак дзяцём павесяць калыску – ужэ дзеці калышущца ў хаце» (Алена Крывенькая, 1930 г. н., в. Язні, Вілейскі р-н). «На Запускі хлопцы і дзяўчаты збіраліся і рабілі качэлі: з дубцоў вілі такія як вяроўкі, таўстыя, называлі кардэлі. Хлопцы дзяўчат калыхалі, пелі там» (Яўгенія Гулецкая, 1920 г. н., прав., в. Фалькі, Вілейскі р-н). «Гутаталіся на Масьленіцу» (Вольга Урбан, 1917 г. н., в. Пушча Лагойскага р-на. Зап. Т. Валодзінай). «Гушкі рабілі на Масьленку, гушкаліся. А якія рабілі? Павесяць вяроўкі, паложыць дошкі, ну маладыя гушкаліся ж» (Ганна Розум, 1924 г. н., в. Ямінск, Любанскі р-н. Зап. С. Выскваркі).

Гушканне на арэлях амаль заўсёды суправаджалася песнямі: «Мы ўсягда калыхаліся, на варотах гушкаліся і спявалі:

А ў нас сягоння Масьленка, Масьленка,
Выляцела з куста ластаўка, ластаўка,
Кідала масла па каму, па каму,
А хто ўхваціць – дык таму, дык таму.
Наша Ганначка рупліва, рупліва,
Кусок масла схапіла, схапіла,
У чарапочку растапіла, растапіла,
Ды Іванку паіла, паіла.

Ну, патом яшчэ пелі:

А пад нашым сямом тры зорачкі ўзышло,
Лісьце маё, зялёнае⁷⁴.
Тры зорачкі ўзышло, тры месяцы ўзрасло.
А первая зорачка – маладая Ганначка.
А другая зорачка – маладая Валечка.
А трэцяя зорачка – маладая Ніначка,
А первы мясячок – малады Іванка.
А другі мясячок – малады Колячка.
А трэці мясячок – малады Міхалёк.

Эта ўсё масьленка, масьленка спяваецца ад Масьленкі і да Саракоў» (Клаўдзія Несцяронак, 1940 г. н., в. Седча, Пухавіцкі р-н, нар. у Барысаўскім р-не. Зап. А. Боганевай).

ТМКБ 2010, с. 119–120. Зап. у Мінскай вобл.

І на Саракі, і на Масленку. Усё казалі, каб лён бальшы рос. Высока качаліся, падымаюцца высока. Каб камары не кусаліся, прыказка такая была, казалі: качайцеся, тады камары ня будуць кусаць летам.

ТМКБ 2010, с. 126. Зап. у в. Новае Янчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Салаўёвай, 1938 г. н.

На гэта свята калыску вешалі на браме, на вуліцы і калыхаліся на лён, каб быў добры. Пелі песню:

Ускалыхніце высока,
Каб я відзела далёка,
Дзе мой міленькі гуляіць,
Шалковай хусткай махаіць.

⁷⁴ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

Дзве станавіліся падбівалі гэтую калыску, а чатыры сядзелі. Гэтыя дзве і гэтыя дзве на пераменку сядзелі каждая хацела пакалыхацца, каб вялікі лён вырас.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. І. Лапко ў 1995 г. у в. Даўгінава Вілейскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Аляксандраўны Цыгалка, 1926 г. н.

На Валосе рабілі качэлі і каталіса. Чым далей катанесса, то ўжэ большы лён вырасце.

ТМКБ 2006, с. 85. Зап. у в. Вішнеўка Бераставіцкага р-на Гродзенскай вобл. ад Аўдзея Юзэфа, 1929 г. н., кат.

Ну ўжо падходзіць март месяц – і Масьленка пачынаецца. [А дзе вешалі арэлі?] У сараі, на бальку дзе вешалі... І каталіся. [А спявалі, калі калыхаліся?] Што мы пелі, дзеці. Дзеці каталіся.

АСЭТ, А/ф 20130808_ML_01_Parszyna_01_1. Зап. М. Лук'янава, А. І. Ляшкewіч, Н. Гаранская, Г. Мацкевіч, А. Чубат у 2013 г. у в. Паршына Горацкага р-на Магілёўскай вобл. ад Валянціны Ісакаўны Багачовай, 1933 г. н., Лідзіі Пракопаўны Сіняковай, 1929 г. н., Паліны Яфімаўны Лапцужвай, 1941 г. н.

Кладуць кладку на палена і чыкаюцца, каб лён велькі рос.

Ісачанкава 2001-1, с. 49. Зап. у в. Любча Навагрудскага р-на Гродзенскай вобл.

«Кладуць токе бровно і доску кладуць на это бровно. Двое стоят на дошцы: одын на одном концэ, другі – на другом. А сыр лежаў на срэдне доскі. І вот одін скокне, а другі стоіть, тады другі скокне, а той ужэ стоіть» (Марыя Куратнік, 1926 г. н., в. Амяльная, Івацэвіцкі р-н). «Это з вэсны разрэшают, а потом нэ розрэшают прыгаты на этих досках. Казалі: «Не прыгайце, потому шо ўб'еце лён у землю і ён не зородзіцца». Это як ужэ лён посеят, то нельзя прыгаць на досках» (Таісія Саўчук, 1936 г. н., в. Горталь, Івацэвіцкі р-н). «На Масленым тыждні, пэрэд постом, кулыханкі булі, качаліса. Вароўкі такія булі, да ночоўкі такія булі, да колышамса. Да позьбіраюцца тых дзяцей з усяго конца, швэргэчуць, да пыдскакалі – да хто кого скіне» (Вера Богданец, 1932 г. н., в. Вулька-1, Лунінецкі р-н).

ТМКБ 2008, с. 97. Зап. у Брэсцкай вобл.

Положаць бревно, а на тыя бревно – доску, и на розные канцы становятса и скачутъ.

ПА ІС РАН. Зап. А. Г. Суднік у в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Вар.: Ісачанкава 2001-1, с. 51. Зап. у в. Горталь Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.; Агапкина 1995, с. 26. Зап. у в. Аброва і Горталь Івацэвіцкага р-на, Роўбіцк Пружанскага р-на Брэсцкай вобл., в. Камаровічы Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл.

Скакалі дзеўкі на досца, кусалі сыра па кросца.
А хлопчыкі-бадылі кусалі сракі кабылі.

ФЭ БДАМ, 646646, № 284. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 2000 г. у в. Шылавічы (мясц. Шалавічы) Вілейскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Пятроўны Курылы, 1926 г. н. На Масленіцу, «пелі, як скакалі дзеўкі на досцах».

У нас сягоння Масленіца
Скалыхніце мяне высока,
Каб я ўвідзела далёка
Далёка, што ў Куланове дзеецца –
Сем пар жаніхоў жэніцца,
А восьмая дзеўка замуж ідзе.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Курына Віцебскага р-на ад Т. Г. Перапечынай «Калысная».

Вар.: АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 3, арк. 13. Зап. А. І. Ляшкewіч у 2015 г. у в. Абольцы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад раб. культуры Ганны Іванаўны Падбельскай, 1954 г. н., нар. у в. Чачанева, у в. Абольцы з 1975 г.

А скалыхніць мяне вісока, вісока,
Каб я відзіла далёка, далёка,
А што ў Шупенях дзеіцца, дзеіцца –
Сем малайцоў жэніцца, жэніцца,
А ў Крывых толькі чатыры, чатыры,
І тых чэрві стачылі, стачылі.
А не так чэрві, як мошкі, мошкі
Патачылі на крошкі, на крошкі.

Метадычныя 2006, с. 29. Зап. гр. студ. у 1989 г. у в. Шупені Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад В. С. Кавалёвай, 1939 г. н.

Калышыце мяне высока-высока,
Каб я відзела далёка-далёка,
Што ў маіх Зямковічах дзеецца.
Сорак мальчыкаў жэняцца, жэняцца,
Бяруць яны па дзеўке, па дзеўке,
Па краснай, па краснай.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. В. М. Ляпковіч у 2006 г. у г. Орша ад Лідзіі Марсіўны Вярбіцкай, 1925 г. н., перасял. з в. Зямковічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл., прав.

Ды ўскалыхніце высока, ой, люлі-люлі, высока!
Ды каб я відзела далёка, ой, люлі-люлі, далёка,
Дзе мой мілінькі гуляіць, ой, люлі-люлі, гуляіць,
Шалковай хусткай махаіць, ой, люлі-люлі, махаіць,

У залаты яблык качаіць, ой, люлі-люлі, качаіць,
І махнуў хустачкай – не дастаў, ой, люлі-люлі, не дастаў,
Кінуў яблычкам – не папаў, ой, люлі-люлі, не папаў.

Метадычныя 2006, с. 29. Зап. М. Мішута ў в. Барэйкі Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. Ф. Лысёнак, 1901 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 170, сш. 2, арк. 20–22. Зап. М. Я. Грынблат у в. Порплішча Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Якаўлеўны Лаўцэвіч, 1900 г. н., кат. Нататка завецца «Зáпусты».

Дзяўчаткі прычапілі ля дрэў дошку-гушкалку. Гушкаюцца, спяваюць:

Прыйшла вясна, Масленіца, гу-гу,
Пацякла рэчанька, гу-гу,
А па рэчаньцы плавае стада вутачак, гу-гу.
Адкуль браўся шэры селязенька, гу-гу,
Усіх вутачак разагнаў, гу-гу,
Адну вутачку сабе ўзяў, гу-гу,
Масленіца, Масленіца, гу-гу.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. Булыга ў в. Забашавічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад З. І. Дзямідчык, 1932 г. н., перасял. з Ушацкага р-на Віцебскай вобл., прав., выш. ад.

Дзяўчаты і хлопцы гушкаюцца на дошцы, якая нагадвае качэлі, дошка прывязана вяроўкамі за два дрэвы, або стоўбцы. Гушкаюцца і спяваюць:

Гу-та-та, гу-та-та*.
Напяклі бліноў, напяклі бліноў, Масленіца*.
Пацякла вада, пацякла вада, Масленіца*.
А там плаваюць шэры вутачкі,
Гу-та-та, гу-ля-ля*.
Адкуль браўся шэры сялязенька,
Гу-та-та, гу-ля-ля*.
Усіх вутачак разагнаў, разагнаў.
Масленіца, Масленіца.
Адну вутачку сабе ўзяў, сабе ўзяў
Гу-та-та, гу-ля-ля.
Масленіца, Масленіца – а-а-а!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. У. Гайдук у 2003 г. у в. Забашавічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Іванаўны Дзямідчык, 1932 г. н., прав.

А ў гародзі лібіда вышы гарадзішча,
Гу-та-та, гу-лі-лё!⁷⁵
На вуліцы мальцаў нет – не будзіць ігрышча.
А я гэту лібяду казамі патраўлю,
А я мальцам хвігу дам, сама ігрышча спраўлю.

* * *

На вуліцы сад, сад, калышущца дзеўкі,
Гу-та-та, гу-лі-ля!⁷⁶
Калышущца дзеўкі і я, маладзенька.
Там мальцы стаялі, мяне увазналі,
Мяне увазналі, міламу казалі.
Набіў мяне мілы друтуванай пужкай.
А я з таго бою ні дня не хварэла
Ні дня не хварэла, ні дня не балела.

* * *

А на гарэ, на гарэ, ды й на камяніцы,
Масленіца, Масленіца!⁷⁷
Як угледзеў дзяцюк дзеўку – скінуў рукавіцы.
А на гарэ, на гарэ ды й на камушочку,
Як увідзеў дзяцюк дзеўку – скінуў і сарочку.

Мажэйка 1981, с. 76, № 32. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1973 г. у в. Латыгаль Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Лісецкай, 1905 г. н. «Маслінка. Як на калысках калышущца»

А на гарэ сонца, калышущца дзеўкі,
Гу-ля-лё, рана маё!⁷⁸
А я, маладзенька, часу прастаяла,
Часу прастаяла, касу расчасала.

* * *

А над нашым сялом тры месяцы ўзышло.
Лісця маё зіляно!⁷⁹
А у нашым сяле тры малойцы ўзрасло:
Ай, адзін місячок – а Васічка-сыноч,
А другі місячок – Валодзічка-сыноч,
А трэці місячок – а Колічка-сыноч.

⁷⁵ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

⁷⁶ Таксама.

⁷⁷ Таксама.

⁷⁸ Таксама.

⁷⁹ Таксама.

А над нашым сялом тры зорачкі узышло,
А у нашым сяле тры дзевачкі узрасло:
Адна зорачка – млада Волічка,
Друга зорачка – млада Ніначка,
Трэця зорачка – млада Анютка.
А Васічка любіў, да Волічкі хадзіў.
Валодзічка любіў, да Ніначкі хадзіў.
А Колічка любіў, да Анюткі хадзіў.

* * *

А па морачку а па сіленькім,
А-я-ё, рана маё!⁸⁰
А плывец, плывец стада вутачак.
Адна вутачка ўсё папераду,
Ўсё папераду, перад паводзіць.
Перад паводзіць, тростачку ломіць,
Тростачку ломіць, вадзіцу гоніць.
А па вуліцы па мяцёнінкай,
А ідзець, ідзець карагод дзевак.
Адна дзевачка ўсё папераду,
Ўсё папераду, перад паводзіць.
Перад паводзіць, музыку выводзіць,
Музыку выводзіць, ігрышча разводзіць.

* * *

А на моры ды на сінінькім
Гу-га-га, гу-лі-лё!⁸¹
Там плавала стада вутачак,
Стада вутачак, стада шэранькіх.
Наляцеў на іх сізы сілязенька,
Ўзяў вутачку за сызаё крыльцо,
За сызаё крыльцо, за белаё пярцо.
Ўсе вутачкі заграгалі.
– Вы, вутачкі вы не грагайця,
Калі бог судзіць, вам гэта будзіць.
На вуліцы, на шырокай,
Там гулялі карагод дзевак.

⁸⁰ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

⁸¹ Таксама.

Наехаў на іх молад Колічка,
Узяў Надзічку за белаю ручку,
За белаю ручку, за русаю коску,
Ўсе дзевачкі заплакалі.
– Вы, дзевачкі, вы не плачця,
Калі бог судзіць, вам гэта будзіць.

Мажэйка 1981, с.78, № 33. Зап. З. Я. Мажаўка ў 1973 г. у в. Замошша Чашніцкага р-на ад Дар'і Яфімаўны Бабаед, 1918 г. н. «Як на Масленіцу ў пуні калышуцца».

А на гарэ сонца, дзеўкі калышуцца,
Гу-та-та, гу-ля-лє!⁸²
А я, маладзенька, часок прастаяла,
Часок прастаяла, касу рашчасала,
Касу рашчасала, кудзельку дапрала,
Кудзельку дапрала, кросны аснавала,
Кросенцы даткала, палаценца выбеліла,
Палаценца дбеліла, ў трубачку скаціла,
Сарочку пашыла, я яе 'бнавіла.

Фонахрэстаматыя 2007, № 5. Зап. у п. Прыазёрная Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Васілевіч, 1916 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 68. Зап. В. М. Мільчаніна ў 2006 г. у в. Сталюгі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Соф'і Пятроўны Кузміч, 1934 г. н., прав., ад. 4 кл. «Як гушкаліся на арэлях».

Калышыця, малайцы, калышыця, калышыця!
На мяне, маладую, не глядзіця, не глядзіця:
Да я ўжо, маладая, заручона, заручона,
Я ад таткі, ад мамкі адлучона, адлучона.
Праважала маці дочку, праважала, праважала.
А дзе мамка з дачушкай пастаяла, пастаяла,
А там вырасла яблынка садавая, садавая.
А дзе мамка з дачушкай пасядзела, пасядзела,
Там вырасла рута-мята і ляляя, і ляляя.
А дзе мамка з дачушкай рассталася, рассталася,
А там быстрая рэчка разлілася, разлілася.

Беларускі 1995, с. 10, 18, № 12. Зап. Г. Р. Кутырова і В. Д. Астрэйка ў в. Стругалапы Мядзельскага р-на Мінскай вобл. ад С. М. Ліпніцкай, 1912 г. н. «Гушкальная на Масляніцу».

Калышыце, брацішкі, калышыце, калышыце

⁸² Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

На мяне, маладзеньку, не глядзіце, не глядзіце
Бо я ўжо, маладзенька, заручона, заручона
За далёкага мужа аддадзёна, аддадзёна
Ой, за лесам, за лесам, за цяменькім, за цяменькім
Ой, за мужам, за мужам за п'яньнікім, за п'яньнікім.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39, сш. 2, арк. 5–6. Ноты: АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39а, арк. 77, 79. Зап. Л. М. Салавей і П. І. Каруза ў 1971 г у в. Груздава Пастаўскага р-на ад Ганны Савельеўны Пасюк, 1914 г. н., нар. у Сенненскім р. Віцебскай вобл. «На Запусты, як на калысца (арэлях) калыхаліся».

А ў полі калыска, вісіць яна нізка,
Ой, люлі-палюлі, вісіць яна нізка.
Калышуща дзеўкі – слічныя паненкі,
Ой, люлі-палюлі, слічныя паненкі.
Калышуща хлопцы – слічныя малойцы,
Ой, люлі-палюлі, слічныя малойцы.
Як мы, маладыя, туды захацелі,
Ой, люлі-палюлі, туды захацелі.
Туды захацелі – дзіва паглядзелі,
Ой, люлі-палюлі, дзіва паглядзелі.

Метадычныя 2006, с. 26–27. Зап. Н. Багуцкая ў в. Абруб Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад М. С. Багуцкай, 68 год.

Хто у нас харошы, хто у нас прыгожы,
Ой, люлі-палюлі, хто у нас прыгожы.
Юзечка харошы, Юзечка прыгожы,
Ой, люлі-палюлі, Юзечка прыгожы.
На каня садзіцца, конік весяліцца,
Ой, люлі-палюлі, конік весяліцца
Ён каня сядлаець, пад ім конь гуляець,
Ой, люлі-палюлі, пад ім конь гуляець
Ехаў жа ён борам, бары зашумелі,
Ой, люлі-палюлі, бары зашумелі
Ехаў жа ён полем, палі зазвінелі,
Ой, люлі-палюлі, палі зазвінелі.
Ехаў праз масты, масты задрыжэлі,
Ой, люлі-палюлі, масты задрыжэлі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 158, сш. 1, арк. 47–48, № 90. Зап. В. І. Скідан у в. Залазоўе Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Браніславы Мікалаеўны Ляшковіч. Масленічная «на калысцы».

Шкада дубу зялёнага, што за сухім лесам⁸³,
Шкада маея маладосьці, што за благім бесам,

⁸³ Кожны радок паўтараецца.

Ні я піла, ні я ела, ні добра хадзіла,
Толькі свае маладыя леты патраціла,
Ды запрагай, мой брацітка, коні варанья,
Ды паедзім даганяці леты маладыя,
Конікі мы заганялі, леты не дагналі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39, арк. 32, 34–35. Мг. 20-71-13; 20-71-32. Зап. Л. М. Салавей і П. І. Каруза ў 1971 г у в. Богіна Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Максімаўны Мацук, 1908 г. н., Вольгі Антонаўны Скур'ян, 1904 г. н. «Спявалі як калыхаліся на Запусты».

Вар.: Толькі свае маладыя годы пагубіла...
...І конікаў памарылі – леты не злавілі,
І конікі папацелі – леты паляцелі.

Мажэйка 1981, с. 414, № 231. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1974 г. у в. Далёкія Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Антонаўны Аткінскай, 1915 г. н. «Запусная».

А ў нас Масленіца, Масленіца!
Прыляцела ластавіца.
Села яна на калу,
Кінула масла па каму.
А хто ўхопіць – дык таму.
Наша Анечка хапліва,
Тое масаліца ўхапіла,
У кубачку растапіла
І свайго мілага паіла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. МДПІ у 2001 г. у в. Дзямідавічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад С. С. Ломач, 1919 г. н. «Як у пуні чаплялі калыску і піялі».

Вар.: Аўдыятлас 2006, № 8. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у 1997 г. у в. Браздзецкая Слабада Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад І. С. Азаравай, 1918 г. н. «Як калышуцца»; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 43. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Аношкі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Іванаўны Крыцкай, 1949 г. н., нар. у в. Пераходцы. «На Масленіцу калыхаліся, такія калыскі».

Проціў сонца вецер веіць,
Калінку калышыць, калінку калышыць.
А мой мілы, чарнабрывы,
Два лісточкі пішыць, два лісточкі пішыць.
Удзень пішыць, удзень пішыць,
Ночы прачытаіць, ночы прачытаіць.
Назаўтра чуць святочак
Ка мне прыслаіць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 85, спр. 229, сш. 1, арк. 54, № 99. Зап. А. Ліс у 1985 г. у в. Ажунны Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Ізабэлы Чакалка, 1906 г. н. «Запусная. Абы-калі; спявалі калышучыся на калысцы ў таку».

Ай, мароз, мароз, ні змарозь мянія⁸⁴,
С паходу йдучы, каня ведучы,
Каня сівога, білагрывага.
(I) а на тым кані коскі плятуцца.
(I) на малойчыку кудзёркі ўюцца.
(I) за ты(я) кудзёркі дзевачкі б'юцца.
Ах вы, дзевачкі, сястрыцы мае,
(I) вы ня біцеся, не сварыцеся.
(I) па-харошаму разыйдзіцеся.

Аўдыяатлас 2016-1, CD 1, № 13. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. С. Якіменка ў 1990 г.
у в. Забор'е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Паўлаўны Буртыль,
1918 г. н.

⁸⁴ Кожны радок паўтараецца.

КАТАННІ

Яшчэ і цяпер [у 1934 г.] на Беларусі Масьленіца праводзіцца вельмі шумна, асабліва апошнія тры дні. Вечарамі нічога ня робяць, гасьцююць, а маладзёж паўтарае калядныя гульні. У шмат якіх мясцовасьцях Беларусі існуе звычай на Масьленіцу катацца (вазіняцца). Катаюцца на санках, а то проста на дошках, перавярнутых зэдліках і на кусках лёду – ледзяшах. Катаюцца ня толькі маладыя, але і пажылыя людзі. Апошнія тры дні катаюцца на конях, часта з шоламамі і званкамі, пры чым пяюць адпаведныя песьні.

Паўлюкоўскі 1934, с. 13.

На лашадках каталіся...

Пяць-шэсьць чалавек запрягецца ў сані, астальныя насядуць. Вот туды зьвязець, ўдоль дзярэўні туды. Тады другая парція сядзет, а мы вязём. Пелі разныя песьні. А хто іх помніт.

Пакатацца ж хочацца. А абуць жа ж нечага было, надзець жа нечага было, штаны ж не насілі раньшэй. А вот рубаха там пашыта палатняная эта, халшчовая. [Бацька] ледзянку выражаць нам, во так адтуль выража, дзірку, вяроўкай закінець, і каталіся так. Там... жыў такі Навум, на самам берагу, ля ракі. Сядзем наўкружок на печке, ногі во так паставім, босые каталіся, без штаноў! Сядзем у кружок о так усі сядзем, ногі грэем. Шчупаем, ногі гарачыя, чэраз раку... перябягім на тот бок, з нашага ж боку не зьездзеш. Ра́зы два скоцімся на ледзянке, гола жопа, дык гола пападзець на тую ледзянку, а калі плацьце падпадзець, дык на плацьце... Эта мне гадоў, можа, восем-дзесяць было, эта ў то ўрэмя. Тады ногі атмарозім, апяць.

АІМЭФ, Мг. 20-89-27/б, № 51. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Амосенкі Расонскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Прохаравай, 1910 г. н.

Масьленку, на санках каталісь. З горак каталісь. І на конях каталісь. І вечарамі сабіралісь вся дзереўня, да плясалі, пелі. І маладых выберуць эта, пару, возьмуць у санкі – і павязуць. Да, абвазіць. Абвазіць,

во. Яна й не знае, дзеўка, а яны яе прыбягуць, хваць, ухвацюць. Адзін ёсьць такі, каторы ў санкі содзіць. А там ужо жаніх сядзіць. Скажаць, якую дзеўку прывесць. Украдуць... Ана стаіць, нічога не знаець. Эта мая матка расказвала. Эта ж прі мне не было. Прі мне ж ужо не... Дзеўка спугаецца, і о-о, яны ж здоровага выберуць такога, як хваціт дык, верзілу, у санкі. Ды йшчэ шубай і пакрыюцца там. [І проста возяць па дарогам?] Па дароге. Усю дзереўню могуць абвезьць. Ага, два мушчыны вязуць яе, маладуху эту, пару. Ну, а куды аны там зьвязуць, абвязуць, апяць на месца. Дзеўку ішчуць, і ўсё. Тай другіх апяць. Во якая была мода дурна нейкая.

АІМЭФ, Мг. 20-89-10/б, № 8. Зап. Л. П. Барабанова ў 1989 г. у в. Навасёлкі (был. Пудаць) Віцебскага р-на Віцебскай вобл. ад ад Надзеі Пятроўны Петрачэнка, 1932 г. н., Марыі Васільеўны Кузьміной, 1928 г. н., Марфы Амосаўны Шлыкавай, 1903 г. н.

На кол ставілі кола з воза. Прывязвалі да яго шасты, на якія чапляліся санкі. Адны круцілі кола, іншыя каталіся. Каталіся таксама на санках з гары.

Гульні 1996, с. 108. Зап. А. Ю. Лозка ў 1989 г. у в. Лескавічы Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Я. Кандрацэвай, 1909 г. н.

На Масленіцу да вайны на качэлях качаліся дарослыя. Я малы быў, помню, як толькі мне па баку стукнуліся. Качэлі былі між двух бяроз. Крэпка наладжваліся. У нас на ўсадзьбе былі качэлі сваі. Халодна ў той час. Бліны пякуць. А патом вялікі пост. На санках лашадзіных бальшых каталіся з горкі. Пад горку іх цянуць, хрыпяць. Снег цвёрды – называўся серенок – як лёд. Ён падтае к таму часу, а там зноў мароз, вот і цвёрды снег. Сані ляцяць, чалавек пятнаццаць як кульнуцца ўсе: і ўзрослыя, і дзеці. Дончыхіна гара ў нас была, нават у вайну з яе каталіся (Дончыха рана ўдавой засталася). Цёткі лет па 35–40 (маладухі іх звалі) ездзілі. Гэта ў першыя гады вайны было. У сорок трэцім ужо не была.

Песні масленічныя спявалі, але нас, хлопцаў, тады яны не цікавілі.

АЛБФ БДУ. Зап. Н. В. Кабяк ад Пятра Фёдаравіча Ляшчова, 1931 г. н., нар. у в. Пячонова Струга-Красненскага р-на Пскоўскай вобл. Расіі, выш. ад., у г. Віцебск з 1945 г.

На Масленіцу каталісь мы на санках. Раньша снягі вялікія былі. Каталісь на санках, што самі дзелалі. Сабіралісь парні, дзеўкі. Парні выводзілі лучшых коней. Коней украшалі, калакольчыкі вешалі, ленты

взялі, дугі ўкрашвалі. Коней украшалі, запляталі ім хвасты ў касічкі. Садзіліся ў сані. Прыдзелывалі задок да саней. Гэта спінка такая высокая.

Фальклорная 2009, с. 28. Зап. студ. Ю. Кірылава, А. Сапонава ў г. Мазыр ад Марыі Еўдакімаўны Салаўёвай, 1920 г. н., нар. у в. Свяцілавічы Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

Катаюцца на канях, украшаюць дугу, пякуюць бліны. А ў нас былі горкі, дык дзеці каталіся з іх на санках і ўсе.

Новак 2007-2, с. 107. Зап. студ. В. Буйневіч у 2005 г. у в. Аздзеліна Гомельскага р-на ад Вольгі Маркаўны Санько, 1941 г.н., перасял. з в. Нудзічы Брагінскага р-на Гомельскай вобл.

«Гонялысь по снэговы, снежкамы кідалыся. Токи самодельные санкі булы, на санках возылыся» (Ганна Дардзюк, 1923 г. н., в. Балата, Кобрынскі р-н). «Каталіся з гор на санках» (Вольга Сяргей, 1927 г. н., в. Падбарочча, Ляхавіцкі р-н). «Коткы золівалы, саночки прывязвоны і коталыся» (Соф'я Трошчыла, 1928 г. н., в. Аснежыцы, Пінскі р-н).

ТМКБ 2008, с. 97. Зап. у Брэсцкай вобл.

[Прывязываюць досточки к ногам] и коўзаюцца по лёду.

ПА ІС РАН. Зап. А. Г. Суднік у в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Калісьці у нас рэчка была. І вельмі многа лёду. Заўсёды хлопцы станавілі такія бальшы столб. Да гэтага сталба рабілі такія кольца, каб яны круціліся. Некалі ж не было саначкаў, некалі рабілі самі саначкі. «Брычка» яны называліся: бо вялікія санкі рабілі, каб ездзіць. Трэба ж было дровы вазіць. І тады ужо на Масленіцу збіраемся ўсе, песні паём. Хлопцы запраглі коней, да на тых конях ездзілі на Масленіцу далёка-далёка, каб лён вялікі быў. Нарочна хлопцы яшчэ возьмуць і перавернуцца, каб мы ў гурбу паваліліся. Такія гулянні былі. Вельмі нам весела было.

Новак 2012, с. 37–38. Зап. у в. Лань Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Ненілы Ільнічны Дзянішчык, 1937 г. н.

[А Масленіца?] Проста называлася перад Вялікім пастом. На саннях каталіся, усяк, зімы былі ня гэткая як цяпер. Сабіраліся мужчыны, і хлопцы, і дзеўкі і бабы, каталіся на санках з гор, запрагалі каня, насаджаваліся і каталіся. Праз дзярэўню каталіся туды і назад.

ФА МАЦНТ. Зап. у в. Ганцаўская Слабада Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Вячаслава Іосіфавіча Дарваеда, 1925 г. н., кат., Ніны Васілеўны Дарваед, 1932 г. н., прав.

На Масленіцу снег растае. Ночвы бяруць, карыта, у якім сціраць, і ездзілі ды песні пелі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 93. Зап. Т. В. Аляшкевіч і Н. С. Лянко ў в. Ужа Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Міхневіч, 1922 г. н.

Дарослыя каталіся гадоў да сарака. Бралі сані, панапрыгваюць туды, а двое спераду стаяць на каленях і скіроўваюць роўна сані. Дзеці каталіся на санках, падмазаных каровіным калам. Дзяўчаты каталіся ў карзіначках з лазы, са дна падмазаных каровіным калам. На карзінках рабіліся адкосы так, каб яны скальзілі ва ўсе бакі. Вось хлопец падпільнуе дзяўчыну, як возьме яе за нагу ды як закруціць, дык яна ўжо так і едзе далей, круцячыся. Горы выбіралі зацяжныя: палогія і высокія.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 3. Зап. В. Несцярэўская ў п. Ратамка Мінскага р-на ад Д. І. Лакцюшына, 1918 г. н., нар. у в. Гарадзішчы Брасаўскага р-на Бранскай вобл. Расіі.

На Масьленіцу каталіся на санках. На гару зацягнуць, а тады падаюць. У срадзіну, дак я думаю, і я ўпаду ў срадзіну. Госпадзі, дак я як упала на гэтыя кольлі, а над табой дзесяць чалавек, я еле даехала, еле жывая. На льду ўмаражвалі такую круцёлку, браўно такое, як раскачаюць, санкі чапляюць і круцяць. Страшна, хлопцы ж не глядзяць, як атарвешся, то ляціш абы-куды.

ТМКБ 2012, с. 159–160. Зап. ад Ганны Данчанка, 1944 г. н., нар. у в. Дуброўнае Брагінскага р-на Гомельскай вобл. з 1992 г. жыве ў в. Прылепы Смалявіцкага р-на Мінскай вобл.

На гэтае свята збіраліся сваякі і суседзі. Потым бралі саначкі, вазілі кожнага па чарзе і крычалі: «На караністы, на галаўчысты, на доўгі лён».

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Велікевіч у в. Янавічы Клецкага р-на Мінскай вобл. ад Л. Д. Алешкінай, 72 г., прав.

А-а-а, на конях дужа каталіся. Запрагаюць тройку, трое конеў, санкі. [А хто катаўся на конях?] Маладзёж... Хазяін... Асабенно ма-скалі [па-мясцоваму, стараверы] каталісь... На Масленіцу кірмашы ж былі. І каб абагнаць, усіх перагнаць.

Прыбылова 2010, с. 43. Зап. эксп. БДАМ 1997 г. пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у в. Гілі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Цярэнцьеўны Васілец, 1923 г. н.

Ну, як Масьленіцу гулялі. Нашы бацькі, мы ж не гулялі іх, а нашы бацькі, маткі. Зьбіраліся саседзі, запрагалі коней, выпівалі, езьдзілі па гуліцы. Праедуць у тую старану, тады ў тую. А тады ўжо пріезжаюць і зноў. Край сіла праедуць, у ету сторану і ў ету. Проста каталіся на конях на Масьленую. Ужо ж Пост будзе, вясну ждалі, пасьледняя ўжэ Масьленіца.

Запрагалі коней, убіралі коней, званкі на іх вешалі, езьдзілі па дзярэўні з музыкай. Самі адзеваліся ў цыганскую адзежу ў шурокую такую закутываліся. І гулялі гуляньне такое па дзярэўні. На сáнях, дажа тройку запрагуць, як ёсьцека каму рукавадзіць. Як коні як убярць красівенна, дык і ногі падвэрчаюць усякамі цьветамі, і гужы етыя, і тут банты паначэпліюць на каня, толькі каня такога, шоб не разьнёс, спакойны. І самі на сані – і паехалі.

АІМЭФ, Мг. 20-94-10/І, № 7, 8. Зап. У. М. Сысоў у 1994 г. у в. Іванаўка Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл.

Эта на Масляной няделе. На Маслянай няделе катаюца и на конях ў шэлкóвых платках с бальной бахрамой, шчоб лён харошый радил.

ПА ІС РАН. Зап. В. А. Цярноўская ў в. Грабаўка Гомельскага р-на.

Масленая няделя. У кога есть лучшая жизнь [кто имеет лошадь], дуги поукрашают звонками, лентами да на неделе [в воскресенье] разяжajúт.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Казберук у в. Грабаўка Гомельскага р-на.

Вар.: АІМЭФ, Мг. 20-89-8а, № 39. Зап. Л. П. Барабанавя і Н. І. Гуд у в. Галубова Расонскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Іларыёнаўны Сіговай; ПА ІС РАН. Зап. І. Б. Успенскі ў в. Барбароў Мазырскага р-на Гомельскай вобл.; Новак 2012, с. 37. Зап. у в. Грыцкавічы Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Сцяпанавічы Кандрацюк, 1939 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 43. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1997 г. у в. Забор'е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Паўлаўны Буртыль, 1918 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 44. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Каменка Кармянскага р-на Гомельскай вобл. ад Надзеі Сідаравічы Бандарэнка, 1926 г. н., ад. 6 кл.

Прыходзіць Валосе і маці на бацьку гаворыць: – «Запрагай каня, паедзем на доўгі лён» і ўжэ едуць аж на другую дзярэўню за кіламетраў п'яць і больш едуць, і ўжэ там гасцяцца, хто далей паедзе, гэта ўжэ будзе велькі лён расці.

Маладзейшыя свой кулік⁸⁵ ладзілі: коней запрагуць, дыванамі пасцілаюць, званочкі пачэпяць, самі пасядуць і едуць, каталіся так...

ТМКБ 2006, с. 85. Зап. у в. Вішнеўка Бераставіцкага р-на Гродзенскай вобл. ад Аўдзея Юзэфа, 1929 г. н., кат.

Вар.: Новак 2012, с. 37. Зап. у в. Лань Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Соф'і Рыгораўны Чычко, 1934 г. н.; ПА ІС РАН. Зап. Н. Г. Уладзімірская ў в. Грабаўка Гомельскага р-на.; Народныя 2014 г, с. 35. Зап. у в. Кустын Брэсцкага р-на ад Марыі Іванаўны Карпук, 1925 г. н., прав.; АЛБФ БДУ. Шыфр: № 3. Зап. Н. У. Дука ў 1997 г. у в. Мікулічы Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Раісы Вікенцьеўны Навіцкай, 1934 г. н.; Новак 2012, с. 38. Зап. у в. Альбянка Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Канстанцінаўны Санько, 1926 г. н., жыла ў в. Карцэвічы; Новак 2012, с. 38. Зап. у в. Лявонавічы Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Іванаўны Шынгель, 1934 г. н., жыла ў в. Смалічы Нясвіжскага р-на.

Масленіцу гулялі дзе-то, можа, у марце. Раньшэ ездзілі на конях і ўжо пелі песні ў дзярэўні. Дзе дзяўчына была, заязжалі ў двор, жэлалі, каб замуж вышла, каб дома ўсё было.

Новак 2012, с. 37. Зап. у в. Лань Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Ірыны Іосіфаўны Салавей, 1933 г. н.

«Улас быў, садзіліся на каня і каталіся па вуліцы, каб лён доўгі рос. То дзеці, то хто ўзрослы быў за рулём» (Вера Дашко, 1932 г. н., в. Касцяшы, Уздзенскі р-н). «Запрагалі каня, насаджаваліся і каталіся. Праз дзярэўню каталіся: туды і назад» (Вячаслаў Дарваед, 1925 г. н., кат., в. Ганцаўская Слабада, Лагойскі р-н. Зап. Т. Валодзінай). «На Масьленіцу каталіся на конях, каб лён доўгі рос – гэта ў чацьвер, перад Вялікім пастом» (Зінаіда Шчаснюк, 1932 г. н., в. Стаўпішчы, Нясвіжскі р-н). «Запрагалі коней у дліжныя санкі і ездзілі на конях, каб лён быў даўжэйшы» (Соф'я Крупец, 1929 г. н., в. Скамарошкі, Стаўбцоўскі р-н). «Запрагаюць коней хлопцы, а дзяўчаты садзяцца і катаюцца, каб вялікі, доўгі лён рос» (Галіна Лук'янцава, 1920 г. н., в. Каменка, Уздзенскі р-н). «Гэта кагда-то сеялі лён і казалі: чым даўжэй праедзеш у далёкія дарогі – тым даўжэйшы лён вырасце» (Еўдакія Хвошч, 1925 г. н., в. Вялікая Ліпа, Нясвіжскі р-н). «На Масьленку каня запрагуць і ўсягда каталіся. А то пасадзяць жанок – да мужчыны возьмуць санкі і жанчын возяць па сяле. А то чучала змайструюць:

⁸⁵ Магчыма слова «кулік» вядзе сваё паходжанне ад т. зв. кулік. «Кулікі» наладжвала шляхта перад Запустамі: іх удзельнікі рабілі вялікія спусташэнні, якія апісаны ў мемуарах Кітовіча // *Мальдзіс А.* Беларусь у люстэрку мемуарнай літаратуры XVIII ст. Мінск, 1982. С. 197.

які андарак возьмуць на палачку, да хусту закруцяць – і вязуць» (Марыя Дробыш, 1920 г. н., в. Ленькі, Слуцкі р-н).

Прыгожае відовішча ўяўлялі сабой масленічныя катанні моладзі, калі хлопцы ехалі на самых лепшых конях, навывперадкі, стараліся адзін перад адным паказаць сваю ўдаласць. Выезд суправаджаўся несіханай мелодыяй званочкаў і шархуноў, святочная зброя была ўпрыгожана меднай фурнітурай, вазкі ўнутры ўсланы кажухамі і прыгожымі рознакаляровымі тканымі поцілкамі, у кожным з іх сядзелі па-святочнаму апранутыя хлопцы і дзяўчаты, у некаторых – музыканты. Моладзь ездзіла на вечарынкi з песнямі і музыкай у суседнія вёскі. «У Масьленіцу вечарынкi былі. Бацькі дадуць каня, хлопцы запрагуць каня, насадзяць дзяўчат цэлы воз і едуць у другую дзярэўню. А бацька ў мяне быў надта добры, яны коніка паставяць ў нас на дварэ, а тады прыдуць з гэтых танцаў, запрагуць і паедуць у сваю дзярэўню» (Ніна Пуцята, 1918 г. н., кат., в. Сосенка, Вілейскі р-н). «Конеі запрагалі на Уласа, хораша прыбіралі вупраж, гўнькамі⁸⁶ пакрыты вазкі, шамкі накладаюць на шыю каню, званочак на дугу, у цьвяты прыбярор пастромкі, хамут лентамі і на тых конях пасядзем: і хлопцы, і дзяўчата – і сь песьнямі ляцім. А гурбы сьнега, сьнега! Яшчэ да гэтага дагаворацца хлопцы, у каго там коні харошыя і запрагуць – і ўжэ адныя за адным. Хацелася ж пафарсець, па дзярэўням праехаць кругом. Коні ж харошыя, хлопцы, дзяўчата пасядуць і сь песьнямі, шуцяць, цераз гурбу, дзе і ў гурбу палецяць. На вазку там мо чалавек шэсьць, другая павозка, трэйцяя павозка – усё аж ляшчыць ад песень» (Еўдакія Хвошч, 1925 г. н., в. Вялікая Ліпа, Нясвіжскі р-н).

ТМКБ 2010, с. 118–119. Зап. у Мінскай вобл.

З чацвярга і да Запустаў уключна, каталіся на конях. На Аўласа аб'язджалі «маладняк» – маладых коней. Бацькі садзілі ў павозкі дзяцей і вазілі з канца ў канец вёскі. Каталіся маладыя сямейныя пары, але асабліва ў гэтыя дні ездзіла моладзь. Хлопцы запрагалі лепшых коней, упрыгожвалі свае павозкі, вупраж шумёламі (званочкамі), упляталі ў грывы коням ленты. Кожны імкнуўся, каб яго павозка была лепшай. Запрашалі дзяўчат, музыканта, і з песнямі ехалі ад адной вёскі да другой, дзе гасцяваліся, гулялі на вечарынках і з песнямі вярталіся дамоў:

⁸⁶ Саматканеае пакрывала з тоўстымі кутасамі. – *Заўв. Т. І. Кухаронак.*

Праду, праду ды кудзеліцу, ды кудзеліцу⁸⁷,
Як кіну я ды кудзеліцу ўсёй пад кэрэваць,
Сама пайду, маладзюшэнька, у пір пагуляць.
Як зап'юся, загуляюся, а дні тры, чатыры,
А на пяты жа дзянёчак я у двор іду,
Дзевярочак-лебядзёчак у варот стаіць:
– А нявестухна-лябёдухна прысьцяражыся,
Прывязэна тры вазы лазы, а ўсё для цябе.
– Дзевярочак-лебядзёчак, буць ты за мяне,
А пашью я рубашоначку, а ўсё для цябе.
Як пачуў жа да мой міленькэй у дварэ стоя:
– А я етых тры вазы лазы ў печы папалю,

А новую рубашоначку я і сам знашу (Таццяна Макарава, 1923 г. н., в. Станіславова, Дубровенскі р-н).

«Коні запрагалі, каталіся. Там дагаворуцца, збіраюцца ў адну хату, выпіваюць, гуляюць. Навыпярадкі гналі коней» (Марыя Ляхновіч, 1911 г. н., в. Цвеціна, Мёрскі р-н).

Па ўяўленнях носьбітаў традыцый, катанне з гор, на конях па вуліцы станоўча ўплывае на рост ільну (канापель): «каб доўгі лён рос». Магчыма таму каталіся не толькі дзеці і моладзь, але і дарослыя мужчыны і жанчыны.

Асноўныя масленічныя абрады, звычаі, забавы прыходзяцца на другую палову свята, пачынаючы з Аўласа (чацвер Масленіцы). Кажуць: «Святы Аўлас на бліны лас», «Святы Аўлас на дзевак лас». З Аўласа пачыналіся усе гулянні, вечарынкi, гасцьяванні. Гэта апошні дзень, калі можна браць шлюб і спраўляць вяселле. У народзе св. Аўлас лічыцца апякуном хатняй жывёлы. У некаторых месцах яго святкуюць толькі жанчыны. Магчыма, гэта звязана з жаночай гаспадарчай працай – доглядам кароў і апрацоўкай ільну. Многія носьбіты традыцый звязваюць катанне на конях са здароўем і плоднасцю коней: «Эта ішчо даўні абычай. Азначала эта, што коні луччай будуць вясціся ў хазіна. Эці дні нада абізацельна ездзіць, каб коні луччай вяліся, каб здаравей былі» (Нікіфар Бабіч, 1904 г. н., в. Гаравыя, Полацкі р-н).

Характэрнай з'явай на Масленку, амаль для ўсяго рэгіёна, была арганізацыя конных спаборніцтваў. Больш багатыя людзі ў час Масленіцы на кірмашах, на азёрах арганізоўвалі «рысталішчы», якія яшчэ называлі «прызы», «гонкі». Да гонак задоўга рыхтаваліся, коней

⁸⁷ Кожны радок паўтараецца.

выбіралі самых лепшых, давалі больш корму. Вупражы вычышчалі да зіхацення, упрыгожвалі іх шумёламі, лентамі. Пераможцаў частавалі ў карчме ці давалі прызы – падаркі.

ТМКБ 2004, с. 71. Зап. у Віцебскай вобл. Песня з асабістага архіву А. М. Боганевай.

[Якую прасьніцу?] Паставіш, верацяном прадзеш і на сáнях едзеш. [На санях ездзілі, і з кудзеляй?] З кудзеляй. [Па вуліцы?] Па улiцы, гулялі. [І многа так ехала?] Да не, вот на адным кані. [І гэта кожны двор свайго каня вывадзіў?] Да не, так аднаго запражом. І гуляем.... Гуляць Масьленіцу, і каталіся, і прасьніцай прадзём верацяном. [Вы казалі, як на санях едуць, любую песню спявалі.] Абы як. [Ну якую Вы спявалі?] Я не ездзіла. [Эта на санях ездзілі ў первы дзень Масленіцы, ці ў які?] У первы.

АІМЭФ, Мг. 20-73-77А, № 5. Зап. В. Р. Кушнарэнка ў 1973 г. у в. Боркі Кіраўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Афанасіі Іосіфаўны Сініцы.

«Масьленіца, каня запрагом, дугу ўбярор і ездзім на кані. Прыезджалі радня друг к другу ў госьці. Сабяромся, бліноў напяком, папям, павясялімся» (Соф'я Макарава, 1928 г. н., в. Кісцяні, Рагачоўскі р-н). У Жлобінскім раёне такое катанне набывала рытуалізаваны характар, калі жанчыны маглі ўзяць любога запрэжанага каня, што трапіцца на іх шляху: «На Масьленіцу на конях каталіся, мама расказвала. Бачаць, конь стаіць, значыць, нападаюць бабы на таго каня і папруць куда папала. Едуць на санях, а хазяін крычыць: «Алдайца каня». А мы ўсе аб'едам, а тады: «На твайго каня». Эта, значыць, так нада, пракатацца» (Валянціна Шаўцова, 1936 г. н., в. Сцяпы, Жлобінскі р-н).

ТМКБ 2012, с. 159. Зап. у Гомельскай вобл.

Кажуць, Мяслена нядзеля, так на конях каталіся з званкамі, да так ужэ. Былі такія старынныя песні, я яе не знаю нігоднай. Коні тройку ўкрашалі, чацвярык украшалі, коні ўбіралі і так ат каталісь. Эта шчэ як быў памешчык у нас.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 182, сш. 2, арк. 86. Мг. 20-81-11, № 14. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1981 г. у в. Рашаў Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. ад Серафімы Цітаўны Якіменка, 1916 г. н.

Перад Папеліцам на Запусты запрагаў тата каня і ездзілі за сем, за дзесяць кілометраў, каб лён вялікі парос. Садзіліся і дзяўчаты і хлапцы

Ўжэ большыя і поўныя сані пасядуць і што далей едуць, і пра лён піялі, ўсялякія песні піялі. «Зашумела ў бары сасонка», гэту ўсягда песню піялі як ехалі. Ехалі ў другія вёскі да родзічаў, яны нас угашчалі, а тыя да нас ехалі і мы іх угашчалі, гэта на Запусты было.

ТМКБ 2006, с. 85. Зап. у в. Укропенка Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл. ад Уладзіслава Пастэрнак, 1936 г. н., кат.

На Масленіцу запрагалі коней і абучалі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 88, спр. 238, сш. 2, арк. 25. Зап. А. Ю. Лозка ў 1988 г. у в. Языль Старадарожскага р-на Мінскай вобл. ад В. Д. Лазука, 1922 г. н., С. А. Цэлес, 1913 г. н., Я. Я. Капачэні, 1908 г. н., П. А. Мялечэнка, 1912 г. н.

На Масленіцу каталіся, запрагалі коні, ездзілі, спявалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 67. Зап. Т. Валодзіна і Ю. Гурская ў 2002 г. у в. Сабаляны Гродзенскага р-на ад Марыі Іосіфаўны Вашкілёвіч, 1918 г. н.

Маслініца-шчаслівіца, расцягніся да Вялікадня.

А хто сыру ні дае, нідае, ніхай яму пацвіце, пацвіце.

Маслініца-шчаслівіца, расцягніся да Вялікадня.

Запрагу я курыцу, курыцу, паеду на вуліцу, вуліцу.

Масленіца-шчаслівіца, расцяніся да Вялікадня.

Запрагу я барана, барана да й паеду ні адна, ні адна.

Масленіца-шчаслівіца, расцяніся да Вялікадня.

— А спасіба табе, Насцінька, а за сыр і за масілка.

Масленіца-шчаслівіца, расцяніся да Вялікадня.

ТМКБ 2012, с. 252. Зап. у в. Акцябр Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Грыцовай, 1937 г. н. «Масьленая, як на конях каталіся».

Самым любімым заняткам моладзі на працягу Масленага тыдня (пераважна першай яго паловы) было катанне з гор. Часцей за ўсё каталіся з узвалаў да ракі. Калі не было ўзвышаных месц, самі майстравалі горкі, якія заліваліся вадой. Дарослая моладзь каталася на санках, падчас спецыяльна зробленых. Дзяўчаты, хлопцы садзіліся чалавек па дзесяць і са смехам і крыкамі ляцелі з гары.

Для дзяцей і падлеткаў спецыяльна высякалі з лёду карыты. У розных месцах іх называлі па-рознаму: лядзянка, каза, каўзаніца, мярзлянка і інш. «Казу» яшчэ майстравалі з севалкі: знізу замацоўвалі на яе доску, якую некалькі разоў залівалі вадой, каб лёд намёрз, дзве доскі прымацоўвалі з бакоў і загіналі іх да верху. Майстравалі «калаўроты»: бралі бервяно, да яго прывязвалі санкі ці «казу», замацоўвалі ў лёд і круцілі.

«Масленка. Саначкі бярем, абуюмся ў лапці, а штаноў жа німа, дак без штаноў, рубаха такая даўгая палатняная, шубу якую падпаяшам вярэўкай – і на гару! Катаемся, адзежа ўся ета абмерзнець і нічога ні баліць... Ай-я-я! Як прідзеш у хату – мама трыпкай. Кажэць: «Тады будзеце ляжаць, плакаць, куды так замёрзлі! Раззувайцеся быстрой...». А мы троху пасядзем і яшчо пабеглі. Бабушка нам дзелала каўзаніцу такую, маразянку: бярець ряшато, лыкам забатаець яго, пойдзець у хлёў, пляцёнку ету кароўім навозам замажэць, вадзічкай паллець троху... Мароз, яно замерзнець, і зноў вадзічкі падаллець, і так многа раз. Яно здзелаецца такім пупком, і мы па серену з етай маразянкай на гору ідзем. Серен – ета такі снег, што і конь ідзець не праваліваецца. Яно бываець адліга, а тады мароз, і як скрепнець этат снег – серен называецца А тады сядзем на ету маразянку і як ляцім, дак харашо, калі не звалішся, а як звалішся, дак ззадзі хто як дась, ай-я! І не плакалі» (Надзея Арлова, 1919 г. н., в. Сялішча, Лёзненскі р-н).

З гор каталася не толькі моладзь, але таксама жанчыны і мужчыны больш сталага ўзросту. «На Аўласа ў чэцвер, што на Масленым тыдні, вот тады ў нас каталіся на санях з гары: і бабы маладыя, і мужчыны маладыя, – усе збіраемся. Сані цягнем наверх, а тады садзімся і ляцім з гары» (Марыя Ляхновіч, 1911 г. н., в. Цвеціна, Мёрскі р-н).

«На Масленку сабіраліся і ўзрослыя, і жанатыя і ездзілі з гор, каталісь гор. Прывазілі не толькі што там саначкі, а і ледні, і сані, і вазкі... І на гару цэлая дзярэўня, а можа там і з другой, сільна памногу каталіся... і днём і вечарам.

Ледні высякалі з лёда, не ў кождага ж саначкі былі. Ільдзіну такую высякуць, а тады носяць яе на гару. На этат лядзень, на этат лёд садзяцца і сама так едуць з гары. Гаварілі, хто длінней праедзець, так лён будзець длінны» (Ніна Мандрык 1927 г. н., в. Вярэчча, Гарадоцкі р-н. Зап. А. М. Боганева ў 1998 г.).

ТМКБ 2004, с. 70–71. Зап. у Віцебскай вобл.

З горкі на Масленіцу каталісь на ледзянках.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 44. Зап. Л. П. Рэзкіна ў 2004 г. у в. Першаймайка Бычыхінскага с/с Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Канстанцінаўны Іўлевай, 1928 г. н.

Вар.: Агапкина 1995, с. 26. Зап. у в. Смаляны Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

[На Масленіцу] бабы не прялі... на пряліцах з гары каталіся.

Ісачанкава 2001-1, с. 49. Зап. у в. Доўжа Віцебскага р-на.

Дзеці, моладзь і нават дарослыя коўзаліся з ледзяных горак на санках. «Сабіраліся мужчыны, і хлопцы, і дзеўкі, і бабы, каталіся на санках з гор» (Ніна Дарваед, 1932 г. н., в. Ганцаўская Слабада, Лагойскі р-н. Зап. Т. Валодзінай). «Каталіся дзеці на санках, на льдзінах, з гары ляціш як пуля. Каза такая была, саначкі такія, што лес вазілі, дак на іх каталіся» (Еўдакія Хвошч, 1925 г. н., в. Вялікая Ліпа, Нясвіжскі р-н). «Запрагалі ў каго былі длінныя саначкі і маленькія саначкі прывязвалі. Дак ужо крадуць гэтыя маленькія саначкі, у каго яны ест – і з горкі каталіся» (Соф'я Крупец, 1929 г. н., в. Скамарошкі, Стаўбцоўскі р-н). «З горкі каталіся. Дзеці з горкі ня злазілі, многа ж дзяцей было, у кажнай хаце па сёмера, да па шэсьцьяра. На санках гоцалі, гоцалі» (Таццяна Корык, 1929 г. н., в. Галаўныя Ляды, Бярэзінскі р-н). «Бяром вялікія сані, што сена возяць і ідзем, дзе самая высшая гара і спускаемса на тых санях – і так цэлы дзень» (Вольга Міхнавец, 1937 г. н., в. Ананчыцы, Салігорскі р-н).

ТМКБ 2010, с. 119. Зап. у Мінскай вобл.

Каталіся... І з горкі каталіся, козы дзелалі. Козы такія: прут жалезны дзелалі, дугою такою, ета, выжымалі яго... [гамоняць, расказваюць, як з крышы каталіся]. А на гаўнешках... Як рэшэта, лубка такая. І тады яе заплітаіш яе, адну старану, там, вярэвочкамі, а мароз... кароўім навозам замазыіш і паліваіш яе... вадою. Кажды раз як мароз бальшы ішчо паліваіш. Вот іна нарастаіць такім лёдым бальшым. І тады ўжо з гары як сядзіш, дак будзіш ляцець на ёй, ні нада ні піхаць, ні чо. Іна сама тады ляціць... [А хто катаўся з гор?] Усі каталіся. І мы каталіся... і дарослыя. А дарослыя у нас на гаре за намі... Прывязлі якія-туль сані, етыя бальшыя, конскія сані, палажылі вароты, а-а-а, як навалюцца, грунт там, чалавек нескалька адзін на аднаго, і з гары, і чэрез далёка...

Прыбылова 2010, с. 42. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 1999 г. у в. Паршына Горацкага р-на Магілёўскай вобл. ад А. Ц. Картаўнёвай, 1917 г. н.

Вар.: АСЭТ, А/ф 20130808_ML_01_Parszyna_01_1. Зап. А. І. Ляшкевіч, М. Лук'янава і А. Чубат у 2013 г. у в. Паршына Горацкага р-на Магілёўскай вобл. ад Валянціны Ісакаўны Багачовай, 1933 г. н., Лідзіі Пракопаўны Сіняковай, 1929 г. н., Паліны Яфімаўны Лапцэвай, 1941 г. н.

Шмат у якіх месцах залівалі горку вадою і «коўзаліся на санках». Санкі рабілі вялікія, на некалькі чалавек. У Шклоўскім раёне яны называліся «казою».

ТМКБ 2001, с. 43.

Вот када я была, ну, сямнаццаць-васямнаццаць лет была [прыкладна канец 1960-х], ну, на Масьляніцу хадзілі і эта самае, і песьні хадзілі пелі па дзереўням, і эта самае, і на горку сабіралісь каталіся. Дык там ужо на горку прыносяць хто што, у каго што, какая еда есьць. Там, спраўлялі Масьленіцу. Бліны пяклі. [А каталісь на чым?] А на санках. Хто на санках, хто на гэтым, казлы дзелалі такія. Такое, набівалі палкі такія, пад нізóm такое как карыта, аблівалі гэтым самым, конскам калам, замаражывалі. [Знізу ці зверху?] Знізу. І как эта, как із горкі, как панясёцца эта, как самалёт ляціць, і з падпрыжкаю.

АСЭТ/ВА, А/ф Klim_2010_Szczuko_02_V. Зап. Б. Шчука, Ю. Бондар і А. Верашчака ў 2010 г. у в. Краснаполле Шумяцкага р-на Смаленскай вобл. Расіі ад Раісы Пятроўны Радчанкавай, прыкладна 1950 г. н.

На санках коўзаюцца – хто дальшэ заедзіць гэта значыць лён луччый вырасціць. Ну кагда хто-небудзь сабярэцца, гдзе-нібудзь трошку вып'юць, а патом выйдудць на ўліцу папяюць, пакоўзаюцца на санках. Это ўжо такая абычая была... Пайдзём пакоўзаемся на санках ў гэты дзень, Маслены, штоб быў лён даўгі...

Прыбылова 2010, с. 42. Зап. І. Л. Сіневіч у эксп. БДАМ 1985 г. пад кір. Л. П. Касцюкавец у в. Вялікая Харкаўка Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. М. Акімавай, 1902 г. н., Г. М. Котавай, 1920 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 47, сш. 1, арк. 31. Зап. М. Я. Грынблат у 1960 г. у в. Бачышча Мішневіцкага с/с Сіроцінскага р-на (цяп. Шумілінскі р-н) Віцебскай вобл. ад Лідзіі Максімаўны Дانیлавай, 33 г., нар. у в. Вялікія Стайкі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

На Масьленку хто да, гулялі, коўзались, хадзілі, на санках ездзілі. На доўгі лён. Казалі: «Масьленіца-каўзуха». Тады гулялі, вып'юць ды й гуляюць, маладзёж эта.

АСЭТ/ВА, А/ф 20130807_Esox_02_Palaszczycy_02. Зап. Б. Л. Шчука, А. І. Ляшкewіч, А. Духноўская і Д. Зуева ў 2013 г. у в. Паляшчыцы Паршынскага с/с Горацкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Міхайлаўны Карнеевай, 1925 г. н.

Уй, раньшэ Масьленіца была! На сані калхозныя ўкрадзем, вазок калхозны ўкрадзем, і на горы с гэтымі санямі, с вазком. Кувыркалісь от і до. Это было даўно-даўно, ішчо мы дзеўкамі, маладыя былі.

АСЭТ, А/ф Liozna_(LK)_08_b. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у в. Самсонцы Руднянскага р-на Смаленскай вобл. Расіі.

Забівалі ў лёд жалезны штыр такі, бралі з возу калясо, надзявалі яго на гэты штыр, два калэ ўстаўлялі ў гэта калясо і прылажвалі

жэрдку к гэтаму калясу, а на канцэ жэрдкі – сані і як крутануць, дак аж у вачах бліскае, мо кіламетраў сто дваццаць ідзе ў час. Каторы не ўдзержыцца, дак глядзіш і галава пабіта, і рука пабіта.

ТМКБ 2006, с. 85. Зап. у в. Вішнеўка Бераставіцкага р-на Гродзенскай вобл. ад Аўдзея Юзэфа, 1929 г. н., кат.

На Уласа зробяць хлопцы такую круцёлку і круцяцца. Круцёлку рабілі: у лёд убівалі жалеза, бралі з возу калясо, надзявалі яго на гэта жалеза, дышаль устаўлялі ў гэта калясо, а на канцы дышаля – сані. І так жа яна быстра круцілася. А маладзежы там, маладзёжы!

ТМКБ 2010, с. 119. Зап. у в. Каменка Уздзенскага р-на Мінскай вобл. ад Галіны Лук'янцавай, 1920 г. н.

В нас шлы на полянку якую рўнкую, вбывалы кулка, а на ёго вішалы колэсо. І до того колэса санкі прывязувалы, і каталыся по круговы. Робылы тое вжэ на последні дэнь Маслэньці.

Народныя 2014, с. 35. Зап. у в. Альха Брэсцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Кацярыны Міхайлаўны Шмыдкай, 1924 г. н., прав.

ПРЫКМЕТЫ І ВАРАЖБА

На Загавіны, г. зн. у нядзелю перад Вялікім поста́м, як і наогул ва ўсе загавенныя дні, заўважаюць: калі лучына хутка патухне – той, хто сядзіць каля яе, павінен памерці раней за іншых прысутных.

Неверович 1859, с. 143. Зап. у Смаленскай губ.

Калі ў сырныя загавіны [нядзеля перад Масленічным тыднем] агарак лучыны ўпадзе з «светца» (лучніка) на падлогу і адразу ж патухне, – у той год у хаце будзе нябожчык. Тое самае кажуць, калі агарак упадзе з лучніка і, уторкнуўшыся ў падлогу стаймя, будзе гарэць – у які б дзень гэта ні здарылася.

Шейн 1902, с. 329–330.

Кажуць, еслі на Маслены тыдзень настае маладзік, то будзіць малочнае лета. Тут як бываіць: загавіны Масленкі ў васкрасенне ўсягда, а маладзік, дапусцім, настаў у суботу. Вот кажуць, што сёліта малочнае лета ня будзіць, бо толькі чуць-чуць маладзік памачыў ражок у масла. А як настаніць маладзік, прымерна, у панядзелак у начале Масленага тыдня, ета харашо, ета ўжо весь маладзік будзіць у маслі, лета будзіць малочнае.

ТМКБ 2001, с. 43. Зап. у в. Ворліна Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Анастасіі Арэшка.

На Маслену выйдуць да пабачат. Трэба, шоб маладик, йжэ штоб ў маладом быў. А як Маслена була на стром, вражая нема добраго. И Маслена абязательна ў маладом.

ПА ІС РАН. Зап. Е. С. Лебедзева ў в. Жахавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

На Масленку ідзець снег – будець добры вуражай грэчыхі.

АЛБФ БДУ. Шыфр: № 15. Зап. студ. Т. А. Вягук у 1998 г. у в. Іванаў Дварэц Магілёўскага р-на ад Фядоры Дзям’янаўны Гарадзецкай, 1920 г. н.

На Віцебшчыне кажуць: «Калі на Масленку певень нап’ецца вады з-пад крышы – вясна будзе ранняя».

ТМКБ 2004, с. 64.

На Масленіцу прыкмячалі: «калі пятах нап'ецца, то ўжэ на Ізбора павінен напіцца вол. Калі на Аўдакеі пятах нап'ецца, то на Юр'я ўжэ конь пад'есь травіцы.» Кажуць: «Святы Ізбор пагнаў ваду з гор, а Аўдакеі зіму рушаць, зямлю сушаць.» Калі сакавік будзе ясны – лета будзе сухое, а хмарная пагода – будзе лета мокрае. Асоба вызначалі лета, каб знаць, што лепш пасеяць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 44. Зап. А. М. Боганева ў Віцебскай вобл.

Маслены тыздзень: перыый дзень – весна́, другіый – лето, трэ́тій дзень – ўосень [варажылі па днях аб надвор'і на працягу года].

Страхов 2013, с. 141. Зап. А. Б. Страхаў у 1983 г. у в. Хільчыцы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Нікіцічны Чурыловіч, 1927 г. н.

Бліны пяклі, на парог клалі. Чый блін уперад сабака схопіць, тая заму́ж уперад пойдзе.

А пад начоўкі парсяят пасодзяць, чый будзецъ пішчэць, тая родзіць у дзеўках.

Набяруць зярна паставяць, дзеньгі паложачъ, а патом вады, зеркала паставяць і курыцу прынясуць, пятаха прынясуць. Ноччу ён жа сляпы, ня выходзіць нічога. А патом пастановяць яго і за што пятах ці курыца возьмецца ўпярод. Як возьмецца ды ў зеркала паглядзіцца – значыць, твая жонка будзецъ культурная, толькі выглядацца ў зеркала будзецъ. Калі за дзеньгі – дык багата жыць будзешъ, а за воду – п'яніца.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш 1., № 50–52. Зап. У. А. Васілевіч і С. Т. Асташэвіч у 1981 г. у в. Хацюхова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яугеніі Фёдараўны Явароўскай 1912 г. н.

На Валосе і пад хатамі хадзілі, слухалі, што скажуць, варажылі так, і плот абдымалі і гаварылі: «Ці кол, ці калец, ці кавалер, ці ўдавец». Пяклі бондачкі з мукі. Бралі вельку дошку і клалі гэтыя бондачкі на дошку, сколько дзяўчат, столько бондачак, кожная сваю пакладзе, тады ўводзяць сабаку ў хату, сабака гэты нюхае, нюхае, тады чыю-небудзь хоп і з'есъ, то тая дзеўка перша заму́ж пойдзе, а тады астатнія ўжэ ён і так паесъ.

ТМКБ 2006, с. 86. Зап. у в. Рэпля Ваўкавыскага р-на Гродзенскай вобл. ад Марыі Ярэміч, 1913 г. н., кат.

Дома пеклі бліны, гадалі, пад вокнамі хадзілі. Слухалі: а хто ідзе, а хто сядзіць. Яшчэ на Масленіцу вясну гукалі. Бывала, што і гадалі:

штыветы абнімалі. Нашчытаеш, з парай ці без пары будзеш. Спраўдзілась.

Новак 2012, с. 36–37. Зап. у в. Лань Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Антонаўны Шусты, 1940 г. н.

На Масленіцу дзяўчаты хадзілі і гадалі. Ну, гэта ж усё пасле вайны было, дак у нас асоба не гадалі, мы не паніамалі асоба гэтага шчэ. А нашы ўжо мамы, дак тыя сабіраліся, гулялі. Сабіраліся па вечарах. Сабіраюцца ўжо і бліны пякуць. Гатовяцца, потым учыняюць бліны грачнёвыя. А маладзёж ужо, дзевачкі такія о бегалі, гадоў па 13, па 14, дажа па 15, і ўжо ў вакно падслухалі: «Ага, там во бліны пякуць». Харошае слова сказалі, а яны паслухалі і кажуць: «О, харошыя людзі жывуць, значыць, будзе ў мяне харошы мужык». Тады ўжо каго ўстрэціш. Во, напрымер, я хачу замуж выйсці. Еслі я ўстрэціла сабе харошага хлопца, там як яго завуць, напрымер. О, такі ўжо будзе ў мяне і мужык, так будуць зваць.

Новак 2007-2, с. 109. Зап. студ. С. Дзіньдзікаў у в. Клімаўка Гомельскага р-на ад Марыі Данілаўны Кукалевай, 1935 г. н.

Масленіцу атмячалі. Пяклі бліны да бегалі з блінамі. Блін схапіў, паклаў за пазуху ды пабег. Еслі дзевушка ўстрэце на шляху мужчыну, то яна ў етым гаду замуж пойдзе, а калі не, то, значыць, замуж пойдзе не скоро. Хлопцы рабілі тое самае.

Новак 2007-1, с. 122. Зап. у 2005 г. у г. Лоеў Гомельскай вобл. ад Зіновіі Калінікаўны Язікавай, 1924 г. н.

На Масленіцу ворожили так. Девки собирались у кого-нибудь у доме и пекли блины. Самые первые блины брали, выносили на ганак, клали его. Пускали собаку и уже смотрели: до чьего блина подбежит она первее и съест его – та девушка и выйдет замуж. А на Масленіцу было так: спекли блины. Я первый блин схватила и побежала. Добежала аж до школы. И встретила по дороге Рыгора. Ну, думаю, значит, он моя судьба. И на самом деле. Мы с ним поженились.

Новак 2007-1, с. 123. Зап. у 2005 г. у в. Бывалькі Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Варвары Пятроўны Пікаса, 1927 г. н.

Ото напекуць бліноў, да з самага ранку, шчэ як не світае, дзеўка бярэ ў мацеры бліна, да пойдзе, да кіне гэтага бліна дзе-нібудзь, на якіх расходніх дорогах, да ўжэ стоіць да карауліць, чый сабака ўхопіць того бліна.

Бароўскі 2004, с. 264. Зап. у ваколіцах Турава.

А дзеўкі стараліся, пака хлопцы не ўстануць, забегчы на тую коўзалку і пусціць первага бліна па той коўзалцы, маслам памазанага, шоб ето скарэй замуж выйсці.

Бароўскі 2004, с. 264. Зап. у в. Чэрнічы Жытквавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Дзянісаўны Юнчыц, 1944 г. н.

На Масленіцу бліны ўтрам пяклі. Хто первым схваціт, той первы замуж выйдзе.

Фальклорная 2009, с. 28. Зап. студ. Ю. Кірылава, А. Сапонава ў г. Мазыр ад Марыі Еўдакімаўны Салаўёвай, 1920 г. н., нар. у в. Свяцілавічы Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

А ешче ўот што. Колись ўже ходили на вечорницы. На постовые Запуски вариш разгонную кашу, вариш – ўже вечорки кончаются. Ложили ў кашу перстэнь, деньги (копейку ти дьве, ти три) и хрестика. Значит, тую кашу емо. И никто никому не скаже, шо ў каше кому попало. Хто персня вытыне – тот замуж выйде. Хто деньги – тот буде добре жить. Хто хрестик – тот умре.

ПА ІС РАН. Зап. А. А. Астахава ў в. Верхнія Жары Брагінскага р-на Гомельскай вобл.

Катают сыр [рисунок: на бревне лежит доска, на ней кусок сыра, который должен скатиться вниз]. Куда сыр покатитса, туда замуж пойдеш.

ПА ІС РАН. Зап. А. Г. Суднік у в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Дзеўчата скакалі у дошку. Положаць поліно і кусок сыра і скачуць: у які бок сыр упадзе – у такі выйдзе замуж.

Ісачанкава 2001-1, с. 51. Зап. у в. Роўбіцк Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

Сыпалі жменю зерня каля кожнай дзяўчыны і прыносілі пеўня ці курыцу (хто папаўся, обшчым). І от чыю ўжэ первую кучку певень ці курыца пачне кляваць, тая дзяўчына і першая пойдзе замуж. А калі ўжэ ён пaeў, ды чые не зачaпiў, значыць ўжэ ўсё, гэта гаварылі, што ёй пары не будзе, што яна засмуж не пойдзе.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 8–9. Зап. В. Л. Струнеўская ў в. Грэск Слуцкага р-на ад Аляксандры Грыгораўны Пісарык, 1931 г. н.

Калодка – калодезь. Калісь сматреліся в калодезь на ету Маслянку и уже знахаравали: кали замуж выйдешь.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Плешакова ў в. Залатуха Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.

ЗАБАРОНЫ І ПРАДПІСАННІ

У першы дзень Калядаў і ў кожны Мясापуст ніхто з сям'і не павінен без пільнай патрэбы выходзіць і выязджаць з дому – каб свойская жывёла заўсёды прыходзіла з поля ў двор.

Суеверия 1849, с. 138. Зап. у Магілёўскай губ. Пераклад з рускай У. Васілевіча.

Калі браць шлюб напярэдадні памінальнай суботы (апошняя субота перад Масляніцай), то гэта азначае, што маладыя не будуць мець шчасця.

Шлюбскі 1928, с. 99. Зап. А. А. Шлюбскі ў 1921 г. ад мяшчан г. Веліжа.

У пост не гулялі веселлёў, на Масленой недзелі – не і ў Петровіцу – не.

ТС 3, с. 305. Зап. М. А. Саскевіч у 1982–1983 гг. у в. Пагост Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл.

У гэты дзень [на Чырачку, у нядзелю Масленічнага тыдня] такі абычай у нас: снег растаплівалі, паілі кароўку, штоб яна на весну выйшла здаровая, давала нам малачко. І самі ўмываліся, і самі ўмываліся. І самі ўмываліся, правільна, этаю талаю вадою. Старыя людзі гаварылі, што нада ўмывацца этаю вадою на празнік. Мы эта і сейчас паддзержываем. Да, снегавою вадою.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 40. Зап. у 2014 г. Р. С. Гамзовіч у в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Надзеі Аўрамаўны Дрынеўскай, 1949 г. н., нар. у в. Слабада Лельчыцкага р-на, Івана Адамавіча Дрынеўскага, 1948 г. н.

Када-та прымечалі стары́е людзі, ў які́й дзень на Масленицу сонце, ў той дзень нада сеяць лён.

ПА ІС РАН. Зап. Л. Н. Вінаградава ў в. Грабаўка Гомельскага р-на.

Каб лён рос доўгі і высокі, у гэты дзень старэйшыя ў сям’і раскручвалі аборы ад лапцей.

ТМКБ 2006, с. 86. Зап. у Гродзенскай вобл.

На Масленку таксама крывыя вечары. Не працавалі ля скоту ці жаншчына бярэменная.

Ісачанкава 2001-1, с. 43. Зап. у в. Нямойта Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

Кривая ниделя для хазяйства ўредная. Каляды, Масляная і Ўсерядная –эта кривые нидели, нильзя ничего такого делать.

ПА ІС РАН. Зап. А. Л. Тапаркоў у в. Прысно Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

На Масленую недзелю днём усё дзелаюць. А вечорам гуляць нада: у адну хату сабэрэцца семей тры-пяць да патом і паюць, гуляюць. А работаць нельзя вечэрам. Называецца святы вечэр.

Ісачанкава 2001-1, с. 43. Зап. у в. Залатуха Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.

Цэла нядзеля Масленіцы, вечары святыя, не рабілі нічога, а ўвечары танцы былі.

ТМКБ 2006, с. 81. Зап. у в. Царкоўцы Шчучынскага р-на Гродзенскай вобл. ад Паўла Высоцкага, 1907 г. н., прав.

Маслена – у пуст она живё. Не трэба копаць, городіць, не трэба земли стебаць, – кóрэнь не стянуўся. Не трэба до Благовійшчэньня колóчка ў земелечку бить.

Страхов 2013, с. 140. Зап. М. І. Сярэбранная ў 1983 г. у в. Дзякавічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Аляксандраўны Жураўлевіч, 1925 г. н., малаграм.

Не мечуть ни палена, ни колика, не забивай нычога, ежели зделать, можэ на худобине шо-нэбудь быть. Кружыть на Масляну няльзя, навивать.

ПА ІС РАН. Зап. М. Г. Бароўская ў в. Прысно (мясц. Прысна) Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

Та Масляна, то ўсе ў нас гавораць, шчоб для худобы. Раньшэ-от у нас пралы, так кажуць, шчоб на Масляной костры не було, не трэ прасць. Шчэ не шыли, голку не бралі, шчоб короўка не кульгала. То, от коўда збіралі сыр, масло да слажывалі ў запас на литко, то тэж ўсе шчоб воно было чыстно ўсе.

Не шыюць, шчоб не было чэрвей. Як шыюць ў Масляну, то ужэ на сыр будуць чэрви нападаць.

ПА ІС РАН. Зап. Т. А. Агапкіна ў в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Вар. (забарона шыць): ПА ІС РАН. Зап. В. В. Саннікава ў в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.; (забарона прасці ў Масленічны чацвер): Ісачанкава 2001-1, с. 53. Зап. у в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл., в. Доўжа Віцебскага р-на, в. Старое Саколіна Талачынскага р-на, в. Каралевічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

На Масляном тыжнэ то казалі ў понэдэлок [нельзя] прасти, кострычить, а то на молоко чэрва нападаэ.

ПА ІС РАН. Зап. В. А. Залатарова ў в. Баравое Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

После Масляной [1 недела] нельга прясць, бо у коровы черви будут.

ПА ІС РАН. Зап. С. Л. Хранкова ў в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

На Масленой неделе куделю не прали.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Бялова ў в. Барбароў Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

Кросна не навываюць на Масляну, на Паминальную няделю. Як ма-таеш, прадош на Масляну – калек дзятей раджаюць.

Толстая 2005, с. 86. Зап. Л. Г. Аляксандрава ў в. Прысно Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

Вар.: Ісачанкава 2001-1, с. 52. Забарона на матанне ў панядзелак пасля Масленіцы. Зап. у в. Рачныя Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.

Ў Масленицу не снуюць

ПА ІС РАН. Зап. Н. Г. Уладзімірская ў в. Грабаўка Гомельскага р-на.

Вар.: «бо в масловы будут чэрваки».

Толстая 2005, с. 142. Зап. С. М. Талстая ў в. Олтуш Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.

На Масляном тыжне снуюць, коб як по маслу навывалыса и ткалыса кросна.

Толстая 2005, с. 141–142. Зап. Г. І. Трубіцына ў в. Крупава Дубровіцкага р-на Ровенскай вобл.

Вар.: в. Сіманавічы Драгічынскага р-на Брэсцкай вобл., в. Аздамічы Столінскага р-на Брэсцкай вобл., Замошша Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Вар.: ПА ІС РАН. Зап. Е. В. Трасанікова ў в. Махнавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

[При начале тканья, на следующей неделе после Масляной, говорят:] «Штоб бэрдо ходыло, як по маслу».

ПА ІС РАН. Зап. С. Л. Хранкова ў в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Не гулялі, коліся ткалі, пралі, коб ішло як по маслу. На Масьлену стараліся асновать, коб ішло по маслу.

ТМКБ 2012, с. 158. Зап. у в. Грабяні Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Фіцнер, 1929 г. н.

У празныкі нэ сноўалы, нэ наўыўалы. У нас пэрэд Запускамы Маслэна, то ў тую Маслэну стараюцца сноўаты: ужэ будэ ўэльми лэско ткатіса.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Саннікава ў в. Ласіцк Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

Запускі – крósно снуём, клубкі свуваём [в эту неделю].

ПА ІС РАН. Зап. Е. В. Нарайкіна ў в. Ласіцк Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

Пóстом не снують, яку такі дэнь будэш сноваты, будуць вельми буслы по полю сноватыса, плескаты; на Маслену снують [кромé понеделніка и субботы], а у пист ўже зачынають ткаты, прямо под Паску кыдають на тыждень, ўже не ткуть.

Толстая 2005, с. 142. Зап. В. В. Саннікава ў в. Аніскавічы Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл.

На Масленым тыжни вообщэ не ткуть – грэх. Ни сновать, ни тка-ти на гэтим тыжни и прасти не можна. Гэт ўсьо ўлияе на молоко, на сыр – нельзя, не положэно работать.

ПА ІС РАН. Зап. Н. Г. Уладзімірская ў в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Го-мельскай вобл.

Нядзеля Масліная, дак нічога ні дзелалі ад ската, ні пралі, ні шылі нічога, штоб старая, новая можна шыць, а старая, паношаная, нільзя. Эта ад ската. Штоб карова цялілась харашо.

Лапацін 2013, с. 207. Зап. Г. І. Лапацін у в. Вялікія Нямкі Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Веры Фёдараўны Кірушкайнай.

Як матаеш, прадош на Маслянэ – калек дзятей радзяют. Ни сцан-ня, ни срання нема у девачки, шо радилась.

Адно перье драли на падушки. Это ужэ не грэх. И кастулячки – у печ, а перье – ў падушки; не нада, шоб валялася. Хай усё за дымом, за пылом, за ветром идёт. На дворе перья – нехарашо для худобы.

Старык мой сплеў лапти и ноги забалели. На Масляну плёл. И он ў печ кинуў и аборки папалиў, и лапти.

ПА ІС РАН. Зап. Л. Г. Аляксандрава і Е. С. Зайцава ў в. Прысно Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

Вар. (забарона плесці лапці): Ісачанкава 2001-1, с. 53. Зап. у в. Каралевічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

Нельга мыць бялізны, каб не хварэлі каровы.

Ісачанкава 2001-1, с. 53. Зап. у в. Сяляўшчына Расонскага р-на Віцебскай вобл.

СТРАВЫ І ЗАСТОЛЛІ

Да Масленкі старалісь прытрымаць скацінку якую, парасёнка ці барана рэзалі – урэмя ж было вясельнае, да і свята, хацелася што-небудзь паўкуснешае. Масла, сыры загатаўлівалі з восені да бліноў. Пяклі бліны кравяныя, бульбяныя, мучныя, аўсяныя на цэду. Цэд, ета калі авёс высыяваюць, асеўкі замочваюць цёплай вадой, укінуць туды скарынкі дзве хлеба і ставяць на ноч у печку, каб ён падкіс. Яго працэдзюць і ён як малако становіцца, і на етам цэду пякуць бліны.

Пяклі бліны і на расчыне. Вот калі хазяйка расчыняе хлеб пячы, яна муку залівае цёплай вадзічкай, разводзіць у спецыяльнай кадцы, дзе ёсць старае цеста каля бакоў – яно дае закваску як дрожжы. Крышачку солі туды, і кадку паставіць на краешку печы і прыкрые шубай. Эта замеса для хлеба, ці квас для хлеба, яна такая жыдкая, як поліўка, і на гэтай рашчыне, ржаной мама дзелае бліны. Туда дабаўляе пшанічнай мукі, яны падходзяць харашо, блін становіцца такі пышны. На гэтай расчыне пякуць і сачні такія, як скавароднік, цеста для яго больш густое. Нада, штоб на Масленку кожны дзень былі розныя бліны: раз кравяныя, раз аўсяныя, раз пшанічныя, раз грачнёвыя, раз на цэду, раз на расчыне.

ТМКБ 2004, с. 65. Зап. у в. Мерзлякова Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Галіны Сухаруцкай, 1932 г. н.

Бывала ж, к Масленіцы дзелаюць сырніцу, і яе ядуць толькі на Масленку. А ўжэ ў панядзелак сырніцы тэй ні дадуць – пост начынаецца. Сырніцу загатаўліваюць задоўга да Масленкі. Улетку ў Пятроўскі пост і ў еты пост сабіраюць сырніцу. Мама твораг крэпкі ў печы адтопіць, ды солі туды, накачаець, ды маслам зальцець зверху, ды пад мост паставіць і штоб да Масленкі ня елі, яна стаіць больш як паўгода і ня порціцца.

ТМКБ 2004, с. 65. Зап. у в. Вокшава Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Цялятнікавай, 1917 г. н.

Свіныя ножкі мусілі быць з'едзенымі да Масленкі, інакш «находзіцца такая мяцеліца на дварэ, то гэта буркаўкі зваліся. Эта яшчэ нехта не зьеў ногі. Ляжаць».

Валодзіна 2011. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Грабяні Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.

Масленічнымі стравамі запасаліся яшчэ з восені і ў час 6-тыднёвага Піліпаўскага посту: адтаплівалі сыры, збіралі масла; потым сыры падсольвалі і спрасоўвалі ў макатрах (гліняных паліваных гаршках памерам з ядро, а то і болей), залівалі растопленым падсоленым маслам, каб не было шчылін, і ставілі ў склеп. У в. Узлогі Хоцімскага раёна сыры да Масленіцы гатавалі так: «Кіслае малако адтопіцца ў печы, а тады яго ў клінок кладуць. Як сцячэ, тады ў таз. Ячак туды, солі і сахару. Пірамесіш ета ўсё, а тады піражочкамі неабольшымі качаіш – і ў печ. Абжаряцца – і ў бочачку. Як застыне, тады слой солі вялікі зверху і ніхай стаіць. А на Масленку адкрываім» (Агаф'я Пахоменка).

У Чавускім раёне існаваў звычай, паводле якога ў гэты час пастух частаваў гаспадынь, каб тыя ў святы давалі яму «выганнае» (сала, хлеб, яйкі, малако). Гаспадыні неслі закуску, а пастух ставіў гарнец гарэлкі.

ТМКБ 2001, с. 41, 43. Зап. у Магілёўскай вобл.

До Масленкі збіраюць гаршок сыру, а на Масленку сыр рашчыняюць.

Толстая 2005, с. 141. Зап. Е. С. Жэлязнова ў в. Прысно Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. Вар.: в. Залатуха Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.

Масляна. На Петроўку нэ йдзетъ нычого [сыр, масло], ў бочечку кладуць да на Масленую йилы.

ПА ІС РАН. Зап. І. М. Тарчынец у в. Верхнія Жары Брагінскага р-на Гомельскай вобл.

Была Масленіца, тады ж мала было дастатка, то бліны пяклі, то што. Даўней жа ня было с чаго і выдумаць, мак мялі, паставяць, штоб ён намок, тады мнуць яго, ён такі мякенькі стане, аладкі мачаюць у эты мак – укусна. Эта і на Масленіцу дзелалі, і так які празнік. Аладкі з мукі, тады ж мукі такой первасортнай не было, у жорнах малолі, высывалі, яна самадзельная.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 6, спр. 3, арк. 27, № 131. Зап. Т. І. Кухаронак у 2006 г. у в. Касцяшы Нёманскага с/с Уздзенскага р-на Мінскай вобл. ад Веры Юліянаўны Дашко, 1932 г. н., прав.

Зáпускы. Пúшчалы, мо́лока нэ йылы, нэ йылы сала, м'яса нэ йылы, то́лько гу́рочки. І на по́сным ма́слэ жылі. Кажды Зáпускы – э́та то́ко та́кая е́да по́сная. Пэ́рэд По́стом усё е́мо. Бліны напечэ́мо – ды і ўсе́.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2017 г. у в. Кончыцы Пінскага р-на Брэсцкай вобл. ад Таісы Паўлаўны Несцюковіч, 1934 г. н., нар. у в. Крывічы, у в. Кончыцы з 1952 г.

На Ма́слэ́ніцу гуляю́ць, трэ́ба бу́ло назбы́раць сы́ра, ма́сла, твóрог сбы́ра́лі, сушы́лы, жа́рылі смáже ма́слom.

ПА ІС РАН. Зап. Е. В. Нарайкіна ў в. Ласіцк Пінскага р-на Брэсцкай вобл. Вар.: ПА ІС РАН. Зап. М. М. Ганчарэнка ў в. Олуш Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.; ПА ІС РАН. Зап. В. В. Саннікава ў в. Аніскавічы Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл.

Ма́слены ты́дзень вы́лучаўся ба́гаццem страў; шчо́драе спа́жыванне пе́радусім ма́лочных пра́дуктаў скла́дала сутна́сць свя́точнага ча́су. «Ужо́ на Ма́сьленку ма́лако, ма́сла, тва́рог, бліны і бо́льш нічо́га» (Валя́нціна Ані́кеева, 1921 г. н., в. Старая Рудня, Жлобінскі р-н). «На Ма́сьленіцу мы́ бліны пе́клі: і ўчы́нёныя, і на сы́роватке, і то́ненькія блі́ньчыкі, і дра́нікі, і ў асно́ўным мы́ елі з ма́слам, з сьмя́танаю, з ма́лачком» (Анаста́сія Рама́навец, 1932 г. н., в. Новы Пуць, Брагінскі р-н). «Ма́сьленіца – э́та ўжо́ пе́рад па́стом. Бліны пя́клі, тады́ грэ́чку ма́лолі, пшані́цу ма́лолі, тады́ ў́ся му́ка бы́ла свая́, мо́латая. Учы́няла ма́ма ў дзе́жке бліны, у э́тай са́май, дзе́ і хлеб пя́кла, с э́тай са́май за́кваскай. Са́ла па́жара, каўба́скі я́кой па́жара, у ма́кацёрчы́к зло́жа, у печ, тады́ вы́цяня, яно́ та́кое мя́ганькае, та́кое ў́кусная. Ну, тады́ ўсе́ бы́ло ў́кусная» (Анта́ніна Бардзю́гова, 1934 г. н., в. Чырвоны Кут, Веткаўскі р-н). «На Ма́сьленіцу са́біра́ліся, пя́клі бліны, кі́сель аў́сяны ва́рылі. Са́хару ж ра́ней не бы́ло, да́к бу́ракі са́харныя ў́ печ ста́вілі, па́рылі і на то́й ю́шке кі́сель ва́рылі» (Але́на Савя́нок, 1924 г. н., в. Дудзічы, Калінкавіцкі р-н). Празме́рная сы́тнасць на́бывала і ма́гічны́ змест, бо та́кім чы́нам ма́дэлява́лася бу́дучае сы́тнае жы́ццё. «Пе́клі бліны по́стоянно, хлеба́ не набе́рэшся. Бы́лі та́кіе де́жкі, уста́еш до́світу, по́трэш тро́ху карто́шкі, по́дбі́ваеш бе́лой му́кою, расчы́няеш бліны, але́ жы́тнёй. Па́ліць у пе́чы і пе́чэ та́кі во́ стус. А карто́шку, ко́б бы́лі пу́хкіе і мя́гкіе, ве́льмо не ча́рствею́ць» (Во́льга Фі́цнер, 1929 г. н., в. Грабя́ні, Лельчыцкі р-н).

ТМКБ 2012, с. 158–159. Зап. у Го́мельскай вобл.

Сярод жыхароў рэгіёна абрадавымі масленічнымі стравамі лічыліся рознага гатунку бліны, аладкі, масла, сыр, смятана, малако. «Была Масьленіца, тады ж мала было дастатка, то бліны пяклі, то што. Мак мялі: паставяць, штоб ён намок, тады мнуць яго, ён такі мякенькі стане, аладкі мачаюць у гэты мак – укусна. Эта і на Масьленіцу дзелалі, і так які празьнік. Аладкі з мукі, тады ж мукі такой первасортнай не было, у жорнах малолі, высявалі, яна самадзельная» (Вера Дашко, 1932 г. н., в. Касцяшы, Уздзенскі р-н). «Эта даўна сыр робюць і ў печ яго паставюць, гэты сыр ядуць» (Вольга Урбан, 1917 г. н., в. Пушча, Лагойскі р-н. Зап. Т. Валодзінай). «На Масьленіцу ўсягда пяклі блінэ, дажа ў песні пелася:

Як на масьленай нядзелі,
Бліны жараны ляцелі.
Ой, бліны мае, бліны,
Ой, бліночкі мае.

Усягда пяклі блінэ падходныя, ні то што якія налісьнікі там, а такія тоўстыя. Іх мазалі з маслам і са смятанаю. Елі сыры, масла, малако, бліны маленькія, бліны бальшыя, бліны-пышкі: это творага немножко і месіцца, і чуць соды і пячы на поснам масьле; налісьнікі, грачанікі – разныя бліны» (Еўдакія Хвошч, 1925 г. н., в. Вялікая Ліпа, Нясвіжскі р-н). «Гэто сыропусная нядзеля: м'ясо, сало нельзя ўжэ есці, а только масла, малако, сыры, яйца» (Зінаіда Шчаснюк, 1932 г. н., в. Стаўпішчы, Нясвіжскі р-н). «Бліны пяклі хто якія: і з мукі, і з картошкі» (Соф'я Путрык, 1927 г. н., в. Клінок, Чэрвеньскі р-н). «Мяса не ядуць, аладкі пяклі ячныя, грэчнёвыя, сыр, масла елі» (Яўгенія Гулецкая, 1920 г. н., прав., в. Фалькі, Вілейскі р-н). «Масленка – сыра назьбіраем, масла назьбіраем. Бліны, масла елі» (Ганна Казачонак, 1931 г. н., в. Чыжаха, Бярэзінскі р-н). «Бліны пяклі з путлёўкі, гатавалі ўсякія бліны. На Масьленку разгавеліса, паелі ўсяго: і масла, і малака, і тваражку, а тады пост пасьцілі» (Любоў Сікорская, 1939 г. н., в. Гуляева, Слуцкі р-н).

Частку абрадавых страў давалі жывёле для павышэння пладавітаці: «карові нясуць даюць ладкі. Ражком сьпякуць гэты блін, як у каровы рог, маслам пальюць і даюць карові» (Надзея Бульба, 1920 г. н., в. Захараўка, Крупскі р-н).

ТМКБ 2010, с. 114–115. Зап. у Мінскай вобл.

На Панямонні абрадавымі масленічнымі стравамі лічыліся рознага гатунку бліны (пшанічныя, ячневыя, грачышныя), якія пяклі кожны дзень, масла, сыр, смятана, малако, пірагі і варэнкі.

«Увесь тыдзень малачко п'юць, масла ядуць, сыры, бліны пякуць розныя. Бліны больш з грэчкі пяклі. Пірог пяклі на Масленай нядзелі» (Апаліна Сіняк, 1922 г. н., прав., в. Лозкі, Дзятлаўскі р-н) «На Масленую пяклі некалі грачышныя бліны, яшныя, з мукі пшанішнай, у каго была, драпікі, сыр, масла елі, смятану. Мясa ні елі, толькі сыр, масла» (Тадцяна Валчкewіч, 1931 г. н., прав., в. Прэціма, Шчучынскі р-н). «На Масленіцу цэлую нядзелю пякуць бліны. Бывала свякроў бліноў напячэ, сыра разагрэе, масла ўкіне туды і тады бліны мажуць, макаюць у гэта масла з сырам, укусна так. Варэннікі з сырам і маслам рабілі» (Любоў Рудзенік, 1927 г. н., прав., в. Раднікі, Ваўкавыскі р-н).

На масленічным тыдні ўжываць мясныя стравы дазвалялася ў чацвер на «Валоссе» і на загавіны (у праваслаўных – даравальная нядзеля, у католікаў – аўторак першага тыдня Вялікага посту). «На Валося, Аўласа вараць, ногі, вушы і хвост. Ногі, каб гаспадыня хадзіла добра, каб абхажывала хазяйства, хвост бацька еў, каб на полі радзіла жыто, вушы дзеўкам давалі, каб замуж пашлі» (Марыя Ермаловіч, 1920 г. н., в. Лабзова, Мастоўскі р-н). «А ўжэ вечарам складаюцца па-саседску і Валосю гуляюць, халадзец варылі і абязцельна, каб хвост быў свінны» (Лідзія Харытончык, 1918 г. н., прав., в. Парэчча, Слонімскі р-н)

ТМКБ 2006, с. 81–82. Зап. у Гродзенскай вобл.

Ва ўсіх абследаваных раёнах Брэсцкай вобласці масленічнымі стравамі лічыліся рознага гатунку бліны, якія пяклі кожны дзень, масла, сыр, малако. «На Масленіцу на молочна прэрэходыліся. Бліны пеклі токую во мыску вэліку; вэрцюха – токая мыска гліняна. Маку натрэмо, там навэртымо і блінамы мокаемо ў гэты мак. Бліны на Маслену, то булі заўжды ўжэ і грэчэны, і з мукі, з ягодамы чорнымі робылы, пшонныя, з картошкы. І едымо з маслом, з сыром» (Валянціна Зарэцкая, 1930 г. н., в. Лешанка, Камянецкі р-н). «Ужэ маты нэ довала м'ясо. Гуршчок токі масло назбырае, сэру наробымо. Маты сэру наробыт і эты сэр успарыволі і ілы тылько сэр і масло» (Лідзія Андрасюк, 1935 г. н., в. Лісоўчыцы, Камянецкі р-н). «Блінэ булі кортофляны і только вэз з маслом. Блінов прыготовым много» (Марыя Пасцерук, 1922 г. н., в. Казловічы, Брэсцкі р-н). «Бліны пэкуць на дрожах, на водзі; посны, красівы булы – токі во. Як мука хороша, токі жоўтэнькы, на

посном маслі пэклы, да сахору насыпаваты, набэрутся – во ўкусныэ» (Вольга Гіль, 1914 г. н., в. Рыбна, Кобрынскі р-н). «Ужэ цэлы тыждэнь нэ можна есты мяса, это пэрод Большым постом» (Праскоўя Казак, 1922 г. н., пас. Гарадзішча, Пінскі р-н).

ТМКБ 2008, с. 94. Зап. у Брэсцкай вобл.

Это посла Мясныц, на Масныцу сновалы, это ужэ елы бобок с куттёю. Едыть маслы, сыры, мяса – не.

Толстая 2005, с. 142. Зап. В. В. Саннікава ў в. Аніскавічы Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл.

Масленая нядзеля. Прали кудзели, сабіралісь, гулялі, пелі песні. На гэтай нядзеле ўсё можна ашчэ есці да аўторніка [на следуючай недэле]. После аўторніка ўжо няможна.

ПА ІС РАН. Зап. Н. В. Коласава ў в. Тухавічы Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Ну Масленіца, знаеш, што паследні дзень ясі жырная, а тады пашоў пост. Ну бліны пяклі. У каго якая мука е.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 67. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2014 г. у в. Новая Дуброва Акцябрскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Патапаўны Калянкевіч, 1929 г. н.

Свецяць маслянае і нічога асобага, пасвецюць масла і ўсё.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 67. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2016 г. у в. Лаўстыкі Акцябрскага р-на Гомельскай вобл. ад Валянціны Карлаўны Коўганавай, 1930 г. н.

На Масленіцу пяклі бліны і пасвяцалі ў царкве

Новак 2008-1, с. 97. Зап. у 2001 г. студ. А. Мацюшэнка ў в. Мікалаеўка Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Васільеўны Мацюшэнка, 1931 г. н.

Да Масленіцы – Мясавід. На Масленіцу залівалі твораг маслам у макацэры. Потым гэты твараг мазалі на бліны.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Т. А. Адамчык у в. Канстанцінаўка Магілёўскага р-на Магілёўскай вобл. ад С. І. Дуброўскай, 1915 г. н., прав.

Была Маслена нядзеля. Гатавалі бліны, ўсё масла канчалі, бліны гатавалі аднолькавыя [з аднолькавай мукі] на ўсе дні. Вечарыны ладзілі. Танцавалі полькі, матылёт, кракаўляты.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Л. Муравейка ў в. Макарычы Старадарожскага р-на Мінскай вобл. ад В. К. Патапені, 1914 г. н.

Аладак на Масленіцу пяклі столькі, колькі ў двары жывёлы, каб каровы, авечкі, коні былі здаровымі, каб конь быў ненаравіты, кароўка давала малако.

Кастрыца 2011, с. 33. Зап. студ. Г. І. Лоева ў в. Ціхінічы Рагачоўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Паўлаўны Галко, 1941 г. н.

Усю нядзелю Масьленка... Удзень работалі, а вечар прыйдзе – пякуць бліны і з маслам вячэраюць. Вечар святы.

Ісачанкава 2001-1, с. 43. Зап. у в. Акцябр Жлобінскага р-на Гомельскай вобл.

Казалі, хто боляй бліноў напячэ, дык тады ў таго і зярнавух боляй будзе.

Новак 2019, с. 292. Зап. у в. Чамярысы Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Іллінічны Сніцарэнка, 1919 г. н.

Ездюць на конях, гуляюць, з гармошкай ездюць. Частушкі пяюць.

На Масленку пякуць бліны з маслам, сыр заліваюць маслам, эта ўжо ядзяць толькі масла. Сыр такі жаруць на сковарадах, вот дзеляюць сыр такі: адціскаюць яго пад гнётам, такім каржом падсушваюць яго ў печы, а тады рэжуць кусочкамі малымі ў гаршчок у бальшы і заліваюць маслам. А тады ўжо на Масленіцу етае ядзяць. Масла жараць на скаварадзе з бульбай, і ета ўжо Масленіца.

Фальклорная 2009, с. 24. Зап. студ. К. Кушнарова і М. Булдіна ў в. Данілавічы Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Тамары Кузьмінічны Дзмітрачковай, 1936 г. н., Любові Кузьмінічны Чуяшковай, 1933 г. н.

Вар.: Новак 2014. Зап. у в. Карабы Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ананія Іванавіча Жадзейкі, 1932 г. н.

На Масленіцу сала не елі. Пяклі бліны, пампушкі і елі з маслам, з малочным. На Масленіцу абычно былі заказы на жаніцьбу (а пасля Вялікадня жаніліся).

Фальклорная 2009, с. 25. Зап. студ. Л. Трухановіч у в. Стаўбун Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Галіны Фёдараўны Чуяшовай, 1930 г. н.

Бліны пяклі, ў масла макалі, ў каго было, сырніцу дзелалі, ага. А ў каго не было, дык бульбу елі. З капустай з кіслай

АІМЭФ, Мг. 20-89-27/б, № 51. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Амосенкі Расонскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Прохаравай, 1910 г. н.

На Масленіцу банкет вадзілі. Сабіраліся двароў пяць, хадзілі старыя, пажылыя, дзевачкі не хадзілі, песні пелі, выпівалі.

Фальклорная 2009, с. 27. Зап. студ. В. Чарняўская, А. Платонава, Ю. Цэпава ў в. Неглюбка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Анастасіі Афанасьеўны Барсуковай, 1925 г. н.

Пэрэд Маслэныцёю нэ йлы масла, мяса. Картошку в пэці пэклы. А вжэ на Маслэныцю – чога тыко нэнаробяць! Булый всёго бліны – і з маслом, і з вареннём, і з чым хоч! Ходылы в гості, мэнялыся блінамы.

Народныя 2014, с. 34–35. Зап. у в. Аляха Брэсцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Кацярыны Міхайлаўны Шмыдкay, 1924 г. н., прав.

Масьленку дзелалі. Ну, за стол і ўсё. Песьні пелі. Што ў каго было. Бліны пяклі із мукі. І зь мёдам, сьмятанай, малаком, усяк. З варэньнем. Сабіраецца, і гармошка.

АСЭТ, А/ф Liozna_(LK)_10_a. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у в. Мікуліна Руднянскага р-на Смаленскай вобл. Расіі.

Пеклі бліны са шкваркамі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 93. Зап. Н. В. Сыса ў 2004 г. у в. Алышаны Столінскага р-на Брэсцкай вобл. ад Аляксандры Ільінічны Сыса, 1921 г. н.

На Масленіцу пяклі бліны з маслам.

Новак 2019, с. 292. Зап. у в. Буркі Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Адамаўны Раманюк, 1930 г. н.

Вар.: Новак 2019, с. 292. Зап. у в. Лубенікі Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Севасцяняўны Гайдук, 1922 г. н.

На Масленіцу бліны пяклі.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 11, арк. 10. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Падлессе Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Аляксандры Сцяпанаўны Клемантовіч, 1932 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Шылавічы Слонімскага р-на Гродзенскай вобл. ад Любові Пракопаўны Сучко, 1927 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш 1. арк. 51, № 49. Зап. У. А. Васілевіч і С. Т. Асташэвіч у 1981. у в. Хацюхова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Фёдараўны Явароўскай, 1912 г. н.; АСЭТ, А/ф Liozna_(LK)_01_a. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у в. Загарадна Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Галіны Фядосаўны Лебедзевай, 1931 г. н., Марыі Рыгораўны Дрыленка, 1912 г. н.; АСЭТ, А/ф Liozna_(LK)_05_b. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у в. Стаі Руднянскага р-на Смаленскай вобл. Расіі ад Зінаіды Мікітаўны, 1926 г. н., нар. у в. Заольша-1; Новак 2017, с. 96. Зап. у в. Пухавічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Пархомаўны Купрацэвіч, 1939 г. н.; Новак 2019, с. 292. Зап. у в. Спежарнае Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Ільінічны Савянок, 1943 г. н.

Масленіца ўхадзіла пашці што ў пост. Так эту нядзелю сала ня елі, а толькі ўжо масла, твораг, малако. Масленіца – эта ўжо веснавое свята. На Масленіцу пачыналі веснавыя песні пець.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 76, спр. 117, сш. 3, арк. 55, № 37. Зап. Г. Барташэвіч у 1976 г. у в. Стаі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Тацяны Сямёнаўны Быкавай, 1911 г. н.

На Маслены Запусты кусочок сыра будеш кушать – остаў, будеш ити на всеночну, положи его за щёку за зубы [и скажи]: «Воистину воскрес, у мене сыр за щекою есь». И ты тогда побачиш видьму. И будут дойницы на голове и в руках будут.

Толстая 2005, с. 102. Зап. М. І. Сярэбранная ў в. Забалацце Брэсцкага р-на Брэсцкай вобл.

Кагда Запуски [Масленица], на Масляну нэдилю надо закладать сыр в рот. Тада посмотриш змию на Паску на Всеночну – чэрэз сим нэдиль.

ПА ІС РАН. Зап. Л. Г. Аляксандрава ў в. Макраны Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.

Запусты пачыналіся ў нядзелю і было яно тры дні. Кожны з гэтых днёў людзі гавеліся (елі колькі хацелі мяса): у нядзелю – 5 разоў, у панядзелак – 7, у аўторак – 9. Абавязкова варылі капусту. У аўторак вячэралы а 12 гадзіне ночы і абавязкова ўжывалы кілбасу. А ў сераду пачынаўся Вялікі пост, шо цягнуўся аж да Вялікадня. Запусты праводзілі гучно, весела, асабліва ў аўторак. На Запустах спевалы шмат песень.

Народныя 2014, с. 35. Зап. у в. Кустын Брэсцкага р-на Брэсцкай вобл. ад М. І. Карпук.

У Запуски вэлікописные, як повэчэрати, трэба нэ мыты, у всэй сэмы звязати ложки поясом хозьяиновым и положить за прыпек.

Толстая 2005, с. 100. Зап. С. Н. Жэлязнава ў в. Ласіцк Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

Мясаэд: Дзедава́я нядзеля, Масляна нядзеля и Запуски. Стары́е людзи скаромнаго не ели, а ужэ только масло, сыр, малако.

Толстая 2005, с. 140. Зап. С. М. Талстая ў в. Жахавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

Масляна недэля. Есть Сэрэ́дна, потом Помынална, а потом недэля Масляна, то ўжэ як нэма молока, то ўжэ сала не ели.

ПА ІС РАН. Зап. В. А. Залатарова ў в. Баравое Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Масница, Масная – мясо ужэ нельзя кушать.

Толстая 2005, с. 142. Зап. В. В. Саннікава ў в. Радчыцк Столінскага р-на Брэсцкай вобл.

Вар.: Толстая 2005, с. 142. Зап. у в. Асавая Маларыцкага р-на, Рубель Столінскага р-на Брэсцкай вобл.; «Йилы масло, сыр». Толстая 2005, с. 142. Зап. М. А. Жэ-

лязнава ў в. Спорава Бярозаўскага р-на Брэсцкай вобл., зап. у в. Радчыцк Столінскага р-на, Лісяцічы Пінскага р-на Брэсцкай вобл.; ПА ІС РАН. Зап. В. А. Залатарава ў в. Баравое Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.; «Елі малако, сыр»; «Йідыць усё молочное». ПА ІС РАН. Зап. В. Манакова ў в. Бельск Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл.; «...только молоко». ПА ІС РАН. Зап. В. В. Казначэў у в. Махнавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.; «...только сыр, сметану, молоко» ПА ІС РАН. Зап. А. Г. Суднік у в. Аброва Ивацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.; «...едзяць сыр, молоко». ПА ІС РАН. Зап. С. М. Талстая ў в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.; «...все коровье». Толстая 2005, с. 142. Зап. С. М. Талстая ў в. Олтуш Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл.

Масяніцу рабілі. Забаранялася есці мяса, сала, а толька можна было есці малако, масла. Шляхта каталася на конях.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 73, спр. 65, сш. 5, арк. 36. Зап. М. Я. Грынблат у 1973 г. у в. Жыцін Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Якава Васільевіча Лацінніка, 1894 г. н.

На Масленку грудкі варылі. Творага суха здзелаюць, а тады кіпятком залівалі, і стаіць на загнеці, пакуль ні прастыніць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 44. Зап. Т. Валодзіна ў в. Заазер'е Лепельскага р-на ад Аляксандры Цітаўны Апанавічус, 1925 г. н.

Мяса нэ кушалы. Клыччыкі нарóbляць ис сыра, жэнчыны колоть ў мыске (с маслом). Пеклы блины, бабкы из грэчаной муки. Трошкі сквасяць, подбываюць, штоп поднялись, и льють на бляху [противень], и – ў печ. Пирогы пшэнічны, хлел ржаній, а пирог – то пшанічны. Начынка: ейця кідалы, масло лилы [постное или коровье].

Страхов 2013, с. 139–140. Зап. Е. А. Салаўёва ў 1977 г. у в. Макраны Маларыцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Яўгеніі Фёдараўны Качанка, 1892 г. н., няграм.

Пяклі на Масленіцу вераб'еў. Здумоўвалі. У каго, дзе старэйшая баба была ў хаце, то казалі: «Ну, сення, пташак напяхом ужо». Пяклі і елі за маліну. А паедзе бацька і маці на базар у Баранавічы, то прывязе сітніцы. Сітніца была – хлеб такі быў, не белы, а сітны хлеб. Ды ўжо чакаем, і карагоды былі.

АЛБФ БДУ Бр. Зап. В. С. Ефімовіч у 1998 г. у в. Стайкі Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Марыі Сідараўны Жанкевіч, 1932 г. н.

ГАСЦЯВАННІ І КІРМАШЫ

А цяпер во прыдумалі на Масленую на тую... як эта... праважанне зімы... Праважаюць... цяпер. Провады зімы. А раньшэ гэтае зіму не праважалі. Маслінка проста і ўсё. Выпіваюць, адзін аднаго завуць (каму там надумаецца) ў госьці, адзін аднаго: то ў каго дзень раджэння, то імяніны якія, то свадзьба якая прыдумваюць, то ішчо што-нібудзь. Вот такія госьці на Маслінку спраўлялі.

Прыбылова 2010, с. 31. Зап. І. Л. Сіневіч у эксп. БДАМ 1985 г. пад кір. Л. П. Касцюкавец у в. Вялікая Харкаўка Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Еўдакіі Фядотаўны Ляпик, 1909 г. н.

На Масленіцу ездзілі ў госьці. Стараліся паехаць далёка, бо калі паедзеш далёка ў госьці, будзе лён добры.

Кастрыца 2011, с. 33. Зап. студ. А. В. Шыбут у в. Забалатнікі Клецкага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Міхайлаўны Войцік, 1936 г. н. Вар.: ПА ІС РАН. Зап. Е. С. Лебедзева ў в. Жахавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

На Масленіцу хадзілі па пярэзвах. У пачатку Масленіцы збіраліся 6–7 двароў. Першы вечар святкавалі ў самага старэйшага гаспадара. На другі вечар пераходзілі да другога і г. д. У апошні вечар ішлі да самага маладога з усіх гаспадароў, якія святкавалі Масленіцу разам. У гэтыя дні спявалі і танцавалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. В. М. Якутовіч у 2001 г. у в. Курганне Рагачоўскага р-на Гомельскай вобл. ад М. У. Дзянісавай.

Садзіў всегда апец на каня нас всех, і мы ехалі ў саседнюю дзержню. Там жыў кросны наш з крэснай. Мы ездзілі к нім у госьці са сваімі блінамі, і іх бліны былі. Вот так была. А штоб такія гулянні масавыя – не была. Мы ждалі этага празніка, патаму што эта была інцэресна, што мы на кане паедзем ў саседнюю дзержню ў госьці. Ехалі з песнямі.

Новак 2007-2, с. 112. Зап. студ. Н. Юрчанка, Т. Радзькіна ў 2002 г. у г. Гомель ад Зінаіды Іванаўны Шумілінай, нар. у в. Чкалава Гомельскага р-на Гомельскай вобл.

Святкавалі Масленіцу ў последні дзень перад Вялікім пастом. У еты дзень накрывалі багаты стол. Хадзілі ў госці да родзічаў, атывдалі бацькоў. Увесь празнік праходзіў у сваёй сям’і за сталом, пелі песні, выпівалі.

Новак 2008-2, с. 173. Зап. у г. п. Церахоўка Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Тацяны Сідараўны Цяньковай, 1924 г. н.

Калісь крэпка на Масленіцу гулялі. Бацька быў арганізатар. Ён на первы дзень Масьленіцы прызывае к сабе ў хату: саседзей, родных, блізкіх. У нядзелю ў бацькі пабылі. А на наступны дзень к другому, трэцяму і так усю нядзелю. Хадзілі толькі к тым, каго прыгласалі да сябе. З танцамі, з песнямі.

ТМКБ 2012, с. 160. Зап. У. Ганчар у в. Крукі Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Лідзіі Скачок, 1926 г. н.

Масленька ў нас – последняя нядзеля Масленая перад пастом Вялікім. Усю нядзелю гасцюць бабы, гуляюць.

Новак 2010-2, с. 79. Зап. студ. В. Шамо́ніна, Н. Валодзькіна, Н. Тукунова ў в. Слабажанка (был. Княжыца, Княжацкая Слабада) Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Іванаўны Корбіт, 1914 г. н.

Зьбіраліся і жанатыя каторыя, і мужчыны, і бабы, і маладыя... Ды пілі, ды сьпявалі, ды і ўсё! Хоць у якую хату. Адна да аднэе прыйдуць. Пойдзем на Масьленіцу, то к тэй пойдем, кторэй не пойдем, няма як і вот гэтак. Не было такой весялосьці.

[А на Масьленку мяса елі?] Елі. Зразу елі.

АСЭТ, А/ф Dziatlava_120728_Ros_Haluby(Mastouski г-н)_03. Зап. А. І. Ляшкевіч і Н. Родзькіна ў 2012 г. у в. Галубы Мастоўскага р-на Гродненскай вобл. ад Ганны Фёдараўны Баклаг, 1917 г. н.

Там Пост, Масьленіца, правільна... [Масленіцу празнавалі ў вас?] Не-а. Мож, мае дзеткі, і празнавалі нашы маткі, а мы ўжо... [А не расказвалі вам, як празнавалі?] Ну, як празналі, сабіраюцца ўсе, хто што, хто мяса, хто яечкі, хто там... Хто што зь яды, гарэлкі. П’юць усё, і гуль... танцуюць. Вот і Масьлен(к)а. [У каго, у сваякоў?] Ліш ба якую хату. Дзе шукаюць, каб дзе большая там, ці як там, каб больш танцаў было. Сабіраюцца, настаяшча свадзьба. Ўсе, атусюль, хто, ну, хто захоча, хто пажэлае, той і ідзёт. Яны ўсе эта сьвята знаюць ужо, усё, яны

і тады гуляюць усё. [А што пелі на Масьленіцу?] Хто што, ну, песьні такія, ўсякія.

АСЭТ/ВА, А/ф Kliczau_110810_Rosica_Dzmitrauka_001. Зап. А. Ляшкевіч і Б. Шчука ў 2011 г. у в. Дзмітраўка Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Анастасіі Міхайлаўны Дрэнь, 1924 г. н., нар. у в. Турэц, Соф'і Масееўны Кунцэвіч, 1933 г. н., нар. у в. Турэц.

На працягу другой паловы Масленага тыдня існаваў звычай таксама «ладзіць госці» з суседзямі, з родзічамі. Такія «бяседы» звычайна суправаджаліся песнямі:

Як пайду я па вуліцы,
Гуляю, гуляю, гуляю, гуляю,
А прышоўшы ў двор із вуліцы,
Дзялоў многа маю.
Я віляю, віляю, ўсе дзялы спраўляю.
Свёкар сядзіць, скоса глядзіць.
Я ж яго ні баюся, я ж яго ні баюся,
Вазьму трубку ды пайду ў карчму,
Гарелкі нап'юся, гарелкі нап'юся,
Як пайду ж я па вуліцы,
Гуляю, гуляю, гуляю, гуляю,
А прышоўшы ў двор із вуліцы,
Дзялоў многа маю.
Я віляю, віляю ўсе дзялы спраўляю.
Сьвякroва сядзіць, скоса глядзіць.
Я ж яе ні баюся, я ж яе ні баюся,
Вазьму трубку ды схажу ў карчму,
Яшчо пахмялюся, яшчо пахмялюся.
Як пайду ж я па вуліцы,
Гуляю, гуляю, гуляю, гуляю,
А прышоўшы ў двор із вуліцы,
Дзялоў многа маю.
Я віляю, віляю, усе дзялы спраўляю.
Мільый сядзіць, скоса глядзіць,
Я ж яго баюся, я ж яго баюся.
Зы падушкі, зы дзярюшкі,
Я быстлей грябуся, я быстлей грябуся.
Падушечкі, дзярюжечкі
Быстлей расцілаю, быстлей расцілаю,
Свайго мілага дружочка,
Я спаць прыкладаю, я спаць прыкладаю.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, spr. 45, арк. 49–50. Зап. А. М. Боганева ў в. Засценкі Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Евы Куляшовай, 1923 г. н.

Это ў нас назывался «бал». Спраўляем бал і вот за сталом у нас музыка, гармонь бывала, мы паём, а патом ужэ танцуем. Ну, зімой, і на Масьленку, і на Новы год, у любое ўрэмя. І на свадзьбе ігралі.

Ой, зіма мья, мырызня⁸⁸,
Баюсь я цібе, змарозіш міне.
Ні так жа міне, як мужа майго
А мой мужанёк далёк-дыляко,
Далёк-дыляко, за крутой гарой,
За крутэй гарой, за быстрэй рякой
Ён мосьціць масты каліна(ы)вые
А прымостычкі малінывые
Хачу к яму йдзець, піряход ні найдзець
Біряжком ішла, піряход нашла
Жэрдачка тынка, ре(э)чка глыбока
Баюсь, абламлюсь, у речку ўтаплюсь
А ў тэй жа речке купаўся бабёр
Ён купаўсь-купаўсь, ня выкупаўся
Ня выкупаўся, бела вымы(у)ўся
Ахотнічкі сьвішчуць, тога бобра ішчуць
Хочуць яго ўбіць, шкуру аблупіць
Шкуру аблупіць, шубу нову шшыць
Шубанька ныва, дзеўка чырныбрыва
Шубонька з бабром, дзевушка з дабром.

АІМЭФ, Мг. 20-89-16/б, № 17-18. Зап. Г. А. Барташэвіч і К. П. Кабашнікаў у 1989 г. у в. Грэдыкі Веліжскага р-на Смаленскай вобл. Расіі ад А. Н. Шарко, 1925 г. н., Ф. М. Сяргеевай.

Ета ўсігда сабіраліся жэншчыны асобенна, у каго скот, і танцувалі, пелі, гулялі, каб каровы не ялывалі, што б карова пагуляла ды цялілася. А калі не будзеш гуляць Масленку, дык карова будзе ялыўка.

Сысоў 1997, с. 70. Зап. У. М. Сысоў у 1993 г. у в. Ржавец Чэрыкаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Ермалаеўны Марозавай, 1928 г. н.

[На Масныцю – последнюю неделю мясоеда перед Великим постом] помпрады колымся рабылы. Ну ўот я прымэрно там до кумы чи до сэстры, ўзелама кудэлю да й пошла гэто ужэ ў попрадым. Ну, ужэ там и горилка, их закуска, и спраўляють помпрады такие.

ПА ІС РАН. Зап. В. В. Саннікава ў в. Аніскавічы Кобрынскага р-на Брэсцкай вобл.

⁸⁸ Кожны радок паўтараецца.

Масленіцу помню, як бабы гулялі, мама мая і саседы, самагонкі якой здзелаюць, вып'юць, папяюць.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 5, арк. 52. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у 2015 г. у г. Дуброўна ад Тамары Якаўлеўны Прышчэпавай, 1932 г. н., нар. у в. Міхалінава Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: ФА МАЦНТ, сш. 8-1, арк. 53. Зап. В. І. Басько ў 2007 г. у в. Гумны Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Уладзіміраўны Баравулі, 1933 г. н., Тацяны Іванаўны Сіняк, 1924 г. н.

Кірмашы ладзіліся і вялікія і малыя. На Масленым тыдні іх ладзілі ў чацвер, на Аўласа, ці на Запусты ў нядзелю. «На Масленку ездзілі на кірмаш у Лёзна ці ў Бабінавічы. Эта бальшы базар святочны. Усе масцера прадавалі свае вырабы на етых кірмашах: хамуты, санкі, бочкі дзеревяныя, маслабойкі, кадкі, вядзёркі, ганчары з пасудай... Больш багатыя везлі жыўнасць, зярно. Там і самавары з чаем, гарэлка на разліў прадаецца, закуска розная. Даўней свахі хадзілі, усё пра радню разузнавалі, калі сваталі. Бальшынство выбіралі хлопцы дзевак на кірмашах. Дзеўкі надзівалі самую лепшую адзежу. Сядзіць дзеўка на вазу з бацькам, прадаець зярно. Ідуць малыцы, пытаюць чыя яна, адкуль, і так нагледзіць, пазнакоміцца, а тады сватоў засылаець. Танцы былі на кірмашах...

Масленка прышла, разгуляймося!
Як заступіш за парог,
Тут і масла і тварог,
Тут сырочкі і бліны, каўбаса і яешня
І чарачка канешня,
Пірагі да столі і ўсяго даволі.
Масленка прышла!
Масленка прышла, едзем, едзем на кірмаш!
Хто купіць, а хто прадаць
Парсючка, кароўку,
Хамуты, вяроўку, сані і падкоўку,
Збаны і гаршэчкі, і зярна мяшэчкі,
Пацеркі і хусткі, тонкія абрусы,
Кубкі і скарынкі, дзеўку паказаць

(Галіна Сухаруцкая, 1932 г. н., в. Мерзлякова, Лёзненскі р-н).

У заходняй частцы рэгіёна, дзе шмат старабрадцаў, на масленічных кірмашах хлопцы кралі дзевак. Гэты звычай быў распаўсюджаны ў стараабрадцаў, але дзеўку яны маглі ўкрасці і праваслаўную, і каталічку.

«А маскалі робілі так. Вот ужэ Масьленіца – базар. Вот гэтак малец любіць гэту дзяўчыну, а бацькі, бывае, ні хочуць ці ейнія, ці ягоны. Тады яны ціхенька дагаворуцца: дапусьцім, што я на Масьленіцу цібя ўкраду. Тады запрягаюць коней з шумёламі, лентамі, красіва едуць на Масьленіцу. Там яны катаюцца, піяюць, ну і тады ў канцы дня – робілі на последні дзень Масьленіцы – ён дагаварваецца са старымі бабам, і яны пільнуюць, бацькоў іх атвожаюць... Як яны там ужэ загаварываюць бацькоў..., загаворуць, а малец у другі бок як шухнець, і панёс яе, і ўжэ ўкраў. Прывязе дамоў, дак як бацькі яго хацелі – дак добра, а як не – дак і з хаты выганялі. Тады яны жылі ў родзічаў. Ну і ўжэ лічылася яна жонкаю. Пажывуць нядзель дзве, а тады распісваюцца. А то бывалі случаі, што бацькі прыязжалі і назад украдалі гэту маладую. Пазорна было, але ж нічога, на другі год яе маглі тожа ўкрасць на базарах» (Марыя Лабаноўская, 1923 г. н., в. Новы Пагост, Мёрскі р-н).

ТМКБ 2004, с. 72. Зап. у Віцебскай вобл. Песня з асабістага архіву А. М. Боганевай.

ГАСЦЯВАННІ ЗЯЦЯ Ў ЦЕШЧЫ

Была Масьленка. Матка пазавець мяне з зяцем, галаву памажэць. Маслам. Во, а ён купіць адзекалону, платок, зяць. І падарыць ёй. Пяюць за сталом ўсякія песні, хто якую захочэць. А цёшча ж як зяцю мажэць на галаву, дык пела.

АСЭТ / ВА, А/ф Klim_2010_Szczuko_04_A. Зап. Б. Шчука, Ю. Бондар і М. Бароўская ў 2010 г. у в. Хадунь Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Сямёнаўны Талтонавай, 1928 г. н., і Еўдакіі Сяргееўны Якубенка, 1923 г. н.

У Касцюковіцкім раёне на Масленую нядзелю цёшча запрашала ў госці зяця, частавала яго і разагрэтым смятанкавым маслам масліла яму галаву. Па тлумачэнні мясцовых жыхароў, рабілася гэтак для таго, «каб сыта жылі».

ТМКБ 2001, с. 43–44. Зап. у Магілёўскай вобл.

Гуляюць. Як послесвадзэбный банкет спажыўляюць. Гукаюць родных, як перва Масленка ў маладажонаў за паўгод, цёшча зяцю галаву масліць маслам, каб масьліна жылі.

Ісачанкава 2001-1, с. 45. Зап. у в. Сялец Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл.

Еслі першы зяць, то на Масленку звалі.

Ісачанкава 2001-1, с. 45. Зап. у в. Зарэсце Магілёўскага р-на Магілёўскай вобл.
Вар.: Зап. у в. Брасневічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Масленіца – перад постам, за сем нядзель да Пасхі. На Масленіцу пеклі бліны, елі ўсё малочнае. Прыгожа адзяваліся. Хадзілі адзін к аднаму ў госці. Калі ў якой сям’і быў первы год зяць, то цешча пякла бліны і прыгласала на іх зяця з сям’ёй.

На Масленіцу абязацельна каталісь і на санях, і на санках, і на салазках.

На Масленіцу нічога па хаце не робяць.

Фальклорная 2009, с. 26. Зап. студ. А. Барсукова ў в. Перадавец Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Іванаўны Суглоб, 1932 г. н.

Мой Іван казаў: «Ну, Дмітрыеўна, пуйдом к цешчы на бліны». То хадзіла. То жэ ж ешчэ пажаніліса першы год, пуйдом, ешчэ маці мая была. То пуйдом, то і бліны зробім, мачанку, ну, усе там ужэ гэтак нагатовяць, госьці ж ужэ хадзілі. Гэто пасьледні дзень мясаеду... Тыдзень перад постам – это Масьленіца. Большай часьцю ішлі ўжо ў госьці ў чацьвер, ужо ў пятніцу і суботу, ўжо ў нядзелю пасьледні дзень. Да мацеры, а то можа і к якім роцьтвеньнікам ужэ.

Ну, стараліса ўжэ каб бліны былі, харошэй мукі, і зь мёдам, і сьме-танаю. Усе тыя ж годы шчэ во сьвіньне дзержалі, да каўбасы свае, да холоднае сваё, да мяса свайго натушыш, да ўсе.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 44. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2019 г. у в. Семежава Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Дзмітрыеўны Мацкевіч, 1932 г. н., нар. у в. Падмажжа.

Пад вечар у апошні дзень [Масленіцы] маладыя, шо нядаўна пажаніліся, каталыся на вазку, наведвалі бацькоў маладой.

Народныя 2014, с. 35. Зап. у в. Кустын Брэсцкага р-на Брэсцкай вобл. ад М. І. Карпук.

АСОБНЫЯ ДНІ МАСЛЕНІЧНАГА ТЫДНЯ І ВАЛОССЕ (УЛАС)

Сива, сива серада,
Галубой четверг,
Палавая пятинка,
Тауста... я суботушка,
Вяселыя маё воскресенька,
Кабы лёгенькій мой панядельничок,
А будеть жа мой аўторничик.

Добровольский 1903, с. 75. Зап. у с. Данькава Смаленскага п.

Існуе ў Беларусі... мноства нібыта-святых дзён, у якія лічыцца грахам працаваць, негледзячы на тое, што гэтыя дні не асвечаныя царквой і завуцца «прысвяткамі», г. зн. паўсвятамі пры вялікіх святах; у іншыя ж дні, як напрыклад, у сераду і пятніцу пасля маладзіка, не пачынаюць толькі асабліва істотныя справы. Увогуле гэтыя святкаванні больш за ўсё выпадаюць на сераду і пятніцу, што ідуць за вялікімі святамі. Так, напрыклад, на Святым тыдні святкуецца «градовая» серада і пятніца (інакш ледаваты дзень), каб улетку палі не пакутвалі ад граду. Яшчэ святкуюцца пятніцы: 1) пасля Раства Хрыстова, 2) на Масленіцы, 3) пасля Тройцы – серада і пятніца, т. зв. Сёмуха, 4) на 10-м тыдні пасля Вялікадня.

Янчук 1889, с. 74. Зап. у Мінскай губ. Пераклад з рускай А. І. Ляшкевіч.

Кожны дзень Масленічнага тыдня меў свае адметныя асаблівасці. У некаторых лакальных традыцыях серада/субота лічылася ўзаконеным днём жаночых гулянняў («гуляць папрадухі»): «Бабы зьбяруцца ў адной хаце, без мужчын, і гуляюць, пяюць:

У майго братка п'юць,
Мяне не завуць.
Выйду я на вулачку,
Зайграю на дудачку.

* * *

Ой, да была ж я да на рыначку,
Да піла я там гарэлачку,
Да баюся я дадому ісці:
Будзе мяне муж біці,
Некаму мяне бараніці.

* * *

Задумала Дуня замуж ісьці,
Задумала цешча пірог ісьпячы.
Солі, мукі на чатыры рублі,
Сахара, ізіума на восем рублей.
Вышаў пірог на дванаццаць рублей.
Сеў зяць за стол
Да і зь'еў увесь пірог.
Цешча па хаце пахаджвая,
Скоса на зяця паглядвая:
– Штоб цябе, зяць, разарвала»

(Лідзія Яснучэня, 1923 г. н., в. Вуглы, Капыльскі р-н).

«У сыботу на Масьленым тыдні гулялі папрадухі: от колько баб, што разам зьбіраліся на Піліпаўку прасьці, сходзімся ў вадну хату. Там хто чаго прыхопіць з ежы і пітва. Разам вячэру гатуем і вячэраем. Мужыкоў не звалі – ёто ж папрадухі, не мужчынске дзело. Патанцуем пад язык, пасьпяваем, і па дамах ідзем. Ужэ болей да Піліпаўкі ў нашым сяле не пралі, напрадалі на цэлы год, стараліся ж усё папрасьці» (Марыя Горская, 1921 г. н., в. Дарасіно, Любанскі р-н. Зап. С. Выскваркі). «Бабы хадзілі па хатах і пелі. Ім давалі тады [пачастунак]» (Анюта Лаўрыновіч, 1923 г. н., в. Стайкі, Барысаўскі р-н. Зап. Т. Валодзінай). «Гарэлкі нагонюць, п'юць, гуляюць, пяюць. Мужыка паймалі бабы – у сьнег качаюць» (Мікалай Вярбіцкі, 1946 г. н., в. Ельніца, Барысаўскі р-н. Зап. Дз. Скварчэўскага і К. Казачонак).

ТМКБ 2010, с. 115–116. Зап. у Мінскай вобл.

Ну, праважалі Масьленіцу. Як Масьленіца, то чацьвер, прад самымі Запускамі, то некалі запрагаюць коней шараю гадзінай і катаюцца гдзе-нібудзь па сьнегу. З шаластунамі, званкамі, гэтым каня́м. І катаюцца, дзе-небудзь пакатаюцца ў другую вёску паедуць. Мне то не прыходзілася катацца, езьдзіць, але рабілі гэтак. Яшчэ да мене, мой возраст ужэ ня так.

А на Запускі ўжо, як Запускі, эта той дзень, то ўжэ толькі танцы адбудуцца, ужэ з Запусак да Вялікадня ані танцаў, ані песні. Эта ўжо збіраюцца, пасьпяваюць пасядзяць, алі ўжо танцаў нікагда не бывала. Ужо ад Запусак да Вялікадня нема ніякіх танцаў, эта ўжо пост, усё.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 44–45. Зап. С. Лісіца ў 2013 г. у в. Залесаўцы Навагрудскага р-на Гродзенскай вобл. ад Марыі Аляксандраўны Кулеш, 1922 г. н.

Хто шануе гэты дзень, у таго, кажуць, жывёла ніколі хварэць не будзе. Народ лічыць св. Аўласа апекуном рагатае жывёлы.

Неверович 1859, с. 137.

Яшчэ больш цікавае свята, як жывое адгалоссе паганскай даўніны, захавалася (хаця канечне ў змененым значна выглядзе) да нашых дзён у Слоніміскім павеце Гродзенскай губерні пад назвай *Волося*. Гэта свята прыпадае звычайна на Масленіцу, але заўсёды адкладаецца да чацвярга першага тыдня Вялікага посту; яго назва дае нагоду меркаваць, што яно першапачаткова было прысвечана старажытнаму славянскаму боству Воласу, пра якога народная памяць не захавала ніякіх пэўных уяўленняў.

Ужо напярэдадні гэтага дня, з вечара сяляне спыняюць усе гаспадарчыя працы; у сам жа дзень «Волося» ўсе ў хаце рана падымаюцца, каб загадзя падрыхтавацца да прыстойнай сустрэчы свята; гаспадыня пачынае гатаваць на стол розныя стравы і закускі з хатняй печаніны для паслябедзеннай пагулянкі ў карчме. Рабочае быдла на гэты дзень вызваляецца ад працы і, у параўнанні з іншымі днямі, яму і корм даецца лепшы і ў большай колькасці. Старэйшыя сямейнікі часам накіроўваюцца ў прыходскую царкву і замаўляюць малебны, каб Бог *сцаліў скоцінку*. Да вечара сяляне са сваімі жонкамі і дарослымі дзецьмі мужчынскага і жаночага полу, групамі па некалькі чалавек, накіроўваюцца ў карчму, дзе пачынаюць гуляць і часта балююць да свету: п'юць, закусваюць, а часам і пяюць песні з прыпевам: *Ах ты ладо, моё ладо!*

Перад заходам сонца старыя гаспадары з карчмы накіроўваюцца дамоў, склікаюць маладых хлапцоў і дзяўчат і прапануюць ім «объездить молодого бычка, або жарбчыка» калі такія ёсць. Для гэтага бяруць звычайна новыя сані, што яшчэ не былі ва ўжытку, запрагаюць у іх маладога бычка ці жарбчыка, выводзяць у поле і там пачынаюць яго ганяць. Спачатку маладая жывёла, не адчуваючы асаблівага

цяжару ў санях, імчыць з імі хутка, з усіх сіл, маладыя хлапцы і дзяўчаты ў гэты час бягуць за санямі, садзяцца ў іх і пачынаюць катацца. Часам маладая жывёла ад залішняй заўзятасці стамляецца, раптам спыняецца, але ўдары пугі, якія ідуць адзін за адным, прымушаюць яе ісці наперад. Язда працягваецца такім чынам, пакуль бычок ці конь не выб'цца зусім з сіл і канчаткова не стане. Тады толькі жывёлу вызваляюць ад хамута ці *вярма* і пускаюць на волю; сані ж застаюцца ў полі. Пры гэтым прыкмячаюць: калі жывёла ідзе дамоў бадзёра, то гаспадар задаволены, радуецца, калі ж пойдзе сумна, павесіўшы галаву, ці нават зусім сыйдзе ў поле, то гаспадар задумаецца і імкнецца хутчэй збыць яе з рук, бо такая жывёла, па меркаванні селяніна, нічога добрага наперадзе не абяцае.

Увечары ў хаце гаспадара, у якога аб'езджалі маладога бычка ці *жаробчыка*, ладзіцца гулянка, на якую запрашаюць толькі блізкіх знаёмых і паважаных суседзяў. Часам некаторыя з больш прымхлівых гаспадароў, каб пазбегнуць псуты быдла ад кепскага вока ці ветру, запрашаюць знахара. Тут, падчас папойкі па коле, знахар шэпча нейкія словы і дае абяцанне, што ўсё па гаспадарцы, калі Бог дазволіць, будзе шчасна. Гулянка ідзе некалькі гадзін. Запрошаныя госці вып'юць *горэлкі*, закусяць, пагутараць пра гаспадарчыя справы і разыйдуцца па хатах.

Шейн 1887, с. 122–124. Зап. у Слоніўскім п. Гродзенскай губ. Пераклад з рускай А. І. Ляшкewіч.

У нашай беларускай вёсцы захавалася шмат дзедзёўскіх паганскіх абрадаў і звычаяў, якія абавязкова выконваюцца і парушэнне іх лічыцца вялікім грахам і ганьбай. Напрыклад, чацвер на Масленым тыдні ў Слоніўскім павеце завецца *Волосье*. У гэты дзень бабы з самай раніцы рыхтуюць шмат мясной закускі: са свініны і валовага мяса, калі апошняга зручна купіць. Сяляне-гаспадары ў сваю чаргу запасаюцца гарэлкай, запрашаюць адзін аднаго, г. зн. суседзяў, сваякоў, у госці і потым, падгуляўшы, блукаюць па вуліцах сваіх вёсак, каб мужчынам вялася жывёла, а бабам радзіўся валакністы лён.

Из деревенских 1907, с. 17. Пераклад з рускай А. І. Ляшкewіч.

На Уласа бяры каўшом масла.

Слупский 1892, с. 6.

На Аўласа (Власія, 11-га лютага), святкаванне якога часта супадае з Масленіцай, у некаторых мясцовасцях Беларусі спраўляецца «конскае свята» – даюць лепшы корм коням, але нічога на іх не працуюць,

і аб'язджаюць маладых коней. Калі ў каня ці каровы ў гэты дзень пануры выгляд – гэта знак, што яна не пражыве года: ці воўк з'есь, ці акалее.

Богданович 1895, с. 98–99.

Каб цяляты былі тлустыя і гадаваліся здаровыя, кожная гаспадыня павінна на Валосе (Тлусты чацвер) на сняданне падаць сямейнікам т. зв. аладкі.

Federowski 1897, с. 348

Святы Улас – апякун скаціны. Уласаў дзень – каровіна свята. Каля Уласа сем маразоў – тры да Уласа, адзін на Уласа і тры пасля Уласа.

Паўлюкоўскі 1934, с. 13.

У чацвер нельга лапці плесці, прясці – звалі Уласе, а то цяляты ня будуць гудувацца.

Ісачанкава 2001-2, с. 67. Зап. у в. Каралевічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: забарона прасці зап. у в. Шаламы Слаўгарадскага р-на Магілёўскай вобл., в. Партызанка (был. Жабавка) Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.

Аўласкі – ладкі пяклі і назаўтра давалі каровам гэтыя ладкі.

Ісачанкава 2001-2, с. 67. Зап. у в. Брасневічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: зап. у в. Дулебы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.

На Волосого блины пыклы чи огладкы, коб булы волы гладкы.

Агапкина 1995, с. 22. Зап. у в. Сіманічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

На Масленіцу у нас адзін вечар: гуляем. [А які гэта дзень?] Аўласкі, аўласкі. У эцвер гэта бывае на Масленіцу. [А як гулялі?] Тут ужо усе жэншчыны сабіраюцца: [калі] свадзьба была ў гэтай хаце – тут жэншчыны сабіраюцца, ідуць пяюць.

Прыбылова 2010, с. 36. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у эксп. БДАМ 1998 г. пад кір. Л. П. Касцюкавец у в. Шапялёвічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Паляковай, 1915 г. н.

Улас быў, садзіліся на каня і каталіся па вуліцы, каб лён доўгі рос. То дзеці, то хто ўзрослы быў за рулём.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 6, спр. 3, арк. 27, № 131. Зап. Т. І. Кухаронак у 2006 г. у в. Касцяшы Нёманскага с/с Уздзенскага р-на Мінскай вобл. ад Веры Юліянаўны Дашко, 1932 г. н., прав.

Колісь такіе ўжэ, жанатыя, ну, зьбіраліся, гулялі. На Ўласьсе. Эта Масьленка. Эта на Масьленку было, Уласьсе, такой, такой празьнік. У сераду, о на Масьленіцу. Точна, не ў сераду, да ў чацьвер Уласьсе. Дык у чацьвер, але сьпявалі так:

А ў сераду да на Масьленіцу
Парасёнак ды ячка ізьнёс,
А бязрукі ды ячка й украў,
А бязногі ў паход пабяжаў,
Галапузаму за пазуху паклаў,
А сьляпы дай падглядываў,
А глухі дай падслухваў,
А нямы...

Эта такая байка была. [Можа, эта спець можна?] Не, проста так, шуткі ўродзе:

А нямы «Караул!» закрычаў.

Эта Ўласьсе на Масьленіцу. На санках катаюцца, на горке, горкі дзе былі, эта ўжэ маладыя так, маладзёж.

АІМЭФ, Мг 20-81-47/1, № 8. Зап. К. П. Кабашнікаў і І. І. Крук у 1974 г. у в. Слабажанка Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. ад В. Р. Корбіт, 1911 г. н., С. П. Бондар.

На Уласся пякуць варэнікі ў масьле, каб цяляты былі гладкія.

Ісачанкава 2001-2, с. 67. Зап. у в. Дронькі Хойніцкага р-на Гомельскай вобл.

На Масьленым тыжні у чэцьвер Улас. На яо не прадуць, шоб у сыру чэрви не пошли. Улас, кажэ, на сыр лас. То малы празьнік. Не вельмі осцерегаюцца. От так, празьнічок таки. На яо робляць.

Толстая 2005, с. 52. Зап. С. М. Талстая ў в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Ўлас на сыр и масло лас.

Ўлас на вареники лас.

Агапкина 1995, с. 22. Зап. у в. Стадолічы Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Улас на сыр лас – так гавораць. Улас быў на Масленнай нядзелі. Збіралі малако, сыр, масла, і елі цэлы тыдзень.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 87, спр. 253, сш. 4, арк. 35, № 40. Зап. А. Ю. Лозка ў 1987 г. у в. Дзяржынск Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. ад У. М. Лукашэвіч, 1905 г. н.

Самым урачыстым днём Масленічнага тыдня быў чацвер, які на Міншчыне называлі «Улас», «Аўлас», «Масьлены чацвер», «Уласё», асабліва, калі на гэты тыдзень прыпадаў дзень свяшчэннамучаніка Уласія (11/24 лютага). У народзе святы Уласій лічыцца апякуном свайскай жывёлы. Менавіта ў чацвер пачыналіся гасцяванні, гулянні, танцы, катанні, святочныя вячоркі моладзі. «Уласё праводзілі, збіраліся, гасьцяваліся» (Зінаіда Шчаснюк, 1932 г. н., в. Стаўпішчы, Нясвіжскі р-н). «А ў чацвер нада абязацельна, каб была масьляна, сырна вячэра, масла і сыр каб на стале былі. Масьлены чацвер называўся» (Соф'я Путрык, 1927 г. н., в. Клінок, Чэрвеньскі р-н). «Улас быў – на базар ездзілі. Велькі базар быў у Міры, туды ездзілі. А базар у Міры быў на ўсю Еўропу. Туды ў Мір з'язджаліся многа людзей, скаціну куплялі і прадавалі. Дома празнавалі, нічога не дзелалі» (Соф'я Турко, 1927 г. н., в. Ператокі, Стаўбцоўскі р-н).

ТМКБ 2010, с. 116. Зап. у Мінскай вобл.

Масленіцу ў нас не празнавалі. Запрагалі ў каго былі длічныя саначкі і маленькія саначкі прывязвалі. Дак ужо крадуць гэтыя маленькія саначкі, у каго яны ест – і з горкі каталіся. Запрагалі коней у длічныя санкі і ездзілі на конях, каб лён быў даўжэйшы. Улас быў, так і празнавалі.

ФА МАЦНТ. Сш. 20-1, арк. 20. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Скамарошкі Залужскага с/с Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл. ад Соф'і Іванаўны Крупец, 1929 г. н., ад. 6 кл., прав.

Гэта ў нас Масленіцу «Улассе» называлі ўжо. Гэта ўжэ на Улассе запрагуць каня і ўжо едуць, насядуць, хто ў госці куды, а хто і так сядуць, каб лён вялікі рос. Аб'ехаць трэба па полі ці па сяле. Пяклі бліны таксама.

Новак 2012, с. 37. Зап. у в. Грыцкавічы Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Тацяны Антонаўны Рудой, 1932 г. н.

Спраўлялі ў нас Масленіцу, называлі «Улассе». Тады да абедна па хазяйству што справіліся. А после абедна запрагалі коней, надзяваліся такія званочкі, каторыя называюцца «шанкі» і з гэтымі званочкамі ездзілі ў госці, ездзілі на сяле.

Новак 2012, с. 37. Зап. у в. Грыцкавічы Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Станіславы Іванаўны Заяц, 1944 г. н.

На Ёласа ездзілі на маладых конях як мага далей, па вялікіх дарогах на ўсю ноч, каб доўгі радзіў лён. Потым смажылі каўбасы, моладзь гуляе.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 88, спр. 239-а, сш. 1, арк. 31а–32. Зап. У. Васілевіч у 1988 г. у в. Пацейкі Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Ніны Уладзіміраўны Лабацэвіч.

На Аўласа госці спраўлялі. Каткі залівалі і каталіся на Масленку.

ФА МАЦНТ, сш. 7-1, арк. 90. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Нагорнае Клецкага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Андрэеўны Пыл, 1937 г. н., мясц., Надзеі Міхайлаўны Зданко, 1944 г. н., мясц., Ніны Барысаўны Піваварчык, 1940 г. н., нар. у в. Загорнае.

Самым урачыстым днём Масленічнага тыдня быў чацвер, які на Панямонні называлі «Валоссе» («Валосе», «Улассе», «Уласё»), асабліва, калі на гэты тыдзень прыпадаў дзень свяшчэннамучаніка Уласія (11/24 лютага). У народзе святы Уласій лічыцца апякуном свойскай жывёлы. Шануючы яго памяць, жыхары ўстрымліваліся ад хатніх работ. «У той дзень ніколі не трэба ні прасьці, ні вязаць, нічога. А это бывае ў чацвер. Перад Велькім постамам... І вот на Валосю не можна, бо есьлі прадзеш, то будуць абрываць пальцы, рвуць цэлы рок» (Вера Ланіц, 1948 г. н., в. Струбніца, Мастоўскі р-н. Зап. А. Боганевай, 1999 г.). «На Валосю кросны глаўнае ні снаваць, і вязаць ні вязалі» (Лідзія Харытончык, 1918 г. н., в. Парэчча, Слоніўскі р-н). «Уласё гулялі і цяпер некаторыя яго спраўляюць...» (Вера Лабко, 1914 г. н., прав., в. Дзераўная, Слоніўскі р-н).

Менавіта ў чацвер пачыналіся гасцяванні, гулянні, танцы, катанні, святочныя вячоркі моладзі. «На Масленым тыдні мы Валосю толькі спраўлялі. У гэты дзень усе збіраліся, суседзі там, кумы, гэта дарослыя, неслі закуску, гарэлку і гулялі Валосю. А дзяўке з хлопцамі збіраліся асобна, мама дась там каўбасы ці м'яса, хто спячэ там што, хто што меў, тое і нёс, хлопцы трошку гарэлкі і гуляем, гэта ўжэ загаўляем на Вялікі пост. На Запусты у нас былі толькі танцы. Сярод тыдня ўжэ гуляем і танцы, усё, хто і свадзьбу робіць. Некалі ж ні майстравалі як цяпер, а калбасу зрабляць, мяса навараць, сыр, масла, кісель, яешня, халадзец...» (Таццяна Валчкевіч, 1931 г. н., прав., в. Прэціма, Шчучынскі р-н).

У в. Холстава Зэльвенскага р-на моладзь і дарослыя гулялі асобна. «Дзевушкі, усё ўжэ згаворана, прыбіраюць, нясуць, хто муку, хто яйца, хто там шчэ што, і ў адну хату, і там ужэ выпякаюць, жараць,

вараць... Дзевушкі, ўжэ каторыя маладыя, збіраюцца сваёю кампаняю і вып'юць, паядуць зразу, а пасля ўжэ ідуць на танцы. А мы ўжэ жэншчыны, у нас свае муж'я і мы разам сабіраемся, зразу выпіваемо, а пасля ўжэ танцуем і хто як можа, хто якія песні ведаў, даўнейшыя спявалі. Песні спявалі ўсялякія, хто якія ўмеў.

Ой за гаем, гаем, гаем зеляненькім,
Там гарала дзяўчыненька волікам чарненькім.
Гарала, гарала, не ўмела гукаці,
Дай наняла казачэньку на скрыпачцы іграці.
Казачэнька іграе, вочкамі маргае,
Ніхай маёй дзяўчыненькі ніхто ні займае.
Ніхай ні займае, ніхай ні цалуе,
Ніхай маёй дзяўчыненькі лічанька не псуе.
Лічко як яблычко, сама як маліна,
А як выйдзе на вулачку, то ўсім хлопцам міла.

* * *

Як я молада ў мамкі была,
Як вішанька ў садочку цвіла,
Цвіла, цвіла ды пацвітывала,
З малайцамі ды пагулівала.
Наехалі поўны дом казакоў,
Да забралі майго мужа ў палон,
Ёй ні шкода, што яго да забралі,
Толькі шкода, што ні моцна звязалі.
Ён, паганец, уцячэць, уцячэць,
Мне галоўку натаўчэць, натаўчэць.
Трэба будзе сцерагчыся і ўцякаць,
З вераб'ямі пад страхою начаваць. (Адэля Сачок, 1915 г. н., кат.).

На Панямонні ў беларусаў-католікаў чацьвер лічыўся пачаткам свята. «Перш Валося, а это бывае ў чацьвер, а патом ужэ Запускі. А патом ужэ Папялец. Ужэ тады мяснога не можна есьць» (Вера Ланіц, 1948 г. н., в. Струбніца, Мастоўскі р-н. Зап. А. Боганевай, 1999 г). «Валосе ў чацьвер на Масленай нядзелі перад Запускамі. А ў аўторак Запускі адзін дзень, а ў сераду ўжэ Папяльцова серада. Ужэ начынаецца Вялікі пост на сем тыдняў. Танцавалі на Валосе, збіраліся ў хаце, хто пазволіць, у каго велька была хата, а хлопцы харашэ надта спявалі. У нас у то ўрэмя мо васемнаццаць хлопцаў было ў нашай вёсцы. Хлопцы былі харошыя, прыстойныя ўсе. Гулялі ў чацьвер, а ў пятніцу

і суботу ўжэ ні гулялі, а потым у нядзелю гулялі і ў аўторак. Дзяўчаты рыхтавалі ўсякія стравы, а патам хлапцоў запрашалі. Хлопцы тожа прыгатаўляліся, водку з сабою няслі, музыканта наймалі. Да хлопец жа выбірае сабе дзеўку, з якою сесці. Можа дзеўцы і другі хлопец наравіцца, але, калі мяне выбраў другі, ужэ ўсё, з тым, каторы наравіцца не сядзеш, а сядзеш з тым, хто выбраў» (Марыя Ярэміч, 1913 г. н., кат., в. Рэпля, Ваўкавыскі р-н).

У некаторых мясцовых традыцыях (Ваўкавыскі, Свіслацкі, Ма-стоўскі, Зэльвенскі р-ны) «Валоссе» лічылася жаночым святам. Жанчыны асобна, дзяўчаты асобна збіраліся ў адной з хат, рыхтавалі там сумесную вячэру, частаваліся і спявалі. Праз некаторы час да іх далучаліся мужчыны (хлопцы): «Хлопцы хочуць, каб дзяўчата шлі іх прыглашаць, бо Валосся – гэта бабска было свята. Хлопцы ўжэ думаюць, будуць дзяўчаты запрашаць ці не, хто яго знае, як яны паступяць. Але хлопцы збіраюцца ўсе ў адной хаце. Дзяўчатам жа тожа без хлопцаў не інцярэсна, ну і яны ўжэ адпраўляюць катору там адважнейшу, страйнейшу, кажуць: – «Ты ідзі, прасі ўжэ іх». Ідзе, прыглашае. Ну, а хлопцы толькі гэтага і ждуць. Прыходзяць хлопцы, сядаем за стол, выпіваем па-трошку, іграе музыкант, танцуем польку, «Страданіе», валец, факстрот, «Абэрак», «Лысаго», «Марусю», «Яблычко», «Каханачку» (Марыя Ярэміч, 1913 г. н., кат., в. Рэпля, Ваўкавыскі р-н).

ТМКБ 2006, с. 83–84. Зап. у Гродзенскай вобл.

Валосьсе... Да я помню, як рабілі гэта Валосьсе старыя бабы гэта. Яны збіраліся тамака, збіралі з сабою яду, водку бралі і закуску. Збіралісь увечары з мужыкамі і сядавіліся, пілі там, устрэчалі ўжэ эта. І выпівалі. [А што ўстрэчалі?] А яны проста атмечалі дзень гэтаа Валосься. Яны ўсё збіралі сама дома: пяклі там ўсё, жарылі і ўсё зносілі ў адзін дом, там, дзе яны ўжо спраўлялісь ужэ, ўстрэчалі, ў яком доме. Яны туды ўсё прыносілі. І ўжо выпіць з сабою, і закусіць з сабою. А там нічога ўжо не гатавалі. Яны ўсё з сабою несці. Ну, знаеце, там што падагравалі. [Дык эта жанатыя рабілі?] Жанатыя. [А моладзь?] А маладыя там не было. Маладыя асобенна сабіраліся. А ўжэ да старых яны не касаліся. Старыя ўжо самы, жанатыя самы сабой.

АСЭТ, А/ф Dziaatlava_120728_Ros_Haluby(Mastouski r-n)_05. Зап. А. І. Ляшкewіч і Н. Родзькіна ў 2012 г. у в. Галубы Мастоўскага р-на Гродненскай вобл. ад Соф'і Юльянаўны Гядрэвіч, 1938 г. н., прав.

На Масьленку сабіралі хто што мае: хто муку нясе, хто малако, хто сахар, хто што, ў адну хату і пяклі такія галушкі. Усе разам. Дзяўчата з хлопцамі. Старыя не хадзілі, толькі маладыя. Зьбіраліся ў адну хату і там ужэ жарылі, парылі, сядзелі, сьпявалі. Валосьсе называлі. [А чаму так звалі?] Ну, каб усё вялося, можа. Усё вялося.

[А танцавалі?] Ну, да. Зразу там нешта выпякаюць, пякуць, сядаюць за стол, а посьле застолья ўжэ і музыка та. Музыканта якога прывядуць, ды граюць, танцуюць. [А парамі прыходзілі?] Дзяўчаты зь дзяўчатамі, хлопцы з хлопцамі прыходзілі. Ну, яны ўжо, ўсё дагаворана ў іх было, хто будзе.

АСЭТ, А/ф Dziatlava_120728_Ros_Haluby(Mastouski r-n)_04. Зап. А. І. Ляшкewіч і Н. Родзькіна ў 2012 г. у в. Галубы Мастоўскага р-на Гродзенскай вобл. ад Юліі Іванаўны Буйніцкай, 1930 г. н., прав.

На Масьленіцу стараліся частавацца. [І гаварылі «Валосьсе»?] Як, ну Валосе, вядома. У нас «Валосья» казалі. С адным «с». [А чаго яно «Валосья»?] Весело. Ад слова «вясёлы», «весело». Гэдак казалі ў нас. [А частаваліся жанатыя і нежанатыя разам ці паасобку?] Па кампаніях. Вядома, моладзь асобна, а дорыслыя, жанатыя там сем'ямі муж з жонкай. Прыносілі, жанчыны прыносілі там закуску, яду, аладкі звычайна. Ну, ўжо як мужчыны пітво выпіць каб было, каб весялей было. А тады ўжэ сьпявалі. Сьпявалі розныя песьні, звычайна во такія народныя ў вёсцы. [А спецыяльныя, каб толькі на Валосья, такія пелі?] Не. Я не ведаю, можа, можа, былі калісьці, але пры маёй памяці, як я ўжэ, то я не памятаю, якія там былі. Звычайна там.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 45. Зап. А. І. Ляшкewіч і Н. Альхова ў 2016 г. у в. Ляткі Мастоўскага р-на Гродзенскай вобл. ад Алеся Мікалаевіча Белакоза, 1928 г. н., Веры Ігнатаўны Белакоз, 1933 г. н.

Перад Вялікім Пастом у чацвер збіраліся хлопцы. Яны прыносілі гарэлку, запрашалі музыкантаў. Дзяўчыны прыносілі закуску, збіраліся ў адну хату. Святкавалі Валоссю, Масленіца ў нас называлася Валосья.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. МДП Н. А. Будзько і Н. А. Аверчык у в. Лунна Мастоўскага р-на Гродзенскай вобл. ад Тэрэсы Казлоўскай, 1940 г. н., нар. у в. Кухары.

У нас Масленіца не адзначалася, гэта ў нас называлася Валосья. Гэта быў чацвер перад Запускамі. Пяклі бліны, гулялі ў розныя гуль-

ні, спявалі песні, але не спецыяльныя, а любяы. Гулялі амаль што апошні раз перад пастом. У нядзелю былі Запускі і ўжо пасля гэтага не гулялі. Пасцілі. Забаранялася спяваць, танцаваць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 3. Зап. Н. Л. Лукашук у в. Грынкі Свіслацкага р-на Гродзенскай вобл. ад Ніны Філіпаўны Ярош, 63 г.

Валоссе, у чацвер перад Запускамі. Валоссі цягаюцца па сяле, каб вырас валакністы лён.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 90, спр. 251, арк. 43. Зап. студ. А. Ф. Баюк, В. П. Каптур і Г. Л. Матусевіч пад кір. А. Ю. Лозкі ў 1990 г. у в. Ціхаволя Свіслацкага р-на Гродзенскай вобл. ад Надзеі Давыдаўны Баран, 1901 г. н.

Перад Запускамі за тыдзень у чацвер – Валоссе. На гэта свята цягалі за валоссе. Валоссе цяпер звялося.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 90, спр. 251, сш. 3, арк. 39. Зап. студ. Т. М. Тарасевіч, Н. А. Сідарэвіч і Н. Я. Каган пад кір. А. Ю. Лозкі ў 1990 г. у в. Вялікія Грынкі Свіслацкага р-на Гродзенскай вобл. ад Таццяны Спірыдонаўны Сцепанчук, 1917 г. н., Вольгі Спірыдонаўны Сікор, 1914 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 90, спр. 251, сш. 5, арк. 45, 50. Зап. студ. А. Ф. Баюс, В. П. Каптур і Г. К. Матусевіч пад кір. А. Ю. Лозкі ў 1990 г. у в. Вялікія Грынкі Свіслацкага р-на Гродзенскай вобл. ад Таццяны Спірыдонаўны Сцепанчук, 1917 г. н.

Менавіта ў чацвер, які па-мясцоваму называўся «Уласе», пачыналіся гасцяванні, гулянні, танцы, катанні, святачныя вячоркі моладзі. Сталыя гаспадары, радня, кумы, сваты ездзілі адзін да другога ў госці на ўпрыгожаных вазках з новай зброяй. «Ездзілі з песнямі за сяло, ад сяла да сяла: чым далей заедзеш – тым большы лён будзе, ездзілі на доўгі лён. Гэтак ужэ спявалі і ігралі, кругом песні – што не паняць, хто дзе, у яком боку. Настолько весело было! Коней убіралі ў ленты, у кутасы, шамкі вешалі на дугі. Вазоў невядома колькі: адныя едуць у адзін бок, другія ў другі, чым найдалей. А шчэ вельмі ганарова, каб сані перакінуліся ў снег. Заведзено, што трэба было гэтак. Як дзяўчат перакідаюць з воза – то і лён будзе гэтакім мягкім, шаўкавістым, харошым. Калі сані перакінуцца, то трэба барыш ставіць хлопцам: таму, хто перакіне, хто вязе ці кіруе, значыць, дзяўчаты і ставілі барыш хлопцам» (Марыя Варанец, 1927 г. н., в. Гайнінец, Ляхавіцкі р-н). «Каталіса на конях. Колісь у бацькі мого былі токі польскіе сані разукрашэныя, зопрогалі трое конэй у тыя сані – і каталісь дзеці, взрослыя. Засцілалі сані хорошымі радномі, у кого е. Шаліновкі хорошы

завязволі, хусткі токі большыя і коталіса. Дугі ўкрашалі цвэтамі бумажнымі, лентамі, колокольчыкамі. Каталіса, коб лён доўгі рос» (Вольга Пухоўская, 1930 г. н., Вольга Жаўнерчук, 1932 г. н., в. Аранчыцы, Пружанскі р-н); «На Масліцу сьдзіў на саях музыкант, на гармошцы іграў, девок насадыць. Коней радзілі, дугі радзілі ручнікамі красівымі, квіткі прышывалі до ручнікэв. Капы, родзюшкі посцілалі на сані. На бэдрыкі поўтыкаюць квіткі, бэдрыкі это тыя, шо на спіні ў коня подпоясоны, на ўздэчку квіткі прычэполі. Шэлестуны токіе былі, колокольчыкі – іх на шыю каню чэплялі. Со стороны хомута до головы чэпляют шэлестуны гэты, девять штук чы дэсяць, і як конь бэжыт, то звончкі гэты шэлест доют токі. Молодэж собэ каталіса, а старыкі собэ і дэтэй каталі» (Вольга Агрэніч, 1928 г. н., Марыя Куратнік, 1926 г. н., в. Амяльная, Ивацэвіцкі р-н). «На Уласе праедуць з песнямі па сяле, да папяюць, тады ўжэ сабяруцца дзе ў якой хаці да вып'юць, да павячэраюць – вот так і гулялі» (Леакадзія Піліпчык, 1933 г. н., в. Залужжа, Ляхавіцкі р-н).

У паўночных раёнах Брэстчыны «Уласе» лічылася жаночым святам: «Збыраліса жэншчыны в одну хату – колькі войдэ. Там пралі зранку. А ўжэ после трох часов нэслі: хто масло, хто сыр, хто ковбасу, хто сало – шо ў кого было. І пілі, елі» (Вольга Жаўнерчук, 1932 г. н., в. Аранчыцы, Пружанскі р-н). Аналагічныя звычаі і абрады распаўсюджаны на поўдні Гродзенскага Панямоння, у некаторых раёнах Цэнтральнай Беларусі («гуляць папрадухі»), а таксама сустракаюцца ў палякаў пад назвай «бабскі цомбер».

Ушаноўвалі ў гэты дзень бабу-павітуху. «Бабу ўбяруць, пасадзяць на санкі і цягаюць. Хустку закруцяць, перыну засадзяць, шчэ нейкія два панажы паложачь на санкі, што кросна ткалі. Яна ўжэ едзе, неку песню пае. Бабу вазілі не ўнукі, пастароннія жэншчыны вазілі. Збіраліся, хто хоча пайсці пагуляць, дай да купы – бабу вазіць» (Вольга Сяргей, 1927 г. н., в. Падбарочча, Ляхавіцкі р-н).

Для рэгіёна таксама характэрны звычаі і абрады, што тычацца ўстанаўлення сувязей маладой сям'і са сваякамі і аднавяскоўцамі. «Вот іздылі до родствінніков, нівестка ідэ з мужэм до свого батька в гості. І ужэ ідуць на конях і співаюць:

Соловійка мій, сізокрылэнькі,
Ой, чога ж ты смутны, нэвэсёлэнькі.
О як жэ міні высёлому быць,
Ох любыв я дівчыноньку, то трэба забыць.

Шэ вчэра з вчэра дівчына була,
А тыпэр я прочуваю, шо засватона.
Ны было б жалю, шоб чужом сэлу,
А то шэйу свому, шэй товарыш мій.
Товарышчу мій, ны в правді жывэш,
За мэнэ сватаіш, за сэбэ бэрэш.
Ой там чіріз річку кладонька лыжыт,
Молода дівчына по воду бэжыць.
А з того жалю відзёрка золью,
А з тое й крэныці золлю рочайкі

(Ганна Курылюк, 1930 г. н., в. Старыя Лышчыцы, Брэсцкі р-н).
ТМКБ 2008, с. 95–97. Зап. у Брэсцкай вобл.

Правили Волосія, такія куделицы. Назбіраюцца таким ўжо жэншчыны, нагатоват. Мушчыны гарэлкі прынясут і тады дают: танцуют, спавают.

ПА ІС РАН. Зап. у в. Роўбіцк Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

Волосій – воловий празник. На Волосія сыра и масла топили на вэчэру. Это ў чэтывер.

Толстая 2005, с. 55. Зап. М. А. Ісачанкава ў в. Справа Бярозаўскага р-на Брэсцкай вобл.

Масленіца. Па-нашэму называлі Уласе. Ігрышчэ рабілі, гулялі на Уласе. Санкі цягалі, бабу убяруць пасадзяць на санкі і цягаюць, Юзю Балюўску усё цягалі на санках на Уласе. На санках яна ужэ едзе, панажы якія возьме і ужэ паюць неку песню, ужэ яе возяць. Бабе хустку закруцяць, перыну засадзяць, шчэ нейкія два панажы паложак на санкі, што кросна ткалі. Яна ўжэ едзе неку песню пае. Старэйшую бабу вазілі, не унукі, пастароннія жэншчыны вазілі, а тады ўжэ збіраліся да пілі, а ў панядзелак зубы палакалі. Збіраліся, хто хоча пайсці пагуляць, дай да купы, бабу вазіць. Збіраліся на Уласе маладзейшыя пяць, сем параў і гулялі, пілі. Папялец у панядзелак, зубы паласкалі. Каталіся з гор на санках.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 45. Зап. В. І. Басько ў 2004 г. у в. Падбарочка Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Вольгі Пятроўны Сяргей, 1927 г. н.

«Улася». У гэты дзень з утра да абеду хто што і рабіў, а ад абеду запрагалі коні, у каго былі, і ездзілі хто ў госці, а хто і дома ў вялікую

дарогу ехаў, каб лён радзіў. Бо чым у даўжэйшую дарогу едзеш, тым большы лён будзе расці.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. М. Кісель у в. Туркі Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Г. І. Варанчак, 1920 г. н.

На Уласе запрагалі коней і ездзілі на конях.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 45. Зап. В. І. Басько ў 2004 г. у в. Мыслабаж Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Аліны Хрыстафораўны Рахманец, 1930 г. н., Соф'і Іванаўны Парус, 1935 г. н., Зінаіды Сцяпанаўны Ланкуць, 1936 г. н.

Пырыд Масніцію в чытвэр – Волосый – коб скотына шыховала. Ны в чысли. На Волосого блины пыклы чи огладкы, коб булы волы гладкы.

Толстая 2005, с. 55–56. Зап. Ф. Д. Клімчук у в. Сіманавічы Драгічынскага р-на Брэсцкай вобл.

А сягоння Ўлас,
Радзі, божа, лён наш:
Залатое ды насеннейка,
Срэбранае ды карэннейка,
Сам шаўковы лён*!
Ой, чуць, матка, чуць,
Дзе малойчыкі йдуць,
Ну й вясёлая ж тая вулачка,
Кудою ж яны йдуць*!
Ой, дбай, матка, дбай,
Мяне замуж аддай!
Не аддай мяне за нялюбага,
Будзе мне вельмі жаль*!

Шырма 1962, с. 290, № 191. Зап. Р. Шырма ў 1933 г. у м. Ярэмчы Карэліцкага р-на Гродзенскай вобл. ад Уладзіміра Навумовіча.

Быў у нас Улас на дзівачак лас,
Каліна, у-у-у!⁸⁹
Залез на ёлку, думаў, на дзеўку,
Ўзяўся за сукі, думаў, за рукі,
Ўзяўся за шышкі, думаў, за цыцкі,
Зваліўся з ёлкі, думаў, шо з дзеўкі.

АІМЭФ, Мг. 20-92-9/І, № 2. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1992 г. у в. Новая Ёлча Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Настассі Рыгораўны Прыходчанка, 1922 г. н., Яўгеніі Васільеўны Анціпавай, 1918 г. н. «Як гукаюць вясну».

⁸⁹ Прыпеў «Каліна, у-у-у!» паўтараецца пасля кожнага радка.

Ты Улас, Улас,
Ты вазьміся ў нас
Жывёлу пасвіць,
Нашых каровак
Каля дубровак,
Нашых авечак
Каля рэчак,
Нашых свінак
Каля асінак,
Нашых козачак
Каля лозачак.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. Р. С. Каровіч у в. Рапяхі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Фясько.

А Валосья некалі спраўлялі. У чацьвер Валосья заўсёды, а Запускі ў нядзелю. Та некалі, як маладыя былі, та ля спраўлялі, і Валосью, і Запускі. Ўжэ старыя ніхто не спраўляў. А маладыя спраўлялі. Пяклі блінэ на Валосью, пірагі пяклі, усё ля ўжэ, каб смачна было. І гэдак на Запускі таксама ўсё. А таго віна па чуць-чуць, эта возьмуць толька да губ тое. Мо хлопцы троху больш вып'юць, а дзяўчата ў нас не пілі. [А потым былі танцы?] Ну, а тады танцавалі.

АСЭТ / ВА, А/ф 20140816_Li_01_Babry_03. Зап. С. Лісіца, К. Янкевіч і А. Кірылава ў 2014 г. у в. Бабры Ваўкавыскага р-на Гродзенскай вобл. ад Вольгі Іванаўны Паўшок, 1926 г. н.

Запрагалі коней, гавелі, у Запусты запрашалі. Масленая нядзеля, а свята – адно васкрасенне, Запусты, Загавіны. Елі многа, стараліся загавець на сем нядзель. А ўсю нядзелю елі малочнае, стараліся больш.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 43, сш. 6, арк. 13. Зап. М. Я. Грынблат у 1971 г. у в. Мікуліна Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Бабіч, 1888 г. н., 3 в. Летнікі.

У апошні дзень Масленіцы – «Масленую нядзелю» – працавалі толькі ўдзень, а вечарам сваякі і суседзі збіраліся «ў Загвіны»: рабілі складчыну, гулялі, спявалі ў апошні дзень перад Вялікім постам. «Назаўтра – белы панядзелак, пост пачынаецца. А за дзень перад етым у нас казалі: «Нада зубы паласкаць», – ета значыць, можа ў каго ў зубах мяса асталася, дык яго перад постам выпаласкаць нада. Ну, і пілі гарэлку, а потым ужо весь пост не пілі. І пасуда перад постам харашо вымывалася.

ТМКБ 2001, с. 43. Зап. у в. Закуцце Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Булойчык.

[А было ў вас такое на Каляды, каб барану на дуб цягнулі?] Было. [А калі гэта цягнулі?] Ну, цягнулі посьле Каляд, на Масьленіцу. Пасьледні дзень, як Масьленіца пройдзе, канчаецца. [А хто яе цягнуў? Хлопцы, дзеўкі?] Усе, хто сагласны цягнуць, тыя і цягнуць. [А як выбіралі гэту барану, любую бралі?] Любую [А яе неяк упрыгожвалі ці не?] Не. [На дуб менавіта?] На дуб [А выбіралі неяк гэты дуб?] Ну, выбіралі дуб, дзе на сторану, дзе там дужа ніхто не шатаецца ля этага дуба, не ругаецца, дуб каб быў чысты. [А як яны цягнулі? Вяроўкамі ці хлопцы залазілі?] Залезуць, а тут вяроўку пачэпяць, і цягнуць. [А нейкія песні пры гэтым спявалі?] А вот песен не помню я. Я яшчэ была малая, дык я дужа ў гэта не... [Але памятаеце, што нешта спявалі?] Спявалі! [То гэта было ў апошні дзень Масьленкі, так?] Ну, ў апошні. [І гэта барана на дубе ўвесь год вісела?] Мусіць... не знаю, дакуль ана вісела... Не, ўвесь год не. Дуб гэты можа дзеці гулялі, і ўсё, дык яшчэ абарвець і заб'е каго! Снімалі барану, доўга яна там не была... [А гэта зранку ці ўвечары рабілі?] Зраньня.

АСЭТ, а/ф Kliczaq_110815_NA_Akolica_02. Зап. Н. Зенька ў 2011 г. у в. Аколіца Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Яўменаўны Кудравец, 1928 г. н.

«Да зробяць маладую да маладога, да катаюць па сяле і свечкі ўжэ дзяржыць у руках маладая, эта гулянка такая, ездзілі ад хаты да хаты, хто ўгашчаў, а хто шчэ й паругае, кажа панапіваліся да ездзіця тут, а прыданья ідуць усе да сьпяваюць вясельле, это проважалі Масленіцу так перад постам, гулянка такая, это на Загвіны. За павады пабярцуца, тыя санкі на плечы цягнуць, а астальная маса ўжэ ідзе да спявае: «“Маладую” вязом, бо гарэлку чуем, пусьці ў хату “маладую” пабачыць», эта па вуліцы цягнулі “маладую”, эта шуткі такія былі» (Хадоня Ферчанка, 1912 г. н., в. Гурыны, Мазырскі р-н. Зап. В. Басько).

Вячэра ладзілася падкрэслена багатая, разам збіралася колькі сямей. «Запускі запускалі, готовляць обед да зьбіраюцца там радня, вып'юць по-трошкі да посьпяваюць. Пампушкі пяклі, кашу варылі, свае ізьдзельле, і мясное было, хто хоча – еў, хто хоча – ня еў, па свайму жаданьню. Шчэ варылі кісель з ягод, квас робілі з ягод да пілі, хто піў гарэлку, хто – квас. Варылі нейку верашчаку, хлеб свой пяклі круглы» (Ганна Ашомка, 1951 г. н., в. Баравое, Лельчыцкі р-н). Перавага ўсё ж аддавалася малочным стравам: «Запускі былі, усе готовалі, м'ясо ворылі, бліны пеклі, на сыроватке бліны пухкія, елі са сьмятанай. Сыр елі, конічкі пяклі, начынялі сырам, молоко пілі» (Тэжля Пятрычыц, 1928 г. н., в. Мілашавічы, Лельчыцкі р-н).

Змена кулінарных прыярытэтаў афармлялася ў падкрэсленае выдаленне рэштак скаромнага – «У васкрасеньне, паследні дзень, завяршаюць, і што ў каго йе, усё туды зносяць, паелі, не паелі, усё гэтае ў ватход ідзе, сьвіньням. І ўсю пасуду кіпятком абпаруюць, штоб скаромнага не было» (Лідзія Скачок, 1926 г. н., в. Крукі, Брагінскі р-н. Зап. У. Ганчара). Як бачна, вымыванне посуду набывала сакралізаваны характар і ўключалася ў тэму ачышчэння, уласціваю ўсяму перыяду Вялікага посту. «Гаршкі вымывалі, штоб ня былі жырныя, і ў роце вычысыць, што пост пачынаецца посьле Масьленіцы» (Улліяна Прыходзька, 1936 г. н., в. Смалегаў, Нараўлянскі р-н). Часцей рытуальнае вымыванне посуду прымяркоўвалася да першага панядзелка посту: «Первы панядзелак, высушвалі ўсе чыгуньчыкі і на колышках стаялі, і сковарады ўсе паўсушуюць у печы, штоб ужо нічога не было» (Ганна Данчанка, 1944 г. н., в. Дуброўнае, Брагінскі р-н), «Первы дзень посту – постілі дажэ сухім постом, ні воды, нічэво» (Вольга Фіцнер, 1929 г. н., в. Грабяні, Лельчыцкі р-н).

Істотна і перапыненне ў часе посту плоцевых зносінаў – «Добра панаядаюцца, нап'юцца, і самі ужо на пасьцель такую мякку, цэлюю ноч абняўшысь ляжаць, штоб ужо ў пост ня датрагівацца друг да друга. І ўжо цалуюцца – цалуюцца ўсю ноч, штоб ужо ў пост ён і не падходзіў к табе і не глянуў на цябе» (Анастасія Раманавец, 1932 г. н., в. Новы Пуць, Брагінскі р-н).

Звычаі Даравальнай нядзелі вядомыя паўсюль і трымаюцца да сёння. «Было Прашчонае васкрасенне, адзін у аднаго прасілі прашчэння, цалавалі адзін аднаго, гавораць: «Прасьці мяне, Манечка, можа я цябе абідзіла». Саседзі к саседзям хадзілі, роцьсцвеньнікі к роцьсцвеньнікам» (Антаніна Бардзюгова, 1934 г. н., в. Чырвоны Кут, Веткаўскі р-н). «Было Прашчонае васкрасеньне. Маці ўсягда ўставала, усягда прасіла прашчэння ў бацькі: «Бацька, прасьці мяне» – «Ну, і ты мяне» (Ганна Данчанка, 1944 г. н., в. Дуброўнае, Брагінскі р-н).

ТМКБ 2012, с. 161, 163–164. Зап. у Гомельскай вобл.

Пасля вячэры гаспадар садзіўся на кут, а да яго па чарзе, пачынаючы з старшых, падыходзілі родныя і, кланяючыся да зямлі, гаварылі: «Прабач, даруй, бацька родны, можа чым, справай ці языком пакрыўдзіў цябе». Калі ўсе папрасілі прашчэнне, бацька таксама кла-

няўся ўсім да ног і прасіў даравання. Таму гэтая нядзеля мела яшчэ назву «Развігальная», «Прабачальная».

Новак 2008-2, с. 173, 220. Зап. студ. М. Зайцава ў 2006 г. у в. Залессе Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад Праскоўі Васільеўны Каржовай, 1929 г. н.

«Мужчыны, ужо бабы зьбіраюцца і спраўляюць Масьленку: п'юць, гуляюць у каго ў хаце, а заўтра ўжо пост» (Надзея Новік, 1929 г. н., в. Паварчыцы, Салігорскі р-н). «І на Запускі зьбіраліся людзі, гулялі, наймалі музыку, танцавалі» (Зінаіда Шчаснюк, 1932 г. н., в. Стаўпішчы, Нясвіжскі р-н). «У нас Масьленіцу на Запускі спраўлялі: каталіся на конях, хлопцы дзевак каталі, а вечарам танцы былі» (Яўгенія Гулецкая, 1920 г. н., в. Фалькі, Вілейскі р-н). «Масьленку гулялі адзін дзень пасьледні, перад пастом» (Тацяна Корык, 1929 г. н., в. Галаўныя Ляды, Бярэзінскі р-н). «На Запускі госьці зьбіраліся: суседзі, радня і п'ём, гуляем, тады каталіся на конях па сялу» (Марыя Мяцельская, 1925 г. н., в. Выніцы, Слуцкі р-н).

Прасілі адзін у аднаго даравання грахоў: «Тато ў нядзелю перад вячэраю памоліцца, папросіць ва ўсіх прабачэння, і мы прасілі прабачэння. Мама такі стос бліноў напачэ, во горкаю на талерку накладзе, тато дале нажом еты ўвесь стос перакрыжэе. Разрэжэ ўсе бліны да дна нажом одэтак накрыж і пасярод стала паставіць. Звалі ў нас крыжовыя бліны. Бралі па кусочку і мачалі ў масло. Паслэй жа пост – ужо ня будзе такога» (Надзея Кукраш, 1924 г. н., в. Вобчын, Любанскі р-н. Зап. С. Выскваркі).

У нас абычна пападаю на аўторак Запускі. Мы тожа ўжо выпіваем, закусваем, але самі сваёю сям'ёю. Гэта, кажуць, пасьледнія танцы ў нас, бо пост пачынаецца (Соф'я Сахар, 1924 г. н., кат., в. Старына, Стаўбцоўскі р-н).

ТМКБ 2010, с. 120–121. Зап. у Мінскай вобл.

Заканчвалася Масленіца Запускамі на малочнае. У нядзелю, калі арганізаваліся закускі, на вячэру гатавалі толькі малочныя стравы, галоўнымі сярод якіх былі сыр, масла, тварог з малаком. На Масленіцу абавязкова пяклі бліны.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. А. Шаг у 2001 г. у в. Морач Клецкага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Іванаўны Сасіновіч, 1925 г. н.

«У Запусты сала ядуць на цэлы пост» (Лёля Калупайла, 1911 г. н., кат., в. Вавёрка, Лідскі р-н). Запусты – апошні дзень, калі дазваляліся спевы, танцы, увяселенні. Удзень моладзь і дзеці каталіся на конях,

з гары на санках, гушкаліся на арэлях. Вечарам суседзі, родзічы хадзілі адзін да аднаго ў госці, а моладзь ладзіла танцы аж да поўначы. «На Запускі, эта ўжэ ў нядзелю, наймалі музыканта, танцавалі, суседзі сем'ямі збіраліся. А маладзёж хлопцы толькі з музыкантамі выпівалі, кармілі іх, а дзеўкі не, толькі танцавалі. Бацькі давалі сынам грошы на музыканта і паўбутэлькі гарэлкі, бо кажуць, як ні дасі, дак усяраўно возьмуць якое збожжа да прададуць, каб музыканту заплаціць. Гулялі толькі да дванаццаці. А назаўтра ўжэ пост» (Вера Бобрык, 1920 г. н., прав., в. Мясэтнікі, Мастоўскі р-н). «У нас адзначалі толька Запусты. Збіраліся суседзі, старэйшыя сабе, моладзь сабе, зносілі стравы, выпіўку і гасцяваліся. Маладзёж танцы строіла, і гульні гулялі: «У цыбульку» і разгадывалі фанты. Танцавалі «Кракавяка», польку, вальс, факстрот, «Обэрак», «Мазурка», «Падыспань», «Яблычка», «Літвіна», «Акуліна немка» гулялі. Да дзвянаццаці гулялі і ўжэ ўсё, пост зайшоў» (Вера Карвецкая, 1932 г. н., кат., в. Рудзішкі, Смаргонскі р-н).

У Запусты пелі:

Распіўся, разгуляўся маладой прыказчык,
Паклаў ручкі да паклаў ножкі на казённы яшчык.
Ой ляці, ляці мой конь, як віхар насіся,
Прэці новенькага дварца, стань, астанавіся.
Стань, астанавіся, удар капытамі,
Чы ні выйдзе да мая міла, з чорнымі брывамаі.
Ой, не вышла мая міла, вышла яе маці:
Здрастуй, здрастуй, мілы зяць, пажалуста ў хату.
Ні пайду я ў хату, пайду ў святліцу,
Разбужу я крэпкі сон, красную дзівіцу.
Дзевіца ўстала, сон свой паламала,
Правай ручкай абняла і пацалавала.

* * *

Ой умры, стары муж мой,
За младага замуж пайду,
За младага замуж пайду,
Лепшу долю можа знайду.
Ой памёр стары муж мой,
За младага замуж выйшла,
За младага замуж пашла,
Лепшай долі я не нашла.

Ой устань, стары муж мой,
Паглядзі на маё цела,
За табою была бела,
А за гэтым шчарнела.
За табою, мой старэнькі,
Ела хлеб, абаранькі,
А за гэтым маладзенькім,
Бізуны і нагайкі

(Юзэфа Багдзевіч, 1916 г. н., кат., в. Касоўшчына, Лідскі р-н).
ТМКБ 2006, с. 86–87. Зап. у Гродзенскай вобл.

Раней жа былі Запусты. Як даўнейшыя былі, мая матуля жыла, усё, то яны ездзілі там да гэтых, да сваіх. Ну і Запусты былі там. Пэўна ж тады гулялі і пілі – гэта былі Запусты. А тэраз якія тут Запусты? А што там елі? Ну ўсё ж елі – і мяса, і водку пілі. А водка ж не была жондовая, была ж тока самагонка. І квас які тамака быў. Пірагі пяклі. Усё было.

А ўжо на Папялец. На Папялец ужо поснае, ужо няма. Мяса няма, кваса няма. Ну водкі так можна зубы было папаласкаць ужо. Троха. [Ну гэта калі ўжо Папялец?] Ну так назаўтра. У аўторак бываець Запусты, а ў сераду – ужо Папялец.

Внуковіч 2015, с. 418. Зап. у эксп. ЕГУ ў 2010 г. у в. Вялікая Касіна Віленскага р-на Літвы ад Алены Нарвайш, 1942 г. н., нар. у в. Палуш Астравецкага р-на Гродзенскай вобл., з 1970 г. жыве ў в. Вялікая Касіна.

Ну, мяса елі болей. Загаўлялі. Хто гасцілі во гдзе там во. [Эта ў аўторак?] Да. Да дванастай можна ночы есці ўжо. Мяса там. Мясное што.

Внуковіч 2014, с. 411. Зап. Ю. Внуковіч і Д. Вайткявічэне ў эксп. ЕГУ ў 2011 г. у м. Меднікі Віленскага р-на Літвы ад Веранікі Іванаўны Баяровіч, 1932 г. н., нар. у в. Цюдзенішкі Ашмянскага р-на Гродзенскай вобл., з 1959 г. жыве ў м. Меднікі, кат.

А на Запусты варым капусту. Як я кажу: «На Запусты наварыла я капусты!» Ну на Запусты збіраецца тэж таксама ўжо гаваяць. Эта ўжо Загаўлены. Ну ўжо гаваяць там жаж. І вып'яць трошку, паспяваяць. <...> І бліны пяклі. Ладкі пяклі. Тэж картафляныя. Усё калісьці з картошкі.

Внуковіч 2016, с. 446. Зап. Ю. Внуковіч і Д. Вайткявічэне ў эксп. ЕГУ ў 2009 г. у в. Сіруцішкі Віленскага р-на Літвы ад Гэлены Браніславаўны Лапека, 1925 г. н., нар. у в. Даўкшышкі Ашмянскага р-на Гродзенскай вобл., з 1970 г. жыве каля Шумска ў Літве, кат.

Ну, а што ўжо на Запусты? Сабяруцца, там па кілішку вып'юць, там мяса. Ужо на Папялец ужо мяса не ядуць. [А колькі разоў трэба было пад'есці на Запусты?] А колька, мусі, хто хацеў. [Як больш, то лепш?] А хто яго ведае, ні ведаю. Ні казалі там нам колька. А што елі на Запусты? Як на вёсцэ. Кілбасаў звараць там ужо, што-колек спякуць смачнейшага. Болей мясное на Запусты елі. А ўжо на Папялец ужо там сялёдку, калі маеш. А не маеш сялёдкі, квасу якога, бульбы навараць.

Ну, на Запусты запрагалі коней. Як ужо ехалі куды ў госці, бразгуны надзавалі каню на шыю. Ужо з бразгунамі ехалі. Ці ў касцёл ужо едуць, так бразгуны. І на каня бразгуны начапяць, ужо як едуць. Але так эта, вэдля чаго гэта, так я ні ведаю, ці гэта.

Внуковіч 2014, с. 411–412. Зап. Ю. Внуковіч і Д. Вайтквяічэне ў эксп. ЕГУ ў 2011 г. у в. Юзафова Віленскага р-на Літвы ад Ірэны Адамаўны Вашкойць, 1928 г. н., кат.

Запусты эта гулялі. Канечна. Збіраліся, гулялі. На Запусты закладалі коні, хто мае, і ездзілі. Снегу ж на Запусты. І яны ездзілі. Ездзілі, ад'яжджалі, эта такое, кажа, ляны сеялі. Эта лён будзе радзіць. Гэта вот я чуўшы, што кажа, на Запусты эта трэба аб'ехаць, эта лён будзе радзіць.

Ну, на Запусты трэба есці дванасця раз. На Запусты. Эта я так чуўшы. Так, а хто там есць на Запусты дванасця раз? Ну, мяса, усё. На Запусты – эта мяса ўжо елі. Там кілбасаў, мяска. Помню, мы яшчэ былі дзецьмі, мама ўжо навара, кажа, ешце, бо заўтра ні дадзём ужо вам, будзіце толькі сялёдачкай і рыбкай.

[А дзеці гойдалкі на бэльках не рабілі на Запусты?] На Запусты – не. А так бывае як нам, дзяцём, бывае рабілі. Вот. На Запусты. [У гумне можа?] Ну, і ў гумне, і на дзядзінцу бывае дзе строілі бацькі там ужо. Рабілі дзяцём катацца там, калыхацца. Вот такія калыханкі.

Внуковіч 2014, с. 412. Зап. Ю. Внуковіч і Д. Вайтквяічэне ў эксп. ЕГУ ў 2011 г. у в. Янулішкі Віленскага р-на Літвы ад Ядвігі Лыгінай, 1930 г. н., кат.

[То што на Запусты рабілі?] А гэта ўжо тэж. Мяса трэба было кусок зварыць добры, каб пад'есці. Ну і гэта калісьці, дык кажа, бліны пяклі. А бліны, кажа, з аднэй мукі пяклі. Бо так ж калісьці там, хто там з гэнай мукі пёк бліны на вёсцэ. З пшоннай мукі. Тады абсквараць. Гэта ўжо надто бліны смачна тады ўжо. <...> Тады ездзілі бывая. Гэта збіраліся бывая, коні запрагалі. Праедуць туды-сюды, там што.

Бывая гэта ўжо так. Ну вот гэта разрыўка такая была для людзей. А для дзяцей вешалі выставку ў хаце. Бэлькі былі. Пад бэльку вяроўкі. Ну і дзіця пакалышыцца.

Внуковіч 2015, с. 418. Зап. у эксп. ЕГУ ў 2010 г. у в. Кулі Віленскага р-на Літвы ад Браніславы Антонаўны Станкевіч, 1928 г. н., кат.

Запусты былі. Для малых весілі такую калыску. Шнюркі такія, як даўней эта былі, коней запрагалі, лейцы. І так во зацэпяць за эты... За паталок. Але ж быў паталок такі даўнейшы, жэ знаеце, там былі такія дзюры. Ну то і калыскі. Так калыхаліся дзеці. Эта на Запусты. Гавора, каб лён радзіў. Гавора. Ну гаварылі... <...> А так вот бывае Запусты. Ужо эта Загаўлены называлі. Ну то вот бывае збяруцца там выпіць. Пап'юць ужо, таксама пакушаць мяса многа, бо будзе пост ужо. Ну таксама водкі вып'яць там. І мяса якога-та навараць. І эта всё кушалі, пілі. Загаўлены былі.

Внуковіч 2018, с. 344. Зап. у эксп. ЕГУ ў 2008 г. у Шальчынінкайскім р-не Літвы ад Станіславы Уладзіславаўны Маркевіч, 1925 г. н., кат., нар. у суседняй в. Навасяды. Запусты (Загаўлены) у в. Навасяды Шальчынінкайскага р-на Літвы.

Запусты («Запускі», «Заговыны», «Загавенне») – апошні дзень, калі дазваляліся спевы, танцы, увясяленні. Вечарам суседзі, родзічы хадзілі адзін да аднаго ў госці, а моладзь ладзіла танцы аж да поўначы. «Обыча, это хлопцы збіралыся, у хозіяна наймалы хату, у дзецькэ, дэ большая хата. Попросець дзецьку, він пусьціць у гэту хату, дадуць ему ўжэ грошы на газу, шоб купыў газу, на тую ленту, шо горэць у лампэ, він купыць газу і мы тонцуем там» (Марыя Шэпецюк, 1935 г. н., Наталля Паплаўская, в. Лелікава, Кобрынскі р-н).

У Ляхавіцкім раёне Загавіны праходзілі своеасабліва: «Прыбіралі ежу як хто мог на вечар. Ну як ужэ прыехаўшы, трэба ж было каб яешня была напечана з яец загаўляцца. Яе першу і елі на вячэры. Говарылі, што загаўляліся на пост печаным яйцом, а на Вялікдзень адгаўляліся вараным яйцом. На Запускі і м'яса было, і каўбасы – усё было. А ўжэ после ўсё поснае» (Соф'я Жыжа, 1938 г. н., в. Гайнінец, Ляхавіцкі р-н).

Моладзь і дарослыя гулялі асобна. «На Запускі сабіраліся кампаніямі. Старэйшыя сабе, маладзейшыя сабе, дзеці сабе і рабілі госці, прыносілі хто што мае і мужчыны там гарэлку. А дзеці, то ужэ сладасці, там спячэ маці што-нібудзь, прысмакі якія» (Марыя Варанец, 1927 г. н., в. Гайнінец, Ляхавіцкі р-н).

У некаторых паўднёвых раёнах да апошняга дня Масленіцы былі прымеркаваны провады зімы. «Ходылы хлопцы с кіямі, стукалы, крычалы: «Ходы, зіма, до Кучова, бо ты нам надокучала». Шлы, кіямі трахалы і трахалы. Кучова – это сіло дальшэ. В каждой вулыцы своі хлопцы, зборня была» (Анастасія Мінько, 1935 г. н., в. Моталь, Іванаўскі р-н).

Адначасова з провадамі зімы «На Маслэніцу вэсну ўжэ сповалы: Вэсна-красна бочку жыта вынэсла» (Зінаіда Пятровіч, 1933 г. н., в. Ас-нежыцы, Пінскі р-н). «На Запускі вэсну клічуць. Бывало ўжэ баба на мэнэ скажа: «Ідэтэ ўжэ клічце вэсну». Мы выдэм на сэло і споваем:

За горою,
За горою выл бушуе,
Выл бушуе,
Выл бушуе, вэсну чуе.
Не бушуй, воле,
Не бушуй, воле, набушуессэ.
Пыдэш у поле,
Пыдэш у поле, нагорэссэ.
Дзеўка плачэ,
Дзеўка плачэ, замуж хочэ.
Не плач, дзеўко,
Не плач, дзеўко, наплачэсса.
Пыдэш замуж,
Пыдэш замуж, наживэссэ.

Да, бывало, ужэ з дэвок смэюцца, ўжэ такую песню споваюць:

Об чуб дрэнькі на ліхо дэўкі,
Запускі прошлі, а вы замуж не ішлі.

(Еўдакія Людчык, 1931 г. н., Вольга Людчык, 1944 г. н., в. Багданаўка, Лунінецкі р-н).

ТМКБ 2008, с. 97–98. Зап. у Брэсцкай вобл.

Нядзеля перад вялікім пастом называлась Запускі. На гэтай нядзеле гулялі жэншчыны [женский праздник].

ПА ІС РАН. Зап. Н. В. Коласава ў в. Тухавічы Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Колісь былі Запусты. Ну, вжэ перэд Пóstом собіраліся, молодзёжы было́ много. Собіраюцца, хто шо несёт, хто шо пріготовіт дома. Допусьцім, договаріваецца молодзёж: «Ты – катлеты, я – галубцы, тое,

тое...» І всё, вжэ догаварыаюцца, в яком доме. Ды кого хорошы дом і место е в доме. І ўсё. І гуляньне. Справляюць Запусты. Во такое во гуляньне.

[Гэта толькі моладзь, ці жанатыя таксама?] Як жэ! І жанаты, па парамы! Парамы йдут, і мужык, і жонка. А маладзёж отдзельно.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 45. Зап. А. І. Ляшкевіч і Ю. Атрошчанка ў 2019 г. у в. Вайская Камянецкага р-на Брэсцкай вобл. ад Вольгі Мікалаеўны Тур, 1940 г. н., нар. у в. Праходы.

Проводы казалы, проводы зымы. Збіралыся, ходылы, співалы, вэ-лыкiх гулянняў ны было. Бліны на Масленіцу. Ціла літо готовылы сыры і ўгошчалы одын одного. Проводы – это опoшні дзень Масленіцы, канун поста. Ходылы хлопцы с кіямы, стукалы, крычалы: «Ходы, зыма, до Кучова, бо ты нам надокучала». Шлы, кіямы трахалы і трахалы. Кучова – это сыло дальшэ. В каждой вулыцы свої хлопцы, збор-ня була.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 67–68. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2007 г. у в. Моталь Іванаўскага р-на Брэсцкай вобл.

На Запустах спевалы шмат песень. [Запусты] пачыналася ў нядзелю і было яно тры дні. Кожны э гэтых днёў людзі гавеліся (елі колькі хацелы мяса): у нядзелю – 5 разоў, у панядзелак – 7, у аўторак – 9. Абавязкова варылы капусту. У аўторак вячэралы а 12 гадзіне ночы і абавязкова ўжывалы кілбасу. А ў сераду пачынаўся вэлыкі пост, шо цягнуўся аж да Вялікадня. Запусты праходзілі гучно, весела, асабліва ў аўторак.

Пад вечар у апошні дзень маладыя, шо нядаўна пажаніліся, ката-лыся на вазку, наведвалі бацькоў маладой.

Народныя 2014 г, с. 35. Зап. у в. Кустын Брэсцкага р-на ад Марыі Іванаўны Карпук, 1925 г. н., прав.

У канцы мясаеда была самая масавая і вясёлая гулянка – Запусты. Тут ужо па ўсіх вёсках былі катанні на конях з бразгунамі, вогнішчы, вечарыны, гасцяванні. Мне ж запамяталася, а зараз панову ўспомніла-ся адна дзіўная, ніколі і нідзе больш не бачаная вечарына – жаночы таямнічы абрад, нават цэлая містэрыя, непасрэдна ў запустовую ноч, апошняю перад Папельцам. Не тое што бачыць, але нават чуць альбо чытаць пра яе не давялося ўсе гэтыя дзесяцігоддзі.

Неабходна крыху растлумачыць, што ж гэта такое было. Як сябе памятаю, нашая бабця Юля (Юлія Людвікаўна, з Сулевічаў) была

вельмі вядомай у акрузе траўніцай, варажбіткай, лекаркай-павітухай, але перш за ўсё вельмі добрым чалавекам, таму да яе ахвотна ішлі па зёлкі і «па праўдачку» людзі розных мясцовых нацыянальнасцяў. Характэрна было, што яна як калі і хлусіла – гэта калі карты паказвалі, што сын ці муж ніколі не вернецца з вайны, раіла чакаць, не верыць нават «пахаронкам», а пасля плакала перад абразамі, каляся: «Божачка, Матка Боская, зразумейце, кабетка прыйшла па ўцяшэнне, як я магла ёй сказаць благое?!» (А ў самой не вярнуліся тры сыны і ўнук. Адзін з сыноў – мой бацька.)

Была яна самая старая з жанчын вёскі, з усімі размаўляла на іх мовах, нават з цыганкамі. Паходзіла яна з Балюль, што каля знакамітага Золава, адкуль этнограф Браніслаў Пілсудскі, беларускі літаратар Зыгмунт Нагродзкі і нават сам «Wódz-Naczelnik» – Юзаф Пілсудскі. Яна ўсіх іх добра ведала.

Пасля вайны мы жылі ў вялікім новым (і вельмі зімным) доме, дзе зімавалі фактычна ў вялікай кухні, і яшчэ больш – на печы. (Як казаў адзін відавочца: «Божачкі, што за бедныя людзі жылі ў гэтай хаце – бабуля пад 80 гадоў і маленькі хлопчык, як з саломы складзены, а бойкі, як чарцянё!») Што ж, неблагі камплімент!

Досьць, што на нашай печы да бабці Юлі збіраліся родзічы і суседзі. У тыя страшныя пасляваенныя гады і зімы былі незвычайна халодныя, ды не хапала ўсяго: хлеба, дроў, бульбы, газы, нават солі. Мужыкі або загінулі на вайне або яшчэ не вярнуліся. Таму нядзіўнай была такая гаворка: «Што, дзеткі, вячэраць будзем, ці пра даўніну паслухаем, паспяваем, “аркестру” справім?»

Часцей за ўсё кампанія згаджалася на прапанову, вопытныя былі і старыя і малыя: не павячэраеш – назаўтра больш застанеца. Усе ўспаміналі, як жылі ў Талюшанах, Жусінах, Стрыпішках у розныя часы, як святкавалі, як гулялі...

Бабця Юля заўсёды «выступала» ў канцы, знаходзячы нешта цікавае для ўсіх узростаў, старалася развесяліць людзей, каб ішлі ў добрым настроі па хатах.

Вось у адзін з такіх вечароў я і пачуў упершыню пра жаночую запустовую вечарыну. (Вядома, апавядала толькі тое, што можна было пры хлопцах і дзяўчатах.)

Жанчыны дамаўляліся і рыхтаваліся да гэтага дзеяння загадзя. Збіраліся ў якой-небудзь хаце, дзе была вялікая асобная кухня, дзе не было мужчын і моладзі. Паступова падрыхтоўвалі і вясковых мужчын,

часцей за ўсё прапаноўвалі ім усім збірацца ў карчме, за вёскай. Моладзь жа збіралася таксама здаля ад выбранай хаты або зусім адыходзілі на вечарынку ў суседнія вёскі – Мэранцы або Падмэранцы.

Збіраліся толькі замужнія жанчыны, якія ўжо мелі дзяцей, старыя, удовы. Дзяўчатам забаронена было нават набліжацца да гэтай хаты ў вечар містэрыі. Хаця ўся вёска ведала пра такую вечарыну, але яна ўсё ж была «тайнай», таму што ніхто з непасвечаных (моладзь і мужчыны) не павінны былі ведаць, што там адбываецца, тым больш гэта датычыла ксяндзоў і папоў – хрысціянства строга забараняла і пераследавала такія зборышчы; вядома, вязкоўцы асцерагаліся і царскіх чыноўнікаў, а пазней – польскіх уладаў.

Жанчыны па дамоўленасці прыносілі пачастунак, свечкі або газу, раней – снапкі лучын. Вокны завешвалі дыванамі. І пачыналася...

Далей магу расказаць пра тое, што бачыў на ўласныя вочы. На жаль, нічога не магу сказаць пра тое, што чулі мае вушы, што кабеты гаварылі і спявалі, бо мне было нецікава, ды яшчэ спявалі і гаварылі па-беларуску, часам па-літоўску.

...З вечара бабуля незвычайна рана абышлася, добра працяпліла печ і выглядала неяк заклапочана, нібы гасцей чакала. Госці ніякія не прыехалі. Але пачалі збірацца святочна апранутыя суседкі з клуначкамі, кошыкамі. Бабця Юля пайшла з ліхтаром на гарышча і прынесла нешта загорнутае ў кавалак посцілкі. Я ведаў, што ні кумпякоў, ні кілбас у нас не вадзілася, то і не вельмі цікавіўся, што ў гэтым пакунку. Ды яшчэ бабуля вельмі строга сказала не блытацца пад нагамі і не назяць дарослым, а лезці на печ: «А потым парадзімся, што з табой, мужыком, рабіць».

Суседкі, што прыйшлі, чалавек з 10–12, адразу завесілі дыванамі вокны, зачынілі дзверы на засаўку, што ў нашай вёсцы лічылася не вельмі прыстойным так рана замыкацца, тым болей у святочны вечар. Потым пачалася звыкая падрыхтоўка да «балю»: запалілі яркую лампу з пакоя (звычайна асвятляліся «чортавым вочкам» куродымкай), накрылі вялікі стол абрусом, паставілі пачастунак, жартуючы, што ўсяго поўна, а мужыка – ніводнага.

Тады нехта заўважыў мяне за комінам і крыху заспрачаліся – чаму мужык у хаце, трэба адвесці да суседзяў. Але гэтым разам бабця Юля цвёрда сказала, што нікуды мяне ў такі мароз і завею не адправіць, бо ў гэтага «мужыка» няма нават штаноў доўгіх. Пагадзіліся, каб гэты

«мужык» сядзеў на печы і не вельмі вылазіў з-за каптура. Было мне тады тры з паловай гады. Так і застаўся адзіны можа ў гісторыі мужчына на жаночым свяце. Я паспеў заўважыць, што мая хросная маці – Апалёнія Духновічавая (па-вясковаму Пэлька) некуды знікла.

Жанчыны ўселіся за стол, пачаставаліся і жартавалі, што вось і зіма на вясну паварочвае, столькі жанчын у вёсцы, хоць бы аднаго сейбіта знайсці. Раптам адчыніліся дзверы з пакоя і ўвайшоў дзіўны незнаёмы дзядзька: апрануты па-веснавому, з каробкай-сявенькай на плячы, у шапцы-аблавушцы, якой я ніколі ў жыцці больш не бачыў. За сталом зноў загучалі песні, вітанні, жарты. Мужыку-сейбіту бабуля паднесла чарку і закуску на талерцы. Потым усе кабеты расселіся па лавах і ложках уздоўж сцен, а сявец (сейбіт) пачаў сеяць збожжа, прыгаворваючы нешта. Жанчыны ж смяяліся, падымалі высока ногі і нават спадніцы, адказвалі сейбіту нейкімі прымаўкамі, песнямі, жартамі (як бабуля пазней казала – непрыстойнымі). Ён жа даволі хутка і асцярожна рассыпаў насенне па току кухні (падлога была глінабітная). Уся «кумпанія» пачаставалася, зноў жа з песнямі і жартамі. Мне ж на печ падалі пачастунак і кубак салодкае кавы.

Як сейбіт падыходзіў бліжэй да печы, кінулася ў вочы, што ў яго быў нейкі страшны нерухомы твар і... вельмі непрыстойная дэталёў – між ног стырчэў таўкач, які пры кожным кроку біў сейбіта па жываце. Хаця я нічога не разумеў, але было неяк няёмка і страшнавата.

Жанчыны ж з прымаўкамі-прыпеўкамі вывелі сейбіта ў сенцы. Самі што рабілі – не ведаю, бо шчыра заняўся сваім пачастункам – не так часта траплялася мне жалудова-ячменная кава з сушанай морквай і цукровымі буракамі, ды з малінава-бруснічным пірагом з пшанічнай жарнавой мукі. Гэта вам не нейкае там мокка з каньяком!

Неўзабаве зноў нехта пастукаў у пакаёвыя дзверы. Увайшоў зноў мужычок (як мне здалася – той самы), толькі на гэты раз у летнім адзенні, саламяным брылі і чамусьці... з качаргой. (Да прыходу новага гасця жанчыны старанна падабралі «пасеянае» зерне, розныя гатункі па асобных місачках). Паўтарылася амаль усё тое самае дзеянне, што і з прыходам «сейбіта». Трэба адзначыць і наяўнасць такога ж рухомага таўкача, але таўкач быў не наш прыгожы, завостраны, а з тупымі круглымі канцамі. (Наш быў падобны да індзейскай баявой каменнай сжеры). Жанчыны зноў спявалі, частавалі гэтага мужычка, а тады ён пачаў касіць пасеяную збажыну. Вось, значыцца, для чаго патрэбная

качарга! Пасля «касца» з падарункамі выправілі ў сенцы, а жанчыны пачалі дзяліць сабраны «ўраджай», каб кожнай дасталася хаця б па некалькі зярнят, гарошын або фасолін.

Усё гэта было нават мне цікавым, тым больш мне час ад часу давалі які-небудзь ласунак: яблык, кілбасны «пяточок» з хлебам. Але было пазнавата і мне ўжо надакучыла сядзець і глядзець з-за каптура. Тут у пакоі пад дзвярыма пачуўся нейкі грукат і нібы касцельны звон. Дзверы адчынілі і ўвайшла дзіўная асоба ў адзенні з пустых воркаў, торбаў, з пустым мяшком у левай руцэ і мешалкай у правай. На мешалцы ўверх дном вісеў пусты саган ці чыгун, які і звінеў касцельным звонам пры кожным удары мешалкі аб падлогу. На галаве ў жанчыны хустка і тая была з паркалёвае торбы, а зверху яе – яшчэ стос пустых торбачак. Вядома, гаспадыні вельмі прыветна, з пашанай сустрэлі новую госцю, называючы яе пані Сёрба. На твары гэтай пані была маска, якую я пазнаў, бо летам бачыў яе ў нас на люхце (гарышчы): са скуры – белай, з выгнутымі чорнымі бровамі, прышытым носам, ярка-чырвонымі вуснамі і бурачковым румянцам на шчоках, над ілбом мела закручаны рыжы чуб, мабыць, з лёну або пянькі. Тут я здагадаўся, чаму ў папярэдніх гасцей-мужыкоў былі страшныя твары – гэта ж маскі!

Пані Сёрба падала голас і я пазнаў сваю хросную! Чамусьці мне стала яшчэ страшней ад гэтага раздваення асобы; ад стомленасці і страху я заплакаў. Сёрба грукнула сваім посахам-мяшалкай і «кандаламі»-драўлянікамі аб ток, звякнула саганцом і загукала, што яе, такую цнатлівую асобу, пакрыўдзілі, запрасіўшы ў хату, дзе аказалася асоба мужчынскага полу, ды яшчэ такая няветлівая.

– Вось, бачыш, у ворку яшчэ мейсца ёсць, – звярнулася да мяне, – якраз ты памесцішся!

Але я як мага хутчэй схваўся за каптур коміна і як праваліўся ў сон у цяпле, бо нічога больш не помню.

Нараніцы ў хаце было ўсё, як звычайна, толькі на стале стаяла святочнае снеданне: міса бульбы, смажаная рыба, грыбныя «вушкі» (піражкі такія), халаднік, усё поснае, бо ўжо настаў Вялікі пост, Папялец. На мае роспыты наконт вечара бабця Юля адказала:

– Дзетка, ты стаміўся, відаць, і прыснілася немаведама што – не ўспамінай і нікому не апавядай, а то людзі падумаюць, што ты дурачок, а дзед Папялец за пустыя гаворкі гэмбу (рот) попелам засыпе!

Вядома, пасля такога папярэджання не было ахвоты нічога ўспамінаць, тым болей што ў хату зайшлі госці, вяртаючыся з касцёла. Цётка Стэфа, смеючыся, апавядала, як хлопцы ў касцёле чаплялі дзяўчатам «папьяльцовых» лялек «са значэннем»: каму кардонную ляльку, каму рыбіны шкілет, каму лялек блізнят-лісіц, а як калі і не зусім прыстойнае нешта. Вось вам і сур'ёзнае свята, першы дзень посту. Па сакрэце цётка сказала, што яе дачцэ быў прычэплены прыгожы выгнуты каціны хвост (з аўчыннай пасмы на дроце). Заўважылі яго толькі на выхадзе з мястэчка. Як яны растлумачылі – мусіць прычэпілі за тое, што яна здавалася вельмі ганарлівай у сваім капелюшы і з лісой на плячах. Яны ў сваіх Ройсцішках жылі адносна заможна, бо дзядзьку на вайну не ўзялі, а дзяцей не было (дачка была гадаванкай). Пажылыя людзі ўсю душу (і што мелі) у яе ўкладалі, шанавалі і любілі яе.

Увогуле пасля вайны нашы засцяпковыя людзі, мяркуючы па тагачасных здымках, не выглядалі беднымі: многія ў капелюшах, даволі шыкоўных паліто з лісамі на плячах. Ну, а што многія можа і не вельмі сытыя дык у жываце акенца няма!

Можа праз год, а мо і ў той жа Вялікі пост бабуля ўспамінала, апавядала жанчынам аб даўнейшым – «яшчэ пры Мікалаю» – жаночым зборы, такой жа містэрыі. Звычайна гэта спраўлялі пасля неўраджайнага, неспрыяльнага лета і восені, каб «дамовіцца» пра добры плён на будучае лета і каб пані Сёрба не вельмі крыўдзіла сем'і прысутных жанчын. Мужчыны таксама былі зацікаўлены ў гэтым, у плоднасці ўсяго жывога, добрым ураджаі, таму і не знаходзілася даносчыкаў нават сярод святош і «дэвотак».

Ксяндзы і папы нават і не падазравалі, што такое можа адбывацца побач з маёнткам і касцёлам. Нават гэтыя лялькі папьяльцовыя зусім не каталіцкі звычай, але ксяндзы рабілі выгляд, што не заўважаюць іх (ці мала як моладзь забаўляецца!).

Вядома, даўней у вёсцы шмат мужыкоў і хлопцаў было, бывала, што спрабавалі падглядзець, што там жанчыны робяць, ды і дарослыя мужыкі такіх «зухаў» падбухторвалі. Але ж і бедны быў такі зухаваты, калі трапляў жанчынам у рукі! У лепшым выпадку маглі напхаць яму поўныя порткі снегу альбо свежае кастрыцы, вымазаць яго «гаспадарку» дзёгцем або каламаззію... Калі ж ён быў і раней вінаваты перад жанчынамі вёскі – маглі і скалечыць. Вядома, пасля гэтага ніхто

не хацеў цікавіцца, успамінаць або хваліцца бачаным, тым больш адчутым. Уся вёска была зацікаўлена ў прыхільнасці тых сілаў, з якімі наладжвалі кантакт жанчыны. Гэта і запэўнівала глухое маўчанне, кругавая парака аберагала сакрэтнасць.

Этнографію-жанчын амаль не было ў тых часы, а калі б і знайшлася якая, то ж гэта – пані, чужынка! Але і тое, што ўся вечарына праходзіла ў польскамоўнай вёсцы, побач з рускімі вёскамі, і ні слова не было па-польску або па-руску. Гэта, відавочна, даказвае старадаўнасць узнікнення звычаю – яшчэ да апалячвання мясцовага насельніцтва, нават да прыняцця хрысціянства. Уся сімволіка, час правядзення, атрыбутыка, выкарыстанне масак прасякнута паганскім духам, звязана з рознымі старадаўнімі культурамі.

Яшчэ адну дэталю ўспомніў, звязаную з маскамі. Яны звычайна цэлы год віселі ў нас на гарышчы, пад кубелам (кодаўбам) з вялізнай (каля метра ў дыяметры) ліпы, дзе зберагалася насеннае збожжа. Відавочна, невыпадкова маскі віселі між пучкамі лекавых раслін, у тым ліку багуна, які лічыцца не толькі лекавым, але і раслінай-абярэгам амаль па ўсім паўночным паўшар’і: ад саамаў Скандынавіі да эскімосаў Чукоткі.

Само дзеянне часам нагадвае грэчаскі тэатр: герой у масцы, партнёр, глядачы, якія складаюць хор; прыходзяць у памяшканне Касец, Сявец (Сейбіт) або Сёрба, іх сустракае з пачастункам і прывітаннем адпаведным, гаспадыня, хор у гэты час суправаджае дзеянне.

Атрыбутыка была строга ўзгоднена.

Маскі рабіліся з аўчыны. У мужчынскай масцы пакідалася частка нявыдаленай поўсці (барада і вусы). У жаночай – воўна гладка выдалена, даданы толькі чуб з расліннага валакна над ілбом. Размалёўка адпаведна характарыстыцы мінеральнымі і расліннымі фарбамі на плазме крыві: сажа, вохра жоўтая і чырвоная, сок бураковы і інш. У нашым выпадку ўжо выкарыстаны хімічныя фарбы – чырвоны і сіні аловак; чорная фарба традыцыйная.

Імітацыя рухомага фаласа – больш чым яскравае ўвасабленне фалічнага культу з выкарыстаннем таўкача для комплекснага маскавання выканаўцы мужчынскіх роляў (Сейбіта, Касца). Таўкач і сам па сабе з’яўляецца выражэнне сакральнай сутнасці фаласа (плоднасці жыццёвай). Тым больш у такім дзеянні. Таўкач павінен быць вызначанага віду – не востраканцовы, як баявая сякера індзейцаў-тлінкітаў,

а падоўжаны, з закругленымі канцамі. Перавязь, на якой мацуецца да ног таўкач, таксама не хоць бы які матуз, а пажадана звязаны з мужчынам: тканы, або плечены пояс, вузенькі абрадавы ручнік, ці, нарэшце, спавівач (вузенькая, туга тканая паласа, якой моцна спавівалі немаўля паверх пялюшак – «каб ногі і спіна простыя былі»).

Паводле словаў маіх аднавяскоўцаў (Малаховіча Вацлава), такое прыстасаванне не з таўкача, а з лешчыновай палкі выкарыстоўвалі пры першым выгане коней на начлег, пастухі-падлеткі ў «пастухоўскіх гульнях» пад кіраўніцтвам пастыра. У гэтых гульнях выконвалі шмат «штукаў», танцаў, сённяя забытых.

Вопратка маскаваных персанажаў

Сявец (Сейбіт): на галаве – аблавушка, якая робіць галаву падобнай да лысіны. Такіх шапак больш не бачыў (але іх яшчэ можна знайсці ў вёсках ля Віллі: Літвянах, Свіранках, Панарцах).

На нагах павінны быць хадакі (пасталы) або лапці, але першых не знайшлі, а лапці ў нашай мясцовасці проста ніколі не насілі. Сявенька была сапраўдная, саламяная.

Касец: каб падкрэсліць час дзеяння, Касец меў на галаве саламяны брыль (капялюш). У астатнім адзенне не адрознівалася ад папярэдняга персанажа, толькі ў руках была качарга, якая ўвасабляла сабою касу.

Сёрба, пані Сёрба: ці не самы каларытны персанаж, увасабленне іншага свету, канец гадавога цыкла жыцця. Нягледзячы на свае даволі злавесныя функцыі і імя, у пані Сёрбы маска не была агіднай, а нават даволі прыстойнай. Вопратка ж яскрава напамінала, што яна ўвасабленне веснавой галадухі: спадніцу мела з пустых мяшкоў, пелярына ці ахінанка – таксама з вялікага ворка. Нават хустка квяцістая на галаве – з паркалёвае торбы, паверх яе – некалькі зложаных стосікам малых торбачак. У руках – мяшалка ад пойла, на ёй – пусты саган. На нагах, самы што ні ёсць бедны абутак – кандалы (дзеравянікі, драўлянікі) – пантофлі з таўсценнымі бярозавымі падэшвамі і вельмі скупымі скуранымі вярхамі (бывалі такія ж сандалі, боты).

На жаль, я не бачыў канца вечарыны, але, мабыць, прыход пані Сёрбы заканчваў яе, бо ўсё запустовае неабходна было скончыць да поўначы: даесці-дапіці мясаедныя стравы, прыбраць у хаце...

Як бачым – быў адлюстраваны ўвесь палявы-жыццёвы сялянскі цыкл: апладненне зямлі і ўсяго жывога, росквіт жыццядайных сілаў

прыроды, збор плёну, падрыхтоўка да прыходу пані Сёрбы – істоты з «таго свету», якую не прагоніш, не вырачэшся, не пазбегнеш.

Месца правядзення містэрыі 1947 г. у Талюшанах, магчыма, таксама мела нейкае значэнне. Па-першае, хата знаходзілася праз дарогу ад старадаўніх, ужо закінутых, могілак, па-другое, непадалёку стаяў яшчэ чалавекападобны стод, з аднаго боку вельмі груба вышчapanы ў выглядзе крыжа, тут жа знаходзіўся люн⁹⁰, з якога пачыналася адна з Кямеліскіх рэчак, акрамя таго, многія баяліся начаваць у нашай хаце – нібы там здані бывалі (прыходзілася мне, малому, аднаму начаваць).

Шкада, што ніводнага слова прыпеўкі, жарту, прывітання не памятаю. Іх, магчыма, можна часткова ідэнтыфікаваць сярод старых запісаў нальшчанскіх (балцкіх і наўночнабеларускіх) запустовых, веснавых і іншых тэкстаў, што суправаджалі адпаведныя дзеянні.

Казлоўскі 2015⁹¹. Зап. С.-Я. Казлоўскі па памяці аб падзеях 1947 г. у в. Талюшаны Астравецкага р-на Гродзенскай вобл.

Zapusnuja – hetaja pieśni można dobra huknuc ichnaja i nota wielmi pryhożaja da hetaha służyc ich pijaecca tolki na Zapusty prат Papielcom. tady u hety astatni wiečar hulby moładz zaprahajc konikau u waski i nasiaduc dziaučaty, tady jezdziac i ważyniajučysia piaujuć pieśni hetaha nażow.

LTR, 7579/III-14. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Заблацішкі Ключчанскай парафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы).

⁹⁰ Люн – багна, дрыгва. ад літоўск. liunas – дрыгва, багністая мясцовасць. – *Заўв. Э. Зайкоўскага*. Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. Т. 2. С. 705.

⁹¹ Ілюстрацыі, дзе аўтар па памяці намалюваў персанажаў абрадавага дзеяння, гл. у першакрыніцы.

МАСЛЕНІЧНЫЯ ВОГНІШЧЫ

Як скончыцца Масляніца, вывозяць бочку на высокае месца, утыр-
кнуць яе на рагаціну і пачынаюць запальваць. Як згарыць бочка, то
кажуць: «Сгорела Масляніца!»

А мы Маслинцу прокатали,
А мы ў глаза ни видали,
Мы думали: Маслинца сем недель,
Ажно Маслинца сен динёчкыў;
Маслинца спадманила,
Вяликій пост пасадила,
И на хрен жа, на редьку,
На белую капусту.

Добровольский 1903, с. 79. Зап. у с. Шоптава Бельскага п. Смаленскай губ.

Первый сноп... зывязываюць яго, абвязываюць, ка ўсё раўно во
бабу дзелаюць. Ну, а тады несучь хто шчо. Сыдзяцца, ядуць там,
у каго шчо ёсьць. А можа і вып'юць, калі ёсьць гарэлка, во так. І песь-
ню сьпеюць: «А я жала-зажалася, на козаньке асталася». Ну вот сноп
сдзелаюць як баба: і рукі прідзелаюць, і глэзы здзелаюць, бабу такую.
А тады шчэ бывала раньшэ эту бабу берягуць, сноп такі. Ево здзелаюць
как баба, а тады зімой, как во зіма, зіма бываець, вон зіму спраўляюць
на Масьленку. А тады яе вон жгуць бабу эту, зажыгаюць там во. Ну
дак цяпер ужэ эта ня дзелаюць, цяпер жыта нет. [Жніўную бабу
спальвалі на Масленку. Юбку надзенуць] Надзявалі. Здзелаюць как
бабу. [Як баба Яга такая] Эта была вон у школе дзяржалі тады. У школе
падвал эта ёсьць, там паставяць яе, і стаіць да этага, пака зіму спраў-
ляюць, адпраўляюць зіму, а вясну ўстрэчаюць. [Старыкі так рассказы-
ваюць?] Да.

АСЭТ, А/ф Liozna_(LK)_02_b. Зап. Л. П. Кернажыцкая ў 2005 г. у Лёзнен-
скім р-не Віцебскай вобл. ад Праскоўі Філіпаўны Дзямідавай, 1920 г. н., нар.
у в. Банькі.

Ад веку палілі. Эта ж чучала палюць на Масленіцу ад веку. Эта, гаворуць, усё гэта, усю нішчату гэту, на полі каб добра расло, там жа сабіраюць салому палюць. [А тую чучалу ці надзівалі?] Бабу дзелалі. Колікі наўскасяк ставюць, саломы прывяжуць і надзяюць жэнскую адзёжу. І падпаліваюць.

А ў каго на колік калясо надзявалі. Загонюць кол у зямлю і надзе- нуць калясо. Эта на Масьленіцу. І прычэпліваюць ленты. У каго чу- чала палюць, а ў каго калясо. [Эта было даўно ці цяпер?] Ай, даўнава- та, цяпер такога німа. [Эта было ў вашым дзяцінстве?] Эта для мала- дых усё, яны ўсё чапалі. Усякую ўсячыну. Лентачкі чапалі, чыя не згарыць, тая замуж скарэй выйдзець.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 46. Зап. у 2014 г. Т. В. Валодзіна ў в. Ве- леўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Ніны Міхайлаўны Пшонка, 1950 г. н. і яе сястры Ганны Міхайлаўны Пшонка, жыве ў в. Гадзіўля.

На Масленіцу ў старае ўремя чучала спальвалі, дзелалі бальшую куклу, чучала звалі, із трыпак дзелалі і на кол яе павесім, высока і тады ўжо цяпло раскладалі. Якой-дзе: калі старыя людзі гаварілі, йдзіця на крыжавую дарогу касцёр паліць, штобы не заблуджаваліся, як у лес пойдзеце. Эта ўсе мы дзелалі. Хто-небудзь з жэншчын скажа: «Бяріце, шчыпіце травачку, кідайце на касцёр, хай дасць Бог усім бла- гапалучые». Травачка сухая, дзе найдзеш, штоб кінуць, ілі снегу ка- чаюць і кідаюць. Перепрыгаеш, а нашто, не знаю. А я ўсё смяюся: Дзеўкі, у каго брiтая, прыгайце. А ў мяне нябрiтая, я ня буду. Рягочам. Няхай Бог усім даець благапалучые. Перяпрыгваем праз той касцёр, рагочам.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 46. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Касцюшкавічы Крычаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Еўдакіі Захараўны Сцефаненка, 1937 г. н., нар. у в. Жаркі Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл.

Масленіца, усегда бліны пяклі, чучала палілі, такую палку, са- лому. Каб усе хваробы, няўзгоды спалілі, каб яны больш не паўта- раліся. Ну, хто табе будзе дзелаць красівую чучалу, чучала ёсць чу- чала. Крэст с палак, шляпу, тут якую-небудзь лахманіну пацэпяць, як баба.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 13, спр. 3. Зап. у 2013 г. Т. В. Валодзіна, А. М. Боганева і Т. І. Кухаронак у г. Клімавічы Магілёўскай вобл. ад Зянона Яўстафавіча Шыл- кова, 1931 г. н.

На Масьленіцу рабілі такую бабу, адзявалі, пудзіла такое саломеннае, а тады ўсякія адзежкі адзявалі, яна такая як чалавек ростам, неслі за вёску і там запальвалі. Маладзеж гэтым займалася ўваснаўном.

ТМКБ 2012, с. 161. Зап. у в. Буркі Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Надзеі Ліцьвіненка, 1946 г. н.

Увечары на поля ўсе ішлі зіму паліць. Рабілі пугала якоя з саломы да надзявалі яго. А тады ўжэ, як хлопцы дроў на поля навозяць, дак ідом яго паліць. Стаўба ў зямлю ўбівалі, да да яго тоя пугала прывязувалі і палілі. Гарыць тая зіма, а мы ўжэ пабяромся за рукі, станам кругам да ходзім каля яе. Галавешкія тыя з дроў па ўсяму полю раскідувалі.

Новак 2019, с. 292–293. Зап. у в. Чамярысы Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Ільнічны Сніцэрэнка, 1919 г. н.

Уся маладзеж пасабіраецца на селе, песні спеваюць, ідуць на самае высокае место, зрабяць чучэло, нарадзяць яго, паднімуць, коб добра было відно, а потым запальваюць. Добра гуляюць, радуюцца, спеваюць прыпеўку:

Масленіцу мы ждалі
Дэ ў окна погледалі.
І сыру набілі,
Шчэ й маслом полілі.

Новак 2019, с. 293. Зап. у в. Шкураты Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Надзеі Раманаўны Саракаумавай, 1948 г. н.

Чучала ета ў форме жэншчыны такой, адзяюць што на палку, вон юбку якую такую, кофту, блузку і дзелаюць што-небудзь такое нападобіе чалавека.

Сівіцкі 2015, с. 10. Зап. у в. Навасёлкі Веткаўскага р-на Гомельскай вобл.

На Масленіцу ўсё ўпрыгожвалі кругом вёскі, рабілі чучала з саломы ў цэнтры. На санках цягалі дзяўчынку і пелі:

Наша Масленіца-баламутка,
Пракатала сыр і масла дай няхутка

Новак 2007-1, с. 123. Зап. у 1995 г. у в. Карпаўка Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Хрысціны Анісімаўны Карнавушанка, 1904 г. н.

Жанкі кажучь, што нада ўсёгда ўжо на весну паліць усе дзе якія астаюцца кашэлі... Раньшэ ў Тонежах такія рабілі, а патом ано як-за забыласо. Кашэлі выносілі старыя палілі, адзёжкі такія свае спальвалі. [Венгура Галіна, 1901 г. н.] расказывала, што палілі от ломаны кашэль... Это во дворэ каждом палілі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 63–64. Зап. А. І. Ляшкевіч і Р. С. Гамзовіч у 2017 г. па тэлефоне ад раб. культуры Тамары Іванаўны Прыбалавец, 1950 г. н., жыве ў в. Тонеж Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл. з 1970 г.

«Зьбіралі кашалі старыя, дыравыя, обуў усякая, клалі касьцёр па-срэдзі дзярэўні і спальвалі эта. Так рабілі на Стрэчаньне і на Масьленіцу» (Юсіф Ілюшчыц, 1926 г. н., в. Рог, Салігорскі р-н). «От хто зробіць дома пудзіло: ці на палкі абвітыя саломаю жаночу адзежу надзявалі, ці от просто на сухую галіну, дажэ хустку завяжуць. І з тым пудзілам хадзілі па ўсему селу. Людзі выходзілі і павязвалі такіе істужачкі із крамы, казалі – грахі павязваць. Занясуць тое пудзіло за сяло і спаліць» (Зоня Галай, 1932 г. н., в. Вобчын, Любаньскі р-н. Зап. С. Выскваркі). Увесь час, пакуль гарэў касцёр, жанчыны вадзілі карагоды і спявалі абрадавыя песні: «Раньшэ ж жалі да ў снапы складвалі – дак салома была ў снапах і абмалочана. Вот кожды браў пучок тае саломы падпальваў і следшчы ішоў (вакол агню) і так абразоўваўся ў нас карагод. А ідуць па сонцу з таею саломаю і пяюць Масьленку» (Пелагея Лугоўская, 1935 г. н., в. Закальное, Любаньскі р-н. Зап. С. Выскваркі).

Пеялі на Масьленку ля агню:

А мы Масьленку дажыдалі,
У вакенцэ пагледалі.
Гору сырам набівалі,
Зьверху маслам палівалі.
Ад сыра гара сыра,

Ад масла гара ясна (Надзея Кукраш, 1923 г. н., Зоня Галай, 1932 г. н., Ніна Кандраценка, 1954 г. н., Ніна Верамейчык, 1957 г. н., Валянціна Крывальцэвіч, 1957 г. н., в. Обчын, Любанскі р-н. Зап. С. Выскваркі).

У в. Закальное Любанскага р-на за вёску з песнямі неслі лучнік (прыстасаванне для асьвятленьня хаты з дапамогай лучыны ці смалістых корчыкаў), які набівалі ільнотрастой. Вешалі яго на бярозу і падпальвалі, пасля варажылі: «Глядзелі як дым пойдзе: як прамо – то

доўгі лён будзе, як пакруціцца – то пакручаны, як па зямлі пасьцелца – то паваляны» (Ганна Пянькоўская, 1929 г. н. Зап. С. Выскваркі). З мэтай прадказаць ураджай ільну таксама сыпалі на агонь кастрыцу «і глядзелі, чыя кастрыца вышэй заляціць: у каго вышэй усіх – у таго будзе лён высокі. Трэба, каб той хазяін першы сеяў лён у весну» (Ганна Пянькоўская, 1929 г. н., в. Закальное, Любаньскі р-н. Зап. С. Выскваркі).

Масленічны касцёр быў важным сімвалічным знакам для традыцыйнай вясковай супольнасці: «Карагодам вакол кастрышча хадзілі. Пудзіло пакуль гарыць – то масьленку паюць, а як упадзе – пачынаюць пець веснавыя песні. Это першы раз паюць вясну» (Марыя Ткачук, 1936 г. н., в. Закальное, Любаньскі р-н. Зап. С. Выскваркі).

ТМКБ 2010, с. 121–122. Зап. у Мінскай вобл.

Я запісала гэта ад самых старэйшых жыхароў. На Масленку рабілі пудзіла саламяная мужыка або дзеда: надзявалі мужчынскае адзенне, шылі мяшочак доўгі, насыпалі туда вуглі і прымацоўвалі да адзення. Жанчыны, у каго мужыкі былі неспасобныя, раз у месяц нешта трохі зробіць, датыкаліся да гэтага мяшочка. Казалі, пудзіла будзя гарэць, дым уверх – і ў мужыка будзе часцей стаяць. Пудзіла мужыка рабілі таму, што мужчына за год болей грашыць – п'е, курыць, жонку б'е, таму пудзіла мужыка палілі на кастры за вёскай.

ФА МАЦНТ. Сш. 10-1, арк. 40. Зап. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. ад загадчыцы клуба Надзеі Кірылаўны Мірэйчык.

Стрэчанне, гаварылі, кашалі старыя, дыравыя, обуў усякая, клалі касцёр пасрэдзі дзярэўні і спальвалі эта. Іменна было на Стрэчанне, бацькі нам гаварылі, што так нада зрабіць. Іменна дзеці, калі цягнуў з дому кашалі этыя і ўсе гэта старая сжыгалі. Так рабілі і на Масленіцу.

ФА МАЦНТ. Зап. у в. Рог Салігорскага р-на Мінскай вобл. ад Юсіфа Іванавіча Ілюшчыца, 1926 г. н., прав., сяр.-спец. ад.

Пылы горылку, палылы костра, около костра спывалы, гулялы... Зьбіраймося коля хаты, нэдалёко на вуліцы зробім костра... [А гэта Дом культуры ці самі?] Не, самы, самы, суседзі зьбыраемося самы і робымо. [А гэта ў якой вёсцы?] Коля Дрогічына, Вулька. [А Вы там жывяце з якога года?] З дзевяноста ўторога. [Дык гэта яшчэ ў 92-м

так рабілі, самі суседзі?] Да, да, да. [А даўно яны так робяць, не расказвалі?] Да, воны як я сюда прышла, да іх перайіхала, вот это оны ўсё ўрэм'я такое... Купайло колхоз правыў у нас усё, а Масленіцу самы робылы. Ды палылы огонь, стыл стояў, спэвалы, гулялы коло того огню. Спывалы любыя песьні ўсі. [А спецыяльных не было масленічных песень?] Не, такіе співалы ўсі. [А што палілі ў масленічным вогнішчы?] І дрэва, і сено, шо хто. Шо назбіраем, то і палім.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 46. Зап. А. І. Ляшкевіч ад Еўдакіі Ігнацьеўны Зеновіч, 1937 г. н., нар. у в. Какорыца Драгічынскага р-на Брэскай вобл., з 1992 г. жыве ў в. Вулька. Расп. пра святкаванне Масленіцы ў в. Вулька.

Палілі. Чучало дзелалі. [Эта ўжо як клуб ці самі?] Самы. [А з чаго рабілі пудзіла?] Робілі... от старыя куфайкі бралі, это таку крэстовіну дзелалі з дзерава, запекалі, і вокруг этой, чучала гэтого, роскладалі касьцёр, шчытай, там трап'ё, там, гальё ўсякое. І запальвалі, оно горэло то чучэло. Ужэ это горыць. І пока згорае тэ чучэло ў кружкі ходзяць, танцуюць. [А што там пелі?] А ўсяке песьні, абыкновэннэ песьні. [А спецыяльныя якія можа?] Не, не было, масьленічных не. Это мо як я быў малы, то я ня помню этого. Дзе бацько з мацер'ю, то моглі там шо-та і пелі што такое. В основном молодзёж, а так жа старыкі ўжэ ж не сталі это дзелама занімацца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 46–47. Зап. А. І. Ляшкевіч ад Фёдара Фёдаравіча Булыгі, 1944 г. н., нар. на Мерлінскіх хутарах Столінскага р-на Брэскай вобл., з 2007 г. жыве ў в. Вулька Драгічынскага р-на. Расп. пра Мерлінскія хутары.

ПАЧАТАК ВЯЛІКАГА ПОСТУ

Панядзелак першага тыдня Вялікага посту ў шматлікіх мясцінах Віцебскай губ. завецца *шилльным*⁹².

Пасля працяглай, моцнай п'янкі ў Сырныя Загавіны ў селяніна звычайна губляецца ўсялякая здольнасць да працы, ён у нейкім паўзабыцці, у яго трашчыць галава і ён адчувае скрайнюю неабходнасць пахмяліцца, каб пазбавіцца ад гэтага стану. Бо па розуме яго прымаўцы, якая цалкам завалодала яго перакананнямі, – *клин можно выгнуть только клином*, а лекавацца можна толькі тым, чым абпаліўся. Надаючы свайму п'янству ў гэты святы дзень прстойны выгляд, селянін кажа: *Треба ісьці шило куваць*, і толькі ў скрайнім выпадку адкрые жонцы, калі тая да яго моцна прычэпіцца, што ідзе ўласна *зубы полоскать*. Зрэшты, вельмі часта разам з мужамі *куют шило* і іхнія жонкі. Цікава, што ў *шилльный понедельник* п'юць гарэлку не па хатах, а неадменна ў бліжэйшай карчме. Халастыя мужчыны і незамужнія жанчыны і дзяўчаты *шила не куют*.

Шейн 1887, с. 122. Зап. М. Я. Нікіфароўскі ў Віцебскай губ. Пераклад з рускай А. І. Ляшкewіч.

У першы дзень Вялікага посту з самай раніцы ля віннай крамы натоўп мужчын, баб, нярэдка падлеткаў штурхаецца, крычыць, спявае, валяецца на зямлі, б'ецца, лаецца. Калі спытаеце, што гэта за свята, то вам адкажуць: «Палошчам зубы, каб мяса ў зубах не заставалася, а то грэх, як яно ў зубах будзе». Трэба сказаць, што наш беларус рэлігійны і ні за што не пагодзіцца ў п'яныя дні ўжываць мясную ежу.

Из деревенских 1907, с. 17. Пераклад з рускай А. І. Ляшкewіч.

На Сухі панядзелак хоць зубы папаласкаць, хоць нямножко водкі заторкнунь у глоткі.

Ісачанкава 2001-1, с. 52. Зап. у в. Каралевічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

⁹² Захавана аўтарскае напісанне курсівам.

Сухі панядзельнік, ні пралі. Кросны ні ткалі, ні шылі, ні мылі ў гэты панядзельнік. Як раньшы кросны снавалі. У гэты панядзельнік тады ўжо ўсе ўсе кросны ўбіралі. Першы панядзелак паста.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 57. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2019 г. у в. Смагілаўка Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Венядзіктаўны Жуган, 1936 г. н.

У некаторых паўночна-ўсходніх раёнах Міншчыны ў панядзелак, першы дзень Вялікага посту, па мясцовай тэрміналогіі «Белы панядзелак», «Папелец», ладзілі невялікае застолле («паласкалі зубы») і пасля старанна мылі гаршкі, каб у іх не засталася нічога скаромнага. «У Белы панядзелак зубы паласкалі перад пастом: сабяруцца, хто – бутылку, хто – закуску, гуртам вып’юць, тады каня запрагаюць ды катаюцца» (Соф’я Путрык, 1927 г. н., в. Клінок, Чэрвеньскі р-н). «Гаварылі ў нас: палашчыце зубы, пост начынаецца –эта ў панядзелак. Тады гарэлкі так не пілі, вадой зубы паласкалі» (Вольга Казінец, 1923 г. н., в. Бараўцы, Вілейскі р-н). «Папелец у начале паста, у панядзелак. Мама гаворыць, нічога такога ня нада рабіць на Папелец гэты, толькі гаршкі мыць. Гэта для рук, каб рукі ня трэскалі» (Соф’я Казачонак, 1928 г. н., в. Чыжаха, Бярэзінскі р-н). «У белы панядзелак ня нада прасці, а сціраць можна было. Тады бяллё ўсё залілі, мыла ж не было, ні парашка ніякага, усё залой мылі» (Таццяна Корык, 1929 г. н., в. Галаўныя Ляды, Бярэзінскі р-н). «У Белы панядзелак пасья Масьленкі нельга шыць, штоб рукі не трашчалі, штоб сала ня трэскалася ў кублі» (Надзея Іванаўна Кукраш, 1924 г. н., в. Вобчын, Любанскі р-н. Зап. С. Высваркі). Аналагічны звычай вядомы ў Мёрскім, Шаркаўшчынскім, Пастаўскім і Лёзненскім раёнах Віцебскай вобласці, у Лельчыцкім і Мазырскім раёнах Гомельскай вобласці, у некаторых раёнах Брэсцкай вобласці.

ТМКБ 2010, с. 122. Зап. у Мінскай вобл.

Перад Паскай, як пачынаецца пост у праваслаўных у панядзелак, а ў католікаў у срэду, у касцёле з вярбы паляць попел і пасыпаюць галовы, гэта значыць пачынаецца пост.

Новак 2012, с. 41. Зап. у в. Слаўкава Нясвіжскага р-на Мінскай вобл. ад Чаславы Баляславаўны Харытонавай, 1946 г. н.

[У панядзелак, першы дзень Посту] Попелу адну дробачку з’есці – гэта будзеш увесь гот чыстае есці.

Ісачанкава 2001-1, с. 52. Зап. у в. Старынкi Дзяржынскага р-на Мінскай вобл. ад прав.

На Папелец некалі лугу не рабілі, таму што на капусце будзе папьяліца.

Ісачанкава 2001-1, с. 52. Зап. у в. Пырашава Уздзенскага р-на Мінскай вобл.

На Папьялец пасыпалі галовы попелам з свянцонай вярбы, каб галовы чыстыя былі. Новую вярбу кожны год свенцілі, а прошлагоднюю спальвалі і гэтым попелам пасыпалі валасы, галовы, каб галава ні балела» (Павел Высоцкі, 1907 г. н., прав., в. Царкоўцы, Шчучынскі р-н). «З першага дня посту, як у касцелі молімся, ксёндз попелам пасыпаў на голав (кожнаму верніку). А попел гэты з пальмавых ветак – іх паляць і гэтым попелам у першы дзень посту пасыпаюць і кажуць: «З проху поўсталася і ў прох усё абруціцца, гэта (значыць): з зямлі павстав і ў землю абратна пойдзеш» (Уладзіслава Цвяткова, 1925 г. н., кат., в. Вярбілкі, Шчучынскі р-н). «Запускі перад Вялікім постама. Чакалі гэтых Запускаў, таму, што на Запускі мама мяса зварыць, бо яно ж ні ў волю было, ні так як цяпер, збіраліся сям’ёй, паямо і на гэйдальку» (Ганаэфа Маркевіч, 1935 г. н., кат., в. Збражкі, Шчучынскі р-н).

ТМКБ 2006, с. 86. Зап. у Гродзенскай вобл.

Папелец, пост, дажа малака ня елі, а калі ясі чы спяваеш, дак казалі – пад печ пасадзяць на Вялікдзень, гэта дзецям так. А ў касцёле ксёндз пасыпаў голаў крыжыкам, з праха паўсталі і ў прах абернемся.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 67. Зап. Т. Валодзіна і Ю. Гурская ў 2002 г. у в. Рыбніца Гродзенскага р-на ад Браніславы Казіміраўны Курловіч, 1926 г. н.

После Запусок – панядзелак, першы дзень посту. Вельмі добра, калі першым у хату з раніцы зойдзе мужчына, а калі баба, то лічылі, што будучь развальвацца ў годзе сыры. Пачыналі пасціць, не танцавалі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 90, спр. 251, сш. 1, арк. 2. Зап. А. Ю. Лозка ў 1990 г. у в. Вялікія Грынкі Свіслацкага р-на Гродзенскай вобл.

Ужэ першы дзень посны ў панедзелок, шчо коп хто недобры не прышоў, бо коровы дзержалі, сыры рабілі, то ўжэ не ўдаваціматса. У кажусі коб не прышоў, раньшы ж блохі былі і ўсэнько.

Ісачанкава 2001-1, с. 53. Зап. у в. Роўбіцк Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

У панядзелак, першы дзень Вялікага посту, па мясцовай тэрміналогіі «зубопалоскіны» (Пружанскі р-н), «полоскозуб» (Івацэвіцкі, Лунінецкі р-ны), ладзілі невялікае застолле: «У понедзелок зубы полошчэ-

мо, каб м'ясо не осталось у зубах. Вэлікі пост ночынаўса» (Вольга Пухоўская, 1930 г. н., в. Аранчыцы, Пружанскі р-н). «Мылі сковороды, горшкі мылі, каб жырны не былі. Это з роду, з веку “полоскозуб” у понідзелок» (Марыя Лабко, 1933 г. н., в. Вулька-1, Лунінецкі р-н. Зап. А. Боганевай, Т. Валодзінай, 2007 г.). «Неколі дома рожаліса і звалі такую бабку, котора прымала роды. Вот в первый дзень поста, <...> вгэ звалі Полоскозуб, збіраюцца ее внучкі: вгэ гэтые, которые вона роды прымала, і йдудь до гэтай бабы в госьці. Тая баба готовіцца вжэ, печэ пірогі йім, стрэчае йіх. І вжэ вот оны госьцююцца в той бабы. Тая баба госьцей [прымае], вони ей подаркі нэсуць» (Ганна Губіч, 1927 г. н., в. Сінкевічы, Лунінецкі р-н. Зап. А. Боганевай, 2003 г.).

ТМКБ 2008, с. 99. Зап. у Брэсцкай вобл.

Масленка – это той тыждзень, як і Громніцы. Всеядны тыждзень – это Масленка, а Запускі – это, як начынаецца пост. Казалі, полоскалі зубы «полосказуб», каб мясо не засталася ў зубах. Мылі сковороды, горшкі мылі, каб жырны не былі. Это ў понедзелок, это з роду, з веку «полоскозуб» у понедзелок. Заговенне ў недзелю. Празнувалі, это не недзеля була. У нас просілі прощэння, як ідзеш споведацца ў цэрков.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 47. Зап. А. М. Боганева ў 2007 г. у в. Вулька-1 Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл. ад Марыі Раманаўны Лабко, 1933 г. н., прав, ад. 2 кл., Вольгі Васілеўны Стасюк, 1929 г. н., прав., ад. 4 кл.

На Масленіцу бліны пяклі, у госьці хадзілі. Перад постам чыгункі мылі, гаварілі, што і зубы нада, і рот памыць, і сто грам выпівалі, кажэць, папалашчам рот паследні дзень, больша не будзем.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 15, спр. 5, арк. 25. Зап. Т. В. Валодзіна і Т. І. Кухаронак у 2015 г. у г. Дуброўна ад Зінаіды Ануфрыеўны Мядзведзевай, 1935 г. н., нар. у в. Савіна Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.

А ў панядзелак ужэ паласкалі зубы, шаравалі на пост гаршкі, штоб не былі жырныя

Кухаронак 2010, с. 329. Зап. у в. Матрункі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

Масьлена недзеля перад постом: у нядзелю Запускі, а ў панядзелок пуост. У нядзелю Запускі, а ў панядзелок зубы палашчуць.

Толстая 2005, с. 100. Зап. С. М. Талстая ў в. Жахавічы Мазырскага р-на Гомельскай вобл.

Ў панедельник каталися п'яныя, зубы паласкалі. Пілі, шобы мяса не асталася.

ПА ІС РАН. Зап. у в. Залатуха Калінкавіцкага р-на Гомельскай вобл.

Загаўляюць ужо ў панядзелак. Эта ад вужа толькі выпівалі і скаромная елі, штоб ужо ў лесі не пападаліся. Эта ад вужа. Эта прыходзіш ты ка мне ці там другі: «Давайця, хлопцы, ад вужа». І ўсім дзецям патрошкі даюць. Эта выпіваюць, і ў панядзелак ішчэ, там, закуссяць, а тады ўжо – пост.

ТМКБ 2012, с. 164. Зап. у в. Амяльное Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Варвары Грэцкай, 1925 г. н.

Белы панядзелак. Нада плацця з'аліць, так будзя плацця бела.

Ісачанкава 2001-1, с. 52. Зап. у в. Галоўкі Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Вар.: зап. у в. Бабічы Рэчыцкага р-на, в. Нямойта Сенненскага р-на Віцебскай вобл., в. Дулебы і в. Багушэвічы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл., в. Браневічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Прасці не пралі, шыць ня шылі – Крывы панядзелак.

Ісачанкава 2001-1, с. 52. Зап. у в. Дзедзіна Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: забароны на шыццё, звязаныя з тым, каб не нарывалі пальцы ў час п'яных работ. Зап. у вв. Акцябр і Праскурні Жлобінскага р-на, вв. Бабічы і Галоўкі Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл., вв. Міхневічы і Зарудзічы Смагонскага р-на Гродзенскай вобл., вв. Багушэвічы і Партызанка (был. Жабаўка) Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.

Полошчуть зубы у понэділок. Вот тоды і кросна сноваты нэ можна. Нэ вдасца.

Ісачанкава 2001-1, с. 52–53. Зап. у в. Парахонск Пінскага р-на Брэсцкай вобл.

У нас перадзяваліся хлопцы на Попельную сераду, пасля Масленіцы, калі Вялікі пост пачынаўся. Яны адзявалі вывернутыя кажухі і кідалі попел у хату дзяўчатам, асабліва надакучлівым, вострым на язык. Хлопцы хадзілі вечарам.

Кухаронак 2001, с. 149. Зап. у г. п. Ракаў Валожынскага раёна Мінскай вобл. ад Я. С. Руткоўскага.

Прыдэ той Попэлец, і ўжэ Вэлікі Пост начынаецца... На Папэлец вот эта верба, которая съвеціцца на Вэрбный, Вербная недзеля, шо перед Пасхою, то тую вэрбу собірают і палят, ну ў печкі гдзе, шоб там

вычысьціць, шоб одна но была зола с вэрбы гэтой. І тогда перэсеваю, і такая вжэ чысьценька-чысьценькая она. І тогда вжэ йін сьвеціць той попел на Попельца і насыпае голову. «Прох’ем естесь і в прох се об-руціш» – так кажэ. І так во насыпле. Мне як насыпав, то сыва голова. [Дык гэта кожны свой попел нясе?] Не, не кожны! То спецыяльна там собірают і нескілько гэтых во. Прынэсут вербы і йіх спалят. Не, не кажды іх палят. Сэреда Попельцова. [А ў аўторак перад постама свят-кавалі неяк?] Нет, нічэво не дзелалі. Цішына і всё такіе.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 47. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2019 г. у в. Пелішча Камянецкага р-на Брэсцкай вобл. ад Марыі Іванаўны Трацяк, 1937 г. н., кат.

ПРЫГАВОРЫ І ПРЫКАЗКІ

На Запусты мужчыны гарэлку пілі, цалавалі адзін аднаго і казалі: «Загаўляем, каб у пост ні саграшыць ні чым». Дзеўка, калі не выходзіла замуж у мясеед, на Запусты, пасля вячэры, казала: «Каб твая, татка, лазенка згарэла, як я ў цябе загавела». А то выбягалі за дзверы і казалі: «Пост, пост, ні працягніся!», – гэта, каб пост не здаваўся моцна доўгім. Даўней гаварылі, што «на Запусты нада сем разоў паесці, за тое, што сем нядзель пасціць нада».

ТМКБ 2004, с. 72–73. Зап. у Віцебскай вобл.

Каб твая, татачка, лазня згарэла, як я ў цябе загавела!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Кунцы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад І. Мік. Машчанок, 1926 г. н.

На Масленку жартавалі:
Каб твая банечка згарэла,
Як я ў цябе загавела.
Нашу Масленку кот падраў,
Нашых дзевачак чорт пабраў.
Засталося чатыры,
Каб і тых чэрці схапілі!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 52. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1993 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Васільеўны Каласковай, 1918 г. н. «Масленічныя прыгаворы».

Масьленіца-палізуха, правядзіся хоць да Духа!

АІМЭФ, ф. 8, воп. 93, спр. 273, сш. 3, арк. 11. Мг 20-93-9, № 6. Зап. У. М. Сысоў у 1993 г. у в. Гронаў Чэрыкаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Сямёнаўны Маскальцовай, 1914 г. н. «Прыказка пра Масленку».

Сядзіць кошка на акне, вышывае кату хвост. Ужо Масленка праходзе, наступае сухі пост.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Кунцы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад І. М. Машчанок, 1926 г. н.

Масленка – перан. «прывольнае жыццё»: Скора табе Масьлінка кончыцца, зыпрыгесься ў работу. Ня ўсё кату Масьлінка, будзіць і Вялікі пост.

Юрчанка 1983, с. 13. Зап. у Мсціслаўскім р-не Магілёўскай вобл.

Масьлінка з блінамі, а пост з грібамі.

Бялькевіч 1970, с. 260. Зап. у в. Гібалы (цяп. Красная Слабада) Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл.

Будзе Маслянка, будзе ля пупа красенька.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 73, спр. 73, сш. 2, арк. 55, № 85. Зап. у в. Баркалабава Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад У. Г. Барсуковай.

Масляна недэля. [Говорили:] «Масляна – зэмя несчасна». [На гэтай недэле] ткалі, пралі.

ПА ІС РАН. Зап. А. Г. Суднік у в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Маслеца – на дэвок несчасніца [пасле Масленицы не делают свадьбы].

ПА ІС РАН. Зап. А. Г. Суднік у в. Аброва Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

Мама казала, то «Масна – да ўжэ зыма напрасна», ўжэ нэ будзе вэлыкэе зымы.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 27. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2017 г. у в. Кончыцы Пінскага р-на Брэсцкай вобл. ад Надзеі Якаўлеўны Вайтовіч. Памятае ад маці, 1916 г. н.

[Говорили]:

После Маслиной нидилы

Со стола блины лицилы.

Полицило ўсьо ў порог:

И смятана, и творог.

ПА ІС РАН. Зап. М. А. Ісачанкава ў в. Спорава Бярозаўскага р-на Брэсцкай вобл.

Дранікі-галадранцы плаваюць у смятанцы.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 4. Зап. А. У. Шагойка ў в. Бычын Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Мурач, 1935 г. н., нар. у в. Каме́нічы Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл.

Рубаху продадзім, а Масленіцу проводзім.

ТС 4, с. 332. Зап. у в. Крэмнае Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. Прымаўка.

Маслена недиля на молодіку бувае, кажуть: «Рог месяц умочыў у масло».

Толстая 2005, с. 140. Зап. Л. Н. Вінаградава ў в. Замошша Лельчыцкага р-на Гомельскай вобл.

Масьленіцу не атмячалі. Казалі: «Прышла Масьлена, ужо сьнег адмасьліць». Пачынаецца ўжо вясна»

ТМКБ 2012, с. 159. Зап. А. Боганева ў в. Дуброўнае Брагінскага р-на Гомельскай вобл. ад Глафіры Лаўрыненка, 1934 г. н.

ПЕСНІ

АПЯВАННЕ РЭАЛІЙ СВЯТА

Мы Маслиную дожидали,
Нас Маслиная подманила,
Люли, люли, подманила.
Мы думали сем нядзелік,
Ажно Маслиница семь дзянёчкоў!
Люли, люли, семь дзянёчкоў!
Наша Маслиница з гор катлива,
Наши горушкі ўсё крутыя,
Люли, люли, ўсё крутыя.
Наши дзевушкі ўсё гуллівы,
А молодушкі ўсё смяшлівы,
Люли, люли, ўсё смяшлівы.
Стары бабушкі брызглівы:
На пяці сідзяць, усё на нас брызжаць,
Люли, люли, усё на нас брызжаць.

Шейн 1874, с. 68. Зап. П. В. Шэйна ў м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.
ад Марыі Васільеўны Каткевічоўны, каля 1827 г. н.

Наша Масляница катлива,
Што катлива, люли, катлива.
А мы Масляницу прокаталі,
Прокаталі, люли, прокаталі.
Сыром гору набівалі,
Набівалі, люли, набівалі.
Сверху маслом полівалі,
Полівалі, люли, полівалі.
Наши дзевушкі горлівы,
Што горлівы, люли, и горлівы.
Наши мальцы шаловлівы,
Шаловлівы, люли, шаловлівы.
Нас с горушкі домоў клічуць,
Домоў клічуць, люли, домоў клічуць.

Шейн 1874, с. 70. Зап. гімназіст Патоцкі ў м. Усвяты Віцебскага п.

Выходзиў ў городзе указ,
Люли, люли, ў городзе указ.
Выходзила коза ў красном сарафане,
Люли, люли, ў красном сарафане.
Выносила указ ў кармане,
Люли, люли, указ ў кармане
Хто указ той прочитаиць?
Люли, люли, прочитаиць.
Прочитаў жа пан Еремея,
Люли, люли, пан Еремея
Ён читаць указ ня ўмея,
Люли, люли, указ ня ўмея.
Стары бабы пили – старикоў пропили,
Люли, люли, старикоў пропили.
Молодушки пили – молодцоў пропили,
Люли, люли, молодцоў пропили.
Красны дзеўки пили – красоту пропили,
Люли, люли, красоту пропили.
Попадзя пила – попа пропила,
Люли, люли, попа пропила.
Дзячиха пила – дзяка пропила,
Люли, люли, дзяка пропила.
Пономариха пила – пономаря пропила,
Люли, люли, пономаря пропила.

Шейн 1874, с. 74–75. Зап. П. В. Шэйна у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.
ад Марыі Васільеўны Каткевічоўны, каля 1827 г. н.

А у нас на горўшке дубок зелененек,
Зелененек, душа, зелененек!
Преображенскій поп молодзенек,
Молодзенек, душа, молодзенек!
Попадья пила, да попа пропила,
Гоголёк, гоголёчек, душа, гоголёчек!
Дзеўшкі пили, да ребят пропили,
Гоголёк, гоголёчек, душа, гоголёчек!
Уж вы, дзеўшкі подружки, выходзице на горўшку,
Гоголёк, гоголёчек, душа, гоголёчек!
Еду, еду ко болоту,
Ко болоту, ко болоту, душа, ко болоту!
Вьетца хмель ко воротам,
Ко воротам, ко воротам, душа, ко воротам!

Уж ты Маслянная полизуха,
Полизуха, полизуха, душа, полизуха!
Сыр и масло полизала и Великий пост к нам послала,
Послала, послала, душа, послала!

Шейн 1887, с. 117–118. Зап. П. В. Шэйн у Духаўшчынскім п. Смаленскай губ.
ад былой дваравой.

Ах вы дзеушки ўсё подружки, ўсё подружки, душа, ўсё подружки!
Выходзице вы на горушки, на горушки, душа, на горушки.
На горушках то лён посеян, лён посеян, душа, лён посеян.
Во леночке ли травы нету, травы нету, душа, травы нету.
Только есць трава повилица, повилица, душа, повилица,
У Игната жана кобылица, кобылица, душа, кобылица,
Яна ткаць и прасьць ня дужа, то ня дужа, душа, то ня дужа,
Про людзей судзиць-то досужа, то досужи, душа, то досужа.
Поникольскій поп молодзенькій, молодзенькій, душа, молодзенькій,
Пападья-то пьець пива много, пива много, душа, пива много,
Ну попа пропила своего ли, своего ли, душа, своего ли.

Шейн 1887, с. 118. Зап. С. Н. Рачынская ў Панікольскай вол. Бельскага п. Сма-
ленскай губ.

Мы Маслиницу сустрикали, душа, сустрикали,
Мы сыр с маслом пачинали,
Мы сырым горушку, душа, высыпали,
Маслом горушку паливали.
Наша горушка катлива,
Наши девушки гульливы,
Малодушки щегальливы,
Старьи бабушки варкатливы;
На гору гулять ни пуцають.
На горе у нас жорыў крутиўся,
А мая жана маладая –
Ина, как клюквинка амхавая,
Как брусничанька баравая.

Добровольский 1903, с. 74. Зап. у с. Шоптава Бельскага п. Смаленскай губ.

Масленая пализуха – сыр и масла пализала.
Масленая курнасейка, пакатай-ка нас харашенька!
Масленая кургузка, биз тибѣ груска!

Добровольский 1903, с. 74. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўскага п. Смаленскай губ.

Масленица-пализуха: сыр и масла пализала,
Никаму ни сказала – и ушла.

Добровольский 1903, с. 74. Зап. у с. Мікола-Ядрэіч Духаўшчынскага п. Сма-
ленскай губ.

Масленка-кургузка, прішло деўкам грузка.
Ой лёли, лёли, Маслиница!
Што замуж ни бяруць.
А рибятам тошна, што жанітца ня можна.
Добровольскі 1903, с. 74–75. Зап. у с. Данькава і с. Свалы Смаленскага п.

Курва Маслянца абманщица!
Скрутила, деўка, звила, пад угол завіла.
Добровольскі 1903, с. 75. Зап. у с. Прачыстае Духаўшчынскага п. Смаленскай губ.

Уж ты, Маслинца, курва-обманщица,
Спадманула, спадвила маладога малайца,
В закаулык завіла, стакан вотки паднісла,
На закуску піражка, на забаўку дэвушку.
Дэвушка Дуняша, Дуняша ні наша –
Ні нашыва баріна, сама шельма баіла.
Добровольскі 1903, с. 75. Зап. у с. Прачыстае Духаўшчынскага п. Смаленскай губ.

Масляница – каўзўха, пратягніся да Духа!
Мы думалі – Масляницы сем нядель,
Ажны яё, Масляницы, адин день!
Романов 1912, с. 138. Зап. Г. Анікіевіч у г. Чэрыкаў Магілёўскай губ.

Мы на горушки пубувалі, пубувалі, ай-люлі, пубувалі!
Масьлінку суструкалі, суструкалі, ай-люлі, суструкалі!
Сырым гару набівалі, набівалі,
Маслым гару пылівалі, пылівалі,
Наша горушка катльіва, ай катльіва,
Свякроўшка вуркатльіва, вуркатльіва:
Іна на нас вурцала, ай, вурцала,
На горушку ні пусцала, ні пусцала!
А нам дамой ні хатітца, ні хацітца,
А хацітца прыкатітца, прыкатітца!
Мы думалі – Маслінкі сем няделік, сем няделік,
Ажна Масьлінкі сем дянёцкыў, сем дянёцкыў!
Нас Масьлінка абманіла, абманіла:
На сем нядель пыста пысаділа, пысаділа.
На белью капусту, капусту,
На горькыю редьку, на редьку. Ай-люлі, на редьку.
Романов 1912, с. 140. Зап. Т. Мадзалеўская ў с. Вузкае Веліжскага п. Віцебскай губ. ад сялянкі Андрэевай.

Масляная зяляная!
На Дунай ветяр павявая.
Сьтежки-дарожки замятая!
Бегла лисичка да рудый хвост,
А лихаму парабочку да зайшоў пост:
Паехаў у дарожку, забарыўся,
Прыехаў з дарожки – ня жаниўся!

Романов 1912, с. 137. Зап. у с. Красная Буда Гомельскага п. Магілёўскай губ.

Мы Масьлінку дажыдалі,
Сырам гару набівалі
І маслым палівалі.
А ат сыру гарá кру́та,
Ат масла гарá ясна.
Нас Масьлінка спыдманіла:
На больший пост пысадзіла,
На кіслую на капусту,
На салодкую сыладу́ху,
На горкую редьку.

Шлюбскі 1927, с. 62. Зап. А. А. Шлюбскі ў 1919 г. у в. Гарадзец Будніцкай в.
Веліжскага п. «са слоў непісьменнай маладзіцы (у дзявоцтве Якаўлевай)».

А мы Маслінку дыжыдалі, дыжыдалі,
Люлі, люлі, дыжыдалі, дыжыдалі
І ў вакошэчка пыглідалі, пыглідалі,
Люлі, люлі, пыглідалі, пыглідалі.
А нас маслінка спыдманіла, спыдманіла,
Люлі, люлі, спыдманіла, спыдманіла.
На большы пост пысадзіла, пысадзіла,
Люлі, люлі, пысадзіла, пысадзіла.
Мы думалі, маслінка сем нідзелік, сем нідзелік,
Люлі, люлі, сем нідзелік, сем нідзелік.
Ажно маслінке сем дзянэчкав, сем дзянэчкыв,
Люлі, люлі, сем дзянэчкыв, сем дзянэчкыў,
Сем дзянэчкыў з вічарочкам, з вічарочкам,
Люлі, люлі, з вічарочкам, з вечарочкам.
Мы на горушку выхадзілі, выхадзілі,
Люлі, люлі, выхадзілі, выхадзілі,
Сыр і з маслым вынасілі, вынасілі,
Люлі, люлі, вынасілі, вынасілі.
Сырам гару ныбівалі, ныбівалі,
Люлі, люлі, ныбівалі, ныбівалі,
Гару маслым пылівалі, пылівалі,
Люлі, люлі, пылівалі, пылівалі.

А ад сыру гыра крута, гыра крута,
Люлі, люлі, гыра крута, гыра крута.
А ад масла гыра ясна, гыра ясна,
Люлі, люлі, гыра ясна, гыра ясна.
А на дваре сняжкі пышуць, сняжкі пышуць,
Люлі, люлі, сняжкі пышуць, сняжкі пышуць.
А нас мамкі дамой клічуць, дамой клічуць,
Люлі, люлі, дамой клічуць, дамой клічуць.
Нам дамоўкі не хаціцца, не хаціцца,
Люлі, люлі, не хаціцца, не хаціцца.
Нада з горкі прэкаціцца, прэкаціцца,
Люлі, люлі, прэкаціцца, прэкаціцца.

[Гэта адна ўсё песьня?] Да. Шчэ не ўся яна, горла забалела. «Нашы сані з тармазамі, самі з горкі пабежалі». Ёсё.

АІМЭФ, 20-89-10/б, № 13–15. Зап. Л. П. Барабанавы ў в. Навасёлкі (был. Пудаць) Віцебскага р-на Віцебскай вобл. ад ад Надзеі Пятроўны Петрачэнка, 1932 г. н., Марыі Васільеўны Кузьміной, 1928 г. н., Марфы Амосаўны Шлыкавай, 1903 г. н.

Вар.: Аўдыятлас 2016-1, CD 1, № 10. Зап. эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка ў 1978 г. у в. Астраўскія Віцебскага р-на ад Ганны Нікіфіраўны Цярэшчанка, 1921 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Завань Гарадоцкага р-на ад Е. П. Іваноўскай; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Стрыгі Сенненскага р-на Віцебская вобл. ад Валянціны Міхайлаўны Іллюшэнка; Гілевіч 1974, с. 55–56. Зап. В. Пятроў у в. Мямлі Гарадоцкага р-на ад Ф. Кубачовай; АІМЭФ, Мг. 20-89-9/б, № 33. Зап. Л. П. Барабанавы ў 1989 г. у в. Пунішча Віцебскага р-на ад Матроны Дзям’янаўны Івановай, 1912 г. н.; АІМЭФ, Мг. 20-89-16/б, № 16. Зап. Г. А. Барташэвіч і К. П. Кабашнікаў у 1989 г. у в. Грэзьякі Веліжскага р-на Смаленскай вобл. Расіі ад А. Н. Шарко, 1925 г. н., і Ф. М. Сяргеевай; АІМЭФ, ф. 8, воп. 89, спр. 249, сш. 2, с. 11–12. Мг. 20-89-25/а, № 4. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Бенцыя Віцебскага р-на ад Зінаіды Філіпаўны Галоўчанка, 1918 г. н.; ТМКБ 2004, с. 74–75. Зап. у в. Пестуніца Віцебскага р-на; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Лёшкава Сяло Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Рыгораўны Маслюковай, 46 г.; Аўдыятлас 2006, № 2. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1986 г. у в. Мязя Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. С. Штарковай, 1914 г. н.; Аўдыятлас 2006, № 3. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1986 г. у в. Даўганы Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад М. А. Пігаленка, 1910 г. н.

Вар.: А мы Масленку дажыдалі,
Дажыдалі, люлі, дажыдалі.
Сыра з масельцам не едалі,
Не едалі, люлі, не едалі.
А ўсё к масленке праблюдалі,
Праблюдалі, люлі, праблюдалі.

Прыбылова 2010, с. 101–102. Зап. у эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка ў 1977 г. у в. Каверзы Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Сцяпанавы Палцінка, 1910 г. н.

А мы Масленку дажыдалі,
Ды й на горку ўзбягалі...
...Блінам горку ўсцілалі...
...А ад сыру горка крута,
А ад блінаў горка роўна...

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Каверзы Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Лявонцьеўны Кірэёнак.

Вар.: Мы на горачцы пабывалі,
Масленку сустрэкалі, сустрэкалі...

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 22. Зап. М. А. Чычыкава ў в. Стайкі Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. К. Меркуль, 1930 г. н., прав.

Вар.: Мы думалі Масленка сем гадочкаў.

АІМЭФ, Мг. 20-89-24, № 16. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Сураж Віцебскага р-на ад Яўгеніі Лявонцьеўны Андрэвай, 1916 г. н.

Вар.: На сем нідзель посту пысадзіла, пысадзіла,
Люлі-люлі, пысадзіла, пысадзіла,
Ды на горькаю ўсё цубулю, ўсё цубулю,
Люлі-люлі, ўсё цубулю, ўсё цубулю,
Ды на сладкаю сыладуху, сыладуху,
Люлі-люлі, сыладуху, сыладуху.

АІМЭФ, Мг. 20-89-26/б, № 22–23. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Заполле Віцебскага р-на ад Марыі Аляксеёўны Брылёвай, 1916 г. н.

Вар.: На кіслую саладоху.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Копцевічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Б. Г. Бандарэнка.

Вар.: Ды на кіслую капусту,
Ды на горькую редьку.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. Т. В. Цыуля ў 1989 г. у в. Ляхаўка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Маркаўны Цімафеевай, 1927 г. н.

Вар.: На вулушку выхадзілі, выхадзілі,
Ай, люлі-люлі, выхадзілі, выхадзілі...
...Міне ж ‘хота прыкаціцца, прыкаціцца,
Ай, люлі-люлі, прыкаціцца, прыкаціцца.
А на дварі сьняжкі сыплюць, сьняжкі сыплюць,
Ай, люлі-люлі, сьняжкі сыплюць, сьняжкі сыплюць.
А мне, младу, дамой клічуць, дамой клічуць
Ай, люлі-люлі, дамой клічуць, дамой клічуць.

– А вы ж, мужья, ні сядзіця, ні сядзіця,
Ай, люлі-люлі, ні сядзіця, ні сядзіця.
Пейця віно пыскарэя, пыскарэя,
Ай, люлі-люлі, пыскарэя, пыскарэя.
Куйця шыла пувастрэя, пувастрэя,
Ай, люлі-люлі, пувастрэя, пувастрэя.
Вашы жоны – дзілігаткі, дзілігаткі,
Ай, люлі-люлі, дзілігаткі, дзілігаткі.
Пынадзелі плацьці ў клетку, плацьці ў клетку,
Ай, люлі-люлі, плацьці ў клетку, плацьці ў клетку
Выпылняюць піцілетку, піцілетку,
Ай, люлі-люлі, піцілетку, піцілетку.

АІМЭФ, Мг. 20-89-19/б, № 24. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1989 г. у в. Папаратна
Запольскага с/с Віцебскага р-на ад Марыі Яфімаўны Васільевай, 1909 г. н.

Вар.: А мы Масленку дажыдалі, люлі, дажыдалі,
Усю нядзелку паглядалі, люлі, паглядалі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 97, сш. 3, № 10. Зап. Л. І. Ткачова ў 1965 г. у в. Ста-
сева Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Пятроўны Нікананавай, 1899 г.
н., І. Ф. Красаўцавай, 1896 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Т. І. Міхневіч у 1999 г. у в. Муражы
Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад В. А. Зайцавай, 1921 г. н., прав.

Вар.: А ад сыра – гыра сыра...
...Нам дамоўкі не хаціцца
Нам хаціцца прыпазіцца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Стрыгі Сенненскага р-на Віцебская вобл.
ад Уллыны Васільеўны Камлёвай; АІМЭФ, Мг. 20-89-34, № 9. Зап. К. П. Кабаш-
нікаў у в. Брыгітполле Суражскага с/с Віцебскага р-на.

Вар.: І ў вароты выхадзілі...
...А ты, горка, будзь катліва,
А сьвякроўка гаркатліва,
Ўсю недзелю гыркытала,
Нас на горку ні пускала,
А мы к мамак украдзёмся
Дэй на горку сыбарёмся.
Нашы сані с тырмазамі
З гары самі побежалі.
А на горке сьняжкі пышуць,
А нас мамкі дамоў клічуць,
А нам дамоў ні хаціцца,
Нам хаціцца прыкаціцца.

А на горкі повеліца,
Хвёдаравя жонка – кыбыліца,
Сем жэрыябоў жэрыбіла,
Сабе хамут ні змяніла.

Масленка. Эта ж песьня на Масьленку паецца, бувала, сабіраемся.
«А на горкі повеліца, Хвёдаравя жонка...» – ў каго ўжо хлопцаў многа,
тады, і іграем той бабе. Мы раз Хвёдару сыгралі, дык і незалюбіў.

Аўдыятлас 2006, № 4. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1986 г.
у в. Забарочка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Е. Я. Лапунова, 1916 г. н.; Аўдыя-
атлас 2016-1, CD 1, № 9. Зап. эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка ў 1977 г. у в. Двух-
полле Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Фёклы Іванаўны Бабуркінай, 1911 г. н.;
АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. М. Стрэканавы ў 2006 г. у в. Лучайка Глыбоц-
кага р-на Віцебскай вобл. ад Паўла Антонавіча Жайдзкі, 1932 г. н., прав., пач. ад.

Вар.: Сыры з маслам не едалі,
Не едалі, люлі, не едалі.
Усё к Маслінкі прыблюдалі,
Прыблюдалі, люлі, прыблюдалі...
...Наша горка, будзь катліва,
Будзь катліва, люлі, будзь катліва.
Нашы мамкі вуркатлівы,
Вуркатлівы, люлі, вуркатлівы.
Малодашкі прасмяшлівы,
Прасмяшлівы, люлі, прасмяшлівы.
Мамкі нідзельку варкуталі,
Варкуталі, люлі, варкуталі.
Нас на горку не пускалі,
Не пускалі, люлі, не пускалі.
А на горкі сняжкі пышуць,
Сняжкі пышуць, люлі, сняжкі пышуць.
А нас мамкі дамоў клічуць,
Дамоў клічуць, люлі, дамоў клічуць.
Нам дамоўкі не хаціцца,
Не хаціцца, люлі, не хаціцца.
Ай, хаціцца пракаціцца,
Пракаціцца, люлі, пракаціцца.
На вароным на канёчку,
На канёчку, люлі, на канёчку.
У зялёненькім у вазочку,
У вазочку, люлі, у вазочку..

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 172, арк. 3–4, № 1. Зап. Т. К. Цяпкова ў 1979 г.
у в. Лялеўшчына Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Сямёнаўны Шарновой,
1914 г. н.; Аўдыятлас 2016-1, CD 1, № 8. Зап. у эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка

ў 1977 г. у в. Лялеўшына Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Еўдакіі Сямёнаўны Магучай, 1906 г. н., Ніны Іванаўны Зуевай, 1917 г. н., Вольгі Яфімаўны Марчанка, 1908 г. н., Хрысціны Яфімаўны Канавалавай, 1899 г. н.

Вар.: АІМЭФ, Мг. 20-86-6/а, № 10, 12. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1986 г. у в. Вярэчка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.; Аўдыятлас 2006, № 1. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1983 г. у в. Мядвёдкава Вялікалукскага р-на Пскоўскай вобл. ад Ф. Д. Арловай, 1900 г. н.

Вар.: Сыры з маслам пайідалі,
Пайідалі, люлі, пайідалі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 76, спр. 151, сш. 2, арк. 40, № 106. Мг. 20-78-39/ІІ. Зап. Т. К. Цяпкова ў 1976 г. у в. Шмані Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. Я. Кіраёнак, 1902 г. н.; АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1974_15_ІІ. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1974 г. у в. Вярэчка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марфы Косавай, Ніны Качановай, Агаф'і Бублік.

Вар.: Сыра с маслецом праблюдалі,
Люлі-люлі, праблюдалі...
...А свякровушка варкатліва,
Люлі-люлі, варкатліва.
Ўсю нядзелюшку варкутала,
Люлі-люлі, варкутала,
На горачку не пускала,
Люлі-люлі, не пускала.
А нам дома не сідіцца,
Люлі-люлі, не сідіцца,
Ахота з горачкі пракаціцца,
Люлі-люлі, пракаціцца.
А на горачке сняжкі пышуць,
Люлі-люлі, сняжкі пышуць.
А нас мамухны дамой клічуць,
Люлі-люлі, дамой клічуць.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. Н. С. Філіповіч у 1989 г. у в. Ляхаўка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Надзеі Яхімаўны Якушэнка, 1923 г. н.

Вар.: Нашы горушкі ўсе крутыя,
Нашы дзевушкі ўсе гуллівы,
А малодушкі ўсе смяшлівы,
Люлі, люлі, ўсё смяшлівы,
Стары бабушкі брузглівы,
На пячы сядзяць, усе на нас брузжаць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 13, спр. 19, сш. 3. Зап. у 1971 г. у в. Вобчын Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Агаф'і Герасімаўны Беліцкай, 1896 г. н.; ТМКБ 2010, с. 189, 823, № 33. Зап. С. Г. Выскварка ў 2006 г. у в. Вобчын Любанскага р-на Мінскай

вобл. ад Надзеі Кукраш, 1923 г. н., Зоні Галай, 1932 г. н., Ніны Кандраценка, 1954 г. н., Ніны Верамейчык, 1957 г. н., Валянціны Крывальцэвіч, 1957 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Азёркі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад В. І. Шлу-паковай.

Вар.: Ёсе на горушку выбігалі,
Выбігалі, люлі, выбігалі...
...Гору сырніцэй пасыпалі,
Пасыпалі, люлі, пасыпалі.

Сысоў 1997, с. 71. Зап. У. М. Сысоў у 1995 г. у в. Марчанкі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзій Ігнатаўны Скуратавай, 1920 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Барсеева Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад К. І. Сімчачковай; АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. Ж. С. Захарчук у 1991 г. у в. Морач Клецкага р-на Мінскай вобл. ад Т. М. Акрамені, 1945 г. н., ад. 11 кл.; Анічэнка 1995, с. 378. Зап. у в. Рудня Целяшоўская Гомельскага р-на.

Вар.: Зверху сырам пасыпалі,

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. Н. Арлова, Т. Петрачкова, А. Кашчанка, Е. Аўдзецкая ў в. Лазова Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Аляксандраўны Грамцовай, 1918 г. н.; АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. Н. Мельнікава, Е. Цецерукова, В. Бузак, З. Андрэйчык, І. Лебедзева ў в. Обаль Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Іосіфаўны Старамужавай, 1936 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 3, арк. 40. Зап. А. І. Гурскі ў в. Пасад Багушкага с/с Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Нікітаўны Круцік, 1916 г. н., ад. 4 кл., Ганны Сяргееўны Аўфяро-нак, 1910 г. н., ад. 1 кл.; Зап. Л. П. Рэзкіна ў 2007 г. у в. Марчанкі Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ніны Ягораўны Мяшчанавай, 1934 г. н.

Мы на горачцы пабывалі.
Ай люлі, ай люлі, пабывалі.
Сваю Масленіцу сустракалі.
Ай люлі, ай люлі, сустракалі.
Бліны масліцам залівалі.
Ай люлі, ай люлі, залівалі.
Ды блінамі ўсіх частавалі.
Ай люлі, ай люлі, частавалі.
Нашай Масленіцы сем дзянёчкаў.
Ай люлі, ай люлі, сем дзянёчкаў
Ды сем нядзель пасточку.
Ай люлі, ай люлі, пасточку.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 89, спр. 242, сш. 7, арк. 12. Зап. студ. Д. І. Гардзівіч у в. Адаменкі Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Раісы Сяргееўны Агеевай, 1940 г. н.

А мы Масленіцу сустракалі,
Сырам гару набівалі,
Маслам гару налівалі,
На шырокі двор гукалі
Ды блінамі частавалі.

Метадычныя 2006, с. 18. Зап. В. Ю. Валчкова ў 2006 г. у в. Мадора Рагачоўскага р-на Гомельскай вобл. ад К. Л. Сазонавай, 1928 г. н.

Мы Масленіцу состричали*,
Люли, люли, состричали,
На горушке мы бывали*,
Сыром гору набивали*,
Наши горушки котливы,
Наши девушки игривы,
Молодушки веселые*,
Стары бабушки воркотливы*,
Они на печке сидят,
Всё на нас воркотят.
Вы, бабушки, не ворчите,
Дайте Масленіцу нам прогулять*
С ребятами поиграть.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Загацце Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Пелагеі Аляксееўны Шумілавай, 67 г.

А на дварэ сняжкі сыплюць,
А нас мамкі дамоў клічуць*.
А мы мамак не слухаем*.
Ды на горку ўзбягаем.
Нам да дому не хаціцца,
Нам хаціцца пракаціцца.
На варонькім канечку,
На зялёненькім вазочку*.
Ды й па беламу сняжочку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Каверзы Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Лявонцьеўны Кірыёнак.

Ехала Масленіца ад сяла да сяла,
Пыталася Ганулькіна двара.
Дзень добры, гаспадыня,
Можа б у хату Масляніцу пусціла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Пахомава ў 1973 г. у в. Раванічы Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Г. Пшыбонка, 1925 г. н.

Ай, ішла Масленка лугамі,
Вязла дабро вазамі.
Выйдзі, Іванька, пераймі
Свайму вяселлю на пірагі.
Я й і пераймаць не пайду.
Я свае пшаніцы намялю,
Я й сваіх пірагоў напяку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. МДПІ У. В. Дзяжкewіч у 2000 г.
у в. Лісуны Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад В. М. Голубевай, 1914 г. н.

Вар.: Везла пшаніцу вазамі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Плоскае Талачынскага р-на Віцебскай вобл.
ад Уліны Пятроўны Слупок, 74 г.

Ой ты Масьленіца-палізуха,
Палізала сыр і масла, заўтра суха.

АІМЭФ, ф. 23, воп. 12, спр. 7, арк. 32, № 189. Зап. Т. В. Валодзіна ў г. п. Хоцімск
ад Веры Сяргееўны Мацюшэнка, 1927 г. н., нар. у в. Іваноўка Хоцімскага р-на
Магілёўскай вобл. «На Масьленку гукалі, выйдзем, дзеўкі, а хлопцы за намi
ўслед, ды крiчiм».

Вар.: ...сама суха.

АСЭТ/ВА, А/ф Klim_2010_Szczuko_09_V. Зап. Б. Шчука, М. Лук'янава і А. Глушко
ў 2010 г. у в. Малая Язоўка Ершыцкага р-на Смаленскай вобл. Расіі.

Масленіца, Масленіца!
У каго сыры, у каго масла,
Масленіца, Масленіца!⁹³
У мяне, маладзэя, чарапень канापель.
Канापель натаўку, ладак намакаю,
Ладак намакаю, гасцей зазываю.
Чаму цябе, каўзель, да ня сем нядзель?
Адна нядзелька й тая караценька.

Метадычныя 2006, с. 31. Зап. Н. Паўлоўская, І. Рошчына ў 1989 г. у в. Заазер'е
Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. Я. Каласоўскай, 1916 г. н.

Вар.: Метадычныя 2006, с. 30–31. Зап. А. Ракоўская ў 1989 г. у в. Бабiнiчы
Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад М. Я. Астапенка, 1909 г. н.

А на Масьленку сыр ядуць, сыр ядуць,
А мне, маладзенькай, не даюць, не даюць,
А мне, маладзенькай, хочацца, хочацца,
Із воч сьлэзкі коцюцца, коцюцца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 51. Зап. А. І. Ляшкewіч у 2015 г. у в. Гаршчэў-
шчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Соф'і Пятроўны Гусельнікавай,
1940 г. н.

⁹³ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

Масленіца-палізуха,
Каб вясёлая да Духа,
А казалі, Масленкі сем нядзель,
Аказалася – адзін дзень,
І тая нядзелька, і та караценька.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 94, сш. 1а, арк. 42. Зап. М. П. Гваздзёў у 1965 г. у в. Зубава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. «Масленка. Спяваюць зрэдку жанчыны старэйшага ўзросту, успамінаючы старыя часы».

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. студ. Т. А. Сакалоўская ў 1998 г. у г. Чэрвень Мінскай вобл. ад К. І. Трус, 1938 г. н.; АЛБФ БДУ Мг. Зап. студ. В. І. Бардзевіч і Ф. В. Барсукова ў в. Заполле Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Валянціны Яфімаўны Новікавай, 1938 г. н.; Метадычныя 2006, с. 30. Зап. М. Майсеёнак у 1987 г. у в. Каханавічы Верхнедзвінскага р-на Віцебскай вобл. ад В. В. Цыра, 1929 г. н.

Вар.: Маслінка-саладуха,
Вядзіся ты да Духа! Вядзіся ты да Духа! Вядзіся ты да Духа!

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 14, сш. 2, арк. 3. Зап. Т. М. Прохарава ў 1976 г. у в. Кучарына Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Аксінні Архіпаўны Прохаравай, 1899 г. н.

Прыбылова 2010, с. 108. Зап. у 1985 г. у в. Вялікая Харкаўка Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Е. С. Хадзянковай, 1914 г. н., П. А. Рамко, 1917 г. н.

А ў нас Маслініца-гуляніца,
Гуляніца, люлі, гуляніца.
Весела Масленіцу мы гуляем,
Мы гуляем, люлі, мы гуляем.
Думалі, Маслініца сем нідзелек,
Сем нідзелек, люлі, сем нідзелек.
Ай, Масленіца сем дзянэчкаў,
Сем дзянэчкаў, люлі, сем дзянэчкаў.
Нас Масленіца абманіла,
Абманіла, люлі, абманіла.
На большы пост пасадзіла,
Пасадзіла, люлі, пасадзіла.
На хрен, на редзьку й ны капусту,
Ны капусту, люлі, ны капусту.

Цяпкова 2015, с. 457–458. Зап. у 1979 г. у в. Царкавішча Усвяцкага р-на Пскоўскай вобл. Расіі ад Вольгі Федасееўны Сяргеевай, 1922 г. н.

Масленіца-ласуха, ласуха, ласуха,
Каб цягнулася да Духа, да Духа, да Духа.

Мажэйка 1999, с. 39, № 3. Зап. 3. Я. Маажэйка ў 1998 г. у в. Башкіраўка Шклоўскага р-на ад Г. Н. Зобікавай, 1920 г. н., М. М. Зязюлі, 1919 г. н.

А ты, Масленіца-пылізуха, пыліжы-ка мяне хуць да Духа.
А ты, Масленіца-каталічка, чаго ты сёлета нівялічка?
А ты, Масленіца – белы сыр, а хто не жаніўся – сукін сын.
А хто ажаніўша – зыдавіўся, а хто замуж пыйшоў, тэй с ума сыйшоў.
Мажэйка 1999, с. 48–49, № 13. Зап. Т. І. Кухаронак у 1993 г. у в. Бяседавічы
Хоцімскага р-на ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н. «Масленка».

Масьляная, вот я йду, пацірала жэніха, не найду. У!
Я думала, Маслянкі адзін дзень, астаецца Масьлянкі сем нядзель.
Масьляная, шчасьлівая, прасьцяніся даліко. У!
Масьленая, белая, па вуліцы бегая.
Масьляная, шчасьлівая, прасьцяніся даліко. У-й!
Ляцелі гусі к Іваначкі, нашы дзеўкі – вышываначкі.
Масьляная, шчасьлівая, прасьцяніся даліко. У-й!
Масьляная, калатуха, калаці хлопцаў у кінцоуха.
Масьляная, шчасьлівая, прасьцяніся даліко. У-й!
Ляцелі гусі гегні, нашы хлопцы седні.
Масьляная, шчасьлівая, прасьцяніся даліко. У!
Бразнулі ложка ў века, пашлі нашы дзеўкі ў лета.
Масьляная, шчасьлівая, прасьцяніся даліко. У!
Аўдыятлас 2006, № 24. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г.
у в. Ачэса-Рудня Добрушкага р-на Гомельскай вобл. ад М. Г. Салаўёвай, 1911 г. н.,
В. К. Горбавай, 1912 г. н., А. А. Кліменкі, 1910 г. н., М. В. Сушко, 1913 г. н.,
С. Я. Малчанавай, 1919 г. н. «Масленка».

Масьленіца, белы сыр, белы сыр!
Пабіў мяне, мамачка, сукін сын, сукін сын.
А за якую прычыну, прычыну?
За краснаю дзяўчыну, дзяўчыну.
А ты, дачушка, й уцячы, уцячы!
Чорт яго, мамачка й уцячэ, й уцячэ!
Бязозавай розачкай ён сячэ, ён сячэ,
За русаю косачку валачэ, валачэ!
Бязозава розачка жыгуча, жыгуча,
А маё цела балюча, балюча.
Аўдыятлас 2006, № 17. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г.
у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад А. Н. Крамковай, каля 1908 г. н.
«Масленка».
Вар.: АІМЭФ, Мг. 20-92-1/II, № 45. Зап. У. М. Сысоў у 1992 г. у в. Баева Дуб-
ровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Сяргееўны Памароўскай, 1931 г. н.

Я думала, Масленка сем нядзель,
Астаецца Масленкі адзін дзень.
А е ў мяне, мамачка, белы сыр, белы сыр,
Пабіў мяне, мамачка, сукін сын, сукін сын.

А я таго беллага сыра не хачу,
А я таго беллага сыра не хачу,
А я таго сукіна сына не люблю,
А я таго сукіна сына не люблю.

АЛБФ БДУ Гм. Зап. Я. Я. Лепека ў в. Залессе Чачэрскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Савельеўны Харпуновай, 1907 г. н.

А на Масленку, Масленку,
Белы сыр, белы сыр
А любіў мяне, мяне
Мар'ін сын, Мар'ін сын.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. Т. У. Хазраткулава ў 2000 г. у в. Нава-сёлкі Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад В. П. Жолудзевай, 1920 г. н.

Маслінка-беламутка,
Вынісла сыра, вынісла сыра – ды ня хутка.
Маслінка-белы сыр,
Палюбіў мяне, сукін сын, сукін сын.
А любіў – ды ні узяў, ды ні узяў.
Каб ён Вялічка ні даждаў, ні даждаў.

Прыбылова 2010, с. 119–120. Зап. у эксп. БДАМ у 1998 г. у в. Майск Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад В. М. Алексяевіч. «Масленка».

Масленка-красенька!
Чаго Масленкі ды ня сем нядзель?
Масленка-красенька!
Чаго Масленкі адна нядзелька?
Масленка-красенька!
Адна нядзелька, тая караценька.
Масленка-красенька!

ТМКБ 2004, с. 75. Зап. у в. Брухава Аршанскага р. Віцебскай вобл.

Вар.: з прыпевам «Гу, та-та, гу, лё-ля».

Елатаў 1961, № 18. Зап. у 1959 г. у в. Сцецава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Ульяны Восіпаўны Арловай, 1901 г. н.

Я думала, Масьлянкi сем нядзель, я думала, Масьлянкi сем нядзель,
Асталося Масьленкі адзін дзень, асталося Масьленкі адзін дзень,
Масьленая, шчаслівая, расьцягніся да Вялікадня!

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 165, сш. 4, арк. 49, № 23. Мг. 20-73-14, № 20. Зап. Г. А. Барташэвіч і Л. П. Балабанава ў 1979 г. у в. Барталамееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. «Калі гэтую песню спявалі другі раз, то замест “асталося” было “астаецца”».

Вар.: Беларускі 1989, с. 37. Зап. В. Бурава ў 1984 г. у в. Барталамееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад М. Сцяпнёвай, 1919 г. н.;

Вар.: А здаецца, Масленкі – адзін дзень.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Крапіўня Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад С. А. Крата, 1910 г. н.

Мы думалі, Маслёнка сем нядзелек, сем нядзелек,

Ажно Маслёнка – сем дзянёчкаў, сем дзянёчкаў.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Т. А. Казінец у 2003 г. у г. п. Капаткевічы Петрыкаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Іванаўны Ваяводы, 1916 г. н., прав.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Каровічы Чашніцкага р-на ад А. М. Падшарай.

Чаму цябе, Масленіца, ды ня сем нядзель? Масленіца, Масленіца!

Адна нядзелька, тая караценька. Масленіца, Масленіца!

Адна кароўка, тая пірадойка. Масленіца, Масленіца!

ФЭ БДАМ, 2Е220, № 20. Зап. С. І. Мыцько ў 1979 г. у в. Асечына Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Сцепаніды Лазараўны Петрыкавай, 1914 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 65. Зап. В. А. Федзькіна ў в. Ігрушка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Іванаўны Шклянскай, 74 г.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Н. М. Бельчанка ў 2006 г. у в. Ігрушка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад В. Г. Анісімавай, 1934 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 82, сш. 56, № 13. Зап. студ. А. У. Румо ў 1975 г. у Талачынскім р-не Віцебскай вобл.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 43, сш. 3, арк. 15. Зап. К. Б. Ідэльсон і Малочка ў 1959 г. ў в. Стэцава Багушэўскага р-на (цяп. Сенненскі р.) Віцебскай вобл.; Аўдыятлас 2006, № 7. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1974 г. у в. Хаўчы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад А. С. Ліцкевіч, 1921 г. н., Г. С. Еўпак, 1909 г. н., Г. П. Храпскай, 1887 г. н., К. Я. Дольскай, 1925 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Новая Чарадзея Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад М. Н. Каравіцкай; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 11. Зап. у в. Узноснае Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Іосіфаўны Захарэвіч, 65 г.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Узнанне Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Іосіфаўны Захарэвіч, 65 г., прав.; Метадычныя 2006, с. 30. Зап. у 1987 г. у в. Оўсішча Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад А. А. Вакар; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 64. Зап. І. Г. Валаковіч у 2006 г. у в. Кастрыца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад К. Б. Дубень, 1926 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 11. Зап. І. Залеўская і М. Лютаровіч у 2005 г. у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на ад Зінаіды Андрэеўны Рынкевіч, 1938 г. н.; АІМЭФ, Мг. 20-91-3/І, № 19. Зап. У. М. Сысоў у 1991 г. у в. Сарціслаўль Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Агап'і Ціханаўны Сідаравай, 1906 г. н.; Прыпеў «Маслініца!». Мажэйка 1999, с. 41, № 5. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на ад М. С. Аўсеевіч, 1914 г. н.

Чаму ж цябе, Маслінка, ды не сем нядзель, гу-та-та, гу-ля-ля.

Адна нядзелька, і тая караценька, гу-та-та, гу-ля-ля.

А ў нас сёння Маслінка, Масленіца,

Вылецела з кустоў ластваўка, ластваіца.

Садзіцесь, хлопцы, на коней, на коней,
Лавіце ластаўку ў полі, у полі,
А ўжо сонца прыгрэла, прыгрэла,
Уся зямля запела, запела.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 11. Зап. В. Лук'яновіч у 2005 г. у в. Новае Янчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Тамары Данілаўны Тумар, 1932 г. н.

А ў нас сёння Масленіца, Масленіца.
Вылецела з куста ластавіца, ластавіца.
А вы, хлопцы, саколы, саколы.
Садзіцеся на коні, на коні.
Даганайце Масленку ў полі, у полі.
Як дагнаўшы Масленку, набейце, набейце
Як набіўшы Масленку, звяжыця, звяжыця
А ў нас Масленкі ды ня сем нядзель, ды ня сем нядзель,
Адна нядзелька, і тая караценька, го-ту-та, го-лю-ля
Ой, Масленка, Масленка, Масленка.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 19. Зап. Т. Д. Асташка ў в. Буда Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Ягораўны Кавалёнак, 69 г., прав. «Калышуцца на варотах».

Вар.: Вылеціла з лесу ластавіца.

Беларускі 1995, с. 13, № 1. Зап. Н. Басько ў 1995 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад М. І. Занямонец, 1909 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 18. Зап. С. С. Парфенчык у 2004 г. у в. Русаковічы Пухавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Алены Лявонаўны Яновіч, 1932 г. н.

Казалі, Масьленіцы сем нядзель, сем нядзель,
Ажнэ й Масьленіцы адна нядзелька, адна нядзелька,
І тая караценька й, караценька,
Казалі, Масьленіца – каўзуха, каўзуха,
Ажнэ й Масьленіца – палізуха, палізуха.

АІМЭФ, Мг. 20-91-6(33) б, № 21. Зап. У. М. Сысоў, Л. Л. Бабкова і Т. П. Богдан у 1991 г. у в. Навасёлкі Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Анастасіі Кузьмінічны Фядотавай, 1922 г. н.

А казалі, Масьленца сем нядзель, ажны ўсяго адзін дзень,
Адна нядзелька, тая караценька,
Масьленіца, Масьленіца, каўзуха, а вядзіся ж ты да Духа.

АСЭТ. Зап. у в. Ключнікава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Сцяпанаўны Франковай, 1924 г. н.

Масленіца, чаму цябе, кадзель, ды не на восем нядзель?

Адна толькі нядзелька, ды й та караценька.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Л. Лычкоўская ў в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад В. П. Паляковай 1915 г. н., прав.

Вар.: Масленіца, чаму цябе, каўзель...

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Загаранкі Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Тацяны Васільеўны Малалецінай, 82 г.

Па гарэ бабы хадзілі, хадзілі,
Масьленку-кавзуху прасілі, прасілі:
– А ты, Масьленка-кавзуха, каўзуха,
Прыцяніся ж ты да Духа, да Духа,
Ад сьвятога Духа да Петра, да Петра,
Да Храстовага Раждзства, Раждзства.

Аўдыятлас 2006, № 13. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у 1997 г. у в. Крывыя Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад П. С. Конюшкі, 1936 г. н., Н. В. Чарныш, 1928 г. н., А. М. Ярэм, 1938 г. н., В. Д. Дзвяткінай, 1935 г. н., Л. Л. Авласенка, 1967 г. н., Т. М. Сухаваравай, 1959 г. н., Н. Д. Зубаўжэн, 1959 г. н.

Ай, Маслініца-каўзуха!
Працягніся ты да Духа!
А не так да Духа,
Як да Тройцы,
Ай, Маслініца-каўзуха,
Прыцягніся да Духа!
Каб любілі малойцы.

Метадычныя 2006, с. 31–32. Зап. Ю. Кудалей у 1989 г. у в. Нярэйша Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Л. Г. Ляхновіч, 1919 г. н.

Масленіца-каўзуха⁹⁴,
Чаму не вялась да Духа?
Адна нядзелька,
І тая караценька.
І тая караценька, зусім мала,
І я ж нічогачкі не прыдбала,
Масленіца, Масленіца, Масленіца.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. Л. Шнарбакова ў в. Зубрэвічы Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Аляксандры Сіпаковай, 80 г. Апубл.: Гілевіч 1974, с. 56.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. Т. У. Хазраткулава ў 2000 г. у в. Навасёлкі Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад В. П. Жолудзевай, 1920 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 159, сш. 1, арк. 26, № 32. Зап. У. А. Васілевіч і С. Т. Асташэвіч

⁹⁴ Усе радкі, акрамя апошняга, паўтараюцца.

у 1979 г. у в. Вігунічы Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Анастасіі Лаўрэнцьеўны Марозавай, 1910 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Ж. П. Рэзнік у 2005 г. у в. Дукора Пухавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Л. В. Губашынай, 1932 г. н., прав.

Вар.: Масленіца-каўзуніца, Масленіца-каўзуніца,
Чаму не вялася да сроку, да сроку?

Метадычныя 2006, с. 32. Зап. А. Рогава ў 1991 г. у в. Пішчалава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад А. І. Міхайлоўскай, 1922 г. н.

Вар.: Я ж бы вялася, вялася,
Каб я ўдалася, удалася.

Метадычныя 2006, зап. Т. Шабанава ў 1991 г. у в. Юрцава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад В. І. Дунаёвай, 1900 г. н.; Мажэйка 1999, с. 38. АІМЭФ, а/ф Mажейка_1988_01_Is. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1988 г. у в. Башкіраўка Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Г. Н. Зобікавай, 1920 г. н.

Вар.: АІМЭФ, Мг. 20-91-1/б, № 68. Зап. У. М. Сысоў у 1991 г. у в. Гарадзішча Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Фёдараўны Кроцікавай, 1922 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 1, № 16. Зап. Л. І. Ткачова ў 1964 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 6, арк. 43. Зап. А. І. Гурскі ў в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н., ад. 5 кл. «Маслянка»; Мажэйка 1981, с. 81, № 35. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1979 г. у в. Латыгаль Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад В. М. Лісецкай, 1905 г. н.

Вар.: Масленіца-каўзуха,
Каб ты вялася да Духа.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. А. А. Краўчанка ў 2007 г. у в. Зялёнка Полацкага р-на Віцебскай вобл. ад Сцепаніды Пятроўны Грынкевіч, 1928 г. н., сяр. ад., прав.

Ай, Масьленіца, каташэнька, каташэнька, люлі, каташэнька,
Прыцяніся ты ў нас харашэнька, харашэнька, люлі, харашэнька.
Ай, Масьленіца, палізуха, палізуха, люлі, палізуха.
Працяніся ты ў нас хоць да Духа, хоць да Духа, люлі, хоць да Духа.
Ай, Масьленіца, белы сыр,
А хто не жаніўся – сукін сын.

АСЭТ. Зап. М. Лук'янава ў 2015 г. у г. Хоцімск Магілёўскай вобл. ад Таццяны Ягораўны Чубаковай, 1933 г. н., нар. у в. Іваноўка (цяп. у межах г. Хоцімск).

Што у Ніны пад вакном круцелка, круцелка,
Адна дачка – й тая вярцелка, вярцелка.
Масляная, вох, прасцягніся далёко!

Пойдзім, Тонечка, [неразборліва] таўкача,
Падзевімся на Колечку-лупача, лупача.
Масляная, вох, прасцягніся даляко!
Пойдзім к Шарохам гребянца, гребянца,
Падзевімся на Танечку малайца, малайца,
Масляная, вох, прасцягніся даляко!
А ў Насці пад вакном пер'я пёр'іцца,
Насця дачкой набіваецца.
Масляная, вох, прасцягніся далёко!
Што ў Плаўніна бугры, ямкі,
Там ня дзеўкі, абез'янкі.
Масляная, вох, прасцягніся далёко!
Казалі, Маслянкі сем нядзель, сем нядзель,
Астаося Маслянкі адзін дзень, адзін дзень.
Масляная, вох, прасцягніся далёко!
Брызнулi ложкі ў века, ў века,
Асталіся дзеўкі ўлета, ўлета.
Масляная, вох, прасцягніся далёко!

АІМЭФ, Мг. 20-76-95, № 2. Зап. Г. В. Таўлай у 1976 г. у в. Курознава Клімаўскага р-на Бранскай вобл. ад Марыі Рыгораўны Барысенка, 1931 г. н., Антаніны Фёдараўны Салабай, 1929 г. н., Настасіі Сяргееўны Хазяенка, 1922 г. н.

Наша Масленка, будзь катліва, будзь катліва, люлі, будзь катліва,
Наша мамка – варкатліва, варкатліва, люлі, варкатліва.
Усю нядзельку варкатала, варкатала, люлі, варкатала.
Нас на вуліцу не пускала, не пускала, люлі, не пускала.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 3, арк. 41. Зап. А. І. Гурскі у в. Пасад Багушкага с/с Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Нікітаўны Круцік, 1916 г. н., ад. 4 кл., Ганны Сяргееўны Аўферонак, 1910 г. н., ад. 1 кл. «Масленка».

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Л. І. Ткачова ў 1965 г. у в. Стасева Лёзненскага р-на ад Ірыны Пятроўны Ніканавай, 1899 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 97, сш. 3, № 11. Зап. Л. І. Ткачова ў 1965 г. у в. Стасева Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Пятроўны Ніканавай, 1899 г. н., І. Ф. Красаўцавай, 1896 г. н. «Масленка».

Наша Масленіца з гор кацілася,
Нашы горы ўсе крутыя.
Нашы дзеўкі ўсе гуляць любяць,
А маладзіцы хахатаць любяць,
А старыя бабкі брузжаць любяць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. С. А. Ермакова ў 1992 у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад А. С. Касцюкевіч, 1929 г. н.

Мы Маслиницу прокатали,
Сыром горы укладали,
Маслом сверху поливали,
Штоб наши горушки были крутыя,
Наша Масляница з гор катлива.
А мы Масляницу прокатали,
Ў пясок яё закопали,
Да на лето яё прибрали.

Шейн 1874, с. 69. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.

А мы Маслянаю пракаталі, ой,
Пракаталі, пракаталі, пракаталі.
Мы святых вечары прагулялі, ой,
Прагулялі, прагулялі, прагулялі.
Як паехаў у дарожку – забаріўся, ой,
Забаріўся, забаріўся, забаріўся.
На здравым масточку праламіўся, ой,
Праламіўся, праламіўся, праламіўся.
Ніхто цібе паў, ты сам упаў, ой,
Ты сам упаў, ты сам упаў, ты сам упаў.

Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2005 г. у в. Чкалава Гомельскага р-на ад Уллыны Ігнатаўны Сухоцкай, 1928 г. н., Бёдакціі Міхайлаўны Кавалёвай, 1946 г. н., Таццяны Сцяпанаўны Седавусавай, 1930 г. н. «На Маслянаю, як Масляну каталі на пост».

Ой, я Масленіцу пракатала,
Усе святых вечарочкі прагуляла.
Ой, я Масленіцу баламутную,
Ухваціла сыру і масла, да нехутка.

АЛБФ БДУ Гм. Зап. студ. Т. А. Шынкевіч у в. Ісакавічы Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Праскоўі Фядосаўны Халаеяўны, 1902 г. н.

А мы Масляную прагулялі, о-о-ой,
Прагулялі, прагулялі.
А мы Масляную пракаталі.
Прайшоў мясעד, не жаніўся,
Ой, не жаніўся
І ў манахах астаўся.

Новак 2007-2, с. 110. Зап. студ. Т. Яськова, С. Парашчанка ў 2006 г. у п. Мірны Гомельскага р-на ад Лідзіі Уладзіміраўны Абрамцавай, 1927 г. н.

А мы Масленцу дыжыдалі, дыжыдалі, люлі, дыжыдалі.
Мы на горушку выхадзілі, выхадзілі, люлі, выхадзілі.
Сыр с масельцэм вынасілі, вынасілі, люлі, вынасілі.
Мы ёй ямачкі зэбевалі, зэбевалі, люлі, зэбевалі.

Ох, ты, Масленца, будзь катліва, будзь катліва, люлі, будзь катліва.
Нашы дзевушкі весялые, весялые, люлі, весялые,
Стары бабушкі вэркатлівы, вэркатлівы, люлі, вэркатлівы.
Ох, ляжы, Масленца, ды налецця, ды налецця, люлі, ды налецця,
Ох, да леташнева да слецця, ох, да слецця, люлі, ўсё да слецця.

Песни Псковской земли 2011, № 44. Зап. І. Б. Цяплова ў 1985 г. у в. Храптова
Урыцкага с/с Вялікалуцкага р-на Пскоўскай вобл. Расіі ад Е. С. Буравай, 1910 г. н.

Масленіца, дырыгая, дырыгая, люлі, дырыгая,
У нас госцюшка, веселая, веселая, люлі, веселая,
Нічога што к нам у госці ездзіць, у госці ездзіць, люлі, у госці ездзіць,
У гадочку пы разочку, пы разочку, люлі, пы разочку,
Адной ночушкі начуець, начуець, люлі, начуець,
Пад вакошам спаць лажыцца, лажыцца, люлі, лажыцца,
У вакошка пыглідаець, пыглідаець, люлі, пыглідаець,
На каня садзіцца уезжаець, уезжаець, люлі, уезжаець,
Масленіца, ды Грыгор'я, ды Грыгор'я, люлі, ды Грыгор'я.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 47. Зап. А. В. Рамадзін у в. Бычыха Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: Ромодин 1989, № 1. Зап. у в. Рагозы Усвяцкага р-на Пскоўскай вобл. Расіі ад Ганны Зверавай, Еўдакіі Штыкавай, Варвары Жыганавай, Ефрасінні Белешавай.

Прышла, дзевачкі, Масленка, Масленка,
Сабірайцеся ў кучачкі, у кучачкі,
Кладзіца персні ў лубочкі, ў лубочкі,
Пастаўце іх пад клеццю, пад клеццю,
Нехай стаяць к налеццю, к налеццю.

Мажэйка 1999, с. 40, № 4. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1994 г. у в. Мокравічы Бялыніцкага р-на.

Мы Маслянку праваджалі, ў вочы сыру ні відалі.
Масляная, шчаслівая, расцягніся хоць да Вялікадня!
А ў Гарадкі пяточок, пашла дачка за яго.
Ай, да куда ж ты пашла, ой, дарагая?

ФЭ БДАМ, 2Е165, № 6. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Хізы Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Зінаіды Іванаўны Лапіцкай, 1905 г. н.

А Масляна, Масляна, палізуха!
Палізала блінцы ля стопцы на тарэльцы.
А мы сваю Маслянку праваджалі,
Цяжка, важка ды па ёй уздыхалі,
А Масляна, Масляна, вараціся,
Да самага Вялікадня працягніся!

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 63. Зап. А. І. Градовіч у в. Шавярнічы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад П. М. Шкаруба, 77 год.

Да ў нас сягоня Масленица!
Да вылятэла ластовица,
Да полятэла ў чистая поля.
Идита, молайцы, ўнимайтя,
Да ў ластоўкі пытайтя,
Што ў Кіяве деяцца.
– Ой деяцца-деяцца:
Девяць молодцоў женицца,
А десятая панна за муж иде.

Бессонов 1871, с. 165, № 180. Зап. у м. Слабодка Слуцкага п. Мінскай губ.

Ў нас сядня Маслиница,
Приляцела к нам ластовица,
Села-пала на колу,
Скинула масла по кому.
А на горе церкоўка,
На церкоўке крыжичик,
На крыжичку макоўка,
А на макоўкі ластоўка.
Поляци, поляци, ластовица,
Ў большую дзяреўню,
Приняси нам, ластовица,
Што ў дзяреўні дзеицца?
– Дзевяци дзяцюкоў сценяюць,
А дзисятого вешаюць.
Поляци, поляци, ластовица
Ў малая мястечко,
Приняси нам, ластовица,
Што ў местечки дзеицца?
– Дзевяци дзеўок винчаюць,
Дзисятую заручаюць.

Шейн 1874 с. 69. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.

Ў нас сядня Масляніца, прыляцела ластавіца.
Прыляцела ластавіца, ухапіла Масляніцу.
Ухапіла Масляніцу. Ой, вы хлопцы-малойцы,
Ой, вы хлопцы-малойцы, садзіцясе на конейкі.
Садзіцясе на конейкі, даганяйця ластавіцу.
Даганяйця ластавіцу, адбярэця Масляніцу.

АІМЭФ, Мг. 20-75-12/І, № 26. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1975 г. у в. Замасточча
Руднянскага с/с Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл.

На святу Масляніцу⁹⁵
Да вылятала ластавіца
З Чорнага мора на поле.
Сядайце, малойцы, на коней,
Да ўлавіце ластавіцу,
Да будзем гуляць Масліцу!

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. студ. Л. В. Муравейка ў 2005 г. у в. Гоцк Салігорскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Раманаўны Вялько, 1924 г. н.

Вар.: Беларускі 1995, с. 13, № 2. Зап. У. Гром у 1982 г. ад Е. Грыб, 1907 г. н., нар. у Лагойскім р-не Мінскай вобл.

А ў нас сёння Маслінка, Маслініца,
Вылецела с кустоў ластаўка, ластавіца.
Садзіцесь, хлопцы, на коней, на коней,
Лавіца ластаўку ў полі, у полі,
А ўжо сонца прыгрэла, прыгрэла,
І ўся зямля запела, запела.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 64. Зап. І. Г. Валаковіч у 2006 г. у в. Кастрыца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад К. Б. Дубень, 1926 г. н., прав.

Вар.: Выляцела ў поле ластавіца,
З лесу ластавіца,
З цёмнага лесу на поле,
Сядзіцесь, хлопцы, на коні,
Даганяйце Масленіцу ў полі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. А. Гунько ў в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад К. К. Бачышча, 1915 г. н.

А ў нас сёння Масленіца, Масленіца.
Прыляцела да нас ластавіца, ластавіца.
Сядзіцесь, малойцы на коні, на коні,
Даганяйце ластавіцу ў полі, ў полі.
А дагнаўшы, злавіце, злавіце,
А злавіўшы, звяжыце, звяжыце,
А звязаўшы, дамоў вядзіце, вядзіце.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 45, спр. 42. Зап. Т. Парэцкая ў в. Капачэўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Іванаўны Парэцкай, 1920 г. н., прав.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. І. В. Мажэйка ў 2005 г. у в. Бродаўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Валянціны Рыгораўны Мацкевіч, 1925 г. н. «Сустрэкалі Масленіцу і спявалі катаючыся на качэлях».

⁹⁵ Паўтараюцца ўсе радкі, акрамя першага і апошняга.

А як зв'язце – набіце,
А як наб'яце – пытайце.

Метадычныя 2006, с. 13. Зап. В. Грынкевіч, М. Шэндзік у 1983 г. у в. Дворышча Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад В. Р. Дук, 1908 г. н.

А ў нас сёння Маслінка, Маслінка.
Прыляцела к нам ластаўка, ластаўка.
Села яна высока, высока,
Бачыць яна далёка, далёка.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 14, сш. 2, арк. 3. Зап. настаўніца Т. М. Прохарава ў 1976 г. у в. Кучарына Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Аксінні Архіпаўны Прохаравай, 1899 г. н.

А ў нас сёння Масленіца⁹⁶,
Прыляцела ластавіца,
Села-пала на жэрдачку,
Шчабятала нам вестачку,
Што ў нас сёння Масленіца.

АІБФ БДУ Вц. Зап. Н. А. Градовіч у в. Адаменкі Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Раісы Сяргееўны Агеевай, 1940 г. н.

У нас сёння Масляніца,
Прыляцела ластавіца,
Паляцела ў поле,
Станьце, рэбята, наўкола,
Станьце, рэбята, наўкола,
Да злавіце ластавіцу.
Папытайце ў ластавіцы,
Калі будзе Масляніца.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 63, сш. I, арк. 16. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Шыпяны Смалявіцкага р-на Мінскай вобл. ад Евы К. Мініч, 1909 г. н.

А ў нас сёння Масленка, Масленка,
Выляцела з куста ластаўка, ластаўка,
А вы, мальчыкі, на коні, на коні,
А вы за ластаўкай пагоні, пагоні.
Спытайце ў ластаўкі,
Ці многа нядзель у Масленіцы.
– Адна нядзелька і тая караценька.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. I, арк. 17. Зап. Л. І. Ткачова ў 1964 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н.

⁹⁶ Кожны радок паўтараецца.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 6, арк. 44. Зап. А. І. Гурскі ў в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н., ад. 5 кл. «Масленка»; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 54. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Соф'і Пятроўны Гусельнікавай, 1940 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 5. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Фамінічны Пашкевіч, 1932 г. н., нар. у в. Прысмакі Талачынскага р-на; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Таццяна Алегаўна Шульгіна ў 2005 г. у в. Манастыр Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Фросі Буйдак, 1921 г. н.; Метадычныя 2006, с. 12. Зап. Н. Шрубок у 1990 г. у в. Комлі Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад В. Н. Падаляк, 1927 г. н.

А ў нас сёння Масленіца,
Вылецела з куста ластавіца.
А вы, хлопчыкі, паймайце, паймайце,
Вы ж у яе праўду пытайце, пытайце:
Ці скоро будзе лецечка, лецечка,
Ці скоро будзем жыта жаць,
Ці скоро будзем кросны ткаць.
– Цёплым летцам жыта жаць,
Вясной красной кросны ткаць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 80, спр. 80, сш. 22, № 16. Зап. студ. А. С. Дылейка ў 1974 г. у в. Замосце Талачынскага р-на Мінскай вобл. ад А. В. Леановіч, 1914 г. н., ад. 4 кл.

А ў нас сягоння Масленіца,
Вылецела з куста ластаўка.
А вы, дзевачкі, яе паймайце
І ў яе праўды пытайце.
Ці скоро прыйдзе лецейка,
Ці скоро прыйдзе зімачка.
Зіма прыйдзе дрэмлючы,
А лета прыйдзе пеючы.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 85, сш. 20, № 1. Зап. студ. Т. В. Кісякова ў 1974 г. у в. Нямойта Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад С. Б. Граблеўскай, 1894 г. н.

А сегодняя у нас Масленка,
Выляцела з куста ластаўка,
А за ёю вераб'і.
Яны ў яе праўды пыталі,
Ці будзець зіма лецічкам,
Ці будзець свякровь матулей,
Будзець зіма з марозам,
Будзець свякровь з гразою.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. Л. Р. Прымакова ў 1985 г. у в. Смаляны Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Фядотаўны Жулінок, 1904 г. н., няграм.

У нас сягоння Масленіца, Масленіца, Масленіца.
Прыляцела ластавіца, ластавіца, ластавіца.
– Скажы, скажы, ластаўка, дзе была, дзе была, дзе была,
Што відзела за дзіва, за дзіва, за дзіва?
– Ай, відзела дзіва дзіўная, дзіўная, дзіўная:
Дзевяць гарадоў згарэла, згарэла, згарэла,
Дзесятая цэркаўка, цэркаўка, цэркаўка.
На цэркаўке гняздзечка, гняздзечка, гняздзечка,
А ў гняздзечку яечка, яечка, яечка.

Несцяровіч 2004, с. 58, № 94. Зап. В. Несцяровіч у 1998 г. у в. Заполле Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Г. В. Ханкевіч, 1929 г. н.

А ў нас сёння Масленіца,
Прыляцела ластавіца*,
Прыляцела, пала на ўколе*,
Да злавіце Масленіцу*,
А папытайцеся ў яе*,
А што ў Вільні дзелаецца*,
Дзевяць паноў жэніцца,
Дзесятая паня замуж ідзе*.
Дзевяць гарадоў згарэла*,
Дзесятая цэркаўка.
А на цэркаўцэ крыжачак,
На крыжачку вяночак*,
А ў вяночку кветачка*,
А ў кветачцэ пчолачка,
Тут жа, тут Валодзькава жоначка.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 20. Зап. Н. Разумовіч у 2005 г. у в. Студзёнка Смалявіцкага р-на Мінскай вобл. ад Васілісы Фядосаўны Разумовіч, 1920 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Т. М. Тамашэўская ў 1999 г. ад Надзеі Гаўрылаўны Ярчак, 1922 г. н., нар. у в. Заазер'е Лагойскага р-на Мінскай вобл., прав., ад. 4 кл.

Вар.: Што на свеце дзеіцца,

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. у 1995 г. у в. Забалотце Смалявіцкага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Уладзіміраўны Мініч, 1910 г. н.

У нас сягоння Масленіца,
Выляцела ластавіца*
З чорнага лесу на поля*.
Садзіцеся, малойцы, на коня*,
Да спаймайця ластавіцу*.
Папытайцеся ў ластавіцы*.

Што ў Ківя дзелаецца.
Ой, дзевіца, дзевіца,
Дзевяць малойцаў жэніцца*.
Дзесятая панна замуж ідзе*,
Дзевяць карчоў згарэла*.
Дзесятая – школачка*,
Й усім жыдам шкодачка.

Беларускі 1995, с. 19, № 14. Зап. Г. Р. Кутырова і І. Назіна ў 1988 г. у г. Мінску ад К. В. Бакуновіч, 1903 г. н., нар. у в. Азярыцкая Слабада Смалявіцкага р-на Мінскай вобл.

Вар.: АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. Л. Ваўчок у в. Клянкі-Ніз Смалявіцкага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Васільеўны Ваўчок, 71 г.; АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. Т. Я. Макарэвіч у 1987 г. у в. Каменка Уздзенскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Піліпаўны Астравух, 1906 г. н., бел, мясц, ад.1 кл.; АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. А. І. Мірыновіч у в. Опса Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Ц. Косінец, 1906 г. н.; Гілевіч 1974, с. 55. Зап. Н. Кабылай; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Чарнагосце Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад М. І. Сінкевіч.

А на гарэ, на гарэ цэркаўка,
А на цэркаўцы крыжачка,
А на крыжачку ластаўка.
А сядзіць жа йна вісока-вісока,
А бачыць яна далёка-далёка.
А што ў чужом сяле дзеіцца,
А некулькі пар там жэніцца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 7, сш. 3, арк. 2. Зап. А. А. Крывіцкая ў в. Рагач Ланькаўскага с/с Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

А в нас сённа Масленіца,
Масленіца, Масленіца!⁹⁷
Вылэтэла з куста ластавіца.
Лэтэць вона высока, высока,
Глэдэць вона далёка, далеко.
Шчо в сэлі діецца, діецца:
Дэв'ять хлопцув жэныцца, жэныцца,
Дэсятая дівка замуж ідэ
За самога хорошого в сэлі.
– А скажы ты нам, ластовыца
Колькі нэдэль Масленіца?

⁹⁷Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

– Одна нэдэлька й тая коротэнька,
Усэ масло вона польызала,
На горэлях усых покотала.

Раговіч 2001, с. 17, № 1. Зап. у 1987 г. у в. Сташаны Пінскага р-на Брэсцкай вобл. ад фальклорнага гурта. «Танок водылы й спывалы на Масленіцу».

Вар.: ФЭ БДАМ, 646320, № 59. Зап. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Калодніца Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Соф’і Андрэеўны Прышчэпавай, 1911 г. н.

Ужо, дзевачкі, Маслянка, Маслянка,
Прыляцела к нам ластаўка.
Сядзіць іна вісока,
А бачыць іна далёка.
А што ў сяле дзейіцца,
А восім хлопцаў жэніцца,
Дзівятая дзеўка замуж ідзець.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 7, сш. 3, арк. 1. Зап. А. А. Крывіцкая ў в. Рагач Ланькаўскага с/с Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Ю. Гарошка ў 2003 г. у в. Васькавічы Чавускага р-на Магілёўскай вобл. ад Любові Савельеўны Аддзельнай, 1929 г. н.

А сягодня Масленіца,
Прыляцела ластавіца,
З чорнага лесу на поле,
Садайце, хлопцы, на коней.
Да паймайце ластавіцу*,
Папытайцеся ў яе,
Што ў нашай дзярэўне дзеіцца*,
Восем малойцаў жэніцца*,
А дзевятая дзеўка замуж ідзе.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. В. А. Хмель у 2006 г. у в. Слабада Смалявіцкага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Міхайлаўны Міронавай, 1920 г. н.

Вар.: Прыляцела ластавіца
Ды з кустоў на поле...
Папытайцеся ў яе,
Што на свеце дзеецца:
Дзевяць малайцоў жэняцца,
А дзесятая панна замуж ідзе.
І вароты скрыпяць, і марозы чуюць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 20. Зап. Н. Я. Асташонак у пас. Чарніцкі Смалявіцкага р-на Мінскай вобл. ад В. С. Мазанік, 1924 г. н.

Сядзіць Масленіца высока, высока,
Відзіць яна далёка, далёка.
А што ў Гарадцы дзеецца, дзеецца:
Восем маладцоў жэняцца, жэняцца,
А дзеўка замуж ідзець.
Чаго ж цябе, Масленіца,
Ды не сем нядзель.
Адна нядзелька,
Ды і тая караценька.
Масленіца, Масленіца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. Р. Кузьміч у 2005 г. у в. Хахлоўка Тала-
чынскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Аляксандраўны Хрол, 1942 г. н.

А ў нас сення Масленіца, Масленіца.
Выляцела з кустоў ластавіца, ластавіца.
А вы, малайцы, не стойце, не стойце,
Выганяйце з куста ластавіцу, ластавіцу.
Выгнаўшы – пабіце, пабіце.
А пабіўшы – пытайце, пытайце.
Што ў нашым сяле дзеецца, дзеецца?
Дзевяць малайцоў жэняцца, жэняцца.
Бяруць яны дзевак – паненак, паненак.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. П. Ганецкая ў 1995 г. у в. Стражава Дубровенскага
р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Антонаўны Жоравай, 1900 г. н.

Вар.: Гілевіч 1974, с. 56. Зап. А. Максімовіч у в. Красналукі Чашніцкага р-на
Віцебскай вобл. ад Наталлі Каменец, 47 год; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап.
у в. Стрыгі Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Міхайлаўны Іль-
юшэнка.

Вар.: – Вы, малайцы маладыя,
Садзіцеся на коні,
Даганяйце ластавіцу ў полі...
А пабіўшы – пытайце,
Што ў вашым сяле дзеецца.
– Дзевяць малайцоў жэніцца
А дзесятая дзеўка замуж ідзець.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 19. Зап. у в. Грыцкавічы Крупскага р-на
Мінскай вобл. ад Н. А. Капусты, 1917 г. н.

Прылецела з кустоў Масленка.
А вы, дзевачкі, яе паймайце
А ў яе праўды пытайце,
А ў яе праўды пытайце:

Што й на клірасе й дзеіцца?
Дзевяць малайцоў жэніцца,
А дзясятага звянчалі,
Шоўкам ручкі звязалі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. С. М. Несцяровіч у в. Харчычы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Ірыны Іванаўны Кондраль, 1913 г. н., прав.

У нас сягоння Масленіца,
Го, та-та, Масленіца.
Прыляцела ластавіца,
Го, та-та, ластавіца.
Скажы-скажы, ластавіца, дзе была,
Го, та-та, дзе была?
Сядзіш ты высока,
Го, та-та, высока.
Бачыш ты ўсё далёка,
Го, та-та, далёка,
Што ў вёсцы дзеецца,
Го, та-та, дзеецца.
Дзевяць хлопцаў жэніцца,
Го, та-та, жэніцца,
Дзевяць дзевак замуж ідуць.
Го, та-та, замуж ідуць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Н. В. Мікуліч у 1999 г. у в. Гайна Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Васільеўны Ханкевіч, 1929 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. С. Сяевіч у 2002 г. у в. Мяхеды Лагойскага р-на ад Ганны Васільеўны Ханкевіч, 1929 г. н.; Несцяровіч 2004, с. 60, № 98. Зап. В. Несцяровіч у 1998 г. у в. Заполле Лагойскага р-на ад Г. В. Ханкевіч, 1929 г. н.

Вар.: А з-пад куста ластаўка, ластаўка,
Ой, лялю, рана, ластаўка, ластаўка!
...Дзевяць дзевак вянчаюць, вянчаюць,
Ой, лялю, рана, вянчаюць, вянчаюць!

Раговіч 1988, с. 43, № 20. Зап. У. Раговіч у 1960 г. у в. Галыні Магілёўскага р-на ад М. С. Пацёкіна, 1940 г. н.

Ў нас сягоння Масьленіца,
Прыляцела ластавіца,
Яна села вісока, вісока,
Яна бача далёка, далёка.
Яна бача, што у нашай вёсцы дзеецца, дзеецца,
А сем хлопцаў жэніцца, жэніцца.

А восьмы кахаецца, дзевяты венчаецца,
Дзевяты вяпчаецца, дзесяты канчаецца.
Дзесяты канчаецца, з белым светам прашчаецца.
ТМКБ 2010, с. 184. Зап. у 1982 г. у в. Гарэнічы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.

У нас сягоння Масленіца,
Прыляцела ластавіца.
Села, шчабятала нову навіначку,
Што ў вёсцы дзеецца,
Дзесяць хлопцаў жэняцца.
Жонкі ў іх прыгожыя,
Да работы гожыя.
Што у вёсцы за навіначкі,
Сабраліся замуж дзевачкі,
А іх жанішанькі добрыя малайцы,
І з сябе прыгожыя,
І да работы гожыя.
У нас сёння Масленіца,
Да шчабеча ластавіца.

АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. Г. М. Сабачэўская і В. А. Цяшчык у 1981 г. у в. Быстрыца Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Соф'і Данілаўны Жупранскай, 1906 г. н.

А ў нас сягоння Масленіца, Масленіца.
Прыляцела ластавіца, ластавіца.
Села яна высока, высока,
Бачыць яна далёка, далёка.
А што ў сяле дзеіцца, дзеіцца?
Та гуляюць дзевіца, дзевіца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. С. Р. Барэйша ў 2001 г. у в. Бычын Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Мурач, 1935 г. н., нар. у в. Каменічы Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: Бачыць яна далёка-далёка.
Ой, ляцелі на гары,
Ды на падгарочку.
Як убачыць хлопец дзеўку,
Скініць і сарочку.
Ой, ляцелі на гары,
Ды на мяліцы.
Як убачыць хлопец дзеўку,
Скіне рукавіцы.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. у в. Бычын Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Мурач, 1935 г. н., нар. у в. Каменічы Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл.

А на гарэ-на гарэ, ды й на камяніцы,
Масьленіца, Масьленіца-й!⁹⁸
Як увідзеў дзяцюк дзеўку, скінуў рукавіцы.
А на гарэ-на гарэ, ды й на камушочку,
Як увідзеў дзяцюк дзеўку, скінуў і сарочку.

Можейко 1986, № 2. Зап. З. Я. Мажэйка і А. Э. Аляксееў у 1978 г. у в. Ганчароўка Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Акуліны Навумаўны Гобачавай, 1910 г. н.

Вар.: Мажэйка 1981, с. 76, № 32. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1973 г. у в. Латыгаль Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Лісецкай, 1905 г. н.; Новак 2017, с. 97. Зап. студ. І. Кужалёва ў в. Людзяневічы Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Іванаўны Балоцька, 1936 г. н.

А ў нас сённяя Масленка, Масленка.
Прыляцела ластаўка, ластаўка.
Села йіна высокая, высокая,
Глядзіць йіна далёка, далёка.
Што ж такое дзеецца, дзеецца?
Восем хлопцаў жэнецца, жэнецца.
Асталося толькі чатыры, чатыры,
І тых вошкі стачылі, стачылі

АЛБФ БДУ Вц. Зап. А. У. Пятровіч у 2004 г. у в. Ноўка Віцебскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Аксёнаўны Яскевіч, 1925 г. н., бел., нар. у в. Пашкова Багушэўскага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: Прыбылова 2010, с. 41. Зап. Т. Л. Канстанцінава і В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Крывыя Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

Добрая наша Маслінка, Маслінка.
Выліцела з куста ластаўка, ластаўка.
А глядзіць яна высокая, высокая,
А глядзіць яна далёка, далёка.
Што ў Анэліне дзеецца, дзеецца?
З мальчыкамі жэняцца, жэняцца.
Астаецца чатыры, чатыры,
І тых чэрві стачылі, стачылі.
А ні так чэрві, як мошкі, як мошкі.
З'елі яны да крошкі, да крошкі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. М. Астапава ў 2001 г. у в. Анэліна Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Домны Васільеўны Кляшчовай, 1918 г. н.

Вар.: Прыбылова 2010, с. 41. Зап. Т. Л. Канстанцінава і В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Крывыя Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

⁹⁸ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

Масленіца, Масленіца,
Ты прыляцела ластавіцай, ластавіцай,
І села яна высокая,
І бачыла яна далёка,
А што ж гэта, братцы, дзелаецца?
Не ўсе хлопцы жэняцца, жэняцца,
Адзін Віцька астаўся, астаўся,
У нядзельку вянчаўся, вянчаўся.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 69. Зап. С. С. Шупяльцова і А. А. Баранавы ў в. Чыжаха Бярэзінскага р-на ад Агаф'і Сяргееўны Градовіч, 1933 г. н., нар. у в. Янча Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл.

У нас сягоння Масленіца,
Вылецела ластавіца.
Села яна на калу, на калу,
А хто ўхопіць, дык таму, дык таму.
Сядайце, хлопцы, на коні,
Даганіце Масленцу ў полі.
А дагнаўшы звяжыце,
А звязаўшы набіце,
А набіўшы, пытайце,
Што ў нашым сяле дзеецца.
Дзевяць мальцоў жэніцца,
А дзесяты вянчаецца
І Мясавед канчаецца.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 14а, № 26. Зап. А. С. Ліс у 1980 г. у в. Шчаўры Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Кошалевай, 1913 г. н., Надзеі Гарбачовай, 1906 г. н. і Ганны Пліско, 1930 г. н.

А ўжо, дзевачкі, Масленіца, Масленіца.
Вылецела з кусту ластавіца, ластавіца.
А вы, дзевачкі, злавіце, злавіце.
А ў новую клетку пасадзіце, пасадзіце.
А вы, хлопчыкі...

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. І. А. Калгоска ў 2002 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Н. Т. Бабіч, 1920 г. н.

Да ў нас сягоня Масленіца!
Да вылятела ластовіца.
Да што ж ты нам вынясла?
З коробоў жито вытрясла,
Ня усё жито, – пшаницу
Да ўсякую пашніцу!

Бессонов 1871, с. 165, № 179. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Сягоння ў нас Масленіца.
Прыляцела да нас ластавіца.
Як учора, дак і піва, і віна.
А сягоння і гарэлкі няма.
Тылі-тылі, тылі-лі,
Каб гарэлкі далі,
Весяленькі б былі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 159, сш. 2, № 94. Зап. У. А. Васілевіч і Асташэвіч
у в. Рабунь Вілейскага р-на Мінскай вобл. ад Я. Р. Баслык, 1924 г. н.

Масленіца, Масленіца.
Прыляцела ластавіца, ластавіца.
А ўсё ж[ы] іна паела, паела,
А што ў кладовой вісела, вісела.

Прыбылова 2010, с. 119. Зап. эксп. БДАМ у 1998 г. у в. Эсьмоны Бялыніцкага
р-на Магілёўскай вобл. ад У. Т. Шлімакавай, 1936 г. н.

А ў нас сёння Масленіца, Масленіца.
Прыляцела ластавіца, ластавіца.
Прынясла бліны ў рэшаце, рэшаце,
Паставіла на стаўбе, на стаўбе.
А вы, хлопцы, не зявайце, не зявайце.
Вы гэтыя бліны пацягайце, пацягайце.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. С. В. Раўкова і Л. В. Сярмяжка ў 1983 г. у в. Маш-
каны Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Іванаўны Багданоўскай,
1934 г. н., ад. 5 кл.

Вар.: АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. С. М. Хвацік у 1983 г. у в. Кублічы Ушац-
кага р-на Віцебскай вобл. ад Ф. Церашкевіч, 1903 г. н.

Прыйшла Масленка!
Прыляцела ластаўка,
Села яна на калу,
Падасць усім па бліну!
Хто папросіць, дык таму, дык таму.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. МДПІ у 2000 г. у в. Новы Двор Слуц-
кага р-на Мінскай вобл. ад Н. М. Сянько.

А ў нас сёння Масленіца
Прыляцела ластавіца
Запашала бліны есці.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у Бешанковіцкім р-не Віцебскай вобл. ад
М. Н. Арцюх.

Прыляцела Масленіца,
Прыляцела ластавіца,
Села на калочку,
Прынесла масла ў каўшочку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. Нахамчык у в. Карпілаўка Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Г. Крывіцкай, 1905 г. н.

Масляница, Масляница,
Масляница ластовица!
Дала масла на кашу,
Дала девкам по венку,
Старым бабам – по кійку,
Молодым жонкам – по сынку.

Дембовецкий 1882, с. 511. Зап. у с. Ульянавічы Сенненскага п. Магілёўскай губ.

А ў нас сягоння Масленка, Масленка.
Прыляцела ластаўка, ластаўка.
Села яна на калу, на калу.
Прынесла масла па каму, па каму,
Мальчыкам па сыру, па сыру,
Дзевачкам па сыну, па сыну.

Метадычныя 2006, с. 10. Зап. Т. Ганчарова ў в. Пяцігорск Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад М. І. Гаралевіч, 1910 г. н.

Вар.: Маладым дзеўкам па платку,
Старым бабам масла па куску.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. Т. А. Гардзей, І. В. Кудзюк, М. А. Антаневіч, І. В. Варабей у 1983 г. у в. Русілка Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Тарасаўны Трацяковай, 1910 г. н., няграм.

А ў нас сёння Масленіца, Масленіца.
Прыляцела ластавіца, ластавіца.
Іна села на таку, на таку,
Прынесла масла па каму, па каму,
Старым дзедам па кіечку, па кіечку,
Маладым дзеўкам па калечку, па калечку,
Маладым мальцам па цвяточку, па цвяточку.

Метадычныя 2006, с. 10. Зап. Л. Вяргейчык, Л. Вялічка, А. Гінько ў 1983 г. у в. Русілка Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Е. Ф. Духовіч, 1910 г. н.

Масленіца, Масленіца, прыляцела ластавіца.
Села на вароцях у чырвоных боцях
Стала шчабятці, а што дзецям даці.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. В. І. Вярбіцкая ў 2001 г. у в. Касцюкі Барысаўскага р-на ад К. І. Ляўша, 1916 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 73, спр. 74, сш. 1, арк. 27, № 7. Зап. В. Р. Кушнярэнка ў 1973 г. у в. Баркалабава Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Нікіфараўны Церашковай, 1910 г. н.

Вар.: Да села на плоце ў горадзе,
Да стала яна сакатаці,
Да што ластавіцы даці.

АЛБФ БДУ Мн. Зап. у в. Лешніца Пухавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Даліі Мікалаеўны Ладуценка, 1910 г. н.

А ў нас сёння Масленіца ж, Масленіца.
Ды прыляцела ластавіца, ластавіца.
Села ў пана на таку, на таку,
А пан кажа: «Засяку, засяку!»
– Не сячы мяне, паночак, не сячы,
Буду цябе служыці, служыці,
Тваіх дзетак карміці, карміці.

Беларускі 1989, с. 37. Зап. В. Савіцкая ў 1984 г. у в. Мядзвежжа Чачэрскага р-на Гомельскай вобл. ад У. Якубавай, 1914 г. н.

У нас с'ягодня Масленіца, Масленіца.
Вылець, вылець, ластавіца, ластавіца.
А ўсе жонкі кросны ткуць, кросны ткуць,
А мая лепля лён трэпле, лён трэпле.
Каціцеся, дзеткі, ў патрэп'е, ў патрэп'е,
А я, молада, у зрэб'е, у зрэб'е,
А мой муж у кужаль, у кужаль.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 75, спр. 93, сш. 1, арк. 68, № 54. Зап. Л. М. Салавей і Л. П. Барабанава ў 1975 г. у в. Старыя Ляды Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Канстанцінаўны Бабіч.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у Сенненскім р-не Віцебскай вобл. ад Л. Ф. Баркавец, 69 г.

Шчабячы, шчабячы, ластавіца, а ў нас сёння Масленіца⁹⁹,
А ў нас жоны кросны ткуць, а наша Тэкля лен трэпле.
Пад страхю стоючы, салаўём гаворачы.

⁹⁹ Паўтараецца пасля кожнага радка.

Каціцесья, дзеткі, у патрэп'е, а я, малада, у зрэб'е.
Раскашы, мне, Пятрэц, як мне дзетачак адзецц.
Уставай, уставай, ты, ранюсенька, умывайся бялюсенька.
Сваіх дзетак адзевай, на работу паспявай.

АЛБФ БДУ Мг. Зап. студ. Н. Каваленак, М. Астроўская, М. Шаманкова
ў 1992 г. у в. Нясята Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Е. А. Пекур, 1911 г. н.

На вуліцы Масленіца, Масленіца, й!
Вылецела з куста ластавіца, ластавіца, й!
Села яна ж яна на тыну, на тыну, й!
А кідала масла па каму, па каму, й!
А хто ўхопе, дык таму, дык таму, й!

Варфаломеева 1990, № 1. Зап. у в. Замошша Чашніцкага р-на Віцебскай
вобл. ад Раісы Галоўка, 1932 г. н.

Вар.: Села ж яна на калу...

АЛБФ БДУ Вц. Зап. у 1983 г. студ. Г. М. Грыгаровіч і З. А. Гародка ў в. Ада-
маўка Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Прасінні Нядбайла, 1918 г. н.

Вар.: Прыляцела к нам жа ластавіца
Яна села на пяню...

Аўдыятлас 2014, CD 1, № 9. Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай
і Т. Л. Канстанцінавай у 2011 г. у в. Рулёўшчына Сенненскага р-на Віцеб-
скай вобл. ад Лізаветы Прохараўны Калбянок, 1933 г. н.;

Прыбылова 2010, с. 113. «Масленка». Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г.
у в. Шаўкоўшчына Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад К. Я. Кіркiж, 1922 г. н.;
АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. Т. І. Ненартовіч у 1992 г. у в. Мядзвёдка Віцебскага
р-на ад Уллыны Патапаўны Зелянухі, 1907 г. н., ад. 4 кл.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11,
спр. 94. Зап. Ю. У. Саматыка ў 2006 г. у в. Перасады Барысаўскага р-на Мінскай вобл.
ад Тамары Уладзіміраўны Сацукевіч, 1932 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42.
Зап. у в. Аношкі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Іванаўны
Крыцкай, 1949 г. н., нар. у в. Пераходцы; АІМЭФ, Мг. 20-94-17/а, № 17. Зап.
Т. В. Валодзіна ў 1994 г. у в. Баброва Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад
Л. М. Янкевіч, 1916 г. н., М. М. Халімоненка, 1914 г. н., Г. С. Крыцкай, 1929 г. н.;
АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. М. Росава, Т. Г. Шабанава ў 1991 г. у в. Юрца-
ва Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Іосіфаўны Дунаевай, 1900 г. н.,
ад. 4 кл., прыехала з Талачынскага р-на; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 43. Зап.
Т. В. Валодзіна ў 1997 г. у в. Новыя Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл.
ад Г. Л. Курловіч, 1907 г. н. «Карагоды на Масленіцу вадзілі, дзяўчаты за рукі
восьмуцца, і хлопцы, кругом столу ходзюць».

У нас сёгодня Маслянка, Маслянка.
Прыляцела ластаўка, ластаўка.
Яна села на калку, на калку,

Скінула маселка па камку, па камку.
Прыляцела сарока, сарока,
Ухваціла маселка кусочак, кусочак.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. М. Пахомава ў 1976 г. у в. Камень Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Еўдакіі Барысаўны Багданавай, 1914 г. н., Лідзіі Сцяпанаўны Баешка, 1916 г. н.

А на Масленай нядзелі тры ластаўкі ляцелі.
Селі ж яны на тыну, скінулі масла па каму.

А хто ўхвоціць, дык таму, а хто не ўхвоціць – скулля ў бараду.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 48. Зап. у 2002 г. Т. Валодзіна і Т. Пшонка ў в. Вялікі Поўсвіж Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Кацярыны Рыгораўны Тухта, 1936 г. н. «Масленіца – калыскі чаплялі на вароты і калыхаліся»; АІМЭФ. А/ф Mazhejka_1978_01_Is. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Замошша Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Дар'і Яфімаўны Бабаед, 1918 г. н., Наталлі Нікіфараўны Кульга, 1909 г. н., Ірыны Дзмітрыеўны Карбань, 1912 г. н., Марыі Нікіфараўны Хацкевіч, 1923 г. н.

Вар.: Адна Валечка ўзела, ена ж яго растапіла.

Іна ж яго растапіла, свайго Колічку паіла.

Асабісты архіў І. Л. Сіневіч. Зап. І. Л. Сіневіч у 1990 г. у г. Верхнядзвінск ад жыхаркі в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. Ганны Навумаўны Тарноўскай, 1925 г. н. «На качэлях калышуцца і пяюць».

Ага, ага, Масленіца,
Прыляцела ластавіца.
Села-пала на калу,
Кінула масла па каму,
Хто ўхопіць, дык таму.
Хто ня ўхопіць, няма нічога.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 48. Зап. Т. В. Валодзіна ў в. Заазер'е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Аляксандры Цітаўны Апанавічус, 1925 г. н.

Ў нас сягоня Масленіца, Масленіца.
Вылецела с куста ластавіца, ластавіца.
Села-ўпала на таку, на таку,
Кінула масла па каму, па каму.
А наша Валечка хапліва, хапліва,
Тры камы масла шапіла, шапіла.
Ў нас сягоня й Масленіца, Масленіца.
Вылецела с куста ластавіца, ластавіца.

ФА МАЦНТ. Зап. І. В. Мазюк у в. Зароўе Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Клаўдзіі Дзмітрыеўны Барысавай, 1928 г. н., з в. Мальскія, Надзеі Барысаўны Барысавай, 1933 г. н., з в. Ротань, Елізаветы Ягораўны Міронавай, 1930 г. н., Зінаіды Антонаўны Карповіч, 1933 г. н., нар. у в. Бобр.

У нас сёння Масленіца¹⁰⁰,
Прыляцела ластавіца,
Села на калу,
Кінула масла на калец,
А вы, дзевачкі, не гуляйце,
А ідзіце маселка падбірайце.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Станіслаўка Бешанковіцкага р-на ад
З. У. Агейчынка.

А ў нас сяньні Масьлінка, Масьлінка,
Прыліцела ластаўка, ластаўка.
Села йіна на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму.
А дзевачкі хваталі, хваталі.
Іх мальчыкі паталі, пыталі.

АІМЭФ, Мг. 20-89-18/б, № 24. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1989 г. у в. Папаратна
Запольскага с/с Віцебскага р-на ад Ганны Восіпаўны Шарэнды, 1912 г. н., нар.
у Бешанковіцкім р-не на мяжы з Сенненскім.

А ў нас сёння Масленіца, Масленіца.
Прыляцела ластавіца, ластавіца.
Села-пала на калу, на калу,
Прынесла масла па далу, па далу.
А дзевачкі схапілі, схапілі,
У кубачкі стапілі, стапілі.
Нясі мяне, ластаўка, высока, высока.
Каб я бачыла далёка, далёка.
А што ў вёсцы дзеяцца, дзеяцца?
Восем хлопцаў жэняцца, жэняцца,
А дзеўка дзевята, дзевятая
Учора засвата, засватана.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Ж. П. Рэзнік у 2005 г. у в. Дукора Пу-
хавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Л. В. Губашынай, 1932 г. н., прав. «Дзяўчаты,
ідучы да гаспадыні».

А ў нас сёння Масленіца¹⁰¹,
Прыляцела ластавіца,
Кідала сыры па палу,
А хто зхапіў, дык таму.
Наша Ганначка ўхапіла,
Напаіла, напаіла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 16. Зап. Т. М. Масюк у 1997 г. у в. Мялешкі
Слускага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Андрэёўны Заброцкай, 1921 г. н., прав.

¹⁰⁰ Кожны радок паўтараецца.

¹⁰¹ Таксама.

Чаму, чаму цябе, масленіца, ня сем нядзель? Маслініца!
Адна, адна нядзелька, тая караценька. Масленіца!
Сядзела, сядзела сарока на калу, на калу,
Кідала, кідала масла па каму, па каму,
А хто, а хто й ўхопя, дак таму, дак таму.
Красна, красна Хрысцінка ўхапіла, ўхапіла,
Ў чара... ў чарапочку стапіла, стапіла,
Свайго, свайго Іваньку карміла, карміла.

Мажэйка 1999, с. 41, № 5. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на ад М. С. Аўсеевіч, 1914 г. н.

Сядзела сарока на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму.
А хто ўхопя, той таму, той таму.
Малада дзевачка ўхапіла, ўхапіла,
Свайго мілога карміла, карміла.
Еш, мой міленькі, ні страмісь, ні страмісь.
А маім сырым ні удавісь, ні удавісь.
Ох ы, мае сары сухія, сухія,
А тваі зубы тупыя, тупыя.

Прыбылова 2010, с. 120–121. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Эсьмоны Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад А. І. Шавалёвай, 1916 г. н. «Масленка».

Сядзела варона на калу,
Кідала масла на каму,
А хто ўловіць – добра таму,
А хто не ўловіць – худа таму.

І услед пяюць:

Масленіца, казуха, чаму не вілася да Духа!
Адна нядзелька, і тая караценька!
Масленіца, Масленіца!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Іванова ў 2000 г. у в. Вялікае Замошша Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. П. Гарняковай, 1920 г. н., прав.

У нас сягодня Масляніца!
Прыляцела к нам ластовіца,
Села пала на коль
Скінула масла по комль,
А хто ухопіць – так тому.

Наша Агашка хоплива,
Тоя масло схопила,
Ў кубочку стопила,
Свойго мила поила:
Пи, мой мілы, хоць до дна,
А я у цябе буду одна.

Шейн 1887, с. 116–117. Зап. П. В. Шэйн у с. Латыгалічы Барысаўскага п. Мінскай губ. ад сялянкі Тадэвушкі.

А ў нас сянні Маслініца, Маслініца,
Прыляцела ластавіца, ластавіца.
Села, пала, на калу, па калу,
Кідала масла па каму, па каму.
А хто ўхопіць, дак таму, дак таму.
Наша Верачка цапліва, цапліва,
Кусок масліца схапіла, схапіла
І ў кубачку стапіла, стапіла,
Свайго Пецечку карміла, карміла.

Мажэйка 1981, с. 81, № 35. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1979 г у в. Латыгаль Сенненскага р-на ад В. М. Лісецкай, 1905 г. н. «Маслінка».

Вар.: Прыбылова 2010, с. 112. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Гілі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. М. Сіановіч, 1924 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр 80, сш. 8, арк. 28. Зап. К. Б. Кузняцова ў 1963 г. у в. Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Аксінні Лявонаўны Гарбёнак, 1903 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 78, сш. 2, л. 31. Зап. М. П. Гваздзёў у 1963 г. у в. Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Фрузы Харлёнак 1913 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. студ. А. Латушкіна ў 1998 г. у в. Залазве Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Анастасіі Дзянісаўны Машковіч, 1925 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. М. Андарала і В. Волкава ў в. Гай Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Трыпуцінай, 1920 г. н., прав. «Спявалася на пачатку свята»; АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 2, № 33. Зап. студ. В. В. Лявонцьева, І. І. Лаева, Н. М. Болбас у 1991 г. у в. Улужжа Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад В. Ф. Пячэнька, 1916 г. н.

Вар.: У гаршчочку тапіла
Свайго Андрэйку карміла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 14. Зап. студ. Н. К. Толкач, В. П. Шыманская, У. Р. Верас, С. У. Пляскач у 1993 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Кацярыны Данілаўны Глаўковай, 1913 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Харашэўская ў в. Старая Слабада Крупскага р-на Мінскай вобл. ад В. Ф. Карэцкай; АЛБФ БДУ Мг. Зап. студ. Мытнік у 1992 г. у в. Мокравічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДУ І. Шыдлоўская і Т. Томах у 1988 г. у в. Выдрыца Крупскага р-на Мін-

скай вобл. ад Н. В. Шышкевіч, 1914 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр 190, сш. 1, № 55.
Зап. У. А. Васілевіч і Т. С. Асташэвіч у 1981 г. у в. Хацухова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Фёдараўны Явароўскай, 1912 г. н.

Вар.: У белым кубачку растапіла.

Метадычныя 2006, с. 11. Зап. Н. Жукава, В. Кузьміна, В. Жук у 1989 г. у в. Труханавічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. І. Шлык, 1915 г. н.

Вар.: А хто хопіць – дык таму, дык таму
Будзе хораша ў даму, у даму.
Наша Валечка хапліва...

Метадычныя 2006, с. 11–12. Зап. В. Жыжнёўская ў 1988 г. у в. Доўжышча Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад М. І. Зябка, 1913 г. н.

Вар.: ...Красна дзевачка ўхапіла, ухапіла
У чарапочку тапіла, тапіла,
Свайго хлопчыка карміла, карміла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. А. Мілашэўская і С. Сільвановіч у 1993 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Е. І. Ганчаровай, 1916 г. н.

Вар.: ...Яна свайго сужаньку карміла, карміла.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр 112, сш. 1, арк. 42. Зап. А. І. Гурскі ў 1967 г. у в. Ланькаў Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Раманаўны Краўцовай, 1905 г. н., Груні Сідараўны Котавай, 1894 г. н., Сцепаніды Лаўрэнцьеўны Котавай, 1907 г. н.; ТМКБ 2010, с.120, 184–185, 823, № 27. Зап. А. М. Боганева ў 2007 г. у в. Седча Пухавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Клаўдзіі Несцяронак, 1940 г. н., нар. у Барысаўскім р-не Мінскай вобл.; Аўдыятлас 2006, № 8. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у 1997 г. у в. Браздзецкая Слабада Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад І. С. Азаравай, 1918 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. В. Дзевяткоўская ў в. Пачаевічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Матроны Іванаўны Шашкінай.

Вар.: Свайго сужэньку паіла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 13. Зап. студ. У. Р. Вепас, В. П. Шыманская, Н. К. Толкач, С. І. Пляскач у 1993 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Паляковай, 1917 г. н.

Вар.: Свайго міленькага напаіла.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. В. В. Гамеза ў 1983 г. ад Ганны Цімафееўны Ацюковіч, 1932 г. н., в. Гагацце Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: Маладая Таня злавіла, злавіла,
А масла бочку тапіла, тапіла,
Свайго Іваньку карміла, карміла.

Мажэйка 1999, с. 40, № 4. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1994 г. у в. Мокравічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

У чарапочку тапіла, тапіла,
А жанішку карміла, карміла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 17. Зап. А. Каравай у 1996 г. у г. Беразіно
Мінскай вобл. ад Васіліны Маркаўны Мілеўскай, 1913 г. н., нар. у в. Карытніца
Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Клі-клі-клі-клі, Масленка, Масленка.
Выліцела з куста ластаўка, ластаўка...
Адна дзевачка ўхапіла, ўхапіла,
У гаршчочку тапіла, тапіла,
Свайго жанішку карміла, карміла.

ТМКБ 2010, с. 182. Зап. у 1977 г. у в. Ухвала Крупскага р-на Мінскай вобл. ад
Лідзій Малашкевіч, 1921 г. н.

Вар.: Нашы дзевачкі хаплівы, хаплівы,
Па каму ж масла хапілі, хапілі,
А ў місачках тапілі, тапілі,
А хлопчыкаў кармілі, кармілі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. студ. Н. В. Сарока ў 1993 у в. Шапляевічы
Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Веры Васільеўны Аўсіевіч, 1915 г. н.

Ў нас сёння Масленіца,
Вылецела з куста ластавіца,
Села-пала на тыну,
Скінула масла па каму,
А хто ўхопіць, дык таму,
Хто ня ўхопіць, скулля ў бараду.
Валечка ўхапіла, у баначку стапіла,
У кубачку стапіла, Сохвеньку напаіла.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 177, арк. 22, № 21. Мг. 20-80-1, № 20. Зап. Г. А. Бар-
ташэвіч у 1980 г. і Л. Барабанавы ў в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай
вобл. ад Александрыны Аляксандраўны Клундук, 1910 г. н. і Любові Тарасаўны
Крыўко, 1925 г. н.

А ў нас сёння Масленка, Масленка,
Прыляцела ластаўка, ластаўка.
Кідала масла па каму.
А хто ўхопе – дык таму.
Красна дзевачка схапіла,
Свайго сужаньку карміла.
Еш, мой сужанька, крапіся,
А маім маслам не давися.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 48. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1993 г. у в. Залоссе
Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Лідзій Сямёнаўны Валацьковай, 1923 г. н.

А ў нас, а ў нас сёння Масьлінка, Масьлінка,
Прыляцела на двор ластаўка, ластаўка,
Села, села йіна на вакне, на вакне,
А на, а на белінькім палатне, палатне,
Кіда... кідала масла па каму, па каму.
А хто, а хто ўхопя, то таму, то таму.
Красна, красна Манічка ўхапіла, ўхапіла,
А ў га... а ў гаршчэчку стапіла, стапіла,
Мала... маладога Колечку карміла, карміла.

Аўдыяатлас 2006, № 16. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад М. Ф. Астрашпкінай, 1939 г. н. «Масленка».

Вар.: Прыбылова 2010, с. 125–126. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Кунцы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Н. Л. Лапко, 1934 г. н., Д. І. Бус, 1929 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 15. Зап. студ. С. Сільвановіч і А. Мілашэўская ў 1993 г. ў в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Дзмітрыеўны Лабазавай, 1935 г. н. і Надзеі Лук'янаўны Владыка, 1920 г. н.

А ў нас сёння Масленіца,
Прыляцела к нам ластавіца.
А села яна на калу,
А кідала масла па каму.
А хто ўхопіць – дык таму,
Олечка масла ўхапіла,
І ў чарапочку стапіла,
Свайго Жэнечку карміла.
Еш, мой Жэнечка, жывіся,
А маім масліцам карміся.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Сіманавічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Мікалаеўны Бакшакавай, 1913 г. н.

А ў нас сягоння Масленка,
Прыляцела ластаўка,
Села, пала на калу,
Кідала масла па каму.
А хто ўхопіць – тады таму
Наша Олечка шчасліва
Тое масла ўхапіла,
Нашых хлопчыкаў угасціла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Курына Віцебскага р-на ад Т. Г. Перапечынай.

А ўжо ж, дзеўкі, Масленка, Масленка,
А ўжо ж, дзеўкі, Масленка, Масленка,
Прыляцела ластаўка, ластаўка.
Кідала сыры па палу, па палу.
А хто ж ухваціць, дык таму, дык таму
Дзеўкі сыра хваталі, хваталі,
Яны й хлопчыкаў угашчалі, угашчалі.

Гілевіч 1974, с. 55. Зап. Н. Камінская ў в. Масоры Сенненскага р-на ад М. Сочневай.

У нас сядзеньня Масленіца, Масленіца,
Прыляцела ластавіца, ластавіца,
Села-пала на калку, на калку,
Скінула масла па камку, па камку.
А хто ўхопіць, то й таму, то й таму.
Наша Манічка ўхапліва, ўхапліва,
Яна масліца схапіла, схапіла,
Маладых маладцоў паіла, паіла.
Аднаму маладцу ні стала, ні стала,
Яна яму дастала, дастала.

АІМЭФ, Мг. 20-76-2, № 3. Зап. А. М. Пахомава ў 1976 г. у в. Камень Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Ф. І. Баранавай.

Масьленіца, Масьленіца!
Вылеціла з куста ластавіца, ластавіца.
Села ж іна й на калу, на калу,
Кідала масла па каму.
А я ж, маладзенька, два ўхаплю, два ўхаплю.

ТМКБ 2010, с. 182. Зап. у 2007 г. у в. Лашанцы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Любові Галавач, 1930 г. н. «Масьленка».

Шырокая наша Масленіца,
Вылецела з куста ластавіца,
Села яна на калу,
Кінула ўсім масла па каму.
Адной Волечке два камы,
Волечка дужа хапліва,
Яна тое масла схапіла
І ў місачцы стапіла,
Яна свайго Васеньку карміла.

Фальклор 2011, с. 67, 460. Зап. А. І. Гурскі і А. М. Хрушчова ў 1992 г. у в. Прусіна Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: Адзін сабе ўзяла, узяла,
Другі Пецю аддала, аддала.
Кухаронак 2001, с. 193. Зап. у в. Кругліца Чашніцкага р-на Віцебскай вобл.;

Вар.: Другі міламу аддала, аддала.
Прыбылова 2010, с. 114. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Кругліца Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад В. М. Каваленкі, 1926 г. н.

А у нас сёння Масленіца, Масленіца,
Прыляцела к нам ластаўка, ластаўка,
Села іна на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму.
Нашай дзевачкі па каму ‘днаму, па каму ‘днаму,
А каму й два камы, два камы.
Нашы жоначкі там былі, там былі,
Яны то масла схапілі, схапілі,
У паліванай місачцы стапілі, стапілі,
Маладых ребят кармілі, кармілі.

АІМЭФ. Мг. 20-91-13, № 12. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Міхайкава Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Андрэеўны Сальнікавай, 1918 г. н. «Яна пела на кругу – смялейшыя выхадзілі ў круг, пелі прыпеўкі».

У нас сёння Масленка,
Прыляцела к нам ластаўка,
Села на калы,
Кінула масла тры камы,
А хто схапіць, дык таму
Маладая дзевачка схапіла,
У паліванае месца скаціла,
Свайго Іванечку карміла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ А. Анцэлевіч і М. Вадап’ян у в. Комсенічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад С. К. Пудзінавай, 1915 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 14. Зап. М. А. Выдумчык у в. Ракушава Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Соф’і Кузьмінічны Пудзікавай, 67 г.

А ў нас сёння Масленіца,
Вылецела з куста ластавіца,
Села-пала на калу,
Кідала масла па каму,
А хто ўхопіць – ды таму.

Адна дзевачка ўхапіла,
Усім малойчыкам дзяліла,
А сабе ўзяла большы ўсіх,
І сама стала вышэй ўсіх.
А вы, молайцы, не стойце, не стойце,
Садзіцеся на коней
Да ганяйце ластаўку ў поле,
А дагнаўшы, злавіце,
А злавіўшы, звяжыце,
А звязаўшы, пытайце,
Што ў вёсцы дзеецца.
Дзевяць малайцоў жэніцца,
А дзiesiąты канчаецца,
З усімі прашчаецца.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. у в. Гараўкі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Гілены
Іосіфаўны Судак, 1945 г. н.

А ў нас сёння Масленіца, Масленіца,
Прыляцела ластавіца.
Села яна на калу
І кідала масла па каму.
Хто ўхопіць – дык таму, дык таму
Наша Анечка смазліва, смазліва.
Тое масліца схапіла
К сабе Колечку прывучыла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. студ. В. В. Калпак у в. Лукомль Чашніцкага р-на ад Н. Р. Зубрыцкай, 1926 г. н., прав.

У нас сягоння Масленіца
Прыляцела ластавіца.
Сядзела на тыну, на калу,
Кідала масла па каму.
А хто ўхопіць – так таму.
Малада дзяўчына схапіла,
Ды ў чарапочку стапіла,
Свайго мілага паіла:
«Пі, мой мілы, хоць да дна,
А я ў цябе буду адна».

Гілевіч 1974, с. 55. Зап. А. Рogaва ў в. Хацюхова Крупскага р-на Мінскай вобл.
ад Яўгеніі Евароўскай, 1914 г. н.

Вар.: АІМЭФ, Мг. 20-74-18/а, № 5. Зап. П. П. Альхімовіч у 1974 г. у в. Язбы
Крупскага р-на Мінскай вобл.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ
Н. Дзямідка ў в. Ляшчыны Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад М. Д. Казак, 1925 г.

н.; АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. Г. У. Трэж у в. Старыя Юрковічы Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Лізаветы Андрэеўны Яшэлі, 1972 г. н.; ТМКБ 2010, с. 189–190, № 34. Зап. С. Г. Выскварка ў 2006 г. у в. Вобчын (мясц. Обчын) Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Кукраш, 1924 г. н., Вольгі Драгуцька, 1944 г. н., Зоні Галай, 1932 г. н., Ганны Калека, 1933 г. н., Марыі Кукраш, 1943 г. н., Ніны Кандраценка, 1954 г. н., Вольгі Дастанка, 1953 г. н. «Масьленка»; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Н. А. Будзько ў 2005 г. у в. Восава Мядзельскага р-на Мінскай вобл. ад Веры Аляксандраўны Хацяновіч, 1923 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 13. Зап. Н. Б. Жывіца ў 1975 г. у в. Рубяжэвічы Стаўбцоўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Казіміраўны Жывіцы, 1906 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 13. Зап. Т. У. Марыніч у в. Сіцянец Салігорскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Адамаўны Марыніч; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. А. П. Паўловіч у 1993 г. у в. Смагілаўка Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Фёдараўны Снапковай, 1930 г. н., ад. 7 кл.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 80, сш. 21, № 6. Зап. студ. В. І. Ачыновіч у 1974 г. у в. Аляксееўка Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Юстыны Іванаўны Мацюшонак, 1895 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 68. Зап. студ. В. С. Касцюк у 1995 г. у в. Рыжкавічы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Іванаўны Дунькевіч, 1931 г. н.; АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. М. К. Бараноўская, А. М. Бохан, Л. І. Гапановіч у 1983 г. у в. Дабрыгоры Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Палагеі Фёдараўны Хадкевіч, 1914 г. н., няграм.; АЛБФ БДУ Вц. Зап. у 1994 г. студ. А. М. Гізатуліна ў в. Чэрцы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Пелагеі Агееўны Старынскай, 1930 г. н.; АІМЭФ, Мг. 20-94-17-а. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1994 г. у в. Баброва Лепельскага р-на Віцебскай вобл.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. у 2001 г. у в. Дзямідавчы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад С. С. Ломач, 1919 г. н. «Як у пуні чаплялі калыску і піялі»; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Стрыгі Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Валянціны Міхайлаўны Ільюшэнка.

Вар.: Пей, Вовачка хоць да дна, хоць да дна.

Я ў цябе малада, толькі адна, толькі адна.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ у в. Перавоз Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад В. У. Бегуновіч, 1922 г. н., прав.

Прыляцела ластаўка, ластаўка.

Села яна на калу на калу,

Накідала маселца па каму, па каму,

А хто ўхопіць, то таму, то таму.

Маладая Танечка схапіла,

Ды ў гаршчочку маселца стапіла,

Да свайго Іваначку паіла.

Пі, Іванка, маселца, маселца,

Будзе лічка красенца, красенца,

Пі, Іванка, маселца усё да дна,
Пі, Іванка, маселца усё да дна,
Каб была ў цябе я толькі адна,
Каб была ў цябе я толькі адна.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 69. Зап. С. С. Шупяльцова і А. А. Баранавы ў в. Бычын Бярэзінскага р-на ад Марыі Іванаўны Мурач, 1935 г. н., нар. у в. Каменічы Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл. «Масленка».

Вар.: А ехала Масленіца па сялу...
Пі, Іваначка, масліца, масліца,
Будзе лёгка красенца, красенца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. С. Р. Барэйша ў 2001 г. у в. Бычын Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Мурач, 1935 г. н., нар. у в. Каменічы Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: Ехала Масленіца на калу, на калу...
– Да еш, Іванка, маселца, маселца,
Каб было лічка красенца, красенца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Э. Янкоўская ў в. Бычын Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Мурач, 1935 г. н., нар. у в. Каменічы Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл., прав.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. у в. Дроздзіна Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад З. І. Абрамовіч, 73 г.

А ў нас сягоння Масленіца,
Выляціла з куста ластавіца,
Села іна на дубцы,
Кінула сыру па грудцы.
Села іна на калу,
Кінула масла па каму,
А хто ўловіць, дык таму.
Валічка ўхапіла, ў кубачку стапіла,
У кубачку стапіла, Юрачку напаіла.
– Пі, Юрачка, ўсё да дна,
А я ў татулькі адна.

Залатуха 2018, с. 67. Зап. М. Залатуха ў 1982 г. у в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Кірылаўны Залатуха, 1887 г. н.

Сёння ў нас Масленіца,
Выліціла з куста ластывіца.
Села іна на тыну,
Скінула масла пы каму
А хто схопіць – той скача,
Хто ня схопіць – той плача.

А Валечка схапіла
Да ў кубачку стапіла.
А ў кубачку стапіла,
Свайго Іваньку паіла.
– Пі, Іванька, усё да дна,
А я ў мамкі толькі адна.

Метадычныя 2006, с. 9–10. Зап. Н. Францкевіч, А. Нагучава ў 1993 г. у в. Юркаўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад А. М. Дальчанінай, 1912 г. н.

Вар.: Залатуха 2018, с. 67. Зап. М. Залатуха ў 1981 г. у в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Аляксандры Іванаўны Клундук, 1907 г. н., Зінаіды Піліпаўны Кульша, 1924 г. н., Любові Тарасаўны Крыўко, 1924 г. н.; Аўдыятлас 2016-1, CD 1, № 11. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. С. Якіменка ў 1990 г. у в. Забор’е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Дзімка, 1928 г. н.

А ў нас сёння Масленіца-Масленіца,
Прыляцела з куста ластавіца-ластавіца.
Яна села на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму.
Наша Уля хапліва-хапліва,
Усё масла схапіла, схапіла.
І слоічак стапіла, стапіла,
Свайго мужа паіла-паіла.
– Еж, муж, усе да дна,
А я ў цябе буду толькі адна.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 89, спр. 246, сш. 3, арк. 26. Зап. А. І. Гурскі ў 1989 г. у п. Прыазёрная Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад М. М. Васільевай, 1916 г. н.

Масленіца, Масленіца,
Вылецела з куста ластавіца, ластавіца.
Села на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму.
А хто схопіць, дык таму, дык таму...
Верачка схапіла, схапіла,
Усіх дзетак надзяліла, надзяліла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Казак у в. Іванкаўшчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Н. Ф. Завадскай, 77 г.

А ў нас сёння Масьленіца, Масленіца,
Вылеціла з куста ластавіца, ластавіца.
Села яна на калу, на калу,
Кідае масла па каму, па каму.
А хто схопіць, дык таму, дык таму...

А Манечка схапіла, схапіла,
Ды ў гаршчочку стапіла, стапіла
Сваіх дзетак карміла, карміла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 48. Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. ад культработніцы в. Новіны Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. Н. Д. Клімовіч, 1951 г. н., чутае ад бабуль 1900-х гг. н. з вв. Трасцянка і Глухі Ток.

Масленіца, Масленіца,
Вылецела з куста ластавіца, ластавіца,
Села яна на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму,
Хто ўхваціць, дык таму, дык таму,
Маладая Манечка схваціла, схваціла,
Назаўтрага сына радзіла, радзіла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ А. Л. Шмаўганец у 2001 г. у в. Чырвоная Слабада Крупскага р-на Мінскай вобл. ад З. С. Чакалавай, 1918 г. н., прав.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. А. Генъдзік у в. Прошыка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад В. М. Гардзевай, 1918 г. н.

Вар.: Каб яна сына радзіла, радзіла

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш. 2, арк. 5. Зап. У. А. Васілевіч і С. Т. Асташэвіч у 1981 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Аляксандры Пятроўны Сілкай, 1908 г. н.

Вар.: Ганначка схваціла – дочку радзіла,
Бог ей даў.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. Н. В. Паўлоўская і І. У. Рошчына ў 1989 г. у в. Галошава Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Нічыпараўны Філіповай, 1909 г. н., ад. 4 кл., нар. у Крупскім р-не.

А ў нас сяньня Масьленіца, Масьленіца,
Вылецела з куста й ластавіца, й ластавіца.
Кінула масла ўсем па каму, ўсем па каму.
Малада Томачка й хапліва, й хапліва,
Два камы масла схапіла, схапіла.
А схапіла йна масла два камы, два камы,
Дай жа, Божа, к налеццю ей два сыны, два сыны.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 84, сш. 1, арк. 22, № 21. Мг 20-74-25/а, № 16. Зап. Л. М. Салавей у 1974 г. у в. Вялікія Хальнявічы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Кірылаўны Красняковай, 1901 г. н.

А харошая наша Маслянка, Маслянка,
Выляцела з куста ластаўка, ластаўка.
Села ж яна на калу, на калу
І кідаець масла па каму, па каму.

А хто хопіць – дык таму, дык таму.
Наш Колечка – цапуха, цапуха.
А кусок масла схапіў ён, схапіў ён.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. у 1989 г. у в. Шупені Талачынскага р-на Віцебскай вобласці ад Вольгі Сямёнаўны Кавалёвай, 1931 г. н.

Лятала Масленіца па сялу,
Кідала Масленіца па калу.
Кідала масла па каму,
А хто хопае, дык таму.
Сашачка масла ўхапіў,
У чарапочку растапіў,
Сваю Марынку накармаў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. студ. К. А. Станкевіч у 2006 г. у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Аляксандры Аляксеўны Гермалёд, 1930 г. н., правасл, ад. 4 кл.

А ў нас сяньні Масьлінка, Масьлінка,
Прыліцела ластаўка, ластаўка,
Села-пала на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму.
А хто ўхопіць, дык таму, дак таму,
А вы, мальчыкі, хапайця, хапайця,
А на дзевачак брасайця, брасайця.

АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1973_06_Is . Зап. З. Я. Мажэйка ў 1973 г. у в. Асінаўка Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Мар'і Паўлаўны Пашкевіч, 1903 г. н.

Масленка, Масленка,
Выляцела з куста ластаўка,
Села яна на калу, на калу,
Стукала, стукала,
Села і на на калу,
Ці дома масла па каму?
Там дзеткі гулялі, гулялі,
Тое масла збіралі, збіралі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. В. М. Ляпковіч у 2006 г. у г. Орша ад Лідзіі Марсіўны Вярбіцкай, 1925 г. н., перасял. з в. Зямковічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл., прав.

А ў нас сягоння Масленіца,
Вылецела з куста ластавіца,
Села, пала на калу,
Кінула масла па каму.

Нашы дзеткі рацівы,
Гэтае масла схвацілі,
Бліны, аладкі макалі
І ўсіх угашчалі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 56, сш. 7, арк. 5, № 10. Зап. студ. Н. М. Шакура ў в. Зубелевічы Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Гэлі Іванаўны Вярбіцкай.

А ў нас сядзёдня Масьленка, Масьленка.
Наша дзевачка красьненька, красьненька.
Сядзела Масьлінка на калу, на калу,
Кідала масла па каму, па каму.
А хто ўхопя, дык таму, дык таму.
Красна Кацічка ўхапіла, ўхапіла,
А ў чарапочку тапіла, тапіла,
Свайго Віцечку карміла, карміла.

АСЭТ, Зап. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Сырыцынай, 1922 г. н., прав.;

Вар.: Наша Ніначка тарапліва, тарапліва.
Йна камок масла схваціла, схваціла
І ў гаршчочку тапіла, тапіла.
Свайго мужа паіла, паіла.
– А пі, муж, а ўсё да дна, усё да дна.
А я табе буду ўсягды верна.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. З. Макоўскі ў 1997 г. у г. п. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Сырыцынай, 1922 г. н., прав. Мг.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 63. Зап. студ. Т. Акуліч і Т. Грынёў у 1995 г. у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. Г. Буручонак, 1931 г. н.

Вар.: А кідала сыру (масла) па каму¹⁰².
А хто ўловіць – добра таму,
А хто ўловіць – худа таму.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ А. Іванова ў 2000 г. у в. Вялікае Замошша Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. С. Кісялёвай, 1922 г. н., прав.

Вар.: Сядзела Маслінка на даму...
...У тарэлацы стапіла, стапіла,
Свайго сужэньку карміла, карміла.

Прыбылова 2010, с. 122–123. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Ушлава Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад І. А. Шлімаковай, 1916 г. н. «Маслінка».

¹⁰² Кожны радок паўтараецца 3 разы.

А кідала сыры па каму...¹⁰³

...Ды ў кубачку стапіла,

Свайго Іваньку угасціла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ В. А. Наргун у 2000 г. у в. Забалацце Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад З. Н. Раманкевіч, 1914 г. н.

Вар.: А я ўхапіла – свайго Ваньку карміла.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 1, № 16. Зап. студ. В. А. Максімовіч, А. В. Конава, Т. Л. Драздова ў в. Глыбокае Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Тацяны Раманаўны Страчылавай.

Масленіца-Масленіца вылецела з куста,

Села на тыну, кідала масла па каму.

Хто схопе – таму.

Наша Анечка схапіла,

Сабе сыночка радзіла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ І. Бабок у в. Каменка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Н. П. Цыбулька, 1926 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Боркі Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. І. Гарбаценкі, 72 г.

Вар.: Яна яго ў кубачку тапіла,

Свайго Яначку паіла.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 78, сш. 2, арк. 31. Зап. М. П. Гваздзеў у 1963 г. у в. Нова-Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Фрузы Харлёнак, 1909 г. н.

Ехала Масьленка па бару, па бару,

Кідала масла па двару, па двару.

А хто хочэ – дасьць таму.

Адна дзеўка схапіла, схапіла,

Яна дачушку радзіла, радзіла.

ТМКБ 2010, с. 187. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2006 г. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Міронаўны Петрыканінай, 1932 г. н., Яўгеніі Антонаўны Сярчэні, 1931 г. н., Ганны Мікалаеўны Пянькоўскай, 1929 г. н., Марыі Мікалаеўны Ткачук, 1936 г. н., Ганны Ціханаўны Царык, 1945 г. н., Паліны Васільеўны Лугоўскай, 1935 г. н., Вольгі Мікалаеўны Верабей, 1944 г. н.

А наша Масленка

Ком з масла збіла

Першы Грышка растапіў,

Сваю Ганну накармаў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Т. М. Катовіч у в. Паграбішча Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Станіславы Браніславаўны Сіпайла, 1920 г. н., кат.

¹⁰³ Кожны радок паўтараецца.

Ой, Масленка – біла вутка,
Кідала масла, ды ня хутка.
А хто ўхопя – дык таму,
Хто ня ўхопя – ражон яму.
Ой, Манечка ўхапіла,
Чарапок масла натапіла.
Чарапок масла натапіла,
Свайго сужаньку карміла.
Ой, маслінка – белы сыр,
Кідала масла, ды ня ўсім.
А хто ўхопя, дык таму,
Хто ня ўхопя – ражон яму.

ФЭ БДАМ, 646605, № 41. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1998 г. у в. Асавец Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Галіны Сяргееўны Цецеруковай, 1932 г. н., Марыі Пятроўны Мардачовай, 1932 г. н., Надзеі Мінаўны Шутовай, 1934 г. н., Лідзіі Андрэеўны Бабковай, 1934 г. н. «Масленка».

Вар.: АСЭТ. Зап. М. Лук'янава ў 2011 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ефрасінні Максімаўны Буймістравай, 1935 г. н.

Масленка, біла вутка,
Казала сыру даць, ды не хутка.
Сядзела Масленка на калу,
Кідала сыру па каму,
Ну, хто ўхопе, дык таму.
Ганначка сыру схапіла,
І ў чарапочку стапіла,
І Несцерку карміла.
– Еж, еж мой Несцерка,
Толькі не ўхапіся,
А ў мяне, маладую, учапіся.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 111, сш. 1, арк. 23. Зап. А. С. Ліс у 1967 г. у в. Заполле Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Пелагеі Ігнатовіч.

У нас сёння Масленіца,
Прыляцела красавіца,
Сядзела на тыну, на калу,
Кідала масла на кашу,
Маладая дзяўчына схапіла,
Ды ў чарапочку стапіла,
Свайго мілага паіла:
– Пі, мой мілы, хоць да дна
Я ў цябе буду адна!

Кухаронак 2001, с. 150. Зап. Т. І. Кухаронак у в. Капцы Ушацкага р-на Віцебскай вобл. ад І. Алексяёнак.

Масьленка, белы сыр,
Пабіў мяне сукін сын.
За якую прычыну,
За краснаю дзяўчыну.
Сядзелі дзеўкі на досцы,
Кідалі масла па кросцы.
Сядзелі дзеўкі на бруску,
Кідалі сыру па куску.
А хто ўхопя – дык таму,
Хто ня ўхопя – ражон яму.
Дзеўкі ўхапілі – дык і йім,
Хлопцы не ўхапілі – ражон йім!

Аўдыятлас 2006, № 18. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г.
у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ефрасінні Максімаўны Буй-
містравай, 1933 г. н. «Масленка».

Масьленка, бела вутка,
Кідала масла, ды ня хутка,
А хто ўхопя – той таму,
Хто ня ўхопя – ражна яму.
Сядзелі бабы на дошцы,
Кідалі масла па крошцы.
А хто ўхопя – той таму,
Хто ня ўхопя – ражна яму.
Сядзелі бабы на таку,
Кідалі масла па камку.
А хто ўхопя – той таму,
Хто ня ўхопя – ражна яму.
Сядзелі бабы на калу,
Кідалі масла па каму.
А хто ўхопя – той таму,
Хто ня ўхопя – ражна яму.
Дзеўкі ўхапілі, дык і ім,
Хлопцы не ўхапілі, ражна ім.

АСЭТ, Зап. М. Лук'янава ў 2011 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай
вобл. ад Ефрасінні Максімаўны Буймістравай, 1937 г. н.

Масленіца, Масленіца,
Выляцела з куста ластавіца.
На гарэ бабы сядзяць,
На гарэ бабы сядзяць,
Кідаюць масла па кому,
А хто ухваця, дык таму.

Малода Каценька схваціла,
У гаршчочку тапіла,
Свайго Валодзечку паіла.
Масленіца, Масленіца,
Выляцела з куста ластавіца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. Л. Навакас у 2001 г. у в. Выдрыца Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Лексы Клімаўны Прысь, 1910 г. н.

Як на Масьленый нідзелі мы бліночкаў зыхацелі,
А бліны маі, бліны, бліны масьленые¹⁰⁴,
Зычынілі мы бліны ны халоднай ны вады,
Мы й у печ на дражжах, а ізь печы ны важах,
Пынясьём жа бліны ды на рынък прыдываць,
Ні сыбака, ні народ, ніхто дарам ні бярёт,
Адзін сыбака падышоў, ён панюхаў ды пашоў,
А свінья пыдышла, йна й наелся й пашла,
Зы рязкой агонь гаріць, а ў свіньяне жывот баліць,
Зы рязкой агонь патух, а ў свіньяне жывот распух.

АІМЭФ, Мг. 20-89-23/а. Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Дразды Віцебскага р-на ад Ірыны Сяргеёўны Шыцік, 1916 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 55, арк. 69. Зап. С. В. Барыс у 1972 г. у в. Новы Строй (Страшныя) Дзёрнавіцкага с/с Верхнядзвінскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Стахоўскай, Анісіі Фёдарэўны Мядзель, 1913 г. н. «На Масленіцу і на хрэсьбіны спяваюць»; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 51. Зап. А. М. Боганева ў в. Бычыха Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Буруновай, 1913 г. н.; АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1974_16_lis. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1974 г. у в. Вярэчка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

Як на Масленнай нядзеле, ой, бліноў мы захацелі,
Ой, бліны, мае бліны, бліны масьленыя¹⁰⁵.
Растварыла я бліны на ўчарашней вадзе,
Растварыла, напаяла, і на рынак панясла.
А як стала прадаваць, ніхто не ідзе іх купляць.
Прыйшла свіння курногая, ўсе бліны разбросіла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. Януш А. і К. Ю. Бондарава ў 2002 г. у в. Загор'е Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Леанілы Аркадзьеўны Януш, 1934 г. н., прав.

Как на Масленай нядзелі усе бліночкаў захацелі,
Ой, бліны, мае бліны, вы бліночкі мае¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Пасля кожнага радка паўтараецца 2 разы. Часам у запісе паўтараецца толькі 1 раз.

¹⁰⁵ Пасля кожнага радка паўтараецца 2 разы.

¹⁰⁶ Паўтараецца пасля кожнага радка.

Растваріла я на соды, не атарваць ад скавароды,
Растваріла на дражжах, у печ садзіла на важжах.
Ну і што жэ тут такова, вот бліны маі гатовы.
Нікто бліны ні бярёт, ні сабака, ні народ.
Свіння рылам падыбала, две неделі прахварала.
Вот какая дзявіца, печь бліны я масцярыца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 51. Зап. Л. П. Рэзкіна ў 2004 г. у в. Перша-
майка Бычыхінскага с/с Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Лідзіі Канстан-
цінаўны Іўлевай, 1928 г. н.

Вар.: Як на гэтых днях быў я ў цёшчы на блінах,
А бліны мае, бліны, бліны масленыя.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 91, сш. 3, арк. 22, № 4. Зап. Н. Б. Кузняцова ў 1964 г.
у в. Мазалава Віцебскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Навумаўны Чудакавай,
1897 г. н., няграм.

Вар.: Як на Масленай недзелі ўсе бліночкаў захацелі.
Расцягнуўся адзін блін чэрез сорак сем магіл. Ух!

* * *

Вар.: Нашы бабы-ласкатухі содзюць хлеб на саладухі
Ў печку содзюць на дражжах, а з печы цянуць на важжах

АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1974_16_Iis. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1974 г. у в. Вярэчча
Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: Як на Масленай нядзелі са стала бліны ляцелі,
Наляцелі поўныя рот, саставілі карагод.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 85, сш. 1, арк. 62. Зап. В. М. Іваноўская ў 1964 г.
у в. Буева Віцебскага р-на ад Елізаветы Пятроўны Марозавай, 1887 г. н.

Вар.: АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1974_19_Iis. Зап. З. Я. Мажэйка ў в. Гуркі Гара-
доцкага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: Як на Масленай нядзелі са стала бліны ляцелі.
Сыр да тварог – усё ляцела за парог!

Метадычныя 2006, с. 26. Зап. В. Ю. Валчкова ў 2006 г. у в. Мадора Рагачоў-
скага р-на Гомельскай вобл. ад К. Л. Сазонавай, 1928 г. н.

Вар.: На Масленай нэдзілі бліны под стыль летілі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 31. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2000 г. у в. Баг-
дзюкі Жабінкаўскага р-на Брэсцкай вобл. ад Вольгі Маркаўны Сімак.

Вар.: Мы даўно бліноў ні елі, мы бліночкаў захацелі.

Ой, бліны, бліны, бліны, ой, бліночкі маі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. М. Статкевіч у 2006 г. у в. Арэхаўка Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Валянціны Фёдараўны Дулебенец, 1940 г. н., прав.

Масленіца, Масленіца,

Хто первы пападзе,

Таму блін перападзе.

Новак 2007-1, с. 123. Зап. у в. Марс Лоеўскага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Іванаўны Нямлей, 1928 г. н. «Пелі песні всякіе».

Хто на вуліцу не йдзець, у таго лён зарасцець. Масленіца!

Травіцею-палевіцею лён зарасцець. Масленіца!

Траўкай-мураўкай зелянюсенькай лён зарасцець. Масленіца!

АЛБФ БДУ Мг. Зап. у 1992 г. у в. Малыя Аўчыненкі Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Мікітаўны Раманавай, 1925 г. н.

Каго нету на улiцы,

Бог дай яму калодаю,

Калодаю, асінаю,

Дзеткі яго цельпушкамі,

Цельпушкамі альховымі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 108, сш. 1, арк. 47. Зап. М. П. Гвоздзеў у 1967 г. у в. Галоўчын Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Сямёнаўны Хадасевіч, 1894 г. н. «На Масленку. Захавалася ў памяці жанчын старэйшага ўзросту».

ЖАРТОЎНЫЯ ПЕСНІ

Як у серяду на Масьлиницу,
На жыдоўскую Раданицу,
Ой, пабіўся да баран с казлом,
Памуцілася вада с пяском,
Пабранилася старуха с стариком,
Пытырjali тыбакерку с тыбаком.

Романов 1912, с. 141. Зап. у Горкаўскай вол. Гарадоцкага п. Віцебскай губ.

Як у сераду на Масленіцу,
На жыдоўскія Загавіны,
І пабіўся баран з казлом,
Памуцілася вада з пяском,
Пасварылася старуха з старыком.
Пацяралі яны рог з табаком.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш. 2, арк. 81, № 64 (66). Зап. У. А. Васілевіч і С. Т. Асташэвіч у 1981 г. у в. Янавіль Бешанковіцкага р-на ад Ганны Васільеўны Мясеедавай, 1905 г. н., і Марыі Міхайлаўны Мясеедавай, 1918 г. н.

Як у середу на Масьлінаю,
На жідоўскія Загавены
Варабейка сінічку украў,
На высокаяю палічку паклаў.
А сьяпяты-то паглядывалі,
А глухія-то паслухивалі,
А безногія пабеглі даганяць,
А безрукія пабеглі адымаць.

Прямское. Зап. у в. Прамское Маслянінскага р-на Навасібірскай вол. Расіі ад нашчадкаў беларускіх перасяленцаў з Чарнігаўскай губерні, фальклорнага гурта «Прамчаначка».

Што ў сераду на Масляную,
На яўрэйскія Загавіны,
Парасёнак яечка знёс,
А бязрукі ды яечка ўкраў.
Галапупаму за пазуху схаваў.

А сляпы – ды на подгляды,
А глухі – да на подслухі,
А нямы – карагоду закрычаў,
Штоб мяне хто ў двор пусціў,
Я б таму краваць змасціў
І каморачку павымасціў
Красну б Маруську за ручку павёў.
Ты, Маруська, мая мілая,
Любі мяне, пана голага.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 40. Зап. студ. Мішчанчук у 1993 г. у в. Крамок Асіповіцкага р-на Мінскай вобл. ад Г. Д. Пабялянавай.

Як у середу на Масьленіцу,
На яўрэйскія Загавіны,
Парасёначык яечка знёс,
На высокаю палічку ўзьнёс.
А сляпы да падглядаваў,
А глухі ды падслухываў.
А бязногі (бязрукі) ды яечка ўкраў (браў),
Галапузаму за пазуху паклаў.
Адноногі [да ўсіх?] дастаў,
Заваліўся, ды і сам не ўстаў.
Кривабокі ды ў прысядкі пайшоў,
Натомест ён яечка не знайшоў.
Аднабокі ды ўсіх аперядзіў,
А ён цэлае яечка ўхапіў.
Ён яго і ня еў, і ня біў,
Усё цалкам сваім дзеткам падаріў.
Дзеткі з горачкі каталіся
І Масьленкай любаваліся.

[А яе так хутка трэба?] Хутка, да. Можна было і трошку цішэй.

АСЭТ, А/ф 20130808_ML_01_Parszyna_01_1. Зап. М. Лук'янава, А. І. Ляшкewіч, Н. Гаранская, Г. Мацкевіч і А. Чубат у 2013 г. у в. Паршына Горацкага р-на Магілёўскай вобл. ад Валянціны Сакаўны Багачовай, 1933 г. н., Лідзіі Пракопаўны Сіняковай, 1929 г. н., Паліны Яфімаўны Лапцуевай, 1941 г. н.

Вар.: Сухарукі з палічкі дастаў,
А голаму за пазаху заклаў,
А сляпый усё ета увідаў,
А нямый «Калавур!» закрычаў,
А бязногі ўдагон пабіжал.

Аўдыятлас 2016-1, CD 1, № 14. Зап. у эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка ў 1978 г. у в. Любічы Шумілінскага р-на Віцебскай вобл. ад Марфы Емельянаўны Масько, 1902 г. н.

У сераду на Масленіцу,
Ды на рускія загавіны,
Як пабіўся баран з казлом –
Замуцілася вада з пяском.
Парасёначак яечка знёс,
На высокую палічку ўзнёс.
А бязрукі яечка ўкраў
І голаму за пазуху паклаў.
Без’языкі «Калавур!» закрычаў,
А бязногі у паход збяжаў.
А сляпы ўсё прысматрываець,
Без’языкі выгаварываець.

Гілевіч 1974, с. 64. Зап. В. Ляшчынская і В. Крыштановіч у в. Кублічы Ушацкага р-на Віцебскай вобл. ад Аляксандры Квач, 1900 г. н.

У сераду на Масленіцу,
На рускія загавіны,
А што ж гэта за праўдачка была,
Што курыца вала прывяла?
А бязрукі парасёнка ўкраў,
Голаму за пазуху падаў.
Без’языкі «каравул» закрычаў,
А бязногі даганяць пабяжаў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 34. Зап. М. Ю. Ціхановіч у в. Ракшыцы Віцебскага р-на ад Марыі Гвіданаўны Ціхановіч, 1932 г. н.

Як у сераду на Масленіцу,
У шляхоцкія,
Як пабіўся баран з казлом,
Замуцілася вада з пяском,
Паругаліся старуха з старыком.
Пацяралі яны рог з табаком.
А дзе ж гэта відзенае,
А дзе ж гэта слыханае?
Штоб курачка бычка радзіла,
А кабылка цыплят вадзіла,
Парасёначак ячка знёс,
На высока палічка ўзнёс,
Што б бязногі ўздагон пабяжаў,
Без’языкі «каравул» закрычаў.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Копцевічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад С. Я. Бандарэнка.

А ў сераду на Масленіцу,
Качарэжка раскудахталася.
А сабачка яечка, яечка знесла,
А бязрукі яечка ўкраў,
Палапудаму за пазуху паклаў,
А без'языкі «Каравул» закрычаў,
А бязногі ў паход пабязжаў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 33. Зап. студ. І. І. Конан у в. Крыпулі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Міхайлаўны Конан, 1910 г. н., нар. у в. Крупнікі Вілейскага р-на Мінскай вобл.

У сераду да й на Масленіцу
Парасёнак да яечка ізнёс,
А бязрукі да яечка ўкраў,
А бязрукаму за пазуху паклаў,
А бязногі ў паход пабязжаў,
А сляпы да й падглядуе,
А глухі да й падслухуе.
А нямы – «Каравул!» – закрычаў.

Новак 2010-2, с. 79. Зап. В. С. Новак і студ. М. Касцюкова ў в. Настолле (цяп. у межах г. Хойнікі) Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. ад Любові Аляксандраўны Еўжанка, 1930 г. н.

Вар.: Галамшывага за кудры паймаў,
Ад парасёнка яечка адабраў.

Новак 2010-2, с. 79. Зап. студ. В. Шамо́ніна, Н. Валодзькіна, Н. Тукунова ў в. Слабажанка (был. Княжыца, Княжацкая Слабада) Хойніцкага р-на Гомельскай вобл. ад Вольгі Іванаўны Корбіт, 1914 г. н.

Вар.: Без рубашкі яечка ўкраў
А ў запазуху схуваў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 33. Зап. Н. Скрабец у в. Каменка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Варвары Іванаўны Гарбачовай, 1936 г. н.

На Масленіцу пабіўся баран з казлом.
Белакурачка бычка прадала.
Памяшалася вада з пяском.
Парасёначак яечка знёс.
Голы, голы карапуз закрычаў.
Голы голаму ў запазуху схаваў.

Фальклорная 2009, с. 25. Зап. студ. Л. Трухановіч у в. Стаўбун Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Галіны Фёдараўны Чуяшовай, 1930 г. н.

Дзеўкі каліну ламілі,
Калінавы мост масцілі.
А там ехаў дваранін
На коніку вараным,
Калінавы мост паламіў.
Дзеўкі ж яго спаймалі,
Варанога каня выпраглі.
Пайшоў дваранін да караля:
«А каролю ж мой, ой, каролю,
Нашто ж даў дзеўкам волю?»
– А ты ж, дваранін, сам вінават:
Было ж табе дзевак не чапаць,
Здалёку ехаці – шапку зняць,
Блізка прыхаці – ручку даць.

Гілевіч 1974, с. 61. Зап. у г. п. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Аўгінні Кісляковай, 1904 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 80, сш. 22, № 28. Зап. студ. А. С. Дылейка ў 1974 г. у в. Нізкі Гарадзец Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Д. А. Ярома, 1889 г. н., ад. 4 кл.; АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1975_08_Iis. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1975 г. у в. Навасёлкі Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Матруны Паўлаўны Аніковіч, 1909 г. н., Шуры Фёдараўны Краўцовай, 1920 г. н., Дар’і Міхайлаўны Бязрозка, 1907 г. н. «Масьленка. Як на калысцы».

Вар.: А ішоў туды дваранін, дваранін
Калінавы масток абламіў, абламіў.
Яго дзевачкі дагналі, дагналі,
З яго шапачку сарвалі, сарвалі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 2, арк. 26. Зап. А. І. Гурскі ў в. Марозаўка Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Тэклі Емяльянаўны Занько, 1904 г. н., ад. 1 кл., Кацярыны Іванаўны Занько, 1893 г. н., няграм.; АІМЭФ, Мг. 20-74-12/а, № 9. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1974 г. у в. Абчуга Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. П. Мясеедавай, Галіны Восіпаўны Клімовіч, 1913 г. н., Паліны Малахаўны Чарняўскай, 1910 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 1, № 15. Зап. Л. І. Ткачова ў 1964 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 6, арк. 42. Зап. А. І. Гурскі ў в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н., ад. 5 кл.

Вар.: Яго дзевачкі дагналі, дагналі,
Кыня варанога табралі, табралі,
Ліссію шубку садралі, садралі,
Як пайшоў дваранін да пана, да пана:
– А, паню мой каролю, каролю,
Нашто дзевачкам даў волю, даў волю?

Мяне дзевачкі дагналі, дагналі,
Каня варанога табралі, табралі,
Ліссю шубку садралі, садралі,
Мяне, маладога, набілі, набілі.
– Ай, дурынь ты, дваранін, дваранін...

Метадычныя 2006, с. 22–23. Зап. Н. Паўлоўскай, І. Рошчына ў 1989 г. у в. Заазер’е Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. Я. Каласоўскай, 1916 г. н.

Вар.: У лесе дзеўкі гулялі, гулялі,
Мяне, маладзеньку, гукалі, гукалі...
Яго дзевачкі сапаймалі, спаймалі,
Варонага каня аднялі, аднялі,
На стаінку загналі, загналі.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. Т. Г. Шабанава ў в. Юрцава Арашанскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Іосіфаўны Дунаевай, 1900 г. н.

Вар.: Адкуль браўся гаспадзін
На коніку вараным.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Т. А. Шульгіна ў 2005 г. у в. Манастыр Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Фросі Буйдак, 1921 г. н.

Вар.: Дзеўкі двараніна паймалі, паймалі
І конека [а]табралі, [а]табралі.
Ай, а ці ты, дваранін, дурынь быў, дурынь быў.
Бало табе дзевак не чапаць, не чапаць,
Пад’ехаўшы, шапачку сняць, шапачку сняць
І здароўя папатаць, папатаць:
– Ці здарова цёшча мая, цёшча мая?
Ці вяліка вырасла дзеўка мая, дзеўка мая?

ФЭ БДАМ, 646326, № 249. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Сырыцынай, 1922 г. н.

А на гарэ, на гарэ дзеўкі каліну ламалі,
Дзеўкі каліну ламалі, з каліны мост масцілі.
А там ехаў дваранін на коніку вараным,
На сядзельцы залатым, з каліны мост абламіў.
Яго дзевачкі дагналі дый коніка адабралі.
Селі яны ў раду, і прапілі на мяду,
А сядзельцы на гарэлцы, а струменне на піва,
А хлопчыкам на дзіва.

Гілевіч 1974, с. 57. Зап. Л. Маляўка ў в. Красналукі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ефрасінні Вашкевіч, 77 г.

Вар.: АІМЭФ, ф.13, воп. 10, спр. 82, сш. 56а, № 19. Зап. студ. А. У. Румо ў 1975 г. у в. Нізкі Гарадзец Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. Д. Кульган, 1905 г. н., няграм.

Дзеўкі каліну ламалі, ламалі,
Калінавы масты масцілі, масцілі.
А туды ж ехаў дваранін, дваранін,
Калінавы масты абламіў, абламіў.
Дзеўкі двараніна злавілі, злавілі
І з коніка ссадзілі, ссадзілі.
Як пайшоў дваранін да караля, да караля:
– Ой, каралю, паночак, паночак,
Нашто дзеўкам даў так волю, так волю?
– А ты, дваранін, дурань быў, дурань быў,
Было тобе дзевак не чапаць, не чапаць,
Здаліку ехаць – шапку зняць, шапку зняць!
І здароўейка папытаць, папытаць:
– Ці жыва, здарова цешча мая, цешча мая
Ці вяліка вырасла дзеўка мая, дзеўка мая?
– Такая вялікая, як ты сам, як ты сам.
Такая красівая, як вісна, як вісна,
А лічкам беленька, як зіма, як зіма,
Такая ціхая, як лета, як лета,
Такая багатая, як восінь, як восінь.

Мажэйка 1981, с. 82. Зап. З. Я. Мажаўка ў 1973 г. у в. Латыгаль Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Лісецкай, 1905 г. н. «Маслінка».

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Г. В. Марозава ў 2001 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Г. Р. Сырыцынай, 1921 г. н.

А ў сераду ды на Масленіцу
А разбіла рыба лёд хвостом.
Паругалася жана з мужам.
Жана мужа ды на суд павяла.
І вяла, вяла і пасвіставала.
Па затылачку пахластывала,
Вяла, вяла і ўлыбалася,
Свайму мужу паругалася.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ А. П. Паўловіч у 1993г. у в. Шаплевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Веры Васільеўны Аўсіевіч, 1915 г. н. «Жартоўная (сіраце спявалі)».

Пайшоў чарнец па ваду,
Разьбіў жопу на ляду.
А ўстаў чарнец – срэчка баліць,
Зірнуў назад – хатка гарыць.
Тушыця, бабы, тушыця,
Рэшатамі ваду насіця.

Як у рэшаце вады нет,
Так у бабачак праўды нет
Тушыця, хлопцы, тушыця,
Штанамі ваду насіця
Як у штанах праўды нет,
Так у хлопцаў праўды нет.
Тушыця, дзеўкі, тушыця,
Вёдрамі ваду насіця.
Як у вёдрах вада ёсь,
Так у дзевак праўда ёсь.

АСЭТ. Зап. М. Лук'янава ў 2015 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ефрасінні Максімаўны Буймістравай, 1937 г. н.

Тры дні, тры дні, чатыры нядзелі¹⁰⁷,
Майго мужа камары заелі.
Людзі кажуць, што я не натужуся,
Пайду, малада, хоць утаплюся.
Тры дні, тры дні, чатыры нядзелі,
Майго мужа камары заелі.
Людзі кажуць, што я не натужуся,
Пайду, малада, хоць я разаб'юся.
Тры дні, тры дні, чатыры нядзелі,
Майго мужа камары заелі.
Людзі кажуць, што я не натужуся,
Пайду, малада, хоць я засілюся.
А ўтаплюся ў мяду, у гарэлцы,
Разаб'юся ў пуховых падушках,
Засілюся на белых макатках.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 2, арк. 23–24. Зап. А. І. Гурскі ў в. Марозаўка Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Тэклі Емяльянаўны Занько, 1904 г. н., ад. 1 кл., Кацярыны Іванаўны Занько, 1893 г. н., няграм. «Маслянка».

¹⁰⁷ Кожны радок паўтараецца.

ПЕСНІ-ДРАЖНІЛКІ

А на гарэ ельник стелитца, стелитца,
А там зайцы тулютца, тулютца.
Деўкі зайца злавилі, злавилі,
Ды на'бед сабе зварилі, зварилі
Деўкі сели за сталом, за сталом
А дитюкі пад сталом, пад сталом!
Деўкі ядуть мяса, мяса,
А дитюкі косьти, косьти!

Романов 1912, с. 138. Зап. Г. Анікіевіч у г. Чэрыкаў Магілёўскай губ.

На гарэ елка съцелецца;
Дзевачкі зайку злавілі
І ў крупеньцы зварылі,
Дзевачкі за сталом мяса ядуць,
А хлопчыкі пад сталом косьсі грызуць;
Дзевачкі за сталом сьмяюцца –
Хлопчыкі пад сталом грызуцца.

Шлюбскі 1927, с. 63, № 57. Зап. А. А. Шлюбскі ў 1913 г. у в. Плоскае Абчуг-
скай вол. Сенненскага п. Магілёўскай губ. ад няграм., 1858 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 52, сш. 6, арк. 9. Зап. студ. Н. В. Буднік у 1972 г.
у в. Худаўцы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марфы Іванаўны Цэхавай.

На гары елка згарэла,
Слабада на хлопцаў згалела,
Асталося чатыры, чатыры,
Тых чэрві стачылі, стачылі,
Ні так чэрві, як крукі,
Ні сталося ні рукі, ні рукі,
Ні так чэрві, як мошкі,
Ні сталося ні крошкі, ні крошкі,
А на гары елка сцеліцца,
Пад ей зайка туліцца,
Дзеўкі зайца злавілі,
А мальчыкі лупілі.

Дзеўкі зайца варылі,
Дзевачкі селі за стол,
А мальчыкі пад стол.
Дзевачкі ядуць мясішча,
А мальчыкі касцішчы.
Дзевачкі ядуць – смяюцца,
Хлопцы за косці грызуцца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 38–39. Зап. студ. В. Карасцялёва ў в. Кругі Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад В. І. Снапкоўскага, 1912 г. н.

На гарэ карыта поўна вады, поўна вады.
Дзевачкі ножкі памылі, памылі.
Мальчыкі вадзічку папілі, папілі.
Дзевачкі зайчыка злавілі, злавілі
Ды ў гаршочку зварылі, зварылі.
Дзевачкі за сталом мяса ядуць, мяса ядуць.
Мальчыкі пад сталом косці гразуць, косці гразуць.
Дзевачкі за сталом смяюцца,
Мальчыкі пад сталом гразуцца.

Метадычныя 2006, с. 24–25. Зап. у 1989 г. у в. Славені Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Л. Ф. Гузунавай, 1929 г. н.

На гарэ елка сцелецца, сцелецца.
Каля яе зайка туліцца, туліцца.
Дзеўкі зайку злавілі, злавілі,
На абед сабе зварылі, зварылі.
Дзеўкі селі за стол, за стол.
Мальцы селі пад сталом, пад сталом.
Дзеўкі ядуць мяса яго, мяса яго,
А мальцы ды косці яго, косці яго.
Дзеўкі ядуць – смяюцца, смяюцца,
А мальцы ядуць – грызуцца, грызуцца.

Гілевіч 1974, с. 59. Зап. Р. Мальцава ў в. Жураўлі Талачынскага р-на ад Еўдакіі Мальцавай, 1912 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 1, № 18. Зап. Л. І. Ткачова ў 1964 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 6, арк. 45. Зап. А. І. Гурскі ў в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н., ад. 5 кл. «Масленка».

Вар.: Дзеўкі зайку злавілі
І ў капусце зварылі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. А. Мілашэўскай і С. Сільвановіч у 1993 у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Н. А. Владыка, 1920 г. н.;

АІМЭФ, Мг, 20-74-12-а, № 11. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1974 г. у в. Абчуга Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. П. Мяседавай, Галіны Восіпаўны Клімовіч, 1913 г. н., Паліны Малахаўны Чарняўскай, 1910 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 23–24. Зап. М. А. Юшкевіч у 2004 г. у в. Латыгаль Вілейскага р-на Мінскай вобл. ад С. М. Гамолка, 1920 г. н.

Вар.: Дзеўкі зайку злавілі, злавілі
І ў крупені зварылі, зварылі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. М. Андарала і В. Волкава ў 2000 г. у в. Гай Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Трыпуцінай, 1920 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у 1991 г. у в. Елькаўшчына Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Франі Мікалаеўны Асіпёнак.

Вар.: Дзевачкі на гумне гулялі, гулялі.
Яны зайчыка паймалі, паймалі...
Дзевачкі за сталом смяюцца, смяюцца,
А мальчыкі пад сталом б'юцца, б'юцца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 24. Зап. Н. М. Саладуха ў 2004 г. ў в. Кіевец Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Паўлаўны Курчовай, 1919 г. н.

Вар.: А на гарэ елка крывая,
Каля яе зайцы туляцца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 31–32. Зап. К. Куштынава і Валінціновіч у п. Язбы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Васільеўны Каравацкай, 1912 г. н.

Вар.: Дзеўкі зайку злавілі, злавілі.
У крупачках зварылі, зварылі

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. С. А. Смоліч у 1993 г. у в. Звянцаты Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад М. А. Бунатнінай, 1926 г. н., прав.

Вар.: На вуліцы туман сцелецца, сцелецца,
Там зайка туліцца, туліцца,
Дзевачкі зайку злавілі, злавілі,
У крупнічку зварылі, зварылі,
Свайго сужаньку кармілі, кармілі...

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 112, ш. 1, арк. 43, № 37. Зап. А. І. Гурскі ў 1967 г. у в. Ланькаў Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Раманаўны Краўцовай, 1905 г. н., Груні Сідараўны Котавай, 1894 г. н., Сцепаніды Лаўрэнцьеўны Котавай, 1907 г. н.

Эта шутачная песня такая, масьленая. Эта песня іспалнялася на Масьленіцу, када гулялі ўжо, сабіраліся, выпівалі і пелі эту песню:

А на гарэ елка сьціляся,
Сьціляся, сьціляся.
Пад ей зайка туляўся,
Туляўся, туляўся.
Дзеўкі зайца лавілі,
Лавілі, лавілі.
А мальчыкі лупілі,
Лупілі, лупілі.
Дзеўкі зайца варылі,
Варылі, варылі.
Дзеўкі селі за сталом,
За сталом, за сталом,
А мальчыкі пад сталом,
Пад сталом, пад сталом.
Дзеўкі елі мясюгу,
Мясюгу, мясюгу,
А мальчыкі касьцюгу,
Касьцюгу, касьцюгу.
Дзеўкі ядуць – сьмяюцца,
Сьмяюцца, сьмяюцца,
А мальчыкі – грызуцца,
Грызуцца, грызуцца.

АСЭТ. Зап. у в. Ключнікава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Сцяпанаўны Франковай, 1924 г. н. Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 40а, сш. 26, арк. 8. Зап. студ. З. Сурма ў в. Цімкі Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ф. А. Пятрышча, 70 г.

А на гарэ ельнік сцеліцца,
А там зайка туліцца.
Дзевачкі зайца злавілі,
А мальчыкі – забілі.
Мальчыкі зайца лупілі,
А дзевачкі – зварылі.
Дзевачкі на стале мяса ядуць,
Мальчыкі пад сталом косці грызуць.

Метадычныя 2006, с. 26. Зап. І. Лісоўскай ў 1985 г. у в. Засеклі Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. З. Лісоўскай, 1915 г. н.

А на гары елка сьцеліцца,
Сьцеліцца, сьцеліцца.
Хлопцы на зайца цэлюцца,
Цэлюцца, цэлюцца.
Хлопцы зайца забілі,
Забілі, забілі,

На пянёчку лупілі,
Лупілі, лупілі,
На цяпелца варылі,
Варылі, варылі.
Дзеўкі за сталом мяса ядуць,
Мяса ядуць, мяса ядуць.
Хлопцы пад сталом косьці грузуць,
Косьці грызуць, косьці грызуць.
Дзеўкі за сталом сьмяюцца,
Сьмяюцца, сьмяюцца.
Хлопцы пад сталом грызуцца,
Грызуцца, грызуцца.

АІМЭФ. Мг. 20-73-16а. Зап. В. Р. Кушнаренко ў 1973 г. у в. Зароўцы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Агрыпіны Піліпаўны Ганакавай.

А ў печы, а ў печы пірог пяэцца¹⁰⁸,
А ў ступе, а ў ступе капыл таўчэцца.
На вакне, на вакне – пачкі табачкі,
За вакном, за вакном – малыцы-сабачкі.
На стале, на стале – гарнец гарэлкі,
За столам, за столам – дзеўкі-паненкі.
За столам, за столам дзеўкі сьмяюцца,
Пад вакном, пад вакном малыцы гразуцца.

АІМЭФ, Мг. 20-74-12, № 12. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1974 г. у в. Абчуга Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. П. Мясаедавай, Галіны Восіпаўны Клімовіч, 1913 г. н., Паліны Малахаўны Чарняўскай, 1910 г. н.

Нашу Маслінку кот пыдраў,
Кот пыдраў, кот пыдраў.
Нашых хлопчыкаў чорт пубраў,
Чорт пубраў, чорт пубраў.
Асталася чатыры,
Чатыры, чатыры
І тых чэрві стачылі,
Стачылі, стачылі.
І не тыя чэрві як мошкі,
Як мошкі, як мошкі.
Растачылі хлопцаў на крошкі,
На крошкі, на крошкі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 14, сш. 2, арк. 11. Зап. настаўніца Т. М. Прохарава ў 1976 г. у в. Кучарына Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Аксінні Архіпаўны Прохаравай, 1899 г. н.; Аўдыятлас 2006, № 10. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцю-

¹⁰⁸ Кожны радок паўтараецца.

кавец у 1975 г. у в. Антонаўка Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. Р. Стаброўскай, 1917 г. н., А. Г. Чэрвяковай, 1908 г. н. «Эта масьленку пяюць. Маладыя дзеўкі ходзюць, хлопцаў зарываюць».

Вар.: На гарэ сасонку кот пабраў,
А ламінскіх хлопцаў чорт пабраў.

Метадычныя 2006, с. 24–25. Зап. Э. Пляскач у 1989 г. у в. Славені Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Л. Ф. Гузуковай, 1929 г. н.

Вар.: А на гарэ елку кот пабраў,
Пярэспенскіх мальцаў чорт пабраў.

Аўдыятлас 2014, CD 1, № 13. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай і Т. Л. Канстанцінавай у 2011 г. у в. Рулёўшчына Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Лізаветы Прохараўны Калбянок, 1933 г. н.

Вар.: Асталося чатыры,
Каб і тых чэрці схапілі

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 7, сш. 3, арк. 2. Зап. А. А. Крывіцкая ў в. Рагач Ланькаўскага с/с Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.; Мажэйка 1999, с. 40, № 4. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1994 г. у в. Мокравічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.; АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1988_01_Is. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1988 г. у в. Башкіраўка Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: Асталося чатыры,
Каб і тых чэрві стачылі

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 0а, № 109. Зап. у в. Зарэчча Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. Хінчук.

Вар.: Нашых дзевачак чорт пабраў.
...Дай і тых чэрві стачылі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Кунцы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад І. М. Машчанок, 1926 г. н.; АІМЭФ, Мг. 20-91-1/б, № 67. Зап. У. М. Сысоў у 1991 г. у в. Гарадзішча Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Фёдаравы Крочікавай, 1922 г. н.

Нашу Масленку кот пажраў, кот пажраў,
А нашых хлопцаў чорт пабраў, чорт пабраў.
Асталося толькі пяць, толькі пяць.
І тых на (а)сіну пачапаць, пачапаць.
Асталося чатыры, чатыры.
І тых чэрві стачылі, стачылі.

Прыбылова 2010, с. 122. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад А. Н. Крамковай, 1918 г. н.

Масленіца-калатуха,
Калаціла дзевак за вуха.
Нашу Масленку кот падраў,
Нашых дзевачак чорт пабраў,
А хлопчыкі весяляцца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Т. А. Адакімчык у в. Канстанцінаўка Магілёўскага р-на ад С. І. Дуброўскай, 1915 г. н., прав.

На гарэ ёлку кот падраў, кот падраў,
А ў Бобрыцках мальцаў чорт пабраў, чорт пабраў.
Асталося чатыры, чатыры
І тых чэрві стачылі, стачылі.
А дзевачак пяць, дзевачак пяць
І ўсе яны ў золаце шумяць, ў золаце шумяць.

ФА МАЦНТ. Зап. І. В. Мазюк у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Сырыцынай, 1922 г. н., нар. у в. Касянічы.

Вар.: Яны ў золаце сьпяць.

АІМЭФ, Мг. 20-74-12, № 10. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1974 г. у в. Абчуга Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. П. Мясаедавай, Галіны Восіпаўны Клімовіч, 1913 г. н., Паліны Малахаўны Чарняўскай, 1910 г. н.

Масленіца, каўзуха, чаго не вялася да Духа*?
Адна нядзелька, і тая караценька.
Масленіца, каўзуха!
А на гарэ ёлку кот падраў,
Замашанскіх хлопцаў чорт пабраў,
Засталося чатыры, і тых чэрві стачылі!

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Іванова ў 2000 г. у в. Вялікае Замошша Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. С. Кісялёвай, 1922 г. н., прав. «Гэтую песню на Масленку дзеўкі пяюць, з хлопцамі брэшуцца».

На горе купорос рос,
Чорт хлопца за хохол трёс.
Трясець, трясець – поколоциць,
Ў молодух правды доходзиць.
Як ў рашаце воды нет,
Так ў их правды нет.
Як ў кубочки вода ёсь,
Так у дзевок правды ёсь.
Ишли дзеўки станицей,
Пили вино шкляницей,
Ишли хлопцы мяжою,
Пили вино дзяжою.

Шейн 1874, с. 72. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.

Разбіў пяхцер*,
Хлапяцкую печ*,
А сам пайшоў па ваду, па ваду, па ваду
Разбіў нагу на ляду, на ляду, на ляду.
Прыйшоў у хату нага баліць*,
Павярнуўся – печ гарыць*,
А, вы, дэвачкі, тушыце, тушыце, тушыце,
Кубкамі ваду насіце, насіце, насіце.
А ў кубачках вада ёсць, вада ёсць*,
А ў дэвачак праўда ёсць, праўда ёсць*.
А вы хлопчыкі тушыце, тушыце, тушыце,
Рэштамі ваду насіце, насіце, насіце.
А ў рэшаце вады нет, вады нет, вады нет.
А ў хлопчыкаў праўды нет, праўды нет, праўды нет.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. Л. Шнарбакова ў в. Зубрэвічы Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Сіпаковай.

А за гумном, гумном
Разгуляўся Юр'яў конь:
Хвастом мора раскалыхаў,
Капытом камень разбіваў
А ў камені зярна нет,
А ў мальчыкаў праўды нет.
А за гумном, гумном
Разгуляўся Юр'яў конь:
Хвастом мора раскалыхаў,
Капытом арэх разбіваў
І ў арэшку ядра іскаў.
Як у арэшку ядра ёсць,
Так у дэвачак праўда ёсць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 79, сш. 7, арк. 21–22. Зап. Л. І. Ткачова ў 1963 г. у в. Нова-Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Іванаўны Гайко, 1890 г. н., белар., ад. 3 кл. «Масляніца»¹⁰⁹.

А ў гародзе – рэпяёчак,
Люлі, рэпяёчак,
А Ванюшка – жарабочак,
Люлі, жарабочак.
Яго ў сані запрагалі,
Люлі, запрагалі,
Пад Манюшку пад'язджалі,

¹⁰⁹ Гэты сюжэт часта сустракаецца як купальскі.

Люлі, пад'язджалі,
З гары колам паганялі,
Люлі, паганялі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 97, сш. 3, арк. 15. Зап. Л. І. Ткачова ў 1965 г. у в. Стасева Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Пятроўны Ніканавай, 1899 г. н.

Каля студні карыта
Поўна вады наліта*.
Пчолкі ножкі мачалі*,
Дзеўкі ваду выпілі.
Каля студні карыта
Поўна вады наліта.
Кошкі ножкі мачалі,
Хлопцы ваду выпілі.

Беларускі 1995, с. 19, № 13. Зап. Г. Р. Кутырова і І. Назіна ў 1988 г. у г. Мінску ад К. В. Бакуновіч, 1903 г. н., нар. у в. Азярыцкая Слабада Смалявіцкага р-на Мінскай вобл.

А на гарэ, на гарэ карыта,
Поўна вады наліта
Там дзевачкі гулялі,
Ручкі ды ножкі амывалі.
Прышлі хлопчыкі папілі,
Дзевачкам спасіба адалі.
Спасіба, дзевачкі, за піва.
А мы думалі, гэта піва,
Аж гэта дзявочы памылі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 7, сш. 3, арк. 1. Зап. А. А. Крывіцкая ў в. Рагач Ланькаўскага с/с Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

На дварэ стаіць карыта, карыта,
Поўнае вады наліта, наліта.
Дзевачкі ножкі памылі, памылі,
Хлопчыкі ваду папілі, папілі.

ФЭ БДАМ, 2Е74, № 11. Зап. эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка ў 1976 г. у в. Раннае Навасельскага с/с Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Ільнічны Каптур, 1926 г. н. «Масленка».

А ў нас сёньні Масьленіца, Масьленіца.
Прыляцела ластачка, ластачка.
Села-пала на калу, на калу.
Кінала масла па каму, па каму.

А хто ўхопіць, дак таму, дак таму.
А дзевачкі ўхапілі, ўхапілі,
Ручкі-ножкі памылі, памылі,
А мальчакі выпілі, выпілі.

АІМЭФ, Мг. 20-82-59/І, № 22. Зап. В. І. Скідан у 1981 г. у в. Шчукі Бешан-
ковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ксеніі Яфімаўны Дарошка.

У нас сёння Масленіца,
Прыляцела ластавіца.
Хлопцы калодец капалі,
Яны сабе ежу дабывалі.

АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. І. А. Пінчук у в. Гарэнічы Бярэзінскага р-на Мін-
скай вобл. ад Соф'і Сцяпанаўны Барысевіч, 1922 г. н., нар. у в. Аўгустава.

Гром загрымеў¹¹⁰,
Дожджык пайшоў,
Зямлю змачыў,
Рэдзька ўзайшла,
Дзевачкам на зеллейка,
А мальчыкам на пахмеллейка.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Драніца і С. П. Палачаніна ў в. Малыя
Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Анатонаўны Касцюкевіч,
1914 г. н.

Клі-клі-клі, Масленка,
Клі-клі-клі, Масленка,
Свісці гарон тры пары,
Чырвона рожа чатыры.
У нашага жанішкі
Крывыя ногі.
Крывыя, пакрыўляліся,
А нашай дзевачкі спадабаліся.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. С. М. Несцяровіч у в. Харчычы Бярэзін-
скага р-на Мінскай вобл. ад Ірыны Іванаўны Кандраль, 1913 г. н., прав. «Гуканне
вясны».

Пойдзем, дзеўкі, лёнку браць,
Ай, рана, рана, лёнку быраць.
Сустрэнім, дзеўкі, хлопчыка,
Ай, рана, рана, хлопчыка.
А ён едзіць з-пад дубу,
Ай, рана, рана, з-пад дубу.

¹¹⁰ Кожны радок паўтараецца.

Яго конік бяз зубоў,
Ай, рана, рана, бяз зубоў.
Пойдзем, дзеўкі, лёнку браць,
Ай, рана, рана, лёнку браць.
Сустрэнім, дзеўкі, хлопчыка,
Ай, рана, рана, хлопчыка.
А ён едзіць з-пад ліпы,
Ай, рана, рана, з-пад ліпы.
Ён іграець у скріпы,
Ай, рана, рана, у скріпы.
Пойдзем, дзеўкі, лёнку браць,
Ай, рана, рана, лёнку браць.
Сустрэнім, дзеўкі, хлопчыка,
Ай, рана, рана, хлопчыка.
А ён едзіць з-пад куцця,
Ай, рана, рана, з-пад куцця.
Волачэцца лашкуцця,
Ай, рана, рана, лашкуцця.
Пойдзем, дзеўкі, лёнку браць,
Ай, рана, рана, лёнку браць.
Сустрэнім, дзеўкі, хлопчыка,
Ай, рана, рана, хлопчыка.
А ён едзіць з-пад печча,
Ай, рана, рана, з-пад печча.
Яго шапка кашэчча,
Ай, рана, рана, кашэчча.

Прыбылова 2010, с. 143–144. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1985 г.
у в. Бабінічы Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад У. К. Жыркевіч, 1906 г. н.

ЛЮБОЎНЫЯ ПЕСНІ

Гутаталіся два малойчыкі,
Гу-та-та, гу-ля-ля¹¹¹.
Гутаталіся і пабіліся.
А за што ж яны ды пабіліся?
Ці за яблычак за румяненькі?
Ці за дзевачку, за красавіцу?
Не за яблычак за румяненькі,
А за дзевачку, за красавіцу.

Гілевіч 1974, с. 61. Зап. Л. Аўгусціновіч і Э. Дашчынская ў в. Кімія Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ксеніі Гаўрыльчык, 1912 г. н.

Ну чыі ж гэта вароцетка,
Лісце маё зяленое!¹¹²
Вароцікі раскрываліся,
Усе дзевачкі пазбіраліся.
За іх мальчыкі паспіраліся.
– Ах вы, мальчыкі, вы братулёчкі,
Вя ня біціся, ні сварыціся,
Па харошаму разыдзіцеся.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Забор'е Лепельскага р-на ад Зінаіды Паўлаўны Буртыль, 1918 г. н.

Вар.: Аўдыятлас 2016-1, CD 1, № 12. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. С. Якіменка ў 1990 г. у в. Забор'е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Паўлаўны Буртыль, 1918 г. н.

Ой на дубчыку два галубчыкі
Ой рана-рана два галубчыкі
Ой засварацца за галубачку,
Каму галубка, чаму крыллейка,
Каму галубка бракаваць будзе.
Ой рана-рана бракаваць будзе.

¹¹¹ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

¹¹² Таксама.

Каму крыллейка, то лятаць будзе,
Ой рана-рана, то лятаць будзе.
Ой за столікам за цясовенькім
Б'юцца – сваруцца два малойчыкі
Ой рана-рана два малойчыкі
Б'юцца – сваруцца ўсё за дзевачку,
Ой рана-рана ўсё за дзевачку.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 41. Зап. Н. Л. Мотыль у в. Міхайлаўшчы-на Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Фёдараўны Французавай, 1930 г. н.

У Івана ў вароціках
Стаяць коні запражныя,
Вараныя, запражныя,
Толькі сесці ды паехаці
За рэчаньку – па дзевіцу,
За крыніцу – па ўдавіцу.
Дзеўку вязуць – коні ржуць,
Скрыпкі іграюць, дзеўкі гуляюць.
Удаву вязуць – дзеткі плачуць, есці хочуць.
– Каб ты, маці, загінула,
Як нас малых пакінула.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 80, сш. 22, № 29. Зап. студ. А. С. Дылейка ў 1974 г. у в. Замосце Талачынскага р-на Мінскай вобл. ад Ф. П. Фрапуза, 1898 г. н., ад. 4 кл.

Ды усе лугі, ды усе лугі, ды усе сенажаці,
Пытаіцца сын маці, катораю узяці.
– Бяры, сынку, бяры, сынку, бяры багатырку.
У багатыркі, у багатыркі валы ды кароўкі,
У мізэрчкі, у няборачкі, у мізэрчкі, у няборачкі
Толькі чорны броўкі.
У багатыркі, у багатыркі валы паздыхаюць,
А ў мізэрчкі, у няборачкі броўкі нязлінаюць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 3, спр. 33, сш. 6, арк. 5. Зап. П. Сергіевіч у 1930 г. у в. Стаў-рова Відзаўскай гм. Браслаўскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Браслаўскі р-н Віцеб-скай вобл.) ад маці Аляксандры Сергіевіч. «Запустная».

– Як паеду вузіняцца дзе на гарэ хатка,
Там удоўка багатая, яе дочка гладка,
– Ды ні уважай, мой брацітка,
Ці яна гладка,
А уважай, мой брацітка,
Ці мяцёна хатка.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 3, спр. 33, сш. 6, арк. 13. Зап. П. Сергіевіч у 1930 г. у в. Стаў-рова Відзаўскай гм. Браслаўскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Браслаўскі р-н Віцеб-скай вобл.) ад маці Аляксандры Сергіевіч. «Запустная».

А ехаў, а ехаў Даніла быстраю ракою,
А сарваў, а сарваў кветачку праваю рукою.
Каб мая, каб мая кветачка ў ручках не звяла,
Каб мая, каб мая Марылька з другімі не стала.
Ужо ж мая, ужо мая кветачка ў ручках ізвяла
Ужо ж мая, ужо ж мая Марылька із другімі стала.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 40а, сш. 31, арк. 1, № 2. Зап. студ. М. А. Ставер у в. Макаравічы Бягомльскага р-на Мінскай вобл. (цяп. у складзе Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.) ад Настассі Іванаўны Фірага, 1889 г. н. «Масленая песня».

Вар.: Гілевіч 1974, с. 60. Зап. С. Сманцар у в. Неманіца Барысаўскага р-на ад Ганны Гугалінскай, 76 г.

Ехаў, ехаў служанька-й быстрай ракою,
Сашчыпнуў, сашчыпнуў красачку праваю рукою.
Хай мая красачка у руцэ не звяне,
Хай мая дзевачка з другім не гуляе.
А ўжо ж, а ўжо ж мая красачка у руцэ звялася,
А ўжо ж, а ўжо ж мая дзевачка з другім зляглася.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 38. Зап. студ. Л. А. Бурдыка ў 1999 г. у в. Навасёлкі Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Сцяпанаўны Валкавец, 1907 г. н.

А ехаў, ехаў Ванька быстраю ракой,
Сарваў ён, сарваў ён красачку правай рукой.
Каб гэта, каб гэта красачка ў руках не звязала,
Каб мая, каб мая дзевачка з другімі не стала.
Я гэту, я гэту красачку ў вадзе размачу,
Я сваю, я сваю дзевачку з другімі разлучу.

АІМЭФ, ф. 8 воп. 1 спр. 63 сш. 3, арк. 1–2. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на ад Аляксандры Ільнічны Круглік, 1904 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 47. Зап. Г. А. Рогава ў в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Веры Аляксееўны Клімковіч, 85 г.; Беларускі 1995, с. 16, № 6. Зап. Ж. Канашэвіч у 1988 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на ад В. А. Ясяновіч, 1909 г. н.; Гілевіч 1974, с. 59. Зап. Л. Гацура ў в. Любанічы Талачынскага р-на ад Пелагеі Карніловіч.

Ехаў я, ехаў я цераз сад, цераз сад зялены,
Відзеў я, відзеў я вішаньку: толькі ўзышла.
Я ж яе, я ж яе ні чапаў, за вецце не браў.
Як прыйдзе, як прыйдзе восень, я ж яе зачাপлю,
Я ж яе вазьму, вішанак нашчাপлю.
Ехаў я, ехаў я цераз двор,
Відзеў я дзевачку: толькі ўзрасла.

Я ж яе, я ж яе не чапаў, за ручку не браў,
Як яна, як яна падрасце, я і яе зачাপлю,
За ручку вазьму, за ручку вазьму,
К сабе правяду.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 5, спр. 29, арк. 11. Зап. студ. І. У. Хацкевіч у 1988 г. у в. Вышні Стан Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Пятроўны Ермаковіч, 1890 г. н.

Ехаў паехаў маладзенькі Ляксеяка,
Ехаў ён ля саду, саду зялёнага.
Бачыў ён вішаньку – халашэнька цвіла.
Ён яе ні чапаў і за ветачку ні браў.
Дажджу я лецечка, багатае восіні,
Тады цебе зачাপлю, за ветачку вазьму.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Харашэўская ў в. Старая Слабада Крупскага р-на ад Евы Сяргееўны Рыбачонак, 64 г.

Паехаў, паехаў Колечка ля саду,
Забачыў, забачыў вішаньку,
Што харашо цвіцела.
Ён яе не чапаў і за ветачку не браў.
Паехаў, паехаў Колечка ля двору,
Забачыў, забачыў Манечку,
Што харашо гуляла.
Ён яе не чапаў
І за ручачку не браў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 42. Зап. у в. Залазве Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Анастасіі Дзянісаўны Машковіч, 1925 г. н.

Ішоў жа я ехаў я каля зялёнага сада,
А відзеў жа, бачыў я садавую ябланьку,
А я е не чапаў, за ветачку ні дзіржаў,
Прыдзе пара зачাপлю, за ветачку падзяржу.
Ішоў жа я ехаў я каля вялікага сяла,
А відзеў жа, бачыў я маладую Танечку,
А я е не чапаў, за ручачку ні дзіржаў,
Прыдзе пара зачাপлю, за ручачку падзяржу.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 55. Зап. Т. В. Валодзіна ў 2006 г. у в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Варвары Іосіфаўны Падабед, 1919 г. н. «Калыску чапалі. Пачэпюць, доску такую, сядзем і п'ём Масленіцу».

На гары зайка сцеліцца¹¹³, сцеліцца,
На яго дзеўкі сваруцца, сваруцца,
– Не сварыцеся, дзеўкі, не сварыцеся,

¹¹³ «Сцеліцца» – сядзіць ссутуліўшыся. – *Заўв. збіральніка.*

Я ў вашым садзе не бываў, не бываў,
Я вашых вішань не шчыпаў, не шчыпаў,
Толькі адну адшчыкнуў, адшчыкнуў,
І тую ў садзе пакінуў, пакінуў.
Зямелькай прысыпаў, прысыпаў,
І ножкамі прытаптаў, прытаптаў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 64. Зап. І. Г. Валаховіч у 2006 г. у в. Кастрыца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад К. Б. Дубень, 1926 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 23. Зап. В. Лук'янава ў 2005 г. у в. Янчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Тамары Данілаўны Тумар, 1932 г. н.; Гілевіч 1974, с. 57. Зап. А. Максімовіч у в. Красналукі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Е. Вашкевіч.

Вар.: За гарой зайка сцелца...
Толькі адну адшчыкнуў, адшчыкнуў
І тую за гару закінуў, закінуў
Лапачкай прытаптаў, прытаптаў
Хвосцікам замятаў, замятаў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Н. В. Драніца і С. П. Талачаніна ў в. Вялікія Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Антонаўны Касцюкевіч, 1914 г. н.

Вар.: ...А калі адну адшчыпнуў, адшчыпнуў
І тую назад ўскінуў, ускінуў...

АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 91, сш. 1, арк. 41. Мг. 20-74-5/1, № 28. Зап. К. Кабашнікаў у 1974 г. у в. Вялікія Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад А. П. Сідляронак, Г. А. Байковай; АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 11, сш. 8, арк. 1. Зап. Е. Н. Лукашкова ў в. Перагон Слаўгарадскага р-на Магілёўскай вобл. ад Наталлі Восіпаўны Васільковай, 1902 г. н., няграм.

На гары зайчык сцеліцца¹¹⁴.
На яго дзеўкі сваруцца:
«Хто ў вашым садзе пабываў,
Нашы вішанькі пашчыпаў?»
«А я ў вашым садзе не бываў,
Вашых вішань не шчыпаў.
Калі адну ашчыкнуў
І тую за плот выкінуў.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Ухалода Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Дзмітраўны Абрамовіч, 1930 г. н.

¹¹⁴Кожны радок паўтараецца.

За гарой зайка сцелецца, сцелецца,
На яго дзеўкі сварацца, сварацца.
– Не сварыцеся, дзевачкі,
А ў ваш гарод не хадзіў,
Вашу моркаўку ня грыз.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. У. Сасноўская ў в. Кастрыца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Я. П. Жука.

Масленіца, каўзуха, каўзуха.
Чаму не была да Духа, да Духа.
А на гарэ ёлка сцелецца, сцелецца,
А пад ёй зайка туліцца, туліцца,
Ой, не туліся, заінька, заінька,
Цябе дзеўкі спаймаюць, спаймаюць,
І ў хатачку зачынюць, зачынюць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 159, сш. 1, арк. 26, № 32. Зап. У. А. Васілевіч і С. Т. Асташэвіч у 1979 г. у в. Вігунічы Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Анастасіі Лаўрэнцьеўны Марозавай, 1910 г. н.

А на вуліцы, а на шырокай.
Гу-та-та, гу-лі-ля¹¹⁵.
Там хадзіла, там гуляла стада курапатак.
Адкуль браўся шэры зелязенька,
А ўсіх курапат паразганяў,
Шэру курапатку ён сабе узяў.
Стала яна ў яго да прасіціся.
Пусці, пусці, шэры зелязенька.
А хочь пушчу, дык назначу,
Снімлю з цябе пер'е цяцер'е,
А надзену на цябе зелянок вязёл.
А на вуліцы, а на шырокай,
Там хадзіла, там гуляла карагод дзевак.
Адкуль браўся малады Іванка,
Ён ўсіх дзяўчат паразганяў,
Маладу Нінку ён сабе ўзяў.
Стала яна ў яго да прасіціся.
Пусці, пусці малады Іванка.
А хочь пушчу, дак назначу,
Снімлю з цябе шалковы платочак,
А надзену на цябе пярловы венчык.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 29. Зап. студ. С. А. Смоліч у 1993 г. у в. Звянаты Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад М. А. Букаткінай, 1926 г. н., прав.

¹¹⁵ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 11. Зап. В. Лук'янава ў 2005 г. у в. Но-
вае Янчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Тамары Данилаўны Тумар, 1932 г. н.;
АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 11. Зап. І. Залеўская і Т. Лютаровіч у 2005 г.
у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Андрэеўны Рынкевіч,
1938 г. н.

Вар.: Ай, на Масленіцу, на шырокую.

АІМЭФ, ф. 13 воп. 11 спр. 339, арк. 29. Зап. С. М. Навуменка ў 2007 г. у в. Кры-
чына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад І. Маркянчык, 1930 г. н.

Вар.: А па морачку, а па сіненькім,
Гу-ля-лє, рана маё,
А там плавала шэра вутачка.

Мажэйка 1981, с.78, № 33. АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1978_01_Is. Зап. у 1973 г.
у в. Замошша Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Дар'і Яфімаўны Бабаед, 1918 г. н.;
АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. Р. С. Каровіч у в. Рапяхі Докшыцкага р-на
Віцебскай вобл. ад І. Фясько.

А на возеры сіnenька-сіnenька.
Стада вутачак плавыла, плавыла,
Паміж тых вутак селезень, селезень.
А ўсіх вутачак разагнаў, разагнаў.
Адну сабе вутачку спадабаў, спадабаў.
За шэрае крылка сабе ўзяў, сабе ўзяў.
А на вуліцы шырокай, шырокай
Карагод дзевач гулялі, гулялі,
Паміж дзевачак Валодзька, Валодзька
А ўсіх дзевачак разагнаў, разагнаў.
Адну сабе Алку спадабаў, спадабаў.
За белую ручку к сабе ўзяў, к сабе ўзяў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Н. Валінціновіч і К. Куштынава ў п. Язбы
Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Васільеўны Каравацкай, 1912 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. У. Гайдук у 2003 г. у в. Забашавічы
Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Іванаўны Дзямідчык, 1932 г. н., прав.
«Арэльная»; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. Булыга ў в. Забашавічы Бары-
саўскага р-на Мінскай вобл. ад З. І. Дзямідчык, 1932 г. н., перасял. з Ушацкага р-на
Віцебскай вобл., бел, прав., выш. ад. «Арэльная».

О на моры, ды на сіnenькам,
Гу-та-та, гу-ле-лє¹¹⁶,
Там плавола стада вутачак,
Стада вутачак, стада шэраньках,

¹¹⁶ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

Наляцеў на іх сызы селязенька,
Ўзяў вутачку за сызае кральцо,
За сызае крульцо, за белае пярко,
Ўсі вутачкі зограгалі,
Вы, вутачкі, вы не грагця,
Калі Бог судзіць, вам гэта будзіць,
На вуліцы, на шырокай...

АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1975_09_ІІs. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1975 г. у в. Навасёлкі Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Матруны Паўлаўны Аніковіч, 1909 г. н., Шуры Фёдараўны Краўцовай, 1920 г. н.

На калодачцы ды на тоненькай
Там купаліся ды два селязенькі
Купаліся ды пабіліся,
Гу-та-та, гу-ля-ля¹¹⁷,
А за што ж яны ды пабіліся,
Ды за вутачку, ды за шэрую.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ В. А. Вярцінская ў 2002 г. у в. Ляхаўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Фаіны Васільеўны Вярцінскай, 1927 г. н.

Стану я,
Стану я высока – забачу далёка.
Што на полі,
Што на полі дзеіцца – сад зіянеіцца.
А у тым,
А у тым садочку цырачкі іграюць.
Цырачкі,
Цырачкі іграюць, зязюлю жалеюць.
– Цырачкі,
Цырачкі пташачкі, ні жалеяця вы мяне.
Мне з вамі,
Мне з вамі ня быці, гняздзечка ня віці.
Стану я,
Стану я вісока – забачу далёка.
Што на полі,
Што на полі дзеіцца – сад зелянеіцца.
А у тым,
А у тым садочку дзевачкі гуляюць.
Дзевачкі,
Дзевачкі гуляюць, дзевачку жалеюць.

¹¹⁷ Далей прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

– Дзевачкі,
Дзевачкі сястрыцы, ні жалеіця вы мяне.
Мне з вамі,
Мне з вамі ня быці, вяночкі ня віці.

Прыбылова 2010, с. 135–136. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловой у 2006 г. у в. Старая Слабада Крупскага р-на Мінскай вобл. ад П. А. Булыгі, 1927 г. н. «Масленка».

Вар.: Цыпачкі-пташачкі, не жалеіця мяне.
Мяне з вамі ня быці, гняздзечка не віці
Ячак ня несці, пташачак ня весці...
...Дзевачкі-сястрыцы, ні жалеіця вы мяне
Мне з вамі ня быці, вяночкаў ня віці.
Трэба мне, маладзе, ад таткі ўяжджаці.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 47. Зап. студ. Н. В. Харашэўская ў в. Старая Слабада Крупскага р-на ад Е. С. Рыбачонак.

Ляцела галка чорная, маленькая¹¹⁸.
Папыталася, дзе мая міленькая.
Мая мілая ў саду пад вішняю,
Вымываецца вадзіцай крынічнаю,
Выціраецца крапівай жыгучаю.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Жэжліна Лепельскага р-на Віцебскай вобл.

А над нашым сялом тры месяцы узышло.
Лісця маё зіляно!¹¹⁹
А ў нашым сяле тры малойцы ўзрасло.
Ай, адзін місячок – а Васічка-сыноч.
А другі місячок – а Валодзічка-сыноч.
А трэці місячок – а Колічка-сыноч.
А над нашым сялом тры зорачкі узышло.
А ў нашым сяле тры дзевачкі узрасло.
Адна зорачка – млада Волічка.
Друга зорачка – млада Ніначка.
Трэця зорачка – млада Анютка.
А Васічка любіў, да Волічкі хадзіў.
Валодзічка любіў, да Ніначкі хадзіў.
А Колічка любіў, да Анюткі хадзіў.

Мажэйка 1981, с. 78–79. Зап. З. Я. Мажайка ў 1973 г. у в. Замошша Чашніцкага р-на ад Дар’і Яфімаўны Бабаед, 1918 г. н. «Як на Масленіцу ў пуні кальшуща».

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 85, сш. 23, № 15. Зап. студ. Г. П. Міснік у 1973 г. у в. Свядзіца Лепельскага р-на ад К. П. Змітрачэнак, каля 1883 г. н.

¹¹⁸ Кожны радок паўтараецца.

¹¹⁹ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

Вар.: Стаялі, свяцілі зорачкі чатыры:
Першая зорачка – маладая Волечка...
...Стаялі,свяцілі мясячкі чатыры:
Першы мясячак – малады Іванька...
...Волечка-зорачка – Іваньку жоначка...

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Ухалода Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Тацяны Дзмітраўны Абрамовіч, 1930 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 77, спр. 126, сш. 2, арк. 24–25, № 16, Мг. 20-77-4, № 6; Мг. 20-77-10, № 6. Зап. Г. А. Барташэвіч, Л. П. Барабанавы ў 1977 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Н. С. Шкробат і В. Д. Блажко, В. А. Занямонца; ТМКБ 2010, с. 120, 185–186, № 28., Зап. у 2007 г. А. М. Боганева ў в. Седча Пухавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Клаўдзіі Несцяро-нак, 1940 г. н., нар. у Барысаўскім р. Мінскай вобл.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 2, № 46. Зап. студ. В. В. Лявонцьева, І. І. Лаева, Н. М. Болбас у 1991 г. у в. Улужжа Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Лявонаўны Кавалёвай, 1914 г. н.

Вар.: Свяцілі зорачкі чатыры:
Першая – маладая Ірачка...
Ірачка паненка Васілёва дзеўка...

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 35. Зап. студ. В. Карасцялёва ў в. Кругі Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад В. І. Снапкоўскай, 1912 г. н.

Стаялі, свяцілі мясячкі чатыры
[Хлопцы нежанатыя называюць 4 імёны],
Стаялі, свяцілі зорачкі чатыры
[Дзеўкі называюць 4 імёны].
Першая зорка маладая Танечка,
Каму ж яна будзе?
Маладому Юрачку прыбудзе.
Другая зорка маладая Алёнка.
Каму ж яна будзе?
Маладому Сашачку прыбудзе.
Трэцяя зорачка маладая Светачка.
Каму ж яна будзе?
Маладому Барыску прыбудзе.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ Т. Грынёв, Т. Акуліч у в. Вяля-цічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. Г. Безручонак.

На улицы дудка йграя:
Мяне мати погулять не пуцяя.
Пусти, мати, погуляти,
Коли хочаш зятя мати?
Гоп, хлопцы, и я з вами,
З молодыми чумаками!

Ах, маміцу, хлопец мілы,
Ах, маміцу, чорнобрывы,
Ах, маміцу, горох точу,
Прызнаюся, што за муж хочу!
Гоп, хлопцы, і я з вамі,
З моладымі чумакамі!
Ой ты, донька, бойся Бога:
Ня йди за муж, я убога,
Тобэ треба посаг дати,
Я ня маю, с куль узяти.
Гоп, хлопцы, і я з вамі,
З моладымі чумакамі!
Ох, маміцу, умираю,
Не ма того, што кохаю:
Ой, сходзіце, прывядзіце,
Коло мяне посадзіце!
Гоп, хлопцы, і я з вамі,
З моладымі чумакамі!
Ах, маміцу, люблю Грыцю!
Грыця ў мяне не дявіца!
Прычаплю я папялёты,
Чи ня пріде Грыця у залёты?
Гоп, хлопцы, і я з вамі,
З моладымі чумакамі!
Ў Катярыны былі тры дочарыны,
Да ўсе тры Катярыны!
Ой ты ехаў, а я спала,
Ой ты свіснаў, я устала!
Гоп, хлопцы, і я з вамі,
З моладымі чумакамі!
Забыла ся попытати,
Чаго ехаў коло хаты?
Гоп, хлопцы, і я з вамі,
З моладымі чумакамі!

Бессонов 1871, с. 159–160. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п.
Мінскай губ.

На мори вутка купалася,
А ва берязе сушилася:
Я, молоденька, ня видала,
Чи было лето, чи не.
Мяне матка гулять ня пушчала,
Да у камбóчку замыкала.

Выйду я у святёлочку,
Отчиню я кватерочку,
Гляну я на вулочку:
Ай по улицы туман ходить,
Ай мой миленкiй танок водить.
Да до дому, мiлы, до дому,
Не залцайся нікому!
Ня много мiлы заляцаўся:
Троя чарявичак обяцаўся,
Троя чарявичак козлiвеньких
Троя панчошак бялiвеньких,
Троя подвязок шаўкiвеньких.

Бессонов 1871, с. 157, № 170. Зап. у ваколiцах в. Зембiн-Забiн Барысаўскага п.
Мiнскай губ.

На море вутка купалася,
На беражочку сушылась[я].
Сушыласе,
Я i маладоя журылась[я].
Журыласе,
Цi было лета, цi не было.
Ня бывалэ.
Мацi на вулку ня пускал[а].
Ня пускалэ,
Ю каморачку замыкал[а].

Савельева 1990, № 31. Зап. Н. М. Савельева ў 1978 г. у в. Неглюбка Веткаў-
скага р-на Гомельскай вобл.

I на моры вутка купалася¹²⁰,
На беражочку сушылася
Млода Машачка стужылася
Што яе дары не праджонья
А i хоць праджонья, не снаваны
А i хоць снаваны, не вытканы,
А i хоць вытканы, не бяліны.
А i хоць бяліны, не качаны.
А i хоць качаны, не рзаны.
А i хоць рзаны, не дароны.

АiМЭФ, Мг 20-76-38, № 12. Зап. В. Каламыцава ў 1976 г. у в. Стаi Лепель-
скага р-на Вiцебскай вобл. ад Т. С. Быкавай, 1911 г. н.¹²¹

¹²⁰ Кожны радок паўтараецца.

¹²¹ На Вiцебшчыне гэты сюжэт сустракаецца як купальскi.

Я, маладзенька, не угадала,
Цы было лето, цы не было.
Мамка на вулку не пускала,
В каморочку замыкала,
А в каморочки оконечко,
А на оконечку – кватерочка.
А я выбью вокенечко,
Зярну, гляну на вулечку:
На вулеццы дзеуки ходзяць;
Дзеуки ходзяць и гуляюць,
Дзеуки ходзяць и гуляюць,
А мой нелюбый перед водзиць.
А бодай ён таночку не зводзиу,
Як я веночка не зносила.

Янчук 1889, с. 92, № 58. Зап. Н. А. Янчук у в. Юрэвічы Ігуменскага п. Мінскай губ. (суч. Юравічы Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл.).

Было лето, як бывало,
Я, молодзенька, не гуляла,
Я, молодзенька, не гуляла,
Бо мяне маці не пускала.
Мяне маці не пускала,
Дый ў комороньку запірала.
Дый у комороньцы оконечко,
Мне на вулицу відненечко.
А на вулицы пароход едзе,
А ў пароходзе мой брат едзе.
Старшой сястрыцы персень вязе.
Старшу сястрыцу выклікае,
Срэбраны персень падае.

АЛБФ БДУ Бр. Зап. у 1991 г. студ. А. Мікша ў в. Цераблічы Столінскага р-на Брэсцкай вобл. ад Просці Пракопаўны Шпакевіч, 1925 г. н.

У майго татулечкі
Стаяла рабіначка.
Ой, люлі, палюлюшкі,
Стаяла рабіначка¹²².
Каля той рабіначкі йшлі,
Пайшлі тры малайцы.
У скрыпачкі йграючы,
Песенкі спяваючы.

¹²² Кожны другі радок паўтараецца з прыпевам «Ой, люлі, палюлюшкі».

Прасілася дачка ў мамкі:
«Пусці, мамка, на вулку.
Скрыпачак наслухацца,
Песенек наўчыцца».
– Не пушчу, дачушачка,
Яшчэ ты замалада.
Скрыпачкі з ума звядуць,
Песенькі састараюць.
Ой, мамулечка мая,
Ды няпраўдачка твая.
Ой, звядзець мяне з ума
Чужая староначка,
А састараіць мяне
Ліхая свякровачка.

Гілевіч 1974, с. 63. Зап. Т. Адамовіч у в. Заброддзе Вілейскага р-на Мінскай вобл.
ад В. Лубачкі, 60 г.

А з-пад горы-гары ручай коціцца,
Ай-лі-лёлюшкі, ручай коціцца.
Дычка ў мамачкі гуляць просіцца,
Ай-лі-лёлюшкі, гуляць просіцца
Пусьці, мамачка, а ручэй гуляць,
Ай-лі-лёлюшкі, на ручэй гуляць.
На ручэй гуляць, сілізня відаць,
Ай-лі-лёлюшкі, сілізня відаць.
Селязенечка, ты мой сызенькі,
Ай-лі-лёлюшкі, ты мой сызенькі
Рыскажы-ка ты, дзе мой міленькі,
Ай-лі-лёлюшкі, дзе мой міленькі?
А твой міленькі на вайне убіт,
Ай-лі-лёлюшкі, на вайне убіт.

АІМЭФ, Мг. 20-93-10, № 15. Зап. У. М. Сысоў у 1994 г. у в. Бяседавічы Хоцім-
скага р-на Магілёўскай вобл. ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н. «І дзяў-
чаты пяюць ужо на вуліцы»

Капаў казак крынічаньку, не дакапаўся да дна,
Жыла ў бацькі адна дочка, не нажылася дабра*.
Бацька добры, бацька добры, а маці ліхая –
Не пускае на вуліцу, бо вуліца смутная*.
– Пусці мяне, мая мама, я й там не забаўлюся –
Першы пеўні заспяваюць, я й дадому вярнуся*.

Пяюць першы, пяюць другі, шчэ й пташына шчабеча,
Кліча маці вячэраці, а дзяўчына не хоча*.
– Вячэрай жа, мая мамка, калі наварыла,
А я пайду да таго, каго верна палюбіла*.

Песні 1997, с. 22, № 22. Зап. М. Гайдук у 1977 г. у в. Мікулічы гм. Мілейчычы Беластоцкага ваяв. ад Н. Такаюк, 1924 г. н., Я. Вішэнка, 1927 г. н. «Запусная або валосеўная».

Там у лесе каля млына вырасла каліна,
Задумала ў сад гуляці малада дзяўчына*.
Задумала ў сад гуляці межы яблынькамі,
Каб пачуці перамовы межы дзецюкамі*.
Бацька добры, бацька добры, а маці ліхая –
Не пускае ў сад гуляці, кажа «Маладая»*.
– Пусці, маці, ў сад гуляці – я й не забаўлюся,
Як запяюць першы пеўні – дадому вярнуся*.
Пяюць першы, пяюць другі, шчэ й курка сакоча,
Кліча маці вячэраці, а дочка не хоча*.
– Вячэрай жа, мая маці, калі наварыла,
Бо для мяне, маладое, вячэра няміла*.
Ішлі хлопцы каля саду, пачалі спяваці,
А дзяўчыне горка стала – пачала плакаці*.

Песні 1997, с. 22, № 23. Зап. М. Гайдук у 1976 г. у в. Баб'я гара гм. Нараўка Беластоцкага ваяв. ад З. Скепка, 1943 г. н. «Запусная або валосеўная».

Шліся ко мне Гармонею,
Шліся к бацьке мойму,
Коли мне Гармонею бацька ня оддасць,
Я за цябе, Гармонея, и сама пойду:
Чираз поля, Гармонея, широкая,
Чираз мора, Гармонея, глубокая,
На двор твой, Гармонея, чорной тучею,
Ў сени твои, Гармонея, дробным дождем,
Ў хату твою, Гармонея, ясным соўнцем,
За стол твой, Гармонея, паненкою,
Ў ложу твою, Гармонея, миленькою.

Шейн 1874, с. 70–71. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.

Масьляная, шасьлівая!
Я ў свайго татачкі загавела,
Щоб яго лазинка згарэла!
А я ў свайго свёкаркі залётавала,
Щоб яго хіньятка папётавала!

Романов 1912, с. 137. Зап. у Насовіцкай вол. Гомельскага п. Магілёўскай губ.

Як я ў таткі загавела, загавела,
Штоб яго баня згарела, згарела!
Як я ў таткі залетавала, залетавала,
Штоб яго хіньця¹²³ запетавала, запетавала!
Запрыгу я шэрага сабаку,
Дай паеду ў горад па табаку.
Масьліная, шчасьлівая, расьцягніся да Вялікадня. Гу!
Я думала, Маслінкі сем нядзель,
Ажно тэя Масленке адзін дзень.
Масьліная, шчасьлівая, расьцягніся да Вялікадня. Гу!

Традиционные песни Полесья 1989, № 28. Зап. Ю. І. Марчанка ў 1982–1984 гг. у в. Янова Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад М. В. Марціноўскай, Е. С. Цімафеенка, А. Х. Селюковай, Л. Х. Исачанка, С. Х. Малашанка. «Жартоўныя прыпеўкі на Масленіцу».

Вар.: Фальклорная 2009, с. 25. Зап. студ. Г. Касьянава ў в. Янова Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Еўдакіі Іванаўны Цімашэнка, 1916 г. н.

А я ў цябе, мой татачка, загавела – ў.
А штоб твая халупачка і згарэла – ў.
А я ў цябе, мой татачка, залетавала – ў,
А штоб цябе ліхарадка запетавала – ў.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 171, арк. 37, № 27. Мг. 20-79-22, № 10. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1979 г. у в. Казакцкія Балсуны Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Васільеўны Хвяскавай, 1906 г. н. «Звычайна спявае дзяўчына, якая не вышла замуж».

Oj łuhu łuhu kalina żurawina¹²⁴
Da što dumajš maładaja dziaučyna
Oj dumaju ja wielmi wieliku dumku
Šyroka łonko pa tabie nia chadzici
Małady žaunier nam staboj nia żyć
Kaħo nia znała s tym u šliubie stało
S kim liubiłasia toj stajć zapliačyma.
Oj šliubu šliubu nia šcyra šliubujmsia
Małady žaunier nia šcyra wienčajmsia.

LTR, 7579/III-14¹²⁵. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Забляцішкі Ключчанскай парафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы). Запусная.

¹²³ Трасца, ліхаманка.

¹²⁴ Кожны радок паўтараецца.

¹²⁵ Запісы з LTR пададзены з захаваннем аўтарскага напісання некаторых прыставак асобна ад корня слова, а таксама прыназоўнікаў злітна з наступным словам.

Пры дарозе, пры шырокай¹²⁶,
Там дзве дзяўчыны лён палолі.
Ай ішлі туда два дварніна:
– Бог на помач, дзве дзяўчыны!
Да бедная адмовіла,
А багатая прамаўчала.
Як сталі к беднай сваты ехаць,
А багатая сільна плакаць:
– Падушкі мае, шаўковыя,
А ці мне вамі горы раўнаваць?
Скаціркі мае, бялёвыя,
А ці мне вамі межы ўсцілаць?
Адзіялы маі цвітастыя,
А ці мне вамі балота ўсцілаць?
Рушнікі мае, чарнястыя (неразборліва),
А ці мне вас на бярозы вешаць?

АІМЭФ. Мг. 20-76-38, №14. Зап. В. М. Каламыцава ў 1976 г. у в. Стаі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. С. Быкавай, 1911 г. н.

Сарока й на лазе, цень яе на вадзе.
– Ой, татка, татка, я замуж хачу.
– Падажджы, дзіцятка, піва навару.
Піва й навару, гарэлкі наганю.
– Ой, татка, татка, не ждаць мне таго,
Не ждаць мне таго, ні піва твайго,
Ні піва твайго, ні гарэлкі твай.
Як прыедзя казак, забярэ мяне й так.

Несцяровіч 2004, с. 60, № 97. Зап. В. Несцяровіч у 1998 г. у в. Заполле Лагойскага р-на ад Г. В. Ханкевіч, 1929 г. н.

А Танічка двор міла, двор міла,
А мітучы двор, гуляла, гуляла,
Сорак дзевачык гукала, гукала:
– Ў мяне сягоння госці былі, госці былі.
– А якія госці? – Сваты мае, сваты мае.
А яны ж мяне сваталі, сваталі,
А мяне ж татулька ня ‘ддае, ня ‘ддае,
А ў рукаў грошы складая, складая.
Хай мае грошы плесніюць, плесніюць,
Хай мая дачка песні пяець, песні пяець.

Мажэйка 1999, с. 41–42, № 5. Зап. З. Я. Маажэйка ў 1978 г. у в. Заазер’е Бялыніцкага р-на ад М. С. Аўсеевіч, 1914 г. н.

¹²⁶ Кожны радок паўтараецца.

Вар.: Прыбылова 2010, с. 123–124. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Заазер’е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад М. С. Ходас, 1926 г. н. «Гуканне вясны».

А дзевачка двор мела, двор міла.
Метучы двору гукала, гукала.
А ў карман грошы зберала, збірала.
А ніхай грошы плеснеюць, плеснеюць.
Хай наша дзевачка песні пяе, песні пяе.
А ў таткі грошы плеснелі, плеснелі,
А яе дачушка песню пяе, песню пяе.

ФЭ БДАМ, 646327, № 268. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марфы Несцераўны Алексеевіч, 1914 г. н.

А ў гародзе репка шырока націнка.
Масленіца, Масленіца!¹²⁷
Ніхто мяне ні бяре, што я сірацінка.
Бёры мяне смела, будзеш хадзіць бела.
Тры спадніцы ў кружкі, чатыры падушкі.
Гарлач, плацця – ўсё маё багацця.
Пятая пярэна – сама Кацярына.

Аўдыяатлас 2006, № 6. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1974 г. у в. Хаўчы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад А. С. Ліцкевіч, 1921 г. н., Г. С. Еўпак, 1909 г. н., Г. П. Храпскай, 1887 г. н., К. Я. Дольскай, 1925 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 2, арк. 35–36. Зап. А. І. Гурскі ў в. Марозаўка Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Тэклі Емяльянаўны Занько, 1904 г. н., ад. 1 кл., Кацярыны Іванаўны Занько, 1893 г. н., няграм. «Масленка».

Ой, Масьленіца, Масьленіца, што кароўку пасла.
Дай, мамко, й масла, што карованьку пасла.
Ат расы да росы, да памажуць дзеўкі косы.
А ты, зімачка, атхадзіса, а красна весна прыхадзіса.
Да дай нам радасці й цепла, дай нам госпад Бог памог.

АІМЭФ. Мг. 20-83-55/в, № 35. Зап. І. І. Кірчук у 1984 г. у в. Сарачы Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Пелагеі Міхайлаўны Шмялёвай, 1923 г. н.

– Яблын мая, яблын мая садовая, садовая.
Дакуль будзеш, дакуль будзеш ў цёмнам лесі, ў цёмнам лесі?
– Жаву гадох, жаву гадох, жаву другі, жаву другі.
На трэці год, на трэці год ў сады пайду, ў сады пайду.

¹²⁷ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

Рассаджуся, раскаранюся, раскаранюся.
Цвяток пушчу, цвяток пушчу – яблык зрашчу, яблык зрашчу.
Малодзенькі, малодзенькі, салодзенькі, салодзенькі.
– Малада Ганначка, млада Ганначка,
Дакуль будзеш, дакуль будзеш ў таткі жыці, ў таткі жыці?
– Жаву гадок, жаву гадок, жаву другі, жаву другі.
На трэці год, на трэці год замуж пайду, замуж пайду.
Замуж пайду, замуж пайду – сына раджу, сына раджу.
Малодзенькі, малодзенькі, прыгожанькі, прыгожанькі.
Дачку раджу, дачку раджу – свякроўцы ўгаджу.

Прыбылова 2010, с. 136–137. Зап. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Малая Альшанка Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад К. К. Корбан, 1908 г. н. «Масленіца, калі на калысках качаліся».

Вар.: Дакуль будзеш у полі стаяці?
...Сына раджу – Васілёчка,
Дачку раджу – Настасечку.

Гілевіч 1974, с. 59. Зап. Л. Гацура ў в. Любанічы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Пелагеі Карніловіч; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Плоскае Талачынскага р-на ад Уліты Пятроўны Смунок, 74 г.

Вар.: Дакуль будзеш у саду стаяць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 2, № 15. Зап. студ. В. В. Лявонцьева, І. І. Лаева, Н. М. Болбас у в. Марцьянавічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. Д. Глінскай, 1925 г. н.

Вар.: Цвяты пушчу і плады ўзрашчу.

АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. Г. Асіповіч, Ф. Ляшкевіч і У. Аляшкевіч у в. Ігрушка Кругскага р-на Мінскай вобл. ад А. Шылінскай.

Яблан мая, яблан мая садавая!
Дакуль табе, дакуль табе ў межах стаяць?
– Стаю гадок, стаю гадок, стаю другі,
На трэці год, на трэці год ў сады пайду.
Цвісці буду, цвісці буду яблан-цветам,
Яблакі будуць, яблакі будуць садавыя.
Садавыя, садавыя, салодкія.
Будуць шчапаць, будуць шчапаць малыя,
Маладыя, маладыя, харошыя.
Дзеткі будуць, дзеткі будуць драбненькія,
Служкі будуць, служкі будуць вярненькія.

Беларускі 1995, с. 16, № 7. Зап. Г. Паўловіч у 1988 г. у в. Лаўніца Барысаўскага р-на ад М. А. Чарнухі, 1900 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 59, арк. 69. Зап. І. К. Цішчанка ў 1961 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Веры Савельеўны Фадамейчык.

Дзеткі будуць драбненькія,
Слэзкі будуць буйненькія.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 36. Зап. І. У. Сасіноўская ў в. Кастрыца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Тацяны Пятроўны Каралёнак, 1935 г. н.

– Яблань мая, яблань мая садовая,
Дакуль табе, дакуль табе ў межах стаяць,
Ў межах стаяць, ў межах стаяць, з ветрам шугаць?
– Стаю гадок, стаю гадок, стаю другі.
На трэці год, на трэці год кветкі будуць.
Кветкі будуць, цвесці будуць бедым цветам.
Яблакі будуць, яблакі будуць садовыя.
Шчапаць будуць, шчапаць будуць старыя й малыя.

Несцяровіч 2004, с. 61, № 100. Зап. В. Несцяровіч у 2000 г. у в. Родзевічы Лагойскага р-на ад В. М. Яскевіч, 1918 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 60, арк. 26. Зап. М. П. Гваздзёў у 1961 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Лідзіі Савельеўны Сакалоўскай, 1904 г. н.; Беларускі 1995, с. 14–15, № 4. Зап. Ж. Канашэвіч у 1988 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. А. Ясяновіч, 1909 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Ваўканосава Круглянскага р-на ад А. Я. Станкевіч, 1911 г. н.

Яблыня мая садавая,
Дакуль табе ў межах стаяць?
– Стаю гадок, стаю другі,
А на трэці год у сад пайду,
У сад пайду, цвісці буду.
Дзяўчынка мая маладая,
Дакуль табе ў мамкі гуляць?
– Гуляю год, гуляю другі,
А на трэці год у людзі пайду,
У людзі пайду, людзьмі буду.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 9, спр. 27, сш. 6, № 3. Зап. у 1959 г. студ. Н. М. Мікуліч у в. Міхайлова Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Карповіч, 1886 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 50, сш. 22, арк. 69, № 4. Зап. студ. Г. І. Серажонак у 1972 г. у в. Селішча Жыцькаўскага с/с Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад М. С. Серажонак, 1908 г. н. «Песня масліная».

Яблынь мая, яблынь мая садавая
Дакуль табе, дакуль табе ў межах стаяць?
У межах стаяць, у межах стаяць, лісцем шугаць?
Стаю я год, стаю другі, на трэці год у сады пайду.
У сады пайду, лісцем шугаць буду і цвісці буду.

Маладая Галечка,
Дакуль табе ў таткі гуляць?
Пара табе, пара замуж пайсці.
Сяжу год, сяжу другі, а на трэці год замуж пайду.
Замуж пайду, з людзьмі буду,
І дзеткі будуць, і дзеткі будуць дробненькія.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 36. Зап. А. М. Мельнік у в. Навасёлкі Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Сямёнаўны Мельнік, 1922 г. н.

Яблын мая, яблын мая межавая.
Дакуль табе, дакуль табе ў межах стаяць?
Ў межах стаяць, ў межах стаяць, межы займаць.
Стаю гадок, стаю гадок, стаю другі.
На трэці год, на трэці год ў сады пайду.
Ў сады пайду, ў сады пайду – цвісці буду.
Цвісці буду, цвісці буду – яблакі будуць.
Яблакі будуць, яблакі будуць чарвівыя.

Хотина 1979, с. 75, № 16. Зап. В. М. Хоціна ў 1978 г. у в. Ляхаўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Д. Я. Ляўшы, 1910 г. н.

Пойду я, моладá, по водú,
Покачу вядерцо по лядú:
Стань, моё вядерцо, камянём,
А коромисло явором!
Як я, моладá, плакала,
За старóго за муж идучí,
Да старóму постель стялючí:
Один ряд каменя,
А другíй ряд поленья,
У голоўки начоўки.
Пойду я, молада, по водль,
Покачу ядро по лядль:
Станьтя, вядерцы, камянём,
А коромисло явором!
Як я, молада, гуляла,
За молодóго за мужь идучи,
Молодому постель стялючи:
Да один ряд дярюжки,
А другíй ряд подушки,
А у голоўки пухоўки.

Бессонов 1871, с. 139, № 142. Зап. у Мінскай губ.

Як пайду я па ваду, па ваду,
Пас'наўлю я вёдры на ляду:
Станьта вы вёдры камянём,
А каромисил иваром (яваром),
А я маладенька вирбюю, пат крутою гарою.
Наехалі купцы – стародльбцы,
Сталі явар сечь-рубать,
Стаў ім явар адмаўляць,
Як дэвачка плакала,
За старога замуж идя,
Бараной касу чешучи,
Лыкам касу плетючы!
Як пайду я па ваду и т. д.
Стаў ім явар адмаўляць,
Як дэвачка плакала,
За малога замуж идя,
Грыбёнкай касу чешучи,
И ниткую плетючы!
Як пайду я па ваду и т. д.
Стаў ім явар адмаўляць,
Як дэвачка плакала,
Ды за роўнага замуж идя,
Грыбянцом касу чешучи,
Шоўкам касу плетючы!

Романов 1912, с. 138–139. Зап. Г. Анікіевіч у г. Чэрыкаў Магілёўскай губ.

Ty białoza, ty białoza, ty kudrawa,
U harodzie na pahodzie pastajała,
A sownika¹²⁸ w chataczyk pachyliła.
Daczka z mamkaj hawaryła:
– Niadaj mianie, maja mamka, zastaroha,
Adaj mianie, maja mamka, zarownicu.
Ja i ztarym adnu noczku naczawała,
Jak zahniłoj kałodaj palizała.
Ja zrownicaj anu noczku naczawała,
Jak usadzie salawiejki szczabitała.

LTR, 7579/III-14, № 52. Зап. У. Сяліцкі ў 1930 г. у в. Мікуліна Даўгінаўскай гм.
Вілейскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Вілейскі р-н Мінскай вобл.) ад Казіміры
і Войцеха Сяліцкіх. Запусная.

¹²⁸ Слова напісана неразборліва.

Як пайду я па ваду,
Кіну вядзёркі пад гару.
Станьце, вядзёркі, дагары дном,
А каромісел яваром!
Да ехалі купцы-імаўцы,
Сталі яны явар цісаці*,
У звонкія гуслі іграці.
Грайця, гусьлі, іграйця,
Як дзевачка скакала*,
За роўнага замуж ідучы,
Роўнаму пасьцель сьцелючы.
Ай, пад бачок сеньнічок,
А ў голаўкі – падушкі
А ў голаўкі – падушкі,
А ў ножачкі – цьвілюшкі.
Што пакоціцца – мяккінька,
Што пацягнецца – цёпленька
А дай, Божа, даўгую ноч
Мне з маладою жаною*
І з роўнаю параю
Грайця, гусьлі, іграйця,
Як дзевачка плакала*,
За старога замуж ідучы*,
Стараму пасьцель сьцелючы.
Ай, адзін рад каменяня,
А другі рад паленьня
А ў ножачкі – крапіўкі,
А пад бачок – супшынькі.
Што пакоціцца – ўколецца,
Што пацягнецца – ўстрэхнецца
А дай, Божа, кароткаю ноч
Мне з маладою жаною*,
Ня з роўнаю параю.

АСЭТ. Зап. М. Лук'янава і А. Цумарава ў 2011 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на
Магілёўскай вобл. ад Ефрасінні Максімаўны Буймістравай, 1937 г. н.

Як пайду я, малада, по ваду, по ваду,
Постаўлю я вёдры на ляду, на ляду.
А станьця вы, вёдры, камянём, камянём,
А пачопачкі – ламцугом, ламцугом,
А каромісел – дугою, дугою,
А сама я, малада, – вярбою, вярбою
Да над быстрыю рякою, рякою.

А туды ж пайшло тры купцы, тры галойцы,
Сталі тую вербу сеч-рубаць, сеч рубаць,
Звонкія гуслі дзелаці, дзелаці.
Заграйця вы, гусьлі, жаласна, жаласна.
А як тая дзеўка плакала, плакала,
За старага замуж ідучы, ідучы,
Стараму пасьцелю сьцелючы, сьцелючы.
Пад бок яму паленьня, паленьня,
А ў голавы каменья, каменья,
А ў ножачкі крапівы, крапівы,
А на крышачкі шчэпшыны, шчэпшыны.
А павернецца – бок баліць, бок баліць.
А пацягніцца – коліцца, коліцца.
Старый Богу моліцца, моліцца:
А дай мне, Божа, кароткаю ноч, кароткаю ноч.
А пайшоў ба я (а)д дзеўкі проч, (а)д дзеўкі проч.

Аўдыятлас 2016-2, CD 1, № 11. Зап. А. І. Смагін у 1970 г. у в. Будзіна Чаву-скага р-на Магілёўскай вобл.

Паідом-выйдам і по ваду,
По ваду, душа, по ваду.
Кіну ж вёдрэ пад гару,
Пад гару, душа, пад гару.
Стойце ж, вёдрэ, камянём,
Камянём, душа, камянём.
Каромысел яваром,
Яваром, душа, яваром.
Пачопачкі травую,
Травую, душа, травую.
А я, млада, вярбою,
Вярбою, душа, вярбою.
А туды ішлі купцы-тыргаўцы,
Тыргаўцы, душа, тыргаўцы.
Да й сталі вярбу сеч-рубаць,
Сеч-рубаць, душа, сеч-рубаць.
Ды й звонкі гуслі вырабляць,
Вырабляць, люлі, вырабляць.
А йграйця, гуслі, жаласна,
Жаласна, душа, жаласна.
Як тая дзеўка плакыла,
Плакыла, душа, плакыла,

За старыга замуж ідучы,
Ідучы, душа, ідучы,
На малойчыка гледзючы,
Гледзючы, душа, гледзючы.

Мажэйка 1999, с. 47–48, № 12. Зап. З. Я. Мажаўка ў 1963 г. у в. Беразоўка Быхаўскага р-на ад К. В. Манжэравай, 1914 г. н. «Вясна».

На святую масленіцу пашла дзевачка па ваду.
Пашла дзевачка па ваду, пусціла вядзерцэ па ляду.
Пусціла вядзерцэ па ляду. Станьця, вядзерцэ, каменем.
Станьці, вядзерцэ, каміням, а каромісел яваром.
А ехалі купцы-вільняўцы, а рубалі явар зялёны,
А рубалі явар зялёны, а часалі дошкі тонкія.
А часалі дошкі тонкія, а рабілі скрыпкі звонкія.
А іграйця, скрыпкі, жаласна, як дзевачка плакала.

АІМЭФ, Мг. 20-73-4а, № 5. Зап. П. П. Альхімовіч у 1973 г. у в. Баяры Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Лізы М. Сарока, 1903 г. н.

Не трпячыся, осіна,
Да ў тишы у лузе стоячы:
Як мне, моладзежи, жывучи,
Да старо́му постель стелючы!
Стары на улицу ня пойдэ
И мяне ня пустить.
Ня стой, вярба, у концы сяла
Да стань вярба, сярэд сяла:
Где старые суды судяць,
А молодые разсужаюць.
Ня йди, дэвочка, за старо́го,
А йди, дэвочка, за молодого:
Молодый тябе гулять пустить
И сам пойдэ.

Бессонов 1871, с. 141–142, № 148. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Да у поли-поли церькоўка стояла,
Там дяўчына из нелюбым шлюб брала.
Сама себе казала:
Лепей ў татки горы копати,
Як з нелюбым шлюб брати,
Я горы копаючы сяду себе, одпочіну,
А з нелюбым жиўши на веки загину;

Лепей у татки горькую редьку ести,
Як з нялюбым за столиком сести;
Лепей у татки горькую редьку кроить,
Як з нелюбым верной слоўцо мовить.

Бессонов 1871, с. 148–149, № 157. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Пташка салоўянка
Часта па садику литала*,
К териму припадала:
В терими дяўчыница плачць
Што за старыга ідці
Старый на ручыньку лажитца,
Як гнилая калода*.
Ну іон пахніць, як балота.
Пташка салоўянка
Часта па садику литала*
К-и териму припадала:
В терими дяўчыница висялитца,
Што за раўныга ідці.
Раўный на ручыньку лажитца,
Як кудрявая рябина*.
Ну іон пахніць, як малина.

Добровольский 1903, с. 78. Зап. у с. Данькава Смаленскага п.

Чачыла, чачыла,
Матка дачку ўчыла,
А як за старога замуж ісці,
А як старому пасцель слаць:
Пад бачынку шчапчынку,
А пад галоўку ядленцу.
Пацягніцца – муліцца,
Паверніцца – коліцца.
А дай Божа карацей ноч,
А ад жонкі ісці проч.
Ай, чачыла, чачыла,
Маці дачку ўчыла,
Як за роўніцу замуж ісці,
А як роўніцэ пасцель слаць:
Пад галоўку – пухоўку,
Пад бакоўку – пярэньку.

Пацягнецца – мягенька,
Павернецца – цёпленька.
Дай, Божа, даўжэй ноч,
Ад жонкі ня іці проч.
АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Траяны Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл.
ад Галіны А. Арцюх.

Пойдзім мы, дзевачкі, за мора ў красачкі, у сінія васілечкі.
Зірнем мы, дзевачкі, хто за намі гоніцца.
Гоніцца за намі старэнькі дзядок.
Возьмем мы, дзевачкі, старога за браду.
Кінем мы, дзевачкі, старога ў крапіву.
След яго, дзевачкі, мяцёлкай замяцём, калодкай закоцім.
Пойдзем мы, дзевачкі, а за мора ў красачкі, у сінія васілечкі,
Зірнём мы, дзевачкі, хто за намі гоніцца.
Гоніцца за намі служэнька малады.
Возьмем мы, дзевачкі, маладога й пад ручкі,
Кінем мы, дзевачкі, маладога ў падушкі.
След яго, дзевачкі, хустаю замяцём,
Хустаю замяцём, падушкай закоцім.
АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ Н. В. Харашэўская ў в. Старая
Слабада Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Н. Р. Белай.
Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 37. Зап. студ. А. Матушніна ў в. За-
лазве Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Анастасіі Дзянісаўны Машковіч,
1925 г. н.

Вар.: А гоніцца за намі стары дзед нядужы.
Возьмем мы, дзевачкі, старога за ручкі...
...Возьмем мы, дзевачкі, маладога пад пашкі,
Кінем мы маладца ў адну пярэну.
АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 37–38. Зап. студ. С. Сільвановіч і А. Мі-
лашэўская ў 1993 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад
Е. І. Ганчаровай, 1916 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 256б, сш. 4, арк. 18. Мг. 20-
91-4, № 13. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Шапяле-
вічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Паляковай,
1915 г. н.

Вар.: Возьмем мы, дзевачкі, возьмем мы, падружачкі, старога на вілы...
...За намі, дзевачкі, за намі, падружачкі, роўніца гоніцца.
Мажэйка 1981, с. 80, № 34. Зап. З. Я. Мажэйка ў в. Аношкі Лепельскага р-на
Віцебскай вобл. ад Ганны Іванаўны Крывец, 1910 г. н. «Масленка. як дзеўкі на
варотах калышуща».

Возьмем мы, дзевачкі, возьмем мы, дзевачкі,
Старога за бараду, старога за бараду,
Ўкінем мы, дзевачкі, ўкінем мы, дзевачкі,
Старога ў ваду, старога ў ваду.

АІМЭФ, А/ф Mazhejka_1978_01_Is. Зап. З. Я. Мажэйка ў в. Замошша Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Дар'і Яфімаўны Бабаед, 1918 г. н., Наталлі Нікіфараўны Кульга, 1909 г. н., Ірыны Дзмітрыеўны Карбань, 1912 г. н., Марыі Нікіфараўны Хацкевіч, 1923 г. н.

Каб таткава лазня згарэла,
Як я ў цябе загавела.
Ехалі купцы-мугулёўцы,
А сталі ягор цесаці,
У вуселькі іграці.
Іграйце, вуслі, іграйце,
Як я была малада
Замолада замуж ідучы,
Рада была,
А за старога плакала.
Маладому мяккую пасцель слала –
У тры рады падушкі,
А старому пасцель слала –
У тры рады камення,
У тры рады палення.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 110, сш. 3, арк. 8. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1967 г. у в. Заполле Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Аляксандры Іванаўны Ігнатовіч, 1908 г. н. «Масленку не святкуем, а так пяём». Ягор – дрэва такое, відаць, явар. Вуселькі – гуслі.

Вариў Кузьма пиво
На дзиўная дзива.
Зазваў Кузьма дзевок,
Толькі одной Рожиной маці нет.
Пишиць Рожина маць:
«Рожутко, дзицятко!
Ня стой с Кузьмом близка
И ня кланяйся низка».
Рожа Кузьму ня узнала,
Да к Кузьме стала близка
И уклонилася низка.
Пишиць Кузьма к яё маці:
«Жди мяне, маці,
З малым дзицяцем
И з молодым зяцем».

Шейн 1874, с. 71. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.

Иванька ладниньки!
Ня стой над ракою,
Ня махай рукою,
Шоўковым платочком*.
Коли любишь мяне,
Спытайся ў мамки,
Коли мамка оддаець,
Дак я и сама иду
И руку табе даю.
Ня стой Рожа с Кузьмом,
Кузьма цябе зражиць*,
Дзиця, цабе зглазиць*,
Ўбраўся Кузёмка
Ў жаноккая плацця*,
Ў дзявоцкая облицца.
Рожа ня вузнала,
К Кузьме близко стала.
А што за падружка,
Што за ручку циснець*,
На ножку ступаиць*,
Усё Рожу чапаиць?
И ждзи, маци, ў госци
Об зялёном свяце*¹²⁹
И з малым дзицяцем*
И з молодым зяцем.
Кузьма мяне зразиў,
Дзиця мое зглазиў.

Шейн 1874, с. 71, № 130. Зап. В. І. Бязперчы ў в. Васькавічы.

Коціцца калесо,
Коціцца хорошо,
Бог знае, Бог ведае,
Где оно унімецца,
Унімецца пры двары,
У Ніначкі на куце,
У Ніначкі на куце,
На роднай касе.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. А. Гунько ў у в. Лошніца Барысаўскага р-на
Мінскай вобл. ад К. К. Бачышча, 1915 г. н.

¹²⁹ Пад «Зялёным святам», верагодна, маецца на ўвазе Тройца. Сюжэт гэтай
і папярэдняй песні сустракаецца як купальскі.

Вар.: Ці ў дзевачкі на касе,
Ці на русам валасе,
На румяnum вяночку,
На шаўковым платочку.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 75, спр. 103, сш. 1, арк. 1. Мг. 20-75-99, № 1¹³⁰. Зап. В. М. Каламыцава ў 1975 г. у в. Клінок Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Аксеніі Іосіпаўны Кісель. «Масленка».

Крутоя, крутоя калясо,
Круціцца харашо,
Я ж яго, я ж яго пакручу
Бог ведае, дзе яго ўнімлю,
Я ж яго, я ж яго ўніму,
Сужэнькі, сужэнькі на дварэ,
Унімецца пры дваратые еы,
Дзевачкі на касе,
Дзевачкі, дзевачкі на касе,
На русым валасе.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 63. Зап. Т. Акуліч, Т. Грынь у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. Г. Безручонак.

Крутнае калясо,
Круціцца харашо.
Мы ж яго пярэймем
У Андрэйкі на дварэ*,
У Манечкі на касе*,
На русым валасе*,
На белым платочку*,
У рабінавым садочку.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. у 1995 г. студ. П. Ганецкая ў в. Стражава Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Антонаўны Жоравай, 1900 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. П. Галуза ў 2000 г. у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Герасімаўны Безручонак, 1922 г. н., прав.

Крутое калясо,
Круціцца харашо,
Я ж яго пакручу,
Бог знае дзе ўнімлю.
Пакручу я яго
У Валодзькі на двары.

¹³⁰ Частка песні з кантамінацыяй сюжэтаў. Поўны тэкст гл. у раздзеле «Гуканне вясны».

А ў Валодзькі на двары,
І ў Зіначке на куце*,
У мамачкі на касе*,
На русым валасе.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Сцяпура ў 2001 г. у в. Пагадзіца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Кацярыны Максімаўны Шышла, 1921 г. н.

У ворт бярэза, ветцяйка до долу
Віноват Григорка, што ня едя домоў.
Яго жоночка з похмелья ляжыць,
Бо голоўка болить:
Увесь мёд попила, кубочки побіла,
На Дунай пустила
Не жаль жа мне мёду,
Ни того вина, што попила,
Анитых кубочкоў, што побіла:
Жаль жа мне жоночки,
Што з похмелья ляжыць,
Голоўка болить!

Бессонов 1871, с. 139–140, № 144. Зап. у Мінскай губ.

Адзначаюць у Мётчы Маслянку. У гэты дзень масленічныя песні спяваюць тым гаспадарам, у чьёй хаце ў бягучым годзе гулялі вяселле; тыя, у сваю чаргу, абавязаны пачаставаць спевакоў.

А ў варот, а ў варот бяроза, лісціка дадолу.
Вінават, вінават Іванька, ня едзя дадому.
А яго, а яго Таіска а ўсю ноч не спала.
А ўсю ноч, а ўсю ноч не спала, сыночка раджала.
Сыночка, сыночка раджала, мёд-віно папіла.
Мёд-віно, мёд-віно папіла, кубачкі пабіла.
Кубачкі, кубачкі пабіла, на Дунай пусціла.

Козенка 1997, с. 16. Зап. у в. Мётча Барысаўскага р-на Мінскай вобл.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. студ. М. Б. Казаніна ў 2005 г. у в. Забалотніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Лявонаўны Саковіч, 1927 г. н.

А ў варот, а ў варот бяроза, вецейкі да долу
Час табе, час табе, Сашачка, ехачі дадому
Ужо твая, ужо твая Ганначка а сына радзіла.

А сына, а сына радзіла, мёд-віно папіла
Мёд-віно, мёд-віно папіла, кубачкі пабіла.
Кубачкі, кубачкі пабіла, на Дунай пусціла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. В. Касценіч у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. М. Чарняўчык, 1926 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 63. Зап. Т. Грынь і Т. Акуліч у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. Безручонак.

А ў варот, а ў варот бяроза, лісцейкі да долу.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. М. Б. Дулесавы ў 2002 г. у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. С. Паўлавец, 1919 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Н. В. Драніца і С. П. Палачаніна ў в. Малыя Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. Л. Лыцінай, 1921 г. н., Хрысціны Андрэеўны Лыцінай, 1908 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 91, сш. 1, арк. 8. Мг 20-74-5/1, № 5. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1974 г. у в. Вялікія Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад А. Ц. Моніч, І. Ц. Усошанай, Е. М. Моніч; АІМЭФ, ф. 8, воп. 77, спр. 126, сш. 1, арк. 22, № 19. Мг 20-77-1, № 19. Зап. Г. А. Барташэвіч і Л. П. Барабанавы ў 1977 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад С. В. Драніца, 1917 г. н.

Стаяла бяроза, вецейка данізу,
Спазнiўся міленькі, едучы дадому.
Яго мілая сыночка радзіла,
Мёд-віно папіла,
Кубачкі парабіла.
На мора пусціла.
– Пльвіце, кубачкі, то ўніз, то ўгору,
Да таткавага двору.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. М. Міхайлаў у 2002 г. у в. Завалы Барысаўскага р-на ад Галіны Печур, 1922 г. н.

Стала, стала бяроза вецейка да долу
Вінават, вінават Сашачка ня едзе да дому
Ужо ж яго, ужо ж яго Волечка сына радзіла.
Мёд, віно папіла кубачкі пабіла.
Кубачкі пабіла, за вадой пусціла.
Пльвіце, пльвіце кубачкі, ай, з гары, пад гару.
Ай, з гары, пад гару к свекратку ка двару.
Не жаль мне, не жаль мне віна, а жаль мне кубачак,
Што я іх пабіла, за вадой пусціла.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 62, сш. 1, а. 8. Зап. Л. І. Ткачова ў 1961 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Варвары Філіпаўны Рыбак, 1909 г. н., ад. 2 кл.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 63, арк. 28–29. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Кацярыны Пятроўны Ахрамовіч, 1911 г. н.,

Варвары Філіпаўны Рыбак, 1909 г. н., Марыі Архіпаўны Гаўрыльчык, 1914 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 57, сш. 15, арк. 6–7. Зап. студ. К. М. Аўрамава ў в. Дроздзіна Мётчанскага с/с Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Алісievіч, 50 г.

А ў варот, а ў варот бяроза,
Вецейка да долу, да долу.
Час табе, час табе, Вовачка, ехаці дадому.
А ўжо твая, а ўжо твая Анічка
Кубачкі пабіла, кубачкі пабіла
Кубачкі пабіла, на Дунай пусціла.
Не жаль мне, не жаль мне кубачка,
Не жаль мне кубачка, не зялёна віна.
А жаль мне, а жаль мне Анічку,
Што яна ляжыць і галоўка баліць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. Занько ў в. Селішча Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Аўгінні Іванаўны Грук.

У гародзе, у гародзе, бяроза – вецейка дадолу.
Вінават, вінават Міколка: ня едзя дадому.
Ужо яго, ужо яго Аленка мед, віно папіла.
Мёд, віно, мёд, віно папіла, кубачкі пабіла.
Кубачкі, кубачкі пабіла, на Дунай пусціла.
«Плывіця, плывіця, кубачкі, к новаму двару,
К новаму двару, двару, к міламу майму.
Плывіця, плывіця, кубачкі, разам з вадою,
Разам з вадою, разам, разам з вадою – са мной, маладою».

Гілевіч 1974, с. 64. Зап. Г. Кучынская ў в. Цімкі Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Аляксандры Кучынскай, 1912 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 35. Зап. у в. Леванова Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Матруны Якімаўны Несцяровіч, 88 г.

У гародзе, у гародзе бяроза, вецейка да долу,
Вінават, вінават Шурачка, ня едзе дадому.
Ужо ж яго, ужо ж яго дзевачка мёд, віно папіла,
Мёд, віно папіла, кубачкі пабіла,
На Дунай пусціла.
Я й мёду, я й віна, я і сам навару,
Залатых кубачкаў я і сам нараблю.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 62, сш. 3, арк. 14. Зап. І. І. Лушчыцкая ў 1961 г. у в. Шыпяны Смалявіцкага р-на ад Марыі Якаўлеўны Талкач, 1911 г. н.

У гародзе, ў гародзе бяроза – вецейка дадолу,
Вінават, вінават Толічак – не едзе дадому.
Ужо ж яго, ўжо ж яго дзевачка мёд-віно папіла,
Мёд-віно, мёд-віно папіла, кубачкі пабіла.

Кубачкі, кубачкі пабіла, на Дунай пусціла.
Не жаль мне, не жаль мне мёд-віна – я і сам нараблю,
Залатых, залатых кубачкаў я сам жа не зраблю.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Л. Гацура ў в. Любанічы Талачынскага р-на ад Пелагеі Карніловіч.

Вар.: Беларускі 1995, с. 15, № 5. Зап. Ж. Канахэвіч у 1988 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на ад В. А. Ясяновіч, 1909 г. н.

Стаяла, стаяла бяроза – вецейка дадолу,
Вінават, вінават Алежка – не едзе дадому.
Ужо ж яго жоначка сына радзіла,
Сына радзіла, у мора бросіла.

Беларускі 1995, с. 17, № 10. Зап. Н. Баско ў 1985 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на ад М. І. Занямонец, 1909 г. н.

Чак, чак, салавей,
А вы, пташкі, маўчыце,
Не шчаблячыце.
Нядаўна Колючка з вайны прыехал,
А ў яго конічак на стайні стаіць,
А ў яго сабелька пра боку вісіць,
Яго Ніначка сыночка радзіла,
Сыночка радзіла, віно піла,
Мёд, віно папіла, кубачкі пабіла
І на Дунай пусціла,
На Дунай пусціла,
Пльвіце, кубачкі, з гары на гару.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. А. Гунько ў в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад К. К. Бачышча, 1915 г. н.

Паехаў, паехаў Іване а ў Русь на вайну,
Аставіў, аставіў Іване Марусю адну,
А яго, а яго Маруся ўсю ноч не спала,
Усю ночку, усю ночку не спала:
Сына, сына раджала і пісьма пісала,
А яго, а яго матулька пісьмы адкрыла,
Пісьмы, пісьмы адкрыла і перапісала.
А прыедзь, а прыедзь, Іване, з Русі дамоў,
А твая, а твая Маруся ўсю ноч не спала,
Усю ночку, усю ночку не спала:
З казакамі гуляла.
Прыехаў, прыезаў Іване з Русі дамоў,
Зайшоў жа, зайшоў жа Іване ў першую комнату.

А ў першай, а у першай комнаце Маруся ляжыць,
– Маруся, Маруся, што ў цябе баліць?
– Баліць жа, баліць жа галоўка ад неспаннейка.
Як вынеў, як вынеў Іване найвострую меч,
А зняў ён, а зняў ён Марусі галовачку з плеч.
Зайшоў жа, зайшоў жа Іване ў другую комнату,
А ў другой, а ў другой комнаце люлькі ды нянькі,
Там люлькі, там люлькі ды нянькі,
Сыночкі Іванькі.
Зайшоў жа, зайшоў жа Іване ў трэцюю комнату,
А ў трэцяй, а ў трэцяй комнаце мамулька ляжыць.
– Вот табе, вот табе, матулька, тры няшчасцейкі:
Першае, першае няшчасце – Марусю хаваць,
Другое, другое няшчасце – нукаў гадаваць,
Трэцяе, трэцяе няшчасце – мяне век не відаць.
Учора з вчора-з вчора на свет радзіўся.
Сягоння, сягоння раненька асіраціўся.
Гледзючы, гледзючы на неба – век вады не піць,
Слухаўшы, слухаўшы мамульку – з жаной век ня жыць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 63, сш. 3, арк. 3–5. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Жыць-кава Барысаўскага р-на ад Аляксандры Ільінічны Круглік, 1904 г. н.

Ой, сынку ў мамкі ночку начаваў,
Чудны сон відаў.
– Ой, мамка, мамка, разгадай мой сон*:
З-пад правай рукі сакол вылятаў,
З-пад левай рукі сыгнет¹³¹ зваліўся
– Ой, сынку, сынку, разгадаю сон*,
Што твая жана сына радзіла,
Сама не жыва.
Еду я борам, мой бор не шуміць,
Ой, еду я лугам, мой луг не зялён,
Ой, еду я садам – сакол не вясёл.
Еду я ў дворы – мой двор не мяцён,
Иду у сені – цяслы цяслуюць,
Там маёй жане труну гатуюць.
Иду ў хату – ляжыць не жыва*
Прыхіну к сэрцу – ужо не міла.

¹³¹ Пазнака збіральніка: «Сыгнет – пісьмо».

Гараць свечачкі аж пылаючы,
Плачуць дзетачкі прылягаючы.
– А вам, дзетачкі, мамкі не будзець
А мне, маладу, другая будзець.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 48, № 23. Зап. В. Скідан у 1971 г. у в. Косаўшчына Белькаўскага с/с Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Лук'янаўны Стахоўскай. «Спявалі зімой. Сірочая, жаласная. Т. зв. Масленка.

Вар.: Дзіўны сон відзеў, сам не разабраў.
Матуля ўстала, сон разбрала.
Ой, сынку-сынку, твой сон невясёл...*
...Едзіць сын дадому – конік не бяжыць,
Едзіць ён лес – лес яму не шуміць.
Прыехаў дадому – двор не мяцён*.
Прыйшоў у сені – хаблюшкі ляжаць*.
Прыйшоў у хату – труначка стаіць*.
А ў той труначцы жоначка ляжыць...

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 47, ш. 8, № 19. Зап. студ. А. Л. Нікіпяровіч у 1952 г. у в. Чарты Андронаўскага с/с Пастаўскага р-на Маладзечанскай вобл. (цяп. Віцебскай вобл.) ад Вольгі Аляксееўны Нікіпяровіч, 1882 г. н. «Запусты».

Вар.: Дзіўны сон відзеў – матулі сказаў,
Матуля стара сон разгадала.
– У тваім доме непарадачкі...
Запрагай каня найбыстрэйшага.
Еду я полем – поле не звініць.
Еду я мостам – мой мост не бразджыць.
Уязджаю ў садзік – сад мой не вясёл.
Ухаджу я ў стайню – коні заржалі.
Коні заржалі – праўду казалі...
Ухаджу я ў хату – жана прыбрана,
У канцы галоўкі свечачкі гараць,
У канцы ножачак дзетачкі сядзяць...
Не плачце, дзеткі малюсенькія,
Прывяза матку маладзёнскую,
Пастаўлю хатку навюсенькую.
Прападзі ты, татка, з маладой маткай,
Згары ты, татка, з новай хаткай.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Гваздовічы Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Монікі Вікенцеўны Лявіцкай, 1921 г. н.

Вар.: – Вы слугі мае найвярнейшыя,
Заложце каня найскарэйшага,
Сяду паеду хоць сярод ночы,
Ці не застану жаны жывучы.
Еду я борам – мой бор не шуміць,
Еду я дваром – мой двор не звініць.
Ухаджу ў падвор'е – цяслы цяслуюць,
А маёй жане труну гатуюць.
Ухаджу я ў сені – усе слугі ў чэрні,
Ухаджу ў святліцу – ложа заслана.
Ложа заслана, жана прыбрана.
На яе галоўкі свечачкі гараць,
А кругом яе дзетачкі служаць.
Свечачкі гараць патухаючы,
Дзетачкі плачуць прымаўляючы.
– Не плачце, дзеткі, не плачце, мае,
Пастрою я вам новую хатку,
Прывяду я вам другую матку.
– Не хочам, татка, новенькай хаткі,
Не хочам, татка, мы другой маткі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39, сш. 1, арк. 49–50. Зап. Л. М. Салавей і П. І. Каруза ў 1971 г. у в. Груздава Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Казлоўскай, 1910 г. н.

Разліўся Дунайка
Па імхах, па балотах
Ды пад царовы сені*.
Едзе цар ды жаніціся*
І з скрыпкамі, і з цымбаламі,
І з маладымі баярамі.

Гілевіч 1974, с. 348. Зап. А. Дубік і В. Красікава ў 1970 г. у в. Паляны Барысаўскага р-на ад Улляны Сушко, 1912 г. н.

A u rounym poli sasonka stajć.
Spat tej sasonki rečańka biażuć.
A u tej rečańca saunok plywieć.
A u ty čaunočku slauny maładziec.
Halouku češuć hustym hrabieńcom,
Wałasny puščajć cichim dunajcom.

Budzie maja miła wadu brać,
Budzie pra mianie maładoha pytać
Spytajsia u jaje ci tużyc pa mnie.
Niachoj pa im tużyc ahon i wada,
Ja nia budu tużyc małada.

LTR, 7579/III-14. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Заблацішкі Ключчанскай парафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы). Запусная.

Из-пад сосны, сосны рэчанька цячэць,
А ў тэй рэчаньцы чаўночак плывець,
У тым чаўночку, у тым чаўночку
Удалы маладзец, удалы маладзец.
Чэшыць галоўку рыб'ім грабяшком,
Пушчаіць валоскі ціхім Дунайком.
– Плывіце, валоскі, к таму беражку,
Дзе мая мамка вадзіцу бярэць.
Пытайцеся ў яе, пытайцеся ў яе,
Ці тужыць па мне, ці тужыць па мне
– Ой, тужу, тужу, аж не пахаджу,
У жалосці ручак аж не падніму.
Из-пад сосны, сосны рэчанька цячэць,
А ў тэй рэчаньцы чаўночак плывець,
У тым чаўночку, у тым чаўночку
Удалы маладзец, удалы маладзец.
Чэшыць галоўку рыб'ім грабяшком,
Пушчаіць валоскі ціхім Дунайком.
– Плывіце, валоскі, к таму беражку,
Дзе мая міла вадзіцу бярэць.
Пытайцеся ў яе, пытайцеся ў яе,
Ці тужыць па мне, ці тужыць па мне.
– Няхай па ім тужыць агонь і вада,
А не я буду тужыць, малада.
Ён з маіх плечык лучынку драбіў,
Ён з маіх валасок вярвачкі віў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 91, спр. 257, сш. 3, арк. 18. Зап. студ. Т. Субач і А. Салаўёва ў 1991 г. у в. Мясцэчка Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Клаўдзіі Васільеўны Протас, 1916 г. н., ад. 1 кл. «На Запуст».

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Шурпік у в. Жукі Пастаўскага р-на ад Серафімы Дзянісаўны Казенка.

Чэшэць галоўку частым грабушком¹³²,
Пускаець валоскі на чысту ваду...
...Віў ён вяроўкі з маіх белых кос,
Шчапаў лучынку з маіх белых рук,
Шчапаў ён дроўцы з маіх белых ног.
Ні праўды, жана, кажыш, ні праўды:
Віў я вяроўкі з белых канпель,
Шчапаў лучынку з простой сасонкі,
Драбіў я дроўцы з белай бярозкі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39, сш. 1, арк. 32–33. Ноты: АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39а, арк. 77, 81. Мг. 20-71-12. Зап. Л. М. Салавей і П. І. Каруза ў 1971 г. у в. Груздава Савіцкага с/с Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Мацееўны Казлоўскай, 1911 г. н., няграм.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 46, сш. 2, арк. 25. Мг. 20-71-19/І. Зап. А. І. Гурскі ў 1971 г. у в. Лабуцеўцы Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Уладзіміраўны Мандрык, 1905 г. н. «На Запусты».

Вар.: Нашчапаў лучынак з маіх белых плеч.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 64, сш. 1, арк. 7. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Целякі Ляшчынскага с/с Мядзельскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Міхайлаўны Гіль, 1896 г. н.

Вар.: – Ой, тужыць, тужыць, не можыць хадзіць,
З жалі работкі не можыць рабіць.
– Плывіце, валаскі, к таму беражку,
Дзе мая міла платочкі мыла,
Пытайце ў яе, ці тужыць па мне.
– Няхай па ім тужыць агонь ды вада,
Ні я тужыці буду малада.
Ён з маіх ручак лучынку шчапіў,
З маіх валосак вяровачкі віў,
Ён к маім плечкам агонь прыкладаў.
Непраўда, міла, непраўда твая,
Я з сасоначкі лучынку шчапаў,
Я з канапелек вяровачкі віў,
К гнілой калодзе агонь прыкладаў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 13, спр. 20, сш. 6, арк. 7–8. Зап. З. С. Аўсеенка ў 1973 г. у в. Газета Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Сабіны Тусаўны Станкевіч, 1915 г. н.

Пад дубам-дубам ячмень малачу,
Выжай дубочка саломка ляціць.
Пад тым дубочкім рэчанька бяжыць,
Па гэі рачэньца чаўночак плывець,

¹³² Кожны радок паўтараецца.

А ў тым чаўночку мой мілы сядзіць,
Чэшыць кудзёркі частым грабушком,
Пушчаіць кудзёркі на быстру раку,
Плывіця, кудзёркі, к таму беражку,
Дзе мая мілая вадзіцу бярэць.
Спытайся ў йіе, ці тужыць па мне.
Няхай па ім тужыць камень ды вада,
Я ня буду тужыць па ім, малада.
Часаў ён трэскі з маіх белых плеч,
Віў ён вяроўкі з маіх русых кос,
Пушчаў ён рэчкі з маіх дробных слёз,
Пушчаў ён рэчкі з маіх дробных слёз.
Жанухна мая, няпраўда твая,
Часаў я трэскі з белай бярозы,
Віў я вяроўкі з лёну і з пянькі,
Пушчаў я рэчкі з моху, з балоты.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39, сш. 2, арк. 39, 53–54. Ноты: АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39а, арк. 77, 81. Мг. 20-71-16. Зап. Л. М. Салавей і П. І. Каруза ў 1971 г. у в. Мянжаны Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Мар’і Міхайлаўны Калядзінскай, 1887 г. н., няграм., кат. «Запустная. На конях вазняемся і спяваем».

Вар.: Пад каранёчкам вадзіца бяжыць¹³³,
Па той вадзіцы чаўночак пльвець,
А ў тым чаўночку белы маладзец...
...Віў я вяроўкі з беллага лёну...

АІМЭФ, Мг. 20-71-10/II, № 6. Зап. Г. Барташэвіч і А. Емяльянаў у 1971 г. у в. Загор’е Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Рэгіны Ігнатаўны Паўловіч і Фаіны Васільеўны Лаўрыновіч. «Запустная. На Запусты сьпявалі»; АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1974_11_Is. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1974 г. у в. Кашыцы Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. «Запустная».

Под дубом-дубом ячень молочу,
Выше дубочка соломка летит,
А по той соломке речки течёт,
А по мой рэчце челнок пльвёт,
А у тым челночку кудрявый молодец.
Кудерки чешет, в речку кидает,
Пльвице, кудерки, у тую старонку,
Где мая мілена водичку берёт.
Няхай мая мамка знает,
Что её сынок в чужой сторонке живёт.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Дамашы Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Л. К. Палінскай. «Поют на Масленицу, когда катаются на санях».

¹³³ Усе радкі паўтараюцца.

Ворота скрипять, морозы трящать,
А ў тебе, Сымонка, кожушка нету?
– На што кожушок? Ёсть у мяне жоночка:
Яна сама спотея,
И мяне нагрэя.

Бессонов 1871, с. 139, № 143. Зап. у Мінскай губ.

А вы кумушки, вы голубушки,
Вы не знаете победушки моей:
Разгневаўся друг сердечны на мяне,
Ой, съезжая да с широкого двора:
Прощай, прощай, отец-мати,
И любезная жана!
Да ўсе прощають, а жана не прощая
Карабенчику на стяне прикованы,
Серебряна табакерка у-в-окне.
Да пріедь, пріедь, мой миленьки
Хоть у поўночь ко мне!
А коли не пріедешь,
То я хоть Татарина приму
По твоим лицу!

Бессонов 1871, с. 145–146, № 154. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Бары-
саўскага п. Мінскай губ.

Пойграй, музыку, поиграй.
Пойграй, любенькій!
А я тебе заплачу,
Чим сама захочу:
Канापель мисочку,
А на верх п...;
Пойграй, музыку, у свой смык,
А я пожичу тебе с п... шлык;
Колі ня будешь играти,
То не дам п... правати.

Бессонов 1871, с. 147–148, № 156. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Бары-
саўскага п. Мінскай губ.

Колó саду-саду дорожачка пошла,
Коло вишнёвого там битая пошла,
А тудыма девочка ишла.
Да стрела яна козака молодого,
Стала ж яна у козака пытати:
– Чи ня ведаешь, куды дорога пошла?

– Ой, чи ты, деўка, у борú росла
Што ня ведаеш, куды дорога пошла?
– Росла я у татки да ня год, да ня два,
Да ня видела такога дурня, як ты!

Бессонов 1871, с. 149, № 158. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

На лаўца, на лаўца,
На Янковой горе,
Деўка траву жала.
Да забачиў Яночка
Да з высокаго ганочка:
– Ой, деўка, дявица,
Ня жни ж моей травіцы,
Бо я тебе шкоду учиню,
Альбо тебе сярпок зломлю,
Албо тябе за сябе возьму!
– Ой, Янок-Яночка!
Ня рушь мяне у суботочку,
Возьми жь мяне у няделячку:
Дак выду я на вулочку,
У рутьвяным вяночку,
У золотым пярстянёчку.

Бессонов 1871, с. 149–150, № 159. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Чаму тябе, деўка, на улицы нету,
Чи ў тябе, деўка, кошулячки нету?
Да я тябе люблю, кошулячку куплю.
Купи, купи, козаченьку, купи, молоденькій.
Пытаўся козачок да у молодой деўки:
Чаму ў тябе, деўка, чаравічак нету?
Нету, нету, козачок, нету, молоденькій.
Да я тябе люблю, чаравічки куплю.
Купи, купи, козачок, купи, молоденькій.
Чаму ў тябе, деўка, споднички нету?
А я тябе люблю, сподничку куплю.
Купи, купи, козачок, купи, молоденькій
Чаму ў тябе, деўка, панчошак нету?
А я тябе люблю, панчошки куплю.
Чаму ў тябе, деўка, горсетика нету?

Нету, нету, козачок, нету, молоденькій.
Да я тебе люблю, горсетик куплю.
Купи, купи, козачок, купи, молоденькій.

Бессонов 1871, с. 150–151, № 160. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Чок-чок соловей, вы пташкі моўчята,
Ня шабачыця:
Не даўно Аидрейка с войны пріехаў.
Яго коничак на стайни стоить,
А яго панночка у каморы сядить:
Коничак на стайни, – то поёзды яго;
Ботики на ножках, – то походы яго;
Сльженьки на плечках, – то ўборы яго;
Хусточка ў руках, – размахи яго;
Шабялька при боку, – оброна яго;
Девочка у каморы, – размова яго.

Бессонов 1871, с. 151, № 162. Зап. у Мінскай губ.

У Кіеве рожа, Боже милый,
Червона, пригожа!
Поедь, поедь, братка,
Да закупи рожи,
А мне на вяночак,
Собе на квяточак!

Бессонов 1871, с. 152, № 163. Зап. у Мінскай губ.

Юсть у поли талинка,
А на талинца мураўка
А до долá ветця, до долá
Да на мураўца коничак,
А на коничку сядельцо,
На сядельцы Андрейка,
На Андрейку шапочка,
А на шапотца кветочка,
А на кветоца пчёлочка:
А зрушила росочку
На девачину косочку.

Бессонов 1871, с. 152, № 164. Зап. у Мінскай губ.

Помру, мой миленькій, помру!
Да спраў жа ты мне малёваную труну,
Да пошій жа ты мне бялёвую сорочку,
Да поховай мяне у вишнёвым садочку,

Да посади ты мне у голоўках малинку,
Да ў ногах калинку:
Да будуць пташкі налятати,
Да будуць гету да малинку клявати.
Да ня машь от мойго милого вести!
Колькі у мори пены,
Толькі у милого веры;
Колькі у моря каменя,
Толькі у милого суменья;
Колькі у ячмени осьці,
Толькі у милого жалості.

Бессонов 1871, с. 158–159, № 172. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ. Каментар П. Бяссонава: *Осьці* – яшчэ *осьцень*: вусы, плеўцы.

– Бывай здорова, дяўчина мая,
Выпадая жа мне вялікая дорога!
– Едь у дарогу да не забывайся,
На вороным коню изноў ворочайся.
Пріехаў до дому, до новаго двора:
– Выди, дяўчинка, любая размова!
Жду я, жду, ня выходить,
Сам я знаю, мною гóрдить
– А чаму ж ты, дяўчинушка, первяй не казала,
– Як ты од мяне подаруночки брала?
– Возми себе тыя дáры,
А заняси иншай даме:
Я их не ўскладала
И тябе не кохала,
Я их не носила
И тябе не любила.
Ты, козаченьку, як ружовы кветик,
А я, дяўчиночка, як ясная зорька:
Еще ты горшь завянешь,
Як на мяне широ глянешь!

Бессонов 1871, с. 160, № 174. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Развивайся, клён-деряво, розно:
Ходить хлопчик до дяўчички позно.
– А не ходи ко мне, кавалеру, позно,
Не роби славы ни мне, ни себе.
– А я славы век ни боюся,
Кого люблю, з тым ожанюся.

– Не едь, миленькій, крутою горою,
 А едь, миленькій, низом-долиною,
 Там заросла дорожачка хмызом.
 – Есть у мяне коник вороненьки,
 Пряскочить тот хмыз зяляненьки.
 Ой пойду я на место на рынок,
 Аж мой миленькій по рынку ходить,
 У ручках коника водить,
 Свойго пана вярнюсенько просить:
 – Пусти, пане, мяне до дому,
 Счарнеў-змарнеў мой конь подо мною.
 – Кажу коня у табун отслати,
 А тябе, шельму, ў солдаты подати!
 – Ня куй, пане, к каменной палате,
 Прикуй, пане, к шинкарчиной хате,
 А ў шинкарки мёд-вино-гореўка,
 Еще к тому красная деўка:
 Так же красная, як слонца ясня;
 Так же ходить, як слонца взыходить;
 Коlí заговóрить, як у звон зазвóнить;
 Заспевая, – як на гусях зайгряя!

Бессонов 1871, с. 161–162, № 175. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Ня пей, соловейку, у моём зялоным саду,
 Не задавай жалости сердачку мойму:
 Да ўжо моё серданько згорело во мне.
 За речкою за быстрою цымбалики бьютъ:
 Там мою милёнъкаю до шлюбу вядуть.
 Один вяде под рльченьки, а дрльгому жаль;
 Один стоить – сердца болить, любий да не взяў.
 А чатьвёрты за двярыма льёцца слязыма:
 – Ты, дявица-красавица, простися со мной!
 – Рада б я простицца: коники не стоятъ,
 Звóщики малюсеньки – кони не ўдержатъ.
 Як удариў оглóблями, зямлица дрыжítъ:
 Оглянуся ў поўдорожки, мой молайчик бяжить.
 Ты девица-красавица, махни хотъ платком!
 Рада б я платком махнути: платка ў ручках нет.
 Ты девица-красавица, моргни хотъ глазами!
 Рада б я глазóm моргнуть, глаза завязаны
 Турецким платком.

Святи, ясен месяц, до бѣлого дня,
Святи, ясно слоньца, до тѣмной ночі:
Тобе, паринь, не жаницца, а мне за муж ня йти!
Святиў ясны месяц, да стаў прони́ка́ти:
Любиў парень дяўчыночку, да стаў покидати.

Бессонов 1871, с. 162–163, № 176. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

У нядельку рано мати доньку била:
– На што ты, шельма, венчик страціла?
– На Дунаю белы хусты мыла,
Там свой венчик страціла.
– Будем, донька, нядели чакати,
Будем, донька, людей собирати,
Будем у доньки праўды пыта́ти.
– На што нам, мати, людей собирати?
Лепей, мати, ўсю праўду сказа́ти:
На Дунаи белы хусты мыла,
Туды ехаў хлопчик молодэнькі́й,
Изняў венчик золотэнькі́й.

Бессонов 1871, с. 164, № 178. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Ой ты, галинькі́й цвяток,
Далёко ў поли цвیتэ́шь,
Да у-в одной стороне!
Нельзя цветика сорва́ть:
Нельзя деўки красной улюбить,
Нельзя подману́ть.
Красна девочка душа
Уродилася хороша.
Пряз маёрски двор пройшла,
Чудной павой проплыла,
В Моско́вскаю зямлю зайшла,
Молойцом сподобалася.
Удариў молодец
Красну девицу душу
Да по белиньким лицу.
Распроклята гульба
Не довяде до добра:
Не до славеньки якой,
До погібели лихой.

Бессонов 1871, с. 163–164, № 177. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Виўся хмель пы болоту,
Пы болоту, люли, пы болоту,
Привиўся хмель кы горóды,
Кы городаы, люли, кы горóды,
Просиўся хмель ноцевать,
Ноцевать, люли, ноцевать,
Где хоромы и высоки,
И высоки, люли, и высоки,
Где горницы новыи,
Што новыи, люли, и новыи,
Где краватушки тесовыи,
Тесовыи, люли, тесовыи,
Где пяринушки пуховыи,
Пуховыи, люли, пуховыи,
Где жонушки молодыи,
Молодыи, люли, молодыи.

Шейн 1874, с. 74. Зап. гімназіст Патоцкі ў м. Усвяты Веліжскага п.

Виўся хмель пу балоту, пу балоту, люли, пу балоту!
Привиўся хмель ку варотам, ку варотам, люли, ку варотам!
И прасиўся хмель нуцувати, нуцувати,
Де вулица шыракая, шыракая,
Де малотка мылыдая, мылыдая,
Де крывать тисывáя, тисывáя,
Де пярина пухувáя, пухувáя, люли, пухувáя!

Романов 1912, с. 139–140. Зап. Т. Мадзалеўская ў с. Вузкае Веліжскага п. Віцебскай губ. ад сялянкі Андрэвай.

Плаваў чаўнок по раце,
Плакаў дзяцюк по дзеўце.
Плаваўши чаўник ўзнырнець,
Плакаўши дзяцюк ўздыхнець:
– Як з восени лыку ня драци,
Дак сілою дзеўки ня ўзяци.

Шейн 1874, с. 70. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ. ад Марыі Васільеўны Каткевічоўны, каля 1827 г. н.

За горою, за крутою,
Туды ехаў Кіевски князь.
Там гуляюць три танóчки,
Три танóчки, ўсё дзевочки.
Бог помози трем таночкам,
Трем таночкам, ўсё дзевочкам,
Ўсё дзевочкам мешаночкам.

Обмовилася сяляночка:

– На здороўе, Кіевскі князь.

– Узяў бы цябе – ня роўна мне,

Ў мойго бацькі полепши грубы топоць,

Грубы топоць, воду носюць.

Шейн 1874, с. 72. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.
ад ад Марыі Васільеўны Каткевічоўны, каля 1827 г. н.

Марыня-Марыня, чом па бору блудзіш?

Видна ты, Марыня, майго сына любіш.

Дам табе, Марыня, каня варанога,

Ня любі, Марыня, сына маладога.

Дам табе, Марыня, валы палавыя,

Яще майго сына леты маладыя.

Матуля-матуля, твой конік ня ўдаўся,

Твой сын маладзенькі даўно спадабаўся.

На зялёнай лонцы Васіль сено кося

Марыня Васілю сыночка прынося.

Васілю-Васілю, вазьмі свайго сына.

Куды ш яго дзеці?

Калі ш ты ня возьмеш, напракося кину.

Идзі ш ты, Марыня, да Васіля двора,

Займі ш ты, Марыня, сем валоў с прыгона.

Пашла ш Марыня да Васіля двора,

Заняла Марыня да сем валоў с прыгона.

Абачила жа гэто Васіля маці,

Яна жа стала яго наракаці:

Васілю-Васілю, да што ш с таго будзя,

Ніхай нас рассудзяць старейшыя людзі:

А цибе, Васіля, ў ракрэты аддаци,

А тваю Марынку ў полю растраліці.

Хоць міне младаго ў ракруты аддайці,

А маю Марынку ў полю ня страліці:

С салдат павярнуся – я з ёю жанюся.

Карскі 1889, с. 248–249. Зап. у в. Затроцкіх Троцкага п. Віленскай губ.

Дзе ш ты, хмелю, зимаваў,

Чаму ні развіваўся;

Дзе ш ты, сынку, начаваў,

Чаму ні разуваўся?

Начаваў я, мамунинька,
Ў шырокай далінце,
Прылажыўши галованьку
К чырвонай калінце.
Худо-худо, сынку, робишь,
Што па ночі ходзішь:
Скаржыліся красавіцы,
Што ім шкоду робишь.
Я няхуды, ня багаты,
Я ня маю грошай,
Любіць міні красавіцы
Што хлопец харошы.
Красавіцы, маладзіцы
На міне миргаюць:
Прыдзі-прыдзі, гурны хлопец,
Да хоць на гадзину,
А я вышлю старэнькага
Ў лес да па каліну:
Идзі, стары барадаты,
Ў лес па каліну,
Не наломішь ты калінкі,
Ня йдзі і да дому.
Выйдзі, Дунько, на уланьку,
Да паглядзі таткі;
Калі ўвядзішь татку йдучы,
Давай шіпка знаці.
Вышла Дунька на ўланьку
И плеще рукамі:
Гуляй-гуляй, мамунянька,
Яшчэ таткі нету.
Паглядзела праз акенка –
Ўжо стары виднёнька,
Паглядзела праз другоя –
Ўжо стары близёнька.
Дзе ш я цибе да й падзену,
Маё ты сэрдэнька?
Як стаяла, так упала,
Зачалá стагнаці:
Идзі стары барадаты,
Мёду пажичаці...

Карский 1889, с. 247–248. Зап. у в. Навасёлак-Затроцкіх Троцкага п. Віленскай губ.

Сеялі дзяўчаткі
Учора хмель.
– Расці, хмелечак, потішэчках увесь.
Дрібная расада
Не водзіцца.
Малады малойчык
Не жэніцца.
Красныя дзеўкі
Замуж не йдуць.
Адна дагадалася –
Замуж пайшла.
Цешча для зяця
Піражкі пякла.

АЛБФ БДУ Бр. Зап. студ. Н. А. Піткевіч у 1972 г. у в. Клятная Пінскага р-на
Брэсцкай вобл. ад Канстанціны Адамаўны Сліж, 1906 г. н.

Выхадила девушка в щиры бары,
Вынасила девушка жар в рукаве,
Зажигала девушка сыр ў сасне,
У тэй ў сасонушки три угодыя:
Первыя угодыя – яры пчолы,
Другоя угодыя – бел гарнастай,
Третія угодыя – вясёл сакол.
Журить-бранить девушку яры пчолы,
Журить-бранить девушку бел гарнастай,
Журить-бранить девушку ясён сакол:
Штоб тябе, девушка, сват ни сватал,
Штоб тябе, красная, поп ни винчал,
Штоб тябе, девушка, муж ни любил!

Добровольский 1903, с. 73. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўскага п. Смаленскай губ.

Й-а ни вор я был, ни разбойничик,
Толька был я, был в дивитёх клитях,
А ў диятыя глазым загляну:
Там вобраза стыят, свечи теплютца,
Малада ўдава Богу молитца.
Спасу клонитца:
– А саздай, Божа, долю добрую,
Роўню роўную!

Добровольский 1903, с. 76. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўскага п. Смаленскай губ.

За речкою, матушка, гусли гудуть;
Мяне, матушка, мысли бяруть.
Пусти, матушка, гусли слушать!
Пустить тябе, детитка, – век ни видать!

Приду, приду, матушка, на Вялик день,
С красным яечкым,
С миленьким дружочкам,
Са малыю дитёю.

Добровольский 1903, с. 76. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўскага п. Смаленскай губ.

Што ты, месяц, один на неби?
Я, права, ня ўдин! Бох видить мене;
Што ни іосьт звездушик – уси са мною, пирида мною.
Ну, што ты, Хвилип, адин на служби?
Я, права, ня ўдин: царь видить мяне!
Што ни іосьт салдатыў – уси са мною, пирида мною.
Толька нетути Мархвуши маей.
Кали Бох судить – и Мархвуша будить.
Я коній найму, карету куплю, за Мархвушію пашлю.
Кучарики свищуть, дарожиньки ищуть;
А коники сапять, пираменушки хатять.

Добровольский 1903, с. 77. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўскага п. Смаленскай губ.

А былъ жа мой, былъ, чорный чернабыль
Паехаў жа Ликсандрушка у новый гарадок.
Как едитъ жа Ликсандрушка з нова города:
– Сустрень, сустрень, Натальюшка,
Свайго сакала сиряди двара,
Цалуй, милый, ў сахарны уста!

Добровольский 1903, с. 79. Зап. у с. Ягор'е Духаўшчынскага п. Смаленскай губ.

На праходи, на праезди веселые дни,
Наступають слезавыи наши времена
Слышу, вижу, мил, дасаду в доми над сабой.
Я пра ету, пра дасаду, в доми ни скажу:
А ни матушки, ни батюшки, ни сваей радной, –
Я скажу, скажу падружки сваей патайной:
Ты, падружанька, галубушка,
Ти жаланна маё сердца да тябе?

Добровольский 1903, с. 79. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўскага п. Смаленскай губ.

Ни хаді ты, кудриватый, кыла маёй хаты,
Ни тапцы ты, кудриватый, пахўцыя мяты!
Ни ли тябё я садила, ни ли (тябё) пыливала,
Ли таго я садила, каго я любила,
Ли таго я пыливала, каго цылувала.

Я садила – пьлівала, милога жыдала:
«Ня стой, мильй, пьд вакошкым, хаді ка мне ў хату,
Скажы ты мне усю праўду, як радному брату!
У гароді, у садоцку, три кыливі мяты,
Люби мяне, харошынькій, хыць я ни быгата!
А ў гароді, у садоцку, царвоная рбжа, –
Люби мяне, харошынькій, хыць я ни прыгожа!
А ў гароді, ли згароді, три кыливі бобу,
А хто мяне пыцалуіть, ня вьіжывить году!

Романов 1912, с. 141. Зап. у с. Будніца Веліжскага п. Віцебскай губ.

Птасыцка лисывая, лисывая, ай-люли, лисывая!
Де ш ты нощку нуцувала, нуцувала? Ай-люли, нуцувала.
Пыт зялёным дупком ли дарошки, ли дарошки;
Там ишли скымарошки, скымарошки,
Выризали яны пу прудоцку, пу прудоцку,
И зделыли пу гудоцку, пу гудоцку.
Вы, гудки, ни гудитя, ни гудитя,
Майго батюшку ни будитя, ни будитя:
Мой батюшка съпить с пахмелья,
Сы бальшого пияпою, пияпою.
А матушка зы рякою, зы рякою,
Зияно вино курить, курить,
Мыладога зятя поить, поить, ай-люли, зятя поить!

Романов 1912, с. 140. Зап. Т. Мадзалеўская ў с. Вузкае Веліжскага п. Віцебскай губ. ад сялянкі Андрэвай.

Ах, ты, ліса лісавая,
Лісавая, люлі, лісавая,
Дзе ж ты нощку начавала,
Начавала, люлі, начавала.
Адну нощку лі кусточку,
Лі кусточку, люлі, лі кусточку.
А другую лі бярэзы,
Лі бярэзы, люлі, лі бярэзы.
Там ішли-прайшли тры скамарогі,
Скамарогі, люлі, скамарогі.
Няслі яны па нажочку,
Па нажочку, люлі, па нажочку.
Атрезалі па прудоцку,
Па прудоцку, люлі, па прудоцку.
Ды й здзелалі па гудоцку,
Па гудоцку, люлі, па гудоцку.

Вы, гудочки, не гудзіця,
Не гудзіця, люлі, не гудзіця.
Майго татку не будзіця,
Не будзіця, люлі, не будзіця.
А мой татка зы Нявою,
Зы Нявою, люлі, зы Нявою.
Гоніць піва зеляноя,
Зеляноя, люлі, зеляноя.
Поіць зяця мыладога,
Мыладога, люлі, мыладога.
Ты, зяцёк, пі ні ўпівайся,
Ні ўпівайся, люлі, ні ўпівайся.
З варана коня ні валяйся,
Ні валяйся, люлі, ні валяйся.
О чорнаю грязь ні мырайся,
Ні марайся, люлі, ні мырайся.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 172, арк. 5–7, № 2. Зап. Т. К. Цяпкова ў 1979 г. у в. Ля-
леўшчына Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Сямёнаўны Шарновой,
1914 г. н.

Pry daroŭca pry łuhu
Pry zialionym poli
Pry Źyrokim tabunie
Koń huliau pa woli
Koń huliau pa woli
A Źaunier u niawoli
Hulijaj, hulijaj kosiuj moju
Pakul cie pajmajuc
Jak ciabie pajmajuc
Kania asiadlajuć
Šporam kania pad baki
Liaci koń straloju
Da majej miłoju.
Stań prad majej
Miloj dwarcom
Konik stanawisia
Stań prad waratami
Udar kapytami
Ci niawydzić maja miła
S čornymi brywami.
Daj nia wyšla miła
Wyšla jaje maci

Zdrastuj, zdrastuj ziaciu moj
Prasu ciabie u chatu
Ja u chatu nia pajdu
pajdu u swiatlicu
Razbudžuš ja sładki son
Krasnaj dziewicy
Krasna dzieuka ustala
Son moj adhadała
Prawaj ručkoj abniała
Sładka caławała.

LTR, 7579/III-14. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Заблацішкі Ключчанскай па-
рафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы). Запусная.

Ciakła rečka praz miastečka
A druhaja skoś dunaja*
A druhaja skros dunaja
Była dzieuka pramudraja*
Wiła koni da dunaja
Tyja koni sapuć chrapuć*
Skros dunajskaj wady nia pjuc
I usio na boki pahliadajuc*
Hdzie kazaki pjuc hulajuc
Tam dziaučynu namaulajuc*
Ty dziaučyna maładaja
Ci pagedzieš razam z nami
Z maładymi kazakami*
A unas poli hrašawyja
A unas hory mučannyja*
A unas reki miadawyja
Kalodzisi winnyja*
Dziaučynieńka pasluchoła,
Z kazakami pajechola*.
Jedzic polia i druhoja,
Na treciaja uzjaždajć*.
Kazačeńku pytajć,
Wy kazaki maladyja*.
Hdzie u was poli hrašawyja,
Hdzie u was hory mučannyja*.
Hdzie u was reki miadawyja
Hdzie u was kalodzisi winnyja*

Dziaučynieńka maładaja
Našto skazana durnaja.
U nos poli kamienuja
U nos hory piaskawuja
U nos reki krywawuja
Kalodzisi sliazawuja.

LTR, 7579/III-14. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Заблацішкі Ключчанскай парафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы). Запусная.

Oj, zapiusia małodczyk, za hulausia
Jaho koń waranięki za stajausia
Ach wy bratcy małodcy padaźdrzycia
Majho kania waranoha napajicia
Na pajiwszy w kalazku zalażycia
Dy pajedzim na mora pa dziwicu
A na mory dziwica biel bialiła
I iszli dwa kazaki maładyja
Pamahaj Boch dziwicy biel bialici
Na zdarowja, kazaki maładyja
Oj uziali dziwicu pad róczeczki
Oj pawiali dziwicu da karczomki
Pasadzili dziwicu za cisow stoł
Na pajili dziwicu winom miodam
Pałazyli dziwicu u czawnoczku
Adapchnuli dziwicu ad birazoczku.
Abaczchnułas dziwica siarot mora:
A Boza moj amily wot niadola
Ni tatka mnie wiasiela sprawlajic,
Ini mamka mnie kufar nakładajic,
Ni siastrycy za mnoj pa jizdzajuc.
Na kładajuc mnie kufar jarka zorka,
Sprawlajic mnie wiasiela jasny miesiac,
Rozplitjic mnie koski bujny wiecir,
Pajizdzajuc za mnoju jasny zwiozdy.

LTR, 7579/III-14, № 51. Зап. У. Сяліцкі ў 1930 г. у в. Мікуліна Даўгінаўскай гм. Вілейскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Вілейскі р-н Мінскай вобл.) ад Казіміры і Войцеха Сяліцкіх. Запусная.

Сюды еду, туды еду, карчмы ня мінаю,
Заехаў я б да дзяўчыны, ды часу ня маю.
Ты, дзяўчына, ты молада, аддай мае грошы,
Ды ты ходзіш, ды ты судзіш, што я нехарошы.

Ты, дзяўчына, ты молада, аддай мае карты,
Ды ты ходзіш, ды ты судзіш, што я небагаты.
Ты, дзяўчына, ты молада, аддай чаравічкі,
Ды ты ходзіш, ды ты судзіш, што я невялічкі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 3, спр. 33, сш. 6, арк. 3. Зап. П. Сергіевіч у 1930 г. у в. Стаўрова Відзаўскай гм. Браслаўскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Браслаўскі р-н Віцебскай вобл.) ад маці Аляксандры Сергіевіч. «Запустная».

Сюды еду, туды еду, карчму не мінаю¹³⁴,
А дзе ж тая крынічанка, што голаб купаўся?
А дзе ж тая дзяўчыначка, што я заліцаўся?
Да ўжо ж тая крынічанка травою зарасла,
Да ўжо ж тая дзяўчыначка даўно замуж вышла.

АІМЭФ, Мг. 20-71-030_II. Зап. В. І. Скідан у 1971 г. у в. Стуканы Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Мікалаеўны Сета. «Запусты».

Ішла каза па Ірдане,
Па Ірдане, люлі, па Ірдане,
Да ў зялёнам сарафане,
Сарафане, люлі, сарафане.
Несла пісьмы у кармане,
У кармане, люлі, у кармане.
А каму пісьмо перадаці,
Перадаці, люлі, перадаці?
А каму жэ прачытаці,
Прачытаці, люлі, прачытаці?
А Іваньке перадаці,
Перадаці, люлі, перадаці.
А Марусі прачытаці,
Прачытаці, люлі, прачытаці.

АІМЭФ, Мг. 20-86-6/а, № 13. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1986 г. у в. Вярэчка Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.

Зэкацілася жаркае сонейкэ
Ды за лес, за лясок. У!
За лясок.
Ты падай-ка, падай, красная Насцюшцэ,
Дэ і горька галасок. У!
Галасок.
Ой, і рада ж ба я галасок падаці,
Як ён даляко. У!
Даляко.

¹³⁴ Кожны радок, акрамя апошняга, паўтараецца.

Напісала ж ба я да й пісемячкэ,
Да і праваю рукой. У!
Рукой.
Да паслала ж ба я ды пісемячкэ
Да й у новы гарадок. У!
Гарадок.
Да прыбудзь, да прыбудзь, дружок міленькэй,
Дай жа ка мне на часок. У!
На часок.
Расказала б цябе ды ўсю праўдэчку,
Да й ня будзе нехта знаць. У!
Знаць.
Ой, хацелі мяне, дружок міленькэй,
Ды за другога аддаць. У!
Аддаць.
Ой, хацелася мне, дружок міленькэй,
Да цябе абаждаць. У!

Прыбылова 2010, с. 133–134. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Неглюбка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад В. С. Купрэвай, 1900 г. н., А. М. Старасекі, 1931 г. н., А. Ф. Прыходзькі, 1927 г. н., Г. І. Пятрышэнкі, 1935 г. н., У. А. Прыходзькі, 1925 г. н., Г. І. Крацянок, 1936 г. н., Г. Ф. Пятрышэнкі, 1927 г. н., Т. М. Кавалёвай. «Масленка»¹³⁵.

Як памру я, памру
Памру, паканаю –
Мілага спужаю.
Мой мілы спужаўся,
Як пан, увабраўся,
Выйшаў за вароты
І ўзяўся ў бокі:
«Сам жа я не знаю,
А што ж мне рабіці?
Ці гэту хаваці,
Ці другу шукаці?
Запрагу я каня,
З’еду на Ўкраіну»,
Выездзіў Украіну,
Выездзіў другую,
Не нашоў такую,
Як сваю мілую.

Гілевіч 1974, с. 62. Зап. Н. Гамелька ў в. Воўкавічы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Камошка, 78 г.

¹³⁵ Гэта песня можа атрыбутавацца і як жніўная (гл. Глушэц 2018, с. 39).

А што гэта за трава ў маім садзе парасла,
Раз, два, тры, лю-ля, ў маім садзе парасла?
Ў маім садзе парасла, жоўтым цветам зацвіла,
Раз, два, тры, лю-ля, жоўтым цветам зацвіла.
А што гэта за дружок, што далёка ад мяне,
Раз, два, тры, лю-ля, што далёка ад мяне?
Што далёка ад мяне, не ведаець аба мне,
Раз, два, тры, лю-ля, не ведаець аба мне?
Паслала б я старога, стары туды не дайдзець,
Раз, два, тры, лю-ля, стары туды не дайдзець.
Паслала б я малога, малы таго не знаець,
Раз, два, тры, лю-ля, малы таго не знаець.
Паслала б я роўнага, роўны праўды не скажыць,
Раз, два, тры, лю-ля, роўны праўды не скажыць.
Запражыце мне каня, ды паеду я сама,
Раз, два, тры, лю-ля, ды паеду я сама.
Пад'язджаю да вёскі – парваліся атоскі,
Раз, два, тры, лю-ля, парваліся атоскі.
Пад'язджаю да мяжы – абарваліся гужы,
Раз, два, тры, лю-ля, абарваліся гужы.
Пад'язджаю я да двара – паламалася дуга,
Раз, два, тры, лю-ля, паламалася дуга.
Уз'язджаю я на двор – кажуць, міленькі памёр,
Раз, два, тры, лю-ля, кажуць, міленькі памёр.
А стану я думаці, як па мілым плакаці,
Раз, два, тры, лю-ля, як па мілым плакаці.
– Ах вы, ножачкі мае, вы хадзілі да мяне,
Раз, два, тры, лю-ля, вы хадзілі да мяне.
Ах вы, вочачкі мае, вы ж глядзелі на мяне,
Раз, два, тры, лю-ля, вы ж глядзелі на мяне.
Ах вы, ручачкі мае, абдымалі вы мяне,
Раз, два, тры, лю-ля, абдымалі вы мяне.
Ах вы, вусанкі мае, цалавалі вы мяне,
Раз, два, тры, лю-ля, цалавалі вы мяне.

Балады 1978, с. 322–323, № 833. Зап. І. У. Саламевіч у 1964 г. у в. Заборцы Глыбоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Януковіч, 1902 г. н. «Запусная, масленічная»¹³⁶.

А гарох цвіціць тры пяры, тры пяры.
Чырвона ружа – чатыры, чатыры.
А Іванька едзе на кані,
А Іванька едзе на кані

¹³⁶ Сюжэт сустракаецца як купальскі.

Дай яму, Божа, вараны.
Яму долечку шчасную.
Яму дзевачку Ганначку краснаю.
Яму долечку шчасней усіх.
Яму дзевачку красней усіх.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Харашэўская ў в. Старая Слабада Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Е. С. Рыбачонак.

А цераз гай зеляненькі,
А бег конік вараненькі,
А за ім жа ўдагоны
Маладзенькі Колечка.
– Ты, Маруська, душа мая,
Ой, пераймі каня майго,
Каня майго варанога,
Дзеля мяне маладога.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 108, сш. 2, арк. 1. Зап. М. П. Гваздзёў у 1967 г. у в. Га-лоўчын Бялыніцкага р-на ад Вольгі Сямёнаўны Хадасевіч, 1894 г. н. «Захавалася ў памяці жанчын старэйшага ўзросту».

Кукареку, пітушок, кукареку,
Ай, люлі, люлі, кукареку,
Зываліўся сыры дуб цераз реку,
Ай, люлі, люлі, цераз реку.
Хто ж па тым па дубочку пір'яходзіць,
Ай, люлі, люлі, пір'яходзіць.
Іванушка Мар'ічку пір'яводзіць,
Ай, люлі, люлі, пір'яводзіць.
– Ідзі, ідзі, Мар'ічка, не шатайся,
Ай, люлі, люлі, не шатайся.
За белую бярэзачку не хватайся,
Ай, люлі, люлі, не хватайся.

Мажэйка 1999, с. 49–50, № 13. Зап. Т. І. Кухаронак у 1993 г. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н. «Масленка».

Круціцца крушталь, наліваіцца,
Люлі, люлі, наліваіцца.
Багат дачкою набіваецца, набіваецца,
Люлі, люлі, набіваецца:
– Ай, дам зы яе кыня, карову,
Люлі, люлі, кыня, карову,

Яшчэ зы яе трі вазы сена,
Люлі, люлі, вазы сена,
Тры вазы сена і дроў палена,
Люлі, люлі, дроў палена.

Мажэйка 1999, с. 50, № 15. Зап. Т. І. Кухаронак у 1993 г. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н. «Масленка».

І варота скрыпяць,
І марозы чуюць.
І вінават Ванёчка,
Што кажушкі нету.
– І нашто мне кажушка?
У мяне ёсць Анёчка!
Іна сама спацея
І мяне нагрэя

Беларускі 1995, с. 18, № 11. Зап. Г. Р. Кутырова ў 1988 г. у г. Мінск ад К. В. Бакуновіч, 1903 г. н., нар. у в. Азярыцкая Слабада Смалявіцкага р-на Мінскай вобл.

Мы па жэрдацы йдом, мы па тоненькай,
Мы па тоненькай, па яловенькай.
Мы па тоненькай, па яловенькай,
Тонка жэрдачка гнёцца, дай не ломіцца.
Тонка жэрдачка гнёцца, дай не ломіцца. Ох!
Харашо з мілым жыці, як ні сварыцца.
Харашо з мілым жыці, як ні сварыцца. Ох!
Хоць пасварыцца, разругаіцца.
Хоць пасварыцца, разругаіцца. Ох!
Як выйду я, малада, за новыя варата.
Як выйду я, маладая, за новыя варата. Ох!
За новыя, цісовыя, за рачыставыя.
За новыя, цісовыя, за рачыставыя. Ох!
Як пушчу я сакала сы правага рукава.
Як пушчу я сакала сы правага рукава. Ох!
Ты ляці-ляці, сакол, вісако і даляко.
Ты ляці-ляці, саколік, вісако і даляко,
Вісако і даляко, на радзіму старану.
Вісако і даляко, на радзіму старану.
На радзімай старане грозен бацюшка жыве.
На радзімай старане грозен бацюшка жыве.
Сто радзён, сто радзён, ні вяліць позна гуляць.
Сто радзён, сто радзён, ні вяліць позна гуляць.
Ні вяліць позна гуляць, сы рыбятамі іграць.
Ні вяліць позна гуляць, сы рыбятамі іграць.

Бархатныя шапкі – то нашы рыбяткі.
Бархатныя шапкі – то нашы рыбяткі.
Яны дзень рабаталі, вечар дзеняшкі шчталалі.
Яны дзень рабаталі, вечар дзеняшкі шчталалі:
Адзін шэлер на гарэлку, другі – на табаку.

Аўдыятлас 2006, № 26. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г.
у в. Барталамееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Цітаўны Шавя-
лёвай, 1912 г. н. «Масленіца».

Сабіраліся, сабіраліся,
Сабіралісь дзеўкі ў лес пагуляць*,
Ні па каліну, ні па каліну,
Ні па каліну, па маліну*,
Па чорнаю, па чорнаю,
Па чорнаю па смародзіну*.
Усе дзеўкі, усе дзеўкі,
Усе дзеўкі панабраліся*.
Адна дзеўка, адна дзеўка,
Адна дзеўка ні набралася*,
І з молайцам, і з малойцам,
І з малойцам прастаялася*.
Вы, дзевачкі, вы, дзевачкі,
Вы, дзевачкі, вы падружачкі мае*,
Іссыпцеся, іссыпцеся,
Іссыпцеся па прыгоршчайках*,
Дасыпця, дасыпця,
Дасыпця мае каробачкі*.
Ой, як жа мне, ой, як жа мне,
Ой, як жа мне к атцу, к матушке іці*
З нішчымнаю, з нішчымнаю,
З нішчымнаю сы каробачкаю*.
Ой, чым жа мне, ой, чым жа мне,
Ой, чым жа мне пахваліціся*.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 165, сш. 4, арк. 27–28, № 13. Мг 20-79-6, № 1. Зап.
Г. А. Барташэвіч і Л. П. Барабанава ў 1979 г. у в. Барталамееўка Веткаўскага р-на
Гомельскай вобл. ад Матроны Ананьеўны Старавойтавай, 1902 г. н., Лукер'і
Дзмітрыеўны Соракавай, 1902 г. н., Анастасіі Рыгораўны Жукавай, 1924 г. н.,
Ганны Цітаўны Шывелевай, 1912 г. н.

Я пры лузі стаяла, каліну ламала¹³⁷,
Я каліну ламала, ў пучочкі вязала.
Я ў пучочкі вязала, на дарожку брасала,
Я з дарожачкі брала, масточкі масціла.

¹³⁷ Радкі паўтараюцца, за выключэннем першага і апошняга.

Я масточкі масціла, дружка varaціла,
Вярнісь, вярнісь, мой міленькі, varaціся, серца.
Не вярніся ж, мой міленькі, махні чорнай шляпай,
Чорнай шляпай пухавой, праваю рукою.
Сы даліны, сы Ўкраіны малады школьнік едзя,
На школьнічку рубашачка тонка, палатняна.
Яна тонка палатняна, шоўкам нашывана,
Што ні маць яму шыла, ні сястра краіла,
Шыла яму, нашывала купечыцка дочка,
Што купечыцка дочка празьвяла парнёчка.
Празьвяла, шэльма, парнёчка сы волі ў неволю,
Што сы волі ў неволю, нешчасная долі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 165, сш. 4, арк. 29–32, № 14. Мг 20-79-6, № 2. Зап.
Г. А. Барташэвіч і Л. П. Барабанавы ў 1979 г. у в. Барталамееўка Веткаўскага р-на
Гомельскай вобл. ад Матроны Ананьеўны Старавойтавай, 1902 г. н., Лукер'і
Дзмітрыеўны Соракавай, 1902 г. н., Анастасіі Рыгораўны Жукавай, 1924 г. н.,
Ганны Цітаўны Шывелевай, 1912 г. н.

А што ета за пракляты за народ¹³⁸,
Нельга дзевачцы па вуліцы прайціць.
Што нельга, нельга малойчыка любіць,
Што малойчыка малой-малодзенькага.
Ніжанатага, хало-халосьценькага.
Халастой парань любіцель дарагой.
Чом не сказуеш любові ні ў якой,
Вякава любоў на сьвеці гаруча.
Такава зь мілым разлука цежала,
Вечар, міленькай, пабілі за цебя.
За цібе, друг, за ўдалога малайца,
За душачку, за расейскага купца.
З тых пабоў я ў пасцелюшке лягла,
Я ў пасцелі тры нядзелі ляжала.
На чацвёртаю здаровая стала,
Я на пятаю ў зялёны сад пашла.
У тым садзіку дарожачку нашла,
А хто ж ету дарожачку пратарыў.
Халастой парань да дзевушкі хадзіў.
Слодкі пранічкі, гасьцінчыкі насіў.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 165, сш. 4, арк. 33–35, № 15. Мг 20-79-6, № 3. Зап.
Г. А. Барташэвіч і Л. П. Барабанавы ў 1979 г. у в. Барталамееўка Веткаўскага р-на

¹³⁸ Радкі паўтараюцца, за выключэннем першага і апошняга.

Гомельскай вобл. ад Матроны Ананьеўны Старавойтавай, 1902 г. н., Наталлі Фокаўны Сучковай, 1912 г. н., Лукер'і Дзмітрыеўны Соракавай, 1902 г. н., Анастасіі Рыгораўны Жукавай, 1924 г. н., Лукер'і Іванаўны Чубатавай, 1902 г. н. «На Масленічнай нядзелі».

Ой, хадзіла Манечка, ой, па садочку, ой!
Накалола ножаньку на кусточку, ой!
Баліць, баліць ножанька, ой, ды нябольна, ой!
Любіў хлопц дзяўчынаны, ой, ды нядоўга, ой!
Забралі хлопчыка, ой, у салдаты, ой!
Заблылася дзяўчынаны, ой, запытаці, ой!
– Ой, ці замуж мне ісці, ой, ці гуляці, ой!
– Гуляй, гуляй, дзяўчынаны, ой, як гуляла, ой!
Тапчы, тапчы, чаравікі, ой, як таптала, ой!
Сцялі, сцялі ты пасцель белу, ой, як ты слала, ой!
Не кажы ты хлопцам праўду, ой, як мне казалы, ой!
Яны тваю пасцель белу, ой, перакінуць, ой!
Яны цябе любіць будуць, ой, ды пакінуць, ой!

Песні 1997, с. 24, № 26. Зап. М. Гайдук у 1973 г. у в. Мастаўляне гм. Гарадок Беластоцкага ваяв. ад Г. Тычынскай, 1923 г. н. «Запусная або валосеўная».

Бадай запрапала*
Чужая старонка.
Як нідзе не выйдзе*
Дзеўчына вясёла.
А хоць яна выйдзе* –
Вочы заплаканы
Чарнюсенькім шоўкам*
Галоўка завязана.
Ясь каня паіў*,
Кася ваду брала.
Як Ясь высвіснуў*,
Кася заплакала.

Песні 1997, с. 24–25, № 27. Зап. М. Гайдук у 1975 г. у в. Тымянка гм. Мілейчычы Беластоцкага ваяв. ад М. Семянюк, 1905 г. н., К. Місянюк, 1899 г. н. «Запусная або валосеўная».

Дзяўчынаны, гайду, гайду!
Дзе ж я цябе знайду, знайду?
Ой, да, о-ха-ха*!
Дзе ж я цябе знайду, знайду?

Ці ў гародзе у пятрушцы,
Ці ў каморы на падушцы*?
Не ў гародзе у пятрушцы,
А ў каморы на падушцы*!

Песні 1997, с. 25, № 29. Зап. М. Гайдук у 1981 г. у в. Сухавольцы гм. Кляшчэ-
лі Беластоцкага ваяв. ад А. Негярвіч, 1932 г. н. «Запусная або валосеўная».

Ой, гук жа там, гук, дзе дзеванькі п'юць,
Вымяцёная тая гулічэнька, куды яны ідуць.
Дзярном зарасла, лісцем запала,
Да й калінаю да й чырвонаю пазавісала.
Як я захачу, дзярно патапчу,
Да й калінаньку, да й чырвоную ў пуч'е павяжу.
У пуч'е павяжу на рынак занясу,
За калінаньку, за чырвоную грошыкаў зараблю.
Кожны другі радок паўтараецца

Песні 1997, с. 26, № 31. Зап. М. Гайдук у 1979 г. у в. Нараўка гм. Нараўка Бе-
ластоцкага ваяв. ад М. Янюк, 1908 г. н. «Запусная або валосеўная».

Ой, заюшка ты шэренькій,
Ты шэрын'кій, люлі, ты шэренькій.
На горушку выскыкаіш,
Выскыкаіш, люлі, выскыкаіш.
Красных дзевушык выклікаіш,
Выклікаіш, люлі, выклікаіш.
Ой, дзевушкі, вы й падружкі,
Вы й падружкі, люлі, вы й падружкі.
Выхадзіцетка ны гарушкі,
На гарушкі, люлі, на гарушкі.
На тэй гары лён пасеен,
Лён пасеен, люлі, лён пасеен.
У тым ільну траўкі нету,
Траўкі нету, люлі, траўкі нету.
Толька травушка свіряпоцык,
Свіряпоцык, люлі, свіряпоцык.
Ой, Ванюшка – жырябоцык,
Жырябоцык, люлі, жырябоцык.
А Еленушка – кабыліца,
Кабыліца, люлі, кабыліца.
Сямі жырябцоў жырябіла,
Жырябіла, люлі, жырябіла.
Сабе й хамут не йзмяніла,
Не йзмяніла, люлі, не йзмяніла.

Цяпкова 2015, с. 458–459. Зап. у 1979 г. у в. Шчапунова Усвяцкага р-на
Пскоўскай вобл. Расіі ад Уллыны Іванаўны Закрэўскай, 1903 г. н.

А ў полі-полі – ёлачка, ёлачка,
Падтой ёлачкай – крэслечка, крэслечка,
На тым крэслечку – Манічка, Манічка.
Маслам галоўку мазала, мазала,
Грабушком коску часала, часала.
Да яе ехаў Круглёў сын, Круглёў сын,
Круглёў сын, Валодзечка, Валодзечка,
Здалёку ехаў – шапку зняў, шапку зняў,
Блізка пад’ехаў – ручку даў, ручку даў.
Аб здароўечку пытае, пытае:
– З кім ты ночку начувала, начувала?
– Начувала ночку з богам, збогам,
А цяпер буду з табою, з табою,
Як шчука-рыба здаю, з вадою.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 63, сш. 3, арк. 6–7. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. ў в. Жыцькава Барысаўскага р-на ад Аляксандры Ільінічны Круглік, 1904 г. н.

Сама садзік я садзіла, сама буду паліваць,
Сама мілава любіла, сама буду век страдаць.
А што гэта за садочак, сад зялёненькі такой,
А што гэта за парнішка, разбяссовісны такой.
Пусціт славушку худую, все суседзі гавараць,
За глаза мяня пугаюць, а ў глазах мяня страмаць.
У карагодзе пра ў народзе парэнь дзевушку абняў,
Дзяўчоначкі стыдна стала, стала плакаць і радаць,
Мальчышачку жалка стала, стаў дзяўчыну унімаць:
– Не плач, дзеўка, не плач, красна, не плач, ягадка мая,
Кагда буду я жаніцца, вазьму замуж за себя.
– Ні ўгаварывай, парнішка, ні ўгаворах ты мяня,
Ты ж багаты, а я бедна, яшчэ к тому сірата.
Твой папашенька багаты не пазволіць мяне браць,
А мамашанька сярдзіта будзіць міня ругаць,
А я, красная дзяўчына, буду слёзы праліваць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 5, спр. 29, арк. 28. Зап. студ. І. У. Хацкевіч у 1988 г. у в. Новае Сяло Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Сцяпанаўны Пятровай, 1901 г. н.

На калінке стаю, перавесілась.
Каго верна любіла, не нацешылась.
Я любіла каваля, ды і не доля мая.
Накуваў лемяшоў, а сам к чорту пашоў.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 1, № 19. Зап. Л. І. Ткачова ў 1964 г. у в. Гаршчэўшчына Талачынскага р-на ад Веры Сцяпанаўны Варашэнь, 1924 г. н.

А ў гародзе – рыпяёчак,
Рыпяёчак, люлі, рыпяёчак,
А Ванюшка – жарабёчак,
Жарабёчак, люлі, жарабёчак.
Яго ў сані запрагалі,
Запрагалі, люлі, запрагалі.
Пад Манюшку пад'язджалі,
Пад'язджалі, люлі, пад'язджалі.
З гары калом паганялі,
Паганялі, люлі, паганялі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 89, сш. 3, арк. 42. Зап. А. І. Гурскі у в. Пасад Багушскага с/с Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Нікітаўны Круцік, 1916 г. н., ад. 4 кл., і Ганны Сяргеёўны Аўфяронак, 1910 г. н., ад. 1 кл. «Масленка».

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 97, сш. 3, № 12. Зап. Л. І. Ткачова ў 1965 г. у в. Стасева Лёзненскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Пятроўны Ніканавай, 1899 г. н., і Ф. Красаўцавай, 1896 г. н. «Масленка».

Чые коні у папары, а мае у садзе¹³⁹,
А хто любіць далёкаю, Арсенька – суседку
Да далёкай ідзець, ідзець – а ночка мінецца,
А блізкая суседачка сама прыхінецца.

Мажэйка 1981, с. 416, № 232. Зап. З. Я. Махэйка ў 1974 г. у в. Балаі Пастаўскага р-на ад Фэлі Іванаўны Гінько, 1902 г. н. «Хрэсьбіны і ў Запусты».

На гуліця, на верся сарока сакочыць, сарока сакочыць,
А мой мілы, чарнабрывы, са мной жыць ня хочыць, са мной жыць ня хочыць,
Жыві-жыві, мой міленькі, буду шанаваці, буду шанаваці,
Твае ножкі белінькія буду рузуваці, буду рузуваці.

АІМЭФ, Мг. 20-71-030_II. Зап. В. І. Скідан у 1971 г. у в. Стуканы Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Мікалаеўны Сета. «Запусты».

Каля горада вада йшла, вада йшла,
А ў горад вада лінула, лінула.
Там маладая ўтанула, ўтанула,
Назад хустачкай махнула, махнула.
Паслала паслы да татулькі, да татулькі.
Татулька кажа: «Ня ўспею, ня ўспею,
Варыцца піва бяз хмелю, бяз хмелю».
Паслала паслы да мамулькі, да мамулькі.
Мамулька кажа: «Ня ўспею, ня ўспею,
Стаяць красенцы бяз утку, бяз утку».
Каля горада вада йшла, вада йшла,
А ў горад вада лінула, лінула.

¹³⁹ Кожны радок паўтараецца.

Там маладая ўтанула, ўтанула,
Назад хустачкай махнула, махнула.
Паслала паслы да мілога, да мілога.
Міленькі кажа: «Я ўспею, я ўспею,
Я ўсю работку пакіну, пакіну,
Сваю мілую абраду, абраду».

Беларускі 1995, с. 14, № 3. Зап. Г. Паўловіч у 1988 г. у в. Лаўніца Барысаўскага р-на ад М. А. Чарнухі, 1900 г. н.

Па вуліцы дзеўкі хадзілі-хадзілі,
Яны ж песні вадзілі-вадзілі,
За імі мальцы хадзілі-хадзілі,
Адзін Іванька быў жанат.
Масленіца, Масленіца,
Ён жа быў очань рад.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. А. Гендзік у в. Кіявец Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Л. Ф. Вецярэц, 1923 г. н.

Хадзілі дзеўкі па балоту¹⁴⁰,
Рабілі ліха – не работу
Лавілі рачка на балоце
І пасадзілі на калодзе
І будзем, дзевачкі, гаварыці,
Як нам рачка падзяліці
А каму-сяму – па клешанцы
І аднаму Іваньку – сярэдзінку
Будзем, мальчыкі, гаварыці
Як нам дзевачка раздзяліці
А каму-сяму – па дзевачцы
А Іваньку – паненачку.

АІМЭФ, Мг. 20-76-38. Зап. В. М. Каламыцава ў 1976 г. у в. Стаі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. С. Быкавай.

Чырвоная ды мая вішня
Праз плот павісла,
Увесь плот абламіла
Хвартух разарвала.
Той-сёй жыта яе,
А хлапец хвартух шые.

¹⁴⁰ Кожны радок паўтараецца.

Ён шые-вышывае
А дзеўка плача галасочкам.
Той-сёй дасявае
А хлапец дашывае.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. В. І. Вярбіцкая ў 2001 г. ў в. Касцюкі Барысаўскага р-на ад Веры Сямёнаўны Ляўшы, 1926 г. н.

А што ж то за зеллейка, чорнаё насеннейка,
У гародзе расло, расло, у садочку расцвітала.
У садочку расцвітала, у тыночку паспевала.
А што ж то за дзевачка, малада Анютачка,
У татулькі расла, расла, у мамулькі кахалася.
У мамулькі кахалася, Васільку асталася.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 5, спр. 29, арк. 13. Зап. студ. І. У. Хацкевіч у 1988 г. у в. Вышні Стан Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Пятроўны Ермаковіч, 1890 г. н.

Зацвіў гарох у тры пярэ, у тры пярэ,
Чырвона ружа ўзышла.
Наш Колечка на каня,
Дай яму така дзяўчына,
Як Маруся красная, красная,
Каб яму быцці шчаснаму.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 108, сш. 1, арк. 48. Зап. М. П. Гвоздзеў у 1967 г. у в. Галоўчын Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Сямёнаўны Хадасевіч, 1894 г. н.

Вар.: У Колечкі шапка лісцевая.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 44–45. Зап. А. Латушкіна ў 1998 г. у в. Заладзе Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Антаніны Дзянісаўны Машковіч, 1925 г. н.

А бярозка мая нецярэбленая,
Тваё суччайка сярэбранае,
А хто ж цябе церабіць будзе,
А хто ў золаце хадзіць будзе.
А я ж цябе церабіць буду,
А я ў золаце хадзіць буду.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш. 2, арк. 81, № 65 (67). Мг. 20-81-57, № 37. Зап. У. А. Васілевіч у 1981 г. у в. Янавіль Бешанковіцкага р-на ад Ганны Васільеўны Мясеедавай, 1905 г. н., Марыі Міхайлаўны Мясеедавай, 1918 г. н. «Масленка».

На прыгуменні каля млына
Стаіць дзеўка, як каліна,
Даведалісь казакі,
Едуць тройкаю ў сваты.
Ой, шырока-шырака
Трасцяніцкая вуліца,
А па ёй ніхто не ходзіць,
Ні певень, ні курыца!
Адзін казак падбадрыўся,
На дзяўчыну здзівіўся,
Як на дзеўку заглядаўся,
Яму воз паламіўся.
Ой, шырока-шырака
Трасцяніцкая вуліца,
А па ёй ніхто не ходзіць,
Ні певень, ні курыца!
Другі казак аглянуўся,
Да дзяўчыны ўсміхнуўся.
Маці дочку путам біла,
Каб казака не любіла,
Маці дачцы прыказала,
Каб казака не кахала.

Песні 1997, с. 25, № 28. Зап. М. Гайдук у 1980 г. у в. Трасцянка гм. Нарва Беластоцкага ваяв. ад А. Стахіюк, 1923 г. н., А. Максімчук, 1930 г. н. «Запусная або валосеўная».

Як я ехаў каля млына:
Стаіць дзеўка, як маліна.
Я на яе заглядаўся,
Аж мне воз паламаўся.
Не шкада мне таго воза,
Каб дзяўчына была гожа.
А то брыдка і пагана,
І мне воза паламала.

Песні 1997, с. 25, № 29. Зап. М. Гайдук у 1977 г. у в. Новае Ляўкова гм. Нараўка Беластоцкага ваяв. ад В. Галубоўскай, 1914 г. н. «Запусная або валосеўная».

Ой, запіўся малойчык, загуляўся,
Яго конь вараненькі застаяўся.
Ах вы, братцы-малойцы, падажджыце,
Майго каня вараного напасіце.
Напасціўшы, вазьміце, напаіце.
Ой, паедзем на мора па дзевіцу.

А на моры дзевіца бель бяліла.
Памагай Бог дзевіцы бель бяліці.
На здароўе, малойцы, тут хадзіці.
Да мы ўзялі дзевіцу пад ручочкі,
Пасадзілі дзевіцу ў чаўночку.
Ой, узялі малойцы па прысочку,
Ды сапхнулі дзевіцу з беражочку.
Ой, ачнулася дзевіца сярод мора.
Ой, пазнала ж дзевіца сваё гора,
Што ні татка да шлюбу выпраўляець,
Што ні мамка ёй скрынку накладаець,
Ні брацетка за мною пагуляець,
Ні сястрыца косачку расплятаець.
Ясен месяц да шлюбу выпраўляець,
Ясна зорка скрыначку накладаець,
Буйны вецер косачкі расплятаець.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 158, сш. 1, арк. 45, № 88. Зап. В. І. Скідан у в. Залазоўе Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Браніславы Мікалаеўны Ляшковіч.

Вар.: Павялі яе малойцы да карчомкі,
Напаілі дзевіцу мёдам-віном,
Напаіўшы, у каляску пасадзілі,
А прывёзшы ў краватку палажылі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 158, сш. 1, арк. 45, № 87. Зап. В. І. Скідан у в. Крыпулі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Міхайлаўны Конан.

Чэраз сяло, чэраз сяло
Кацілась кацелка*.
Харошая, прыгожая
Да Мар'ічка дзевка*.
Цэраз сяло, цэраз сяло
Каціўся каточак*.
Харошанькі, прыгожанькі
Іван-жанішочак*.

Прыбылова 2010, с. 147. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. «Масленка».

СЯМЕЙНА-ПОБЫТАВЫЯ ПЕСНІ

Ходыв чыжык дай по вулыцы
Запрошав дівок на ігрышчайко.
А в дівочок своя воля:
Воны хочуть – ідуць, а нэ хочуть – нэ йдуць.
Ходыв чыжык дай по вулыцы
Запрошав жонок на ігрышчайко.
А в жонок тры нэволі:
Пэрша нэволя – шчо в постэлы,
Другая нэволя – шчо в колысцы,
Трэця нэволя – горшкы в пэчы.
Шчо й в постэлы – трэба прыспаты,
Шчо й в колысцы – трэба колыхаты,
Горшкы в пэчы – трэба долываты.

Раговіч 2001, с. 18, № 1. Зап. у 1987 г. у в. Сташаны Пінскага р-на Брэсцкай вобл.
ад фальклорнага гурта. «Танок водылы й спывалы на Масленіцу».

Каму вольна, каму вольна на гуліцу выйсці?
Каму вольна та й пагаварыці?
Дзеўкам вольна, дзеўкам вольна на гуліцу выйсці,
Дзеўкам вольна та й пагаварыці.
Маладзіцам, маладзіцам не такая воля:
Дзіця плача – калыхання хоча.
Свёкар ляжыць, свёкар ляжыць та й не пакалыша,
А што й калыхне, та й кулаком бухне:
– Ой, спі, дзіця, ой, спі, дзіця, не прачынаючы,
Мне старому, не дакучаючы.

Песні 1997, с. 23, № 25. Зап. М. Гайдук у 1983 г. у в. Макаўка гм. Нарва Бела-
стоцкага ваяв. ад А. Камар, 1932 г. н., В. Нікановіч, 1889 г. н. «Запусная або вало-
сеўная».

Скажы, скажы, дробна пташачка,
Каму воля, каму волюшка гуляць?
Дзеўкам волюшка гуляць,
Малодушкам мужыкі не веляць.

У малодушкі тры прыгодушкі:
Свёкар-бацюшка – журліва галова,
Свякроў-матушка – разлучніца мая,
Муж мой – п'яніца-няўдаліца...

Титовец 2013, с. 136. Зап. у в. Прошыка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад
А. П. Ласёнак.

Маладая маладзіца, маладзіца маладая,
Чаму ня ідзеш на вуліцу,
Чаму ня ідзеш на шырокую?
Мне ж некалі, мне ж некалі
На вуліцу ісці.
Свёкар клічыць, ануч просіць,
Свякроў клічыць: печ топіцца.
Печ топіцца, з гаршкоў бяжыць,
Дзевер клічыць, платка просіць.
Залвіца клічыць касу часаць,
Мілы клічыць пасцельку слаць.
А я к свёкарку ды з анучкамі,
А я к свякровачцы з вілачкамі.
А к дзевяратку і зплаточкамі,
А к залвіцы са шчоткаю,
Са шчоткаю касу часаць,
А к мілому з падушкамі
Пасцельку слаць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Е. Судак у в. Гараўкі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. І. Судак.

Маладзіца, маладзіца малая,
Чаму ня йдзеш, чаму ня йдзеш на вуліцу?
Як жа мне йці, як жа мне йці на вуліцу,
Ляжыць мілы, ляжыць мілы на ложачку,
Дзяржыць мяне, дзяржыць мяне за ручачку.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 62, сш. 2, арк. 55. Зап. Л. І. Ткачова ў 1961 г.
у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Аўдоцці Макараўны Клім-
ковіч, 1903 г. н.

Медуніца, медуніца зеленая,
Маладзіца, маладзіца маладая.
Чаму ж не ідзеш, чаму ж не ідзеш на вуліцу.
А як жа мне йсці, як жа мне йсці на вуліцу.
Свёкар завець, свёкар завець мядзведзіцай,
Дзевер завець, дзевер завець падворухай.

Залва завець, залва завець ласкатухай.
Як жа мне йсці, як жа мне йсці на вуліцу.
Бадай бо я, бадай бо я не дгадала.
Не дгадала, не дгадала не сказала.
Мядзведзіца, мядзведзіца ў цёмным лесе
Падворуха, падворуха мяцеліца.
Ласкатуха, ласкатуха ласкаецца.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 49. Зап. Т. І. Петракоўская, А. П. Кашлач
у в. Багрынава Талачынскага р-на ад Ганны Іванаўны Гамелька, 1908 г. н.

А пад вішняю, пад чарэшню
Стаіць стары з маладой, як і з ягадай¹⁴¹.
І прасілася, і малілася:
– Пусці мяне, стары дзед, на вуліцу пагуляць!
– А я сам не пайду і цябе не пушчу,
Бо ты мяне старога ды пакінеш аднога.
– Ах ты, стары вашапрудзе, пусці мяне міжы людзі!
– А як я твой вышапруд: сядзі ў хаце – вошы прудзь!
– Ах ты, стары нігадзяю, пусці мяне – пагуляю!
– А як я той нігадзяй: сядзі дома – не гуляй!
– Ах ты, мой мілюсенькі, пусці мяне да радзінкі!
– А як я твой мілы – ідзі да радзіны!

Песні 1997, с. 23, № 24. Зап. М. Гайдук у 1983 г. у в. Таніца гм. Міхалова Бе-
ластоцкага ваяв. ад А. Валкавыцкай, 1915 г. н. «Запусная або валосеўная».

Вар.: Песні 1997, с. 21, № 20. Зап. М. Гайдук у 1973 г. у в. Навакорніна гм. Гай-
наўка Беларастоцкага ваяв. ад В. Сакалоўскай, 1925 г. н. «Запусная або валосеўная».

Чырвоныя вішні¹⁴²,
Усе маладзічкі выйшлі.
Адной Леначкі нету.
Васька не пускае,
Вароцікі замыкае.
А йна была рэзва,
Цераз тын пералезла,
Увесь плот паламала,
Хвартушок парвала,
З хлопцамі пагуляла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 46. Зап. А. У. Сусолкіна ў в. Дроздзіна
Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Паўлаўны Вайцяховіч, 1933 г. н.

Вар.: З дзеўкамі пагуляла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 63. Зап. студ. Т. Грынь і Т. Акуліч у в. Вяляцічы
Барысаўскага р-на Мінская вобл. ад В. Г. Буручонак.

¹⁴¹ Кожны другі радок паўтараецца.

¹⁴² Кожны радок паўтараецца.

Чырвона мая вішня,
Чырвона мая вішня
Цераз тын перавісла.
Усе бабы на вуліцу выйшлі,
Аднэй Манечкі няма.
Яе Іван не пускае,
У каморы замыкае.
А Манечка была рэзва,
Цераз тын пералезла
І спадніцу разарвала,
Ды нагу (палу?) людзям паказала.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 46–47. Зап. студ. БДПУ ў в. Хаўхоліца
Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Алены Макараўны Лазерка.

А ў нас сягоння Масленіца
Вылецела з куста ластаўніца.
На вуліцы дзеўкі гуляюць, гуляюць.
Мяне младу гукаюць, гукаюць.
А у мяне муж ліхі, ліхі.
На вуліцу не пускае, не пускае.
А я ісці баюся, баюся.
У дзеверачкі прашуся, прашуся.
«Дзеверачка, братачка,
Пусці мяне на вулку пагуляці».

АЛБФ БДУ Мн. Зап. студ. С. Д. Муравіцкая ў 1986 г. у в. Канава Барысаўска-
га р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Філіпаўны Козел, 1921 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 14, № 25. Зап. А. С. Ліс у 1980 г.
у в. Шчаўры Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Кошалевай, 1913 г. н., На-
дзеі Гарбачовай, 1906 г. н., Ганны Пліско, 1930 г. н.

Вар.: У мяне, маладой, муж ліхі, муж ліхі,
За вароцейкі не пускае, не пускае
Ён вароцейкі зачыніў, зачыніў.
Мяне на вулку не пусціў, не пусціў.

АЛБФ БДУ. Зап. у 1973 г. студ. Н. Ломач у в. Дворышча Дзяржынскага р-на
Мінская вобл. ад В. Раўтовіч.

На вуліцы дзеўкі гулялі,
Мяне, маладую, гукалі,
Ў мяне, маладзенькай, муж ліхой,
Пасылае мяне за вадой.

Адпусціў мяне позненька,
Усе дзевачкі розненька:
Усе дзевачкі па дамам,
А хлопчыкі па карчмам.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 32. Зап. В. Г. Слайкоўская ў в. Ухалода Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Дзмітрыеўны Абрамовіч, 1930 г. н.

Вар.: Аўдыятлас 2006, № 20. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Макеевічы Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. «Вясна».

Пяюць петухі, гуляюць, гуляюць, люлі, гуляюць.
Мяне, маладу, гукаюць, гукаюць, люлі, гукаюць.
Ў мяне, мыладзе, стары муж, стары муж, люлі, стары муж.
Ён на вуліцу ня ходзіць, ня ходзіць, люлі, ня ходзіць.
Мяне, мыладу, ня пусціць, ня пусціць, люлі, ня пусціць.
А пусціць – позненька, позненька, люлі, позненька.
Ай, ад дзевачак розненька, розненька, люлі, розненька.

Прыбылова 2010, с. 128. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. «Масленка».

На вуліцы дзеўкі гуляюць,
Мяне, молодую, гукаюць.
У мяне, молодой, муж лихій,
На вулку гуляць ня пусьціць,
А хоць пусьціць – познінька:
Ўсе дзевочки рознінько.
Выйду на вулку, – запяю,
Ўсех девочек собяру,
Скрипки, цимбалки ўсім найму;
Будзим гуляць до свету,
Ды до позного обеду;
А домоў ици – боюся,
Дзівиратуньку кланюся:
– А ты, дзіваратка, большій брат!
Заводж мяне до дому,
Дам табе хусту шоўкову
И кошуличку до долу.
А пришуоши домоў, муж запытаў:
– А дзе, шельма, гуляла?
– А я гуляла з дзеўкамі,
А домоў ишла з дзівиром.
Дам яму хусту шоўкову
И кошулиньку до долу.

– А я табе, шельма, бок набью,
Шоўковую хусту сам сотку,
И кошулиньку сам зношу.

Шейн 1887, с. 120, № 121. Зап. выхаванец Магілёўскай духоўнай семінарыі ў м. Чарэя Сенненскага п. Магілёўскай губ.

Вар.: Шейн 1874, с. 73. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі.

На вулицы деўкі гуляють, гуляють,
Мяне маладу гукають, гукають!
У мяне маладэй муж лихій, муж лихій:
Сам на вулку ня пойдить, ня пойдить,
И мяне маладэй ня пусьтить ня пусьтить.
А хуть пусьтить – позьнінька, позьнінька,
Як деўкі розьнінька, розьнінька!
А кали я хачу – и девачик павярну,
И скрыпачки и цынбалы панайму,
Буду гулять до свету, ды да познага абеду.
А ў двор ити баюся, баюся,
Ды к большаму девіру кланюся, кланюся:
– Ты, дэвірачка, родный брат, родный брат!
Завяди ж мяне да дóму, да дóму,
Дам табе хусту шаўкову, шаўкову.

Романов 1912, с. 138. Зап. Г. Анікіевіч у г. Чэрыкаў Магілёўскай губ.

На вуліцы дзеўкі гуляюць,
Мяне маладзеньку гукаюць;
У мяне маладзенькі – муж ліхій –
Ай, хоць пусьціць позньенька
Усе дзевачкі – розьненька.
Выйду на вулку запяю
Усіх дзевачках сабяру.
А будзім мы гуляць да сьвету,
Да позьняга абеду.
А дамоў іці баюся,
Большаму дзеверку пакланюся:
– А, дзевярочка, бóльшой брат!
Завядзі-ш мяне да дому
Пашыю кашульку да дóлу,
Дам табе хусту шаўкову.
Насі, дзявератка, здаровый.

Шлюбскі 1927, с. 63. Зап. А. А. Шлюбскі ў 1913 г. у в. Плоскае Абчугскай в. Сенненскага п. ад няграм., 1858 г. н.

Да мой же ты деверятка!
Вяди жь ты мяне по малюсеньку,
Чаряз сени, чаряз хаточку,
Да у новаю короваточку!
Да мой же ты да сусед близкіі!
Чаму у тябе перялаз низкіі?
Чаряз сенца, чаряз хаточку,
Да у новаю короваточку!
Хоть ты мяне на мяжи положи,
Тольки мойму мужу ни кажи;
Хоть ты мяне к бороне пристаў,
Только ты мне хорошо сплаў!
А я свойму мужику Мирону
Зарезала пятуха и ворону,
Да я свойму мужику Юрку
Зарезала пятуха и курку.

Бессонов 1871, с. 146–147, № 155. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі,
Мяне, маладую, гукалі, гукалі.
Мяне, маладой, муж ліхі, муж ліхі,
На вуліцу не пусціў, не пусціў,
Толькі пусціў познінька, познінька,
А ўсё дзевачкі рознінька, рознінька.
Выйду на вуліцу, запаяю, запаяю.
Дзевяць музык я найму, я найму,
Усіх дзевачак сазаву, сазаву.
Я буду гуляць да свету, да свету,
Да познага абеду, абеду.
А дамоў іці баюся, баюся,
Я ў дзівараткі прашуся, прашуся.
А дзіваратка, большы брат, большы брат,
Завядзі мяне дадому, дадому,
Дам табе хустку шаўкову, шаўкову,
Пашыю кашулю да долу, да долу.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 91, сш. 1, арк. 6, № 4. Мг 20/74-5(1). Зап. К. П. Кабашнікаў у 1974 г. у в. Вялікія Жаберычы Крупскага р-на ад А. У. Моніч, 1929 г. н., Г. Ц. Усошынай, 1931 г. н., А. М. Моніч, 1912 г. н.

Вар.: Я наперад забягу, забягу,
Усіх дзевачык пірайму.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. В. Харашэйская у в. Старая Слабада Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Е. С. Рыбачонак.

Вар.: А я... А я дзевачак сабяру, сабяру.

І гу... І гулянейка устрою, устрою.

Прыбылова 2010, с. 125. Зап. у эксп. БДАМ у 1998 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад І. Е. Ціхановіч, 1927 г. н. «Вяснянка».

Вар.: Будзюм, дзеўкі, гуляці, гуляці, гуляці

А да позныга вечыра, вечыра, вечыра.

Прыбылова 2010, с. 110. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1996 г. у в. Белая Дрыбінскага р-на Магілёўскай вобл. ад М. П. Васьковай, 1915 г. н. «Вясна».

Вар.: На вуліцы бабы гуляюць,

Мене, маладзіцу, гукаюць...

...Дзевератачкі – старшы брат,

Завязі мяне дадому.

Дам табе хустку шаўкову,

Адрэжу кашулю да долу.

Як зачуў гэта муж ліхі:

– Я ж табе паб'ю.

Ідзі, шэльма, ды дадому.

Шаўкову хустку сам сагру,

А да долу кашулю сам знашу.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Оўсішча Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Настассі Афанасьёўны Вахар, 1915 г. н.

Вар.: А хоць пусьціў позьненька, позненька

Ўсе на мяне дзеўкі грозьненька, грозьненька.

Найму музыку да сьвета, да сьвета

Будзем гуляці да абеда, да абеда...

...Дачуўся гэта муж ліхі, муж ліхі.

Я табе, шэльма, бок паб'ю, бок паб'ю

Дадому я цябе сам давяду, сам давяду ...

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 58. З архіву суполкі «Барысаўская мыза». Зап. К. Залялетдзінава і Н. Голава ў 2018 г. у в. Лашанцы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Кацярыны Васільёўны Цюхловай, 1928 г. н.

Вар.: А дзяверачка, меньшы брат, меньшы брат,

Завядзі мяне дадому, дадому,

Куплю кашулю да долу, да долу.

Аўдыятлас 2006. № 12. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Канстанцінавай у 1997 г. у в. Варанцэвічы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. А. Машковай, 1928 г. н.

Вар.: Вышыю кашулю да долу, да долу.

Я ж лягу спаць з табою, з табою.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. К. Куштынава і Валінціновіч у п. Язбы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Васільёўны Каравацкай, 1912 г. н.

Вар.: Дам табе персцень залаты.

Гілевіч 1974, с. 58. Зап. Н. Бацюта ў в. Хальнявічы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Е. Халмовай.

Вар.: А прашла дамоў, муж папатаў, муж папатаў:

– А с кім, шэльма, гуляла, гуляла?

А с кім, шэльма, гукала, гукала?

А с кім, шэльма, ў двор ішла, ў двор ішла?

А гуляла я зь дзеўкамі, зь дзеўкамі,

А гукала я з жонкамі, з жонкамі,

А ў двор ішла з дзевірам, з дзевірам.

Падарыла хусту шаўкову, шаўкову,

Я табе, шэльма, бок наб'ю, бок наб'ю,

Шаўкову хусту сам знашу, сам знашу.

Аўдыятлас 2006, № 5. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1974 г. у в. Тоўпіна Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. А. Кумінскай.

Вар.: А чым, шэльма, плаціла, плаціла?

Дала кашулю дадолу, дадолу,

І хустачку шаўкову, шаўкову.

Тонку кашульку сам знашу, сам знашу,

Шоўкову хустку сам сатру, сам сатру,

А табе, шэльма, бок наб'ю, бок наб'ю.

А я ж табе, мужычок, сына раджу, сына раджу.

Прыбылова 2010, с. 115–116. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Чарэя Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. Я. Аўцюховіч, 1910 г. н.

Вар.: А я млада як гойну

Усіх дзевачак сазаву,

А мальчыкаў сабяру,

Скрыпкі-цымбалы я найму

І буду гуляць да рання,

Да позняга снядання,

А дамоў ісці баюся.

Дзевяротачка прашу:

– Дзевяротанька, мужні брат,

Завядзі міне да дому,

Дам табе хустку шаўкову

І адрэжу кашулю да долу.

– А я табе, шэльма, бок паб'ю,

Кашулю да долу я сам знашу,

А шаўкову хустку сам сатку.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Траяны Бешанковіцкага р-на ад Юліі Палікарпаўны Мамайка.

Вар.: А я выйду на высеку ды запяю,
Ды ўсіх дзевачак сабяру,
І музычанкаў трох найму...
...А зачуў гэта муж ліхі,
А й на двару ходзючы,
У руках бізун носячы.
Я ж табе, шэльма, бок праб'ю,
Да долу кашулю сам знашу,
Шаўкову хусту ўдаць палажу.

АЛБФ БДУ Мг. Зап. студ. Н. Паўловіч, З. Моніч, Т. Саламевіч у 1978 г.
у в. Ступляны Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Таццяны Філіпаўны Кар-
павай, 1913 г. н., нар. у в. Бушоўка Круглянскага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: І тваю кашулю падзяру, падзяру.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 112, сш. 1, арк. 40–41, № 35. Зап. А. І. Гурскі ў 1967 г.
у в. Ланькаў Бялыніцкага р-на ад Марыі Адамаўны Краўцовай, 1905 г. н., Груні
Сідараўны Котавай, 1894 г. н., Сцепаніды Лаўрэнцьеўны Котавай, 1907 г. н.

Вар.: Вышыеш кашулю, сам знашу,
Шаўковую хустку ў склад складу.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 19, спр. 66, сш. 25, арк. 4. Зап. студ. В. В. Аўсіевіч у в. Дзя-
нісавічы Круглянскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Сяргееўны Аўсіевіч, 1905 г. н.

Вар.: Ой, Масленіца, калзуха, калзуха,
Чаму ж цябе, калзель, да не сем нядзель?
А той нядзелька, та караценька...
...А музычанкі дамой пайшлі, пайшлі,
А інструменцікі паняслі, паняслі.
А выйду папяю, папяю,
Усіх дзевачак сабяру, сабяру,
А музычанку я найму, я найму...
...Ты ж у мяне, дзевярутанька, талковы, талковы,
Раскажы твы свайму брату,
Каб не браў у рукі шпігату
І не біў па плячах, па плячах.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Т. Анісімава і Н. Гвоздзь у 1998 г.
у в. Клачкі Дзяржынскага р-на ад Марыі Усцінаўны Валахановіч, 1917 г. н., нар.
у в. Нярэйша Бяляцкага с/с Сенненскага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: У мяне, малады, муж ліхі,
А як за молечку пасадзіў,
І вароцікі закруціў...
...А дамой ісці баюся,
У дзевярэчкі прашуся.

А ў дзевярэчкі меншы брат,
Давядзі ж мяне да хат,
А калі ў дзевярэчкі старшы брат,
Пашый шубку да пят,
Пашый кашулю да долу,
Давядзі да дому.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 1, № 24. Зап. студ. В. А. Максімовіч, А. В. Конава, Т. Л. Драздова ў в. Загаранкі Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Тацяны Васільеўны Фаміной.

Вар.: Дамоў іду – стучуся, стучуся,
У дзівіратунькі прашуся, прашуся:
– Дзівіратунька, родны брат, родны брат,
Пусці мяне дадому, дадому,
Пашыю рубашку да полу, да полу.

ТМКБ 2004, с. 76. Зап. у в. Райцы Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: Пітухі пяюць – гуляюць, гуляюць,
Другія пяюць – віно п’юць, віно п’юць.
Трэція пяюць – дадому йдуць, дадому йдуць,
А мой нялюбы ў варотах, у варотах:
З кім ты, жана, гуляла, гуляла?
А я гуляла з дзеўкамі, з дзеўкамі.
А дварочкам ішла з дзевяроцкам, з дзевяроцкам.
А мне дзевачкі – сястрыцы, сястрыцы,
А мне дзевяроцак – браточак, браточак.

ТМКБ 2004, с. 560–561. Зап. у 1998 г. у в. Рамашкава Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Ніны Клімовіч, 1920 г. н., Вольгі Ляхновіч, 1922 г. н., Сафіі Марусевіч, 1928 г. н., Раісы Масалковай, 1936 г. н., Аляксандры Грыцкевіч, 1941 г. н., Надзеі Кунцэвіч, 1942 г. н., Яўгеніі Васкрасенскай, 1948 г. н., Святланы Балашовай, 1963 г. н., Ірыны Масалковай, 1965 г. н. «Карагод на Юр’я». Зап. А. І. Ляшкевіч у 2015 г. ад кудьтработніцы в. Звянячы Талачынскага р-на І. П. Масалковай, якая працавала ў в. Рамашкава, што гэты карагод маглі вадзіць ад Масленіцы да Троіцы.

Вар.: На вуліцы дзеўкі шумелі...
...Скрыпку і цымбалы я найму.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 49. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1998 г. у в. Дрымаўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад М. Р. Агеенка, 1916 г. н.

Вар.: Усіх дзевачак сабяру, сабяру,
Музыкантаў прыглашу, прыглашу.
Гуляйце, дзевачкі, да свету, да свету,
Да позняга абеду, абеду,
Да ранняе вячэры, вячэры.
Да мяккай пасцелі, пасцелі.

А гуляю я, стамлюся, стамлюся,
А дамоў ісці баюся, баяся,
У дзеве́рачкі прашуся, прашуся,
– А дзеве́рачка, смешчны брат, смешчны брат.
Даведзі мяне да дому, да дому,
Вазьмі мой платок за цану, за цану.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 32. Зап. А. В. Паўловіч у 1993 г у в. Зарэчча
Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Аляксандры Карпаўны Петачковай,
1928 г. н.

Вар.: А хоць пусціць, позенька,
А дзеве́рачкі грозенька...
...«А дзеве́рачка, родны брат,
Давядзі мяне да дому,
У новую камору,
На новую краватъ,
Я ж цябе буду шановаць».
– Адвяду цябе да дому,
Куплю табе хустку шаўкову.

АЛБФ БДУ Мг. Зап. студ. Р. Цімурава ў 1978 г. у в. Вугляны Круглянска-
га р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Сяргееўны Ярковіч.

Вар.: А дзеве́рачка, меньшы брат, меньшы брат,
Давядзі мяне да дому, да дому,
А ў новую камору, камору.
Палажы ж мяне на новую караваць, караваць,
Палажы ж мяне з мілым спаць, з мілым спаць.
А будзе мілы патаці, патаці:
І дзе, мілая, бывала, бывала?
На вуліцы з дзеўкамі гуляла, гуляла.
З кім, мілая, у двор ішла, у двор ішла?
З дзеве́рам, мілы, з дзеве́рам, з дзеве́рам,
А з тваім меньшым братулькам, братулькам.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Мг. 20-91-13, № 10. Зап. К. П. Кабашнікаў
і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Міхейкава Круглянскага р-на Магілёўскай вобл.
ад Ганны Андрэеўны Сальнікавай, 1918 г. н.; АІМЭФ, Мг. 20-91-14 № 11. Зап.
К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Міхейкава Круглянскага р-на
Магілёўскай вобл. ад Марыі Карнееўны Кошкінай, 1913 г. н.

Вар.: Ў мяне, ў маладэй, стары муж, стары муж, люлі, стары муж...
...А я дзевычык пірайму, пірайму, люлі, пірайму,
Скымарошанькаў ім найму, ім найму, люлі, ім найму.

Мажэйка 1999, с. 45–46, № 10. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1993 г. у в. Ліпаўка
Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. «Як вясну гукаюць».

Вар.: Пылажу дзіця у люльку, у люльку, душа, у люльку.
А сьма пайду на вулку, на вулку, душа, на вулку.
Пітухі пяюць – гуляю, гуляю, душа, гуляю.
Другея пяюць – віно п'ю, віно п'ю, душа, віно п'ю.
Трэція пяюць – двору йду, двору йду, душа, двору йду.
– Дзівярынычка, мужні брат, мужні брат, душа, мужні брат.
Прывядзі мяне дадому, дадому, душа, дадому,
Да высокага цярэму, цярэму, душа, цярэму.

Мажэйка 1999, с. 46–47, № 11. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1993 г. у в. Трасціно
Хоцімскага р-на ад С. Р. Раманенка, 1918 г. н., і М. Ф. Анішчанка, 1927 г. н.

Вар.: Карагод дзевак сабяру, сабяру.
Звонкіх музык я найму, я найму,
А сама ад мужа проч пайду, проч пайду.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. В. А. Грынкевіч і М. М. Шэндзік у в. Багданава
Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Андрэеўны Аўхімовіч, 1922 г. н.

Вар.: Усе дзевачкі і музычанькі ў двор пайшлі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Селішча Ліпкоўскага с/с (цяп. Усценскі)
Аршанскага р-на ад Ганны Сцяпанаўны Прынц, 75 г.

Вар.: А ў мяне маладзенькі муж раўніў, муж раўніў, муж раўніў...
...А прыйшоў па мяне меншы дзевяр, меншы дзевяр, меншы дзевяр.
А я ў двор ісці баюся, баюся, баюся.
А дзевярэчку кланюся, кланюся, кланюся.
А дзевярэчка, меншы брат, меншы брат,
Вядзі мяне, дзевяр, дадому, дадому, дадому.
Дам табе хустку шаўкову, шаўкову, шаўкову.
Шаўкову хустку сам знашу, сам знашу, сам знашу.
Куплю кашулю да долу, да долу.
А табе, шэльма, бок наб'ю, бок наб'ю, бок наб'ю.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 6, спр. 14, сш. 2, арк. 3–4. Зап. настаўніца Т. М. Прохарава
ў 1976 г. у в. Кучарына Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Аксінні Архіпаўны
Прохаравай, 1899 г. н.

Вар.: Ні пускает на вулку, на вулку, на вулку,
Гоніць мяне за люльку, за люльку, за люльку.

АІМЭФ, а/ф Mazhejka_1988_02_Is . Зап. З. Я. Мажэйка ў 1988 г. у в. Заходы
Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Маланні Васільеўны Мандрыкавай, 1910 г. н.,
Ганны Еўдакімаўны Аўрэмавай, 1933 г. н., Дар'і Пятроўны Мінкінай, 1941 г. н.,
Марыі Сцяпанаўны Бешанковай, 1935 г. н.

Вар.: Ай, хоць пусыціць позьнінька, позьнінька, позьнінька,

Скрыпкі-дудкі розьнінька, розьненька, розьненька.
А я дзевачак перайму, перайму, перайму,
Скрыпкі-дудкі панайму, панайму, панайму,
Я з вамі, дзеўкі, погуляю, погуляю, погуляю.
АСЭТ, Зап. у 2011 г. ад гурта в. Заходы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: Скрыпкі, цымбаліхі сабяру;
А дзеўкі з вулкі грозненька,
А дзевачак сабяру,
І музыку нанаму,
І гульню ўзноў завяду;
Скрыпкі-цымбалы я знайду
І буду гуляць да рання,
Да позняга сьнеданьня.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Курына Віцебскага р-на ад Т. Г. Перапечына.

Вар.: Скрыпачку, гітару навяду,
Сабе дзевак сабяру,
Буду гуляць да ўтра,
А дадому ісці пара.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. А. Р. Кузьміч у 2005 г. у в. Хахлоўка Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Аляксандраўны Хрол, 1942 г. н.

Вар.: Толькі пускае позненька, позненька,
А ўсё ж дзевачкі розненька, розненька.
А я ж тады ісці баюся, баюся,
З ім, маладзенькая, сваруся, сваруся.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 63, сш. 1, арк. 31. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на ад Ахрамовіч Кацярыны Пятроўны, 1911 г. н., Варвары Філіпаўны Рыбак, 1909 г. н., Марыі Архіпаўны Гаўрыльчык, 1914 г. н.

Вар.: А хоць пусціць – позненька, позненька
Карагод дзевак розненька, розненька.
Карагод мальчыкаў сабярэцца, сабярэцца,
А мне мілы наругнецца, наругнецца.

Метадычныя 2006, с. 20. Зап. А. Віхрова ў 1989 г. у в. Серкавіцы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Н. Пашкевіч, 1911 г. н.; АІМЭФ. Мг, 20-74-5/1, № 41. Зап. К. П. Кабашнікаў і Г. В. Таўлай у 1974 г. у в. Смародзінка Бобрскага с/с Крупскага р-на Мінскай вобл.; Аўдыятлас 2006, № 10. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1975 г. у в. Антонаўка Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Г. Р. Стаброўскай, 1917 г. н., А. Г. Чарвяковай, 1908 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 84, сш. 1, арк. 45, № 50. Зап. Л. М. Салавей у 1974 г. у в. Вялікія Хальнявічы Круп-

скага р-на Мінскай вобл. ад Еўфрасіні Паўлаўны Каралёвай, 1914 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 80, сш. 22, № 15. Зап. студ. А. С. Дылейка ў 1974 г. у в. Замосце Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. М. Валовіч, 1899 г. н., ад. 3 кл.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш. 1, № 66. Зап. У. Васілевіч і Т. С. Асташэвіч у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Г. А. Быкавай 1915 г. н., В. Л. Атрошка, 1910 г. н., Ф. Р. Маласай, 1903 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш. 1, с. 63–65, № 61. Зап. У. А. Васілевіч і Т. С. Асташэвіч у 1981 г. у пас. Крупскі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Фёдараўны Явароўскай 1918 г. н.; Беларускі 1995, с. 17, № 9. Зап. Г. Кунчэўская ў 1988 г. у в. Уцеха Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад А. Я. Сыцік, 1928 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 9, спр. 27, сш. 6, № 9. Зап. у 1959 г. студ. Н. М. Мікуліч у в. Міхайлова Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Карповіч, 1886 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 83, сш. 4, арк. 11. Зап. В. М. Іваноўская ў 1963 г. у в. Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад М. П. Лаговіч, 1898 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 77, спр. 126, сш. 2, арк. 7, № 4, Мг. 20-77-3, № 16. Зап. Г. А. Барташэвіч, Л. П. Барабанава ў 1977 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Н. С. Шкробат, В. Д. Блажко; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. А. Кляшчонак у 1996 г. у в. Забянькова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад В. Я. Ганчар; ТМКБ 2010, с. 182–183. Зап. у 2007 г. у в. Лашанцы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Любові Галавач, 1930 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. Л. Мотыль у в. Міхайлаўшчына Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Варвары Філіпаўны Шчочка, 1927 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 20, № 37. Зап. А. С. Ліс у 1980 г. у в. Шчаўры Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Кошалевай, 1913 г. н., Надзеі Гарбачовай, 1906 г. н., і Ганны Пліско, 1930 г. н.; АІМЭФ, Мг. 20-74-13/1, № 3. Зап. Г. Барташэвіч у 1974 г. у в. Шарпілаўка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Радзьковай, Веяровай, Стараверавай; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 30. Зап. Н. Саладуха ў 2004 г. у в. Кіявец Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Паўлаўны Курчовай, 1919 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 2, спр. 16, сш. 1. Зап. студ. Е. І. Лебедзева і З. Андрэйчык у в. Хоўцы Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад А. Р. Лісецкай 1912 г. н. «Бяседная, пелі на Масленіцу»; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Каровічы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад А. М. Падшарай; АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 1, № 27. Зап. студ. В. А. Максімовіч, А. В. Конанава, Т. Л. Драздова ў в. Глыбокае Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Таццяны Раманаўны Страчылавай; АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 256b, сш. 4, арк. 17. Мг. 20-91-4, № 12. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Паляковай, 1915 г. н. «Масленка»; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 49. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1993 г. у в. Смагілаўка Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Кацярыны Данілаўны Невядомскай, 1920 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Елькаўшчына Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Еўдакіі Шпілеўскай, 1911 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 191, сш. 3, № 1. Зап. А. І. Гурскі ў 1981 г. у в. Вярхоўе Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Уляны Андрэеўны Аўчыннікавай, 1913 г. н. «Калодка (Масленіца)»; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Ж. П. Рэзнік у 2005 г. у в. Дукора Пухавіцкага р-на Мінскай вобл. ад Л. В. Губашынай, 1932 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Камоскі Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Юліі П. Мамойка;

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 62, сш. 1, а. 9. Зап. Л. І. Ткачова ў 1961 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Варвары Філіпаўны Рыбак, 1909 г. н., ад. 2 кл.; АІМЭФ, Мг. 20-73-17а. Зап. В. Р. Кушнарэнка у 1973 г. у в. Рыжкавічы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Таццяны Захараўны Клапенка; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Анэліна Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Ліліі Якаўлеўны Кляшчонак, 1931 г. н.

На вуліцы дзеўкі гулялі ў Масленіцу.
Праз мяне, млоду, гукалі Масленіцу.
Што ў мяне, ў млодай, муж ліхі. Масленіца!
На вуліцу гуляць не пусьціў. Масленіца!
А хоць пусьціў – позьненька. Масленіца!
Усе дзевачкі розьненька. Масленіца!
А я, молада, як гукну. Масленіца!
Усех дзевачак сабяру. Масленіца!
Цамбал і скрыпкі я знясу. Масленіца!
Будзем гуляць да сьвету. Масленіца!
Ды да познага абеду. Масленіца!
А дамоў іцці баюся. Масленіца!
Дзeverатоньку кланюся. Масленіца!
– Дзeverатонька, брацец мой. Масленіца!
Завядзі мяне да дому. Масленіца!
Дам табе хусту шаўкову. Масленіца!
Тонку кашулю да долу. Масленіца!
Як зачуў тоя муж ліхі. Масленіца!
– Я табе, шэльма, бок наб’ю. Масленіца!
Тонку кашулю сам знашу. Масленіца!
Шаўкову хусту ў ручках сатру. Масленіца!
Шаўкова хуста гніць будзец. Масленіца!
А мы з табой, шэльма, жыць будзем. Масленіца!

Аўдыятлас 2006, № 9. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Кругліца Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Макараўны Каваленка, 1926 г. н., Таццяны Арцёмаўны Шыбека, 1924 г. н. «Як калышущца».

Пры лункі дзеўкі гулялі, гулялі, люлі, гулялі.
Мяне, маладу, гукалі, гукалі, люлі, гукалі.
Нада громка крычаць, а сілы ўжэ нету.
Ў мяне, маладой, муж стары, муж стары, люлі, муж старай.
Сам на вуліцу ня ходзіць, ня ходзіць, люлі, ня ходзіць.
Мяне, маладу, ня пусьціць, ня пусьціць, люлі, ня пусьціць.
Пусьціць-ня пусьціць – пазьненька, пазьненька, люлі, пазьненька.
А ўсе дзевачкі разьненька, разьненька, люлі, разьненька.
Скамарошэкі двору йдуць, двору йдуць, люлі, двору йдуць.
А я дзевачык перяйму, перяйму, люлі, перяйму.

Скамарошэка забяру, забяру, люлі, забяру.
Мяне стары муж стрічае, стрічаець, люлі, стрічае.
Мяне стары муж ругае, ругае, люлі, ругае.
А с кем ты, шэльма, гуляла, гуляла, люлі, гуляла.
Гуляла, млада, з братамі, з братамі, люлі, з братамі.
А с кем ты, шэльма, двору йшла, двору йшла, люлі, двору йшла.
А я й двору йшла с сестрамі, с сестрамі, люлі, с сестрамі.

Эта мы па дзецтву так спявалі. Вот эту вот песьню. Ешчо дзяды нам дзелалі эту, вярвачную эту. [Арэлі?] І вот мы на іх калыхаліся. [А, гэту песню спявалі, як калыхаліся?] Да, да, да.

АСЭТ / ВА, А/ф Klim_2010_Szczuko_09_В. Зап. А. Глушко, Б. Шчука, Ю. Бондар і А. Верашчака ў 2010 г. у в. Ржавец Ершыцкага р-на Смаленскай вобл. Расій ад Марыі Стэфанаўны Бабровай, 1937 г. н.

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі.
Мяне маладую, гукалі, гукалі.
Ў мяне, маладая, муж журліў, муж журліў.
А на вуліцу не пусціў, не пусціў.
Пусця, ня пусця познінька, познінька,
А загрозя мне грознінька, грознінька:
– А й дзе, шэльма, гуляла, гуляла,
А з кім, шэльма, двору йшла, двору йшла?
– А гуляла я з дзеўкамі, з дзеўкамі,
А у двор шла з дзевірькам, з дзевірькам.
Атрезала рушнік дадолу, дадолу,
Каб давёў мяне дадому, дадому,
А у нову камору, камору,
Ды на белыя карваці, карваці,
А да мілага дзіцяці, дзіцяці.

Мажэйка, 1999, с. 43–44, № 8. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1994 г. у в. Боўкі Быхаўскага р-на ад К. А. Рогаўцавай, 1927 г. н. «Вясноўская».

На вуліцы дзеўкі гуляюць,
Мяне малодзеньку гукаюць.
Мяне малодзеньку гукаюць
У мяне малодзенькі муж ліхі
І за люлечку посадзіць
А хоць пусців позненька,
А все дзевочкі розненька
А музычанькі в двор пошлі,
Маладые жонкі спаць ляглі.
Выйду на вулку запяю,
І всех дзевак сазаву,
Я музычаняк трох найму,

І буду гуляць да свету
І да позняяга абеду.
Пакуль зорка заіграіць,
А ліхі мужык гукае,
А ідзі, жана, дадому,
А ты к дзіцяці малому,
А я табе, жонка, бок наб'ю,
Я малага дзіцяці сам калышу,
Я шоўкаву хустку сам знашу.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 2, спр. 32, сш. 31, арк. 5–6. Зап. студ. Н. Я. Шульц у 1982 г.
у в. Тубышкі Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Галіны Яфімаўны Шульц,
1932 г. н.

На вуліцы дзеўкі гуляюць, гуляюць,
Мяне, маладую, гукаюць, гукаюць.
У мяне, маладой, муж ліхі, муж,
На вуліцу не пусціў, не пусціў
І вароцікі закруціў, закруціў.
А мне, маладой, хочацца, хочацца,
З вачэй слёзкі коцяцца, коцяцца.
Адпусціў мяне позненька, позненька.
А ўсе дзевачкі розненька, розненька,
А музычанькі спаць пашлі, спаць пашлі,
Скрыпкі, цымбалы ўняслі, уняслі.
А сама й баюся, баюся,
У дзяверачкі прашуся, прашуся.
– А дзяверка, меншы брат,
Завядзі мяне да дому, да дому,
Пашыю шубку да долу, да долу.
Дам табе хустку шаўкову, шаўкову,
Як зачуў гэта муж ліхі, муж ліхі,
– Я ж табе, шэльма, бок наб'ю, бок наб'ю,
Да долу шубку сам знашу, сам знашу,
Шаўкову хусту ў склад складу, у склад складу.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 4, № 105. Зап. у в. Лясяня Круглянскага
р-на Магілёўскай вобл. ад Надзеі Сяргеёўны Хмілёўскай, 1918 г. н., Надзеі Яхі-
маўны Зайкоўскай, 1912 г.н., Аляксандры Яфімаўны Борбат, 1939 г. н.

Вар.: Бялеву кашулю сам знашу, сам знашу,
Шоўкаву хусту сам завяжу, сам завяжу,
Цябе дадому сам давяду...

Метадычныя 2006, с. 20–21. Зап. Н. Паўлоўская, І. Рошчына ў 1989 г. у в. За-
азер'е Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. Я. Каласоўскай, 1916 г. н.

А ў полі вусі¹⁴³ ігралі, ігралі,
На дварэ дзеўкі гулялі, гулялі.
А в мяне ёсьць муж ліхі, муж ліхі,
Не пушчаець на вулку, на вулку.
Толькі пусьціць позьненька, позьненька,
Все дзевачкі розьненька, розьненька,
А я й музыку найму, я й найму,
Всех дзевачак сабяру, сабяру,
Буду гуляць да сьвета, да сьвета,
Да познага абеда, абеда.
Дамоў іці й баюсё, баюсё,
Друга прасіць страмлюсё, страмлюсё.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 76, спр. 124, сш. 1, арк. 29, № 32. Мг. 20-76-59/в, № 37 (41).
Зап. Л. М. Салавей у 1976 г. у в. Курмялёўка Лепельскага р-на Віцебскай вобл.
ад Клаўдзіі Міхайлаўны Багданавай, 1917 г. н., Яўгеніі Барысаўны Баранавай,
1911 г. н.

На вуліцы мальцы гулялі, гулялі,
Мяне, маладую, гукалі, гукалі.
А я, маладая, к ім не йшла, не йшла,
Сабе дарагога я знайшла, я знайшла.

Метадычныя 2006, с. 19–20. Зап. А. Качанава ў 1987 г. у в. Антаполле Чаш-
ніцкага р-на Віцебскай вобл. ад М. І. Калдыва, 1931 г. н.

Моя нявестка глупая была,
Яна дом мой запалила.
Шосьць онучак ці ня плацця была?
Ўсё тоя добро погорело.
Шосьць вуток висело –
Ўсё тоя добро погорело.
Сярмяга – лата на лаце была –
Ўсё тоя добро погорело.
Кожушанька – вереценьцем страхонуць –
Ўсё тоя добро погорело.
Сапोजонкі биз подошвы были –
Ўсё тоя добро погорело.
Сорочка биз рукаў была –
Ўсё тоя добро погорело.
Панчошанькі биз пят были –
Ўсё тоя добро погорело.

Шейн 1874, с. 72–73. Зап. П. В. Шэйн у м. Чашнікі Лепельскага п. Віцебскай губ.

¹⁴³ Гуслі (вуслі).

На гарэ бабы сядели,
Кулаком зямлю прабивали,
Аб нявестак судили:
А мая нявестка нігадзяй!
Па ваду пашла, аблілася,
Па тяпло пашла, абпиклася,
У клеть пашла, клеть жжыглі!
А ў той жа клеті дабра было:
Шасток анучык платыўя было
Арэхава чашка масла была,
Жулудова чашка мёду была, –
Усё тоя дабро пагарэла!

Романов 1912, с. 139. Зап. Г. Анікіевіч у г. Чэрыкаў Магілёўскай губ.

Да пад тёмнай тучай
Сядела бабаў куча,
Кулакамі зямлю пабили,
Сваіх дачок хвалілі,
А даваы ганілі:
«Бабыны дочки хвасьлівы, а даваы лянны,
Бабыны дочки пралі, аж гудела,
Кросны ткалі, аж зьвінела.
А даваы кудельку пралі – драмалі,
Кросны ткалі – заснулі!»

Романов 1912, с. 139. Зап. у с. Дубіны Ашмянскага п. Віленскай губ.

На гарэ бабы сядзелі
Кулаком зямлю прабілі,
Аб нявестак судзілі:
Нігódзя, нявестка, нігódзя
Бел кужаль прала – драмала,
Кросінцы ткала – ірвала,
Па ваду пайшла – аблілася,
А ў клець пайшла – клець зжыгла;
А ў маеі клеці сьвет – дабра:
Камарова сьцягно мяса было,
Шасток анучык пляцьця было,
І арэхава чашка масла было,
Саломіна дудка мёду было.

Шлюбскі 1927, с. 62–63. Зап. А. А. Шлюбскі ў 1913 г. у в. Плоскае Абчугскай
вол. Сенненскага п. ад няграм., 1858 г. н.

На гарэ бабы сядзелі,
Кулаком зямлю прабілі,
І аб нявестак судзілі.
У мяне нявестка шэльма была,
Затапіла клетку, проч пашла.
А ў той клеці дабро было,
Арэхава чашка масла была,
Камарова сцягно мяса было,
Саломена дудка крупы была,
Шост анучак вісела.
А ўсё ж тое згарэла.
Каб наша нявестка згалела!

АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 91, сш. 1, арк. 8. № 6. Мг. 20-74-5/1, № 6. Зап. К. Кабашнікаў у 1974 г. у в. Вялікія Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад А. У. Моніч, 1929 г. н., Г. Ц. Усошынай, 1931 г. н.

Вар.: Кулаком зямлю даўбяць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. У. Пракапенка ў в. Асінаўка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Фядосаўны Максак, 1922 г. н.

Вар.: Пайшла гуляць, клець зажгла
...дзежка масла была.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. В. Арцёменка у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Аляксееўны Занямонец, 84 г., Раісы Іванаўны Аксяновіч, 65 г., прав.

Вар.: Ёзяла ключы, ў клець пашла.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. А. Ніціеўская ў в. Раванічы Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Сцяпанаўны Семяновіч, 1905 г. н., прав., перасял. з в. Лаўніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл.

Вар.: Наша нявестка ведзьма была,
Клець запаліла, сама ўпрочкі пайшла.
Наша клець багата была:
Шосцік адзення вісела...
...Саломенна дудка піва было.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 9, спр. 27, сш. 6, № 2. Зап. студ. Н. М. Мікуліч у 1959 г. у в. Міхайлова Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Карповіч, 1886 г. н.

Вар.: Адна нявестка дурна была.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ В. А. Макеенка ў в. Ратуцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Захараўны Валаховіч, 1921 г. н.

Вар.: Запаліла амбар, проч пашла, проч пашла.

Прыбылова 2010, с. 111. Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Чарэя Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Г. Я. Аўцюховіч, 1910 г. н.

Вар.: У нас маслены дзень...

...А як там багацця згарэла:

Жалудова бочка віна было,

Арэхава міса масла было.

Гілевіч 1973, с. 347. Зап. студ. В. Бушак і В. Бутыла ў 1970 г. у в. Паляны Барысаўскага р-на ад Марыі Мухі, 1892 г. н.

Вар.: Саламяны струк, поўны круп.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 26. Зап. С. П. Палачаніна і Н. В. Драніца ў в. Малыя Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Аляксандраўны Кручок, 1932 г. н. «Гукалі нявестак»

Вар.: Камарова шышка мёду было, мёду было.

А яно ж усё згарэла, згарэла,

Каб твая душа сатлела, сатлела.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Н. Валінціновіч і К. Куштынава ў п. Язбы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Антаніны Васільеўны Каравацкай, 1912 г. н.

Вар.: На Маслянай надзелі, надзелі

На гары бабы сядзелі, сядзелі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. ВПІ Г. Зубко ў 1974 г. у в. Рудня Полацкага р-на Віцебскай вобл.

Вар.: Адна нявестка врэдна была.

У клець пайшла, клець сажгла,

А ў той клеці свет добра, свет добра...

...Макава шышка круп была, круп была.

А сто пар лапцей багацтва было, багацтва было

Дзесяць пар армякоў...

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 27. Зап. студ. А. А. Кляшчонак у 1996 г. у в. Забянькова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Якаўлеўны Ганчар.

Вар.: А ў тый клеці спратка была, спратка была, спратка была...

...Саламяна дудка мёду была, мёду была, мёду была.

Шостка равак вісела, вісела, вісела.

За ўглом шыла тарчэла, тарчэла, тарчэла....

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Т. У. Нагулевіч у 1995 г. у в. Мяхеды Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Сцяпанаўны Мароз, 1933 г. н.

Вар.: Клець добра прапіла, клець добра прапіла,
А ў той клеці шкада было, шкада было,
Шост каўбас поўна было, поўна было.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 11, сш. 8, арк. 1. Зап. Е. Н. Лукашкова ў в. Перагон Слаўгарадскага р-на Магілёўскай вобл. ад Наталлі Восіпаўны Васільковай, 1902 г. н., няграм.; ФЭ БДАМ, 646320, № 59. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Калодніца Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Соф'і Андрэеўны Прышчэпавай, 1911 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. Н. М. Бельчанка ў 2006 г. у в. Ігрушка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад В. Г. Анісімавай, 1934 г. н.; АЛБФ БДУ Мн. Зап. А. Надольская ў в. Ігрушка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Т. М. Шабека; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 65. Зап. В. А. Федзькіна ў в. Ігрушка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Іванаўны Шклянскай, 74 г.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1974 г. у в. Абчуга Крупскага р-на ад Х. М. Мясеедай, Г. В. Клімовіч; АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 84, сш. 2, арк. 26, № 31. Зап. Л. М. Салавей у 1974 г. у в. Вялікія Хальнявічы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ксеніі Ціханаўны Акушэвіч, 1906 г. н., Хвядоры Сямёнаўны Новікавай, 1907 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 28. Зап. І. А. Геньдзік у в. Прошыка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Валянціны Мікалаеўны Гардзевай, 1918 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 52, сш. 6, арк. 8–9. Зап. студ. Н. В. Буднік у 1972 г. у в. Худаўцы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марфы Іванаўны Цэхавай; АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 190, сш. 1, № 56. Зап. У. А. Васілевіч і Т. С. Асташэвіч у 1981 г. у в. Хацохова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Фёдараўны Явароўскай, 1918 г. н.; Паэзія 1992, с. 169, № 112. Зап. у 1981 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Ждановіч, 1917 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 6а, № 12. Зап. А. С. Ліс у 1980 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Занямонца, 1921 г. н., Веры Кабал, 1922 г. н., Вольгі Блажко, 1922 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 77, спр. 126, сш. 1, арк. 23, № 20. Мг. 20-77-1, № 20. Зап. Г. А. Барташэвіч і Л. П. Барабанава ў 1977 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад С. В. Драніца, 1917 г. н. «Масленка»; АІМЭФ, ф. 8, воп. 80, спр. 181, сш. 1, арк. 20а, № 38. Зап. А. С. Ліс у 1980 г. у в. Шчаўры Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Кошалевай, 1913 г. н., Надзеі Гарбачовай, 1906 г. н., Ганны Пліско, 1930 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 61, сш. 1, арк. 21. Зап. І. І. Лушчыцкая ў 1961 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Кацярыны Пятроўны Ахрамовіч, 1911 г. н., няграм.; Варвары Філіпаўны Рыбак, 1909 г. н., ад 2 кл.; Гаўрыльчык Марыі Архіпаўны, 1914 г. н., ад 2 кл., няграм.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. А. М. Ісаёнак, 1922 г. н. у 1994 г. у в. Аздзяцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Аляксееўны Баравуля, 1924 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. у в. Леванова Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Барысаўны Градовіч, 1923 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 56, сш. 8, арк. 4. Зап. студ. Н. С. Батура ў в. Кішчына Слабада Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Курковіч, 79 г.; Беларускі 1995, с. 16–17, № 8. Зап. Ж. Макарэвіч і А. Маціхвейчык у 1988 г. у в. Лаўніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад З. Я. Шклоўчык, 1915 г. н., З. Д. Лучыны, 1922 г. н., Г. П. Херавец, 1929 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Т. Н. Парэцкая ў в. Капачэўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Іванаўны Парэцкай,

1920 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 63. Зап. Т. У. Вільнеўская ў в. Барань Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Ніканораўны Севярэнь, 70 г., і Таццяны Міхайлаўны Шалак, прав.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Ю. П. Круглік у в. Ельніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Іванаўны Максімовіч, 1923 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 63, бл. 1, арк. 30. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Лошніца Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Кацярыны Пятроўны Ахрамовіч, 1911 г.н., Варвары Філіпаўны Рыбак, 1909 г. н., Марыі Архіпаўны Гаўрыльчык, 1914 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 25. Зап. С. А. Смоліч у 1993 г. ў в. Звяняты Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад М. А. Букаткінай, 67 г.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 28. Зап. В. Лук'янава ў 2005 г. у в. Новае Янчына Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Тамары Данілаўны Тумар, 1932 г. н.; Несцяровіч 2004, с. 59, № 96. Зап. В. Несцяровіч у 1998 г. у в. Заполле Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Г. В. Ханкевіч, 1929 г. н.; АЛБФ БДУ Вц. Зап. у в. Гараўкі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Кацярыны Іванаўны Казлоўскай, 1977 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 80, сш. 8, арк. 29. Зап. К. Б. Кузняцова ў 1963 г. у в. Валосавічы Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Аксінні Лявонаўны Гарбёнак, 1903 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 25–26. Зап. студ. А. М. Блінова ў в. Малыя Негнавічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. С. Бык, 1930 г. н.; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. студ. БДПУ у 2000 г. у в. Вішнёвая (был. Клюндзеўка) Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад П. М. Сушкевіч, 1912 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 25. Зап. Н. Брылеўская ў в. Жураўцы Валожынскага р-на Мінскай вобл. ад Н. Ц. Лукашанец, 1925 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. І. А. Бондар у в. Заброддзе Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Любові Карнеёўны Лукомскай, 72 г. «Выконвалі на Масленіцу, калі нехта не ўгадзіў спяваючым»; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 26. Зап. Н. Скрабец у 2005 г. у в. Каменка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Варвары Іванаўны Гарбачовай, 1936 г. н., прав.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 91, сш. 2. Зап. К. Кабашнікаў у 1974г. у в. Вялікія Жаберычы Крупскага р-на Мінскай вобл. ад І. А. Патапавай; АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Хаццохова Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Г. П. Новік, У. В. Рогавай; ФА МАЦНТ. Зап. І. В. Мазюк у в. Зароўе Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Клаўдзіі Дзмітрыеўны Барысавай, 1928 г. н., з в. Мальскія, Надзеі Барысаўны Барысавай, 1933 г. н., з Ротані, Елізаветы Ягораўны Міронавай, 1930 г. н., Зінаіды Антонаўны Карповіч, 1933 г. н., нар. у в. Бобр; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 65. Зап. Т. П. Краўчанка ў 1993 г. у в. Каменка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Настассі Пятроўны Цыбулька, 1949 г. н., прав., ад 8 кл., Марыі Іванаўны Садоўскай, 1941 г. н.

Сядзелі бабы, сядзелі, сядзелі,
На кулак зямлі прабздзелі, прабздзелі,
Аб нявестак судзілі, судзілі:
— А мая нявестка курва была, курва была.
Запаліла клець — проч пашла, проч пашла.
Ўсё ж маё дабро пагарэла, пагарэла.
Каб іна, курва, згарэла, згарэла.

Камарова сцягну мяса было, мяса было.
Ўсё тое дабро пагарэла, пагарэла.
Арэхава чашка мёду была, мёду была.
Ўсё тое дабро пагарэла, пагарэла.
І тры шасты плацця было, плацця было.
Ўсё ж тоя дабро пагарэла, пагарэла.
Каб іна, курва, згалела, згалела.

Прыбылова 2010, с. 121–122. Зап. у эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад А. Н. Крамковай, 1918 г. н. «Масленка».

У Масленую нядзелю
На гары бабы сядзелі,
Кулакамі зямлю білі,
Сваіх нявестак судзілі.
Ой, і злая адна была,
Клець падпаліла, у прочкі пайшла,
Столькі багацця згарэла.
Гарэла, гарэла, пакуль не пагасла
Жалудова бочка сыру,
Арэхава міса масла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Г. М. Канановіч у 2002 г. у в. Доры Валожынскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Пятроўны Харужык, 1922 г. н., прав.

Пад страхою талінка, талінка,
Там бабачкі сядзелі, сядзелі,
Аб нявестках гаварылі, гаварылі:
«Мая нявестка шэльма, шэльма,
Запаліла клець, клець.
У той жа клеці скарба была, скарба была.
Арэхава чашка масла была, масла была,
Іголак, шпілек поўна сцяна, поўна сцяна.
Усё тое згарэла, згарэла,
Каб мая нявестка згалела, згалела».

Веснавья 1979, № 309. АІМЭФ, ф. 8, воп. 73, спр. 75, сш. 3, арк. 102. Мг 20-73-29, № 6. Зап. П. П. Альхімовіч у 1973 г. у в. Коўбча Клічаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Г. А. Вайніловіч, 1907 г. н. «У последнюю нядзелю Масленіцы перад Вялікім пастом».

На вуліцы ля варот
Сядзіць баб карагод.
Адна ў адной пытаюць,
Аб нявестках гукаюць.

Адна кажыць: «Ляніва».
Друга кажыць: «Драмліва».
А трэцяя: «Шэльма была:
Запаліла клецць і проч пашла.
А ў той клеці багацце было,
Камарова сцягну мяса вісела,
І ў сцяне іголка тарчэла –
І ўсё гэта згарэла, згарэла –
Каб мая нявестка акалела!»

АЛБФ БДУ Вц. Зап. у 1983 г. студ. Л. В. Сяргей і А. М. Манько ў в. Кублічы
Ушацкага р-на Віцебскай вобл. ад Наталлі Іванаўны Крупені.

Вар.: Гілевіч 1974, с. 56–57. Зап. В. Карабань у в. Мосар Ушацкага р-на Віцеб-
скай вобл. ад М. Віннік.

А мая сьвякруха ведзьма была, ведзьма была!
Запаліла сьвечку, ў клецць пашла, ў клецць пашла,
А ў той клеце чашка масла было, масла было,
Камарова крыльля мяса было, мяса было,
Хай ба твая, сьвякроўка, хата згарэла, згарэла,
А я, маладзенька, загавела, загавела.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 22. Зап. А. І. Ляшкewіч у 2015 г. у пас. Круп-
скі Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Любові Дзмітрыеўны Галавашчанка, 1933 г. н.,
прав., ад. 4 кл.

На горе журушка ну круціўся, ну круціўся, душа, ну круціўся,
А Игнат своей жeнушкой ўсе хваліўся, ўсе хваліўся, душа, ўсе хваліўся,
Моя жонушка ну молодая, молодая, душа, ну молодая,
Как и ягодка ну наліўная, наліўная, душа, наліўная,
Как и клюкоўка ну моховая, моховая, душа, моховая:
За водой пойдзець – оболлецца, оболлецца, душа, оболлецца,
За дровам пойдзець ушибецца, ушибецца, душа, ушибецца,
За блинам пойдзець – обожрецца, обожрецца, душа, обожрецца,
За вином пойдзець – обопьецца, обопьецца, душа, обопьецца.

Шейн 1887, с. 119–120. Зап. С. Н. Рачынская ў Панікольскай вол. Бельскага п.
Смаленскай губ.

А на Масленай нядзелі
На вуліцы бабы сядзелі, сядзелі.
Кулаком зямлю прабілі, прабілі,
Аб нявестчак судзілі, судзілі:
Негадзьяй нявестка, негадзьяй,
Па ваду пайшла – аблілася,
Па муку пайшла – абсыпалася,

Па дровы пайшла – ўдарылася,
Па цяпло пайшла – абпяклася.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 80, сш. 22, № 15. Зап. студ. А. С. Дылейка ў 1974 г.
у в. Замосце Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Ф. П. Фрапуза, 1898 г. н., ад. 4 кл.

Вар.: А мая нявестка негадзій, негадзій, негадзій,
Вады пайшла – ўтапілася, ўтапілася, ўтапілася.

Прыбылова 2010, с. 109. Зап. Т. Л. Канстанцінава і В. М. Вахула (Прыбылова)
у 1997 г. у в. Звянячы Талачынскага р-на Віцебскай вобл.

На гары бабы сядзелі, сядзелі,
Уніз з гары глядзелі, глядзелі,
Пра нявестачак судзілі, судзілі,
Мая нявестачка нерася, нерася,
Па ваду пайшла – ‘блілася, ‘блілася,
А мароз бальшы – замерзла, замерзла,
Чуць на печку ўзлезла, узлезла.
Ну мая нявестка п’яніца, п’яніца,
Усё з дому прапіла, прапіла,
Што ў яе дзеткі забыла, забыла.
Но мая нявестка хазяйка, хазяйка,
Усім дзеткам яна мамка, яна мамка.
Пірагоў смачных напячэць, напячэць
І ўсіх к столу пазавець, пазавець.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Марына Астапава ў 2001 г. у в. Анэліна Та-
лачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Домны Васільеўны Кляшчовай, 1918 г. н.

На Маслянай нядзелі, нядзелі¹⁴⁴,
На гарэ бабы сядзелі, сядзелі,
Пра нявестак судзілі, судзілі.
– А мая нявестка нягожа, нягожа,
Па ваду пашла, ‘блілася, ‘блілася,
За цяплом пашла, ‘бжглася, ‘бжглася,
А ў клець пашла, клець жэгла, клець жэгла,
Хлеб мясіла, увязла, увязла,
Хлеб саджала, рыняла, рыняла,
Первую буханку пад лаўку, пад лаўку,
Ўтарую буханку – пад загнет, пад загнет,
А трэцюю буханку – чуць ба ў печ, чуць ба ў печ.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 87, сш. 2, арк. 29–31. Зап. М. Я. Грынблат у 1964 г.
у г. п. Багушэўск Сенненскага р-на ад Вольгі Мітрафанаўны Сініцы, 1904 г. н.,
Марыі Аляксееўны Бязозкі, 1922 г. н. «Масленка, на рэлях у пуні».

Вар.: Метадычныя 2006, с. 22. Зап. І. Лілоўская ў в. Засеклі Арашанскага р-на
Віцебскай вобл. ад Настассі Захараўны Лісоўскай, 1915 г. н.

¹⁴⁴ Кожны радок паўтараецца.

Вар.: Па цяпло пашла – сьпеклася, сьпеклася, сьпеклася,
Хлеб мясіла – драмала, драмала, драмала,
Печ садзіла – кідала, кідала, кідала.

АІМЭФ. Мг 20-73-16а. Зап. В. Р. Кушнарэнка ў 1973 г. у в. Зароўцы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Агрыпіны Піліпаўны Ганаковай.

Вар.: Сядзелі бабкі крыцаю, крыцаю, крыцаю,
Калупалі зямлю спіцаю, спіцаю, спіцаю...
...А свая дачушка – рабатушка, рабатушка, рабатушка,
А нявестка – гультайка, гультайка, гультайка...

АЛБФ БДУ Мг. Зап. студ. В. І. Барадзевіч, Ф. В. Барсукова ў в. Заполле Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Валянціны Яфімаўны Новікавай, 1938 г. н.

На гарэ бабы сядзелі, сядзелі,
Кулаком зямлю прабілі, прабілі,
Аб нявестачках судзілі, судзілі:
– А мая нявестачка негадзьяй, негадзьяй,
У тры дні, два дні – ручайку, ручайку.
– А мая дачушка дасужа, дасужа,
Што ў бога дзень – то прасцень, то прасцень,
Што ў бога нядзелька – кудзелька, кудзелька.

Метадычныя 2006, с. 20–21. Зап. Н. Паўлоўская, І. Рошчына ў 1989 г. у в. Заазер'е Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. Я. Каласоўскай, 1916 г. н., Г. Я. Паўлоўскай, 1902 г. н.

Вар.: Пры нявестачак судзілі, судзілі,
А дачушэчэк хвалілі, хвалілі:
– А мыя нявестка нігадзьяй, нігадзьяй,
Тры дні, два дні – дак прасце(нь), дак прасце.
А дачушэчка дасужа, дасужа,
Што у Бога дзень – дак прасце(нь), дак прасце.

Аўдыяглас 2016-2, CD 1, № 10. Зап. А. І. Смагін у 1970 г. у в. Будзіна Чавускага р-на Магілёўскай вобл.

Вар.: А дачушачак хвалілі, хвалілі, хвалілі,

А дачушачка – рыбатушачка, рыбатушка, рыбатушка, рыбатушка.

Аўдыяглас 2006, № 11. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1985 г. у в. Лізавеціна Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Н. М. Акімавай, 1902 г. н. «Вясна».

ІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 28. Зап. А. М. Прысмакова ў 1998 г. у в. Бранцава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Юр'евай, 1910 г. н.

На улицы бабы сядзелі, сядзелі, сядзелі,
А нявестачак судзілі, судзілі, судзілі,
А дачушычык хвалілі, хвалілі, хвалілі:
– А нявестычка – гультайка, гультайка, гультайка,
А дачушычка – хыдзяйка, хыдзяйка, хыдзяйка,
Што ў Бога дзень – то прасьцень, то прасьцень, то прасьцень,
А што вічарочык – то ручайка, то ручайка,
А нявестычка – гультайка, гультайка, гультайка,
Тры дні, два дні – ручайка, ручайка, ручайка.

Аўдыятлас 2020, CD 1, № 2. Зап. У. М. Стукмейсцер у 1979 г. у п. Закрэў-
шчына (цяп. у складзе в. Рэчкі) Магілёўскага р-на ад Матроны Іванаўны Клімян-
ковай, 1913 г. н.

На гаре бабы сядзелі, сядзелі, сядзелі,
Кулаком зямлю прабілі, прабілі, прабілі,
Сваіх дачок хвалілі, хвалілі, хвалілі,
А нявестак гудзілі, гудзілі, гудзілі:
– Нашы дачушкі харашы, харашы, харашы.
Кужаль прялі – ўсё пелі, ўсё пелі, ўсё пелі.
Кросны ткалі – грімелі, грімелі, грімелі.
А нявесткі саннывы, саннывы, саннывы.
Кужаль прялі – дрімалі, дрімалі, дрімалі.
Кросны ткалі – ўсё спалі, ўсё спалі, ўсё спалі.

Прыбылова 2010, с. 108–109. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец
у 1984 г. у в. Парадзіна Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Л. Ф. Новікавай,
1905 г. н. «Вясна, як вясну гукаюць, дзіцям, бувала пяюць».

Вар.: Мая дачка меншая,
За нявестку лепшая.
Белы кужаль прала, пяяла,
Красенцы ткала, стучала.

АЛБФ БДУ Вц. Зап. студ. М. Бруй у 1999 г. у в. Іст Мёрскага р-на Віцебскай вобл.
ад Зінаіды Іванаўны Людскай, 1926 г. н.

А у суботу у поўночы
Пошла жонка прочь;
А у няделю ранюсенько
Иде жонка п'янюсенька.
Муціночки вы мое,
Поряднички сяротё!
Где мне яе дечи?
Зачапіў бы на вяроўку
И завёў бы у каморку:
Мыши объядуть!

Зачапіў бы на лычочку,
Посадиў бы на прыпечку:
Хлопцы оборвуть!
Увінуў бы у паперку
Посадиў бы у куферку:
Ня буде сядзець!
Усадиў бы у город:
Дак збяруцца карагод,
Ботъвінья потопчаць!

Бессонов 1871, с. 140, № 145. Зап. у м. Слабодка Слуцкага п. Мінскай губ.

Ай, чуць, маці, чуй,
Дзе малойчыкі ідуць,
А вясёлая тая вуліца,
Дзе малойчыкі ідуць.
А шчаслівая тая хатачка,
А дзе яны п'юць.
А знай маці знай
За каго дачку аддаць.
А ні аддай жа ты
Ды за п'яніцу,
А то будіць жаль.
Дачушка мая родная,
Выбірай сама, выглядай сама,
Ты яшчо маладая.
Маменька мая родная,
Выбірала я, выглядала я
Ды й за п'яніцу папала.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Курына Віцебскага р-на ад Т. Ф. Жураў-лівай.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Камоскі Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Галіны Антонаўны Арцюх; АІМЭФ, ф. 8, воп. 81, спр. 191, сш. 2, арк. 5–8. Мг. 20-81-70, № 11. Зап. А. І. Гурскі і А. М. Акунькова ў 1981 г. у в. Драбушова Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Андрэеўны Камоскай, 1915 г. н.

Казалі, жыта – не ярыца,
Казалі, мой муж не п'яніца.
Прапіў каня, не хваліцца,
Прапіў каня варанога,
Прыйшоў дамой па другога:
«Жена мая, ты молада,
Вазьмі трубачку з хустачкаю
Выкупі каня з уздэчкаю.

Вазьмі трубачку з намёткаю,
Выкупі каня з аброткаю.
Калі ж выкупіш, дамой вядзі,
А ня выкупіш – дамой ныйдзі».
А я, маладзенька, гэта знала,
Скрозь акошачка ўцякала,
Пад паветачкай начавала,
З верабейчыкамі шчабятала.
Верабейчык чы-чы-чы-чу,
А я, маладзенькая, горка плачу.
А дзетачкі выбягалі
І маманьку падыйскалі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у калгасе «Политотдел» Бешанковіцкага р-на Віцебскай вобл.

Я па садзіку пахажывала,
Трох гусей я паманівала.
Гіля, гіля, мае гусі, дамой,
Гіля, гіля, мае гусі, дамой.
Ці ж вы, гусі, не наплаваліся?
Ці ж я, малада, не наплакалася
За няўдалым мужыком?
Жывучы за няўдалым, за няўдаліцей,
Ды за горкаю, за п'яніцай.
Ён ранесенька ў каморачку ідзець,
А позненька возвращаецца.
Ён з мяне надругаецца,
Застаўляе разуваці, абуваці,
Застаўляе распясываць,
Кудры русыя расчосываць.
А мне маладзе ды не хочацца
Каля п'яніцы варочацца.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Семіца Ліпкоўскага с/с Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Сцяпанаўны Прынц, 75 г.

Чаму ў цябе, цяцёрка,
Кароткія ножкі?
Кароткі, кароткі!
Пад гару ня ўзойдуць,
А з гары ня сойдуць.
Кароткі, кароткі!
Пад гару котам,
А з гары лётам.

Кароткі, кароткі!
Чаго ў цябе, Віцечка,
Харошыя жонка?
Хароша, хороша!
Бяз мёду ні ляжыць,
Біз віна ні ўстаніць.
Хароша, хороша!
Мёдам укладаіць,
Віном падымаіць.
Хароша, хороша!

Метадычныя 2006, с. 18–19. Зап. Н. Паўлоўская, І. Рошчына ў 1989 г. у в. За-
азер’е Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад У. Ц. Красоўскай, 1914 г. н.

Каму й воля, каму волюшка й гуляць¹⁴⁵,
Малодушкам мужукі не веляць.
У малодушкі тры прыгодушкі.
Вот і первая прыгодушка –
Мужык п’яніца, неўдаліца.
Ну, а другая прыгодушка –
Свёкар-бацюшка журлівенькай быў.
Ну, а трэція прыгодушка –
Сьвякроў-матушка разлучніцай была,
Разлучыла міня с мілым, разьвіла.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 74, спр. 84, сш. 1, арк. 22–23, № 22. Мг. 20-74-25/а, № 17.
Зап. Л. М. Салавей у 1974 г. у в. Вялікія Хальнявічы Крупскага р-на Мінскай вобл.
ад Надзеі Кірылаўны Красняковай, 1901 г. н.

Горачкі мае крутыя*,
Горечка маё бальшоя.
Ніхто горычык ня зрыць*,
Ніхто горічка ня змыць.
Змыць горачкі вадзіца*,
Зменіць горічка сястріца.
Мамычка мяя стырая*,
За што ж ты мяне сқырала?
За што ж ты мяне сқырала*?
Ды за п’яніцу ‘ддывала.
А п’ець п’янеца нядзелю*,
А я, молыда, мадзею.
А п’ець п’янеца другую*,
А я, молыда, гарюю.

¹⁴⁵ Кожны радок паўтараецца двойчы.

Прыйшоў міленькі з ранды*,
Ён у мілья пытаіць.
Ён у мілья пытаіць*:
– Чаго, мілья, скучайш?
Чаго, мілья, скучайш*?
– Ці ты, мілінькі, ні знаіш,
Ці ты, мілінькі, ні знаіш*,
Што тваёй маткі не ўгадзіш.
Хату падмяту – ня пройдзіт*,
Вады прынясу – ня возьміт.

Прыбылова 2010, с. 141–142. Зап. у эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1984 г. у в. Сялец Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад М. А. Фёдаравай, 1914 г. н. «Масленка».

Ой, гук, гук, дзе дзеванькі п'юць,
Зацёмна тая гулічэнька, кудой яны йдуць.
Ой, даўно-даўно я ў роду не была,
А ўжо тая, тая дарожанька дзярном зарасла.
Дарожку праб'ю, дзярно прагапчу,
Я да свае роднае матулі арлом залячу.
Ой, не так арлом, як арліцаю,
Дзе я была, дзе я пахаджала та й дзівіцаю.
Кожны другі радок паўтараецца двойчы.

Песні 1997, с. 21, № 19. Зап. М. Гайдук у 1977 г. у в. Новае Ляўкова гм. Нараўка Беластоцкага ваяв. ад В. Галубоўскай, 1914 г. н. «Запусная або валосеўная».

Еду, еду да таткі ў госці,
Не хачу я ні піці, ні есці,
Не хачу ні піць, ні гуляць,
Толькі хачу з мамкай пабываць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 104, сш. 2, арк. 18. Зап. А. С. Ліс у 1966 г. у в. Русакі Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Сцепаніды Бароўка, 1892 г. н. «Запусная».

Пад каліначкай умывалася,
Дачка ў госці к матцы сабіралася.
Ты ж, калінка, пакрасі мяне,
Ты ж, матулька, пахвалі мяне.
Як матулечка памрэць,
Тады мая дарожачка зарасцець.
Дубнячком ды бярэзнічкам,
Маладым ды ляшчэўнічкам.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. А. М. Прысмакова ў 1998 г. у в. Бранцава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Юр'евай, 1910 г. н.

Ой, на дубе-дубе там зязюлька*,
А на другім дубе там другая*.
Зляціцеся, зязюлькі, у адно места,
Закукуйце, зязюлькі, усе жаласна.
Сыйдзіціся, сястрыцы, у адно места,
Ой, запейце ўсе песню жаласна.
Сыйдзіціся, сястрыцы, у адно места,
Ой, запейце ўсе песню жаласна.
Ёсць жа ў вас мамачка, хоць далёка,
Варанья конікі не дабягуць,
Гарачыя слёзачкі не зацякуць.
Абярнуся малада я зязюлькай,
Палячу я к мамачцы пад аконца.
Падлятала зязюленька,
Крыльцом, пяром ваконца адчыняла.
Адчыніся, ваконца, адчыніся,
Адамкніся, мамачка, адамкніся.
Адчыніся, ваконца, адчыніся,
Адамкнуса, дзіятка, адамкнуса.
Вот я ў сваёй мамачкі пагасціла,
А мамачка дачушку правадзіла
Праз высокія горы з капачамі,
Праз цёмныя лясы з тапарамі.
Дзе мамачка з дачушкай пастаяла,
Там вырасла яблынька садовая,
Дзе мамачка з дачушкай гаварыла,
Там вырасла вішанька і каліна.
Дзе мамачка з дачушкай пасядзела,
Там вырасла рутачка і лілея.
Дзе мамачка з дачушкай расталася,
Там слізявая рэчачка разлілася.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 68, сш.3, арк. 5. Зап. М. П. Гваздзёў у 1961 г. у в. Крупнікі Крывіцкага р-на (цяп. Вілейскі р-н Мінскай вобл.) ад Казіміры Фамінічны Цюрык, 1885 г. н. Песню спяваюць таксама ў бязседзе.

Ноч мая,
Ноч мая цямная, свякроўка ліхая.
Шлець мяне,
Шлець мяне маладу з поўначы па ваду.
А на маё,
А на маё бяздолле ліхое надвор'е.
А ні певень,
А ні певень ні пяе, а ні гусак ні крычыць.

А ні гусак,
ні гусак ні крычыць, шызы голуб ні бурчыць.
Толькі адзін,
Толькі адзін ваўчышча а за гарою выіць.
А я молада,
Я молада, трасуся, па ваду йсці баюся.
А пачуў жа,
А пачуў жа мой мілы, ў лузе коні пасучы.
Ў лузе коні,
Ў лузе коні пасучы ды арэшкі трасучы.
А не бойся,
А не бойся, міленька, бяры ваду смяленька.
Не адна ты,
Не адна ты ў лузе, ёсць птушкі ў лузе.
Яны табе,
Яны табе папяюць, нуду-бяду развядуць.
Я ж табе,
Я ж табе, мілая, вадзіцы паднясу.
І вадзіцу,
І вадзіцу паднясу, вароцечкі адчыню.
Свякроўка,
Свякроўка-мамулька, на ж табе вадзіцы,
На ж табе,
На ж табе вадзіцы з сцюдзёнай крыніцы.
Нявехна,
Нявехна-нябога,
Не вады я,
Не вады я бажала, цябе са свету жывала.
Бадай ты,
Бадай ты, свякроўка, з пасцелькі не ўстала,
Як ты мяне,
Як ты мяне маладу са свету жывала.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 96, сш. 1, арк. 17–18. Зап. В. Е. Бурносаў у 1965 г. у в. Глыбокае Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Васілісы Канаплёвай, 1904 г. н.

Вар.: Свякроўка мая грозная...
...Толькі адзін ваўчышча
За гарою вые.
Адзін за гарою,
Другі за другою.
Мой мілы ў полі начуе
І ўсё гэта чуе.

Гілевіч 1974, с. 59–60. Зап. Р. Цішурова ў в. Вугляны Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Ярковіч.

Вар.: А на маё бяздолле плахое надвор'е.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 46. Зап. А. П. Паўловіч у в. Зарэчча Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Кацярыны Данілаўны Галаўковай, 1912 г. н.

Вар.: Шлець мяне,
Шлець мяне, маладу проці ночкі па ваду...
...А мой мілы на начлезе начуець,
Ен усё гэта чуець.
– Ня бойся,
Ня бойся, мілая, не адна ты такая.
Есць у лузе,
Есць у лузе красачкі, а на небе пташачкі.
Яны цябе,
Яны цябе прывядуць і вадзіцу паднясуць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 2, № 29. Зап. студ. В. В. Лявонцьева, І. І. Лаева, Н. М. Болбас у 1991 г. у в. Конанавічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Іванаўны Краўцовай, 1923 г. н.

Вар.: Ня 'дна ты ў тузе,
Ня адна ж ты, ня адна ж ты ў тузе.
Ёсць пташкі ў лузі.
Я ж, молад,
я ж, молад, з табою, Гасподзь Бог са мною.
І вадзіцы прынясём, у сенячкі ўнясём.
А на табе,
А на табе, свякроўка, начныя вадзіцы.
Начныя вадзіцы,
Начныя вадзіцы з студзёнай крыніцы.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 256b, сш. 4, арк. 15–16. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Паляковай, 1915 г. н. «Масленка»; АІМЭФ, Мг. 20-91-15, № 9. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Міхейкава Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Трыфанаўны Чубікавай, 1913 г. н.

Вар.: Баюся,
Баюся вярнуся, па вадзіцу не пайду.
Абазваўся,
Абазваўся мой міленькі на Дунаі стоячы,
Коніка поячы...
...Ой, на табе, свякроўка-нябога
Вады з крыніцы.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 40. Зап. студ. С. Сільвановіч, А. Мілашэўская ў 1993 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Н. Д. Лабазавай, 1935 г. н., Н. Л. Владыка, 1920 г. н.

Баюся,
Баюся-трасуся, домоўкі вярнуся.
Абазваўся,
Абазваўся міленькі у крыніцы стоючы,
У крыніцы,
У крыніцы стоючы, коніка поючы:
– Ня бойся,
Ня бойся, міленька, бяры ваду смяленька.
Я ж цябе,
Я ж цябе правяду, і вадзіцу паднясу.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. М. Андарала і В. Волкава ў 2000 г. у в. Гай
Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад В. П. Трыпуцінай, 1920 г. н., прав.

Вар.: Абазваўся мой мілы, абазваўся,
На Дунаі пливучы.
– Не бойся,
Не бойся, любая, не адна ж ты ў тузе.
Не адна ж ты,
Не адна ж ты ў тузе, ёсць салоўка ў лузе.
А над табой,
Над табой усе пташкі, яны табе прапяюць
І вадзіцы прынясуць,
І вадзіцы,
І вадзіцы прынясуць і вароты адчыняць.
На ж табе,
На ж табе, свякроўка, сцюдзёнай вадзіцы.
Каб цябе,
Каб цябе, свякроўка, памылі ў карыце.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 78, сш. 6, арк. 55. Зап. В. Е. Бурносаў у 1963 г. у в. Глыбокае Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Настасі Паўлаўны Нырцовай.

Вар.: Толькі адна,
Толькі адна ваўчыца у бару выя.
Крыкну я,
Крыкну я, малада, стоячы на моры.
Як пачуў,
Як пачуў мой мілы лежучы ў каморы...
...Во табе,
Во табе, свякроўка, паўночнай вады.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 64. Зап. Т. В. Белая ў 2006 г. у в. Заброддзе Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Хрысціны Іванаўны Лукомскай, 1920 г. н., ад. 2 кл.;
АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 45–46. Зап. Г. А. Рогава ў в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Валянціны Мікалаеўны Капытак, 64 г.

Вар.: Толькі адно ваўчышча на загор'ю вые,
А ў мяне, маладога, душачка ные.
Не бойся, мілая,
Ты не адна ў лясу,
Я каня пасу.
Не бойся, мілая,
Я й каня напасу,
І вады прынясу,
І свякроўку напаю.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 79, сш. 11, № 3. Зап. студ. З. В. Дайнека ў в. Малое Стахава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Алены Пракопаўны Дубень, 63 г.

Вар.: Толькі 'дно,
Толькі 'дно ваўчышча завыла ў трыснішчы.
Я малада,
Я малада няўдала вадзіцы набрала.
Вадзіцы,
Вадзіцы набрала і дамоў прынісла.
І дамоў,
І дамоў прынісла, усім піць падала.
Старому,
Старому, малому, дзевіратку маладому.
Залвіца,
Залвіца, сястрыца, на й табе вадзіцы.
На й табе,
На й табе вадзіцы з халоднай крыніцы.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 77, спр. 126, сш. 1, арк. 24–25, № 21. Мг. 20-7/1-1, № 21. Мг. 20-77-6, № 3. Зап. Г. А. Барташэвіч і Л. П. Барабанавы ў 1977 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Аляксееўны Занямонец, 1921 г. н.

Вар.: Толькі адно ў лесе ваўчышча вые (крычыць).
Трыснішча сінёе, ваўчышча сівое.
Стукнула, грукнула, вадуду беручы,
Зачуў мой мілы, коней пасучы.
Не стукай, не грукай, мая мілая,
Я і коней напасу, і вады прынясу.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 9, спр. 27, сш. 6, № 1. Зап. студ. Н. М. Мікуліч у 1959 г. у в. Міхайлова Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Карповіч, 1886 г. н.

Ночачка,
Ночачка цімная, свякроўка ліхая.
Шлёць мяне,
Шлёць мяне маладу, з поўначы па вадуду.

Я млада,
Я млада баюся, ў дзівіраткі прашуся:
Дзівіратка,
Дзівіратка, мой братка, а пайдзём са мною
А ў тую,
А ў Дунай-крыніцу па чысту вадзіцу.
Прынесла,
Прынесла я й вады, на сябе я і бяды.
Кожнаму,
Кожнаму піць я падала.
Свякроўка,
Свякроўка-мамачка, на ж табе вадзіцы,
На ж табе,
На ж табе вадзіцы, з далёкай крыніцы.
Нявестка,
Нявестка, дзіцятка, не вады жыдала,
Не вады,
Не вады жыдала, цябе з свету збывала.
Не было,
Не было ж на цябе ні ваўкоў-мядзведзяў,
Ні злога чалавека.
Свякроўка,
Свякроўка-мамачка, я ж ваўкоў ні баюсь.
Я ж ваўкоў,
Я ж ваўкоў ні баюсь, ад мядзведзяў баранюсь.
А ў злога,
А ў злога чалавека харашэнька папрашусь.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Т. Акуліч, Т. Грынь у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. Г. Безручонак.

А ў лузе каліна без лісту шуміць, без лісту шуміць,
А ў доме свякроўка нявеску журыць, нявеску журыць,
Шлець яе, маладу, ў Дунай па ваду, ў Дунай па ваду
Божа мой міленькі, цёмна, не зайду, цёмна, не зайду.
На маё бяздолле куры не пяюць, куры не пяюць,
На маё бяздолле людзі не ўстаюць, людзі не ўстаюць,
На маё бяздолле ваўкі не выюць, ваўкі не выюць,
Стукну я, грукну, лугам ідучы, лугам ідучы,
Ці не пачуець мілы коні пасучы, коні пасучы.
Ня бойся, мілая, я коні пасу, я коні пасу,
За цябе, мілая, вады прынясу, вады прынясу.
Нясі ж ты вадзіцу памалюсеньку, памалюсеньку,
Стаўляй ты вядзёрцы паціхусеньку, паціхусеньку,

Каб мае вядзёрцы не спліхнуліся, не спліхнуліся,
Каб мая свякроўка ні ачнулася, ні ачнулася,
Свякроўка, мамачка, з Дунаю вада, з Дунаю вада,
Устань ты, памыйся, з поўнага ядра, з поўнага ядра,
Нявестка, дзіцятка, ні вады ждала, ні вады ждала,
Я цябе, маладу, з свету збывала, з свету збывала,

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 158, сш. 1, арк. 46–47, № 89. Зап. В. І. Скідан у в. За-
лазоўе Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Браніславы Мікалаеўны Ляшковіч.
Масленічная «на калысцы».

Какалуша¹⁴⁶ мяя, зіліная мяя, не шумі йа ў лузе. У!
Не шумі йа ў лузе, не шумі йа ў лузе, не будзі свёкара.
А мой свёкарка лютый, а мой свёкарка лютый, ён някрепінька спіць. Эй!
Ён някрепінька спіць, ён някрепінька спіць, а ён рана ўстае.
А ён рана ўстаець, а ён рана ўстаець, і мяне пабудзе.
І мяне пабудзець, і мяне пабудзець, по вадзіцу пашлець.
А я, млода, журюся, а я, млода, журюся, по ваду йціць баюся.
Пу ваду йціць баюся, пу ваду йціць баюся, дзівярэчку кланюся.
Дзівярэчак-брахнінька, дзівярэчак-брахнінька, пайдзём-ка мы са мною.
Пайдзём-ка мы са мною, пайдзём-ка мы са мною, бярі гусьлі с сабою.
А я буду ваду браць, а я буду ваду браць, а ты ў гуселькі граць.
А я буду ваду несць, а я буду ваду несць, а ты ў гуселькі пець.

АІМЭФ, Мг. 20-93-10, № 13. Зап. У. М. Сысоў у 1994 г. у в. Бяседавічы Хоцім-
скага р-на Магілёўскай вобл. ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н.

Вар.: Мажэйка 1999, с. 44–45, № 9. Зап. Т. І. Кухаронак у 1993 г. у в. Бясе-
давічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай,
1915 г. н.

Божа мой! Ялінка мая, зялёная. Божа мой!¹⁴⁷
Божа мой! Свякроўка мая шалёная. Божа мой!
Божа мой! Загадала мне работачку. Божа мой!
Божа мой! Работачку ў суботачку. Божа мой!
Божа мой! У нядзельку рана плацце калаціць. Божа мой!
Божа мой! Плацце калаціць, верх лесу сушыць. Божа мой!
Божа мой! Я не жыдоўка ў нядзельку калаціць. Божа мой!
Божа мой! Я ж ні зязюлька верх лесу лятаць. Божа мой!

АІМЭФ, ф. 8, воп. 76 спр. 118, сш. 2, арк. 11, № 11. Мг. 20-76-38, № 11. Зап.
В. Каламыцава ў 1976 г. у в. Стаі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. С. Быка-
вай, 1911 г. н.

¹⁴⁶ Какалуша – мясцовая назва расліны, хутчэй за ўсё іргі ці чаромхі.

¹⁴⁷ Структура характэрная для купальскіх песень.

І Божа мой! Ляцела сава каля сяла. Божа мой!
Божа мой! Схваціла сава младу Машечку. Божа мой!
Божа мой! Іванька бяжыць, на саву крычыць. Божа мой!
Божа мой! Машачка мая, праллейка мая. Божа мой!
Божа мой! Тоненька прала, гусценька ткала! Божа мой!
Божа мой! Гусценька ткала, бела бяліла. Божа мой!
Божа мой! Бела бяліла, кашулі шыла. Божа мой!

АІМЭФ, Мг. 20-76-38, № 9. Зап. В. Каламыцава ў в. Стаі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. С. Быкавай, 1911 г. н. «Масленка».

Божа мой! Ляцела сава з-пад Барысава. Божа мой!
Божа мой! Схапіла Манечку і панесла. Божа мой!
Божа мой! Іванька бяжыць, на саву крычыць. Божа мой!
Божа мой! А пастой, сава, Манечка мая. Божа мой!
Божа мой! Манечка мая, вяночка бала! Божа мой!
Божа мой! Вяночка віла, рана ўставала! Божа мой!
Божа мой! Рана ўставала, тоненька прала! Божа мой!
Божа мой! Тоненька прала, доўга снавала! Божа мой!
Божа мой! Доўга снавала, кросны стаўляла! Божа мой!
Божа мой! Кросны стаўляла, гусьценька ткала! Божа мой!
Божа мой! Гусьценька ткала, бела бяліла. Божа мой!
Божа мой! Бела бяліла, сватоў дарыла. Божа мой!
Божа мой! А ўсім сваточкам па рушнічачку. Божа мой!
Божа мой! А мо Іваньку ня меручы. Божа мой!
Божа мой! Ня меручы, ня рэжучы. Божа мой!

АІМЭФ, Мг. 20-95-10, № 11. Зап. Т. В. Валодзіна ў 1995 г. у в. Вялікае Жэжлі-на Лепельскага р-на Віцебскай вобл.

І Божа мой! Тынок высок, Дунай глыбок. Божа мой!
Божа мой! Хто гэты тынок пераскочыць? Божа мой!
Божа мой! Хто гэты Дунай перажывець? Божа мой!
Божа мой! Возміць дзевачку Караліначку. Божа мой!
Божа мой! Іванька скочыў, ён пераскочыў. Божа мой!
Божа мой! Іванька плыў, ён пераплыў. Божа мой!
Божа мой! Узяў дзевачку Караліначку. Божа мой!

АІМЭФ, Мг. 20-76-38, № 10. Зап. В. Каламыцава ў 1976 г. у в. Стаі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. С. Быкавай, 1911 г. н.

Як была я сем лет ўдавою,
Ня чула зямлі под сабою,
Дасталася паганьму мужу,
Лижать мое падарычки ў скрыни,
Вазьмі тябе погібель и з ими.

Добровольский 1903, с. 75. Зап. у с. Данькава Смаленскага п.

Засвяціла сонцэ ў оконцэ
Ды ўбіла ліпа Піліпа,
Ды ўбіла ліпа Піліпа,
Дый лежыць Піліп, не дышэ,
Ножкою дзіця колышэ.
Ішла ўдова ў край мора
І з малюсенькім дзіцём,
Зайшла к свёкру грэціса.
– Дзе ж мне од свёкра дзеціса?
– Ой, дзеціса, невесточка, дзеціса,
Да малое дзіця выпусці,
Сама малодзенька ў свеці.
Ішла ўдова ў край мора,
Зайшла к бацьку грэціса,
Зайшла к бацьку грэціса.
– Дзе ж мне, бацько, дзеціса?
– Да малое дзіця ў колыску,
Сама малодзенька ў подушку.
Пожарэмо дубы горэло,
А я ж, малодзенька, тушыла,
Рэшэтом воду носіла.
Скулько ў рэшэце водзіцы,
Столько ў мойго свёкра праўдзіцы.
Пожарэмо дубы горэло,
А я ж, малодзенька, тушыла,
Кубком воду носіла.
Скулько ў кубку водзіцы,
Столько ў мойго бацюхна праўдзіцы.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Л. Фурсевіч у в. Сітніцкі Двор Лунінецкага р-на
Брэсцкай вобл. ад В. І. Лядковіч, 1925 г. н., прав.

А плала ўдава па моры, па моры,
А дзіцятачка за ёю, за ёю,
Праплыла ўдава к берагу, к берагу,
К татулькавым варотам, варотам.
– Адчыні, татулька, вароты, вароты.
А пльвуць к табе сіроты, сіроты.
– Ты, маё дзіцятка, у хату йдзі, у хату йдзі,
А свайго дзіцятачка ў плынь пусці, ў плынь пусці.

– Хай жа я тута загіну, загіну,
Я свайво дзіцятка ня кіну, ня кіну.
Хай жа я тута затону, затону,
І маё дзіцятка са мною, са мною.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Мг. 20-91-14 № 10. Зап. К. П. Кабашнікаў і В. К. Кабашнікава ў 1991 г. у в. Міхейкава Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Карнеёўны Кошкінай, 1913 г. н.

– Гусі мае серыя,
А дзе ж вы, гусі, бувалі,
А дзе ж вы, серыя, літалі?
– Бувалі, бувалі,
На сінія моря літалі*.
– Што ж вы там відалі?
Маладую ўдовачку ў кыраблі*,
Чыста хадзіць, чыста хадзіць,
Будуць пра ўдоўку людзі гаваріць*,
Грязна хадзіць, грязна хадзіць,
Будуць удоўку людзі судзіць*,
Буду хадзіць, буду хадзіць,
Ні грязна, ні бела буду хадзіць*,
Буду любіць, буду любіць,
Маладога парня буду любіць.

Аўдыятлас 2006, № 23. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Хадунь Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад А. М. Елісеенка, 1921 г. н.

Зяць на цешчы капусту вазіў,
Маладу жану ў прысцёжку станавіў.
Ну-ка, ну-ка, ах, ты старыя кырга!
Тпру, стой, мыладая жэна.
Цябе, старыя, і чорт ні вазьмець,
Малада жына жывот нарвець.

Аўдыятлас 2006, № 21. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Дзягавічы Крычаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад А. А. Люцьковай, 1904 г. н.

Цешча для зяця пірог спікла*,
Думала-гадала сімярых угасьціць*,
Зяць як сеў – дык адзін пірог зьеў*.
Калі б цябе, зяцьку, разорвала*,
Як я цябе, цешча, ня ўпотчывала*.

Прыедзеш ка мне, цешча, ны масленіцу,
Тады я цябе, цешча, ня етым угашчу.
Высеку дубінку харошэнькаю,
Тады я цябе, цешча, папотчываю.
Біжала-біжала, ўцікала йіна*.

Аўдыятлас 2006, № 22. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г.
у в. Дзягавічы Крычаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Алены Аўсееўны Люцько-
вай, 1904 г. н. «На Маслянку».

Узяла піва наварыла, шчэ й пірог спякла,
Спякла пірог на дванаццаці рублех.
За восем рублей мукі, солі ўзяла,
На чатыры рублі яшчэ сахару кусок.
Я думала цешчуха сямерых угасціць,
А ж мой зяцек сеў і адзін ўсе наеў.
Бадай цябе, зяцюхна, дый разарвала бок,
Прыедзь ка мне, цешчухна,
Дый на Масленую.
А я цябе, цешчухна, яшчэ й лепш ўгашчу,
Пасадзіў зяць цешчу ды за новым сталом.
А к вакну вачымы, ды к сталу плячымы,
Тут мая цешчухна ды блохі лічыла.
То адна, тод зве, гэта зяцю, гэта мне,
А дзе тая лазіла, што на спіне лазіла.
Паехала цешчухна, ды папыхваючы,
Як узлезла на печ, дык чуць выдыхаючы.
На двары сабаккі, ды яхі-яхі,
Паглядзіце, дзетачкі, ці не зяць едзе ліхі.
Ці не едзе ліхі зяць на пахмельніка зваць.
А скажыце, дзетачкі, што я больна была,
Што я больна была, баліць сэрца, галава.

АЛБФ БДУ Мг. Зап. Г. Паражынская ў 1985 г. у в. Бацэвічы Клічаўскага р-на
Магілёўскай вобл. ад Марыі Іванаўны Півуновой, 1919 г. н.

А ў нас сягоння Запусты.
А не еш, Вовачка, капусты,
А спадзявайся на цешчу
А на цэлковую яешню.
А цешча саву злавіла,
І зяцю галаву зварыла.
– Еш, мой зяцечка, не ўнавай,
А па курманіках не хавай.

Па дарожачкі даганю
Я твае карманы патрасу,
Савіную галаву адбяру,
Я й зяця ворам назаву.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 91, спр. 258, сш. 0, арк. 59. Зап. Г. А. Пятроўская і А. М. Хрушчова ў 1991 г. у в. Шапялевічы Круглянскага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Пятроўны Паляковай, 1919 г. н.

Задумала Дуня да замуж ішці¹⁴⁸,
Захацела цёшча пірог іспячы.
Солі, мукі на чатыры рублі,
Сахару, ізюму на восім рублей.
Выйшал пірог на двінаццаць рублей.
Сеў зяць за стол ды і з'еў ўсей пірог.
Цёшча па хаце пахажывае,
Скоса на зяця паглядывае:
– Штоб цібе, зяцюхну, розарвало!
– Розарве, розарве, цёшча мая.
Прыхадзі-ка, цёшча, на масляную,
Я ж цябе, цёшча, упочтуваю,
Чатыры дубіны берозавые,
Пяты кнут па заказу ідзёт.
Прыбязала дадому ды ўпала дадолу:
– Дзеткі, маць бальна, ў зяця ў гасцях была.

Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2006 г. у в. Вуглы Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Лідзіі Якаўлеўны Ясючэні, 1923 г. н., Ганны Якаўлеўны Дзямідчык, 1929 г. н., Серафімы Іванаўны Жгун, 1933 г. н., Леаніды Міхайлаўны Пінчук, 1941 г. н. («На маслянку, як па сялу хадзілі, ішлі пад “шатром”, скакалі і спявалі»).

За морам сініца не пышна жыла,
Наварыла піва п'янага,
Назвала гасцей мелкіх пташчак.
Совушка-удовушка незваная прышла,
А цешча для зяця пірог спякла.
Думала цешча ўсіх угасціць,
А зяць сеў, дык адзін пірог з'еў.
Цешча па сеначку пахажывала,
Ды скоса на зяця паглядывала,
Каб цябе, зяечка, разарвала.
А ён кажа: «Разарві, разарві цешчу маю.

¹⁴⁸ Кожны радок паўтараецца.

Прыхадзі ты, пешча, на Масліную,
Чатыры срубіначкі бярозавыя,
Будзем бегчы аж паерзавая».

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 48–49. Зап. Л. Анішчанка ў 1997 г. у в. Сіпішчава Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Ефрасінні Максімаўны Карманавай, 1932 г. н.

Імела цёшча сем зяцей*:
Макарый зяць, Захарый зяць,
Алёшка зяць, Мікошка зяць,
Кліменцій зяць, Вікенцій зяць,
Ванюшка-душка найлучшы зяць*.
Як стала цёшча ў госці іх зваць*:
Макару ў госць, Захару ў госць,
Алёшку ў госць, Мікошку ў госць,
Кліменцю ў госць, Вікенцю ў госць,
Ванюшку-душку за падпашку відзэць*.
Як стала цёшча іх угашчаць*:
Макару ляпёшку (пералік усіх)
Ванюшку-душку пірог пічот*.
Як стала цёшча спаць укладаць*:
Макару на лаву, Захару ля лавы,
Алёшку на печы, Мікошку ля печы,
Кліменцю – палок, Вікенцю – палок,
Ванюшку-душку ў перыну кладзэць*.
Як стала цёшча з гасцей нізбраць*:
З Макары рубель, з Захары рубель,
З Алёшкі рубель, з Мікошкі рубель,
З Кліменця два, з Вікенця два,
З Ванюшкі-душкі сем ды рублей*.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 50. Зап. А. М. Боганева ў в. Каліты Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Мальвіны Каліцкай, 1914 г. н. «Любіла патаму, што багаты быў».

Учора з вячора мяне свёкор биў
Биўши, набившись, в себе говориў:
– Ой, добро чужіе дети бить,
Не одбиваютца, только слёзками обливаютца,
Тонким рукаўцом обтираютца!

Бессонов 1871, с. 144, № 151. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

Да была я на рыначку,
Да купіла я гарэлачкі.
Эй, да баюся дамой ісці,
Будзя мяне мой муж біці.
Эй, будзя мяне мой муж біці,
Няма каму бараніці.
Эй, няма ў мяне святой маці,
Яна мяне абароніць.
Эй, яна мяне абароніць,
Да з сыночкам пагаворыць.
Эй, да сыночак-сакалочак,
Ня бі жонкі галовачку.
Эй, ня й бі жонкі галовачку,
Бо галоўка мая еле-эле квала.
Эй, бо галоўка мая еле-эле квала,
Што ні дзень, то нездарова.
Эй, табе жонку, то якую,
Накарай яе слаўцом , слаўцом.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. І. Багамазава і Ю. Залеская ў 2003 г. у в. Замосце Слуцкага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Федаровіч, 1925 г. н., кат., і Алены Адамаўны Катлінскай, 1923 г. н., кат. «Масленічная песня, выконвалася на ігрышчах».

Як зарзалі сівы коні йі ў полі,
Бяруць майго міленькага ў няволі,
Мне ж ні жалка, што мілога йі ўзялі,
Толькі жалка, што ня крэпка звізалі.
Атарвецца, і шмаргнецца, і ўцячэ,
А ён маю галовачку патаўчэ,
Ах, былі ў нас маскоўскія сікачы,
Прасікалі ж вакошэчка на печы.
Не раз, не два ў вакошачка ўбіжала,
Не раз, ні два пад стрэшкаю стыяла.
Што й пад стрэшкой мяккі венічкі вісяць,
А ў венечках верабейкі шэмацяць,
А ў венечках верабейкі шэмацяць,
Яны ж мае яркі вочкі нарушаць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 78, спр. 150, сш. 1, арк. 5. Мг. 20-78-43, № 1. Зап. К. П. Кабашнікаў у 1978 г. у в. Кляпін Кармянскага р-на Гомельскай вобл. ад Евы Кузьмінічны Лосевай, 1922 г. н. «На Масьленку».

А мужык жонку як біць, дык біць,
Некаму яе бараніць, бараніць.
– Свёкарка, няродны татулька,
Барані мяне, барані.

А свёкарка падступаіць, нагаечку ні адбіраіць –
– Бі, сыноч, навучай,
На свой добры абычай.
А мужык жонку як біць, дык біць,
Некаму яе бараніць, бараніць.
– Свякроўка, няродна матулька,
Барані мяне, барані.
А свёкарка падступаіць, нагаечку ні адбіраіць –
– Бі, сыноч, навучай,
На свой добры абычай.
А мужык жонку як біць, дык біць,
Некаму яе бараніць, бараніць.
– Залвіца, няродная сястрыца,
Барані мяне, барані.
А залвіца падступаіць, нагаечку адбіраіць –
– До, брацец, жану біць.
Будзіць, брацец, гэта й мне
На чужой старане, старане,
І ў чужога татулькі, і ў чужэя матулькі

АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 80, сш. 22, № 16. Зап. студ. А. С. Дылейка ў 1974 г.
у в. Замосце Талачынскага р-на Мінскай вобл. ад Ф. П. Фрапуза, 1898 г. н., ад. 4 кл.

Чаму табе, Масленіца, не сем нядзель?
Гу-та-та, гу-ля-ля, гу-та-та, гу-ля-ля¹⁴⁹.
Адна нядзелька і тая караценька.
На вуліцы арэлькі – калышуцца дзеўкі.
А я, маладзенька, паміж іх сядзела.
Біў мяне свёкар рамённаю плеццю.
Мне ж тыя раны тры дні балелі, тры дні чарнелі.
На вуліцы арэлькі – калышуцца дзеўкі.
А я, маладзенька, паміж іх сядзела.
Біў мяне мілы шаўковай стужкай.
Мне тыя раны ні дня ні балелі, ні дня ні чарнелі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 91, сш. 2, арк. 18–19. Зап. К. Б. Кузняцова ў 1964 г.
ў в. Лядневічы Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Кацярыны Савельеўны Ла-
бецкай, 1915 г. н. «Масленка».

Вар.: Мажэйка 1981, с. 76, № 32. Зап. у 1973 г. у в. Латыгаль Сенненскага р-на
Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Лісецкай, 1905 г. н.

На вуліцы сонца, калышуцца дзеўкі,
Лісце маё зеляное¹⁵⁰.
А я, маладзенька, пайшла пастаяла.

¹⁴⁹ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

¹⁵⁰ Таксама.

Набіў мяне татка саломеннай плёткай.

А я з таго бою нядзелю хварэла.

Нядзелю хварэла, другую дурэла.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Ж. М. Латыголец у 2001 г. у в. Забаенне
Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марыі Пятроўны Латыголец, 1923 г. н.

А на гары сад, сад...

Калышуцца дзеўкі,

Калышуцца красны.

А я, маладзенька,

Часок прастаяла,

Другі – паглядзела.

А ўбачылі людзі,

А злыя суседзі –

Яны не маўчалі,

Татаньку казалі.

Біў жа мяне татка

Саломеннай пугай.

А мне ж тая болька

Гадочак балела,

Другі – прасвярбела.

А на гары сад, сад...

Калышуцца дзеўкі,

Калышуцца красны.

А я, маладзенька,

Часок прастаяла,

Другі – паглядзела.

А ўбачылі людзі,

А злыя суседзі –

Яны не маўчалі,

Маманьцы казалі.

Біла жа мяне мамка

Шаўковай істужкай.

Мне ж тая болька

Гадочак балела,

Другі – прасвярбела.

А на гары сад, сад...

Калышуцца дзеўкі,

Калышуцца красны.

А я, маладзенька,

Часок прастаяла,

Другі – паглядзела.

А ўбачылі людзі,
А злыя суседзі –
Яны не маўчалі,
Мілому казалі.
Біў жа мяне мілы
Раменную плеццю.
А мне ж тая болька
Дзянёчак балела,
Другі – прасвярбела.

Гілевіч 1974, с. 61. Зап. Ю. Хромчанка і Т. Ярац у в. Гурэц Чашніцкага р-на ад Соф'і Якавік, 59 г.

Пуд калыной дівка гуляла
Ёй калына лысцем шэптала,
А еі мамко словамы казала:
– Нэ йды, дівко, за вдовіна сына,
Бо вдовін сын – гурка п'яныца.
Ён в корчму ідэ, як мак цвітэ,
А з корчмы ідэ, як мак одцвітае,
Прышовшы додомы – сэм'ю розгоняе.
– Жунка млода, чы мякка постэля,
Маты стара, чы тэпла свэтлыца,
Сэстра мала, чы смачна вэчэра?
Ён б'е жунку в левое вуха,
Коб була жунка і нэма, і глуха.

Раговіч 2001, с. 18, № 1. Зап. у 1987 г. у в. Сташаны Пінскага р-на Брэсцкай вобл. ад фальклорнага гурта. «Танок водылы й спывалы на Масленіцу».

Zana muza dy pacieszyla:
Pawiala w sad dy pawiesila.
Wyszla na wulku – razhulalasia,
Pryszla w chatku – razdumalasia:
Pajdu wsad, wiarnu muza uzad.
Ci ty jablyczkaw nina kuszawsia,
Ci ty piesin ni nasluszawsia.

LTR, 7579/III-14, № 54. Зап. У. Сяліцкі ў 1930 г. у в. Мікуліна Даўгінаўскай гм. Вілейскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Вілейскі р-н Мінскай вобл.) ад Казіміры і Войцеха Сяліцкіх. Запусная.

А хто там, хто там,
Пад новым плотам
Богу маліўся?

– Каб ажаніўся,
Ня біў бы жаны
Чатыры гады.
На пятым годзя
Жана мужа біла*.
І на века учыла:
– Сядзі, мужа, дома,
Кружы верацёны*,
Кальшы дзіцятка*,
Напаі цялятка*,
Накармі курчатка.

Несцяровіч 2004, с. 58, № 95. Зап. В. Несцяровіч у 1998 г. у в. Заполле Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Г. В. Ханкевіч, 1929 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 44. Зап. В. Табалевіч у в. Закава Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Веры Сямёнаўны Табалевіч, 1918 г. н.

Мой негадзяй зыхвареу, кісяля захацеў,
Ета гогаль, гогалёчэк, люлі, гогалёчэк.
Я й усыпыла авёс не ў вымітаныю печ.
Ета гогаль, гогалёчэк, люлі, гогалёчэк.
Я й малола авёс не птэлканый,
Не птэлканый, гогаль, не птэлканый.
Я й мачыла чадок на ўчэрашняй вады,
Ета гогаль, гогалёчэк, люлі, гогалёчэк.
На ўчорашняй вады, дзе свіння напілась,
Дзе свіння напілася да і мыш залілася.
Ета гогаль, гогалёчэк, люлі, гогалёчэк.
Я й падзіла цадок я й на свой падалок.
Ета гогаль, гогалёчэк, люлі, гогалёчэк.
Мой кісель закіпеў, нігадзяй мой захріпеў.
Ета гогаль, гогалёчэк, люлі, гогалёчэк.
Мой кісель прастыў, нігадзяй мой застыў.
Ета гогаль, гогалёчэк, люлі, гогалёчэк.

Разумовская 2007, CD 1, № 19. Зап. А. М. Разумоўская ва Усвяцкім р-не Пскоўскай вобл. ад Вольгі Федасеёўны Сяргевай, 1922 г. н.

Зіма ты, зіма, марозьлівая,
Баюся цібе, ні змарозь міне.
Ні так жа міне, як майго дружка
С паходу йдучы, каня вядучы.
С паходу йдучы, каня вядучы,
А ў правай руке збрую нясучы.
Ой, збруя мая сярэбраная,
Жана малада да й ніверная.

Жана мужыка да й пацешыла,
Завяла й у сад, да й павесіла.
Прыйшла ў свой дом сваім сакалом,
Села за сталом, да й піша пяром.
Стала водку піць, стала сьлёзы ліць,
Вой, пайду я ў сад і спушчу назад.
Спушчу дадолу, ступай дадому,
Ці ты яблычкаў ні накушаўся.
Ці ты яблычкаў ні накушаўся,
Ці ты салаўёў ні наслушаўся.

АІМЭФ, Мг. 20-75-123/б, № 17. Зап. А. М. Пахомава ў 1975 г. у в. Прысынак
Уздзенскага р-на Мінскай вобл. ад А. Д. Пятроўскай.

Зімушка-зіма маразяная*,
Прашу я цібя, ні марозь міня*,
Ні так ты міня, як дружка майго*,
Полям ідучы, каня відучы,
Каня ведучы, зброю несучы¹⁵¹,
Зброю несучы, песню пяючы,
Што жана мужа дай пацешыла,
Павяла ў сад дай павесіла,
А сама пайшла на вулку гуляць,
Гуляй, пагуляй – нагулялася,
Дамоўкі прышла – задумалася.
Худа жыць з мужам, горай без мужа,
Вот пайшла ў сад прыпяваючы,
Свайго мілага пабуджаючы,
– Уставай, мілы, з долу,
Пойдзем, мілы, дадому.
Ці ты кветчак не нанюхаўся,
Ці салавейкі не наслухаўся?

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 46, сш. 1, арк. 12–13. Мг. 20-71-20. Зап. А. І. Гурскі
і А. М. Акунькова ў 1971 г. у в. Кураполле Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад
Веры Юльянаўны Хадкевіч, 1919 г. н.

Maja matulka da wybornica
Wybrała ziacia dy niaumielaha,
Dy niasmielaha.
Znac nia umiejic kasic nia zasiejic,
Ktosz maie maładzie pola zasiejic.
Zasieju pola da kałapniami,
Zabaranuju choc wirabjami,

¹⁵¹ Канец аўдыязапіса, далей песня друкуецца з нататак збіральніка.

Zasieju pola choc pszanicaju,
Za baranuju choc kurycaju.
Amnie maładzie biada pabiadzie
Kałapni sochnuc, wirabji dochnuc.
Pszanica sochnie, kurycy dochnie.

LTR, 7579/III-14, № 53. Зап. У. Сяліцкі ў 1930 г. у в. Мікуліна Даўгінаўскай гм. Вілейскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Вілейскі р-н Мінскай вобл.) ад Казіміры і Войцеха Сяліцкіх. «Запусная».

Мая матулька да й выбарніца,
Люлі, люлі, да й выбарніца.
Выбрала зяця да няўмелага,
Люлі, люлі, да няўмелага.
Да няўмелага і нясмелага,
Люлі, люлі, і нясмелага.
Араць ня ўмець, касіць ня смець.
Люлі, люлі, касіць ня смець.
Хто ж мне, маладзе, поля засець?
Люлі, люлі, поля засець.
Засею поля хоць пшаніцаю,
Забараную хоць курыцаю,
Люлі, люлі, хоць курыцаю.
Засею поля хоць калапнямі,
Забараную хоць віраб'ямі,
Люлі, люлі, хоць віраб'ямі.
Пшаніца ссохніць, курыца здохніць,
Люлі, люлі, курыца здохніць.
Калапні ссохнуць, віраб'і здохнуць,
Люлі, люлі, віраб'і здохнуць.

ФЭ БДАМ, 646125, № 55. Зап. С. І. Мыцько ў 1982 г. у в. Крыпулі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Міхайлаўны Конан, 1910 г. н., нар. у в. Крупнікі Вілейскага р-на Мінскай вобл. «Калысная»; ФЭ БДАМ, 646124, № 11. Зап. С. І. Мыцько ў 1982 г. у в. Крупнікі Вілейскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Іванаўны Аніка, 1912 г. н., Веры Аляксандраўны Бабковіч, 1910 г. н., Аляксандры Антонаўны Зюзюк, 1915 г. н., Івана Дзмітрыевіча Зюзюк, 1915 г. н., Марыі Аляксандраўны Машко, 1914 г. н.

Зялён явор хіляецца,
Брат сястрыцу чураецца*.
Прымай, жонка, хлеб-соль з стала,
Едзя ў госьці сястра мая*.
А сястрыца як пачула,
Назад коней павярнула*.

А брацятка дагадаўся,
За сястрычай пагондаўся*.
Дагнаў сястру ў паўдарогі,
Паў сястрыцы нізка ў ногі*:
Прашу, сястра, абедаці,
Здароўячка атведаці*.
Дзякуй, браток, за твой абед,
Ўжо мой абед у дарозе*.
Ўжо мой абед у дарозе,
Хлеб-соль, вада у парозе*.

ТМКБ 2006, с. 145. Зап. у 2002 г. у в. Маркуны Астравецкага р-на Гродзенскай вобл. ад Ядвігі Чайкоўскай, 1927 г. н., Ніны Стацінай, 1926 г. н., Гэлены Валэйка, 1928 г. н., і Станіслава Пазлевіча, 1922 г. н. «Запусная».

Былі у брата дзве сястрыцы,
Да ні адна доля*.
Адна пашла у раскошу,
Другая – у гора*.
Багатую багатырку
Ў госьці запрасілі*.
А беднаю бэздольнаю
Усе пазабылі*.
Па багату багатырку
Карэту паслалі*.
А беднаю бэздольнаю
Праз людзі казалі*.
Багатая багатырка
У карэця едзя*.
А бедная бэздольная –
На здохлай кабылца*.
Багатаю багатырку
Ў варотах вітаюць*.
А беднаю бэздольнаю
Ніхто не пытая*.
Багатая багатырка
За сталом на куце*.
А бедная бэздольная
За печай на лаўца*.
Мой брацятка, мой роднянкі,
Пусьці хоць да столу*.
Раскажу ж я ўсю праўданьку
Аб маёй нядолі*.

Адна маці нас радзіла,
Адна гадавала*.
Но не адну матулячка
Нам долю давала*.
Багатае багатырцы
Долю грашавую*;
А мне, беднай бэздольненькай,
Долю сьлезавую*.
Чаго ж мяне, бэздольненькай,
Сабакі ня з'елі?*

Багатая багатырка
Ўсё п'е ды гуляя*,
А бедная бэздольная
Сьлёзы пралівая*.

ТМКБ 2006, с. 146–147. Зап. у 2002 г. у в. Маркуны Астравецкага р-на Гродзенскай вобл. ад Ядвігі Чайкоўскай, 1927 г. н., Ніны Стацінай, 1926 г. н., Гэлены Валэйка, 1928 г. н., і Станіслава Пазлевіча, 1922 г. н. «Запусная».

На мяне кажучь «пасялушачка»,
А ў брацечкі я весялушачка.
А ты браецц мой, я сястра твая.
Ты ж мяне не зваў, я сама прыйшла.
Я і сама прыйшла, на куце села.
На куце села, песні запела.
Як пайду я куды даўно хадзіла,
Ці ня ўвіжу каго верна любіла,
Хоць ні яго, дык таварыша яго,
Папытаюсь аб здароўікі яго,
Ці балела галованька яго.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 50. Зап. у 1995 г. студ. Ю. А. Долгая і Н. А. Катэнка ў в. Ухвала Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Алены Кліменцеўны Зайцавай, 1910 г. н., прав.

Жиў-быў, – не любіла,
Як помёр, – не тужіла.
На лаўце ляжыць: ня думаю тужыць.
Як у труну уложу, тоды по нём загужу.
А чырыз тую яму на другога гляню:
Киўну-моргну, з собою спаць положу.
Як помёр мой нябошук, я тую бяду у горшук:
Чаряпочком накрыла, каб я боли не тужіла.

Бессонов 1871, с. 141, № 147. Зап. у м. Слабодка Слуцкага п. Мінскай губ.

Боже мой, Боже, нядоля моя!
Ня любить свёкор имена мойго:
Стялю постельку, – не ляже,
Пытаю дела, – не каже,
Подаю пити, – не бяре
И мяне дйтятком не зове.

Бессонов 1871, с. 145, № 152. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п.
Мінскай губ.

Ишла калина, ишла малина
Масляница!¹⁵²
Сустрела калина, сустрела малина,
Сустрела малина пяць голосоў.
Одзин голос – свякор кличиць,
Другой голос – свякроў кличиць,
Треци голос – дзеверь кличиць,
Чатвёрты голос – золоўка кличиць,
Пяты голос – мил кличиць.
Свякор кличиць – пици хочиць,
Дзевер кличиць – гуляць хочиць,
Золвица кличиць – часацьця хочиць,
Мил кличиць – спацы хочиць.
Я к свякру з золотым кубком.
З золотым кубком, з зялёным вином;
Я к свякроўце з работою,
З работою, з доенкою,
З доенкою, з цялятками,
Я к золоўце с щоткою,
Я к дзеверу з скрыпками и с цымбалами,
А к милому з подушками, з дзярушками.

Шейн 1874, с. 73, № 135. Зап. М. Ф. Сазонаў у Смалянецкай вол. Лепельскага п.
Віцебскай губ.

Ходзіць чыжык па вуліцы,
Каліна, маліна¹⁵³.
Кліча дзевак на ігрышча.
– А вы, дзевачкі-самаволачкі, – на ігрышча,
А вы, жоначкі-нявольніцы, – са ігрышча:
Дзіця плача – есці хоча,
Свякроў крычыць: гаршкі кіпяць,
Свкар кліча – вячэраць хоча,
Мілы кліча – пасцель слаці.

¹⁵² Прышеў паўтараецца пасля кожнага радка.

¹⁵³ Таксама.

Залвіца кліча – касу плесці,
Дзевер кліча – жартаваць хоча.
Я к дзіцяці з пялюшкамі,
Я к міламу з падушкамі,
Я к гаршчэчкам з адліўнічкам,
А к свёкру з кубачкам,
А к залвіцы з уплётамі,
А к дзеверу з уплёсамі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 112, сш. 1, арк. 44. Зап. А. І. Гурскі ў 1967 г.
у в. Ланькаў Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Раманаўны Краўцо-
вай, 1905 г. н., Груні Сідараўны Котавай, 1882 г. н., Сцепаніды Лаўрэнцьеўны
Котавай, 1907 г. н.

Ель мая, ель зеленая,
Я пад табою стыяла:
Ножиньки пристыяла,
Ручушки примахала,
Глазыньки приглядела –
Батюшки дажидала.
Батюшка мой далеча,
Матушка ящо далій;
Братец мой – салавейка,
Сястрица мая да какушка.
Што ж ты рана ни литаиш,
Братиц мой, салавейка?
Я палетю – ты заплачиш;
Я ў луги – а ты ў туги;
Я ў лозы – а ты ў слёзы;
Я ў лясы – а ты ў галасы.

Добровольский 1903, с. 77. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўльскага п. Смален-
скай губ.

Выйду, я выйду в чистыя поля,
Гляну я, гляну пад зарю,
Што пад зарею чарнеитца?
Чарнеитца мядведица.
Я думала – мядзведица
Айно ета люта свекра
С залоўкамі и с каталоўкамі,
И с деверьями и с дурукамі.
Выйду я, выйду в чистыя поля,
Гляну я гляну пад зарю,
Што пад зарею краснеитца?

Краснейтца красна макаўка,
Красна макаўка с мыкынятками.
Я думала – красная макаўка,
Ажно ета родная матушка,
С сястричкамі, и с любимымі,
И с братцамі, с роднымі.

Добровольский 1903, с. 77–78. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўльскага п. Смаленскай губ.

Кудрявай павошик,
Кучерявай звошик!
Привдарь коній больна,
Штоп бижали бодра,
Штоп я ни слыхала,
Как батюшка тужыть,
Матушка гарюить.
Када п ета знала,
Плитень разламала п,
Каров папускала:
Тапчитя каровы
Што есть у гароди!

Романов 1912, с. 141. Зап. у г. Беліца (цяп. у складзе г. Гомель) Гомельскага п. Магілёўскай губ. ад стараабрадцаў.

Мужычок, мужычок, маё сэрдаўка,
Гу-та-та, гу-лі-ля¹⁵⁴,
А не сей канпель, а не зернетка.
Канпелькі браць – мае ручкі рваць,
Каля лёну хадзіць – сярэдзіно баліць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у Сенненскім р-не Віцебскай вобл. ад Л. Ф. Баркавец, 69 г.

Каля горада вада ішла, вада йшла.
А ў горадзе вады нет, вады нет.
Нашага Сяргея дома нет, дома нет.
А паехаў ён у Вільню, у Вільню.
Прыедзець сабе з Вільні, з Вільні.
А мне, старой, пасцель слаць, пасцель слаць.
А табе к старасці піць падаваць, піць падаваць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Славені Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Арыны Рыгораўны Тайсёнак, 76 г.

¹⁵⁴Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

А ў гародзі лібіда вышэ гарадзішча,
Масьлінка-каўзуха!¹⁵⁵
На вуліцу ні пайду, ня будзіць ігрышча.
А я гэту лібяду вазьму паламаю,
Мужа спаць палажу, сама пагуляю.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 45, арк. 48. Зап. у 1991 г. у в. Крывыя Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад калектыва «Суседзі».

Водылы й спывалы танок на Масленіцу:
– Зэлэная да муравонька,
Ой, чому ж ты да ны зэлэні[еш]?
– Ох, як жэ мні да зэлэніты,
Колы ж мэнэ дай усі топч[уть]:
Коровамы да говэчкамы,
І всякымы да ножэчкамы?
– Молодая да молодонька,
Ой, чому ж ты да ны молоді[еш]?
– Ох, як жэ мні да молодіты,
Колы ж мэнэ дай усі свар[ать]:
Ох, да свюкор да шчэ свёкрровка,
Ох, да дывэр да шчэ ятровк[а],
Ох, да ішчэ дывэровы дэты,
Ох, як жэ мні да молодэт[ы]?

Раговіч 2001, с. 19, № 2. Зап. у 1986 г. у в. Ганчары Пінскага р-на Брэсцкай вобл. ад М. Д. Бондзіч, 1904 г. н., і У. А. Бондзіч, 1911 г. н.

Варота скрыпяць і марозы чуваць,
У нашага Віцячкі ды кажушка нету.
Нашто яму кажушок, ёсьць у яго Зіначка.
Йіна пры боку ляжыць, як калінка гарыць.
Йіна сама спацея і яго сагрэя.

АІМЭФ, Мг. 20-73-4/А, № 8. Зап. П. Н. Альхімовіч у 1973 г. у в. Баяры Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Л. Ф. Мяхед.

Цёмна ночка, цёмна ночка, ясная зарыца¹⁵⁶,
Дзе паедзім вазіняцца, родная сястрыца?
Там паедзім вазіняцца, дзе на гарэ хатка,
Там пешчухна багатая, яе дачка ладна.

¹⁵⁵ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка.

¹⁵⁶ Кожны радок паўтараецца.

– Не заўважай, мой брацітка, што яна там ладна,
А заўважай, мой брацітка, ці мяцёна хата.
– Хоць мяцёна не мяцёна – абы яна ладна.

Мажэйка 1981, с. 414, № 231. Зап. З. Я. Мажа́йка ў 1974 г. у в. Далёкія Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Антонаўны Аткинскай, 1915 г. н. «Запунная».

Адна мамка нас радзіла, адна гадавала¹⁵⁷,
Няроўную нам долічку з браціткам давала.
Людзі ідуць жыта сеіць, а я сваё гора.
Людзі просюць пана бога, каб жыта ўрадзіла,
А я прашу, маё гора каб век не ўсхадзіла.
Як узышло маё гора цёмнымі кустамі,
Як зацвіло маё гора ўсякімі цвітамі!
Усе цвяты усякія – адзін васілёчак,
Усе госці далёкія – адзін мой браточак.

Мажэйка 1981, с. 415, № 232. Зап. З. Я. Мажа́йка ў 1974 г. у в. Балаі Пастаўскага р-на ад Фэлі Іванаўны Гінько, 1902 г. н. «Хрэсьбіны і ў Запусты».

А у лузе пры дарозе ды цячэ крыніца,
Выпраўляла у салдаты сына удавіца.
Гадавала, гаравала над сыночкам маці,
Цяжка было у салдаты сына адпраўляці.
Ай, сеў да на коніка, нізенька скланіўся:
– Выбачайце, саседзікі, можа з кім сварыўся.
Падкрапляйце дарожаньку, кабы не бурылася,
Разважайце матуленьку, кабы не журылася.
Пыталася маці ў сына, калі прыдзе ў госці.
– Калі вырасцець травіца ў цянэц на памосці.

Мажэйка 1981, с. 415, № 232. Зап. З. Я. Мажа́йка ў 1974 г. у в. Балаі Пастаўскага р-на ад Фэлі Іванаўны Гінько, 1902 г. н. «Хрэсьбіны і ў Запусты».

Ой, гора, гора старому
Да з маладою жонкаю:
Маладая жонка ўпроч пайшла,
Старога лапці знясла,
Да занесла лапці-аборы
Да ўсе старога прыборы,
Да занесла лапці-анучы,
Да нечага старому абуці.

¹⁵⁷ Кожны радок паўтараецца.

Да ў чаравічак плацця наклала,
Да мяне, старога, абкрала:
У цэвачку мукі набіла,
Яна мяне, старога, згубіла.

Паззія 1992, с. 170, № 113. Зап. Я. Ф. Карскі ў с. Бярозавец Навагрудскага п.
Мінскай губ.

І а выйду, выйду на вулачку¹⁵⁸,
І а стану, стану на ганачку,
І а ўдару, удару ў ладоначкі,
І аб залатыя пярсцёначкі.
А як зачуць мой свёкратка,
І як зачуць няродны татка:
– Паціху, ціху нявестачка,
Паціху, ціху дзяцятка,
Не пабі свае ладоначкі,
Не паламай свае пярсцёначкі.
– Не тваё дзела, мой свёкратка,
Не тваё дзела, няродны татка,
Не ты хаваў мне ладоначкі,
Не ты спраўляў мне пярсцёначкі!
І хаваў ладонкі мой татулька,
Хаваў ладонкі мой родненькі,
Спраўляў пярсцёнку мой брацейка,
Спраўляў пярсцёнку мой родненькі.
А не тут спраўляў, у горадзе
І даў насіць, мне моладзе.

АІМЭФ, Мг 20-76-38, № 14. Зап. В. М. Каламыцава ў 1976 г. у в. Стаі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Т. С. Быкавай.

Ціхая рэчка Дунайка, Дунайка.
Разумна дзіця Танічка, Танічка.
Праз арэх сені ўмітала, ўмітала.
Пры свячы коску часала, часала.
Ні знала свікратку – спазнала, спазнала.
Родным татулька назвала, назвала.
А за тым ліха ня будзя, ня будзя.
Іна сабе дабра дабудзя, дабудзя.
Ціхая рэчка Дунайка, Дунайка.
Разумнае дзіця Танічка, Танічка.
Праз арэх сені ўмітала, ўмітала.

¹⁵⁸ Кожны радок паўтараецца.

Ні знала свякроўку – спазнала, спазнала.
Роднай мамулькай назвала, назвала.
А за тым ліха ня будзя, ня будзя.
Іна сабе добра дабудзя, дабудзя.

ФЭ БДАМ, 2Е77, № 20. Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1976 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Валянцінаўны Сакалоўскай, 1886 г. н., Марыі Прохараўны Чэчы, 1915 г. н.

Ой, зорька мая, вечаровая. У!
А ўзідзі-ка ранюсенька, пастой поздна. У!
Покуль праваджу госця любога. У!
Госця любога – татку роднага. У!
– Ці жывешь ты, мой татачка, ці гарюеш? У!
Ці пра мяне, маладую, ўсё бядуеш? У!
– Ні жыву я, дзіця маё, ні гарюю. У!
Я пра цябе, маладую, ўсё бядую. У!

Календарныя песні 1983, № 3. Зап. у 1982–1983 гг. у в. Казацкія Балсуны Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Еўдакіі Восіпаўны Глушакавай, Анастасіі Кузьмінчыны Ермакавай, Вольгі Іванаўны Фяськовай, Праскоўі Мікалаеўны Мельнікавай, Ганны Яўсееўны Судненка.

Там за гарой, там за гарой, там за другой
Воўча выя, воўча выя – есці хоча.
– А з’еш, воўча, а з’еш, воўча, свякроў маю.
Абронь, Божа, абронь, Божа, мамку маю.
Там за гарой, там за гарой, там за другой
Воўча выя, воўча выя – есці хоча.
– Абаронь, Божа, абаронь, Божа, татку майго.
А з’еш, воўча, а з’еш, воўча, свёкра майго.

ФЭ БДАМ, 2Е75, № 29. Зап. эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка ў 1976 г. у в. Ра-туцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Міхайлаўны Хацкевіч, 1905 г. н., Надзеі Нікіфараўны Хацкевіч, 1924 г. н., Надзеі Васільеўны Сманцер, 1918 г. н. «Масленка».

Бралі міня думкі-дагадкі¹⁵⁹,
Што чужыя жонкі гладкі.
Мая Марусенька маленька,
Маруся па саду хадзіла.
Маруся па саду хадзіла,
Маруся расаду садзіла.
А ўрадзіўся хмель да пятрушка,
А ўнадзілась курка-рябушка.

¹⁵⁹ Кожны радок паўтараецца.

Нашы рібята-пракураты,
А ўлавілі курку-рябушку.
А ўлавілі курку-рябушку,
Абскублі перья на падушку.
Абскублі перья на падушку,
Насалілі мяса кадушку.
Спі ж, мыя душка Маруська,
Вот табе ў голаву падушка.
Спі ж, мыя жына дырыгая,
Вот табе ў голаву й другая.

ФЭ БДАМ, 646689, № 276. Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 2003 г.
у в. Ляды Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Кірэеўны Лесніковай,
1915 г. н., нар. у в. Бухарына Краснінскага р-на Смаленскай вобл., Ганны Пятроў-
ны Мурашкінай, 1920 г. н.

ІНШЫЯ ПЕСНІ

Oj dubu moj dubu
Wieršok pachiliusia*,
Malady maločyk
Jašče nia žaniusia*.
Žani, žani maci
Mianie maładoha*.
Nia budziež zanici*,
Ja sam ažaniusia*.
Pryjdzic ciomna nočka*,
Nieskim razmauliaci*.
Razmaulioj, synočku,
Z koniam waranieńkim*.
Oj, kosiu moj, kosiu,
W čom ty nia haworyš?*,
Ci ja tabie ciaški,
Ci maja cialiežańka?*,
Ni ty mnie ciažki,
Ni twaja cieležańka*,
Tolki mnie ciažka
Bystryja pachodki*
I častyja charčotki*.
A jak ty pojdziež
Z panienkaj huliaci*,
Mianie pakiniež
Bieły sniech kapaci*.
Jak ty pojdzieš
Miot i wino pici*,
A mianie pakinieš
Syru ziamliu hryšci*.

LTR, 7579/III-14. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Заблацішкі Ключчанскай парафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы). «Запусная».

Zašumieli bary i liasy.
Adna sasonka nia šumiela,
Nia šumiela.
Hašcia miela,
Hašcia miela kazačeŋku.
Kazačonak ubit liazyć,
Kancy halouki
Koń warany stajć.
Kapytoju ziamielku siačeć.
– Nia siaćy, kosiu,
Wady nia dastać.
A mnie młodamu
Z ziamli nia ustać.
Oj biaży, kosiu,
Lužkom, bieražkom.
Zabieży, kosiu,
K' nowamu dworu.
Tamžaš wydzić
Staraja pani,
Staraja pani,
Maci maja.
Tož jana budzie
Ciabie pytaci.
Ty tolki umiej, kosiu,
Jej adkazaci.
Nia każy, kosiu,
Što ubit ja liažu,
Da każy, kosiu,
Što u wojsku sluzu.
Zasłuzyu sabie wałynačku
U rounym poli mahilačku.
Trauka murauka –
Piarynka maja.
Šery kamieńčyk –
Paduška maja
Žolty piasočak –
Pašcielka maja.

LTR, 7579/III-14. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Заблацішкі Ключчанскай парафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы). Запусная.

Ой, кося-кося, кося вараны¹⁶⁰,
Вывязі мяне з чужой стараны.
Дам табе, кося, сена-аброку,
Вывязі, кося, з чужога боку.
Дам табе, кося, крынічнай вады,
Вывязі мяне з вялікай бяды.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 46, сш. 1, арк. 11. Мг. 20-71-18. Зап. А. І. Гурскі і А. М. Акунькова ў 1971 г. у в. Кураполле Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Юльянаўны Хадкевіч, 1919 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 13, воп. 10, спр. 47, сш. 8, № 20. Зап. студ. А. Л. Нікіяровіч у 1952 г. у в. Чарты Андронаўскага с/с Пастаўскага р-на Маладзечанскай вобл. (цяп. Віцебскай) ад Вольгі Аляксееўны Нікіяровіч, 1882 г. н. «Запусты»; АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39, сш. 2, арк. 5–6. Ноты: АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 39а, арк. 77, 79. Зап. Л. М. Салавей і П. І. Каруза ў 1971 г. у в. Груздава Пастаўскага р-на ад Ганны Савельеўны Пасюк, 1914 г. н., нар. у Сенненскім р-не Віцебскай вобл. «На Запусты»; АІМЭФ, Мг. 20-71-14. Зап. Л. М. Салавей у 1971 г. у в. Груздава Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Яніны Генрыхайны Малец. «Запусты»; Метадычныя 2006, с. 23–24. Зап. І. Л. Капылоў у 1985 г. у в. Пятрагі Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад М. І. Чарновай, 1920 г. н., Т. І. Шук, 1985 г. н.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 43, сш. 3, арк. 49–50. Зап. М. Я. Грынблат у 1971 г. у в. Лапачонкі Варапаеўскага с/с Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Серафімы Фамічоўны Мядзюха, 1914 г. н. «Праваднымі днямі пеялі, на Масляніцу»; АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 46, сш. 2, арк. 23–24. Мг. 20-71-19/І. Зап. А. І. Гурскі ў 1971 г. у в. Лабупеўцы Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Уладзіміраўны Мандрык, 1905 г. н. «На Запусты».

Вар.: Дам табе, кося, аўса, аброку,
Вывязі мяне з чужога боку.
Дам табе, кося, травы-муравы,
Вывязі мяне з чужой стараны.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 91, спр. 257, сш. 3, арк. 17. Зап. студ. Т. Субач і А. Салаўёва ў 1991 г. у в. Мясгэчка Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Клаўдзіі Васільеўны Протас, 1916 г. н., ад. 1 кл.

Вар.: Дам табе, кося, вады з крыніцы,
Завязі мяне к роднай сястрыцы.
Дам табе, кося, чыстага аўса,
Завязі мяне, дзе родзінка ўся.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 13, спр. 20, сш. 6, арк. 7. Зап. Зінаіда Сцяпанаўна Аўсеенка ў 1973 г. у в. Газета Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Сабіны Тусаўны Станкевіч, 1915 г. н.; АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. Л. Гарбінская ў в. Кашыцы Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Настасі Міхайлаўны Антух, 1918 г. н., кат.; АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 64, сш. 1, арк. 8. Зап. А. І. Гурскі ў 1961 г. у в. Целякі Мядзельскага р-на ад Марыі Міхайлаўны Гіль, 1896 г. н.

¹⁶⁰ Кожны радок паўтараецца.

Вар.: Ой, ці ты, косю, дарожку чуеш?
Ой, чую, чую, там заначую,
Дзе саладак мядок,
Там цэлы гадок,
А дзе медзінкі,
Там тры гадзінкі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 42–43. Зап. студ. І. Бандаронак у в. Міхнічы Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Я. Р. Жук, 1925 г. н., прав.

Вар.: Ня есь аброку з чужога боку,
Хочыць аброку з свайго боку.
Не п'ець вадзіцы з чужой крыніцы,
Хочаць вадзіцы з сваёй крыніцы.

Метадычныя 2006, с. 23. Зап. В. Собаль у 1991 г. у в. Юнькі Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад У. К. Нямірскай, 1928 г. н., Я. А. Розынка, 1924 г. н.

Чаму ж ты, кося, не п'еш, не ясі?
Чы ты, косю, дарожку чуеш?
Ой, чую, чую, вельмі далёкую.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 339, арк. 44. Зап. Г. Р. Лагунёнак у г. п. Лынтупы Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Габрыэлі Антонаўны Маслаковай, 1922 г. н.

У родным полі каліна стаіць¹⁶¹,
Пад той калінай убіты ляжыць,
У яго галоўцы сівы конь стаіць.
Конь капыточкам зямельку б'ець,
Ён свайму пану ваду дастаець.
Табе, мой конь вады не дастаць,
Мне маладому, адсюль не ўстаць.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. А. Шурплік у в. Курывавічы Пастаўскага р-на ад Ганны Восіпаўны Катовіч. «На запуст».

Устану я ранюсінька*,
Умыюся бялюсінька,
Вазьму ключы залатыя*,
Да й пайду я да стаенкі,
Вазьму каня варанога*,
Фурманчыка маладога,
Да сяду я й паеду*,
Еду польца і другое,
На трэцяе ўз'язджаю*.

¹⁶¹ Кожны радок паўтараецца.

– Пастой, кося, паслухаю,
Ці ні зязюля кукуець*
Ці ні салавей шчабечыць.
Ні зязюля кукуець*,
Ні салавей шчабечыць,
Мая мамка па мне плачыць*,
Па мне плачыць і цяжанька ўздыхаець.
– А дзе ж маё дзіцятка*,
Ці не ваўкі яе з’елі,
Да каб ваўкі яе з’елі*,
Усё б поле закрывавілі,
Пэўна, яе хлопцы ўвязлі*
І вестачку мне не далі.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 2, спр. 46, сш. 1, арк. 9–10. Мг. 20-71-18. Зап. А. І. Гурскі і А. М. Акунькова ў 1971 г у в. Кураполле Пастаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Веры Юльянаўны Хадкевіч, 1919 г. н.

А да коба у нашага была у саседа
Висила была беседа:
Сидять гости са гасцямі,
Сидять гости са гасцямі,
Сидять гости гостн са гасцямі,
Маладухи са парнямі,
Маладухи, яны са парнямі,
Стары бабы с старікамі,
Удовушки со ўдоўцамі,
Удовушки, яны со ўдаўцамі.

Добровольскі 1903, с. 78. Зап. у с. Данькава Смаленскага п. «Паважная беседа падчас сялянскага свята».

Ні ў піру была, ні ў бяседушке,
Не віно піла, а гарэлачку.
Я й піла, піла, не ўпівалася,
Я й дамоў ішла, не шаталася,
А к дому прышла – пашатнулася,
За вярэюшку захацілася.
Вярэя й мая усё тачоная,
Усё й тачоная, пазлачоная.
Не ругай мяне, бабу п’яную,
Бабу п’яную, бабу старую.
Кожны радок двойчы.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 1, спр. 90, сш. 3, арк. 15, № 14. Зап. Г. А. Барташэвіч у 1964 г. у в. Целяшова Бескатаўскага с/с Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Матроны Мікалаеўны Латышавай, Марыі Афанасьеўны Казловай, Ганны Цітаўны Буенковай.

Як піці, то піці¹⁶²,
То пітушачкі.
Прапіла маточкі
Та й вітушачкі.
Прапіла маточкі
Та й вітушачкі.

Песні 1997, с. 26, № 32. Зап. М. Гайдук у 1979 г. у в. Нараўка гм. Нараўка Беластоцкага ваяв. ад М. Янюк, 1908 г. н. «Запусная або валосеўная».

Наварыў верабей піва¹⁶³,
Як надзелаў ён дзіва.
Ўсіх ён пташчак зазваў,
Адну саву не пазваў.
А сава не ўпірліва,
Прыляцела йна ў піва.
Як села на прыпечку,
Як зайграла ў скрыпачку.
А сарокі й у скокі,
А вароны ў ладоні.
Верабейкі й у танцы,
Паламаў сабе пальцы.

ТМКБ 2001, с. 50. Зап. у в. Мокравічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл.

Юр'ева маць па жыце хадзіла,
Ключыкі насіла, сыночка будзіла:
Да ўстань, сыночак, атамкні й зямлю!
Да выпусці расу на зямлю красну.
Радзі, Божа, жыта і пшаніцу, і ўсякую пашніцу.
Да ў полі капамі, а ў гумне сціртамі,
На восеці суш, на такую ўмалотам,
А ў млыне мліва, а ў засецэ спорна,
А ў дзяжы падыходы, а ў печы рост,
А на сталe сыццё, да к добраму жыццё.

Тышкевіч 2018, с. 370. Зап. у Барысаўскім п. Мінскай губ. «Запусная».

Чык, чык, салавейка, вы, пташкі, маўчыце,
Не шчабячыце, наш Пан з вайны прыехаў
З вялікай дарогі, з паньскай паслугі,
Пусціце коніка да ў пастаўнічок.

¹⁶² Кожны радок паўтараецца.

¹⁶³ Таксама.

Сам молад пашоў у вішнёвы садок,
Вышчыкнуў яблычак і той садовы,
Вышчыкнуў грушкі для сваей душкі,
Вышчыкнуў дзве сліўкі для паненкі.
Паеду, паеду к цясцю на абед,
К цясцю на абед, к дзеўцэ на атвет.
Я ў цясцяткі быў, абед еў,
Абед абедаў, пры баку шабелька,
Пры баку шабелька, аброна мая,
У каморцэ дзевачка, размова мая.

Тышкевіч 2018, с. 370. Зап. у Барысаўскім п. Мінскай губ. «Запусная для маладых асоб абодвага полу».

Да ўзвіўся гарошак да ў тры радочки,
Дай яму, Божа, хоць і ў чатыры!
Нашаму N. N. коні варанья,
Коні варанья, валы палавыя,
Валамі араць, коньмі паяжджаць,
А сам, молад, буду панаваць.

Тышкевіч 2018, с. 370. Зап. у Барысаўскім п. Мінскай губ. «Запусная для хлопцаў».

Трава-мурава ўвесь луг палягла,
А па тэй жа траве пава хадзіла,
Пава хадзіла, пер'я раніла.
А не жаль нам павы, ні пер'я яе,
Жаль будзе нам, дзевачкі, на чужой старане,
Чужая старана без ветру веець,
Чужая матулька без віны журыць.
Без віны журыць, без дубца караець,
Без дубца караець, без хлопца навучаець.

Тышкевіч 2018, с. 371. Зап. у Барысаўскім п. Мінскай губ. «Запусная для дзяўчат».

Клікнуў лебедзь на моры,
Бразнулі ключы ў пакоі.
Маладая пані ня чула,
У цісвай ложы заснула.
Вы, дзевачкі, блудзіця,
Нашто пана будзіця,
А найміце пісара,
Няхай піша да пана,
Няхай не спіць, устане,

Цісовыя сталы засцелець,
Сітныя булкі пакладзець,
Вінныя кубкі наліець,
К сабе дзевачак зазавець.

Тышкевіч 2018, с. 371. Зап. у Барысаўскім п. Мінскай губ. «Запусная для жанчын».

Як скок, да скок, да ўсё у коритца:
Не боюся мужика, хоть буде сваритца!
Хоть буде сваритца, чорт яго боитца:
Бесом яго стаўлю, собе шубу спраўлю,
Хоть не цяперь зараз, да на свою старосьть!

Бессонов 1871, с. 145, № 153. Зап. у ваколіцах в. Зембін-Забін Барысаўскага п. Мінскай губ.

– Боровая зязюлька,
Чаму рано не кукуяшь?
– Да я рано кукую,
Да не чуть за борами,
Да не видать за лясамі.
– Молоденька девочка,
Чаму сильно не плачашь?
– Да я сильно плачу,
Да не видать за деўкамі,
Да не чуть за скрыпками.

Бессонов 1871, с. 158, № 171. Зап. у м. Слабодка Слуцкага п. Мінскай губ.

Придалося молодой рано ўстати
И коника осядлати,
На военку поехать.
Еду поля и другая,
На третя узъежжаю:
Змориў мяне тяжки сон!
Пущу коня у долину,
А сам, молод, пойду к деўца у пярину.
Сплю годину, сплю другую:
Шукаў коня – не нашоў,
Заплакаўши пошоў!
Пришоў домоў – жаны нет.
А служки ж мое вярненькіе!
Запряжия два коні,
Поеду до жаны!

Еду поля и другога,
На третяя узъежжаю:
Стоить белы дом,
А у том домя моя милая,
Моя милая гуляя
И хусточкой мотая.
Ня едь, ня едь, мой миленьки!
Коники потопишь и служачки погубишь,
Свое служачки погубишь
И сам голоўкою наложишь!
Ня бось, мила, ня бось, мила:
Я коникоў не потоплю,
И служачак не погублю,
И сам голоўкою не наложу!

Бессонов 1871, с. 140–141, № 146. Зап. у м. Слабодка Слуцкага п. Мінскай губ.

Ах ты, горе мое гореванье, гореванье, душа, гореванье,
На чужой да на сторонке, на сторонке, душа, на сторонке,
Цецець речка, да по песочку, по песочку, душа, по песочку,
Возле реченьки ўсё калина, ўсё калина, душа, ўсё калина,
На калинушке ўсе кукшка, усе кукшка, душа, ўсе кукшка,
Дзень и ноченьку кукуала, кукуала, душа, кукуала,
Мяня, дзеўшку, проклинала, проклинала, душа, проклинала,
Мяня, дзеўшку, прослезила, прослезила, душа, прослезила,
Ах ты радосць моя, веселле, ўсе веселле, душа, ўсе веселле,
На радзимой што на сторонке, на сторонке, душа, на сторонке,
Цецець речка да по песочку, по песочку, душа, по песочку,
Возле реченьки ўсё малина, ўсё малина, душа, ўсё малина,
На малинушке ўсё соловушки, соловушки, душа, соловушки,
Ўсю-то ноченьку распеваюць, распеваюць, душа, распеваюць,
Мяня, дзеўшку, поцешаюць, поцешаюць, душа, поцешаюць.

Шейн 1887, с. 118–119. Зап. С. Н. Рачынская ў Панікольскай вол. Бельскага п. Смаленскай губ.

У бору сосна, ў бору сосна,
Тонка, висока, листым широка.
Как на той на сасне калыбель висить;
У тэй калыбели мала дитятка.
Мала дитятка, где ж твая матка?
Мая ж та матка на баярским на дворе,
Деўкыно ходить, голыву чешить,

Русу касу плететь, приговариваить:
– Расти, мая каса, да шалковыга паиса,
Да синій панёве, да бумажных чулок,
Да сахвян сапох!

Добровольский 1903, с. 76. Зап. у с. Лятошнікі Раслаўскага п. Смаленскай губ.

A u rounym poli
Stajć dub zialiony.
Pat tym dubam
Stajć kon waranieńki.
Na tym koni siadzić
Žaunier maładzienki.
Oj, siadzić-siadzić
U skrypačku ihrajć.
Struna strunie
Zalosno prymaulijajć.

LTR, 7579/III-14. Зап. Б. Вілкойць у 1930 г. у в. Заблацишкі Ключчанскай па-
рафіі Свянцянскага п. Віленскага ваяв. (цяп. Свянцянскі р-н Літвы). «Запусная».

Ой, там на гары хлопец гусей пасе¹⁶⁴,
Барыня, барыня, сударыня, барыня.
Хлопец гусей пасе, на дзевачку маргае,
Барыня, барыня, сударыня, барыня.
Ой, скажыце дзяўчонцы, што ў чырвонай сукенцы,
Барыня, барыня, сударыня, барыня.
Няхай замуж не ідзе, няхай мяне падаждзе.
Барыня, барыня, сударыня, барыня.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 69. Зап. С. С. Шупяльцова і А. А. Баранавы ў в. Бы-
чын Бярэзінскага р-на ад Марыі Іванаўны Мурач, 1935 г. н., нар. у в. Каменічы Асі-
повіцкага р-на Магілёўскай вобл.

Ой, выйду я на вуліцу,
Стану на калодцы,
Гукну раз, гукну два:
– Збірайцеся, хлопцы!
Выйшаў хлопец кунджаравы,
Са мною гаворыць,
Выйшла маці з кацюбою,
За сабою гоніць:
– Дзе ж ты, доню, пабяжыш?

¹⁶⁴Прыпеўкі пад танец «Барыня». Магчыма, на Масленіцу выконвалі і сам танец.

Вярніся дахаты:
У каморы пасцель бела –
Кладзіся спаці.
Пасцелька бяленька,
А сцяна няменька.
З кім я буду размаўляці –
То ж я маладзенька!

Песні 1997, с. 21–22, № 21. Зап. М. Гайдук у 1977 г. у в. Новае Ляўкова гм. Нараўка Беластоцкага ваяв. ад В. Галубоўскай, 1914 г. н. «Запусная або валосеўная»¹⁶⁵.

Гані, маці, каваля з хаты¹⁶⁶
А каваль, малады, не даець спаці.
– А, мамачка, хто па хаці ходзіць.
– Душачка, каваль каня водзіць.
– А, мамачка, хто ў хаце шэпчыць,
– А, дачушачка, кот масленку хлечыць.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 87, спр. 236г, сш. 2, арк. 34, № 223. Зап. Л. М. Салавей у 1987 г. у в. Кліннікі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад В. П. Грамовіч. «Масляніца».

Ў лузе ж, у лузе калініца стаяла¹⁶⁷,
На калініцы салавеюшка сядзіць.
Ён сядзіць, ён сядзіць, горку ягаду клюёць,
Ён малінаваю шчэ й закусавае,
Прыляцелі к салаўю да два ясны сокалы,
Ўзялі-ўзялі салаўя пад сызья крылушкі,
Панясьлі салаўя ў зяленыя сады.
Пасадзілі салаўя ў новай горні пад акном.
Што ні далі салаўю а ні піць, а ні есьць,
Загадалі салаўю усю ночку песні пець.
Салавеюшка, ён не піў, ён ні еў,
Да ўсю ночачку жалкі песенкі пяець.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 79, спр. 165, сш. 4, арк. 47–48, № 22. Мг. 20-79-14, № 19. Зап. Г. А. Барташэвіч і Л. П. Барабанава ў 1979 г. у в. Барталамееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Матроны Ананьеўны Старавойтавай, 1902 г. н., Наталлі Фокваўны Сучковай, 1912 г. н., Лукер'і Дзмітрыеўны Соракавай, 1902 г. н., Настасі Рыгораўны Жукавай, 1924 г. н., Ганны Цітаўны Шавялёвай, 1912 г. н. «Масленка».

¹⁶⁵ Па структуры адпавядае прыпеўкам да танца «Там за гаем, гаем, гаем зеляненькім». Верагодна, на Масляніцу выконвалі і сам танец.

¹⁶⁶ Кожны радок паўтараецца.

¹⁶⁷ Усе радкі, за выключэннем першага і апошняга, паўтараюцца.

Ой, топчым мы снег, топчым,
Што з яго мы вытапчым?
Траўку-мураўку на вясну,
А ціхае жыта на лета
Траўку-мураўку коні з'ядуць,
А ціхае жыта дзеўкі сажнуць.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 94. Зап. І. М. Ганчар у 2006 г. у в. Дзенькаўцы
Мастоўскага р-на Гродзенскай вобл. ад Веры Паўлаўны Пугач, 1929 г. н.

Вар.: АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у в. Чарнагосце Бешанковіцкага р-на
Віцебскай вобл. ад М. І. Сінкевіч.

Вар.: Ціхае жыта дзеўкі саткуць.
Гілевіч 1974, с. 55. Зап. Н. Катылай.

Траўка-мураўка, чаму не зялёна,
Гу-та-та, гу-лі-ля¹⁶⁸.
Як жа мне зялёнай быць.
Ці ня гускі цябе сасчыталі,
Ці не малыя гусяняткі?
А ж гускі мяне сасчыталі,
А не малыя гусяняткі.
Стапталі мяне Беліцкія дзеўкі,
Чулочкамі бялёнімі,
Шнурочкамі шаўковымі.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. у Сенненскім р-не Віцебскай вобл. ад
Л. Ф. Барковец, 69 г.

Сняжкі белы, белы лапушысты
Да й пакрылі ўсе й паля.
Адно поле, поле непакрыта
Аж бацюшкі маяго, маяго.
У полі маё гора
Да выража там кусток, кусток.
Да хто ж травушку пакосіць,
Да хто ж яе і парвёт.
Тагда вырасце трава
Да хто ж ўдовушку да палюбіць,
Да той замуж і вазьмёт.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 75, спр. 103, сш. 1, арк. 27–28. Зап. В. М. Каламыцава
ў 1975 г. у в. Клінок Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. ад А. І. Расказёнак. «Мас-
ленка».

¹⁶⁸ Прыпеў паўтараецца пасля кожнага радка, акрамя апошняга.

На бабінай гарэ хлопцы ў цуркі гулялі,
У бабы казу ўкралі.
А баба па казе плача,
Што за козачка:
Сыры яе бялюткія,
А масла яе жаўценькае.
Юрык ды казу ўкраў,
Мікола ды казу схаваў,
Толік ды казу карміў,
Валерык ды казу даіў,
Дзяніс ды вяшкі збіраў,
Сашка ды масла калаціў.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. студ. Т. Акуліч, Т. Грынё у в. Вяляцічы
Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад В. Г. Безручонак.

Ў чыстым полі пад яваром разгуляўся Юр'іў конь.
Разгуляўся Юр'іў конь, хвастом мора раскалыхаў.
Хвастом мора раскалыхаў, капытом камінь разбіваў.
Як у каміні ядра нет, так у мальчыкаў праўды нет.
Ў чыстым полі пад яваром разгуляўся Юр'іў конь.
Разгуляўся Юр'іў конь, хвастом мора раскалыхаў.
Хвастом мора раскалыхаў, капытом арэх разбіваў.
Як у арэху ядро ёсць, так у дзевачак праўда ёсць.

Мажэйка 1981, с. 83, № 36. Зап. З. Я. Мажэйка ў 1971 г. у в. Аношкі Лепельска-
га р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Іванаўны Крывец, 1910 г. н., Сцепаніды Іванаўны
Гарбачовай, 1904 г. н., Зосі Пятроўны Прускай, 1910 г. н., Тоні Фядотаўны Пру-
скай, 1911 г. н.

Красныя дзявіцы,
Пірожныя масцярыцы,
Часаныя галовы,
Абутыя галені.
Кручоныя блудніцы.
Сметанку снімалі,
Какурку мясілі,
Пад застрэч хавалі,
Пад ступай харанілі.

АІМЭФ, ф. 13, воп. 11, спр. 338. Зап. М. А. Чычыкава ў в. Стайкі Аршанскага
р-на Віцебскай вобл. ад Т. К. Меркуль, 1930 г. н., прав.

Стаяла,
Стаяла свяцёлка на вулку ваконца.
А у тэй,
А у тэй свяцёлцы ўсю ночку не спалі,
Ўсю ночку,
Ўсю ночку не спалі, свечачкі зажыгалі.

Малады,
Малады Іванька на вайну збіраўся,
На вайну,
На вайну збіраўся, з мамачкай прашчаўся.
– А прашчай,
А прашчай, мая мамка, калі я жыў буду,
Калі я,
Калі я жыў буду, і з вайны прыеду.
Прывязу,
Прывязу гасцінца, шаўковую хусту.

АІМЭФ, ф. 8, воп. 77, спр. 126, сш 2, арк. 26–27, № 17, Мг 20-77-4, № 7; Мг 20-77-10, № 7. Зап. Г. А. Барташэвіч, Л. П. Барабанова ў 1977 г. у в. Нача Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Зінаіды Аляксееўны Занямонца, 1921 г. н.

Паехаў сынку аж на Ўкраінку¹⁶⁹,
Туды паехаў не (а)жаніўшыся,
Адтуль прыехаў ажаніўшыся(е).
Да выйшла маці сына пераймаць.
Сыну наліла чарачку віна,
А нявестачцэ – горкай атруты,
Сын віна ня піў, на каня выліў,
Горкаю атруту папалам выпіў.
«Ня ўмела, маці, нас пераймаці,
Умей жа, маці, нас пахаваці!»
Па сыну плакалі чатыры сястры,
Па нявестачцы – шэра зязюля.
Пад сынам ішлі чатыры кані,
Пад нявестачкай я(е)лоўка была.
Над сынам садзілі зялёны явор,
На нявестачцы – белу бярозку.
Расьлі яны, расьлі, пахінуліся,
Вяршкі з вяршкамі завінудзіліся.
Ўсе людзі глядзя на іх дзівіліся:
«Ці брат з сястрою, ці муж з жаною?»
А сьвякравачка ды не ў(зь)любіла,
Ўзела сякеру і разрубіла.

АІМЭФ, Мг. 20-71-19/І. Зап. А. І. Гурскі ў 1971 г. у в. Лабуцеўцы Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Уладзіміраўны Мандрык, 1905 г. н. «Запусты».

І цёмна ночка, да не відная,
Галовачка мая бедная.
І дзеж мы будзем начаваці?
І што ж мы будзем да вячэраці?

¹⁶⁹ Кожны радок паўтараецца.

І начаваць нам у даліне,
І вячэраць нам капусціну.
І капусціну, да лябедзіну,
Шчуку-рыбу да на шатрыну,
І шчуку-рыбу да на шатрыну.
Пушчу каня дай на даліну,
А сам лягу ды сапачыну.
І там дзяўчына, да жыто жала,
Ды то жалы, да пшанічаньку.
І жыто жала, да пшанічаньку,
Выразала да быліначаньку.
І нёсла, нёсла да панічаньку.
Казакі ідуць, да коня возьмуць.
І каня возьмуць вараненькаго,
Цябе забіюць маладзенькаго.
Як каня возьмуць – добра жыць будзеце,
Цябе заб'юць –то мне жаль будзе.

АІМЭФ, ф. 9, воп. 5, спр. 42. Зап. Н. Р. Лагавая ў 2003 г. у в. Вуглы Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Лідзіі Якаўлеўны Ясючэня, 1923 г. н., Ганны Якаўлеўны Дзямідчык, 1929 г. н., Сарафіні Іванаўны Жгун, 1933 г. н., Ганны Мікалаеўны Жгун, 1939 г. н.

Ідзі, зіма, да Кіева,
Ужо ж ты нам надакучыла.
Ідзі, зіма, да Кракава,
Не вертайся да нас адзінакава.
Ідзі, зіма, да Крывіцы,
Забірай свае рукавіцы.
Судзі, Божа, да лататы даждаці,
Дый паедзем у чыстае поле араці.
Арэ, арэ мілы мой маладзенькі,
Адзін конік сівы, другі палавенькі.

ФА БрДУ. Зап. у в. Амяльная Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Еўдакіі Паўлаўны Маліч, 1907 г. н., ад. 2 кл.

НАПЕВЫ

АРЭАЛ ЗАХОДНЯДЗВІНСКА-ЛОВАЦКАГА МІЖРЭЧЧА

Тып I

1

$\text{♩} = 140$

1. А мы ма - сле - нку да - жы - да - лі,
да - жы - да - лі, лю - лі, да - жы - да - лі.

2. Сы - ра з ма - се - льцэм не е - да - лі,
не е - да - лі, лю - лі, не е - да - лі.

А мы масленку дажыдалі, дажыдалі, люлі, дажыдалі.
Сыра з масельцам не едалі, не едалі, люлі, не едалі.
А ўсё к масленке праблюдалі, праблюдалі, люлі, праблюдалі.
Сыр на горушку вынасілі, вынасілі, люлі, вынасілі.
Сырым горушку набювалі, набювалі, люлі, набювалі.
Зьверьху масельцэм палівалі, палівалі, люлі, палівалі.
А й ад сыра гыра крута, гыра крута, люлі, гыра крута.
А й ад масла гыра ясна, гыра ясна, люлі, гыра ясна.
А на горушкі сняжкі пышучь, сняжкі пышучь, люлі, сняжкі пышучь.
А нас мамухны дамоў клічучь, дамоў клічучь, люлі, дамоў клічучь.
Нам дамовушкі ні хаціцца, ні хаціцца, люлі, ні хаціцца.
А нам хочыцца прыкаціцца, прыкаціцца, люлі, прыкаціцца.

* $\text{♩} = 186$

1. А мы ма - слі - нку да - жы - да - - - лі,

ды - жы - да - лі, лю - лі, да - жы - да - лі.

2. Сы - рым го - о рку на - бі - ва - - - лі,

на - бі - ва - лі, лю - лі, на - бі - ва - лі.

3. Зверь - ху ма - слым па - лі - ва - - - лі,

па - лі - ва - лі, лю - лі, па - лі - ва - лі.

А мы маслінку дажыдалі, дажыдалі, люлі, дажыдалі.
 Сырым горку набівалі, набівалі, люлі, набівалі.
 Зверху маслым палівалі, палівалі, люлі, палівалі.
 Наша горка, буць катліва, буць катліва, люлі, буць катліва.
 Нашы мамкі вуркатлівы, вуркатлівы, люлі, вуркатлівы.
 Мыладушкі прысьмяшлівы, прысьмяшлівы, люлі, прысьмяшлівы.
 Мамкі нідзельку выркутайлі, выркуталі, люлі, выркуталі.
 Нас на горку ні пускалі, ні пускалі, люлі, ні пускалі.
 А на горкі сьняшкі пышуць, сьняшкі пышуць, люлі, сьняшкі пышуць.
 А нас мамкі дамоў клічуць, дамоў клічуць, люлі, дамоў клічуць.
 Нам дамоўкі ні хаціцца, ні хаціцца, люлі, ні хаціцца.
 А хаціцца прыкаціцца, прыкаціцца, люлі, прыкаціцца
 Ны вароненькім канёчку, ой, канёчку, люлі, на канёчку,
 У зялёненькім вазочку, ой, вазочку, люлі, у вазочку.
 А нас маслінка спыдманіла, спыдманіла, люлі, спадманіла.
 Ды на большый пост пасадзіла, пасадзіла, люлі, пасадзіла.
 Мы думалі, маслінкі сем нідзелік, сем нідзелік, люлі, сем нідзелік.
 А жна маслінкі сем дзянечкыў, сем дзянечкыў, люлі, сем дзянечкыў,
 Сем дзянечкыў з вічарочкым, з вічарочкым, люлі, з вічарочкым.

** Падчас выканання сьпявачка стукае. Накіраванья ўверх шылі адпавядаюць моцнаму, акцэнтаванаму прыстукванню, шылі ўніз – прыстукванню ціхаму, мяккаму.*

3

$\text{♩} = 96$

1. А мы ма - сле - нцу да - жы - да - лі,
 да - жы - да - лі, лю - лі, да - жы - да - лі.

2. Сыр сма - се - льцэм не я - да - лі,
 не я - да - лі, лю - лі, не я - да - лі.

3. А всё к ма - сле - н(ы) - цэ пра - блю - да - лі,
пра - блю - да - лі, лю - лі, пра - блю - да - лі.

А мы масленцу дажыдалі, дажыдалі, люлі, дажыдалі.
Сыр с масельцэм не ядалі, не ядалі, люлі, не ядалі.
А всё к масленцэ праблюдалі, праблюдалі, люлі, праблюдалі.
На гора/эчку вы/энасілі, вынасі/елі, лё/юлі, вынасілі.
Гару сы/эрэм мы/э набівалі, набівалі, лё/юлі, на/эбівалі.
Сьвєрьху масельцэм палівалі, палівалі, лё/юлі, палівалі.

4

с. 473–474

1. [А] мы ма - сле - нцу ды - жы - да - лі,
ды - жы - да - лі, лю - лі, ды - жы - да - лі.

2. Мы на го - ру - шку вы - ха - дзі - лі,
вы - ха - дзі - лі, лю - лі, вы - ха - дзі - лі.

$\text{♩} = 160$

1. Мы ма - слі - нку ды - жы - да - лі,
ды - жы - да - лі, лю - лі, дэ - жы - да - лі.

2. І ў ва - ко - шка пы - глі - да - лі,
пы - глі - да - лі, лю - лі, па - глі - да - лі.

3. Га - ру сы - ра-м(ы) на - бі - ва - лі,
на - бі - ва - лі, лю - лі, на - бі - ва - лі.

6. А свя - кро - ўка гы-р-ка - тлі - ва,
гыр - ка - тлі - ва, лю - лі, га - р-ка-тлі - ва.

А мы маслінку дыжыдалі, дыжыдалі, люлі, дэжыдалі.
І ў вакошка пыглідалі, пыглідалі, люлі, паглідалі.
Гару сырам набівалі, набівалі, люлі, набівалі,
Зверху маслам палівалі, палівалі, люлі, палівалі.
А ты, горка, будзь катліва, будзь катліва, люлі, будзь катліва.

А свякроўка гыратліва, гыратліва, люлі, гыратліва.
 Ёсю нідзельку гаркытала, гаркытала, люлі, гаркытала,
 Нас на горку ні пускала, ні пускала, люлі, ні пускала.
 А нам дома ні сядзіцца, ні сядзіцца, люлі, ні сядзіцца,
 Што б на горкі прыкаціцца, прыкаціцца, люлі, пракаціцца.

6

$\text{♩} = 143$

1. А нас ма - слі - нка спа - дма - ну - ла,
 спа - дма - ну - ла, лю - лі, спа - дма - ну - ла.

2. На ба - льшой пост па - са - дзі - ла,
 па - са - дзі - ла, лю - лі, па - са - дзі - ла,

3. Ёсё й на кі - сла - ю ка - пу - сту,
 ёсё й ка - пу - сту, лю - лі, ёсё ка - пу - сту.

А нас маслінка спадманула, спадманула, люлі, спадманула.
 На бальшой пост пасадзіла, пасадзіла, люлі, пасадзіла.
 Ёсё й на кіслаю капусту, ёсё й капусту, люлі, ёсё капусту
 Да й на горькаю цыбулю, ёсё й цыбулю, люлі, ёсё цыбулю.

Мы думалі, маслінкі сем недзелек, сем нядзелек, люлі, сем нядзелек,
Ажно масленкі сем дзянэчкаў, сем дзянэчкаў, люлі, сем дзянэчкаў,
Сем дзянэчкаў з вічарочкам, з вічарочкам, люлі, з вічарочкам.

Тып І-лак

7

с. 456–457

1. А мы ма - слі - нку ды - жы - да - лі, ды - жы - да - лі,

лю - лі, лю - лі, ды - жы - да - лі, ды - жы - да - лі.

2. І ў ва - ко - шэ - чка пы - глі - да - лі, пы - глі - да - лі,

лю - лі, лю - лі, пы - глі - да - лі, пы - глі - да - лі.

3. А нас ма - слі - нка спы - дма - ні - ла, спы - дма - ні - ла,

лю - лі, лю - лі, спы - дма - ні - ла, спы - дма - ні - ла.

$\text{♩} = 140$

1. А ны два - ре сня - жкі пы - шуць, сня - жкі пы - шуць,
лю - лі, лю - лі, сня - жкі пы - шуць, сня - жкі пы - шуць.

2. А нас ма - мкі да - моў клі - чуць, да - моў клі - чуць,
лю - лі, лю - лі, да - моў клі - чуць, да - моў клі - чуць.

6. Я - ны з го - ркі бе - гаць са - мі, бе - гаць са - мі,
лю - лі, лю - лі, бе - гаць са - мі, бе - гаць са - [мі.]

$\text{♩} = 137$

1. А мы ма - слі - нку ды - жы - да - лі, ды - жы - да - лі

2. Ды ў ва - ко - шэ - чка пы - глі - да - лі, пы - глі - да - лі.

13. На - шы са-нкі с ты-р-мы-за - мі, с ты-рмы-за - мі,
лю - лі, лю-лі, с ты - рмы-за - мі, с ты-рмы - за - мі.

А мы маслінку дыжыдалі, дыжыдалі
 Ды ў вакошэчка пыглідалі, пыглідалі.
 А нас маслінка спыдманула, спыдманула.
 Мы думалі, маслінка сем нідзелік, сем нідзелік.
 Ажно маслінка сем дзянэчкыў, сем дзянэчкыў,
 Сем дзянэчкыў з вічарочкым, з вічарочкым.
 Мы на горку выхадзілі, выхадзілі,
 Сыры, масла вынасілі, вынасілі,
 Сырым гару ныбівалі, ныбівалі,
 Маслым гару пылівалі, пылівалі.
 Ай, ад сыра гыра крута, гыра крута.
 Ай, ад масла гыра ясна, гыра ясна.
 Нашы санкі с тырмызамі, с тырмызамі,
 люлі, люлі, с тырмызамі, с тырмызамі.

БЯРЭЗІНСКА-СОЖСКІ АРЭАЛ

Тыш II

10

$\text{♩} = 150$

1. Ча - му та - бе, ма - сле - ні - ца, ды ня сем ня - дзель?
 Ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца!

2. А - дна ня - дзе - лька і та - я ка - ра - це - нька.
 Ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца!

Прамовлі:

Масленица-каўзуха, чаму не працягнулася да Духа?

11

с. 468

1. Ча - му ця - бе, ма - сле - ні - ца, ды ня сем ня - дзель?
 Ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца!

2. А - дна ня - дзе - лька, та - я ка - ра - це - нька.
 Ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца!

12

с. 493

1. Ча - му, ча - му ця - бе, ма - сле - ні - ца, ня се - м(ы) ня - дзель?

Ма - сле - ні - ца!

2. А - дна, а - дна ня - дзе - лька, та - я ка - ра - це - нька.

Ма - сле - ні - ца!

3. Ся - дзе - ла, ся - дзе - ла са - ро - ка на ка - лу, на ка - лу.

13

с. 549

$\text{♩} = 95$

1. А ў га - ро - дзе ре - пка шы - ро - ка на - ці - нка.

Ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца. Гій!

2. Ні - хто мя - не ні бя - ре, што я сі - ра - ці - нка.

Ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца. Гій!

А ў гародзе рэпка шырока націнка. Масленіца, масленіца!
 Ніхто мяне ні бярэ, што я сірацінка. Масленіца, масленіца!
 Бёры мяне смела, будзеш хадзіць бела. Масленіца, масленіца!
 Тры спадніцы ў кружкі, чатыры падушкі. Масленіца, масленіца!
 Гарлач, плацця – ўсё маё багацця. Масленіца, масленіца!
 Пятая пяріна – сама Кацярына. Масленіца, масленіца!

14

с. 357

$\text{♩} = 84$

1. А ў га - ро - дзі лі - бі - да вы - шы га - ра - дзі - шча.
 Гу - та - та, (а)гу - лі - лёй!

2. На ву - лі - цы ма - льяў нет - не бу - дзіць і - гры - шча.
 Гу - та - та, (а)гу - лі - лёй!

15

с. 483

$\text{♩} = 120$

1. Ў нас ся-го-ння ма-сле-ні-ца, гу - та-та, ма-сле-ні-ца.

2. Пры - ля-це-ла ла-ста-ві-ца, гу - та-та, ла-ста-ві-ца.

$\text{♩} = 127$

1. Ма - сле - ні - ца, дай ма - ла - ка!

2. ⁸Мя - не до - ма не бы - ло, ма - ю ка - зу ра - зду - ло.

3. Ма - сле - ні - ца, дай ма - ла - ка!

4. ⁸Каб я до - ма бы - ла ка - зе б ра - ды да - ла.

5. Ма - сле - ні - ца, дай ма - ла - ка!

6. ⁸Га - ршок ма - сла на - та - пі - ла, ка - зе жо - пу за - ля - пі - ла.

7. Ма - сле - ні - ца, дай ма - ла - ка!

17

$\text{♩} = 157$

1. Ма - сьле - нка - кра - сьне - нька!

2. Ча - му ма - сьле - нкі ды ня се - м(ы) ня - дзель?

Ма - сле - нка - кра - сьне - нька!

3. Ма - сьле - нкі а - дна ня - дзе - лька і та - я ка - ра - це - нька.

Ма - сле - нька - кра - сьне - нька!

18

$\text{♩} = 196$

1. На чы - іх гэ - та на ва - ро - ці - ках,

Лі - сця ма - ё зі - ля - но - я!

2. Ёсі ма - ло - йчы - кі па - збі - ра - лі - ся,

Лі - сця ма - ё зі-ля - но - я!

3. За [а]дну дзе - ва - чку па-спі-ра - лі - ся?

Лі - сця ма - ё зі-ля - но - я!

19

1. А пад на - шым ся-лом тры зо-ра-чкі у - зы-шло.

Лі - сця ма - ё зі-ля-но - е!

2. Тры зо-ра-чкі у - зы-шло, тры ме-ся - цы у - зра-сло.

Лі - сця ма - ё зі - ля-но - е!

А пад нашым сялом тры зорачкі узышло. Лісця маё зіяное!
Тры зорачкі узышло, тры месяцы узрасло. Лісця маё зіяное!
А первая зорачка – маладая Ганначка. Лісця маё зіяное!
А другая зорачка – маладая Валечка. Лісця маё зіяное!
А трэція зорачка – маладая Ніначка. Лісця маё зіяное!
А первыі місячок – ды малады Іванка. Лісця маё зіяное!
А другі місячок – малады Колечка. Лісця маё зіяное!
А трэці місячок – малады Міхалёк. Лісця маё зіяное!

1. Ма - слі-нка-ка-лы-зу-ха,

ця - бе ця - чы да Ду - ха, да Ду-ха, да Ду-ха!

2. Скы - за-лі, ма-слі-нкі сем ня-дзель, сем ня-дзель, сем ня-дзель.

3. А ма-слі-нке а-дна ня-дзе-лька, і та-я ка-ра-це-нька. Ма-сле-нка,

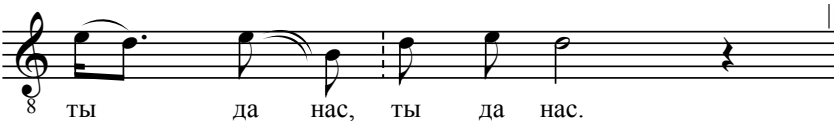

ма - сле-нка, ма - сле-нка!

Тып Ша

1. Ай, вы-йдзі, вы - йдзі, ма - ла - да - я Ва - лька,

ты да нас, ты да нас.

2. Ай, вы - нісь, вы - нісь, ма - ла - да - я Ва - лька,
што дле нас, што дле нас.

22

1. А ка - за - лі, ма - слі - нкі сем ня - дзель, сем ня - дзель, сем ня - дзель.
2. А - жно ма - слі - нкі а - дзін дзень, а - дзін дзень, а - дзін дзень.

23

1. Ма - сле - ні - ца - ла - су - ха, ла - су - ха, ла - су - ха,
2. Каб ця - гну - ла - ся да Ду - ха, да Ду - ха, да Ду - ха.

24

1. На га - рэ ба - бы ся - дзе - лі, ся - дзе - лі, ся - дзе - лі.

2. Ку - ла - ком зя-млю пра-бі - лі, пра - бі-лі, пра-бі - лі.

На гарэ бабы сядзелі, сядзелі, сядзелі,
Кулаком зямлю прабілі, прабілі, прабілі,
Ай, нявестачак судзілі, судзілі, судзілі:
– А мая нявестка негадзай, негадзай, негадзай.
Вады пайшла – ўтапілась, ўтапілась, ўтапілась.

25

с. 630

1. (а) На га - ре ба - бы ся-дзе-лі, ся - дзе - лі, ся-дзе-лі.

2. Ку-ла-ко-м(ы) зя-млю пра-бі-лі, пра - бі-лі, пра-бі - лі.

26

1. На ву-лі-цы дзе-ўкі гу - ля - юць, гу - ля-юць, гу-ля - юць.

2. Мя-не, ма-ла-ду-ю, гу - ка - юць, гу - ка-юць, гу-ка - юць.

На вуліцы дзеўкі гуляюць, гуляюць, гуляюць.
Мяне, маладую, гукаюць, гукаюць, гукаюць.
Ў мяне, маладзя, муж ліхі, муж ліхі, муж ліхі.
Не пускаець на вулку, на вулку, на вулку,
Гоніць мяне за люльку, за люльку, за люльку.

$\text{♩} = 60$

1. На ву-лі-цы дзеў-кі гу-ля-лі, гу - ля-лі, гу-ля-лі.

2. Мя-не, мы-ла-ду - ю, гу-ка-лі, гу - ка-лі, гу-ка-лі.

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі, гулялі.
 Мiane, мыладую, гукалі, гукалі, гукалі.
 Мiane, маладэя, муж ліхей, муж ліхей, муж ліхей.
 На вуліцу ні пусьців, ні пусьців, ні пусьців.
 Пусьця, ня пусьця – позьненька, позьненька, позьненька.
 А ўсе дзевычкі розьненька, розьненька, розьненька.
 А я дзевычык пірайму, пірайму, пірайму
 І музычынькыў ўсіх найму, ўсіх найму, ўсіх найму.
 Будзюм, дзеўкі, гуляці, гуляці, гуляці
 А да позныга вечыра, вечыра, вечыра.

$\text{♩} = 159$

1. На - шу ма - слі - нку кот па - драў,

кот па - драў, кот па - драў.

2. На - шых ма - льчы - каў чорт па - браў,

Нашу маслінку кот падраў, кот падраў, кот падраў.
 Нашых мальчыкаў чорт пабраў, чорт пабраў, чорт пабраў.
 Асталася чатыры, чатыры, чатыры.
 І тых чэрві стачылі, стачылі, стачылі.
 А ні адня чэрві, як мошкі, як мошкі, як мошкі.
 Патачылі хлопцаў на крошкі, на крошкі, на крошкі.

Тып Пб

29

1. На га - рэ ба - бы ся - дзе - лі, ся - дзе - лі.
 2. Ку-ла-ко-м(ы) зя-млю пра - бі - лі, пра - бі - лі.
 3. Аб ня-ве - ста-чак су - дзі - лі, су - дзі - лі.

На гарэ бабы сядзелі, сядзелі.
 Кулаком зямлю прабілі, прабілі.
 Аб нявестачак судзілі, судзілі:
 – Мая нявестка шэльма была, шэльма была.
 Запаліла амбар – проч пашла, проч пашла.
 А ў том амбары ўсё дабро, ўсё дабро.
 А яно ж усё згарэло, згарэло.

$\text{♩} = 105$

1. А ў нас ся - го - ння ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца.

2. Вы - ле - це - ла з ку - ста ла - ста - ві - ца, ла - ста - ві - ца.

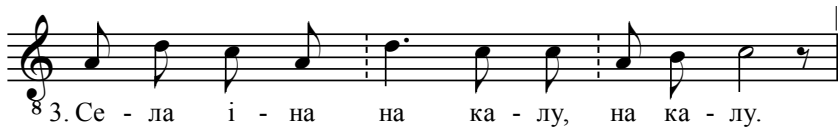
3. І - на се - ла на ка - лу, на ка - лу.

А ў нас сягоння масленіца, масленіца.
 Вылецела з куста ластавіца, ластавіца.
 Іна села на калу, на калу.
 Кідала масла па каму, па каму.
 А хто ўхопе – то таму, то таму.
 Наша Верачка ўхапіла, ўхапіла,
 Ў чорапочку стапіла, стапіла,
 Свайго Колічку паіла, паіла.

$\text{♩} = 140$

1. Ў нас ся - го - ння ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца.

2. Пры - ля - це - ла к нам ла - ста - ві - ца, ла - ста - ві - ца.

32

На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі.
Мяне, маладзеньку, гукалі, гукалі.
Ў мяне, маладзенькей, муж лехей, муж лехей.
На вуліцу гуляць ня пусьціць, ня пусьціць.
А калі пусьціць – позьненька, позьненька,
Усе дзевачкі грозненька, грозненька.
Выйду на вулку – запяю, запяю,
Усех дзевачак сабяру, сабяру.
Будзем гуляць да сьвету, сьвету
Ды да познаго абеду, абеду.
А дамоў прашла – муж запытаў, муж запытаў:
– А гдзе, шэльма, гуляла, гуляла?
А з кем, шэльма, дамоў ішла, дамоў ішла?
– А гуляла ж я з дзеўкамі, з дзеўкамі.
А дамоў прывёў дзever мой, дзever мой.
– А чым, шэльма, плаціла, плаціла?

– Дала кашулю да долу, да долу
 І хустачку шаўкову, шаўкову.
 – Тонку кашульку сам знашу, сам знашу,
 Шоўкаву хустку сам сатру, сам сатру,
 А табе, шэльма бок наб'ю, бок наб'ю.
 – А я табе, мужучок, сына раджу, сына раджу.

33

$\text{♩} = 140$

1. На га-рэ ба - бы ся - дзе - лі, ся - дзе - лі.

2. Ку-ла-ком зя - млю пра - бі - лі, пра - бі - лі.

3. Аб ня - ве - стак су - дзі - лі, су - дзі - лі.

4. А - нна ня-ве - ста шэ-льма бы-ла, шэ-льма бы-ла:

5. За-па-лі - ла печ - проч па - шла, проч па - шла.

34

с. 193

$\text{♩} = 105$

1. А ўсе жо - на - чкі кро - сны ткуць, кро-сны ткуць.

2. А я, ма-ла-дзе-нька, ня ўме - ю, ня ўме - ю.

$\text{♩} = 96$

1. На ву-лі-цы дзе-ўкі гу-ля-лі ў ма-сле-ні-цу.

2. Праз мя-не, мло-ду, гу-ка-лі ма-сле-ні-цу.

3. Што ў мя-не, ў мло-дай, муж лі-хі. Ма-сле-ні-ца!

$\text{♩} = 115$

1. А ў нас ся-ння ма-слі-ні-ца, ма-сле-ні-ца.

2. Вы-лі-ці-ла з ку-ста ла-ста-ві-ца, ла-ста-ві-ца.

А ў нас сяння масленіца, масленіца.
 Выліціла з куста ластавіца, ластавіца.
 Села іна вісока, вісока.
 Глядзіць іна далёка, і далёка.
 Што ў Бобрыку дзеіцца, дзеіцца –
 Дзевіць малойцэў жэніцца, і жэніцца.
 Дзісятыя дзеўка замуж ідзець, і замуж ідзець.
 Адна нявеста шэлыма была, шэлыма была –
 Запаліла клець, проч пашла, проч пашла.
 А ў тэй клеці ўсё дабро, і ўсё дабро.
 Арэхава чашка масла было, і масла было.
 Саломена дудка крупы былі, крупы былі.
 Камарова лытка мяса бэло, і мяса бэло.
 А ўсё яно згарэло, згарэло.

$\text{♩} = 103$

1. (і) Дзе-ўкі ка-лі - нку ла - ма - лі, ла - ма - лі.

2. Ка-лі-на-вы ма - сты ма - сці - лі, ма-сці - лі.

3. А як і е - хаў два - ра - нін, два - ра - нін

4. Ды на ко - не - ку ва - ра - ным, ва - ра - ным,

5. Ка-лі-на-вы ма - сты а - бла - міў, а - бла - міў.

Дзеўкі калінку ламалі, ламалі.
 Калінавы масты масцілі, масцілі.
 А як ехаў дваранін, дваранін
 Ды на конеку вараным, вараным,
 Калінавы масты абламіў, абламіў.
 Дзеўкі двараніна паймалі, паймалі
 І конека [а]табралі, [а]табралі.
 Ай, а ці ты, дваранін, дурынь быў, дурынь быў.
 Бало табе дзевак не чапаць, не чапаць,
 Пад'ехаўшы, шапачку сняць, шапачку сняць
 І здароўя папатаць, папатаць:
 – Ці здарова цёшча мая, цёшча мая?
 Ці вяліка вырасла дзеўка мая, дзеўка мая?

$\text{♩} = 80$

8 1. Ё нас ся - го - ння ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца.

8 2. Пра - ля - це - ла ла - ста - ві - ца, ла - ста - ві - ца.

8 3. Се - ла і - на на ка - лу, на ка - лу.

8 4. Кі - ну - ла ма - сла па ка - му, па ка - му.

8 5. А Лю - да - чка у - х (ы) - ва - ці - ла, ды Ва - не - чку на - кар - мі - ла.

$\text{♩} = 113$

8 1. Ка - за - лі, ма - слі - нкі сем ня - дзель, сем ня - дзель.

8 2. Аж - ны я - е а - дзі - н дзень, а - дзі - н дзень, а - дзі - н дзень.

8 3. Ма - слі - нкі а - дна ня - дзе - лька, а - дна ня - дзе - лька

8 4. І та ка - ра - це - н (і) - ка.

$\text{♩} = 140$

1. Ма - сле-ні-ца, ма-сле-ні-ца!

2. Вы-ле-це-ла з ку - ста ла - ста-ві-ца, ла - ста-ві-ца.

3. Се - ла ж і - на на ка - лу, на ка - лу.

Масленіца, масленіца!
 Вылецела з куста ластавіца, ластавіца.
 Села ж іна на калу, на калу,
 Скінула масла па каму, па каму.
 А хто ўхопя – то таму, то таму.

$\text{♩} = 120$

1. Ма - сле-ні-ца, ма-сле-ні-ца!

2. Вы-ле-це-ла з ку - ста ла - ста-ві-ца, ла - ста-ві-ца.

3. Се - ла, па - ла на ка - лу, на ка - лу.

4. З'е - ла ма - сла па ка - му, па ка - му.

42

$\text{♩} = 105$

1. Ма - сле-ні-ца, ма - сле-ні-ца!

2. Вы - лі - це-ла з ку - ста ла - ста-ві-ца, ла-ста-ві-ца.

3. Са - дзі-ці-ся, бра - щы, на ко - ні, на ко - ні.

4. Да-га-ня-йця ма-слі-н-ку у по-лі, у по - лі.

43

$\text{♩} = 156$

1. Ма - сле-ні-ца, ма - сле-ні-ца!

2. Пры - ля - це - ла ла - ста-ві-ца, ла - ста-ві-ца.

3. А ўсё ж(ы) і - на па - е - ла, па - е - ла,

4. А што у кла - до-вой ві - се - ла, ві - се - ла.

708

$\text{♩} = 127$

1. А дзе - ва - чка двор ме - ла, дво - р мі - ла.

2. Ме - ту - чы дво - ру гу - ка - ла, гу - ка - ла.

3. А ў ка - рман гро - шы збе - ра - ла, збі - ра - ла.

$\text{♩} = 92$

1. На ву - лі - цы дзе - ўкі гу - ля - лі, гу - ля - лі.

2. Мя - не, ма - ла - ду - ю, гу - ка - лі, гу - ка - лі.

$\text{♩} = 116$

1. А ў жо, дзе - ва - чкі, ма - сле - нка, ма - сле - нка.

2. Пры - ля - це - ла к нам ла - ста - ўка, ла - ста - ўка.

3. Як се - ла йна на ка - лу, на ка - лу.

4. Кі - да-ла ма - сла па ка - му, па ка - му.

А ўжо, дзевачкі, масленка, масленка.
 Прыляцела к нам ластаўка, ластаўка.
 Як села йна на калу, на калу,
 Кідала масла па каму, па каму.
 А хто зловя – то й таму, то й таму.
 Маладая Таня злавіла, злавіла,
 А масла бочку тапіла, тапіла,
 Свайго Іваньку карміла, карміла.

47

с. 467

$\text{♩} = 156$

1. Ма - слі - нка - бе-ла-му-тка,

2. Вы-ні-сла сы - ра, вы-ні-сла сы - ра - ды ня ху - тка.

3. Ма - слі - нка - бе - лы сыр,

4. Па-лю-біў мя - не су - кін сын, су - кін сын.

$\text{♩} = 150$

1. Дзе - ва - чкі, ма - сле - нка, ма-сле - нка.

2. Пры-ля - це - ла ла - ста-у-ка, ла-ста-у-ка.

3. А йна се - ла на ва - кне, на ва - кне,

4. На бе - ле-нькем па - ла - тне, па-ла - тне.

Дзевачкі, масленка, масленка.
 Прыляцела ластаука, ластаука.
 А йна села на вакне, на вакне,
 На беленькем палатне, палатне.
 А кідала масла па каму, па каму.
 А хто ўхопя – дык таму, дык таму.
 Мылада Танечка ўхапіла, ўхапіла,
 Маладому Іваньку стапіла, стапіла.

$\text{♩} = 53$

1. Ся - дзе - лі ба - бы, ся - дзе - лі, ся - дзе - лі.

2. На ку - лак зя - млі пра - бздзе - лі, пра-бздзе - лі.

3. Аб ня - вес - так су - дзі - лі, су - дзі - лі.

$\text{♩} = 43$

1. Ся - дзе-ла ма - слі-нка на да - му, на да - му.

2. А кі-да-ла сы - ру па ка - му, па ка - му.

3. А хто схо - пя - той та - му, той та - му.

4. На-ша Ган - на - чка уха - пі - ла, уха - пі - ла.

Сядзела маслінка на даму, на даму.
 А кідала сыру па каму, па каму.
 А хто схопя – той таму, той таму.
 Наша Ганначка ухапіла, ухапіла,
 У тарэлаццы стапіла, стапіла,
 Свайго сужэньку карміла, карміла.

$\text{♩} = 90$

1. Кра-сна Ма-ню-лька двор ме-ла, двор ме - ла.

2. Двор ме... Двор ме - ту - чы сьпе - ва-ла, сьпе-ва - ла.

3. А - на са-бе дзе-ва-чак гу - ка-ла, гу - ка - ла.

8 4. – А ў мя-не... А ў мя-не сён - ня го-сьці ба-лі, го-сьці ба-лі.

8 5. – А я-кі-я го-сьці? – Сва-ты ма-е, сва-ты ма-е.

8 6. А - ні... А - ні ж мя - не сва - та-лі, сва - та - лі.

Красна Манюлька двор мела, двор мела.
 Двор ме... Двор метучы сьпевала, сьпевала.
 Ана сабе дзевачак гукала, гукала.
 – А ў мяне... А ў мяне сёння госьці балі, госьці балі.
 – А якія госьці? – Сваты мае, сваты мае.
 Ані... Ані ж мяне сваталі, сваталі.
 Мяне... Мяне татулька не ‘ддае, не ‘ддае.
 А ў ру... А ў рукаў грошы складая, складая.
 А ніхай... Ніхай мае грошы плесьнеюць, плесьнеюць.
 Ніхай... Ніхай маё дзіця пьне, пьне.

52

с. 497

8 1. А ў нас, а ў нас сён - ня ма - слі - нка, ма-слі-нка.

8 2. Пры-ля... Пры-ля-це-ла на двор ла - ста - ўка, ла-ста-ўка.

8 3. Се - ла, се - ла і - на на ва - кне, на ва - кне.

8 4. А на... А на бе - лі - нькім па - ла - тне, па-ла-тне.

713

$\text{♩} = 150$

1. Кы-за-лі, ма-сле-ні-цы сем ня-дзе-ль, сем ня-дзе-ль.

2. А - жнэ ма-сле-ні-цы а - дна ня-дзе-лька, а-дна ня-дзе-лька,

3. І та - я ка-ра-це-нька й, ка-ра-це - нька.

4. Кы - за-лі, ма-сле-ні-ца - ка - ў-зу - ха, ка - ўзу - ха.

5. А - жнэ-й ма-сле-ні-ца - пы - лі-зу - ха, пы-лі-зу - ха.

Барысаўскі варыянт Тыту Пб

$\text{♩} = 150$

1. На га-рэ ба-бы ся-дзе - лі, ся-дзе - лі.

2. Ку-ла-ком зя-млю пра-бі - лі, пра-бі - лі.

3. Аб ня-ве-ста-чак су-дзі - лі, су-дзі - лі.

4. Ма - я ня - ве - стка шэ - льма бы - ла, шэ - льма бы - ла.

5. За - па - лі - ла клець - проч, па - шла, проч па - шла.

55

с. 529

1. На два - рэ ста - іць ка - ры - та, ка - ры - та,

2. Поў - на - ё ва - ды на - лі - та, на - лі - та.

56

с. 662–663

1. Ці - ха - я рэ - чка Ду - на - йка, Ду - на - йка.

2. Ра - зу - мна дзі - ця Та - ні - чка, Та - ні - чка.

3. Праз а - рэх се - ні ўмі - та - ла, ўмі - та - ла.

БД-лак 1

57

с. 343

$\text{♩} = 85$

1. Ра - дзі, ра-дзі, Бо-жа, жы - та на но-ва-ё ле - та.

2. На, на, на но - ва - ё ле - та жы-та і пша-ні - ца.

58

с. 539–540

$\text{♩} = 76$

1. Ста - ну я, ста-ну я вы-со - ка - за-ба-чу да-лё - ка.

2. Што на по-лі, што на по-лі дзе-і - ца - сад зі-ля-не - і - ца.

59

$\text{♩} = 147$

1. Ноч ма - я,

ноч ма - я ці - мна - я, свя-кро-ўка лі-ха - я.

2. Шлець мя - не,

шлець мя - не, ма-ло - ду, с поў-на - чы па ва - ду.

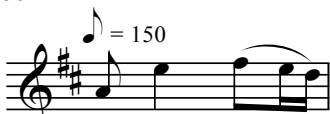
3. Ні пя - тух,

ні - пя - тух ні пя - е, ні гу-сак ні кры - чыць.

Ноч мая, ноч мая цімная, свякроўка ліхая.
Шлець мяне, шлець мяне малоду с поўначы па ваду.
Ні пятах, ні пятах ні пяе, ні гусак ні крычыць.
Толькі адна, толькі адна ваўчышча за гарою выя.
За гарой, за гарою выя, мае сэрца нья.
– Не бойся, ня бойся, мілая, я тут коней пасу.
Я тут, я тут коней пасу, вадзіцы прынясу.

60

1. Ё га - ро - дзі,

ё га - ро - дзі бя - ро - за ве - це - йкам да до - лу.

2. Ві - ну - ват,

ві - ну - ват Во - ва - чка - ня е - дзя да - до - му.

3. Ёжо ж я - го,

ёжо ж я - го дзе - ва - чка мёд, ві - но па - пі - ла.

4. Мёд, ві - но,

мёд, ві - но па - пі - ла, ку - ба - чкі па - бі - ла.

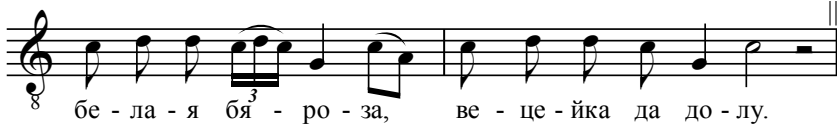
Ё гародзі, ё гародзі бяроза вецейкам да долу.
Вінуват, вінуват Вовачка – ня едзя дадому.
Ёжо ж яго, ёжо ж яго дзевачка мёд, віно папіла,
Мёд, віно, мёд, віно папіла, кубачкі пабіла,
Кубачкі, кубачкі пабіла, на Дунай пусціла.
Ні жаль мне, ні жаль мне мёд, віно, жаль мне кубачкаў.
Я мёду, я мёду і віна я й сам навару.
Залатых, залатых кубачкаў я сам ні зраблю.

61

$\text{♩} = 168$

1. Бе - ла - я,
бе - ла - я бя³ - ро - за, ве - це - йка да до - лу.

8 2. Ві - на - ват,
ві - на - ват жа - ні - шка, што ня ве - зець да - до - му.

Белая, белая бяроза, вецейка да долу.
Вінават, вінават жанішка, што ня везець дадому.
Ўжо яго, ўжо ж яго дзевачка мёд, віно папілі,
Мёд, віно, мёд, віно папілі, кубачкі пабілі,
Кубачкі, кубачкі пабілі, на Дунай пусцілі.

62

$\text{♩} = 222$

1. У ва - рот, у ва - ро - т бя - ро - за ве - це - йка да до - лу.

2. Ві - на - ват, ві - на - ва - т Ва - ле - ра - не е - дзя да - до - му.

3. А я - го, а я - го А - не - чка цю но - чку ні спа - ла.

4. Цю но - чку, цю но-чку ні спа-ла, све-чы зжы-га - ла.

5. Све-чы зжы-га-ла - сы - на ра-жа - ла.

6. Мёд, ві - но, мёд, ві-но па-пі - ла, ку-ба - чкі па - бі - ла.

7. Ку-ба - чкі, ку - ба-чкі па - бі - ла, на Ду-най пу - сці - ла.

БД-лак 2

63

с. 549–550

1. (ы) Я - блын ма - я,

я-блын ма - я са - до - ва - я, са - до - ва - я (ў),

2. Да - куль бу-дзеш,

да-куль бу-дзеш ў цё-мнам ле-сі, ў цё - мнам ле - сі?

3. – Жа - ву га - док,

жа - ву га - док, жа - ву дру - гі, жа - ву дру - гі (й).

64

с. 551

1. Я - блань ма - я, я - блань ма - я са - до - ва - я.

2. Да - куль та - бе, да - куль та - бе ў ме - жях ста - яць?

65

с. 242

1. – До - бры ве - чар, до - бры ве - чар, до - брым лю - дзям!

2. До - бры - м лю - дзям, до - брым лю - дзям, мы к вам і - дзём.

3. Мы к вам і - дзём, мы к вам і - дзём – Вя - сну - кра - сну вя - дзём.

$\text{♩} = 90$

1. Ці - кла рэ - чка, ці - кла рэ - чка з кру - тый га - ры.

2. З кру - тый га - ры, з кру - тый га - ры на бі - ра - гі.

3. Сядзела Грiшава жонка

4. На бі - ра - гу, на бі - ра - гу.

5. Шы - лі шу - бу, шы - лі шу - бу Грi - ша - вай жа - не,
шы - лі жа - не.

$\text{♩} = 175$

1. Там за га - рой, там за га - рой, там за дру - гой.

2. Во - ўча вы - я, во - ўча вы - я - е - сці хо - ча.

68

с. 552

$\text{♩} = 110$

1. Я - блын ма - я, я-блын ма - я ме - жа - ва - я.

69

с. 244–245

$\text{♩} = 80$

1. Ня вы - ні - сла - каб ты з ха - ты ня вы - лі - зла!

2. Бы - вай, бы - вай зда - роў, ця - гай ка - роў.

70

$\text{♩} = 167$

1. Ме - ду - ні - ца,
ме - ду - ні - ца лу - га - ва - я,
лу - га - ва - я. Ай!

2. Што не па - хнеш,

што не па - хнеш на ўсе лу - гі

зе - ля - ны - я? Ай!

– Медуніца, медуніца лугавая, лугавая. Ай!

Што не пахнеш, што не пахнеш на ўсе лугі зеляныя? Ай!

– Як мне пахнуць, як мне пахнуць на ўсе лугі зеляныя? Ай!

Хлопцы пыр'я, хлопцы пыр'я паскасілі, паскасілі. Ай!

Дзеўкі краскі, дзеўкі краскі пасарвалі, пасарвалі. Ай!

Па кварцерам, па кварцерам разнасілі, разнасілі. Ай!

БД-лак 3

71

1. Ма - слі - нка – бе - лы сыр, па - біў мя - не су - кін сын.

2. За я - ку - ю пры - чы - ну? За кра - сну - ю дзя - ўчы - ну.

3. Ся - дзе - лі дзе - ўкі на да - шцэ, кі - да - лі ма - сла па кро - шцэ.

724

4. Ся - дзе - лі дзеўкі на бру - ску, кі - да - лі сы - ру па ку - ску.

Маслінка – белы сыр, пабіў мяне сукін сын.
За якую прычыну? За красную дзяўчыну.
Сядзелі дзеўкі на дашцэ, кідалі масла па крошчэ.
Сядзелі дзеўкі на бруску, кідалі сыру па куску.
А хто ўхопя – дык таму, хто ня ўхопя – ражон яму.
Дзеўкі ўхапілі – дык і ім, хлопцы не ўхапілі – ражон ім.

72

с. 508

1. Ой, ма - сле - н - ка - бі - ла ву - тка,

кі - да - ла ма - сла, ды ня ху - тка.

2. А хто ўхо - пя, ды - к та - му,

хто ня ўхо - пя - ра - жон я - му.

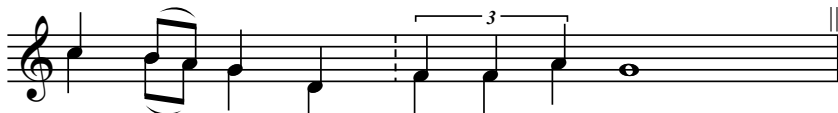
5. Ой, ма - с - лі - н - ка - бе - лы сыр,

кі - да - ла ма - сла, ды ня ўсім.

6. А х - то ўхо - пя, ды - к та - му,

хто ня ўхо - пя - ра - жон я - му.

73

8 1. Ма - сле - ні - ца, ма - сле - ні - ца!

8 Вы - лі - ці - ла з ку - ста ла - ста - ві - ца.

8 2. Се - ла, па - ла на ка - лу,

кі - да - ла ма - сла па ка - му.

726

3. Кі - да - ла ма - сла па ка - му,
а хто ўхо - піць - дык та - му.

Масленіца, масленіца! Выліціла з куста ластавіца.
Села, пала на калу, кідала масла па каму.
Кідала масла па каму, а хто ўхопіць – дык таму.
Анна дзевачка схапіла, у кубачку стапіла.
Пі, пі, Мішычка, да дна, я ў мамулькі тольке адна.

74

с. 677

1. Ўчы-стым по-лі пад я-ва-ром ра-згу-ляў-ся Ю-р'іў конь.
2. Ра - згу-ляў-ся Ю-р'іў конь, хва-стом мо-ра ра-ска-лы-хаў.

75

1. На ма - слі - най ня - дзе - лі тры ла - ста - ўкі ля - це - лі.
2. Тры ла - ста - ўкі ля - це - лі, се - лі ж я - ны на ты - ну.

3. Се-лі ж я - ны на ты - ну, кі - ну-лі ма-сла па ка - му.

4. Кі - ну-ла ма-сла па ка - му, а хто во-зьме-дык та - му.

5. А - дна Ва - ле - чка ўзе-ла, е - на ж я - го ра-ста-пі - ла.

6. І - на ж я - го ра-ста-пі - ла, сва-йго Ко-лі-чку па - і - ла.

76

с. 556

$\text{♩} = 114$

1. (й) На свя - ту - ю ма - сле - ні - цу
па - шла дзе - ва - чка па ва...[ду].

2. (і) Па-шла дзе - ва - чка па ва - ду,
пу - сці - ла вя - дзе - рцэ па ля...[ду].

728

8 3. Пу - сці - ла вя - дзе - рцэ па ля - ду.
8 Ста - нья, вя - дзе - рцэ, ка - мень...[ем].

77

с. 475

$\text{♩} = 180$
81. (і)Ў нас ся-годня ма-ся-ні-ца, пры-ля-це-ла ла-ста-ві-ца.
82. (ы)Пры-ля-це-ла ла-ста-ві-ца, йю-ха-пі-ла ма-ся-ні-цу.
83. (ы) У - ха-пі-ла ма-ся-ні-цу. Ой, вы, хло-пцы-ма-ло - йцы.
84. (ы)Ой, вы,хло-пцы-ма-ло - йцы, са-дзі-ця-се на ко - не - йкі.

78

$\text{♩} = 144$
8 1. Ска-ка-лі дзе-ўкі на до-сца, ку-са-лі сы-ра па кро-сца.
8 2. А хло-пчы-кі - ба-ды-лі, ку-са-лі сра-кі ка-бы-лі.

КЛІМАВІЦКА-ХОЦІМСКІ АРЭАЛ

Тып III

79

1. А ты, ма - сле - ні - ца - бе - лы сыр.

А хто ні жа - ніў - ся - су - кін сын.

2. А Ко - ле - чка ні жа - ні - ўся - су - кін сын,

а Ёва - ні - чка ні па - йшла - су - кі - на да - чка.

80

с. 466

1. А ты, ма - сле - ні - ца - пы - лі - зу - ха,

пы - лі - жы - ка мя - не хуць да Ду - ха.

730

2. А ты, ма - сле - ні - ца - ка - та - лі - чка,

ча - го ты сє - ле - та ні - вя - лі - чка?

81

с. 252

1. А ты, ма-сле-ні-ца, бе - лы сыр, ай, лю-лі, лю-лі, бе-лы сыр.

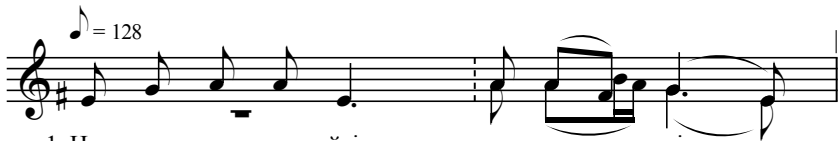
2. А хто не жаніўся – су-кі-н(ы)сын, ой, лю-лі, лю-лі, су-кін сын.

А ты, масленіца, белы сыр, ай, люлі, люлі, белы сыр.

А хто не жаніўся – сукін сын, ай, люлі, люлі, сукін сын.

А хто ажаніўся – бацькін сын, ай, люлі, люлі, бацькін сын.

82

1. На ву - лу дзе - ўкі гу - ля - лі,

гу - ля - лі, лю - лі,

гу - ля - лі.

2. Мя - не, ма - ла - ду, гу - ка - лі,

гу - ка - лі, лю - лі,

гу - ка - лі.

3. Ё мя - не, ма - ла - дзей, ста - ры муж,

ста - ры муж, лю - лі, ста - ры муж.

83

1. На ву-лку дзе-ўкі гу-ля-лі, гу-ля-лі, ду-ша, гу-ля-лі.

2. Мя-не, мы-ла-ду, гу-ка-лі, гу-ка-лі, ду-ша, гу-ка-лі.

На вулку дзеўкі дзеўкі гулялі, гулялі, душа, гулялі.
 Мяне, мыладу, гукалі, гукалі, душа, гукалі.
 Ў мяне, мыладзе, стары муж, стары муж, душа, стары муж.
 Сам на ўліцу ня пойдзіць, ня пойдзіць, душа, ня пойдзіць.
 Мяне, мыладу, ня пусціць, ня пусціць, душа, ня пусціць.
 Пылажу дзіця у люльку, у люльку, душа, у люльку.
 А сьма пайду на вулку, на вулку, душа, на вулку.
 Пітухі пяюць – гуляю, гуляю, душа, гуляю.
 Другея пяюць – віно п'ю, віно п'ю, душа, віно п'ю.
 Трэція пяюць – двору йду, двору йду, душа, двору йду.
 – Дзівярынычка, мужні брат, мужні брат, душа, мужні брат.
 Прывядзі мяне дадому, дадому, душа, дадому,
 Да высокага цярэму, цярэму, душа, цярэму.

84

$\text{♩} = 160$

1. На ву - лку дзе-в(ы)-кі гу - ля - лі,
 гу - ля - лі, лю - лі, гу - ля - лі.

2. Мя - не, мы - ла - ду, гу - ка - лі,
 гу - ка - лі, лю - лі, гу - ка - лі.

На вулку дзеўкі дзеўкі гулялі, гулялі, люлі, гулялі.
 Мяне, мыладу, гукалі, гукалі, люлі, гукалі.
 Ё мяне, маладэй, стары муж, стары муж, люлі, стары муж.
 Сам на вулицу ня ходзіць, ня ходзіць, люлі, ня ходзіць.
 Мяне, мыладу, ня пусціць, ня пусціць, люлі, ня пусціць.
 А хоць і пусціць – позненька, позненька, люлі, позненька,
 А ўсіх дзевычык – раненька, раненька, люлі, раненька.
 А я дзевычык пірайму, пірайму, люлі, пірайму,
 Скъмарошыкаў ім найму, ім найму, люлі, ім найму.
 Гуляйце, дзеўкі, да свету, да свету, люлі, да свету,
 Аж да позняга абеду, абеду, люлі, абеду.

85

с. 555–556

♩ = 126

1. Па - і - до - м(а) - вый - дам і по ва - ду,

по ва - ду, ду - ша, по ва - ду.

2. Кі - ну ж вё - дрэ пад га - ру,

па - д(ы) га - ру, ду - ша, пад га - ру.

86

с. 606

♩ = 190

1. Пя - юць пе - ту - хі, гу - ля - юць,

гу - ля - юць, лю - лі, гу - ля - юць.

2. Мя - не, ма - ла - ду, гу - ка - юць,

гу - ка - юць, лю - лі, гу - ка - юць.

87

с. 590–591

1. Кру - ці - ца кру - шталь, на - лі - ва - і - ца,

лю - лі, лю - лі, на - лі - ва - і - ца.

2. Ба - гат да - чко - ю на - бі - ва - і - ца,

лю - лі, лю - лі, на - бі - ва - і - ца.

$\text{♩} = 170$

1. Ка - ка - лу - ша мы - я, зі - лі - на - я мы - я,
 не шу - мі йа ў лу - зе. У!

2. Не шу - мі йа ў лу - зе, не шу - мі йа ў лу - зе,
 не бу - дзі свё - к(а) - ра.

3. А мой свё - ка - ры - ка лю - тый, а мой свё - ка - ры - ка лю - тый,
 ён ня - кре - пі - нька спі [ць]. Эй!

АРЭАЛ СОЖСКА-БЕСЯДСКА-ПУЦКАГА ВУСЦЯ

Тып IV

89

1. Ма-сля-на-я, вот я йду. Па-ця-ра-ла жэ-ні-ха, не на-йду. У!

2. Я ду-ма-ла ма-сля-нкі сем ня-дзель, а-ста-е-цца ма-сля-нкі а-дзін дзень.

Ма-сля-на-я, шча-слі-ва-я, пра-сця-гні-ся да-лі-ко. У!

3. Ма-сля-на-я, бе-ла-я, па-ву-лі-цы бе-га-я.

Ма-сля-на-я, шча-слі-ва-я, пра-сця-гні-ся да-лі-ко. У!

4. Ля-це-лі гу-сі у І-ва-на-чкі, на-шы дзе-ўкі вы-шы-ва-на-чкі.

Ма-сля-на-я, шча-слі-ва-я, пра-сця-гні-ся да-лі-ко. У!

5. Ма - сля-на-я — ка-ла-ту - ха, ка-ла-ці хло-пца ў кін - цю - ха.

Ма - сля-на-я, шча - слі-ва-я, пра-сця-гні-ся да - лі - ко. У!

6. Ля-це-лі гу - сі ге - гні, на - шы хло - пцы се - дні.

Ма - сля-на-я, шча - слі-ва-я, пра-сця-гні-ся да-лі-ко. У!

7. Бра - зну-лі ло - жкі ў ве - ка, па-шлі на-шы дзе - ўкі ў ле - та.

Ма - сля-на-я, шча - слі-ва-я, пра-сця-гні-ся да-лі-ко. У!

90

1. Што у Ні-ны пад ва-кном кру-це - лка, кру-це - лка.

А - дна да-чка й та - я вя-рце - лка, вя-рце - лка.

Ма - сля-на - я, вох, пра-сця-гні-ся да-лё-ко!

2. По-йдзім, То - не - чка, <неразборліва> та - ўка - ча,

па-дзе-ві-мя на Ко-ле-чку лу - па - ча, лу - па - ча.

Ма - сля-на-я, вох, пра-сця-гні-ся да-ля-ко!

3. По-йдзім мы к Ша-ро - хам гре - бя - нца, гре - бя - нца,

па-дзе-ві-мя на Та-не-чку ма - ла - йца, ма - ла - йца.

Ма - сля-на-я, вох, пра-сця - гні-ся да-ля-ко!

4. А ў На-сці пад ва-кно-м пе - р'я пё - р'і - ца,
 На - сця да - чкой на - бі - ва - е - ца.
 Ма - сля-на-я, вох, пра-сця-гні-ся да-ле-ко!

5. Што ў Пла - ўні - на бу - гры, я - мкі,
 там ня дзе - ўкі, а - бе - з'я - нкі.
 Ма - сля-на-я, вох, пра-сця-гні-ся да-ле-ко!

6. Ка - за - лі, ма - сля-нкі сем ня-дзель, сем ня - дзель.
 А-ста-ло-ся ма - сля-нкі а - дзін дзень, а - дзін дзень.

Ма - сля-на-я, вох, пра-сця-гні-ся да-лё-ко!

7. Бря - зну - лі ло - жкі ў ве - ка, ў ве - ка,

а - ста - лі - ся дзе - ўкі ў ле - та, ў ле - та.

Ма - сля-на-я, вох, пра-сця-гні-ся да-ля-ко!

запіс абрываецца

91

♩ = 84

1. Мы ма-слянку пра-ва-джа-лі, ў во-чы сы-ру ні ві-да-лі.

Ма - сля - на - я, шча - слі - ва - я,

ра - сця - гні - ся хоць да Вя - лі - ка - дня!

2. А ў Га-ра-дкі пя - та-чок, па-шла да-чка за я - го.

Ай, да ку-да ж ты па-шла, ой, да-ра - га - я?

$\text{♩} = 96$

1. Ма - (га) - слі - ні - ца - шча - (га) - слі - ві - ца,
ра - сця - ні - ся да Вя - лі - ка - дня.

2. А хто сы - ру ні да - е, ні да - е,
ні - хай я - му па - цві - це, па - цві - це.
Ма - (га) - слі - ні - ца - шча - (га) - слі - ві - ца,
ра - сця - ні - ся да Вя - лі - ка - дня.

1. Як я ўта - ткі за - га - ве - ла, за - га - ве - ла,

штоб я - го ба - ня зга - ре - ла, зга - ре - ла.

2. Як я ўта - ткі за - ле - та - ва - ла, за - ле - та - ва - ла,

штоб я - го хінь - ця за - пе - та - ва - ла, за - пе - та - ва - ла.

3. За - пря - гу я шэ - ра - га са - ба - ку,

дай па - е - ду ўго - рад па та - ба - ку.

Ма - слі - на - я, шча - слі - ва - я,

ра - сця - гні - ся да Вя - лі - ка дня. Гу!

4. Я ду - ма - ла, ма - слі - нкі сем ня - дзель,

а - жно тэ - я ма - сле - нке а - дзін дзень.

Ма - слі - на - я, шча - слі - ва - я,

ра - сця - гні - ся да Вя - лі - ка дня. Гу!

ГБ-лак 1

94

1. Ой, Ма-сля-нка – не - сча - сля-нка, се - ра ву - тка. У!

2. Ты ж ка - за - ла, вя - сна ско - ра, дай не ху - тка. У!

3. Пра - во - дзім зі - му з ка - ча - рга - мы. У!

4. Су - стрэ - нім вя - сну з пі - ра - га - мы. У!

95

с. 663

1. Ой, зо - рька ма - я, ве - ча - ро - ва - я. У!

2. А ўзы - ді-ка ра-ню - се-нька, па-стой по - здна. У!

3. По-куль пра - ва - джу го-ся лю-бо - га. У!

4. Го - ся лю - бо - га та-куро-дна-га. У!

5. - Ці жы-веш ты, мой та - та-чка, ці га - рю - еш? У!

6. Ці пра мя-не, ма-ла-ду-ю, ўсё бя-ду - еш? У!

ГБ-лак 2

96

1. На мо - ре ву - тка ку - па - ла - ся,

на бе - ря - жо - чку су - шы - лась[я].

746

2. Су - шы - ла - се,

я й ма - ла - до - я жу - ры - лась[я].

3. Жу - ры - ла - се,

ці бы - ло ле - та, не бы - ло.

4. Ня бы - ва - лэ.

Ма-ці на ву-(у)-лку ня пу - скал[а].

5. Ня пу - ска - лэ,

ю ка - мо - ра - чу за - мы - кал[а].

ГБ-лак 3

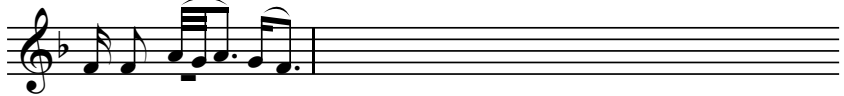
97

1. Ой, як вы - йду я, дай як кры - кну я,

а ты да - га - дайсь[я].

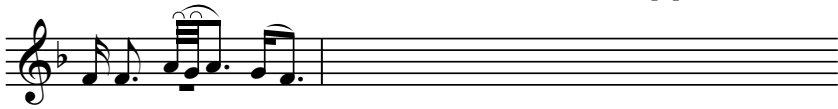
2. Да-га - да - йся.

Даз вя - лі - кі - я да да - ро - жа - чкі

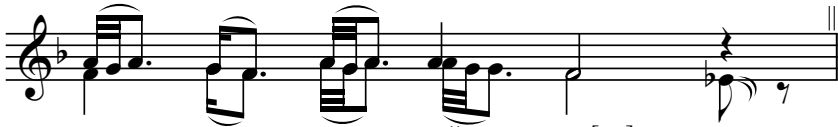
ка мне па - спа - шайсь[я].

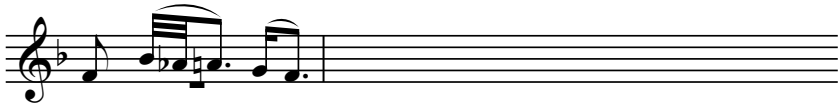
3. Па-спя-ша - йся.

Да ка мне, ка мне дак вя - ча - ро - чку,

пе - ря - на - чуй ноч[ку].

4. Пе... но - чку.

Да па-сці - ра - ю, да па - змя - та - ю

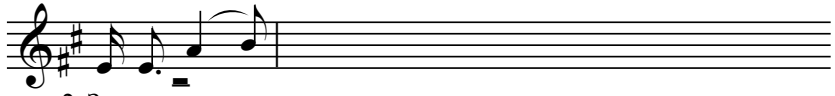
с па - ду - шак пы - лоч[ак].

1. Зэ-ка - ці - ла - ся - (э) жа-рка-е со-не - йкэ(й)

ды за лес, за ля - сок. У!

2. За ля - сок.

Ты па-дай - ка, па - дай, кра-сна - я На-сцю - шцэ(й),

дэ і го-рья га - ла - сок. У!

ЛЮБАНСКИ ЛОКУС

99

1. А мыма-сле-нку да-жы - да-лі, у ва-ке-нцэ па-гля-даль[i].

2. Го-ру сы-рам на-бі - ва-лі, зве-рху ма-слам па - лі-валь[i].

3. Ад сы - ра га-ра сы-ра, ад ма - сла га - ра ясн[a].

100

с. 507

1. Е-ха-ла Ма - сля-нка па ба - ру, па ба - ру,

2. Кі - да - ла ма - сла па два - ру, па два - ру.

3. А хто хо - ча - дасць та - му, дасць та - му.

101

$\text{♩} = 115$

8

1. Ой, ма-сле-н-ка – не-шча-сне-нька, шэ-ра ву - тка.

8

2. Ты ка - за - ла, ве - сна ско - ра, дай не ху - тка.

8

3. Пра - во - дзім зі - му з ка - ча-рга - мі,

8

4. Су-стрэ-ні - м ве - сну з пі - ра-га - мі. У!

102

$\text{♩} = 140$

8

1. Ё нас се - го - дні ма - сле - ні - ца.

8

2. Пры - ле - це - ла ла - ста - ві - ца.

752

3. Да се - ла на ка - лу на ты - ну,

4. Да кі - да - ла ма - сло па ка - му.

НАПЕВЫ З ПРАЯВАМІ КАРАГОДНА-СКОЧНАЙ СТЫЛІСТЫКІ

103

с. 530–531

$\text{♩} = 82$
1. (ы) По - йдзе - м(ы), дзе - ўкі, лё - н - ку б(ы) - раць.

Ай, ра - на, ра - на, лё - н - ку б(ы) - раць.

2. Су - стре - нім, дзе - ўкі, хло - пчы - ка.

Ай, ра - на, ра - на, хло - пчы - ка.

1. Бра-лі мі-ня ду-мкі-да-га-дкі, бра-лі мі-ня ду-мкі-да-га-дкі,

што чу-жы-я жо-нкi гла-дкі, што чу-жы-я жо-нкi гла-дкі.

2. Ма-я Ма-ру-се-нька ма-ле-нька, ма-я Ма-ру-се-нька ма-ле-нька,

Ма-ру-ся па са-ду ха-дзі-ла, Ма-ру-ся па са-ду ха-дзі-ла.

1. Зяць на це - шчы ка - пу - сту ва - зіў,

ма - ла - ду жа - ну ў пры-сцё - жку ста - на - віў.

2. Ну - ка, ну - ка, ах, ты ста - ры - я кы - рга!

Пру, стой, мы - ла - да - я жэ - на.

3. Ця - бе, ста - ры - я, і чорт ні ва - зьмець,

ма - ла - да жы - на жы - вот на - рвець.

106

с. 644–645

$\text{♩} = 119$

1. Це - шча для зя - ця пі - рог спі - кла,

це - шча для зя - ця пі - рог спі - кла.

2. Ду - мы - ла - гэ - да - ла сі - мя - рых у - га - сціць,

ду - мы - ла - гэ - да - ла сі - мя - рых у - га - сціць.

1. За - ду - ма - ла Ду - ня да за - муж і - щі,

за - ду - ма - ла Ду - ня да за - муж і - щі.

2. За - ха - це - ла цё - шча пі - рог і - спя - чы,

за - ха - це - ла цё - шча пі - рог і - спя - чы.

1. Чэ - раз ся - ло, чэ - раз ся - ло ка - ці - лась ка - це - л[ы] - ка,

ка - ці - лась ка - це - л[ы] - ка.

2. Ха - ро - ша - я, пры - го - жа - я да Ма - р'і - чка дзе - в[ы] - ка,

да Ма - р'і - чка дзе - в[ы] - ка.

$\text{♩} = 93$

1. А мы ма - ся - на - ю пра - ка - та - лі, ой,
пра - ка - та - лі, пра - ка - та - лі, пра - ка - та - лі.

2. Мы свя - ты - я ве - ча - ро - чкі пра - гу - ля - лі, ой,
пра - гу - ля - лі, пра - гу - ля - лі, пра - гу - ля - лі.

$\text{♩} = 160$

1. Мы па жэ - р - да - цы йдом, мы па то - ні - нькай,
мы па то - ні - нь - кай, па я - ло - ві - нь - кай.

2. Мы па то - не - ні - ка - і, па я - ло - ве - ні - ка - і.
То - нка жэ - р - да - чка гнё - цца да й ні ло - мі - цца.

$\text{♩} = 71$

1. Ё лу - зе ж(эй), у лу-зе ка-лі - ні - ца ста-я-ла,
на ка-лі - ні-цы са-ла - ве - ю-шка ся-дзіць.

2. На ка - лі - ні-цы са-ла - ве - ю-шка ся-дзіць,
ён ся-дзіць, ён ся-дзіць, го - рку я - га-ду клю-ёць.

$\text{♩} = 72$

1. (і) Я прылу - зі ста-я-ла, ка-лі - ну ла - ма - ла,
я ка - лі - ну ла-ма-ла, ў пу-чо-чкі вя-за - ла.

2. (эй) Я ка - лі - ну ла - ма - ла, ў пу - чо - чкі вя - за - ла,

я ў пу - чо - чкі вя - за - ла, на да - ро - жку бра - са - ла.

113

с. 592

$\text{♩} = 108$

1. Са - бі - ра - лі - ся, са - бі - ра - лі - ся,

са - бі - ра - лісь дзе - ўкі ў лес па - гу - ляць,

са - бі - ра - лісь дзе - ўкі ў лес па - гу - ляць.

2. Ні па ка - лі - ну, ні па ка - лі - ну,

ні па ка - лі - ну, па ма - лі - ну,

ні па ка - лі - ну, па ма - лі - ну.

3. Па чо - рна - ю, па чо - рна - ю,

па чо - рна - ю па сма - ро - дзі - ну,

па чо - рна - ю па сма - ро - дзі - ну.

ПОЛІФУНКЦІЯ НАЛЬНІЯ І ПРІМЕРКА ВАНІЯ ДА АБРАДУ НАПЕВІ

114

с. 633–634

1. Го-ра-чкі ма-е кру-ты-я, го-ра-чкі ма-е кру-ты-я,

го-ре-чка ма-ё баль-шо-я.

2. Ні-хто го-ры-чк ня зры-іць, ні-хто го-ры-чк ня зры-іць,

ні-хто го-рі-чка ня змы-іць.

115

с. 644

1. – Гу-сі ма-е се-ры-я, а дзе ж вы, гу-сі, бу-ва-лі,

а дзе ж вы, се-ры-я, лі-та-лі?

2. - Бу - ва - лі, бу - ва - лі, на сі - ні - я мо - ря лі - та - лі,
на сі - ні - я мо - ря лі - та - лі.

116

с. 654

♩ = 122

1. Ма - я ма - ту - лька дай вы - ба - рні - ца.
Лю - лі, лю - лі, дай вы - ба - рні - ца.

2. Вы - бра - ла зя - ця да ня - сме - ла - га.
Лю - лі, лю - лі, да ня - сме - ла - га.

117

с. 360-361

♩ = 144

1. Шка - да ду - ба зя - лё - на - га, што за су - хім ле - са - ам.
Шка - да ду - ба зя - лё - на - га, што за су - хім ле - сам.

КАМЕНТАРЫИ

ЗВЕСТКІ ПРА ЗАПІСЫ НАПЕВАЎ

Арэал заходнядзвінска-ловацкага міжрэчча

Тып I

1. А мы масленку дажыдалі («маслінка»).

Зап. эксп. БДК пад кір. Т. С. Якіменка ў 1977 г. у в. Каверзы Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Сцяпанаўны Палцінка, 1910 г. н. ФЭ БДАМ, 64613, № 26¹⁷⁰.

2. А мы маслінку дажыдалі («маслінка»).

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1986 г. у в. Мяжа Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Сямёнаўны Штарковай, 1914 г. н. ФЭ БДАМ, 646242, № 33.

3. А мы масленцу дажыдалі («масленка»).

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1981 г. у в. Мядвёдкава Вялікалуцкага р-на Пскоўскай вобл. (Расія) ад Фядосі Давыдаўны Арловай, 1900 г. н. ФЭ БДАМ, 64647, № 149.

4. А мы масленцу дыжыдалі.

Зап. І. Б. Цяплова ў 1985 г. у в. Храбтова Урыцкага с/с Вялікалуцкага р-на Пскоўскай вобл. (Расія) ад Е. С. Буравай, 1910 г. н. Песни Псковской земли 2011, № 44. Вар. натацыі: Песни Псковской земли 1989, с. 54, № 44.

5. Мы маслінку дыжыдалі («масленка»).

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1986 г. у в. Даўганы Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл. ад Марфы Антонаўны Патапенка, 1910 г. н. ФЭ БДАМ, 646246, № 128.

6. А нас маслінка спадманула

Зап. Г. А. Барташэвіч у 1986 г. у в. Вярэчча Гарадоцкага р. Віцебскай вобл. ад Ніны Дзмітрыеўны Качанавай, 1917 г. н., Ніны Міхееўны Мандрык, 1927 г. н., Марыны Васільеўны Павядзёнак, каля 80 гадоў. АІМЭФ, ф. 20, воп. 86, ст. 6, № 12.

¹⁷⁰ Нотна-тэкставыя транскрыпцыі напеваў выкананы В. М. Прыбыловай, за выключэннем № 12, 14, 15, 22, 23, 26, 45, 46, 64, 69, 74, 80, 81, 83–87, 92, 108, 117, якія пададзены ў яе рэдакцыі. Транскрыпцыя № 68 належыць В. Хоцінай, даецца без рэдагавання.

Тып I-лак

7. А мы маслінку дыжыдалі («масленіца»)

Зап. Л. П. Барабанова ў 1989 г. у в. Навасёлкі Віцебскага р-на Віцебскай вобл. ад Надзеі Пятроўны Петрачэнка, 1932 г. н., Марыі Васільеўны Кузьміной, 1928 г. н., Марфы Амосаўны Шлыкавай, 1903 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 89, ст. 10, № 13–15.

8. А ны дваре сняжкі пышучь («песня іграецца на масленіцу, як з гары каталісь»)

Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Дразды Віцебскага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Сяргееўны Шыцік, 1924 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 89, ст. 23, № 15.

9. А мы маслінку дыжыдалі

Зап. Н. І. Гуд у 1989 г. у в. Бенцяі Віцебскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Філіпаўны Галоўчанка, 1918 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 89, ст. 25, № 3.

Арзал бярэзінска-сожскага міжрэчча

Тып II

10. Чаму табе, масленіца, ды ня сем нядзель? («масленіца»)

Зап. Т. Л. Канстанцінава і В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Звянiachы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Дар'і Сяргееўны Рудкоўскай, 1932 г. н., Марыі Сідараўны Салаўёвай, 1929 г. н., Веры Раманаўны Пазняковай, 1929 г. н., Соф'і Дзмітрыеўны Краўцовай, 1935 г. н., Валянціны Аляксандраўны Шчэрба, 1931 г. н. ФЭ БДАМ, 646568, № 2.

11. Чаму цябе, масленіца, ды ня сем нядзель?

Зап. С. І. Мыцько ў 1979 г. у в. Асечына Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Сцепаніды Лазараўны Петрыкавай, 1914 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е220, № 20.

12. Чаму, чаму цябе, масленіца, ня сем нядзель? («маслінка»)

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад М. С. Аўсеевіч, 1914 г. н. Мажэйка 1999, с. 41, № 5. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

13. А ў гародзе репка шарока націнка («масленіца»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1974 г. у в. Хаўчы Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Настассі Сцяпанаўны Ліцкевіч, 1921 г. н., Ганны Сцяпанаўны Еўпак, 1909 г. н., Ганны Пятроўны Храпскай, 1887 г. н., Кацярыны Якаўлеўны Донюш, 1925 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е16, № 40.

14. А ў гародзі лібіда вышы гарадзішча («маслінка, як на калысках калышуща»)

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1973 г. у в. Латыгаль Сенненскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Лісецкай, 1905 г. н. Мажэйка 1981, с. 76, № 32. Нат. З. Я. Мажэйка.

15. Ё нас сягоння масленіца

Зап. В. Несцяровіч у 1998 г. у в. Заполле Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Г. В. Ханкевіч, 1929 г. н. Несцяровіч 2004, с. 60, № 98. Нат. І. Л. Сіневіч.

16. Масленіца, дай малака! («масленіца»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. у в. Зароўе Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Лізаветы Ягораўны Міронавай, 1930 г. н., Клаўдзіі Дзмітрыёўны Барысавай, 1928 г. н. (нар. у в. Майскія), Надзеі Барысаўны Барысавай, 1933 г. н. (нар. у в. Ротань), Зінаіды Антонаўны Карповіч, 1933 г. н. (нар. у в. Бобр), Аляксандры Аляксандраўны Латушка, 1932 г. н., Ларысы Пятроўны Бавуковай, 1951 г. н. ФЭ БДАМ, 1Е124, № 15.

17. Масьленка-красьненька! («масленка»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1982 г. у в. Брухава Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Марфы Іванаўны Кірыенка, 85 гадоў. Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай.

18. На чыіх гэта на вароціках («масленка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. С. Якіменка ў 1990 г. у в. Забор'е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Паўлаўны Буртыль, 1918 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е334, № 21.

19. А над нашым сялом тры зорачкі узышло («маслінка, як калыхаліся»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў в. Седча Пухавіцкага р. Мінскай вобл. ад Клаўдзіі Дзмітрыёўны Несцяронак, 1940 г. н. (нар. у г. Барысаве, у Седчы з 1981 г., спявае рэпертуар в. Уцеха Масееўшчынскага с/с Барысаўскага р-на). Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Вар. нат.: ТМКБ 2010, с. 185, № 28.

20. Маслінка-калызуха («масленка»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1985 г. у в. Вялікая Харкаўка Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Евы Сямёнаўны Хадзянковай, 1914 г. н., Праскоўі Афанасьеўны Рамко, 1917 г. н. ФЭ БДАМ, 646218, № 327.

Тып Па

21. Ай, выйдзі, выйдзі, маладая Валька

Зап. Г. А. Барташэвіч у 1974 г. у в. Шарпілаўка Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ефрасінні Цімафееўны Радзьковай, Ганны Рыгораўны Вецяровай, 1904 г. н., Агаф'і Іванаўны Стараверавай, 1909 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 74, ст. 13, № 3.

22. А казалі, маслінкі сем нядзель

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1988 г. у в. Башкіраўка Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Г. Н. Зобікавай, 1920 г. н.. М. М. Зязюлі, 1919 г. н. Мажэйка 1999, с. 38, № 1. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

23. Масленіца-ласуха

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1988 г. у в. Башкіраўка Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Нікіфараўны Зобікавай, 1920 г. н., М. М. Зязюлі, 1919 г. н. Мажэйка 1999, с. 39, № 3. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

24. На гарэ бабы сядзелі («масленіца»)

Зап. Т. Л. Канстанцінава і В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Звянячы Талачынскага р-на Віцебскай вобл. ад Дар'і Сяргееўны Рудкоўскай, 1932 г. н., Марыі Сідараўны Салаўёвай, 1929 г. н., Веры Раманаўны Пазняковай, 1929 г. н., Соф'і Дзмітрыеўны Краўцовай, 1935 г. н., Валянціны Аляксандраўны Шчэрбы, 1931 г. н. ФЭ БДАМ, 646568, № 3.

25. На гарэ бабы сядзелі («як вясну гукаюць; дзіцям, бувала, пяюць»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1984 г. у в. Парадзіна Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Лукер'і Фядосаўны Новікавай, 1905 г. н. ФЭ БДАМ, 646171, № 53.

26. На вуліцы дзеўкі гуляюць

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1988 г. у в. Заходы Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Еўдакімаўны Аўрамавай, 1933 г. н., Дар'і Пятроўны Мінкінай, 1941 г. н. Мажэйка 1999, с. 38, № 2. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

27. На вуліцы дзеўкі гулялі («вясна»)

Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1996 г. у в. Белая Дрыбінскага р-на Магілёўскай вобл. ад Маланні Піліпаўны Васьковай, 1915 г. н. ФЭ БДАМ, 646538, № 27.

28. Нашу маслінку кот падраў (масленіца «ідзём па вуліцы і п'ём хлопцам»)

Зап. В. М. Прыбылова і Т. Л. Канстанцінава ў 2014 г. у в. Кучарына Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Раісы Аляксееўны Шчарбаковай, 1933 г. н. (в. Ржаўцы), Лідзіі Іванаўны Шардулёвай, 1949 г. н. ФЭ БДАМ, 3E137, № 24.

Тып Пб

29. На гарэ бабы сядзелі, сядзелі («масленіца»)

Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Чарэя Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Яфімаўны Аўцюховіч, 1910 г. н. ФЭ БДАМ, 646563, № 6.

30. А ў нас сягоння масленіца, масленіца («масленіца»)

Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Гілі Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Маркаўны Сіановіч, 1924 г. н., Веры Цярэнцьеўны Васілец, 1923 г. н. ФЭ БДАМ, 646560, № 5.

31. Ў нас сягоння масленіца, масленіца («масленка»)

Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Шаўкоўшчына Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Кацярыны Ягораўны Кіркіж, 1922 г. н. ФЭ БДАМ, 646559, № 17.

32. На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі («масленіца»)
Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Чарэя Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Яфімаўны Аўцоховіч, 1910 г. н. ФЭ БДАМ, 646563, № 5.
33. На гарэ бабы сядзелі, сядзелі («масліная, як на качэлях катаюцца»)
Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1976 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Соф'і Сямёнаўны Сяліцкай, 1915 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е79, № 30.
34. А ўсе жоначкі кросны ткуць, кросны ткуць
Зап. Г. А. Барташэвіч у 1974 г. у в. Абчуга Крупскага р-на Мінскай вобл. ад М. П. Мяседавай, Галіны Восіпаўны Клімовіч, 1913 г. н., Паліны Малахаўны Чарняўскай, 1910 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 74, ст. 12, № 8.
35. На вуліцы дзеўкі гулялі ў масленіцу («як калышуцца»)
Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Кругліца Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Макараўны Каваленка, 1926 г. н., Таццяны Арцёмаўны Шыбека, 1924 г. н. ФЭ БДАМ, 646561, № 4.
36. А ў нас сяння масленіца, масленіца
Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Калодніца Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Соф'і Андрэеўны Прышчэпавай, 1911 г. н. ФЭ БДАМ, 646320, № 59.
37. Дзеўкі калінку ламалі, ламалі
Зап. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Ганны Рыгораўны Сырыцынай, 1922 г. н. ФЭ БДАМ, 646326, № 249.
38. Ё нас сягоння масленіца, масленіца («як калышуцца»)
Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Браздзецкая Слабада Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Ірыны Сямёнаўны Азаравай, 1918 г. н. ФЭ БДАМ, 646561, № 18.
39. Казалі, масленіцы сем нядзель, сем нядзель
Зап. У. М. Сысоў у 1991 г. у в. Гарадзішча Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Фёдараўны Кроцікавай, 1922 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 91, ст. 1, № 68.
40. Масленіца, масленіца!
Зап. С. І. Мыцько у 1979 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Кузьмінічы Краўчанка, 1900 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е220, № 13.
41. Масленіца, масленіца!
Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Калодніца Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Емяльянаўны Каралёвай, 1911 г. н. ФЭ БДАМ, 646317, № 2.
42. Масленіца, масленіца!
Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Узнацк Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Домны Лукічны Явароўскай, 1924 г. н. ФЭ БДАМ, 646324, № 185.

43. Масленіца, масленіца! («масленічная»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Эсьмоны Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Уляны Трафімаўны Шлімакавай, 1936 г. н. ФЭ БДАМ, 646611, № 180.

44. А дзевачка двор мела, двор міла

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марфы Несцераўны Алексеевіч, 1914 г. н. ФЭ БДАМ, 646327, № 268.

45. На вуліцы дзеўкі гулялі, гулялі («вясноўская»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1994 г. у в. Боўкі Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Кацярыны Авяр'янаўны Рогаўцавай, 1934 г. н. Мажэйка 1999, с. 43, № 8.

46. А ўжо, дзевачкі, масленка, масленка («масленка»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1994 г. у в. Мокравічы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Мікалаеўны Штыхавай, 1927 г. н., Пелагеі Сяргееўны Шлімакавай, 1923 г. н., Алены Фёдараўны Барашкавай, 1923 г. н., і групы спявачак. Мажэйка 1999, с. 40, № 4. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

47. Маслінка-беламутка («масленка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Майск Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Вольгі Маркаўны Алексеевіч. ФЭ БДАМ, 646612, № 193.

48. Дзевачкі, масленка, масленка («масленіца»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Кунцы Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Настассі Лявонаўны Лапо, 1934 г. н., Донны Іванаўны Бус, 1929 г. н. ФЭ БДАМ, 646609, № 85.

49. Сядзелі бабы, сядзелі, сядзелі («масленка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Аляксандры Нікітаўны Крамковай, 1918 г. н. ФЭ БДАМ, 646612, № 234.

50. Сядзела маслінка на даму, на даму («маслінка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Ушлава Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ірыны Антонаўны Шлімакавай, 1916 г. н. ФЭ БДАМ, 646616, № 387.

51. Красна Манюлька двор мела, двор мела («гуканне вясны»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Мальвіны Сіўкаўны Ходас, 1926 г. н. ФЭ БДАМ, 646611, № 167.

52. А ў нас, а ў нас сёння маслінка, маслінка («масленка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Марыі Фёдараўны Астрашапкінай, 1939 г. н. ФЭ БДАМ, 646607, № 2.

53. Кызалі, масленіцы сем нядзель, сем нядзель

Зап. У. М. Сысоў, Л. Л. Бабкова, Т. П. Богдан у 1991 г. у в. Навасёлкі Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Настассі Кузьмінічны Фядотавай, 1922 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 91, ст. 6, № 21.

Барысаўскі варыянт Тыпу Пб

54. На гарэ бабы сядзелі, сядзелі

Зап. Т. С. Якіменка ў 1976 г. у в. Навасёлкі Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Кузьмінічны Дубінінай, 1918 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е75, № 16.

55. На дварэ стаіць карыта, карыта («масленка»)

Зап. Т. С. Якіменка ў 1976 г. у в. Раннае Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Вольгі Іллінічны Каптур, 1926 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е74, № 11.

56. Ціхая рэчка Дунайка, Дунайка

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1976 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Таццяны Валянцінаўны Сакалаўскай, 1886 г. н., Марыі Прохараўны Чэча, 1915 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е77, № 20.

БД-лак 1

57. Радзі, радзі, Божа, жыта на новае лета («масленка, як вясну заклікалі»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Мальвіны Сіўкаўны Ходас, 1926 г. н. ФЭ БДАМ, 646610, № 117.

58. Стану я, стану я высока – забачу далёка («масленка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловай у 2006 г. у в. Старая Слабада Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Паліны Антонаўны Булыга, 1927 г. н. ФЭ БДАМ, 1Е126, № 31.

59. Ноч мая, ноч мая цімная, свякроўка ліхая («масленіца»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1976 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Соф'і Сямёнаўны Сяліцкай, 1915 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е077, № 12.

60. Ў гародзі, ў гародзі бяроза вецейка да долу

Зап. Л. П. Касцюкавец у 1976 г. у в. Жыцькава Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Мікалаеўны Даўгапалец, 1906 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е76, № 31.

61. Белая, белая бяроза, вецейка да долу

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1989 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марфы Несцераўны Алексяевіч, 1914 г. н., нар. у в. Сомры. ФЭ БДАМ, 646327, № 267.

62. У варот, у варот бяроза вецейка да долу

Зап. В. В. Шыкавец у 1984 г. у в. Мётча Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Адэлі Міхайлаўны Крачкоўскай, 1907 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е80, № 8.

БД-лак 2

63. Яблын мая, яблын мая садовая, садовая («масленіца, калі на калысках калыхаліся»)

Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1997 г. у в. Малая Альшанка Чашніцкага р-на Віцебскай вобл. ад Кацярыны Карнееўны Корбан, 1908 г. н. ФЭ БДАМ, 646559, № 5.

64. Яблань мая, яблань мая садовая

Зап. В. А. Несцяровіч у 2000 г. у в. Родзевічы Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад В. М. Яскевіч, 1918 г. н. Несцяровіч 2004, с. 61, № 100. Нат. І. Л. Сіневіч.

65. Добры вечар, добры вечар, добрым людзям («масляная, як пад вокны падходзім і пяём»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. В. М. Прыбыловой у 2006 г. у в. Ухвала Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Аляксееўны Мігаль, 1936 г. н., Марыі Уладзіміраўны Сасноўскай, 1932 г. н. ФЭ БДАМ, 1E119, № 28.

66. Цікла рэчка, цікла рэчка з крутой гары

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец ў 1989 г. у в. Бобр Крупскага р-на Мінскай вобл. ад Марфы Несцераўны Алексяевіч, 1914 г. н., нар. у в. Сомры. ФЭ БДАМ, 646322, № 128.

67. Там за гарой, там за гарой, там за крутой

Зап. Т. С. Якіменка ў 1976 г. у в. Ратуцічы Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Міхайлаўны Хацкевіч, 1905 г. н., Надзеі Нікіфараўны Хацкевіч, 1924 г. н., Надзеі Васільеўны Сманцер, 1918 г. н. ФЭ БДАМ, 2E75, № 29.

68. Яблын мая, яблын мая межавая

Зап. В. М. Хоціна ў 1978 г. у в. Ляхаўка Барысаўскага р-на Мінскай вобл. ад Д. Я. Ляўша, 1910 г. н. Хотина 1979, с. 75, № 16.

69. Ня вынісла – каб ты з хаты ня вылізла! («маслінка, як хазяйка ня вынісець падарунак»)

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1978 г. у в. Заазер'е Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад М. С. Аўсеевіч, 1914 г. н. Мажэйка 1999, с. 42, № 7. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

70. Медуніца, медуніца лугавая, лугавая («масленіца»)

Зап. Ю. І. Марчанка, Н. М. Папова ў 1987 г. у в. Мельнікаў Пасёлак Суражскага р-на Бранскай вобл. ад Ніны Міхайлаўны Мельнікавай, 1940 г. н., Святланы Іванаўны Мельнікавай, 1930 г. н., Таісы Фёдараўны Мельнікавай, 1932 г. н., Надзеі Мітрафанаўны Юр'евай, 1928 г. н. ФА ІРЛІ МФ 5098.07.

БД-лак 3

71. Маслінка – белы сыр («масленка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1998 г. у в. Цяхцін Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Еўфрасінні Максімаўны Буймістравай, 1933 г. н. ФЭ БДАМ, 646615, № 358.

72. Ой, масленка – біла вутка («масленка»)

Зап. В. М. Вахула (Прыбылова) у 1998 г. у в. Асавец Бялыніцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Галіны Сяргееўны Цецеруковай, 1932 г. н., Марыі Пятроўны Мардачовай, 1932 г. н., Надзеі Мінаўны Шутовай, 1934 г. н., Лідзіі Андрэеўны Бабковай, 1934 г. н. ФЭ БДАМ, 646605, № 41.

73. Масленіца, масленіца!

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. С. Якіменка ў 1990 г. у в. Забор’е Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Вольгі Міхайлаўны Дзімко, 1928 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е334, № 22.

74. Ў чыстым полі пад яваром (масленіца)

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1971 г. у в. Аношкі Лепельскага р-на Віцебскай вобл. ад Ганны Іванаўны Крывец, 1910 г. н., Сцепаніды Іванаўны Гарбачовай, 1904 г. н., Зосі Пятроўны Прускай, 1910 г. н., Антаніны Фядосаўны Прускай, 1911 г. н. Мажэйка 1981, с. 83, № 36.

75. На маслінай нядзелі («на качэлях калышущца і пяюць»)

Зап. І. Л. Сіневіч у 1990 г. у г. Верхнядзвінску ад жыхаркі в. Велеўшчына Лепельскага р-на Віцебскай вобл. Ганны Навумаўны Тарноўскай, 1925 г. н. Асабісты архіў І. Л. Сіневіч.

76. На святую масленіцу

Зап. П. Н. Альхімовіч у 1973 г. у в. Баяры Лагойскага р-на Мінскай вобл. ад Л. М. Сарокі. АІМЭФ, ф. 20, воп. 73, ст. 4, № 5.

77. Ў нас сягодня маслянiца

Зап. К. П. Кабашнікаў у 1975 г. у в. Замасточча Руднянскага с/с Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл. АІМЭФ, ф. 20, воп. 75, ст. 12, № 26.

78. Скакалі дзеўкі на досца (на масленіцу, «пелі, як скакалі дзеўкі на досцах»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Т. Л. Бярковіч у 2000 г. у в. Шылавічы Вілейскага р-на Мінскай вобл. ад Яўгеніі Пятроўны Курыла, 1926 г. н. ФЭ БДАМ, 646646, № 284.

Клімавіцка-хоцімскі арэал

Тып III

79. А ты, масленіца – белы сыр

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Макеевічы Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Маркаўны Маташнёвай, 1925 г. н., Аляксандры Ягораўны Цімошчанка, 1930 г. н., Марфы Ягораўны Сільчанка, 1907 г. н., Агаф’і Паўлаўны Марчанка, 1912 г. н., Дар’і Уладзіміраўны Сцепанковай, 1912 г. н., Надзеі Іванаўны Міроненка, 1937 г. н., Міхаіла Трафімавіча Сцепчанкі, 1928 г. н., Марыі Іванаўны Глушаковай, 1948 г. н., Таццяны Марцінаўны Азаранка, 1927 г. н., Валянціны Паўлаўны Саковіч, 1947 г. н.,

Лідзіі Маркаўны Кушнарэнка, 1929 г. н., Раісы Сазонаўны Радчанка, 1929 г. н. ФЭ БДАМ, 19116, № 238.

80. А ты, масленіца-пылізуха («масленка»)

Зап. Т. І. Кухаронак у 1993 г. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад М. Р. Чыбусавай, 1915 г. н. Мажэйка 1999, с. 48, № 13. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

81. А ты, масленіца, белы сыр («масленка»)

Зап. Т. І. Кухаронак у 1993 г. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад М. Р. Чыбусавай, 1915 г. н. Мажэйка 1999, с. 49, № 14. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

82. На вулку дзеўкі гулялі

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Макеевічы Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ніны Маркаўны Маташнёвай, 1925 г. н., Аляксандры Ягораўны Цімошчанка, 1930 г. н., Марфы Ягораўны Сільчанка, 1907 г. н., Агаф'і Паўлаўны Марчанка, 1912 г. н., Дар'і Уладзіміраўны Сцепанковай, 1912 г. н., Надзеі Іванаўны Міроненка, 1937 г. н., Міхаіла Трафімавіча Сцепчанкі, 1928 г. н., Марыі Іванаўны Глушаковай, 1948 г. н., Таццяны Марцінаўны Азаранка, 1927 г. н., Валянціны Паўлаўны Саковіч, 1947 г. н., Лідзіі Маркаўны Кушнарэнка, 1929 г. н., Раісы Сазонаўны Радчанка, 1929 г. н. ФЭ БДАМ, 19116, № 244.

83. На вулку дзеўкі гулялі («маслінка»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1993 г. у в. Трасціно Хоцімскага р. Магілёўскай вобл. ад Соф'і Рыгораўны Раманенка, 1918 г. н., Марыі Філіпаўны Анішчанка, 1927 г. н. Мажэйка 1999, с. 46, № 11. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

84. На вулку дзеўкі гулялі («як вясну гукаюць»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 1993 г. у в. Ліпаўка Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Лідзіі Мацвееўны Саўчанка, 1934 г. н., Агаф'і Канстанцінаўны Раманенка, 1928 г. н., Марыі Кірсанаўны Кузьміной, 1928 г. н., Надзеі Паўлаўны Цішчанка, 1928 г. н. Мажэйка 1999, с. 45, № 10. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

85. Паідом-выйдам і по ваду («вясна»)

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1963 г. у в. Беразоўка Быхаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад К. В. Манжэравай, 1914 г. н. Мажэйка 1999, с. 47, № 12. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

86. Пяюць петухі, гуляюць («масленка»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. Асабісты рукапісны архіў Т. Б. Варфаламеевай.

87. Круціцца крушталь, наліваіцца («масленка»)

Зап. Т. І. Кухаронак у 1993 г. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н. Мажэйка 1999, с. 50, № 15. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

88. Какалуша мыя, зіліная мыя («масленка»)

Зап. У. М. Сысоў у 1994 г. у в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. ад Матроны Рыгораўны Чыбусавай, 1915 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 93, ст. 10, № 13.

Арэал сожска-бесядска-іпуцкага вусця

Тып IV

89. Масляная, вот я йду («масленка»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Ачэса-Рудня Добрушскага р-на Гомельскай вобл. ад Марыі Гаўрылаўны Салаўёвай, 1911 г. н., Варвары Кузьмінічны Горбавай, 1912 г. н., Арыны Аляксандраўны Кліменкавай, 1910 г. н., Марыі Васільеўны Сушко, 1913 г. н., Сцепаніды Якаўлеўны Малчанавай, 1919 г. н. ФЭ БДАМ, 19101, № 267.

90. Што у Ніны пад вакном («масленіца»)

Зап. Г. В. Таўлай у 1976 г. у в. Курознава Клімаўскага р-на Бранскай вобл. ад Марыі Рыгораўны Барысенка, 1931 г. н., Антаніны Фёдараўны Салабай, 1929 г. н., Настассі Сяргееўны Хазяенка, 1922 г. н. АІМЭФ, ф. 20, воп. 76, ст. 95, № 2. Вар. нат.: Елатов 1977, с. 103, № 17.

91. Мы маслянку праваджалі

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Хізы Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Зінаіды Іванаўны Лапіцкай, 1905 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е165, № 6.

92. Маслініца-шчаслівіца («масленая, як на конях каталіся»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2004 г. у в. Акцябр Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Ягораўны Грыцовай, 1937 г. н. ТМКБ 2012, с. 252, № 37. Нат. Т. Б. Варфаламеевай.

93. Як я ў таткі загавела, загавела (прыпеўкі на масленіцу)

Зап. Ю. І. Марчанка ў в. Янова Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад М. В. Марціноўскай, Е. С. Цімафеенка, А. Х. Селюковай, Л. Х. Ісачэнка, С. Х. Малашэнка. Традиционные песни Полесья 1989, № 28.

ГБ-лак 1

94. Ой, Маслянка-несчаслянка, сера вутка

Зап. у в. Казацкія Балсуны Веткаўскага р. Гомельскай вобл. ад Еўдакіі Восіпаўны Глушаковай, Настассі Кузьмінічны Ермаковай, Вольгі Іванаўны Фьяскавай, Праскоўі Мікалаеўны Мельнікавай, Ганны Яўсееўны Судненка. Календарные песни 1983, № 3.

95. Ой, зорька мая, вечаровая

Зап. у в. Казацкія Балсуны Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Еўдакіі Восіпаўны Глушаквай, Настассі Кузьмінічы Ермаковай, Вольгі Іванаўны Фяськовай, Праскоўі Мікалаеўны Мельнікавай, Ганны Яўсееўны Судненка. Календарныя песні 1983, № 3.

ГБ-лак 2

96. На море вутка купалася (масленічная)

Зап. Н. М. Савельева ў в. Неглюбка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад гурта жанчын. Савельева 1990, № 31.

ГБ-лак 3

97. Ой, як выйду я (масленічная)

Зап. Н. М. Савельева ў в. Ялоўка Краснагорскага р-на Бранскай вобл. ад Кацярыны Сямёнаўны Дзікай, 1930 г. н., Марыі Кузьмінічы Кучынай, 1928 г. н., Марыі Сцяфанаўны Мельнікавай, 1927 г. н., Настассі Усцінаўны Прышчэпа, 1935 г. н., Кацярыны Міхайлаўны Трагуб, 1922 г. н., Марыі Тарасаўны Кажамяка, 1931 г. н., Настассі Сяргееўны Шаўцовай, 1924 г. н. Савельева 1999, № 32.

98. Экацілася жаркае сонейкэ (масленка)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Неглюбка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Варвары Сямёнаўны Купрэвай, 1900 г. н., Настассі Міхайлаўны Старасека, 1931 г. н., Аляксаны Фёдараўны Прыходзька, 1927 г. н., Ганны Іванаўны Пятрышэнка, 1935 г. н., Улліаны Аляксееўны Прыходзька, 1925 г. н., Ганны Іванаўны Крацянок, 1936 г. н., Ганны Фёдараўны Пятрышэнка, 1927 г. н., Таццяны Максімаўны Кавалёвай, Мар'і Аляксееўны Тачылкінай. ФЭ БДАМ, 2Е167, № 21.

Любанскі локус

99. А мы масленку дажыдалі («масленка»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2006 г. у в. Обчын Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Іванаўны Кукраш, 1923 г. н., Вольгі Нікіфараўны Драгуцька, 1944 г. н., Зоні Нікіфараўны Галай, 1932 г. н., Ганны Васільеўны Калека, 1933 г. н., Марыі Аляксандраўны Кукраш, 1943 г. н., Ніны Фёдараўны Кандраценка, 1954 г. н., Вольгі Іванаўны Дастанка, 1932 г. н. Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Вар. нат.: ТМКБ 2010, с. 189, № 33.

100. Ехала Маслянка па бару, па бару («масленіца»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2006 г. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Міронаўны Петрыканінай, 1932 г. н., Яўгеніі Антонаўны

Сярчэня, 1931 г. н., Ганны Мікалаеўны Пянькоўскай, 1929 г. н., Марыі Мікалаеўны Ткачук, 1936 г. н., Ганны Ціханаўны Царык, 1945 г. н., Паліны Васільеўны Лугоўскай, 1935 г. н., Вольгі Мікалаеўны Верабей, 1944 г. н. Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Вар. нат.: ТМКБ 2010, с. 187, № 30.

101. Ой, масленка-нешчасенька, шэра вутка («масленка»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 2001 г. у в. Закальное Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Марыі Міронаўны Петрыканінай, 1932 г. н., Аляксандры Тарасаўны Касцюкавец, 1921 г. н., Яўгеніі Антонаўны Сярчэня, 1931 г. н., Ганны Мікалаеўны Пянькоўскай, 1929 г. н., Марыі Мікалаеўны Ткачук, 1936 г. н., Ганны Ціханаўны Царык, 1945 г. н., Паліны Васільеўны Лугоўскай, 1935 г. н., Вольгі Мікалаеўны Верабей, 1949 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е055, № 23.

102. Ё нас сёгодні масленіца («масленка»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2006 г. у в. Обчын Любанскага р-на Мінскай вобл. ад Надзеі Іванаўны Кукраш, 1923 г. н., Вольгі Нікіфараўны Драгуцька, 1944 г. н., Зоні Нікіфараўны Галай, 1932 г. н., Ганны Васільеўны Калека, 1933 г. н., Марыі Аляксандраўны Кукраш, 1943 г. н., Ніны Фёдараўны Кандраценка, 1954 г. н., Вольгі Іванаўны Дастанка, 1932 г. н. Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Вар. нат.: ТМКБ 2010, с. 189, № 34.

Напевы з праявамі карагодна-скачонай стылістыкі

103. Пойдзем, дзеўкі, лёнку браць («масленіца»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1985 г. у в. Бабінічы Аршанскага р-на Віцебскай вобл. ад Улліны Купрыянаўны Жыркевіч, 1906 г. н. ФЭ БДАМ, 646208, № 79.

104. Бралі міня думкі-дагадкі (масленка «увечары, каб мы скакалі»)

Зап. эксп. БДАМ пад кір. Л. П. Касцюкавец у 2003 г. у в. Ляды Дубровенскага р-на Віцебскай вобл. ад Зінаіды Кірэеўны Лесніковай, 1915 г. н., нар. у в. Бухарына Краснінскага р-на Смаленскай вобл., Ганны Пятроўны Мурашкінай, 1920 г. н. ФЭ БДАМ, 646689, № 276.

105. Зяць на пешчы капушту вазіў («на маслянціцу»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Дзягавічы Крычаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Алены Аўсееўны Люцьковай, 1904 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е112, № 12.

106. Пешча для зяця пірог спікла («на маслянку»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Дзягавічы Крычаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Алены Аўсееўны Люцьковай, 1904 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е112, № 13.

107. Задумала Дуня ды замуж іціці («на маслянку, як па сялу хадзілі, ішлі пад “шатром”, скакалі і спявалі»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2006 г. у в. Вуглы Капыльскага р-на Мінскай вобл. ад Лідзіі Якаўлеўны Ясучэня, 1923 г. н., Ганны Якаўлеўны Дзямідчык, 1929 г. н., Серафімы Іванаўны Жгун, 1933 г. н., Леаніды Міхайлаўны Пінчук, 1941 г. н. Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай. Вар. нат.: ТМКБ 2010, с. 186, № 29.

108. Чэраз сяло, чэраз сяло кацілась кацелка («масленка»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў в. Бяседавічы Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл. Асабісты рукапісны архіў Т. Б. Варфаламеевай.

109. А мы маслянаю пракаталі («на маслянаю, як масляну каталі на пост»)

Зап. Т. Б. Варфаламеева ў 2005 г. у в. Чкалава Гомельскага р-на Гомельскай вобл. ад Улліны Ігнатаўны Сухоцкай, 1928 г. н., Еўдакіі Міхайлаўны Кавалёвай, 1946 г. н., Тацяны Сцяпанаўны Седавусавай, 1930 г. н. Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай.

110. Мы па жэрдаццы йдом («масленіца»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Барфаламееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Ганны Цітаўны Шавялёвай, 1912 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е166, № 22.

111. Ў лузе ж, у лузе калініца стаяла («масленка»)

Зап. Г. А. Барташэвіч, Л. П. Барабанавы ў 1979 г. у в. Барфаламееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Матроны Ананьёўны Старавойтавай, 1902 г. н., Наталлі Фокаўны Сучковай, 1912 г. н., Лукер'і Дзмітрыёўны Соракавай, 1902 г. н., Настасі Рыгораўны Жукавай, 1924 г. н., Ганны Цітаўны Шавялёвай, 1912 г. н. АІМЭФ. ф. 20, воп. 79, ст. 14, № 19.

112. Я пры лузі стаяла, каліну ламала («масленая»)

Зап. Г. А. Барташэвіч, Л. П. Барабанавы ў 1979 г. у в. Барфаламееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Матроны Ананьёўны Старавойтавай, 1902 г. н., Лукер'і Дзмітрыёўны Соракавай, 1902 г. н., Настасі Рыгораўны Жукавай, 1924 г. н., Ганны Цітаўны Шавялёвай, 1912 г. н. АІМЭФ. ф. 20, воп. 79, ст. 6, № 2.

113. Сабіраліся дзеўкі ў лес пагуляць («на масленку»)

Зап. Г. А. Барташэвіч, Л. П. Барабанавы ў 1979 г. у в. Барфаламееўка Веткаўскага р-на Гомельскай вобл. ад Матроны Ананьёўны Старавойтавай, 1902 г. н., Лукер'і Дзмітрыёўны Соракавай, 1902 г. н., Настасі Рыгораўны Жукавай, 1924 г. н., Ганны Цітаўны Шавялёвай, 1912 г. н. АІМЭФ. ф. 20, воп. 79, ст. 6, № 1.

Поліфункцыянальныя і прымеркаваныя да абраду напевы

114. Горачкі мае крутыя («масленка»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1984 г. у в. Сялец Мсціслаўскага р-на Магілёўскай вобл. ад Марфы Арцёмаўны Фёдаравы, 1914 г. н. ФЭ БДАМ, 646188, № 399.

115. Гусі мае серыя («масленіца»)

Зап. эксп. БДК пад кір. Л. П. Касцюкавец у 1979 г. у в. Хадунь Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл. ад Ганны Міхайлаўны Елісеенка, 1921 г. н. ФЭ БДАМ, 2Е110, № 28.

116. Мая матулька да й выбарніца («калысная»)

Зап. С. І. Мыцько ў 1982 г. у в. Крыпулі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл. ад Алены Міхайлаўны Конан, 1910 г. н. (нар. у в. Крупнікі Вілейскага р. Мінскай вобл.). ФЭ БДАМ, 646125, № 55.

117. Шкада дуба зялёнага («запусная»)

Зап. З. Я. Мажэйка ў 1974 г. у в. Далёкія Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. ад Любові Антонаўны Аткінскай, 1915 г. н. Мажэйка 1981, с. 414, № 231.

ВЫКАРЫСТАНЫЯ КРЫНІЦЫ І ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

Агапкина 1986 – Агапкина, Т. А. Закликание весны / Т. А. Агапкина // Славянский и балканский фольклор / Н. И. Толстой [и др.]. – М. : Наука, 1986. – С. 34–39.

Агапкина 1995 – Агапкина, Т. А. Очерки весенней обрядности Полесья / Т. А. Агапкина // Славянский и балканский фольклор : этнолингвистическое изучение Полесья / Н. И. Толстой [отв. ред.]. – М. : Индрик, 1995. – С. 21–107.

Агапкина 2000 – Агапкина, Т. А. Этнографические связи календарных песен. Встреча весны в обрядах и фольклоре восточных славян / Т. А. Агапкина. – М. : Индрик, 2000. – 336 с.

Агапкина 2002 – Агапкина, Т. А. Мифопоэтические основы славянского народного календаря: весенне-летний цикл / Т. А. Агапкина. – М. : Индрик, 2002. – 816 с.

АЛБФ БДУ Бр – Масленка на Берасцейшчыне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://folkndl.bsu.by/index.php/maslenka/157-maslenka-na-berastsejshchune>. – Дата доступу: 21.02.2018.

АЛБФ БДУ Вц – Масленка на Віцебшчыне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://folkndl.bsu.by/index.php/maslenka/158-maslenka-na-vitsebshchune>. – Дата доступу: 21.02.2018.

АЛБФ БДУ Гм – Масленка на Гомельшчыне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://folkndl.bsu.by/index.php/maslenka/159-maslenka-na-gomelshchune>. – Дата доступу: 21.02.2018.

АЛБФ БДУ Мн – Масленка на Міншчыне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://folkndl.bsu.by/index.php/maslenka/161-maslenka-na-minshchune>. – Дата доступу: 21.02.2018.

АЛБФ БДУ Мг – Масленка на Магілёўшчыне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://folkndl.bsu.by/index.php/maslenka/162-maslenka-na-magiljoushchune>. – Дата доступу: 21.02.2018.

Анимелле 1854 – Анимелле Н. Быт белорусских крестьян / Н. Анимелле // Этнографический сборник. – СПб., 1854. – Вып. 2. – С. 111–268.

Анічэнка 1995 – Голас з невычэрпнай і жыватворнай крыніцы / склад. У. В. Анічэнка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1995. – 464 с.

Антропов 1998 – Антропов Н. П. Белорусские этнолингвистические этюды: 1. Колода / колодка / Н. П. Антропов // Слово и культура: памяти Никиты Ильича Толстого. – М. : Индрик, 1998. – Т. II. – С. 21–33.

Атлас 2004 – Атлас гісторыі Беларусі ад старажытнасці да нашых дзён: дадат. да 6-томнай «Энцыклапедыі гісторыі Беларусі» / Л. І. Языковіч [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2004. – 160 с.

Аўдыятлас 2006 – Музычныя традыцыі Масленіцы Беларускага Падняпроўя [Электронны рэсурс] / уклад. В. М. Прыбылова. – Мінск : Daniva Studio, 2006. – 1 электрон. апт. дыск (CD-ROM), брашура (12 с.). – (Аўдыятлас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі).

Аўдыятлас 2014 – Этнамузычныя традыцыі паўночнабеларускага рэгіёну: Сенненшчына [Электронны рэсурс] / склад. Т. Канстанцінава, В. Прыбылова. – Мінск : БДАМ. – 2 электрон. апт. дыска (CD-ROM), брашура (32 с.). – (Аўдыятлас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі).

Аўдыятлас 2016-1 – Каляндарна-песенная традыцыя паўночнабеларускага рэгіёну ў экспедыцыйна-палявых запісах Т. С. Якіменка [Электронны рэсурс] / склад. Т. Бярковіч, Т. Канстанцінава, В. Прыбылова. – Мінск : БДАМ, 2016. – 2 электрон. апт. дыска (CD-ROM), брашура (39 с.). – (Аўдыятлас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі).

Аўдыятлас 2016-2 – Этнамузычныя традыцыі ўсходнебеларускага рэгіёну: Чавушчына [Электронны рэсурс] / склад. Т. Бярковіч, Т. Канстанцінава, В. Прыбылова. – Мінск : БДАМ. – 2 электрон. апт. дыска (CD-ROM), брашура (31 с.). – (Аўдыятлас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі).

Аўдыятлас 2017 – Народны спявак-карыфэй са Шклоўшчыны Віктар Петакоў [Электронны рэсурс] / склад. Т. Канстанцінава, В. Прыбылова, Т. Бярковіч. – Мінск : БДАМ. – 2 электрон. апт. дыска (CD-ROM), брашура (39 с.). – (Аўдыятлас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі).

Аўдыятлас 2020 – Каляндарна-песенная традыцыя Дняпра-Друцка-Бярэзінскага міжрэчча [Электронны рэсурс] / склад. К. Семярыхіна. – Мінск : БДАМ, 2020. – 2 электрон. апт. дыскі (CD-ROM), брашура (39 с.). – (Аўдыятлас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі).

Аўсейчык 2014 – Аўсейчык, У. Я. Традыцыі памінання продкаў у структуры масленічнай і вербнай памінальнай абраднасці беларусаў Падзвіння (па матэрыялах XIX – пачатку XXI ст.) / У. Я. Аўсейчык // Традыцыі і сучасны стан культуры і мастацтва : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф. (20–21 лістап. 2014 г., г. Мінск) / уклад. Ю. В. Пацюпа; гал. рэд. А. І. Лакотка; Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літ. НАН Беларусі. – Мінск : Права і эканоміка, 2014. – С. 327–330.

Аўсейчык 2015 – Аўсейчык, У. Я. Рэгіянальныя асаблівасці і лакальныя варыянты ў каляндарнай памінальнай абраднасці беларусаў Падзвіння (па матэрыялах XIX–XX ст.) / У. Я. Аўсейчык // Асоба збіральніка ў захаванні

нематэрыяльнай культурнай спадчыны: да 200-годдзя з дня нараджэння О. Кольберга: матэрыялы Міжнар. кругл. стала (Мінск–Пінск, 25–26 чэрв. 2014 г.) / укл. Д. Аляксеенка і Ю. Пацюпа. – Мінск : Выд. В. Хурсік, 2015. – С. 42–54.

Балады 1978 – Балады : у 2 кн. / К. П. Кабашнікаў [і інш.] – Мінск : Навука і тэхніка, 1977–1978. – Кн. 2. – 1978. – 744 с. – (Беларуская народная творчасць).

Бароўскі 2004 – На зямлі Залатавуста: Тураўшчына літаратурная: проза, паэзія, публіцыстыка / уклад. А. Бароўскі. – Мінск : Маст. літ., 2004. – 303 с.

Беларускі 1989 – Беларускі фальклор у сучасных запісах. Традыцыйныя жанры. Гомельская вобласць / уклад. В. А. Захарова, Р. М. Кавалёва, В. Д. Ліцвінка; уклад. музыч. часткі У. І. Раговіч. – Мінск : Універсітэцкае, 1989. – 38 с.

Беларускі 1995 – Беларускі фальклор у сучасных запісах. Традыцыйныя жанры. Мінская вобласць / уклад. В. Д. Ліцвінка; уклад. муз. часткі Г. Р. Кутырова. – Мінск : Універсітэцкае, 1995. – 477 с.

Беларусь 2016 – Беларусь праз прызму рэгіянальнай гісторыі : Прыпяцкае Палессе / Ю. М. Бохан [і інш.] – Мінск : Беларус. навука, 2016. – 441 с.

Берман 1873 – Берман, И. Календарь по народным преданиям в Воложинском приходе Ошмянского уезда Виленской губернии // Зап. ИРГО по отд-нию этнографии. – СПб., 1873. – Т. 5. – С. 1–43.

Бернштам 1995 – Бернштам, Т. А. «Молодая» и «старая» игра в аспекте космосоциальных половозрастных процессов / Т. А. Бернштам // Живая старина. – 1995. – № 2. – С. 17–20.

Бессонов 1871 – Бессонов, П. Белорусския песни / П. Бессонов. – М. : Типография Бехметева на Сретенке, 1871. – 176 с.

Богданович 1895 – Богданович А. Е. Пережитки древнего мирозозерцания у белорусов / А. Е. Богданович. – Гродно : Губернская типография, 1895. – 186 с.

Бялькевіч 1970 – Бялькевіч І. К. Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны / І. К. Бялькевіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1970. – 512 с.

Валодзіна 2011 – Валодзіна, Т. В. Буркаўкі / Т. В. Валодзіна // Міфалогія беларусаў: энцыклапедычны слоўнік / склад. І. Клімковіч [і інш.] – Мінск : Беларусь, 2011. – С. 55.

Варфаламеева 2013 – Варфаламеева, Т. Б. Рэгіянальная серыя «Традыцыйная мастацкая культура беларусаў»: асноўныя прынцыпы падрыхтоўкі выдання / Т. Б. Варфаламеева // Аўтэнтычны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання : зб. навук. пр. удзельнікаў VII Міжнар. навук.-практ. канф. (Мінск, 26–28 крас. 2013 г.) / БДУКМ; рэдкал.: В. Р. Языковіч (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БДУКМ, 2013. – С. 153–155.

Варфаломеева 1990 – Musical Folklore of Byelorussia [пластинка] / сост. Т. Б. Варфаломеева, З. Я. Можейко, И. Д. Назина. – М. : Мелодия, 1990.

Веснавыя 1979 – Веснавыя песні / склад. Г. А. Барташэвіч [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979. – 608 с. – (Беларуская народная творчасць).

Внуковіч 2014 – Внуковіч, Ю. І. Народная культура Віленшчыны ў палявых запісах пачатку XXI стагоддзя / Ю. І. Внуківіч // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2014. – Вып. 1. – С. 387–434.

Внуковіч 2015 – Внуківіч, Ю. І. Народная культура Віленшчыны ў палявых запісах пачатку XXI стагоддзя / Ю. І. Внуківіч // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2015. – Вып. 2. – С. 393–455.

Внуковіч 2016 – Внуківіч, Ю. І. Народная культура Віленшчыны ў палявых запісах пачатку XXI стагоддзя / Ю. І. Внуківіч // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2016. – Вып. 3. – С. 421–463.

Внуковіч 2018 – Внуківіч, Ю. І. Народная культура Віленшчыны ў палявых запісах пачатку XXI стагоддзя / Ю. І. Внуківіч // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2018. – Вып. 5. – С. 333–355.

Внуковіч 2020 – Внуківіч, Ю. І. «Я шаную ўсё, што ёсць беларускае наша роднае». Фальклорныя запісы Баляслава Вілкойця са збораў віленскага Беларускага музея імя Івана Луцкевіча / Ю. І. Внуківіч, Я. І. Грыневіч // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2020. – Вып. 7. – С. 371–378.

Гілевіч 1973 – Песні сямі вёсак. Традыцыйная народная лірыка Міншчыны / уклад. і рэд. Н. С. Гілевіч. – Мінск : Выш. шк., 1973. – 512 с.

Гілевіч 1974 – Песні народных свят і абрадаў / уклад. і рэд. Н. С. Гілевіч. – Мінск : Выд-ва БДУ, 1974. – 464 с.

Глушэц 2013 – Фальклор Прыпяцкага запаведніка / уклад. І. В. Глушэц [і інш.]. – Гомель : Установа «Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці», 2013. – 78 с. + 1 электрон. апт. дыск (CD-ROM).

Глушэц 2014 – Глушэц, І. В. Рычоўскія песні – Гомель : Установа «Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці», 2014. – 33 с. + 1 электрон. апт. дыск (CD-ROM).

Глушэц 2018 – Глушэц, І. В. «Што ў Неглюбцы й у сяле..»: фальклор аг. Неглюбка Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці : зб. – Гомель : Установа «Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці», 2018. – 112 с. + 1 электрон. апт. дыск (CD-ROM).

Гульні 1996 – Гульні, забавы, ігрышчы / склад. А. Ю. Лозка. – Мінск : Беларус. навука, 1996. – 534 с. – (Беларуская народная творчасць).

Дембовецкий 1882 – Дембовецкий, А. С. Опыт описания Могилёвской губернии / А. С. Дембовецкий. – Могилев: Типография губернского правления, 1882. – Кн. 1. – 783 с.

Демидович 1895 – Демидович, П. П. Мелкие заметки из жизни белоруса / П. П. Демидович // Виленский вестник. – 1895. – № 64, 67.

Добровольский 1903 – Смоленский этнографический сборник / сост. В. Н. Добровольский. – М.: Типография А. В. Васильева, 1903. – 720 с.

Добровольский 1914 – Смоленский областной словарь / сост. В. Н. Добровольский. – Смоленск: типография П. А. Силина, 1914. – 1016 с.

Довнар-Запольский 1893 – Довнар-Запольский, М. Ф. Заметки по белорусской этнографии / М. Ф. Довнар-Запольский // Живая старина. – СПб.: Императорское русское географическое товарищество, 1893. – Вып. 2. – С. 283–296.

Дорохова 1992 – Дорохова, Е. А. Масленичные песни в русской календарной традиции / Е. А. Дорохова // Фольклорный текст: функция и структура / отв. ред. М. А. Енговатова. – М.: Российская академия музыки им. Гнесиных, 1992. – С. 5–26. – (Сб. тр. Вып. 121).

Дорохова 2003 – Дорохова, Е. А. Масленица / Е. А. Дорохова // Смоленский музыкально-этнографический сборник / отв. ред. О. А. Пашина – М.: Индрик, 2003. – Т. 1: Календарные обряды и песни. – С. 691–751.

Елатаў 1961 – Елатаў, В. І. Ад песні да песні / В. І. Елатаў – Мінск: Выд-ва АН БССР, 1961. – 106 с.

Елатов 1977 – Елатов, В. И. Песни восточнославянской общности / В. И. Елатов. – Минск: Наука и техника, 1977. – 245 с.

Залатуха 2018 – Песні Велеўшчыны ў запісах Міколы Залатухі / уклад. Т. В. Валодзінай; зап. тэкстаў М. Залатухі; падрыхт. аўдыядыска С. Лісіцы. – Мінск: Беларус. навука, 2018. – 247 с. + электрон. апт. дыск (CD-ROM). – (Фальклор нашага краю).

Земляробчы 2003 – Земляробчы каляндар: абрады і звычаі / уклад. А. І. Гурскі. – 2-е выд. – Мінск: Беларус. навука, 2003. – 429 с. – (Беларуская народная творчасць).

Из деревенских 1907 – Из деревенских наблюдений // Живая старина. – СПб., 1907. – Вып. 2. – С. 17–18.

Ісачанкава 2001-1 – Ісачанкава, М. А. Абрадавая лексіка беларускай масленицы / М. А. Ісачанкава // Жывое наша слова: дыялектал. зб. (да 90-годдзя чл.-кар. НАН Беларусі Ю. Ф. Мацкевіч) / рэд. Л. П. Кунцэвіч, І. Я. Яшкін. – Мінск: Беларус. навука, 2001. – С. 40–63.

Ісачанкава 2001-2 – Ісачанкава, М. А. Метабалізм семантыкі некаторых традыцыйных беларускіх хранонімаў / М. А. Ісачанкава // Беларуская мова: шляхі развіцця, кантакты, перспектывы: матэрыялы III Міжнар. кангрэса беларусістаў (Мінск, 21–25 мая, 4–7 снеж. 2000 г.). / Г. А. Цыхун [гал. рэд.] –

Мінск : Беларускі кнігазбор, 2001. – (Беларусіка = Albaruthenica; Кн. 19) – С. 65–69.

Кавалёва 2013 – Кавалёва, Р. М. Хто прадзе срэбраныя ніці?.. : Фальклорныя падарожжы студэнтаў БДУ па Гомельшчыне / Р. М. Кавалёва. – Мінск : Белпринт, 2013. – 152 с.

Казлоўскі 2015 – Казлоўскі, С. Я. Жаночая запустовае містэрыя 1947 г. / С. Я. Казлоўскі // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2015. – Вып. 2. – С. 382–392.

Календарныя песні 1983 – Календарныя песні Беларускага Полесья / сост. Ю. Марченко. – М. : Мелодия, 1983. – 1 грп.

Карский 1889 – Карский, Е. Беларускія песні деревни Новосёлок-Затроцких Виленской губернии Трокскаго уезда / Е. Карский // Русский филологический вестник. – Варшава, 1889. – Т. 21, № 2. – С. 243–259.

Каспяровіч 1927 – Каспяровіч, М. Віцебскі краёвы слоўнік : матэрыялы / М. Каспяровіч. – Віцебск : Заря Запада, 1927. – 372 с.

Кастрыца 2011 – Кастрыца, А. А. Фалькларыстыка: прыкметы і павер’і : практыч. дап. для студ. / А. А. Кастрыца. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2011 – 48 с.

Касцючык 2013 – Касцючык, В. М. Самабытныя моўныя адзінкі ў дыялектным і літаратурным кантэксце / В. М. Касцючык. – Брэст : БрДУ імя А. С. Пушкіна, 2013. – 124 с.

Киркор 1882 – Киркор, А. К. Беларуское Полесье: следы язычества в празднествах, обрядах и песнях / А. К. Киркор // Живописная Россия. – СПб., 1882. – Т. 3. – С. 249–277.

Козенка 1997 – Даведнік фестывалю «Мядоцкі край і яго таленты», 30 мая – 1 чэрв. 1997 г., в. Мётча / уклад. М. А. Козенка. – Мётча, 1997. – 109 с.

Косич 1901 – Косич, М. Н. Литвины-белорусы Черниговской губ. / М. Н. Косич // Живая старина. – СПб. : Типография князя В. П. Мещерскаго, 1901. – Вып. 1. – С. 221–260.

Крачковский 1874 – Крачковский, Ю. Ф. Быт западно-русского селянина / Ю. Ф. Крачковский. – М. : Университетская типография, 1874. – 212 с.

Кривашэйцава 2006 – Кривашэйцава, К. М. Каляндарна-песенная традыцыя Днепра-Друцка-Бярэзінскага міжрэчча: да пытання жанравай марфалогіі, мелагеаграфіі і тыпаў напеваў / К. М. Кривашэйцава // Этнапесенная традыцыя Беларусі ў даследаваннях маладых музыказнаўцаў / склад. Т. С. Якіменка. – Мінск : БДАМ, 2006. – С. 66–88.

Кухаронак 2001 – Кухаронак, Т. І. Маскі ў каляндарнай абраднасці беларусаў / Т. І. Кухаронак. – Мінск : Ураджай, 2001. – 239 с.

Кухаронак 2010 – Кухаронак, Т. И. Календарныя празднікі Мозырско-Припятского Полесья / Т. И. Кухаронак // Этнокультурные процессы Восточного Полесья в прошлом и настоящем / А. В. Гурко [и др.] – Минск : Беларус. навука, 2010. – С. 321–345.

Кухаронак 2017 – Кухаронак, Т. І. Радзіны і маленства ў традыцыйнай культуры беларусаў / Т. І. Кухаронак. – Мінск : Беларус. навука, 2017. – 140 с.

Лапацін 2013 – Лапацін, Г. І. Вёска Вялікія Нямкі ў песнях і аповедах Веры Фёдараўны Кірушкінай / Г. І. Лапацін // Верасень. – 2013. – № 8. – С. 203–215.

Лапацін 2015 – Лапацін, Г. І. Варвара Грэцкая як з’ява беларускай народнай культуры / Г. І. Лапацін. – Гомель : Барк, 2015. – 248 с.

Ліс 2001 – Ліс, А. С. Абрады і песні Масленіцы / А. С. Ліс // Каляндарна-абрадавая паэзія / А. С. Ліс [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2001. – С. 170–187.

Ляшкewіч 2020 – Ляшкewіч, А. І. Масленічная калодка, сінанімічныя прадметы і пакаранне моладзі за неўступленне ў шлюб / А. І. Ляшкewіч // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні : зб. навук. пр. – Мінск : Беларус. навука, 2020. – Вып. 7. – С. 318–350.

Мажэйка 1981 – Маажэйка, З. Я. Песні Беларускага Паазер’я / З. Я. Маажэйка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1981. – 494 с.

Мажэйка 1999 – Маажэйка, З. Я. Песні Беларускага Падняпроўя / З. Я. Маажэйка, Т. Б. Варфаламеева. – Мінск : Беларус. навука, 1999. – 392 с.

Масленица 1888 – Масленица в деревне // Смоленский вестник. – 1888. – № 29.

Масленица 2016 – Масленица во вторичной региональной традиции белорусских переселенцев Седельниковского района Омской области / И. К. Бековец, Е. П. Малахова // Материалы VIII региональной науч.-практ. конф. «Вагановские чтения». – Омск : Амфора, 2016. – С. 177–181.

Масленічныя 2008 – Масленічныя песні: метадычныя ўказанні і ілюстрацыйны матэрыял да правядзення фальклорнай практыкі студэнтаў I курса філалагічнага факультэта / пад рэд. Р. М. Кавалёвай. – Мінск : БДУ, 2008. – 40 с.

Машынскі 2014 – Машынскі, К. Усходняе Палессе / К. Машынскі. – Мінск : Беларус. навука, 2014. – 528 с.

Метадычныя 2006 – Метадычныя ўказанні і ілюстрацыйны матэрыял да правядзення фальклорнай практыкі студэнтаў I курса філалагічнага факультэта – Мінск : БДУ, 2006. – Вып. 6. Масленічныя песні. – 34 с.

Можейко 1971 – Можейко, З. Я. Песенная культура Белорусского Полесья. Село Тонез / З. Я. Можейко. – Минск : Наука и техника, 1971. – 138 с.

Можейко 1983 – Можейко, З. Я. Песни Белорусского Полесья / З. Я. Можейко. – М. : Советский композитор, 1983. – Вып. 1. – 184 с.

Можейко 1986 – Белорусский песенный фольклор. Северо-восточная зона [пластинка] / [сост.] З. Я. Можейко. – М. : Мелодия, 1986.

Назвы 2003–2010 – Назвы населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь : нармат. даведн. : у 6 кн. / пад рэд. В. П. Лемцюговай. – Мінск : Тэхналогія, 2003–2010.

Народны тэатр 1983 – Народны тэатр / уклад. М. А. Каладзінскі [і інш.] – Мінск : Навука і тэхніка, 1983. – 512 с. – (Беларуская народная творчасць).

Народныя 2014 – Народныя святы Берасцейшчыны // Астрямечаўскі рукапіс. Брэсцкі р-ны краязн. альм. – 2014. – № 1. – С. 31–38.

Никифоровский 1897 – Никифоровский, Н. Я. Простонародные приметы и поверья, суеверные обряды и обычаи, легендарные сказания о лицах и местах / Н. Я. Никифоровский. – Витебск : Витеб. губерн. типография, 1897. – 308 с.

Неверович 1859 – Неверович, В. О. праздниках, поверьях и обычаях у крестьян белорусского племени, населяющих Смоленскую губернию / В. О. Неверович // Памятная книжка Смоленской губернии на 1859 год. – Смоленск, 1859. – 254 с.

Несцяровіч 2004 – Песні Лагойшчыны: зборнік твораў традыцыйнай песеннай культуры / укл. В. Несцяровіч, укл. муз. ч. І. Сіневіч. – Мінск : Мэджык Бук, 2004. – 312 с.

Новак 2007-1 – Лоеўшчына... Бэзавы рай, песенны край : сучасны стан традыцыйнай культуры Лоеўшчыны / укл. В. С. Новак. – Гомель : Сож, 2007. – 472 с.

Новак 2007-2 – Народная духоўная спадчына Гомельскага раёна / адк. рэд. В. С. Новак. – Гомель : Полеспечать, 2007. – 404 с.

Новак 2008-1 – Жаўруковая песня Радзімы: народныя духоўныя скарбы Буда-Кашалёўскага краю / пад рэд. В. С. Новак. – Гомель : Сож, 2008. – С. 9–168.

Новак 2008-2 – Новак, В. С. Рэгіянальна-лакальныя асаблівасці фальклорных традыцый Добрушчыны / В. С. Новак // Зямля чароўная дабра : Добрушскі край : гісторыя і сучаснасць / пад рэд. А. А. Станкевіча. – Гомель : Полеспечать, 2008. – С. 161–259.

Новак 2010-1 – Новак, В. С. Мясцовая спецыфіка каляндарна-абрадавага фальклору Петрыкаўскага раёна / В. С. Новак // Роля традыцый народнай культуры ў адраджэнні беларускага сяла : матэрыялы рэсп. навук.-практ. канф.; 24 верас. 2010 г., г. Іванава / ІМЭФ; гал. рэд. А. І. Лякотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2010. – С. 77–84.

Новак 2010-2 – Хойнікшчыны спеўная душа: народная духоўная культура Хойніцкага краю / пад агул. рэд. В. С. Новак. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2010. – 303 с.

Новак 2012 – Нясвіжскага краю напеў векавы : народная духоўная культура Нясвіжчыны / пад рэд. В. С. Новак – Нясвіж : Нясвіжская ўзбуйненая друкарня імя С. Буднага, 2012. – 272 с.

Новак 2014 – Глыбоччыны духоўнасці глыбіны. Народная духоўная культура Глыбоцкага раёна / пад рэд. В. С. Новак. – Мінск : БелТА, 2014. – 304 с.

Новак 2017 – «Пад песні задуменныя Палесся...»: народная духоўная культура Жыткаўшчыны / отв. ред. В. С. Новак – М. : Ист. ф-т Моск. ун-та, 2017. – 710 с. – (Тр. ист. ф-та МГУ).

Новак 2019 – Новак, В. С. Каляндарна-абрадавы фальклор Брагіншчыны: рэгіянальна-лакальны аспект / В. С. Новак // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі / Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі ; навук. рэд. А.І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2019. – Вып. 26. – С. 288–294.

Новак 2020 – Новак, В. С. Веснавья абрады і звычай Акцябрскага раёна / В. С. Новак // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі / Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2020. – Вып. 27. – С. 311–316.

Памяць 2000 – Памяць: Чачэрскі раён: гіст.-дак. хронікі гарадоў і р-наў Беларусі / уклад.: У. Я. Райскі, Я. А. Шыпенка. – Мінск : БЕЛТА, 2000. – 619 с.

Памяць 2001 – Памяць: Ельскі раён: гіст.-дак. хронікі гарадоў і р-наў Беларусі / уклад.: У. М. Вягера [і інш.]. – Мінск : Ураджай, 2001. – 485 с.

Паўлюкоўскі 1934 – Паўлюкоўскі, У. Народны календар. Люты / У. Паўлюкоўскі // Шлях моладзі. – Вільня, 1934. – № 2. – С. 12–13.

Пахаванні 1986 – Пахаванні. Памінкі. Галашэнні / А. С. Фядосік [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1986. – 615 с. – (Беларуская народная творчасць).

Пашина 1986 – Пашина, О. А. Календарныя песні весенне-летнега цыкла юго-восточной Белоруссии / О. А. Пашина // Славянский и балканский фольклор. Духовная культура Полесья на общеславянском фоне: сб. ст. / отв. ред. Н. И. Толстой. – М. : Наука, 1986. – С. 44–55.

Паэзія 1992 – Паэзія беларускага земляробчага календара / уклад. А. С. Ліс. – Мінск : Навука і тэхніка, 1992. – 614 с. – (Беларуская народная творчасць).

Песні 1997 – Песні Беласточчыны / В. К. Бандарчык [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 1997. – 367 с. – (Беларуская народная творчасць).

Песни Псковской земли 1989 — Песни Псковской земли: Вып. 1: Календарно-обрядовыя песні (по матэрыялам фольклорных экспедыцый Ленінградскай кансерваторыі) / сост. А. Мехнецов. – Л. : Сов. композитор : Ленінгр. отд-ние, 1989. – 295 с.

Песни Псковской земли 2011 – Песни Псковской земли: календарно-обрядовыя песні. [Электронны рэсурс]. – СПб, 2011. – 2 электрон. опт. диска (DVD-ROM), буклет (32 с.).

Плошук 2015 – Плошук, Г. И. Женский праздник в составе масленичной обрядности на территории Псковской области / Г. И. Плошук // Псковская Масленица: образы, символы, коммуникация / под ред. Н. В. Большаковой. – Псков : Логос плюс, 2015. – С. 88–108.

Пропп 1995 – Пропп, В. Я. Русские аграрные праздники / В. Я. Пропп. – СПб. : Терра – Азбука, 1995. – 176 с.

Прыбылова 2010 – Прыбылова, В. М. Музыкальный ландшафт песенно-абрадавых традиций Масленицы Верхняга Падняпроўя / В. М. Прыбылова. – Мінск : БДАМ, 2010. – 151 с.

Прямское – Календарные обряды, песни и хороводы черниговских переселенцев из села Прямское Маслянинского района Новосибирской области [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.culture.ru/objects/519/kalendarnye-obryady-pesni-i-khorovody-chnernigovskikh-pereselencev-iz-selapryamskoe-maslyaninskogo-raiona-novosibirskoi-oblasti>. – Дата доступа: 10.07.2020.

Пяткевіч 2015 – Пяткевіч, Ч. Грамадская культура Рэчыцкага Палесся / Ч. Пяткевіч. – Мінск : Беларус. навука, 2015. – 319 с.

Раговіч 1988 – Вянок беларускіх народных песень / запіс У. Раговіча. – Мінск : Навука і тэхніка, 1988. – 432 с.

Раговіч 2001 – Раговіч, У. І. Песенны фальклор Палесся / У. І. Раговіч. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2001. – Т. 1. Песні святачнага календара. – 527 с.

Разумовская 2007 – Ольга Сергеева. Полевые записи. Музыка Русского Поозерья. [Электронный ресурс] / сост. Е. Разумовская. – СПб. : Бомба-Питер, 2007. – 2 электр. опт. диска (CD-ROM): звуч., брошюра (32 с.).

Романов 1911 – Материалы по этнографии Гродненской губернии / ред. Е. Романов. – Вильно : Управление Виленского учебного округа, 1911. – Вып. 1. – 238 с.

Романов 1912 – Романов, Е. Р. Беларускі зборнік / Е. Р. Романов. – Вильна : Типографія А. Г. Сыркина, 1912. – Вып. 8. – 600 с.

Ромодин 1989 – Традиционное искусство Поозерья. Обрядовая музыка [пластинка] / [авт. коммент.] А. Ромодин, И. Ромодина. – М. : Мелодия, 1989.

Рэгіянальны 2014 – Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны / склад. Г. К. Семьянкова [і інш.]. – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2014. – Ч. 2. – 358 с.

Савельева 1990 – Музыкальный фольклор Западной России / сост. Н. Савельева // Русская народная музыка западных, центральных областей и Поволжья: 2 грп. – М. : Мелодия, 1990. – 1 грп.

Савельева 1999 – На улице девки гуляли... Песни и наигрыши Северной земли: Записи фольклорных экспедиций Московской консерватории с 1953 по 1997 годы. Автор программы Н. М. Савельева [Электронный ресурс]. – Boheme music, 1999. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM).

Сівіцкі 2015 – Сівіцкі, У. Традыцыя гукання вясны ў беларусаў: міфасемантыка сезонна-каляндарнай змены / У. Сівіцкі // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2015. – Вып. 2. – С. 7–31.

Слоўнік 2013 – Слоўнік Сенненшчыны / НАН Беларусі; уклад.: Н. М. Бунько [і інш.] – Мінск : Беларус. навука, 2013. – Т. 1. – 278 с.

Слупский 1892 – Слупский, А. И. Народный календарь / А. И. Слупский // Альманах Северо-Западного календаря на 1892 г.

Соколова 1979 – Соколова, В. К. Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов. XIX – начало XX в. / В. К. Соколова. – М. : Наука, 1979. – 287 с.

Станкевіч 2015 – Абрадавая лексіка ў гаворках Гомельшчыны : этналінгвістычны аналіз / пад рэд. А. А. Станкевіч – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2015. – 269 с.

Страхов 2013 – Страхов, А. Б. Полесские фольклорно-этнографические материалы в современных записях: 7. Народный календарь (I) / А. Б. Страхов // Palaeoslavica. – Cambridge-Massachusetts : Palaeoslavica, 2013. – № 1/XXI. – С. 138–201.

Суеверия 1849 – Суеверия и предрассудки в Могилевской губернии // Могилевские губернские ведомости. – 1849. – № 6–8.

Сысоў 1997 – Сысоў, У. М. З крыніц спрадвечных / У. М. Сысоў. – Мінск : Выш. шк., 1997. – 415 с.

Титовец 2013 – Титовец, А. В. Фольклорно-этнографическая традиция и её трансформация в пространстве и времени / А. В. Титовец // Традиционная культура белорусов во времени и пространстве / под ред. А. В. Титовца. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – С. 124–162.

ТМКБ 2001 – Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / рэд.кал.: Т. Б. Варфаламеева (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука ; Выш. шк., 2001–2013. – Т. 1 : Магілёўскае Падняпроўе. – 2001. – 797 с.

ТМКБ 2004 – Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / рэд.кал.: Т. Б. Варфаламеева (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука ; Выш. шк., 2001–2013. – Т. 2. Віцебскае Падзвінне. – 2004. – 910 с.

ТМКБ 2006 – Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / рэд.кал.: Т. Б. Варфаламеева (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука ; Выш. шк., 2001–2013. – Т. 3. Гродзенскае Панямонне : у 2 кн. – Кн. 1. – 2006. – 608 с.

ТМКБ 2008 – Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / рэд.кал.: Т. Б. Варфаламеева (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука ; Выш. шк., 2001–2013. – Т. 4. Брэсцкае Палессе : у 2 кн. – Кн. 1. – 2008. – 559 с.

ТМКБ 2010 – Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / рэд.кал.: Т. Б. Варфаламеева (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука ; Выш. шк., 2001–2013. – Т. 5. Цэнтральная Беларусь : у 2 кн. – Кн. 1. – 2010. – 847 с.

ТМКБ 2012 – Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / рэдкал.: Т. Б. Варфаламеева (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука ; Выш. шк., 2001–2013. – Т. 6. Гомельскае Палессе і Падняпроўе : у 2 кн. – Кн. 1. – 2012. – 912 с.

Толстая 2005 – Толстая, С. М. Полесский народный календарь / С. М. Толстая. – М. : Индрик, 2005. – 600 с.

Традиционные песни Полесья 1989 – Традиционные песни Полесья. Из собрания Фонограммархива Пушкинского Дома / сост. Л. И. Петрова, Ю. И. Марченко. – М. : Мелодия, 1989. – 2 грп.

ТС 3 – Тураўскі слоўнік : у 5 т. / склад. А. А. Крывіцкі [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1984. – Т. 3. – 311 с.

ТС 4 – Тураўскі слоўнік : у 5 т. / склад. А. А. Крывіцкі [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – Т. 4. – 360 с.

Тышкевіч 2018 – Тышкевіч, К. Вілія і яе берагі / К. Тышкевіч. – Мінск : Беларус. навука, 2018. – 636 с.

Фальклор 2011 – Фальклор Магілёўшчыны: матэрыялы з раёнаў, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС / склад. А. І. Гурскі [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 2011. – 530 с.

Фальклорная 2009 – Фальклорная практыка : практ. дапам. па раздзеле «Каляндарная абраднасць» для студэнтаў / В. С. Новак, А. А. Кастрыца – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2009. – Ч. 1. – 119 с.

Фонахрэстаматыя 2007 – Віцебскае Падзвінне. Каляндарна-абрадавыя песні [CD] / склад. З. Я. Мажэйка, Т. Б. Варфаламеева, Т. А. Канстанцінава. – Мінск : ІМЭФ, 2007. – (Фонахрэстаматыя па беларускай народнай музыцы).

Фурсова 2013 – Фурсова, Е. Ф. Календарныя обычаі беларускіх перасяленцаў Сібіры / Е. Ф. Фурсова // Традыцыйная культура беларусоў во ўзросте і прастранстве / под науч. ред. А. В. Титовца. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – С. 167–246.

Харытанюк-Міхей 2014 – Харытанюк-Міхей, Г. Традыцыі памінання продкаў у беларусаў на Беласточчыне / Г. Харытанюк-Міхей // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2014. – Вып. 1. – С. 434–442.

Хотина 1979 – Хотина В. М. Масленичные песни Борисовщины: [дипломная работа] / Беларус. гос. акад. музыкі. – Мінск, 1979. – 102 с.

Хрэстаматыя 2009 – Хрэстаматыя па беларускай дыялекталогіі. Цэнтральная зона / уклад. В. Д. Астрэйка [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2009. – 529 с.

Цяпкова 2015 – Цяпкова, Т. К. З Пскоўскіх сшыткаў / Т. К. Цяпкова // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Беларус. навука, 2015. – Вып. 2. – С. 456–497.

Шейн 1874 – Шейн, П. В. Белорусскія народныя песні, с относящимися къ ним обрядами, обычаями и суеверіями / П. В. Шейн. – СПб. : Типографія Майкова, 1874. – 600 с.

Шейн 1887 – Шейн, П. В. Материалы для изучения быта и языка русско-го населения Северо-Западного края // П. В. Шейн. – СПб., 1887. – Т. 1. Ч. 1. Бытовая и семейная жизнь белоруса в обрядах и песнях. – 585 с.

Шейн 1902 – Шейн, П. В. Материалы для изучения быта и языка русско-го населения Северо-Западного края / П. В. Шейн. – СПб., 1902. – Т. 3. – 535 с.

Шлюбскі 1927 – Шлюбскі, А. А. Матар'ялы да вывучэння фольклёру і мовы Віцебшчыны / А. А. Шлюбскі. – Менск : Ін-т беларускае культуры, 1927. – Ч. I. – 189 с.

Шлюбскі 1928 – Шлюбскі, А. А. Матар'ялы да вывучэння фольклёру і мовы Віцебшчыны / А. А. Шлюбскі. – Менск : Ін-т беларускае культуры, 1928. – Ч. II. – 259 с.

Шырма 1962 – Беларускія народныя песні: запіс Р. Шыры / рэдкал.: П. Глебка [і інш.]. – Мінск : Дзярж. выд-ва. БССР, 1962. – Т. 3. – 308 с.

Эвальд 1979 – Эвальд, З. В. Песни белорусского Полесья / З. В. Эвальд. – Москва : Советский композитор, 1979. – 144 с.

Юркевич 1853 – Юркевич, И. Острінский приход Виленской губерніі Лідскаго уезда // Этнографическій сборникъ. – СПб. : Императорское русское географическое общество, 1853. – Т. 1. – С. 283–293.

Юрчанка 1983 – Юрчанка, Г. Ф. Народнае вытворнае слова: з гаворкі Мсціслаўшчыны. М–Р / Г. Ф. Юрчанка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1983. – 304 с.

Якіменка 2018 – Якіменка, Т. Аб мелагеаграфічных вектарах і тэрытары-яльным размеркаванні функцыянальна-жанравых груп абальска-ўсвяц-кага «песеннага календара» ў этнамузыкалагічнай традыцыі Падзвіння / Т. Якіменка // Беларускі фальклор: матэрыялы і даследаванні. – Мінск : Бела-рус. навука, 2018. – Вып. 5. – С. 8–33.

Янчук 1889 – Янчук, Н. А. По Минской губернии, заметки из поездки в 1886 г. / Н. А. Янчук // Труды этнографического отдела Общества любителей естествознания, антропологии и этнографии при Московском университете. – 1889. – Кн. IX. – С. 57–112.

Jeleńska 1892 – Wieś Komarówicze w powiecie Mozyrskim / przez Emmę Jeleńską. – Warszawa : Druk Józefa Jeżyńskiego, 1892. – 83 s.

Federowski 1897 – Federowski M. Lud białoruski na Rusi Litewskiej / M. Federowski – Kraków, 1897. – Т. I. – 509 s.

Tyszkiewicz 1847 – Tyszkiewicz, E. Opisanie powiatu Borysowskiego. – Wilno : Druk. A. Marcinowskiego, 1847. – 446 s.

АРХІВЫ

АІМЭФ – Архіў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы Дзяржаўнай навуковай установы «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі»

АЛБФ БДУ – Архіў вучэбна-навуковай лабараторыі беларускага фальклору кафедры тэорыі літаратуры філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

Асабісты архіў І. Л. Сіневіч

Асабісты архіў Т. Б. Варфаламеевай

АСЭТ – Архіў Рэспубліканскага моладзевага грамадскага аб'яднання «Студэнтскае этнаграфічнае таварыства»

БФЭЛА – База даных Беларускага фальклорна-этналінгвістычнага атласа

ВА – Таварыства «Вольны архіў» (volny-archiu.by)

ПА ІС РАН – Палескі архіў Інстытута славяназнаўства Расійскай Акадэміі навук

ФА БрДУ – Фальклорна-этнаграфічны архіў вучэбнай фальклорна-краязнаўчай лабараторыі пры кафедры беларускага літаратуразнаўства Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта

ФА ІРЛІ – Фанаграмархіў Інстытута рускай літаратуры (Пушкінскі дом) Расійскай Акадэміі навук

ФА МАЦНТ – Фальклорны архіў Дзяржаўнай установы «Мінскі абласны цэнтр народнай творчасці»

ФЭ БДАМ – Фонаархіў этнамузыкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі

LTR – Рукапісны фонд літоўскага фальклору Інстытута літоўскай літаратуры і фальклору Акадэміі навук Літвы.

ІНШЫЯ СКАРАЧЭННІ

ад. № кл. – з адукацыяй № класаў

арк. – аркуш

А/ф – аўдыяфайл

БДАМ – Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі

БДК – Беларуская дзяржаўная кансерваторыя імя А. В. Луначарскага (з 1992 г. – БДАМ)

бел. – беларус (беларуска)

БДПУ – Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя М. Танка

БНТ – серыя выданняў «Беларуская народная творчасць»

был. – былая

в. – вёска

вар. – варыянт (варыянты)

ваяв. – ваяводства

вобл. – вобласць

вол. – воласць

воп. – вопіс

ВПП – Віцебскі педагагічны інстытут

выш. ад. – з вышэйшай адукацыяй

г. – горад

гм. – гміна

г. н. – год нараджэння

грп. – грамафонная плытка

губ. – губерня
ЕГУ – Еўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт (Вільня)
Зап. – запісана (запісаў, запісала)
кат. – католік (каталічка)
кір. – кіраўніцтва
мг. – магнітаграма
МДПІ – Мінскі дзяржаўны педагагічны інстытут (сучасная назва – БДПУ)
мясц. – мясцовы (мясцовая)
м. – мястэчка
нар. – нарадзіўся (нарадзілася)
нат. – натацыя
няграм. – няграматны (няграматная)
п. – павет
пас. – пасёлак
пач. ад. – з пачатковай адукацыяй
перасял. – перасяленец (перасяленка)

ПМА – палявыя матэрыялы аўтара
прав. – праваслаўны (праваслаўная, праваслаўныя)
р-н – раён
раб. – работнік (работніца)
спр. – справа
с/с – сельсавет
ст. – стужка
студ. – студэнт (студэнтка, студэнты)
сш. – сшытак
СЭТ – Рэспубліканская моладзевая грамадская арганізацыя «Студэнцкае этнаграфічнае таварыства»
сяр. ад. – з сярэдняй адукацыяй
ф. – фонд
цяп. – цяпер
эксп. – экспедыцыя

ГЕАГРАФІЧНЫ ПАКАЗАЛЬНІК¹⁷¹

БЕЛАРУСЬ

Брэсцкая вобл. 12, 390, 443

Баранавіцкі р-н

Мікулічы 368

Паланечка 209

Стайкі 395

Брэсцкі р-н

Альха 376, 393

Забалацце 394

Казловічы 390

Кустын 346, 368, 394, 402, 427

Старыя Лышчыцы 416

Бярозаўскі р-н

Спорава 7, 31, 94, 394, 416, 449

Ганцавіцкі р-н

Будча 22, 239

Драгічынскі р-н 7

Вулька 441

Какорыца 441

Сіманавічы 383, 417

Жабінкаўскі р-н

Багдзюкі 511

Дзяменічы 341

Іванаўскі р-н

Моталь 426, 427

Івацэвіцкі р-н 444

Аброва 354, 365, 380, 383, 384, 395,

449

Амяльная 354, 415, 679

Горталь 354

Гошчава 7, 95

Камянецкі р-н 17

Вайская 427

Лешанка 390

Лісоўчыцы 390

Пелішча 447

Праходы 427

Кобрынскі р-н

Аніскавічы 221, 384, 388, 391, 399

Бельск 395

Балата 210, 365

Брылёва 210

Кісялёўцы 210

Лелікава 425

Магдалін 210

Рыбна 210, 391

Лунінецкі р-н 17, 27, 444

Багданаўка 426

Бастынь 341

Вулька-1 351, 354, 445

Дзятлавічы 341, 346

Сінкевічы 445

Сітніцкі Двор 643

Ляхавіцкі р-н

Гайнінец 414, 425

Залужжа 415

¹⁷¹ Сучасныя назвы населеных пунктаў падаюцца ў адпаведнасці з нарматыўным даведнікам «Назвы населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь» [Назвы 2003–2010].

- Зубелевічы 506
 Мыслабаж 417
 Падбарочча 365, 415, 416
 Туркі 417
 Тухавічы 391, 426
 Маларыцкі р-н
 Асавая 394
 Макраны 394, 395
 Олтуш 383, 388, 395
 Радзеж 258, 284
 Пінскі р-н 17, 21
 Аснежыцы 211, 365, 426
 Ганчары 660
 Гарадзішча 221, 391
 Жабчыцы 269
 Клятная 581
 Кончыцы 388, 449
 Крывічы 388
 Ласіцк 384, 388, 394
 Лісяцічы 395
 Парахонск 258, 263, 446
 Сінін 258
 Сташаны 481, 602, 651
 Сушыцк 221
 Пружанскі р-н 444
 Аранчыцы 209, 415, 445
 Вялікае Сяло 266, 294
 Жагалы 209
 Лазоўка 209, 210
 Обеч 209
 Смаляны 373
 Роўбіцк 341, 354, 380, 416, 444
 Столінскі р-н 17, 27
 Аздамічы 339, 340, 383
 Альшаны 393
 Вялікае Малешава 324
 Мерлінскія хутары 441
 Радчыцк 394
 Рубель 339, 394
 Цераблічы 544
Віцебская вобл. 14, 19, 24, 32, 377,
 378, 448
 Аршанскі р-н 17, 50
 Антонаўка 526, 615
 Бабінічы 464, 531, 777
 Бранцава 629, 634
 Брухава 467, 767
 Вялікая Харкаўка 247, 375, 396, 465,
 767
 Засеклі 524, 628
 Зубава 465
 Зубрэвічы 247, 470, 528
 Ключнікава 469, 524
 Лізавеціна 629
 Лісуны 464
 Масюкі 280
 Навасёлкі 467, 470
 Орша 104, 105, 355
 Пішчалава 471
 Селішча 614
 Семіца 632
 Смаляны 478
 Стайкі 458, 677
 Сцецава 467
 Юрцава 471, 490, 518
 Бешанковіцкі р-н 487, 632
 Вярхоўе 289, 616
 Дабрыгоры 501
 Драбушова 276, 631
 Камоскі 617, 631
 Новае Сяло 11, 275
 Пяцігорск 488
 Русілка 488
 Станіслаўка 492
 Траяны 558, 610
 Чарнагосце 480, 676
 Шчучкі 530
 Янавіль 513, 599
 Браслаўскі р-н 14, 64
 Альшанка 279

- Богіна 361
 Газета 570, 667
 Далёкія 361, 661, 779
 Дамашы 301, 571
 Закор'е 571
 Лабуцеўцы 570, 667, 678
 Муражы 459
 Мяжаны 571
 Опса 480
 Стаўрова 11, 533, 587
 Стуканы 587, 597
 Верхнядзвінскі р-н
 Каханавічы 465
 Новы Строй 510
 Віцебскі р-н 17
 Астраўскія 457
 Бенцыя 102, 457, 766
 Будзянка 285, 297
 Буева 511
 Брыгітполле 459
 Вяроўе 284
 Доўжа 373, 383
 Дразды 100, 101, 510, 766
 Заполле 103, 104, 458
 Запрудзе 104, 105
 Курына 355, 497, 615, 631
 Мазалава 511
 Мядзвёдка 490
 Навасёлкі (был. Пудаць) 364, 457, 766
 Ноўка 485
 Папаратна 459, 492
 Пестуніца 457
 Пунішча 102, 103, 457
 Ракшыцы 515
 Сураж 99, 100, 458
 Гарадоцкі р-н 15, 25, 26
 Азёркі 462
 Бычыха 474, 510
 Віраўля 308
 Вокшава 386
 Вялікія Стайкі 375
 Вярэчка 105, 106, 373, 461, 510,
 511, 587, 765
 Гуркі 511
 Даўганы 457, 765
 Двухполле 460
 Забарочча 460
 Завань 457
 Каверзы 457, 458, 463, 765
 Канавалава 303
 Лёшкава Сяло 457
 Лялеўшчына 460, 461, 584
 Ляхаўка 458, 461
 Малашанкі 106
 Марчанкі 296, 462
 Маскаляняты 225, 302, 303, 305–308
 Мішуціна 308
 Мяжа 457, 765
 Мямлі 457
 Першамайка 373, 511
 Халамер'е 303
 Целяшова 669
 Шмані 461
 Глыбоцкі р-н
 Бычкова 269
 Галубчыкі 270
 Заборцы 589
 Загор'е 510
 Карабы 392
 Лучайка 460
 Мікуліна 418
 Мнюга 257, 259
 Празарокі 262
 Шчарбы 269
 Докшыцкі р-н 25
 Абруб 360
 Бераснёўка 292
 Брадок 6, 223
 Бягомль 6, 20
 Бяседа 292

- Ваўча 111, 112, 274
 Вітунічы 471, 537
 Гарадок 287
 Гарэлае 109, 110, 277, 291
 Грабяні 387
 Дзедзіна 446
 Залазоўе 360, 601, 641
 Замасточча 223
 Кліннікі 675
 Крышулі 516, 601, 654, 779
 Макаравічы 534
 Параф'янава 112, 113
 Порплішча 108, 109, 356
 Пугачова 292
 Рапяхі 418, 538
 Рачныя 286, 383
 Сасновая 6, 224
 Струкі 111, 350
 Сценка 286
 Тумілавічы 286
 Шклянцы 221
 Дубровенскі р-н
 Арловічы 274, 275
 Баева 116, 466
 Дуброўна 279, 400, 445
 Засценкі 398
 Каробкі 275
 Ляды 268, 286, 664, 777
 Ляхаўка 135, 279
 Міхалінава 400
 Савіна 445
 Сіпішчава 647
 Станіславава 274, 296, 370
 Стражава 482, 561
 Лепельскі р-н 14, 21, 48, 51
 Аношкі 361, 490, 558, 677, 773
 Атокі 281
 Баброва 490, 501
 Валова Гара 348
 Валосавічы 494, 616, 625
 Велеўшчына 281, 350, 437, 491, 496,
 502, 503, 535, 773
 Вялікае Жэжліна 642
 Вялікі Поўсвіж 491
 Гадзіўля 349, 437
 Гаравыя 276
 Гараўкі 603, 625
 Губіна 348
 Дрымаўшчына 225, 612
 Жэжліна 540
 Заазер'е 395, 491
 Забор'е 348, 362, 367, 503, 532,
 767, 773
 Залучына 225, 280
 Зорніца 348
 Зялёнка 280, 349
 Зямцы 273
 Камень 348, 491, 498
 Катоўшчына 280
 Курмялёўка 620
 Ладасна 113
 Макараўшчына 281
 Новыя Валосавічы 273, 490, 507,
 528
 Паддуб'е 280
 Пераходцы 361, 490
 Свядзіца 540
 Слабада (был. Свяда) 240, 257, 268,
 281
 Стаі 393, 543, 548, 598, 641, 642, 662
 Сталогі 359
 Суша 262, 281
 Юркаўшчына 503
 Чэрцы 501
 Лёзненскі р-н 25, 113, 114, 436, 443
 Адаменкі 462, 477
 Бабінавічы 400
 Бандоры 114
 Банькі 436
 Барсеева 462

- Заградна 393
 Лёзна 400
 Мерзлякова 386, 400
 Пушкі 293
 Смародзіна 286
 Стасева 459, 472, 529, 597
 Сялішча 373
 Мёрскі р-н 443
 Акунёва 300
 Дворышча Біруцкае 108
 Завуцце 240
 Іст 630
 Манякова 259
 Новы Пагост 401
 Цвеціна 293, 370, 373
 Пастаўскі р-н 14, 64, 443
 Ажуны 361
 Балаі 597, 661
 Барэйкі 356
 Гваздовічы 567
 Груздава 351, 360, 568, 570, 667
 Жукі 569
 Каліты 647
 Кашыцы 571, 667
 Косаўшчына 567
 Кураполле 653, 667, 669
 Курывлавічы 668
 Лапачонкі 667
 Лынтупы 668
 Міхнічы 668
 Мясцічка 569, 667
 Пятрагі 667
 Русакі 634
 Чарты 567, 667
 Юнькі 668
 Полацкі р-н 25
 Гаравыя 370
 Залесе 108
 Зялёнка 471
 Рудня 623
 Расонскі р-н
 Амосенкі 363, 392
 Галубова 367
 Сяляўшчына 385
 Сенненскі р-н 14, 50, 360, 489, 659, 667, 676
 Асінаўка 505
 Баравікі 262
 Багушэўск 628
 Будзішча 262
 Ганчароўка 485
 Гарадзец 278
 Дамашэва 351
 Зямковічы 355, 505
 Каралевічы 272, 383, 385, 407, 442
 Лазова 462
 Латыгаль 352, 357, 471, 485, 494, 519, 649, 766
 Лядневічы 649
 Манголія 348
 Марозаўка 349, 517, 520, 549
 Масоры 498
 Машканы 487
 Міцюкова 348
 Нямойта 278, 300, 348, 382, 446, 478
 Нярэйша 470, 611
 Обаль 462
 Оўсішча 468, 609
 Пасад 462, 472, 597
 Партызаны 348, 351
 Пашкова 485
 Рулёўшчына 285, 349, 490, 526
 Стрыгі 457, 459, 482, 501
 Стэцава 468
 Труд 349
 Ульянавічы 7, 72, 488
 Хоўцы 616
 Талачынскі р-н 17, 50, 116, 120, 468, 490
 Абольцы 125, 133, 355

- Анэліна 485, 617, 628
Багрынава 604
Варанцэвічы 134, 609
Воўкавічы 588
Высокае 128
Галошава 504
Гаршчэўшчына 125, 127, 128, 130, 349, 464, 471, 477, 478, 517, 522, 596
Жураўлі 522
Заазер'е 464, 518, 619, 629, 633
Забалацце 507
Загацце 463
Залазве 494, 535, 558, 599
Замосце 478, 533, 616, 628, 649
Звянячы 105, 260, 280, 285, 612, 628, 766, 768
Комлі 478
Кругі 522, 541
Крывыя 120, 121, 123, 350, 470, 485, 660
Любанічы 534, 550, 565
Манастыр 478, 518
Міхайлаўшчына 533, 616
Навасёлкі 517, 539
Нізкі Гарадзец 517, 518
Новая Чарадзея 468
Плоскае 464, 521, 550, 607, 621
Прысмакі 130, 478
Райцы 612
Рамашкава 21, 226, 612
Серкавіцы 615
Славені 522, 526, 659
Старое Саколiна 351, 383
Узнанне 468
Узноснае 468
Харлінцы 287
Хахлоўка 482, 615
Чачанева (мясц. Чэчанёва) 130, 133, 355
Шупені 121–125, 355, 505
Ушацкі р-н 25, 538
Капцы 113, 508
- Кублічы 487, 515, 627
Мосар 627
Чашніцкі р-н 14, 50
Адамаўка 490
Антаполле 620
Багданова 614
Бараўцы 277
Браздзецкая Слабада 361, 495, 769
Валасачы 349
Вішкавічы 277
Вяжоўка 278
Гараўкі 500
Гілі 278, 366, 494, 768
Гурэц 651
Дворышча 477
Дзямідавічы 361, 501
Доўжышча 495
Дуброўкі 275
Забаяенне 650
Загацце 495
Замошша 359, 490, 491, 538, 540, 559
Іконка 277
Каровічы 468, 616
Касмыры 225
Копцевічы 287, 458, 515
Красналукі 482, 518, 536
Кругліца 348, 499, 617, 769
Лукомль 500
Малая Альшанка 550, 772
Пачаевічы 277, 495
Стаўбцы 348
Тоўпіна 610
Труханавічы 495
Хаўчы 468, 549, 768
Шаўкоўшчына 490, 607
Чарэя 277, 286, 607, 610, 623, 768, 769
Шаркаўшчынскі р-н 443
Грыбоўшчына 259
Савуткі 108
Сасноўцы 269

Шумілінскі р-н 25
Андрэўская Слабада 303, 304
Бачышча 107, 309, 375
Глушыца 310
Крупчына 284, 288
Лескавічы 107, 364
Любічы 290, 514
Прыазёрная 359, 503
Слабада 107

Гомельская вобл.

Акцябрскі р-н
Лаўстыкі 391
Новая Дуброва 391
Пружынішчы 263

Брагінскі р-н
Буркі 393, 438
Верхнія Жары 228, 380, 387
Дуброўнае 323, 366, 420, 450
Крукі 397, 420
Лубенікі 393
Новая Ёлча 345, 417
Новы Пуць 297, 323, 388, 420
Нудзічы 365
Сцежарнае 393
Чамярысы 392, 438
Шкураты 268, 438

Буда-Кашалёўскі р-н
Акцябр 372, 775
Бацунь 156
Буда Люшаўская 156
Губічы 21, 227, 296
Забалоцце 157
Іванаўка 367
Ліпа 244
Мікалаеўка 391
Прырэчча 157

Веткаўскі р-н
Амяльное 159, 165, 446
Баргаламееўка 467, 592, 593, 675, 778

Ветка 265, 266
Вялікія Нямкі 384
Данілавічы 392
Залаты Рог 165
Казацкія Балсуны 344, 547, 663, 775, 776
Навасёлкі 438
Неглюбка 39, 392, 543, 588, 776
Перадавец 402
Прысно 166, 382, 383, 385, 387
Свяцілавічы 365, 380
Станкі 344
Стаўбун 392, 516
Хізы 474, 775
Чырвоны Кут 263, 388, 420
Янова 166, 547, 775

Гомельскі р-н
Аздзеліна 365
Глыбоцкае 270
Гомель 396
Грабаўка 158, 221, 271, 367, 368, 381, 383
Калініна 159
Клімаўка 379
Краснае 273
Макаўе 270
Мірны 473
Пакалюбічы 159
Пракопаўка 271
Рудня Марымонава 267
Рудня Целяшоўская 462
Чкалава 396, 473, 778

Добрушскі р-н
Агародня 166, 167
Ачэса-Рудня 59, 466, 775
Баршчоўка 265, 297
Бязрокі 237
Дзям'янкi 167, 168
Дубраўка 265
Залессе 421

- Карма 250, 261
Красная Буда 456
Кругавец-Калініна 265
Перарост 168, 169, 261
Усохская Буда 168
Церахоўка 397
- Ельскі р-н
Кочышчы 228
Сугакі 247
- Жлобінскі р-н
Акцябр 392, 446
Зломнае 157, 158
Праскурні 446
Старая Рудня 388
Сцяпы 371
- Жыткавіцкі р-н 17, 27
Азяраны 319
Брынёва 312
Буразь 176, 177, 230
Вароніна 346, 347
Верасніца 317
Града 268
Дварэц 319
Дзедаўка 177, 179
Дзякавічы 21, 230, 312, 319, 320, 323, 382
Загорбышча 178
Залюцічы 315, 316
Калінаўка 178, 179
Крэмнае 450
Лутоўе 320
Любавічы 321
Людзяневічы 485
Найда 312
Новыя Мілевічы 323, 325
Пагост 314, 324, 381
Пухавічы 312, 393
Рычоў 315
Сямурадцы 179, 180
Тураў 319, 379
- Хваенск 319
Хільчыцы 322, 378
Чэрнічы 380
- Калінкавіцкі р-н
Дудзічы 388
Залатуха 170, 228, 380, 382, 387, 446
- Кармянскі р-н
Акцяброва (был. Быч) 227
Каменка 367
Кляпін 648
- Лельчыцкі р-н 17, 27, 443
Баравое 229, 338, 383, 394, 395, 419
Букча 28
Грабяні 176, 336, 384, 388, 420
Дзяржынск (был. Радзілавічы) 336, 408
Замошша 228, 338, 383, 450
Іванова Слабада 28, 335
Мілашавічы 337, 419
Новае Палессе 174, 175
Свіднае 173, 174
Сіманічы 338, 407
Слабада 381
Стадолічы 229, 383, 384, 395, 408
Сярэднія Печы 174
Тонеж 14, 28, 29, 324, 325, 330, 331, 332, 334, 336, 345, 381, 439
- Лоеўскі р-н
Бывалькі 379
Вулкан 285
Дуброва 285
Ісакавічы 473
Карпаўка 438
Лоеў 379
Марс 512
Мохаў 169
Пабядзіцель 169, 170
Чаплін 261
- Мазырскі р-н 443
Барбароў 171, 172, 228, 367, 383

- Гурыны 173, 419
 Жахавічы 377, 394, 396, 445
 Иванкаўшчына 172
 Касцюковічы 258
 Мазыр 365, 380
 Матрункі 228, 445
 Махнавічы 172, 228, 383, 395
 Мышкова 172
 Нараўлянскі р-н
 Вербавічы 261
 Смалегаў 171, 420
 Петрыкаўскі р-н 27
 Галубіца 311, 322
 Дарашэвічы 311
 Камаровічы 8, 78, 354
 Капаткевічы 468
 Кацуры 244, 258
 Ляскавічы 230, 322
 Славінск 323
 Рагачоўскі р-н
 Кісцяні 371
 Курганне 396
 Мадора 463, 511
 Ціхінічы 392
 Рэчыцкі р-н
 Бабічы 446
 Галоўкі 446
 Жмураўка 261
 Заспа 268
 Светлагорскі р-н
 Васілёўка 158
 Загор'е 270
 Хойніцкі р-н
 Бабчын 10
 Глінішча 238
 Дронькі 408
 Настолле (цяп. у межах г. Хойнікі)
 516
 Рашаў 371
 Слабажанка (был. Княжыца, Кня-
 жацкая Слабада) 397, 408, 516
 Чачэрскі р-н
 Бабічы 268
 Залессе 467
 Мядзвезжа 489
Гродзенская вобл. 382
 Астравецкі р-н
 Маркуны 655, 656
 Палуш 423
 Талюшаны 16, 435
 Ашмянскі р-н
 Даўкшышкі 423
 Цюдзенішкі 423
 Бераставіцкі р-н 21
 Вішнеўка 354, 368, 376
 Кулі 234
 Ваўкавыскі р-н
 Бабры 418
 Раднікі 390
 Рэпля 378, 412
 Гродзенскі р-н
 Сабалыны 372
 Рыбніца 444
 Дзятлаўскі р-н
 Лозкі 390
 Зэльвенскі р-н
 Холстава 410
 Карэліцкі р-н
 Варонча 266
 Ярэмчы 11, 417
 Лідскі р-н
 Вавёрка 421
 Касоўшчына 423
 Мастоўскі р-н 17, 21
 Галубы 397, 412, 413
 Гудзевічы 206, 208
 Дзенькаўцы 676
 Кухары 413
 Лабзова 390
 Лунна 413
 Лучна 208

- Ляткі 413
 Мяшэтнікі 234, 422
 Вострава 208
 Струбніца 410, 411
 Навагрудскі р-н
 Залесаўцы 405
 Любча 354
 Равячычы 263
 Свіслацкі р-н
 Вялікія Грынкі 414, 444
 Грынкі 414
 Ціхаволя 414
 Слоні́мскі р-н 21
 Дзераўная 410
 Касцяні 203
 Навікі 208, 209
 Парэчча 390, 410
 Шылавічы 393
 Смаргонскі р-н
 Зарудзічы 446
 Лашаны 276
 Міхневічы 446
 Рудзішкі 422
 Укропенка 372
 Шчучынскі р-н
 Вярбілкі 444
 Збражкі 444
 Прэціма 390, 410
 Царкоўцы 382, 444
- Магілёўская вобл.** 19, 24, 50, 64
 Асіповіцкі р-н 17
 Жыцін 395
 Каменічы 449, 484, 502, 674
 Каўгары 148, 155
 Крамок 514
 Сялец 148, 153, 155
 Татаркавічы 151
 Бабруйскі р-н
 Панкратавічы 29
- Быхаўскі р-н 14, 51
 Баркалабава 149, 449, 489
 Беразоўка 556, 774
 Боўкі 618, 770
 Бынава 293
 Быхаў 48
 Падлессе 393
 Уюн 265
 Хадуцічы 294
 Хутар 148, 226
 Чорны Бор 257
- Бялыніцкі р-н 14, 27, 50, 51
 Асавец 293, 508, 773
 Брасневічы 402, 407, 446
 Галоўчын 256, 512, 590, 599
 Глыбокае 636, 638
 Заазер'е 245, 254, 294, 298, 343, 468,
 493, 497, 548, 549, 609, 766, 770, 771,
 772
 Заполле 508, 559
 Карmanoўка 247
 Карытніца 496
 Кунцы 497, 770
 Ланькаў 495, 523, 611, 658
 Майск 467, 770
 Мокравічы 474, 494, 495, 526, 670,
 770
 Рагач 480, 481, 526, 529
 Смагілаўка 272, 443
 Ушлава 506, 770
 Цяхцін 299, 466, 508, 509, 520, 526,
 554, 626, 770, 772
 Эсьмоны 487, 493, 770
- Глускі р-н
 Вольніца (мясц. Ольніца) 156
- Горацкі р-н 17
 Горкі 135
 Гусіна 260
 Лебедзева 296
 Паляшчыцы 235, 375
 Паршына 354, 374, 514

- Дрыбінскі р-н
 Белая 609, 768
 Кароўчына 264, 273
 Цёмны лес 264
- Касцюковіцкі р-н 401
 Гібалы (цяп. Красная Слабада) 449
 Канічы 266
 Прусіна 498
 Пячары 146
- Кіраўскі р-н
 Боркі 371
 Глыбокавічы 155
 Дубнякі 153
- Клімавіцкі р-н 55
 Грышын 144
 Жаркі 437
 Кісялёва Буда 144, 145
 Клімавічы 437
 Макеевічы 252, 606, 773, 774
 Недзведзь 145
 Стары Дзедзін 143, 144
 Хадунь 401, 644, 779
 Цітаўка 145
- Клічаўскі р-н 17
 Аколіца 419
 Аляксееўка 501
 Арэхаўка 512
 Бацэвічы 226, 645
 Віркаў 149, 150, 151
 Ворліна 377
 Дзмітраўка 398
 Доўгае 150, 151
 Закупленне 151
 Закуцце 150, 418
 Клічаўскія Пасёлкі 151, 152
 Коўбча 626
 Лянёўка 151
 Міхалоўка 152, 153
 Нясята 490
 Турэц 398
- Краснапольскі р-н 17
 Горы 266
 Пагарэлец 141
 Раманоў 146, 148, 155
- Круглянскі р-н 14, 17, 50, 51
 Бушоўка 611
 Ваўканосава 551
 Вугляны 613, 636
 Гай 494, 523, 638
 Глыбокае 507, 616
 Елькаўшчына 523, 616
 Загаранкі 286, 470, 612
 Залоссе 496
 Зарэчча 526, 613, 637
 Комсенічы 499
 Конанавічы 637
 Кунцы 448, 526
 Лясныя 619
 Марцьянавічы 550
 Міхейкава 139, 140, 251, 499, 613, 637, 644
 Новае Палессе 135, 139
 Паграбішча 507
 Ракушава 499
 Сіманавічы 497
 Смагілаўка 252, 501, 616
 Тубышкі 619
 Улужжа 494, 541
 Шапялевічы 249, 255, 407, 448, 470, 494–497, 519, 522, 558, 616, 637, 646
- Крычаўскі р-н
 Дзягавічы 644, 645, 777
 Касцюшкавічы 437
 Крычаў 48
- Магілёўскі р-н
 Гараны 7, 71
 Галяні 72, 483
 Дубраўка 142
 Закрэўшчына (цяп. у межах в. Рэчкі) 630
 Зарэсце 402

- Іванаў Дварэц 377
 Канстанцінаўка 391, 527
 Рэчкі 7, 71, 630
 Мсціслаўскі р-н 17, 449
 Басценавічы 142, 143
 Парадзіна 630, 768
 Сялец 263, 401, 634, 778
 Слаўгарадскі р-н
 Перагон 536, 624
 Шаламы 407
 Хоцімскі р-н 14, 55, 64
 Бяседавічы 252, 352, 466, 545, 590,
 591, 601, 606, 641, 774, 775, 778
 Варвараўка 252
 Забялышын 267
 Іўкіна Слабада 226, 263
 Іванаўка (цяп. у межах г. Хоцімск)
 464, 471
 Ліпаўка 613, 774
 Трасціно 614, 774
 Узлогі 387
 Чавускі р-н 51, 64, 387
 Аляксандраўка 264
 Будзіна 555, 629
 Васькавічы 481
 Ваўкавічы 142
 Галавенчыцы 264
 Конанаўка 267
 Радучы 264
 Чэрыкаўскі р-н
 Баравая 272
 Гронаў (мясц. Гронава) 146, 448
 Ржавец 399
 Шклоўскі р-н 14, 374
 Александрыя 249
 Башкіраўка 465, 471, 526, 767, 768
 Вялікае Замошша 248, 289, 493,
 506, 527
 Гарадзішча 471, 526, 769
 Заполле 248, 465, 629
 Зароўцы 525, 629
 Заходы 257, 614, 615, 768
 Кучарына 465, 477, 525, 614, 768
 Малыя Аўчыненкі 512
 Навасёлкі 469, 771
 Нікіцінічы 269
 Русакі 351
 Рыжкавічы 501, 617
 Сарціслаўль 468
 Слабодка 140, 141
 Славені 248
 Ступляны 611
 Таўкачы 7, 72
 Фашчаўка 282
- Мінская вобл.** 19, 24
 Барысаўскі р-н 14, 49, 50, 52, 495, 541
 Аздзяцічы 624
 Барань 625
 Боркі 507
 Бродаўка 348, 476
 Вішнёвая (был. Клюндзеўка) 625
 Вышні Стан 535, 599
 Вяляцічы 243, 468, 472, 505, 506, 538,
 541, 561, 563, 604, 640, 677
 Дроздзіна 502, 564, 604
 Ельніца 249, 404, 625
 Жортай 346
 Жыцькава 534, 550, 551, 565, 566,
 596, 603, 638, 663, 769, 771
 Забалотніца 562
 Забашавічы 356, 538
 Заброддзе 625, 638
 Завалы 563
 Звяняты 523, 537, 625
 Зембін 251, 486, 542, 543, 556, 557,
 572–577, 608, 647, 657, 672
 Іванкаўшчына 503
 Канава 605
 Капачэўка 39, 253, 300, 476, 624

Кастрыца 468, 476, 536, 537, 551
 Касцюкі 489, 599
 Кімія 532
 Кішчына Слабада 624
 Крычына 538
 Лаўніца 550, 598, 622, 624
 Леванова 564, 624
 Лошніца 254, 469, 476, 560, 563,
 565, 615, 617, 624, 625
 Ляхаўка 539, 552, 772
 Ляшчыны 500
 Маісееўшчына 349
 Малое Стахава 639
 Малыя Негнавічы 625
 Мётча 562, 771
 Міхайлова 551, 616, 622, 639
 Навасёлкі 534, 552, 771
 Неманіца 534
 Новае Сяло 596
 Новае Янчына 234, 353, 469, 538,
 625
 Пагадзіца 562
 Паляны 14, 255, 287, 568, 623
 Перасады 490
 Раннае 529, 771
 Ратуцічы 622, 663, 772
 Селішча 551, 564
 Стайкі 404
 Ухалода 536, 541, 606
 Уцеха 616, 765
 Халмоўка 288
 Хаўхоліца 605
 Цімкі 524, 564
 Янчына 536

Бярэзінскі р-н 17, 21
 Багушэвічы 446
 Беразіно 48
 Бычын 449, 484, 502, 674
 Галаўныя Ляды 202, 374, 421, 443
 Гарэнічы 484, 530

Глухі Ток 504
 Дулебы 407, 446
 Крапіўня 468
 Любушаны 21, 199, 201
 Новіны 504
 Паложына 282
 Партызанка (был. Жабавка) 407, 446
 Паўлаўка 301
 Перавоз 501
 Прыцерпа 196–199
 Селішча 21, 200, 201
 Трасцянка 504
 Шавярычы 474
 Харчычы 483, 530
 Чыжаха 196–199, 389, 443, 486
 Якшыцы 22, 201, 202, 232

Валожынскі р-н 203
 Доры 626
 Жураўцы 625
 Пяршаі 283
 Ракаў 446

Вілейскі р-н 64
 Бараўцы 352, 443
 Даўгінава 354
 Заброддзе 545
 Іжа 269
 Крупнікі 516, 635, 654, 779
 Латыгаль 523
 Мікуліна 11, 553, 586, 651, 654
 Рабунь 487
 Сосенка 352, 369
 Фалькі 276, 352, 389, 421
 Шылавічы (мясц. Шалавічы) 355,
 773
 Язні 352

Дзяржынскі р-н
 Дворышча 605
 Клачкі 611
 Скірмантава 270
 Старынкi 443

- Капыльскі р-н 17, 21
 Быстрыца 484
 Вуглы 236, 257, 404, 646, 679, 778
 Грозава 182, 183, 284
 Камень 181, 182, 232
 Падмажжа 402
 Пацейкі 410
 Пясочнае 283
 Семежава 258, 402
 Скабін 182, 232
 Ужа 366
- Клецкі р-н
 Забалатнікі 396
 Межная Слабада 183
 Морач 261, 421, 462
 Нагорнае 410
 Родгаць 293
 Яनावічы 366
- Крупскі р-н 14, 17, 36, 50, 51, 504
 Абчуга 193, 194, 517, 523, 525, 527, 624, 769
 Асечына 468, 766
 Асінаўка 622
 Барок (Баркі) 235
 Бобр 491, 506, 517, 518, 519, 527, 549, 625, 765, 769, 770, 771, 772
 Буда 195, 469
 Выдрыца 44, 249, 282, 494, 510
 Вялікія Жаберычы 536, 563, 608, 622, 625
 Вялікія Хальнявічы 504, 616, 624, 633
 Гапонавічы 249, 272
 Грыцкавічы 188, 192, 482
 Гумны 400
 Дзянісавічы 611
 Забянькова 616, 623
 Зароўе 250, 282, 491, 625, 767
 Захараўка 389
 Грушка 252, 255, 468, 550, 624
- Калодніца 481, 624, 769
 Каменка 246, 507, 516, 625
 Касянічы 527
 Кіявец 523, 598, 616
 Кругліца 282
 Крупскі 13, 139, 174, 185, 188, 234, 254, 486, 504, 616, 627
 КуПЛенка 242
 Лашанцы 245, 257, 498, 609, 616
 Мальскія 491
 Малыя Жаберычы 246, 256, 530, 563, 623
 Маслёнкі 272
 Мачулішча 247
 Нача 253, 541, 563, 616, 622, 624, 639, 678
 Прошыка 504, 603, 624
 Ротань 625
 Смародзінка 615
 Стараселле 342
 Старая Слабада 494, 535, 540, 558, 590, 608, 771
 Узнацк 769
 Ухвала 43, 192, 242, 496, 656, 772
 Халопенічы 195
 Хальнявічы 610
 Хаццохова 297, 378, 393, 495, 500, 624, 625
 Худаўцы 521, 624
 Чырвоная Слабада 504
 Шарпілаўка 246, 616, 767
 Шчаўры 255, 256, 486, 605, 616, 624
 Язбы 500, 523, 538, 609, 623
- Лагойскі р-н 50, 51, 476
 Баяры 343, 556, 660, 773
 Гайна 483
 Ганцаўская Слабада 365, 368, 374
 Заазер'е 479
 Закава 652
 Заполле 479, 483, 548, 625, 652, 767
 Мяхеды 483, 623

- Пушча 225, 352, 389
Родзевічы 551, 772
Любанскі р-н 17, 27, 62
Вобчын (мясц. Обчын) 180, 421, 439, 443, 461, 501, 776, 777
Дарасіно 404
Закальное 181, 254, 342, 344, 439, 440, 507, 776, 777
Малыя Гарадзяцічы 345
Масты 180, 181
Рачэнь 342
Сарачы 549
Старыя Юрковічы 501
Ямінск 349, 352
Маладзечанскі р-н
Загорскае 204, 205
Крыніца 269, 283
Маладзечна 276
Раеўшчына 263
Хажова 283, 297
Шалыгі 203
Мінскі р-н
Ратамка 366
Мядзельскі р-н
Брусы 234
Восава 501
Старына 205, 206
Стругалапы 359
Целякі 570, 667
Нясвіжскі р-н
Альбянка 368
Альхоўка 184
Вялікая Ліпа 184, 185, 368, 369, 374, 389
Грышкавічы 367, 409
Карцэвічы 368
Лань 365, 368, 379
Лявонавічы 183, 368
Слаўкава 443
Смалічы 368
Стаўпішчы 183, 368, 389, 409, 421
Пухавіцкі р-н
Дукора 287, 471, 492, 616
Лешніца 489
Русаковічы 469
Седча 185, 353, 495, 541, 767
Салігорскі р-н 27
Ананчыцы 374
Гоцк 346, 476
Паварчыцы 421
Рог 21, 439, 440
Сіцянец 501
Старобін 293
Сяльцо 230
Слуцкі р-н
Вынісцы 421
Грэск 237, 380
Гуляева 389
Замосце 648
Ленькі 369
Мялешкі 492
Новы Двор 487
Падлессе 258
Смалявіцкі р-н 50, 51
Азярыцкая Слабада 480, 529, 591
Забалоцце 479
Клянiк-Нiз 480
Прылепы 366
Слабада 481
Студзёнка 479
Чарніцкі 481
Шыпяны 477, 564
Старадарожскі р-н 21
Баранава 231
Макарычы 391
Языль 372
Стаўбцоўскі р-н
Мікалаеўшчына 8, 82
Перагокі 409
Рубяжэвічы 501
Скамарошкі 368, 374, 409

Старына 421
Уздзенскі р-н
Гарадок 283
Каменка 285, 368, 376, 480
Касцяшы 368, 387, 389, 407
Прысынак 653
Пырашава 283, 444
Чэрвеньскі р-н 27, 50, 51
Дукоршчына 349
Жураўкавічы 196
Замасточка 475, 773
Іваноўская Слабада 196
Карпілаўка 488
Клінок 195, 196, 292, 344, 389, 409,
443, 561, 676
Пальчык 260
Раванічы 463, 622
Старыя Ляды 489
Турэц 343
Чарнаградзь 171
Чэрвень 465
Шасціснопы 349
Юравічы 544
Янча 486

ЛІТВА

Віленская вобл.

Віленскі р-н
Вялікая Касіна 423
Кулі 425
Меднікі 423
Сіруцішкі 423
Юзафова 424
Янулішкі 424
Шальчынінкайскі р-н
Навасяды 425
Свянцянскі р-н
Заблацішкі 11

УКРАЇНА

Ровенская вобл.

Дубровіцкі р-н
Крупава 383

ПОЛЬШЧА

Беластоцкае ваяв.

гм. Гайнаўка 13
Навакорніна 604
гм. Гарадок 13
Мастаўляне 594
гм. Кляшчэлі 13
Сухавольцы 595
гм. Мілейчычы 13
Мікулічы 546
Тымянка 594
гм. Міхалова 13
Таніца 604
гм. Нараўка 13
Баб'я гара 546
Нараўка 595, 670
Новае Ляўкова 600, 634, 675
гм. Нарва 13
Маркаўка 602
Трасцянка 600

ПОЛЬШЧА (міжваенная)

Віленскае ваяв.

Браслаўскі п.
Стаўрова (Відзаўская гм.) 11, 533,
587
Вілейскі п.
Мікуліна (Даўгінаўская гм.) 11, 533,
586, 651, 654
Свянцянскі п.
Заблацішкі (Клюшчанская парафія)
11, 435, 547, 569, 585, 586, 665, 666,
674

РАСІЯ

Бранская вобл. 53, 55

Брасаўскі р-н
Гарадзішчы 366
Злынкаўскі р-н
Злынка 243

Клімаўскі р-н
Курознава 472, 775
Клінцоўскі р-н
Клінцы 243
Краснагорскі р-н
Ялоўка 776
Навазыбкаўскі р-н
Манокі 244
Суражскі р-н
Мельнікаў Пасёлак 772

Пскоўская вобл.

Невельскі р-н 25
Грышына 106, 107
Курыліха 296
Струга-Красненскі р-н
Пячонава 364
Усвяцкі р-н 652
Рагозы 474
Усвяты 452, 578
Царкавішча 465
Шчапунова 595
Вялікалуцкі р-н
Мядзвёдкава 461, 765
Храптова (Урыцкі с/с) 474, 765

Смаленская вобл. 9, 50, 55

Ершыцкі р-н
Малая Язоўка 464
Ржавец 618
Кардымаўскі р-н 267
Краснінскі р-н 53, 260
Бухарына 664, 774
Манастыршчынскі р-н 53
Манастыршчына 7, 71, 72
Веліжскі р-н
Веліж 84, 381
Вузкае 455, 578, 583
Гарадзец 98, 244, 456
Грэдзякі 399, 457

Руднянскі р-н 114, 115
Гарэлікі 115
Забор'е 114, 116
Заольша-1 393
Мікуліна 393
Ордаўка 260
Перавалочка 115, 116
Самсонцы 375
Стаі 393
Хіславіцкі р-н 48, 53
Шумяцкі р-н 53
Краснаполле 375
Беларускія перасяленцы ў Сібіры 17,
211–220, 266, 513

РАСІЙСКАЯ ІМПЕРЫЯ

Віленская губ. 7

Ашмянскі п.
Валожынскі прыход 6, 69, 70
Дубіны 39, 621
Лідскі п.
Астрынскі прыход 5, 68
Троцкі п.
Навасёлак-Затроцкіх 579, 580

Віцебская губ. 9, 68, 69, 222, 442

Лянцкарон 83
Спаскае 83
Сямёнава 83
Веліжскі п. 99
Будніца 583
Веліж 84, 381
Вузкае 455, 578, 583
Гарадзец (Будніцкая вол.) 98, 244,
456
Крутое (Вязьменская вол.) 98
Усвяты 452, 578
Шаршні (Усвяцкая вол.) 99
Гарадоцкі п.
Горкаўская вол. 513

Лепельскі п. 9, 39, 79, 80
Смалянецкая вол. 657
Чашнікі 452, 453, 473, 475, 527, 546,
559, 578, 579, 620
Полацкі п. 99
Ловаж 82, 83, 84
Арлоўка (Струнская вол.) 99
Іванова (Вазнясенская вол.) 99
Суражскі п. 98
Кашавічы 98

Гродзенская губ. 10, 96

Гродна 96
Кобрынскі п.
Спорава 7, 31, 94, 95
Слоні́мскі п. 7, 406
Гошчава 7, 95

Магілёўская губ. 71, 72, 381

Аршанскі п. 80
Гомельскі п. 7, 97
Беліца 659
Красная Буда 456
Насовіцкая вол. 244, 546
Старыя Юрковічы 7, 71
Горацкі п.
Літвінава 7
Магілёўскі п. 7
Гараны 7, 71
Рэчкі 7, 71
Таўкачы 7, 72
Рагачоўскі п.
Рогінскі прыход 7
Меціслаўскі п.
Манастыршчына 7, 71, 72
Сенненскі п. 9, 39, 79, 80, 99
Госмір 7
Ігрушкаўская вол. 7, 73
Плоскае (Абчугская вол.) 521, 607,
621

Ульянавічы 7, 72, 488
Чарэя 607
Чавускі п.
Галяні 72
Чэрыкаўскі п.
Чэрыкаў 455, 521, 553, 607, 621

Мінская губ. 240, 241, 250, 403, 552,
562, 572, 574

Барысаўскі п. 5, 6, 9, 20, 39, 79, 80,
222, 670, 671, 672
Зембін-Забін 251, 486, 542, 543, 556,
557, 572–577, 608, 647, 657, 672
Латыгалічы 494
Ігуменскі п. 80
Юрэвічы 8, 345, 544
Мазырскі п. 10
Брынёва 312
Вышылава 312
Галубіца 311
Дарашэвічы 311
Дзякавічы 312
Камаровічы 8, 78
Найда 312
Пухавічы 312
Мінскі п. 80
Мікольск 8, 82
Навагрудскі п. 80
Бярозавец 662
Рэчыцкі п. 84
Слуцкі п. 5, 80
Слабодка 241, 475, 631, 656, 672, 673

Смаленская губ. 8, 74, 75, 259, 377

Бельскі п.
Панікольская вол. 454, 627, 673
Шоптава 436, 454
Духаўшчынскі п. 454
Мікола-Ядрэіч 454
Прачыстае 455
Ягор’е 582

Юхнаўскі п.

Рупасава 298

Стараселле 298

Раслаўскі п.

Лятошнікі 454, 581, 582, 658, 659,
674

Смаленскі п.

Данькава 403, 455, 557, 642, 669

Свалы 455

Чарнігаўская губ. 513

Злынка 243

Клінцы 243

Юркавічы 243

Мглінскі п.

Расуха 76

Старадубскі п.

Жыгалкі 77

ЗМЕСТ

Гісторыя вывучэння беларускай Масленіцы: крыніцазнаўчы ракурс (<i>А. І. Ляшкевіч</i>).....	5
Масленічныя абрады і песні (<i>А. І. Ляшкевіч</i>).....	18
Песенна-абрадавыя традыцыі беларускай масленіцы (спецыфіка функцыя- навання, тыпавыя напевы, іх арэалы) (<i>В. М. Прыбылова</i>).....	41
АБРАД: РЫТУАЛЫ, ЗВЫЧАІ І ПАВЕР'І	67
Масленічны тыдзень.....	68
Дзедавы тыдзень і Масленічныя Дзяды.....	221
Абыход двароў.....	235
Ушанаванне павітух.....	257
Дзеянні з калодкай і сінанімічнымі прадметамі.....	259
Абрадавае пераапраанне.....	291
Ігрышчы і рытуальныя бясчынствы моладзі.....	295
Гульні.....	298
Гуканне вясны.....	311
Гушканне на арэлях/скаканне на дошцы.....	348
Катанні.....	363
Прыкметы і варажба.....	377
Забароны і прадпісанні.....	381
Стравы і застоллі.....	386
Гасцяванні і кірмашы.....	396
Асобныя дні Масленічнага тыдня і Валоссе (Улас).....	403
Масленічныя вогнішчы.....	436
Пачатак Вялікага посту.....	442
Прыгаворы і прыказкі.....	448
ПЕСНІ	451
Апяванне рэалій свята.....	452
Жартоўныя песні.....	513
Песні-дражнілкі.....	521

Любоўныя песні	532
Сямейна-побывавыя песні.....	602
Іншыя песні	665
НАПЕВЫ	680
Арэал заходнядзвінска-ловацкага міжрэчча	681
Бярэзінска-сожскі арэал	689
Клімавіцка-хоцімскі арэал	730
Арэал сожска-бесядска-іпуцкага вусця.....	737
Любанскі локус.....	751
Напевы з праявамі карагодна-скачнай стылістыкі.....	753
Поліфункцыянальныя і прымеркаваныя да абраду напевы	761
КАМЕНТАРЫ	763
Звесткі пра запісы напеваў.....	765
Выкарыстаныя крыніцы і прынятыя скарачэнні.....	780
Геаграфічны паказальнік	795

Навуковае выданне
БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ ТВОРЧАСЦЬ

**МАСЛЕНІЦА
АБРАД. ПЕСНІ. НАПЕВЫ**

Укладальнікі:

*Ляшкевіч Алена Ігараўна
Прыбылова Васіліна Міхайлаўна*

*На вокладцы выкарыстаны фотаздымкі
Міхася Раманюка і Алены Ляшкевіч*

Рэдактар *Т. В. Лапцёнак*
Мастацкі рэдактар *У. У. Дамнянкоў*
Тэхнічны рэдактар *М. В. Савіцкая*
Камп'ютарная вёрстка *Ю. А. Агейчык*
Набор нот і графічнае выкананне карт *В. М. Прыбылова*

Падпісана да друку 15.12.2020. Фармат 60×84^{1/16}. Папера афсетная.
Друк афсетны. Ум. друк. арк. 47,43. Ул.-выд. арк. 50,1.
Тыраж 300 экз. Заказ 1964.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецкі дом
«Беларуская навука». Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца,
вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/18
ад 02.08.2013. Вул. Ф. Скарыны, 40, 220141, г. Мінск.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Паліграфкамбінат імя Я. Коласа».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/3 ад 10.09.2018.
Вул. Каржанеўскага, 20, 220024, г. Мінск.